

In Canticum canticorum

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΝΥΣΣΗΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΙΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΙΣΜΑΤΩΝ

Πρόλογος

Τῆ σεμνοπρεπεστάτῃ Ὀλυμπιάδι Γρηγόριος ἐπίσκοπος Νύσσης ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἄπεδεξάμην ὡς πρέπουσαν τῷ σεμνῷ σου βίῳ καὶ τῇ καθαρᾷ σου ψυχῇ τὴν περὶ τοῦ Ἄισματος τῶν Ἄισμάτων σπουδὴν, ἣν καὶ κατὰ πρόσωπον καὶ διὰ γραμμάτων ἡμῖν ἐπέθου, ὥστε διὰ τῆς καταλλήλου θεωρίας φανερωθῆναι τὴν ἐγκεκρυμμένην τοῖς ῥητοῖς φιλοσοφίαν τῆς προχείρου κατὰ 6.4 τὴν λέξιν ἐμφάσεως ἐν ταῖς ἀκηράτοις ἐννοίαις κεκαθαρ μένην. διὸ προθύμως ἐδεξάμην τὴν περὶ τούτου φροντίδα, οὐχ ὡς σοὶ τι χρησιμεύσων εἰς τὸ σὸν ἦθος (πέπεισμαι γάρ σου καθαρεύειν τὸν τῆς ψυχῆς ὄφθαλμὸν ἀπὸ πάσης ἐμπαθοῦς τε καὶ ῥυπώσης ἐννοίας καὶ πρὸς τὴν ἀκήρατον χάριν διὰ τῶν θείων τούτων ῥητῶν ἀπαραποδίστως βλέπειν), ἀλλ' ἐφ' ᾧτε τοῖς σαρκωδετέροις χειραγωγίαν τινὰ γενέσθαι πρὸς τὴν πνευματικὴν τε καὶ αὐτῷ σοφίας. ἐπειδὴ δέ τισι τῶν ἐκκλησιαστικῶν παρίστασθαι τῇ λέξει τῆς ἁγίας γραφῆς διὰ πάντων δοκεῖ καὶ τὸ δι' αἰνιγμάτων τε καὶ ὑπονοιῶν εἰρησθῆναι τι παρ' αὐτῆς εἰς ὠφέλειαν ἡμῶν οὐ συντίθενται, ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι πρῶτον περὶ τούτων τοῖς τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ἐγκαλοῦσιν ἀπολογήσασθαι, ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τρόπου γίνεται παρ' ἡμῶν ἐν τῷ σπουδάζειν ἡμᾶς παντοίως θηρεύειν ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τὸ ὠφέλιμον· ὥστε εἰ μὲν ὠφελοῖη τι καὶ ἡ λέξις ὡς εἴρηται νοουμένη, ἔχειν ἐξ ἐτοίμου τὸ σπουδαζόμενον, εἰ δέ τι μετὰ 6.5 ἐπικρύψεως ἐν ὑπονοίαις τισὶ καὶ αἰνίγμασιν εἰρημένον ἄργον εἰς ὠφέλειαν εἴη κατὰ τὸ πρόχειρον νόημα, τοὺς τοιούτους λόγους ἀναστρέφειν, καθὼς ὑφηγεῖται ὁ διὰ τῶν Παροιμιῶν ἡμᾶς παιδεύων λόγος, εἰς τὸ νοῆσαι ἢ ὡς παραβολὴν τὸ λεγόμενον ἢ ὡς σκοτεινὸν λόγον ἢ ὡς ῥῆσιν σοφῶν ἢ ὡς τι τῶν αἰνιγμάτων. ὣν τὴν διὰ τῆς ἀναγωγῆς θεωρίαν εἴτε τροπολογίαν εἴτε ἀλληγορίαν εἴτε τι ἄλλο τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, οὐδὲν περὶ τοῦ ὀνόματος διοισόμεθα, μόνον εἰ τῶν ἐπωφελῶν ἔχοιτο νοημάτων· καὶ γὰρ ὁ μέγας ἀπόστολος πνευματικὸν εἶναι λέγων τὸν νόμον, ἐμπεριλαμβάνων δὲ τῷ ὀνόματι τοῦ νόμου καὶ τὰ ἱστορικὰ διηγήματα, ὡς πᾶσαν τὴν θεόπνευστον γραφὴν νόμον εἶναι τοῖς ἐντυγχάνουσιν, οὐ μόνον διὰ τῶν φανερῶν παραγγελμάτων ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἱστορικῶν διηγημάτων παιδεύουσιν πρὸς τε γνῶσιν τῶν μυστηρίων καὶ πρὸς καθαρὰν πολιτείαν τοὺς ἐπιστατικῶς ἐπαίοντες, κέχρηται μὲν τῇ ἐξηγήσει κατὰ τὸ ἀρέσκον αὐτῷ πρὸς τὸ ὠφέλιμον βλέπων, οὐ φροντίζει δὲ τοῦ ὀνόματος, ᾧ χρὴ κατονομάζεσθαι τὸ εἶδος τῆς ἐξηγήσεως· ἀλλὰ νῦν μὲν ἀλλάσσειν φησὶ τὴν φωνήν, μέλλον μεταγίνειν τὴν ἱστορίαν εἰς ἔνδειξιν τῆς περὶ τῶν διαθηκῶν οἰκονομίας, 6.6 εἶτα μνησθεὶς τῶν δύο τοῦ Ἀβραάμ τέκνων, τῶν ἕκ τε τῆς παιδίσκης καὶ τῆς ἐλευθέρας αὐτῷ γεγονότων, ἀλληγορίαν ὀνομάζει τὴν περὶ αὐτῶν θεωρίαν, πάλιν δὲ πράγματά τινα διηγησάμενος τῆς ἱστορίας φησὶν ὅτι τυπικῶς μὲν συνέβαινε ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νοθεσίαν ἡμῶν. καὶ πάλιν τὸ μὴ δεῖν κημοῦσθαι τὸν ἀλοῶντα βοῦν εἰπὼν προσέθηκεν ὅτι οὐ μέλει τῷ θεῷ περὶ τῶν βοῶν, ἀλλ' ὅτι Δι' ἡμᾶς πάντως ἐγράφη. ἔστι δὲ ὅπου τὴν ἀμυδροτέραν κατα νόησιν καὶ τὴν ἐκ μέρους γνῶσιν ἔσοπτρον ὀνομάζει καὶ αἰνίγμα. καὶ πάλιν τὴν ἀπὸ τῶν σωματικῶν πρὸς τὰ νοητὰ μετάστασιν πρὸς κύριον ἐπιστροφὴν λέγει καὶ καλύμματος περιαιρέσιν. ἐν πᾶσι δὲ τούτοις τοῖς

διαφόροις τρόποις τε καὶ ὀνόμασι τῆς κατὰ τὸν νοῦν θεωρίας ἐν ὑφῇ γεῖται διδασκαλίας εἶδος ἡμῖν, τὸ μὴ δεῖν πάντως παραμένειν τῷ γράμματι ὡς βλαπτούσης ἡμᾶς ἐν πολλοῖς εἰς τὸν κατ' ἀρετὴν βίον τῆς προχείρου τῶν λεγομένων ἐμφάσεως, ἀλλὰ μεταβαίνειν πρὸς τὴν αὔλῳν τε καὶ νοητὴν θεωρίαν, ὥστε τὰς σωματικωτέρας ἐννοίας μεταβληθῆναι πρὸς νοῦν καὶ διάνοιαν κόνεως δίκην τῆς σαρκωδεστερας ἐμφάσεως τῶν 6.7 λεγομένων ἐκτιναχθείσης. καὶ διὰ τοῦτο φησιν ὅτι Τὸ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ, ὡς πολλαχῇ τῆς ἱστορίας, εἴπερ ἐπὶ ψιλῶν σταίημεν τῶν πραγμάτων, οὐκ ἀγαθοῦ βίου παρεχομένης ἡμῖν τὰ ὑποδείγματα· τί γὰρ ὠφελεῖ πρὸς ἀρετὴν τὸν ἀκούοντα Ὡσηὲ ὁ προφήτης ἐκ πορνείας παιδοποιούμενος καὶ Ἡσαΐας εἰσιὼν πρὸς τὴν προφήτιν, εἰ μέχρι τῆς λέξεως τις στήσειε τὸ λεγόμενον; ἢ τί πρὸς τὸν ἐνάρετον συντελεῖ βίον τὰ περὶ τοῦ Δαβὶδ διηγήματα, μοιχείας καὶ φόνου κατὰ ταῦτο περὶ τὸ ἐν συνδεδραμηκότων ἄγος; εἰ δὲ τις εὐρεθείη λόγος ὁ τὸ διὰ τούτων οἰκονομούμενον ἐπιδεικνύων ἀνεύθυνον, τότε ἀλλήθευ ὁ τοῦ ἀποστόλου λόγος ἐπιδειχθήσεται ὅτι Τὸ γράμμα ἀποκτείνει (πονηρῶν γὰρ ἔχει πραγμάτων ἐν ἑαυτῷ ὑποδείγματα), τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ· μετατίθησι γὰρ τὴν ἀπεμφαίνουσάν τε καὶ διαβεβλημένην ἔννοιαν εἰς θειοτέρας ἐμφάσεις. οἶδαμεν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν λόγον τὸν παρὰ πάσης κτίσεως προσκυνούμενον, ὅτε ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου καὶ σχήματι διὰ σαρκὸς παρεδίδου τὰ θεῖα μυστήρια, οὕτως 6.8 ἀνακαλύπτοντα ἡμῖν τὰ τοῦ νόμου νοήματα, ὥστε τοὺς δύο ἀνθρώπους, ὧν ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ἑαυτὸν καὶ τὸν πατέρα λέγειν εἶναι· καὶ τὸν χαλκοῦν ὄφιν τὸν ἐπὶ τοῦ ὕψους ἀνατεθέντα, ὃς ἦν τῷ λαῷ τῶν θανατηφόρων δηγμάτων ἀλεξητήριος, εἰς τὴν διὰ τοῦ σταυροῦ γενομένην ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν μεταλαμβάνοντα· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἁγίων αὐτοῦ μαθητῶν τὴν ἀγχίνοιαν διὰ τῶν ἐπικεκαλυμμένων τε καὶ ἐπικεκρυμμένων λόγων διαγυμνάζοντα ἐν παραβολαῖς, ἐν ὁμοιώμασιν, ἐν σκοτεινοῖς λόγοις, ἐν ἀποφθέγμασι, τοῖς δι' αἰνιγμάτων προφερομένοις, ὑπὲρ ὧν κατὰ μόνους μὲν ἐποιεῖτο τὰς ἐξηγήσεις ἐπιλύων αὐτοῖς τὴν ἀσάφειαν, ἔστι δὲ ὅπου, εἰ μὴ κατελήφθη παρ' αὐτῶν ἢ τῶν λεγομένων διὰ νοῖα, διεμέμετο αὐτῶν τὸ βραδύνουν καὶ περὶ τὴν σύνεσιν ἄτονον· ὅτε γὰρ ἀπέχεσθαι τῆς Φαρισαϊκῆς αὐτοῖς ἐνεκελεύετο ζύμης, οἱ δὲ μικροψύχως πρὸς τὰς πήρας ἀπέβλεπον, ἐν αἷς τὸν ἐκ τῶν ἄρτων ἐπισιτισμὸν οὐκ ἐπήγοντο, τότε καθάπτεται τῶν μὴ συνιέντων, ὅτι διδασκαλία ἦν τὸ διὰ 6.9 τῆς ζύμης δηλούμενον. καὶ πάλιν τράπεζαν αὐτῷ τῶν μαθητῶν παρατιθέντων ἀποκρινόμενος ὅτι Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἦν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, ὑπονοησάντων αὐτῶν περὶ σωματικῆς αὐτὸν λέγειν τροφῆς ὡς ἐτέρωθεν αὐτῷ προσε νεχθείσης, ἐρμηνεύει τὸν ἑαυτοῦ λόγον ὅτι βρῶσίς ἐστιν αὐτῷ πρέπουσα καὶ κατάλληλος ἢ τοῦ σωτηρίου θελήματος ἀποπλήρωσις. καὶ μυρία τοιαῦτα ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν φωνῶν ἔστιν ἀναλέξασθαι, ἐφ' ὧν ἄλλο μὲν ἔστι τὸ ἐκ τοῦ προχείρου νοούμενον, ἕτερον δὲ πρὸς ὃ βλέπει ἢ τῶν λεγομένων διάνοια· οἷον τὸ ὕδωρ ὃ τοῖς διψῶσι κατεπηγγείλατο δι' οὗ πηγαὶ ποταμῶν γίνονται οἱ πιστεύοντες, τὸν ἄρτον τὸν ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβαίνοντα, τὸν ναὸν τὸν λυόμενον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἐγειρόμενον, τὴν ὁδὸν, τὴν θύραν, τὸν λίθον τὸν παρὰ τῶν οἰκοδόμων ἐξουθενημένον καὶ τῇ ἐπιγωνίῳ κεφαλῇ ἀρμοζόμενον, τοὺς δύο τοὺς ἐπὶ κλίνης μιᾶς, τὸν μυλῶνα, τὰς ἀληθοῦσας, τὴν παραλαμβανομένην, τὴν καταλιμπανομένην, τὸ πτώμα, τοὺς ἀετούς, τὴν συκὴν τὴν ἀπαλυνομένην καὶ τοὺς κλάδους ἐκφύουσαν. ἅπερ πάντα καὶ ὅσα τοιαῦτα γένοιτο ἂν εἰς προτροπὴν ἡμῖν τοῦ χρῆσαι 6.10 διερευνᾶν τὰς θείας φωνὰς καὶ προσέχειν τῇ ἀναγνώσει καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἀνιχνεύειν, εἴ πού τις εὐρεθείη λόγος τῆς προχείρου κατανοήσεως ὑψηλότερος ἐπὶ τὰ θεϊότερά τε καὶ ἀσώματα χειραγωγῶν τὴν διάνοιαν. τούτου χάριν τὸ ἀπηγορευμένον τῇ βρώσει ξύλον οὐχὶ συκῆν, ὡς τινες ἀπεφήναντο, οὔτε ἄλλο τι τῶν ἀκροδρύων εἶναι πειθόμεθα· εἰ γὰρ τότε

θανατηφόρος ἦν ἡ συκῆ, οὐδ' ἂν νῦν πάντως ἐδώδιμος ἦν· ἅμα δὲ καὶ μεμαθήκαμεν παρὰ τῆς τοῦ δεσπότου φωνῆς, δι' ἀποφάσεως τοῦτο δογματιζούσης, ὅτι Οὐδέν ἐστι τῶν εἰσπορευομένων διὰ στόματος ὃ δύναται κοινῶσαι τὸν ἄνθρωπον· ἀλλ' ἑτέραν τινὰ ζητοῦμεν διάνοιαν ἐπὶ τοῦ νόμου τούτου, ἀξίαν τῆς τοῦ νομοθέτου μεγαλειότητος· κἂν τῆς τοῦ θεοῦ φυτείας ἔργον τὸν παράδεισον εἶναι ἀκούσωμεν, κἂν ξύλον ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου πεφυτευμένον, ζητοῦμεν παρὰ τοῦ ἀποκαλύπτοντος τὰ κεκρυμμένα μυστήρια μαθεῖν, ποίων φυτῶν γίνεται ὁ πατήρ γεωργός τε καὶ φυτηκόμος, καὶ πῶς δυνατόν ἐστι κατὰ τὸ μεσαίτατον τοῦ παραδείσου τὰ δύο εἶναι ξύλα, τὸ τε τῆς σωτηρίας καὶ τὸ τῆς ἀπωλείας· τὸ γὰρ ἀκριβῶς μέσον καθάπερ ἐν κύκλου περιγραφῇ ἐν τῷ ἐνὶ κέντρῳ πάντως ἐστίν. εἰ δὲ παρατεθεῖ τῷ κέντρῳ κατὰ τι μέρος ἕτερον κέντρον, ἀνάγκη πᾶσα συμμετατεθῆναι τῷ κέντρῳ τὸν κύκλον, ὥστε μηκέτι μέσον εἶναι τὸ πρότερον. ἐκεῖ τοίνυν ἐνὸς ὄντος τοῦ παραδείσου, 6.11 πῶς φησιν ὁ λόγος ἰδιαζόντως μὲν ἑκάτερον θεωρεῖσθαι τῶν ξύλων, ἐπὶ δὲ τοῦ μέσου εἶναι καὶ τοῦτο καὶ τοῦτο, ὧν τὸ θανατηφόρον τῆς τοῦ θεοῦ φυτείας ἀλλότριον εἶναι διδάσκει ὁ πάντα καλὰ λίαν εἶναι τὰ τοῦ θεοῦ ἔργα ἀποφηνάμενος λόγος; οἷς εἰ μή τις διὰ φιλοσοφίας ἐνθεωρήσειε τὴν ἀλήθειαν, ἀσύστατον ἢ μυθῶδες εἶναι τοῖς ἀνεπισκέπτοις τὸ λεγόμενον δόξει. Καὶ μακρὸν ἂν εἶη τὰ καθ' ἕκαστον ἐκ τῶν προφητῶν ἀναλέγεσθαι· πῶς ὁ Μιχαίας ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμφανὲς ὄρος λέγει γενήσεσθαι ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων, τὸ ἐπὶ καθαιρέσει τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων ἀναδεικνύμενον τῆς εὐσεβείας μυστήριον οὕτω κατονομάζων· πῶς δὲ ῥάβδον ἀνατέλλειν φησὶ καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ρίζης, τὴν διὰ σαρκὸς τοῦ κυρίου ἀνάδειξιν ὁ ὑψηλὸς Ἡσαΐας οὕτω μηνύων· ἢ τὸ τετυρωμένον ὄρος παρὰ τῷ μεγάλῳ Δαβίδ, ποῖον ἔχει νοῦν ἐν τῇ λέξει φαινόμενον· ἢ τὸ μυριοπλάσιον ἄρμα· ἢ τῶν ταύρων ἢ συναγωγή ἢ ἐπαφιεμένη ταῖς δαμάλεσι τῶν λαῶν· ἢ ὁ βαπτόμενος τῷ αἵματι ποῦς ἢ τῶν κυνῶν αἰ γλώσσαι· ἢ καθ' ὁμοιότητα τοῦ μόσχου διαλεπνυόμενος 6.12 μετὰ τῶν κέδρων ὁ Λίβανος· καὶ μυρία πρὸς τούτοις ἔστιν ἐκ τῆς λοιπῆς ἀναλεξάμενον προφητείας δεῖξαι τὸ ἀναγκαῖον τῆς κατὰ διάνοιαν τῶν ῥητῶν θεωρίας, ἧς ἀποβαλλομένης, καθὼς ἀρέσκει τισίν, ὅμοιον εἶναί μοι δοκεῖ τὸ γινόμενον, ὡς εἰ τις ἀκατέργαστα προθεῖη πρὸς ἀνθρωπίνην βρῶσιν ἐπὶ τραπέζης τὰ λήια, μὴ τρίψας τὴν καλάμην, μὴ τῷ λικμητῷ διακρίνας ἐκ τῶν ἀχύρων τὰ σπέρματα, μὴ λεπτύνας τὸν σίτον εἰς ἄλευρον, μηδὲ κατασκευάσας ἄρτον τῷ καθήκοντι τρόπῳ τῆς σιτοποιΐας. ὥσπερ οὖν τὸ ἀκατέργαστον γένημα κτηνῶν ἐστὶ καὶ οὐκ ἀνθρώπων τροφή, οὕτως εἴποι τις ἂν ἀλόγων μᾶλλον ἢ λογικῶν εἶναι τροφήν μὴ κατεργασθέντα διὰ τῆς λεπτοτέρας θεωρίας τὰ θεόπνευστα ῥήματα οὐ μόνον τῆς παλαιᾶς διαθήκης, ἀλλὰ καὶ τὰ πολλὰ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας· τὸ πτύον τὸ διακαθαῖρον τὴν ἄλωνα, τὸ ἀποφυσώμενον ἄχυρον, ὁ παραμένων σίτος τοῖς ποσὶ τοῦ λικμήτορος, τὸ ἄσβεστον πῦρ, ἡ ἀγαθὴ ἀποθήκη, τὸ τῶν κακῶν εὐφορον δένδρον, ἡ ἀπειλὴ τῆς ἀξίνης ἢ φοβερῶς τῷ δένδρῳ τὴν ἀκμὴν προδεικνύουσα, οἱ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μεταποιούμενοι λίθοι. Ταῦτά μοι διὰ τῶν πρὸς τὴν σύνεσίν σου γραμμάτων 6.13 ἀπολογία τις γεγράφθω πρὸς τοὺς μηδὲν πλέον παρὰ τὴν πρόχειρον τῆς λέξεως ἔμφασιν ἐκ τῶν θείων ῥημάτων ἀναζητεῖν νομοθετοῦντας. εἰ δὲ τοῦ Ὁριγένους φιλοπόνως περὶ τὸ βιβλίον τοῦτο σπουδάσαντος καὶ ἡμεῖς γραφῇ παραδοῦναι τὸν πόνον ἡμῶν προεθυμήθημεν, ἐγκαλείτω μηδεὶς πρὸς τὸ θεῖον τοῦ ἀποστόλου λόγιον βλέπων, ὅς φησιν ὅτι Ἔκαστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. ἐμοὶ δὲ οὐ πρὸς ἐπίδειξιν ἐστὶ συντεταγμένος ὁ λόγος· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πολλὰ τῶν ἐπ' ἐκκλησίας ῥηθέντων τινὲς τῶν συνόντων ἡμῖν ὑπὸ φιλομαθείας ἐσημειώσαντο, τὰ μὲν παρ' ἐκείνων λαβῶν, ὅσα δι' ἀκολούθου ἔσχεν αὐτῶν ἢ σημειώσις, τὰ δὲ καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ προσθεῖς, ὧν ἀναγκαῖα ἦν ἡ προσθήκη, ἐν ὁμιλίῳν εἶδει τὴν ὑπηγορίαν πεποιήμαι καθεξῆς

πρὸς λέξιν προαγαγὼν τὴν τῶν ῥητῶν θεωρίαν, ἐφ' ὅσον ὁ καιρὸς τε καὶ τὰ πράγματα τὴν περὶ τούτου μοι σχολὴν ἐνεδίδου κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν· ἐν ταύταις γὰρ ἡμῖν πρὸς τὴν δημοσίαν ἀκοὴν ὁ περὶ τούτου λόγος διεσπουδάσθη. εἰ δὲ παράσχοι καὶ ζωῆς χρόνον ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν ταμίας θεὸς καὶ εἰρηνικὴν εὐκαιρίαν, καὶ τοῖς λειπο μένοις ἴσως ἐπιδραμούμεθα· νῦν γὰρ ἡμῖν μέχρι τοῦ ἡμίσεος προῆλθεν ὁ λόγος καὶ ἡ θεωρία.

**6.14 Λόγος α', Φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἀγαθοὶ
μαστοὶ σου ὑπὲρ οἴνον, Καὶ ὁσμὴ μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα, μύρον
ἐκκενωθὲν ὄνομά σοι.**

Διὰ τοῦτο νεάνιδες ἠγάπησάν σε, Εἴλκυσάν σε, ὀπίσω σου εἰς ὁσμὴν μύρων σου δραμούμεθα. εἰσήγαγέ με ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ταμειεῖον αὐτοῦ. ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν σοί, ἀγαπήσωμεν μαστούς σου ὑπὲρ οἴνον· εὐθύτης ἠγάπησέ σε. Ὅσοι κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Παύλου τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ὡσπερ τι περιβόλαιον ῥυπαρὸν ἀπεδύσασθε σὺν ταῖς πράξεσι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ καὶ τὰ φωτεινὰ τοῦ κυρίου ἱμάτια, οἷα ἐπὶ τῆς τοῦ ὄρους μεταμορφώσεως ἔδειξε, διὰ τῆς καθαρότητος τοῦ βίου περιεβάλεσθε, μᾶλλον δὲ οἱ αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τῆς ἀγίας αὐτοῦ στολῆς ἐνδυσάμενοι καὶ συμμεταμορφωθέντες αὐτῷ 6.15 πρὸς τὸ ἀπαθές τε καὶ θειότερον, ὑμεῖς ἀκούσατε τῶν μυστηρίων τοῦ Ἰασηματος τῶν Ἰασημάτων· ὑμεῖς ἐντὸς γένεσθε τοῦ ἀκηράτου νυμφῶνος λευχειμονοῦντες τοῖς καθαροῖς τε καὶ ἀμόλυντοις νοήμασιν. μὴ τις ἐμπαθῆ καὶ σαρκώδη λογισμὸν ἐπαγόμενος καὶ μὴ ἔχων πρέπον τῷ θείῳ γάμῳ τὸ τῆς συνειδήσεως ἔνδυμα συνδεθῆ τοῖς ἰδίῳ νοήμασι, τὰς ἀκηράτους τοῦ νυμφίου τε καὶ τῆς νύμφης φωνὰς εἰς κτηνώδη καὶ ἄλογα καθέλκων πάθη, καὶ δι' αὐτῶν ταῖς αἰσχροῖς ἐνδεθεῖς φαντασίαις ἔξω τῶν ἐν τῷ γάμῳ φαι δρυνομένων ἀπορριφῆ, τὸν βρυγμὸν καὶ τὸ δάκρυον ἀντὶ τῆς ἐν παστάδι χαρᾶς ἀλλαξάμενος. ταῦτα διαμαρτύρομαι μέλλων ἄπτεσθαι τῆς ἐν τῷ Ἰασηματι τῶν Ἰασημάτων μυστικῆς θεωρίας, διὰ γὰρ τῶν ἐνταῦθα γεγραμμένων νυμφοστολεῖται τρόπον τινὰ ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν ἀσώματόν τε καὶ πνευματικὴν καὶ ἀμόλυντον τοῦ θεοῦ συζυγίαν· ὁ γὰρ πάντας θέλων σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν τὸν τελεώτατον ἐνταῦθα καὶ μακάριον τῆς σωτηρίας ὑποδεικνύσει τρόπον, τὸν διὰ τῆς ἀγάπης λέγω. ἔστι μὲν γὰρ καὶ διὰ φόβου τισὶ γινομένη ἡ σωτηρία, ὅταν πρὸς τὰς ἀπειλὰς τῆς ἐν τῇ γεέννῃ κολάσεως 6.16 βλέποντες τοῦ κακοῦ χωριζώμεθα. εἰσὶ δὲ τινες οἱ καὶ διὰ τὴν ἀποκειμένην τοῖς εὐ βεβιωκόσι τῶν μισθῶν ἐλπίδα τὴν ἀρετὴν κατορθοῦντες, οὐκ ἀγάπη τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλὰ τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἀμοιβῆς κατακτώμενοι. ὁ μόντοι πρὸς τὸ τέλειον ἀναδραμῶν τῇ ψυχῇ ἀπωθεῖται μὲν τὸν φόβον (ἀν δραπεδώδης γὰρ ἡ τοιαύτη διάθεσις, τὸ μὴ δι' ἀγάπης παραμένειν τῷ κυριεύοντι, ἀλλὰ τῷ τῶν μαστίγων φόβῳ μὴ δραπετεύειν), ὑπερορᾷ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν μισθῶν, ὡς ἂν μὴ δοκοῖ τὸν μισθὸν ποιῆσθαι προτιμότερον τοῦ δωρουμένου τὸ κέρδος· ἀγαπᾷ δὲ ἐξ ὅλης καρδίας τε καὶ ψυχῆς καὶ δυνάμεως οὐκ ἄλλο τι τῶν παρ' αὐτοῦ γινομένων, ἀλλ' αὐτὸν ἐκείνον ὅς ἐστι τῶν ἀγαθῶν ἡ πηγὴ. ταύτην τοίνυν ὁ καλῶν ἡμᾶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μετουσίαν νομοθετεῖ ταῖς τῶν ἀκουόντων ψυχαῖς τὴν διάθεσιν. ὁ δὲ βεβαιῶν τὴν νομοθεσίαν ταύτην ἐστὶ Σολομῶν, οὗ ἡ σοφία κατὰ τὴν θείαν μαρτυρίαν μέτρον οὐκ ἔχει, πᾶσιν ἐπ' ἴσης τοῖς τε προγεγονόσι καὶ τοῖς ἐσομένοις ἀσύγκριτος οὕσα καὶ ἀπαράθετος, ὃν ἔλαθε τῶν ὄντων οὐδέν. ἄρα με τοῦτον οἶει λέγειν τὸν ἐκ τῆς Βηρσαβεῆ Σολομῶντα, τὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους ἀνενεγκόντα τὴν χιλιόμβην, τὸν ἐκ τῆς Σιδωνίας συμβόλῳ 6.17 πρὸς τὴν ἀμαρτίαν χρησάμενον; ἀλλὰ Σολομῶν διὰ τούτου σημαίνεται ἄλλος· ὁ καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ τὸ κατὰ σάρκα γενόμενος, ᾧ ὄνομα εἰρήνη, ὁ

ἀληθινὸς τοῦ Ἰσραὴλ βασιλεύς, ὁ οἰκοδόμος τοῦ ναοῦ τοῦ θεοῦ, ὁ πάντων ἐμπεριειληφῶς τὴν γνῶσιν, οὗ ἄοριστος ἡ σοφία, μᾶλλον δὲ οὗ τὸ εἶναι σοφία ἐστὶ καὶ ἀλήθεια, καὶ πᾶν θεοπρεπές τε καὶ ὑψηλὸν ὄνομά τε καὶ νόημα. οὗτος ὀργάνω τῷ Σολομῶντι τούτῳ χρησάμενος διὰ τῆς ἐκείνου φωνῆς ἡμῖν διαλέγεται πρότερον μὲν ἐν Παροιμίαις, εἶτα ἐν τῷ Ἐκκλησιαστῇ καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ προκειμένη τοῦ Ἄιματος τῶν Ἀισμάτων φιλοσοφία ὁδῶ καὶ τάξει τὴν πρὸς τὸ τέλειον ἄνοδον ὑποδεικνύων τῷ λόγῳ. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς κατὰ σάρκα ζωῆς οὐ πᾶσα ἡλικία πάσας χωρεῖ τὰς φυσικὰς ἐνεργείας οὐδὲ διὰ τῶν ὁμοίων ἡμῖν ἐν ταῖς τῶν ἡλικιῶν διαφοραῖς ὁ βίος 6.18 προέρχεται (οὔτε γὰρ τὸ νήπιον τὰ τῶν τελείων ἔργα μετέρχεται οὔτε ὁ τέλειος ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς τιθίνης ἀναλαμβάνεται, ἀλλ' ἐκάστῳ καιρῷ τῆς ἡλικίας ἄλλο τι πρόσφορόν ἐστὶ καὶ κατάλληλον), οὕτως ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἀνάλογόν τινα πρὸς τὰς σωματικὰς ἡλικίας, δι' ὧν εὐρίσκεται τάξις τις καὶ ἀκολουθία πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν βίον χειραγωγούσα τὸν ἄνθρωπον. οὗ χάριν ἄλλως ἢ Παροιμία παιδεύει καὶ ἄλλως ὁ Ἐκκλησιαστής διαλέγεται· καὶ ἡ διὰ τοῦ Ἄιματος τῶν Ἀισμάτων φιλοσοφία διὰ τῶν ὑψηλοτέρων δογμάτων ἀμφοτέρων ὑπέρκειται. ἡ γὰρ διὰ τῶν παροιμιῶν διδασκαλία πρὸς τὸν ἔτι νηπιάζοντα ποιεῖται τοὺς λόγους καταλλήλως τῇ ἡλικίᾳ τὴν νοουθεσίαν ἀρμόζουσα· Ἄκουε, φησὶν, υἱέ, νόμους πατρός σου καὶ μὴ ἀπόση θεσμούς μητρός σου. ὁρᾷς ἐκ τῶν λεγομένων τὸ ἀπαλὸν ἔτι τῆς κατὰ ψυχὴν ἡλικίας καὶ εὐπλαστον· ἔτι μητρώων αὐτὸν θεσμῶν ἐπιδεῖ βλέπει καὶ πατρικῆς νοουθεσίας καί, ὡς ἂν προθυμότερον προσέχοι τοῖς γονεῦσι τὸ νήπιον, τοὺς παιδι κούς αὐτῷ κατεπαγγέλλεται κόσμους ἐκ τῆς περὶ τὰ μαθήματα σπουδῆς προσγενήσεσθαι· παιδίῳ γὰρ ἐστὶ κόσμος <ὁ> 6.19 χρῦσεος μανιάκης τῷ τραχήλῳ περιλαμπόμενος καὶ ὁ ἐξ ἀνθῶν τινῶν ἐπιχαρίτων ἀναπλεκόμενος στέφανος. νοεῖν δὲ χρὴ ταῦτα πάντως ὅπως ἂν ὀδηγήσῃ πρὸς τὸ κρεῖττον ἢ τοῦ αἰνίγματος ἔννοια. καὶ οὕτως ὑπογράφειν ἄρχεται τὴν σοφίαν αὐτῷ ποικίλως τε καὶ πολυειδῶς τοῦ ἀφράστου κάλλους διερμηνεύων τὴν ὥραν, ὥστε μὴ φόβῳ τινὶ καὶ ἀνάγκῃ ἀλλὰ ἐπιθυμίᾳ καὶ πόθῳ πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν μετουσίαν διαναστήναι· ἡ γὰρ τοῦ κάλλους ὑπογραφή ἐπισπᾶται πως τὴν τῶν νέων ἐπιθυμίαν πρὸς τὸ δεικνύμενον πρὸς κοινωνίαν τῆς ὥρας τὸν πόθον ἀναρριπίζουσα. ὡς ἂν οὖν μᾶλλον αὐτῷ τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐξηθεῖ μετατεθὲν ἀπὸ τῆς ὑλικῆς προσπαθείας πρὸς τὴν αἴθρον σχέσιν, ὠραῖζει διὰ τῶν ἐγκωμιῶν τῆς σοφίας τὸ κάλλος. καὶ οὐ μόνον τὸ κάλλος τῆς ὥρας διὰ τῶν λόγων προδείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν πλοῦτον αὐτῆς ἀπ ἀριθμεῖται, οὗ κύριος πάντως ὁ συνοικήσας γενήσεται. ὁ δὲ πλοῦτος τέως ἐν τοῖς προκοσμήμασιν αὐτῆς θεωρεῖται· κόσμος μὲν γὰρ αὐτῇ περιδέξις αἰῶνες ὅλοι οὕτως εἰ πόντος τοῦ λόγου ὅτι Μῆκος βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ χειρὶ τὸν πολῦτιμον τῶν ἀρετῶν 6.20 περίκειται πλοῦτον τῇ λαμπηδόνι τῆς δόξης συνδιαλάμ ποντα· λέγει γὰρ ὅτι Ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα. εἶτα καὶ τοῦ στόματος αὐτῆς λέγει τὴν εὐπνοίαν τοῦ καλοῦ τῆς δικαιοσύνης ἀρώματος ἀποπνέουσας λέγων Ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπορεύεται δικαιοσύνη. τοῖς δὲ χεῖλεσιν αὐτῆς φησὶν ἀντὶ τοῦ φυσικοῦ ἐρυθήματος τὸν νόμον ἐπανθεῖν καὶ τὸν ἔλεον. καὶ ὡς ἂν διὰ πάντων εὐρεθεῖ τῇ τοιαύτῃ νύμφῃ τὸ κάλλος ἐρανιζόμενον, ἐπαινεῖται αὐτῆς καὶ τὸ βάδισμα· φησὶ γὰρ ὅτι Ἐν ὁδοῖς δικαιοσύνης περιπατεῖ. οὐ λείπει τοῖς ἐπαίνοις τῆς ὥρας οὐδὲ τὸ μέγεθος ἴσα φυτῷ τινὶ τῶν εὐερνῶν τῆς αὐξήσεως ἀναδραμούσης. τὸ δὲ φυτὸν τοῦτο ᾧ τὸ ὕψος αὐτῆς προσεικάζεται, αὐτό, φησὶ, τὸ τῆς ζωῆς ξύλον ἐστίν, ὃ τροφή μὲν γίνεται τοῖς ἀντεχομένοις, στῦλος δὲ τοῖς ἐπερειδομένοις ἀσφαλῆς τε καὶ ἄσειστος. νοῶ δὲ δι' ἀμφοτέρων τὸν κύριον· αὐτὸς γὰρ ἐστὶ καὶ ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔρεισμα. ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτως· Ξύλον ζωῆς ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς καὶ τοῖς ἐπερειδομένοις ἐπ' αὐτὴν ὡς ἐπὶ κύριον ἀσφαλῆς. συμπαραλαμβάνεται δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐγκωμιῶν

αὐτῆς καὶ ἡ δύναμις, ὡς ἂν διὰ πάντων τῶν ἀγαθῶν πληρωθεῖη τοῦ κάλλους τῆς σοφίας ὁ ἔπαινος. Ὁ θεὸς γάρ, φησί, τῇ σοφίᾳ ἔθεμελίωσε τὴν γῆν, ἠτοίμασε δὲ οὐρανοὺς ἐν φρονήσει, καὶ τὰ καθ' ἕκαστον 6.21 τῶν ἐν τῇ κτίσει θεωρουμένων εἰς τὴν τῆς σοφίας ἀνάγει δυνάμιν διαποικίλλων αὐτὴν τοῖς ὀνόμασιν· τὴν γὰρ αὐτὴν καὶ σοφίαν λέγει καὶ φρόνησιν, αἴσθησίν τε καὶ γνῶσιν καὶ σύνεσιν καὶ τὰ τοιαῦτα. μετὰ δὲ ταῦτα νυμφοστολεῖν ἄρχεται τὸν νέον πρὸς τὴν τοιαύτην συνοίκησιν ἤδη πρὸς τὸν θεῖον θάλαμον βλέπειν ἐγκελευόμενος· λέγει γὰρ ὅτι Μὴ ἐγκαταλίπῃς αὐτὴν καὶ ἀνθέξεται σου· ἐράσθητι αὐτῆς καὶ τηρήσει σε, περιχαράκωσον αὐτὴν καὶ ὑψώσει σε· τίμησον αὐτὴν ἵνα σε περιλάβῃ, ἵνα δῶ τῇ σῆ κεφαλῇ στέφανον χαρίτων, στεφάνῳ δὲ τρυφῆς ὑπερασπίση σου. ἐν τούτοις δὲ τοῖς στεφάνοις ἤδη τοῖς γαμικοῖς ὡς νυμφίον κατακοσμήσας ἀχώριστον αὐτῆς εἶναι διακελεύεται λέγων Ἐνίκα ἂν περιπατῆς, ἐπάγου αὐτὴν καὶ μετὰ σοῦ ἔστω· ὡς δ' ἂν καθεύδῃς, φυλασσέτω σε, ἵνα ἐγειρομένῳ συλλαλήσῃ σοι. διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων τοῦ νεάζοντος ἔτι κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀναφλέξας καὶ αὐτὴν ἐκείνην τὰ περὶ ἑαυτῆς διηγουμένην ὑποδείξας τῷ λόγῳ, δι' ὧν μάλιστα τὴν ἀγαπητικὴν σχέσιν τῶν ἀκουόντων ἐφέλκεται τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων εἰπούσα ὅτι Τοὺς ἐμὲ 6.22 φιλοῦντας ἀγαπῶ (ἢ γὰρ ἐλπίς τοῦ ἀνταγαπηθῆναι σφοδρὸν τερον εἰς ἐπιθυμίαν τὸν ἐραστὴν διατίθησι), καὶ μετὰ τούτων τὰς λοιπὰς ἐπαγαγῶν συμβουλὰς ἐν ἀποφαντικοῖς τισὶ καὶ εὐπεριγράπτους ἀποφθέγμασι καὶ εἰς τελειότεραν ἕξιν αὐτὸν ἀγαγῶν εἶτα πρὸς τοῖς τελευταίοις τῶν Παροιμιῶν μακαρίσας ταύτην τὴν ἀγαθὴν συζυγίαν, ἐν οἷς διεξήλθε τὰ τῆς ἀνδρείας γυναικὸς ἐκείνης ἐγκώμια, τότε προστίθησι τὴν ἐν τῷ Ἐκκλησιαστῇ φιλοσοφίαν τῷ ἰκανῶς διὰ τῆς παροιμιώδους ἀγωγῆς εἰσηγμένῳ εἰς τὴν τῶν ἀρετῶν ἐπιθυμίαν. καὶ διαβαλὼν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ τὴν περὶ τὰ φαινόμενα τῶν ἀνθρώπων σχέσιν καὶ μάταιον εἰπὼν εἶναι πᾶν τὸ ἀστατοῦν τε καὶ παρερχόμενον, ἐν οἷς φησὶν ὅτι Πᾶν τὸ ἐρχόμενον ματαιότης, ὑπερτίθησι παντὸς τοῦ δι' αἰσθήσεως καταλαμβανομένου τὴν ἐπιθυμητικὴν τῆς ψυχῆς ἡμῶν κίνησιν ἐπὶ τὸ ἀόρατον κάλλος καὶ οὕτως ἐκκαθάρας τὴν καρδίαν τῆς περὶ τὰ φαινόμενα σχέσεως τότε διὰ τοῦ Ἄιματος τῶν Ἀισμάτων ἐντὸς τῶν θείων ἀδύτων μυσταγωγεῖ τὴν διάνοιαν· ἐν οἷς τὸ μὲν ὑπογραφόμενον ἐπιθαλάμιός τίς ἐστὶ διασκευή, τὸ δὲ νοούμενον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἢ πρὸς τὸ θεῖον 6.23 ἐστὶν ἀνάκρασις. διὰ τοῦτο νύμφη ὧδε ὁ ἐν ταῖς Παροιμίαις υἱὸς ὀνομάζεται καὶ ἡ σοφία εἰς νυμφίου τάξιν ἀντιμεθίσταται, ἵνα μνηστευθῇ τῷ θεῷ ὁ ἄνθρωπος ἀγνή παρθένος ἐκ νυμφίου γενόμενος καὶ κολληθεὶς τῷ κυρίῳ γένηται πνεῦμα ἐν διὰ τῆς πρὸς τὸ ἀκήρατόν τε καὶ ἀπαθὲς ἀνακράσεως νόημα καθαρὸν ἀντὶ σαρκὸς βαρείας γενόμενος. ἐπειδὴ τοίνυν σοφία ἐστὶν ἡ λαλοῦσα, ἀγάπησον ὅσον δύνασαι ἐξ ὅλης καρδίας τε καὶ δυνάμεως, ἐπιθύμησον ὅσον χωρεῖς. προστίθημι δὲ θαρρῶν τοῖς ῥήμασι τούτοις καὶ τὸ ἐράσθητι· ἀνέγκλητον γὰρ τοῦτο καὶ ἀπαθὲς ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων τὸ πάθος, καθὼς φησὶν ἡ σοφία ἐν ταῖς Παροιμίαις τοῦ θεοῦ κάλλους νομοθετοῦσα τὸν ἔρωτα. ἀλλὰ καὶ ὁ νῦν προκείμενος λόγος τὰ ἴσα διακελεύεται οὐ γυμνήν σοι τὴν περὶ τούτου συμβουλὴν προσάγων, ἀλλὰ δι' ἀπορρήτων φιλοσοφεῖ τοῖς νοήμασιν εἰκόνα τινὰ τῶν κατὰ τὸν βίον ἡδέων εἰς τὴν τῶν δογμάτων τούτων κατασκευὴν προστησάμενος. ἡ δὲ εἰκὼν γαμικὴ τίς ἐστὶ διασκευή, ἐν ἣ ἡ κάλλους ἐπιθυμία μεσιτεῦει τῷ πόθῳ, οὐ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν τοῦ νυμφίου τῆς ἐπιθυμίας κατάρξαντος, ἀλλὰ προλαμβάνει τὸν νυμφίον ἢ παρθένον ἀνεπαισχύντως τὸν πόθον δημοσιεύουσα καὶ εὐ 6.24 χὴν ποιούμενη τοῦ νυμφικοῦ ποτε κατατρυφῆσαι φιλήματος. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἀγαθοὶ τῆς παρθένου προμνήστορες, πατριάρχαι τε καὶ προφήται καὶ νομοθέται, προσήγαγον τῇ μεμνηστευμένῃ τὰ θεῖα χαρίσματα, ἅπερ ἔδνα καλεῖ ἡ συνήθεια τὰ πρὸ τῶν γάμων δῶρα οὕτω κατονομάζουσα (ταῦτα δὲ ἦν ἄφεις παραπτωμάτων, ἀμνηστία κακῶν, ἀμαρτίας ἀναίρεσις, μεταστοιχείωσις

φύσεως, τοῦ φθαρτοῦ πρὸς τὸ ἄφθαρτον μεταποίησις, παραδείσου τρυφή, βασιλείας ἀξίωμα, εὐφροσύνη τέλος οὐκ ἔχουσα), ταῦτα τοίνυν ἢ παρθένος δεξαμένη τὰ θεῖα δωρήματα παρὰ τῶν καλῶν ἔδνοφόρων τῶν διὰ τῆς προφητικῆς διδασκαλίας αὐτῇ προσαγαγόντων τὰ δῶρα καὶ ὁμολογεῖ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἐπισπεύδει τὴν χάριν ἥδη τῆς ὥρας τοῦ ποθουμένου κατατρυφήσαι σπουδάζουσα. ἀκροῶνται δὲ αὐτῆς συνήθεις τινές καὶ ὁμήλικες πρὸς μείζονα τὴν νύμφην ἐπιθυμίαν διερεθίζουσαι. παραγίνεται δὲ καὶ ὁ νυμφίος φίλων αὐτῶ τινων καὶ καταθυμίων χορὸν ἐπαγόμενος. οὗτοι δ' ἂν εἶεν ἢ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα, δι' ὧν οἱ ἄνθρωποι σώζονται, ἢ οἱ προφήται οἱ ἅγιοι, οἱ τῆς φωνῆς τοῦ νυμφίου ἀκούοντες χαίρουσιν τε καὶ ἀγάλλονται τῆς ἀκηράτου συζυγίας ἀρμοζομένης, δι' ἧς ἡ κολλωμένη 6.25 τῷ κυρίῳ ψυχὴ ἐν πνεῦμα γίνεται, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος. Πάλιν τοίνυν τὸν ἐν τοῖς προοιμίοις ἐπαναλήψομαι λόγον· μὴ τις ἐμπαθῆς καὶ σαρκώδης ἔτι τῆς νεκρᾶς τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου δυσωδίας ἀπόζων πρὸς τὰς κτηνώδεις ἀλογίας κατασυρέτω τὰς τῶν θεοπνεύστων νοημάτων τε καὶ ῥημάτων ἐμφάσεις, ἀλλ' ἐκβὰς ἕκαστος αὐτὸς ἑαυτοῦ καὶ ἔξω τοῦ ὑλικοῦ κόσμου γενόμενος καὶ ἐπανελθὼν τρόπον τινὰ δι' ἀπαθείας εἰς τὸν παράδεισον καὶ διὰ καθαρότητος ὁμοιωθεὶς τῷ θεῷ οὕτως ἐπὶ τὸ ἄδυτον τῶν προφαινομένων ἡμῖν διὰ τοῦ βιβλίου τούτου μυστηρίων χωρεῖτω. εἰ δέ τις ἀπαρασκευαστός ἐστιν ἢ ψυχὴ πρὸς τὴν τοιαύτην ἀκρόασιν, ἀκουσάτωσαν τοῦ Μωϋσέως νομοθετοῦντος μὴ κατατολμῆσαι τῆς ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ πνευματικὸν ἀναβάσεως, πρὶν πλῦναι τῶν καρδιῶν ἡμῶν τὰ ἱμάτια καὶ τοῖς καθήκουσι τῶν λογισμῶν περιρραντηρίοις τὰς ψυχὰς ἀφαγνίσασθαι. ὥστε νῦν ἐν ᾧ χρόνῳ προσεδρεύομεν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ, λήθην τῶν γαμικῶν νοημάτων ποιήσασθαι κατὰ τὸ παράγγελμα τοῦ Μωϋσέως τοῦ καθαρεύειν ἀπὸ τῶν γάμων τοῖς μυσταγωγουμένοις νομοθετήσαντος καὶ διὰ πάντων ἀναλαβεῖν 6.26 οἶμαι δεῖν ἡμᾶς τὰ τοῦ νομοθέτου προστάγματα μέλλοντας προσβαίνειν τῷ πνευματικῷ τῆς θεογνωσίας ὄρει, ἐν ᾧ τὸ θῆλυ γένος τῶν λογισμῶν μετὰ τῆς ὑλικῆς ἀποσκευῆς τῷ κάτω καταλείπεται βίῳ. πᾶν δὲ ἄλογον νόημα εἰ περὶ τὸ τοιοῦτον ὄρος ὀφθειῖ, τοῖς στερροτέροις λογισμοῖς οἷόν τις λίθοις καταφονεύεται. μόγις γὰρ ἂν οὕτω χωρήσαιμεν τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος ταύτης μέγα τι καὶ ἐξαισίον καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν τῶν δεχομένων ἠχούσης, ἣν αὐτὸς ὁ γνόφος τῆς ἀσαφείας προίεται, ἐν ᾧ ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ τὸ ὑλικὸν ἅπαν ἐπὶ τοῦ τοιούτου ὄρους τῷ πυρὶ καταφλέγων. Ἦδη τοίνυν ἐντὸς τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων γενόμεθα, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἄσμα τῶν ἁσμάτων. ὡς γὰρ ἐν τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων πλεονασμὸν τινα καὶ ἐπίτασιν τῆς ἀγιότητος διὰ τῆς ὑπερθετικῆς ταύτης φωνῆς διδασκόμεθα, οὕτω καὶ διὰ τοῦ ἄσματος τῶν ἁσμάτων μυστηρίων μυστήρια διδάσκειν ἡμᾶς ὁ ὑψηλὸς λόγος κατεπαγγέλλεται. πολλῶν γὰρ ὄντων κατὰ τὴν θεόπνευστον διδασκαλίαν ἁσμάτων, δι' ὧν τὰ μεγάλα νοήματα περὶ τοῦ θεοῦ διδασκόμεθα παρὰ τε τοῦ μεγάλου Δαβὶδ καὶ Ἡσαΐου καὶ Μωϋσέως καὶ ἄλλων 6.27 πολλῶν, τοῦτο παρὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης μανθάνομεν, ὅτι ὅσον ἀπέχει τῶν τῆς ἔξω σοφίας ἁσμάτων τὰ τῶν ἁγίων ἄσματα, τοσοῦτον ὑπέρκειται τῶν ἁγίων ἁσμάτων τὸ ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἁσμάτων μυστήριον, οὗ τὸ πλεον εἰς κατανόησιν οὔτε εὐρεῖν οὔτε χωρήσαι ἢ ἀνθρωπίνῃ δύναται φύσις. καὶ τούτου χάριν τὸ σφοδρότατον τῶν καθ' ἡδονὴν ἐνεργουμένων (λέγω δὲ τὸ ἐρωτικὸν πάθος) τῆς τῶν δογμάτων ὑψηγήσεως αἰνιγματωδῶς προεστήσατο, ἵνα διὰ τούτου μάθωμεν, ὅτι χρὴ τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ ἀπρόσιτον τῆς θείας φύσεως κάλλος ἐνατενίζουσαν τοσοῦτον ἐρᾶν ἐκείνου, ὅσον ἔχει τὸ σῶμα τὴν σχέσιν πρὸς τὸ συγγενὲς καὶ ὁμόφυλον, μετενεγκούσαν εἰς ἀπάθειαν τὸ πάθος, ὥστε πάσης κατασβεσθείσης σωματικῆς διαθέσεως μόνῳ τῷ πνεύματι ζέειν ἐρωτικῶς ἐν ἡμῖν τὴν διάνοιαν διὰ τοῦ πυρὸς ἐκείνου θερμαινομένην, ὃ βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν ἤλθεν ὁ κύριος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὅπως χρὴ διακεῖσθαι τὴν ψυχὴν τῶν μυστικῶν ῥημάτων ἀκούοντας, ἱκανῶς ἔχειν φημί.

καιρός δὲ ἂν εἴη καὶ αὐτὰς τὰς θείας τοῦ ἄσματος τῶν ἄσμάτων φωνὰς ἤδη προσθεῖναι τῇ θεωρίᾳ τοῦ λόγου. καὶ πρότερόν γε τὴν τῆς ἐπιγραφῆς κατανοήσωμεν δύναμιν· οὐ γὰρ ἀργῶς μοι δοκεῖ τῷ Σολομῶντι τὸ βιβλίον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς 6.28 ἀνατεθεῖσθαι, ἀλλ' ὥστε γενέσθαι διάνοιαν τοῖς ἐντυγχάνουσι τοῦ μέγα τι καὶ θεῖον ἐν τοῖς λεγομένοις προσδέχεσθαι. ἐπειδὴ γὰρ ἀνυπέβλητόν ἐστι παρ' ἐκάστῳ διὰ τῆς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας ἐπὶ τῇ σοφίᾳ τὸ θαῦμα, τούτου χάριν εὐθύς ἐκ προοιμίων ἢ τοῦ ὀνόματος μνήμη παραλαμβάνεται, ὥστε τι μέγα καὶ τῆς περὶ αὐτοῦ δόξης ἐπάξιον ἐλπισθῆναι διὰ τοῦ βιβλίου τούτου τοῖς ἐντυγχάνουσιν. ὡσπερ δὲ κατὰ τὴν γραφικὴν ἐπιστήμην ὕλη μὲν τις πάντως ἐστὶν ἐν διαφόροις βαφαῖς ἢ συμπληροῦσα τοῦ ζώου τὴν μίμησιν, ὁ δὲ πρὸς τὴν εἰκόνα βλέπων τὴν ἐκ τῆς τέχνης διὰ τῶν χρωμάτων συμπληρωθεῖσαν οὐ ταῖς ἐπιχρωθεῖσαις τῷ πίνακι βαφαῖς ἐμφιλοχωρεῖ τῷ θεάματι, ἀλλὰ πρὸς τὸ εἶδος βλέπει μόνον, ὃ διὰ τῶν χρωμάτων ὁ τεχνίτης ἀνέδειξεν, οὕτω προσήκει καὶ ἐπὶ τῆς παρουσίας γραφῆς μὴ πρὸς τὴν ὕλην τῶν ἐν τοῖς ῥήμασι χρωμάτων βλέπειν, ἀλλὰ καθάπερ τι βασιλέως εἶδος ἐν αὐτοῖς καθορᾶν τὸ διὰ τῶν καθαρῶν νοημάτων ἀνατυπούμενον. λευκὸν γὰρ ἢ ὠχρὸν ἢ μέλαν ἢ ἐρυθρὸν ἢ κυάνεον ἢ ἄλλο τι χρωμᾶ ἐστὶ τὰ ῥήματα ταῦτα κατὰ τὰς προχείρους ἐμφάσεις, στόμα καὶ φίλημα καὶ μύρον καὶ οἶνος καὶ τὰ τῶν μελῶν ὀνόματα καὶ κλίνη καὶ νεάνιδες καὶ τὰ τοιαῦτα· ἢ δὲ διὰ τούτων ἀποτελουμένη μορφή μακαριότης ἐστὶ καὶ ἀπάθεια καὶ ἢ πρὸς τὸ θεῖον συνάφεια καὶ ἢ τῶν κακῶν ἀλλοτρίωσις καὶ ἢ πρὸς τὸ ὄντως καλόν 6.29 τε καὶ ἀγαθὸν ἐξομοίωσις. ταῦτά ἐστι τὰ νοήματα τὰ μαρ τυροῦντα τῷ Σολομῶντι τὴν σοφίαν ἐκείνην τὴν ὑπερβαίνουσαν τοὺς ὅρους τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας. τί γὰρ ἂν γένοιτο τούτου παραδοξότερον ἢ τὸ αὐτὴν ποιῆσαι τὴν φύσιν τῶν ἰδίων παθημάτων καθάρσιον διὰ τῶν νομιζομένων ἐμπαθῶν ῥημάτων τὴν ἀπάθειαν νομοθετοῦσάν τε καὶ παιδεύουσαν; οὐ γὰρ λέγει τὸ δεῖν ἔξω τῶν τῆς σαρκὸς γίνεσθαι κινήματων καὶ νεκροῦν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ καθαρεύειν ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν ῥημάτων τῷ στόματι, ἀλλ' οὕτω διέθηκε τὴν ψυχὴν, ὡς διὰ τῶν ἀπεμφαίνειν δοκούντων πρὸς τὴν καθα ρότητα βλέπειν, διὰ τῶν ἐμπαθῶν ῥήσεων τὴν ἀκήρατον ἐρμηνεύων διάνοιαν. ἐν μὲν δὴ τοῦτο διὰ τῶν προοιμίων ἡμᾶς παιδευσάτω ὁ λόγος, τὸ μηκέτι ἀνθρώπους εἶναι τοὺς ἐπὶ τὰ ἄδυστα τῶν τοῦ βιβλίου τούτου μυστηρίων εἰσαγομένους ἀλλὰ μεταποιηθῆναι τῇ φύσει διὰ τῆς τοῦ κυρίου μαθητείας πρὸς τὸ θεϊότερον, καθὼς μαρτυρεῖ τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὁ λόγος, ὅτι κρείττους ἦσαν ἢ κατὰ ἄνθρωπον, οὐς διέκρινεν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἢ γενομένη πρὸς αὐτοὺς παρὰ τοῦ κυρίου διαστολή, ὅτε φησί· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀληθῶς 6.30 γὰρ ὁ διὰ τῶν τοιούτων ῥημάτων, ὧν ἢ πρόχειρος ἔμφασις τὰς σαρκώδεις ἡδυπαθείας ἐνδείκνυται, μὴ κατολισθαίνων εἰς τὴν ῥυπῶσαν διάνοιαν ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν θείων φιλοσοφίαν, ἐπὶ τὰς καθαρὰς ἐννοίας διὰ τῶν ῥημάτων τούτων χειραγωγούμενος δείκνυσι τὸ μηκέτι ἄνθρωπος εἶναι μηδὲ σαρκὶ καὶ αἵματι συμμεμιγμένην τὴν φύσιν ἔχειν, ἀλλὰ τὴν ἐλπίζομένην ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν ἀγίων ζωὴν ἐπιδείκνυται ἰσάγγελος διὰ τῆς ἀπαθείας γενόμενος. ὡς γὰρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὸ μὲν σῶμα μεταστοιχειωθὲν πρὸς τὸ ἄφθαρτον τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου συμπλέκεται, τὰ δὲ νῦν διὰ σαρκὸς ἡμῖν ἐνοχλοῦντα πάθη τοῖς σώμασιν ἐκείνοις οὐ συνανίσταται ἀλλὰ τις εἰρηνικὴ κατάστασις τὴν ζωὴν ἡμῶν διαδέξεται, μηκέτι τοῦ φρονήματος τῆς σαρκὸς πρὸς τὴν ψυχὴν στασιάζοντος μηδὲ διὰ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τῶν ἐμπαθῶν κινήματων ἀντιστρατευομένου τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς καὶ ὡσπερ αἰχμάλωτόν τινα τῇ ἁμαρτίᾳ προσάγοντος τὴν ἠττηθεῖσαν ψυχὴν, ἀλλὰ πάντων τῶν τοιούτων καθαρεύσει τότε ἢ φύσις καὶ ἐν δι' ἀμφοτέρων ἔσται τὸ φρόνημα (τῆς σαρκὸς φημι καὶ τοῦ πνεύματος) πάσης σωματικῆς διαθέσεως ἐξαφανισθείσης ἀπὸ τῆς φύσεως, οὕτω παρακελεύεται καὶ διὰ τοῦ βιβλίου 6.31 τούτου ὁ λόγος τοῖς ἐπαύουσι, κἂν ἐν σαρκὶ ζῶμεν, μηδ' ἐν

τοῖς νοήμασι πρὸς αὐτὴν ἐπιστρέφουσαι, ἀλλὰ πρὸς μόνην τὴν ψυχὴν βλέπειν καὶ τὰς ἀγαπητικὰς τῶν ῥημάτων ἐμφάσεις καθαρὰς τε καὶ ἀμολύντους ἀνατιθέναι τῷ ὑπερέχοντι πάντα νοῦν ἀγαθῷ, ὃ μόνον ἐστὶν ὡς ἀληθῶς γλυκὺ τε καὶ ἐπιθυμητὸν καὶ ἐράσιμον, οὗ ἢ ἀπόλαυσις ἢ αἰεὶ γινομένη ἀφορμὴ μείζονος ἐπιθυμίας γίνεται τῇ μετουσίᾳ τῶν ἀγαθῶν τὸν πόθον συνεπιτείνουσα. οὕτως ὁ Μωϋσῆς, ἡ νύμφη, τὸν νυμφίον ἐφίλει κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἄϊσματι παρθένον τὴν λέγουσαν Φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ, ὃς διὰ τῆς στόμα κατὰ στόμα γινομένης αὐτῷ παρὰ τοῦ θεοῦ ὁμιλίας, καθὼς μαρτυρεῖ ἡ γραφή, ἔτι ἐν ἐπιθυμίᾳ μείζονι τῶν τοιούτων φιλημάτων ἐγένετο μετὰ τοσαύτας θεοφανείας 6.32 ὡς μήπω τεθεαμένος ἰδεῖν ἀξιῶν τὸν ποθούμενον, οὕτως οἱ λοιποὶ πάντες, οἷς ὁ θεῖος πόθος διὰ βάθους ἐνέκειτο, οὐδαμοῦ τῆς ἐπιθυμίας ἴσταντο πᾶν τὸ θεόθεν αὐτοῖς εἰς ἀπόλαυσιν τοῦ ποθουμένου γινόμενον ὕλην καὶ ὑπέκκαυμα τῆς σφοδροτέρας ἐπιθυμίας ποιοῦμενοι. ὥσπερ δὴ καὶ νῦν ἡ τῷ θεῷ συναπτομένη ψυχὴ ἀκορέστως ἔχει τῆς ἀπολαύσεως, ὅσῳ δασιλέστερον ἐμφορεῖται τοῦ κάλλους, τοσοῦτῳ σφοδρότερον τοῖς πόθοις ἀκμάζουσα. ἐπειδὴ γὰρ τὰ ῥήματα τοῦ νυμφίου πνεῦμά ἐστι καὶ ζωὴ ἐστὶ, πᾶς δὲ ὁ τῷ πνεύματι κολλώμενος πνεῦμα γίνεται καὶ ὁ τῇ ζωῇ συναπτόμενος ἀπὸ θανάτου εἰς ζωὴν μεταβαίνει κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνήν, διὰ τοῦτο ποθεῖ προσεγγίσει τῇ πηγῇ τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἢ παρθένος ψυχῆ. ἡ δὲ πηγὴ ἐστὶ τοῦ νυμφίου τὸ στόμα, ὅθεν τὰ ῥήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀναβρύνοντα πληροῖ τὸ στόμα τὸ ἐφελκόμενον, καθὼς ἐποίει ὁ προφήτης διὰ τοῦ στόματος ἔλκων τὸ πνεῦμα. ἐπειδὴ τοίνυν χρὴ προσθεῖναι τὸ στόμα τῷ στόματι τὸν ἐκ τῆς πηγῆς ποτὸν ἐφελκόμενον, πηγὴ δὲ ὁ κύριος ὁ εἰπὼν Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω, διὰ τοῦτο ἡ ψυχὴ ἢ διψῶσα προσαγαγεῖν τὸ ἑαυτῆς στόμα τῷ τὴν ζωὴν πηγάζοντι 6.33 στόματι βούλεται λέγουσα Φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ. καὶ ὁ πᾶσι τὴν ζωὴν βρύνων καὶ πάντας σωθῆναι θέλων οὐδένα βούλεται τῶν σωζομένων τοῦ τοιούτου φιλήματος εἶναι ἀμέτοχον· καθάρσιον γὰρ ἐστὶ ῥύπου παντὸς τοῦτο τὸ φίλημα. διὸ μοι δοκεῖ τῷ λεπτῷ Σίμωνι τὸ τοιοῦτον ὀνειδιστικῶς προφέρειν ὁ κύριος, ὅτι Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας. ἡ γὰρ ἂν ἐκαθαρίσθης τοῦ πάθους τῷ στόματι σπᾶσας τὴν καθαρότητα. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν εἰκότως ἀνέραστος ἦν ὑπερσαρ κήσας διὰ τῆς νόσου καὶ πρὸς τὴν θείαν ἐπιθυμίαν μένων ὑπὸ τοῦ πάθους ἀκίνητος, ἡ δὲ κεκαθαρμένη ψυχὴ μηδεμιᾶς σαρκῶ δους λέπρας ἐπιπροσθούσης βλέπει τὸν τῶν ἀγαθῶν θησαυρόν. ὄνομα δὲ ἐστὶ τῷ θησαυρῷ ἡ καρδία, ἀφ' ἧς ἐστὶ τοῖς μαζοῖς ἢ χορηγία τοῦ θείου γάλακτος, ᾧ τρέφεται ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως ἐφελκόμενη τὴν χάριν. διὰ τοῦτο φησὶν ὅτι Ἄγαθοὶ μαστοὶ σου ὑπὲρ οἶνον, ἐκ τῆς τοπικῆς θέσεως διὰ τῶν μαζῶν τὴν καρδίαν ὑποσημαίνουσα. πάντως δὲ καρδίαν μὲν τὴν κεκρυμμένην τε καὶ ἀπόρρητον τῆς θεότητος δύναμιν νοῶν τις οὐχ ἀμαρτήσεται. μαζοὺς δὲ τὰς ἀγαθὰς τῆς θείας δυνάμεως ὑπὲρ ἡμῶν ἐνεργείας εἰκότως ἂν τις ὑπονοήσῃ, δι' ὧν τιθηνεῖται τὴν ἐκάστου ζωὴν ὁ θεὸς κατάλληλον ἐκάστῳ τῶν δεχομένων τὴν τροφήν χαριζόμενος. 6.34 Μανθάνομεν δὲ τι κατὰ ἀροδοὺν καὶ ἕτερον δόγμα διὰ τῆς τοῦ βιβλίου τούτου φιλοσοφίας, ὅτι διπλῆ τις ἐστὶν ἐν ἡμῖν ἡ αἴσθησις, ἡ μὲν σωματικὴ ἡ δὲ θειότερα, καθὼς φησὶ πού τῆς Παροιμίας ὁ λόγος ὅτι αἴσθησιν θείαν εὐρήσεις· ἀναλογία γὰρ τίς ἐστὶν ἐν τοῖς ψυχικοῖς ἐνεργήμασι πρὸς τὰ τοῦ σώματος αἰσθητήρια. καὶ τοῦτο ἐκ τῶν παρόντων <ῥημάτων> μανθάνομεν· ὁ μὲν γὰρ οἶνός τε καὶ τὸ γάλα τῇ γεύσει κρίνεται, νοητῶν δὲ ὄντων ἐκείνων νοητὴ πάντως καὶ ἡ ἀντιληπτικὴ τούτων τῆς ψυχῆς ἐστὶ δύναμις. τὸ δὲ φίλημα διὰ τῆς ἀπτικῆς αἰσθήσεως ἐνεργεῖται· ἐφάπτεται γὰρ ἀλλήλων τὰ χεῖλη ἐν τῷ φιλήματι. ἔστι δὲ τις καὶ ἀφῆ τῆς ψυχῆς ἢ ἀπτομένη τοῦ λόγου διὰ τινος ἀσωμάτου καὶ νοητῆς ἐπαφήσεως ἐνεργουμένη, καθὼς εἶπεν ὁ εἰπὼν ὅτι Αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῶν θείων μύρων ὁσμὴ οὐ μυκτῆρων ἐστὶν ὁσμὴ, ἀλλὰ τινος νοητῆς καὶ αὐλοῦ

δυνάμεως τῆ τοῦ πνεύματος ὀλκῆ τὴν τοῦ Χριστοῦ συνεφελκομένης εὐωδία. οὕτω γὰρ ἡ ἀκολουθία τῆς παρθενικῆς εὐχῆς ἐν προοιμίοις ἔχει Ὅτι ἀγαθοὶ μαστοὶ σου ὑπὲρ οἶνον καὶ ὄσμῃ 6.35 μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. δηλοῦται δὲ διὰ τούτων, καθὼς ἡμεῖς ὑπειλήφαμεν, οὐ μικρόν τι οὐδὲ εὐκαταφρόνητον νόημα· τάχα γὰρ ἐν τῷ ὑπερθεῖναι διὰ συγκρίσεως τὸ ἐκ τῶν θείων μαστῶν γάλα τῆς ἐκ τοῦ οἴνου γινομένης ἡμῖν εὐφρο σύνης μανθάνομεν διὰ τῶν εἰρημένων, ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη σοφία καὶ ἐπιστήμη τῶν ὄντων καὶ πᾶσα δύναμις θεωρητικὴ καὶ καταληπτικὴ φαντασία ἀδυνατῶς ἔχει παρισωθῆναι διὰ συγκρίσεως τῆ ἀπλουστέρᾳ τῶν θείων μαθημάτων τροφῆ. ἐκ γὰρ τῶν μαστῶν τὸ γάλα φέρεται· νηπίων δὲ ἐστὶ τὸ γάλα τροφή. ὁ δὲ οἶνος δι' εὐτονίαν τε καὶ θερμότητα τῶν τελειοτέρων ἀπόλαυσις γίνεται. ἀλλ' ὅμως τὸ ἐν τῇ ἕξω σοφία τέλειον τῆς νηπιώδους τοῦ θείου λόγου διδασκαλίας ἐστὶ μικρότερον. διὰ τοῦτο κρείττους οἱ θεοὶ μαστοὶ τοῦ ἀνθρωπίνου οἴνου. ἡ δὲ ὄσμῃ τῶν θείων μύρων καλλίων ἐστὶ πάσης τῆς ἐν τοῖς ἀρώμασιν εὐωδίας. ὅπερ τοιοῦτόν μοι δοκεῖ νοῦν ὑποδεικνύειν· ἀρώματα νοοῦμεν τὰς ἀρετὰς οἷον σοφίαν σωφροσύνην δικαιοσύνην ἀνδρείαν φρόνησιν καὶ τὰ τοιαῦτα, οἷς προσχρωννύμενος κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν καὶ προαίρεσιν ἕκαστος ἄλλος ἄλλως ἐν εὐωδία γινόμεθα· ὁ 6.36 μὲν ἐκ σωφροσύνης ἢ σοφίας, ὁ δὲ ἐκ δικαιοσύνης ἢ ἀνδρείας ἢ ἄλλου τινὸς τῶν κατ' ἀρετὴν νοουμένων, ὁ δὲ τυχὸν καὶ ἐκ πάντων τῶν τοιούτων ἀρωμάτων συγκεκραμένην ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν εὐωδία. ἀλλ' ὅμως ταῦτα πάντα οὐκ ἂν εἰς σύγκρισιν ἔλθοι τῆς παντελοῦς ἀρετῆς ἐκείνης, ἣν τοὺς οὐρανοὺς διειληφέναι φησὶν Ἀμβρακὸς ὁ προφήτης εἰπὼν Ἐκάλυψεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ, ἣτις ἐστὶν αὐτοσοφία καὶ αὐτοδικαιοσύνη καὶ αὐτοαλήθεια καὶ τὰ καθ' ἕκαστον πάντα. τῶν οὖν σῶν μύρων ἡ ὄσμῃ, φησὶν, ἀπαράθετον ἔχει τὴν χάριν πρὸς ταῦτα τὰ ἀρώματα τὰ παρ' ἡμῶν γινωσκόμενα. Πάλιν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὑψηλοτέρας ἀπτεται φιλοσοφίας ἢ ψυχῆ, ἢ νύμφης, τὸ ἀπρόσιτόν τε καὶ ἀχώρητον λογισμοῖς ἀνθρωπίνους τῆς θείας δυνάμεως ἐνδεικνυμένη, ἐν οἷς φησὶ Μύρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σοι· τοιοῦτον γὰρ τι δοκεῖ μοι διὰ τοῦ λόγου τούτου σημαίνεσθαι, ὅτι οὐκ ἔστιν ὀνομαστικὴ σημασία περιληφθῆναι δι' ἀκριβείας τὴν ἀόριστον φύσιν· ἀλλὰ πᾶσα νοημάτων δύναμις καὶ πᾶσα ῥημάτων τε καὶ ὀνομάτων ἔμφασις, κἂν τι μέγα καὶ θεοπρεπὲς ἔχειν δόξην, αὐτοῦ τοῦ ὄντος ἐφάπασθαι φύσιν οὐκ ἔχει· ἀλλ' ὥσπερ ἐξ 6.37 ἰχνῶν τινῶν καὶ ἐναυσμάτων ὁ λόγος ἡμῶν τοῦ ἀδήλου καταστοχάζεται διὰ τῶν καταλαμβανομένων εἰκάζων ἕκ τινος ἀναλογίας τὸ ἀκατάληπτον. ὅ τι γὰρ ἂν ἐπινοήσωμεν, φησὶν, ὄνομα γνωριστικὸν τοῦ τῆς θεότητος μύρου, οὐκ αὐτὸ τὸ μύρον διὰ τῆς ἐμφάσεως τῶν λεγομένων σημαίνομεν, ἀλλὰ βραχὺ τι λείψανον ἀτμοῦ τῆς θείας εὐωδίας τοῖς θεολογικοῖς ὀνόμασιν ἐνδεικνύμεθα. ὡς ἐπὶ τῶν ἀγγείων, ὧν ἂν ἐκκενωθῆ τὸ μύρον, αὐτὸ μὲν τῆ ἑαυτοῦ φύσει ἀγνοεῖται τὸ μύρον τὸ ἐκκενωθὲν τῶν ἀγγείων, οἷον ἐστὶν· ἐξ ἀμυδρᾶς δὲ τινος τῆς ὑπολειφθείσης ἐκ τῶν ἀτμῶν τῷ ἀγγεῖω ποιότητος στοχασμὸν τινα περὶ τοῦ ἐκκενωθέντος μύρου ποιούμεθα. τοῦτο οὖν ἐστὶν ὃ διὰ τῶν εἰρημένων μανθάνομεν, ὅτι αὐτὸ μὲν τὸ τῆς θεότητος μύρον, ὃ τίποτε κατ' οὐσίαν ἐστίν, ὑπὲρ πᾶν ἐστὶν ὄνομά τε καὶ νόημα· τὰ δὲ τῷ παντὶ ἐνθεωρούμενα θαύματα τῶν θεολογικῶν ὀνομάτων τὴν ὕλην δίδωσι, δι' ὧν σοφόν, δυνατόν, ἀγαθόν, ἅγιον, μακάριόν τε καὶ αἴδιον καὶ κριτὴν καὶ σωτῆρα καὶ τὰ τοιαῦτα κατονομάζομεν· ἅπερ πάντα ποιότητά τινα βραχεῖαν τοῦ θείου μύρου ἐνδεί 6.38 κνυται, ἣν πᾶσα ἢ κτίσις διὰ τῶν ἐνθεωρουμένων θαυμάτων σκεύους τινὸς μυρεψικοῦ δίκην ἐν ἑαυτῇ ἀπεμάζατο. διὰ τοῦτο, φησὶ, νεάνιδες ἠγάπησάν σε, εἴλκυσάν σε. εἶπε τὴν αἰτίαν τῆς ἐπαινετῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς ἀγαπητικῆς διαθέσεως. τίς γὰρ τοῦ τοιούτου κάλλους ἀνέραστος γίνεται, εἰ μόνον ὀφθαλμὸν ἔχοι τὸν ἐνατενίσαι τῇ ὥρᾳ δυνάμενον, οὐ πολὺ μὲν τὸ καταλαμβανόμενον κάλλος, ἀπειροπλάσιον δὲ τὸ διὰ τοῦ φαινομένου στοχαστικῶς εἰκαζόμενον; ἀλλ' ὥσπερ ὁ

ύλικός ἔρως τῶν ἔτι νηπιαζόντων οὐχ ἄπτεται (οὐ γὰρ χωρεῖ τὸ πάθος ἢ νηπιότης), οὐδὲ μὴν τοὺς ἐν ἐσχάτῳ γήρα πεπονηκότας ἐν τοῖς τοιούτοις ἔστιν ἰδεῖν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ κάλλους ὃ τε νήπιος ἔτι καὶ κλυδωνιζόμενος καὶ περιφερόμενος παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας καὶ ὁ παλαιὸς καὶ γηράσας καὶ τῷ ἀφανισμῷ προσεγγίσας ἀκίνητοι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην εὐρίσκονται· οὐ γὰρ ἄπτεται τῶν τοιούτων τὸ ἀόρατον κάλλος, μόνη δὲ ἡ τοιαύτη ψυχὴ ἢ διαβάσα μὲν τὴν νηπιώδη κατάστασιν καὶ διὰ τῆς πνευματικῆς ἡλικίας ἀκμάσασα, μὴ προσλαβοῦσα δὲ σπῖλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἢ μήτε ὑπὸ νηπιότητος ἀναισθη τοῦσα μήτε ὑπὸ παλαιότητος ἀδρανοῦσα, ἦν νεᾶνιν ὀνομάζει ὁ λόγος, αὕτη πείθεται τῇ μεγάλῃ καὶ πρώτῃ ἐντολῇ τοῦ νόμου ἐξ ὅλης καρδίας τε καὶ δυνάμεως ἀγαπῶσα τὸ κάλλος ἐκεῖνο, οὐ ὑπογραφὴν καὶ ὑπόδειγμα καὶ ἐρμηνείαν οὐχ 6.39 εὐρίσκει ἢ ἀνθρωπίνη διάνοια. αἱ τοιαῦται τοίνυν νεάνιδες αἱ διὰ τῶν ἀρετῶν αὐξηθεῖσαι καὶ καθ' ὥραν ἤδη τῶν μυστηρίων τοῦ θεοῦ θαλάμου γενόμεναι ἀγαπῶσι τοῦ νυμφίου τὸ κάλλος καὶ διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς ἑαυτὰς ἐπιστρέφουσι. τοιοῦτος γὰρ ὁ νυμφίος, ὡς ἀντιδιδόναι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν πόθον, ὁ οὕτως εἰπὼν ἐκ προσώπου τῆς σοφίας ὅτι Ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ· καὶ ὅτι Μεριῶ τοῖς ἐμὲ ἀγαπῶσιν ὑπαρξιν (αὐτὸς δὲ ἐστὶν ἢ ὑπαρξις) καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν ἐμπλήσω ἀγαθῶν. ἔλκουσι τοίνυν αἱ ψυχαὶ πρὸς ἑαυτὰς τοῦ ἀφθάρτου νυμφίου τὸν πόθον ὀπίσω, καθὼς γέγραπται, κυρίου τοῦ θεοῦ πορευόμεναι. τῆς δὲ ἀγάπης αὐτῶν αἰτία ἢ τοῦ μύρου εὐωδία γίνεται, πρὸς ἣν αἰεὶ τρέχουσαι τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνονται τοῦ κατόπιν λήθην ποιούμεναι. Ὅπισω γάρ σου, φησὶν, εἰς ὁσμὴν μύρων σου δραμούμεθα. ἀλλὰ αἱ μὲν οὕτω τῆς ἀρετῆς τὸ τέλειον ἔχουσαι καὶ καθ' ἡλικίαν ἔτι νεάζουσαι δραμεῖσθαι πρὸς τὸν σκοπὸν, ὃν ὑποδείκνυσιν ἢ ὁσμὴ τῶν μύρων, κατεπαγγέλλονται (λέγουσι γὰρ ὅτι Εἰς ὁσμὴν μύρων σου δραμούμεθα), ἢ δὲ τελειότερα ψυχὴ σφοδρότερον ἐπεκταθεῖσα τοῖς ἔμπροσθεν ἤδη τυγχάνει τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ὁ δρόμος ἀνύεται, καὶ τῶν ἐν τοῖς ταμείοις θησαυρῶν 6.40 ἀξιοῦται. φησὶ γὰρ ὅτι Εἰσήγαγέ με ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ταμεῖον αὐτοῦ. ἢ γὰρ ἄκροις χεῖλεσι τοῦ ἀγαθοῦ ψαῦσαι ποθήσασα καὶ τοσοῦτον μόνον ἐφαψαμένη τοῦ κάλλους, ὅσον ἢ τῆς εὐχῆς ἐνδείκνυται δύναμις (ἠϋξάτο δὲ οἷόν τινος φιλήματος ἀξιοθῆναι διὰ τῆς τοῦ λόγου ἐλλάμπσεως), αὕτη δι' ὧν ἔτυχε καὶ ἐπὶ τὸ ἐνδότερον τῶν ἀπορρήτων τῷ λογισμῷ διαδυσχεῖσα βοᾷ τὸ μὴ μόνον ἐν προθύροις τῶν ἀγαθῶν εἶναι τὸν δρόμον, ἀλλὰ τῇ ἀπαρχῇ τοῦ πνεύματος, οὐ διὰ τῆς πρώτης χάριτος οἷον διὰ τινος φιλήματος ἠξιώθη, διερευνᾶν τοῦ θεοῦ τὰ βάθη καὶ ἐν τοῖς ἀδύτοις γενομένη τοῦ παραδείσου κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον ὁρᾶν τέ φησι τὰ ἀθέατα καὶ τῶν ἀλαλήτων ἐπακροᾶσθαι ῥημάτων. Ἡ δὲ ἐφεξῆς ῥῆσις τὴν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν ἐκκαλύπτει τῷ λόγῳ. οἱ γὰρ πρῶτοι μαθητευθέντες τῇ χάριτι καὶ αὐτόπται τοῦ λόγου γενόμενοι οὐκ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀγαθὸν περιώρισαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετ' ἐκείνους ἐκ διαδόσεως τὴν αὐτὴν ἐνεποίησαν χάριν. διὰ τοῦτο πρὸς τὴν νύμφην φασὶν αἱ νεάνιδες τὴν πρώτην διὰ τοῦ κατὰ στόμα γενέσθαι τοῦ λόγου τῶν ἀγαθῶν πληρωθεῖσαν καὶ τῶν κεκρυμμένων μυστηρίων ἀξιοθεῖσαν ὅτι Ἀγαλλιάσωμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν σοὶ (κοινὴ γὰρ ἡμῶν ἐστὶ χαρὰ 6.41 τὸ σὸν ἀγαλλίαμα) καὶ ὅτι ὡς σὺ ἀγαπᾶς ὑπὲρ οἶνον τοὺς μαζοὺς τοῦ λόγου, οὕτω καὶ ἡμεῖς σὲ μιμησώμεθα καὶ τοὺς σοὺς μαζοὺς, δι' ὧν τοὺς νηπίους ἐν Χριστῷ γάλα ποτίζεις, ὑπὲρ τὸν ἀνθρώπινον ἀγαπήσωμεν οἶνον. καί, ὡς ἂν τις ἐπὶ τὸ σαφέστερον προαγάγοι τὸ νόημα, τοιοῦτόν ἐστὶ τὸ λεγόμενον· ἠγάπησε τοὺς μαζοὺς τοῦ λόγου ὁ ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ κυρίου ἀναπεσὼν Ἰωάννης καὶ οἷόν τινα σπογγίαν τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν παραθεῖς τῇ πηγῇ τῆς ζωῆς καὶ πλήρης ἔκ τινος ἀρρήτου διαδόσεως τῶν ἐγκειμένων τῇ τοῦ κυρίου καρδίᾳ μυστηρίων γενόμενος καὶ ἡμῖν ἐπέχει τὴν πληρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ λόγου θηλὴν καὶ πλήρεις ποιεῖ τῶν ἐντεθέντων αὐτῷ παρὰ τῆς πηγῆς ἀγαθῶν κηρύσσων ἐν μεγαλοφωνίᾳ τὸν αἰεὶ ὄντα λόγον. ὅθεν εἰκότως καὶ

ἡμεῖς πρὸς αὐτὸν ἐροῦμεν ὅτι Ἀγαπήσωμεν μαστοὺς σου ὑπὲρ οἶνον, εἴπερ δὴ τοιοῦτοι γεγόναμεν, ὡς νεάνιδες εἶναι καὶ μήτε ταῖς φρεσὶ νηπιάζειν ὑπὸ τῆς τῆ ματαιότητι συνεζευγμένης νεότητος μήτε ῥυτιδοῦσθαι δι' ἁμαρτίας ἐν παλαιότητι τῆ εἰς ἀφανισμόν καταληγούσῃ· διὰ τοῦτο δὲ ἀγαπῶμεν τὴν τῶν σῶν 6.42 διδαγμάτων ἐπιρροήν, ὅτι Σὲ ἡ εὐθύτης ἠγάπησεν. οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ μαθητής, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. Ἰησοῦς δὲ ἐστὶν ἡ εὐθύτης. κάλλιον δὲ καὶ θεοπρεπέστερον ὁ λόγος οὗτος παρὰ τὸν προφήτην Δαβὶδ ὀνομάζει τὸν κύριον· ὁ μὲν γὰρ φησιν ὅτι Εὐθύς κύριος ὁ θεός, οὗτος δὲ εὐθύτητα ὀνομάζει, ὧ πᾶν τὸ σκολιὸν πρὸς τὸ ὀρθὸν ἀπευθύνεται, ἀλλὰ γένοιτο καὶ ἡμῖν πᾶν τὸ σκολιὸν εἰς εὐθειαν καὶ τὰ τραχέα εἰς ὁδοὺς λείας χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Λόγος β' Μέλαινά εἰμι καὶ καλή, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ὡς σκηνώματα κηδάρ, ὡς δέρρεις Σολομών.

Μὴ βλέψητέ με ὅτι ἐγὼ εἰμι μεμελανωμένη, ὅτι παρέβλεψέ με ὁ ἥλιος· υἱοὶ μητρός μου ἐμαχέσαντο ἐν ἐμοί, ἔθεντό με φυλάκισαν ἐν ἀμπελώσιν· ἀμπελῶνα ἐμὸν οὐκ ἐφύλαξα. Ἀπάγγελόν μοι, ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου, 6.43 ποῦ ποιμαίνεις, ποῦ κοιτάζεις ἐν μεσημβρία, μήποτε γένωμαι ὡς περιβαλλομένη ἐπ' ἀγέλαις ἐταίρων σου. Ἐὰν μὴ γνῶς σεαυτήν, ἡ καλή ἐν γυναιξίν, ἔξελθε σὺ ἐν πτέρναις τῶν ποιμνίων καὶ ποιμαίνε τὰς ἐρίφους ἐπὶ σκηνώμασι τῶν ποιμνίων. Τῆς ἱεράς τοῦ μαρτυρίου σκηνῆς οὐχ ὁμότιμον ἦν τῷ ἔνδοθεν κεκρυμμένῳ κάλλει τὸ ἐκτὸς προφαινόμενον· αὐλαῖαι μὲν γὰρ ἐκ λινῶν ὑφασμάτων καὶ αἱ διὰ τῶν τριχῶν τῶν αἰγῶν δέρρεις καὶ αἱ τῶν ἐρυθρῶν δερμάτων περιβολαὶ τὸν ἔξωθεν τῆς σκηνῆς κόσμον ἐπλήρουν καὶ οὐδὲν ἦν μέγα καὶ τίμιον τοῖς τὰ ἐκτὸς ὀρῶσι παρὰ ταῦτα φαινόμενον, ἔσωθεν δὲ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ τοῖς τιμίσι τῶν λίθων πᾶσα ἡ τοῦ μαρτυρίου σκηνὴ κατελάμπετο· οἱ στῦλοι, αἱ βάσεις, αἱ κεφαλίδες, τὸ θυμιατήριον, τὸ θυσιαστήριον, 6.44 ἡ κιβωτός, ἡ λυχνία, τὸ ἱλαστήριον, οἱ λουτήρες, τὰ τῶν εἰσόδων καταπετάσματα, οἷς τὸ κάλλος ἐκ παντὸς εἴδους τῆς εὐχροούσης βαφῆς συνεκίρνατο, νῆμα χρύσειον ὑακίνθῳ καὶ πορφύρῳ καὶ βύσσῳ καὶ κόκκῳ διὰ τινος τεχνικῆς λεπτοουργίας εὐκόσμως συνυφαινόμενον, σύγκρατον ἐκ πάντων, καθάπερ ἐν ἴριδος αὐγαῖς ἀποστίλβειν ἐποίει τὴν αὐγὴν τοῦ ὑφάσματος. πρὸς ὅ τι δὲ βλέπων ἐντεῦθεν προοιμιάζομαι, πρόδηλον ὑμῖν πάντως ἐκ τῶν ῥηθησομένων γενήσεται. πάλιν πρόκειται ἡμῖν τὸ ἄισμα τῶν ἰσμάτων εἰς πᾶσαν φιλοσοφίας τε καὶ θεογνωσίας ὑφήγησιν. αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ τοῦ μαρτυρίου σκηνή, ἧς προκαλύμματα μὲν καὶ δέρρεις καὶ ἡ τῆς αὐλαίας περιβολὴ ἐρωτικοὶ τινες γίνονται λόγοι καὶ ῥήματα τὴν πρὸς τὸ ποθοῦμενον σχέσιν ἐμφαίνοντα καὶ κάλλους ὑπογραφή καὶ μνήμη σωματικῶν μελῶν, τῶν τε προφαινόμενων ἐν τῷ προσώπῳ καὶ τῶν ὑποκεκρυμμένων τῆ τῆς ἐσθῆτος περιβολῆ. τὰ δὲ ἐντὸς πολύφωτός τις ἐστὶν ὡς ἀληθῶς λυχνία καὶ κιβωτός μυστηρίων πλήρης. καὶ τὸ τῆς εὐωδίας θυμιατήριον καὶ τὸ καθάρισον τῆς ἁμαρτίας, τὸ πάγχρυσον ἐκεῖνο τῆς εὐσεβείας θυσιαστήριον, τό τε τῶν καταπετασμάτων κάλλος, τὸ διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν εὐχροίας εὐσημόνως ἐξυφαινόμενον, καὶ οἱ ἀκλινεῖς τῶν λογισμῶν στῦλοι καὶ αἱ ἀμετάθετοι τῶν δογμάτων βάσεις 6.45 τό τε τῶν κεφαλίδων κάλλος, δι' ὧν ἡ περὶ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς ἐρμηνεύεται χάρις καὶ οἱ τῶν ψυχῶν λουτήρες καὶ πάντα ὅσα πρὸς τὴν οὐρανίαν τε καὶ ἀσώματον πολιτείαν βλέπει, ἃ δι' αἰνιγμάτων ὁ νόμος διακελεύεται, ἐν τοῖς ὑποκεκρυμμένοις τῆ λέξει νοήμασιν ἔστιν εὐρεῖν, εἰ μόνον ἐπιτηδεῖς πρὸς τὴν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων εἴσοδον ἑαυτοὺς δι' ἐπιμελείας ποιήσαιμεν τῷ λουτήρι τοῦ λόγου πάντα ῥύπον αἰσχροῦς ἐννοίας ἀποκλυσάμενοι, μήποτε θιγόντες παρὰ τὸ παράγγελμα τοῦ νόμου θνησιμαίου νοήματος ἢ τινος τῶν ἀκαθάρτων ἐνθυμίων

ἀψάμενοι ἀθέατοι τῶν ἐντὸς τῆς σκηνῆς θαυμάτων ἀποκλεισθῶμεν. οὐ γὰρ παραδέχεται τῶν τοιούτων τὴν εἴσοδον ὁ τοῦ πνεύματος νόμος, ἐὰν μὴ τις πλύνῃ τὸ τῆς συνειδήσεως ἑαυτοῦ ἱμάτιον κατὰ τὸ Μωϋσέως παράγγελμα ὁ νεκρᾶς τινος καὶ βδελυκτῆς ἐννοίας ἀψάμενος. Ἄγει δὲ τὸν λόγον ἡ ἀκολουθία τῶν προεξητασμένων πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν παρὰ τῆς νύμφης πρὸς τὰς νεάνιδας εἰρημένων. ἔστι δὲ ταῦτα· Μέλαινά εἰμι καὶ καλή, θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, ὡς σκηνώματα κηδάρ, ὡς δέρρεις Σολομών. καλῶς ἡ διδάσκαλος ἀφ' ὧν ἔδει ταῖς μαθητευομέναις ψυχαῖς 6.46 ἄρχεται ποιεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν τὴν ὑφήγησιν· αἱ μὲν γὰρ προθύμως ἔχουσι, δι' ὧν ἐπαγγέλλονται, παντὸς ἀνθρωπίνου λόγου, ὃν οἶνον τροπικῶς ὀνομάζουσι, προτιμότεραν ποιεῖσθαι τὴν ἐκ τῶν λογικῶν αὐτῆς μαζῶν ἀπορρέουσας χάριν οὕτως εἰποῦσαι τῷ ῥήματι ὅτι Ἀγαπήσωμεν μαστούς σου ὑπὲρ οἶνον, ἐπειδὴ σὲ ἡ εὐθύτης ἠγάπησεν, ἡ δὲ προσθήκην ποιεῖ ταῖς μαθητευομέναις τοῦ περὶ αὐτὴν θαύματος, ὡς ἂν μᾶλλον μάθοιμεν τὴν ἀμέτρητον τοῦ νυμφίου φιλανθρωπίαν τοῦ διὰ τῆς ἀγάπης ἐπιβάλλοντος τῇ ἀγαπηθείσῃ τὸ κάλλος· μὴ θαυμάσητε γὰρ φησι, ὅτι ἐμὲ ἡ εὐθύτης ἠγάπησεν, ἀλλ' ὅτι μέλαιναν οὔσαν ἐξ ἁμαρτίας καὶ προσωκειωμένην τῷ ζόφῳ διὰ τῶν ἔργων καλὴν διὰ τῆς ἀγάπης ἐποίησε τὸ ἴδιον κάλλος πρὸς τὸ ἐμὸν αἴσχος ἀνταλλάξάμενος. μεταθεῖς γὰρ πρὸς ἑαυτὸν τὸν τῶν ἐμῶν ἁμαρτιῶν ῥύπον μετέδωκέ μοι τῆς ἑαυτοῦ καθαρότητος κοινωνόν με τοῦ ἑαυτοῦ κάλλους ἀπεργασάμενος, ὃς πρῶτον ἐποίησεν ἐξ εἰδεχθοῦς ἐρασμίαν καὶ οὕτως ἠγάπησεν. μετὰ ταῦτα προτρέπεται τὰς νεάνιδας καὶ αὐτὰς γενέσθαι καλὰς τὸ καθ' ἑαυτὴν προδεικνύουσα κάλλος καθ' ὁμοιότητα τοῦ μεγάλου Παύλου τοῦ λέγοντος Γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι καὶ ἐγὼ ὡς ὑμεῖς· καὶ Μιμηταί μου 6.47 γίνεσθε καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἔα τὰς μαθητευομένας αὐτῇ ψυχὰς πρὸς τὸ παρωχηκὸς τοῦ βίου βλεπούσας ἀπελπίζειν τοῦ γίνεσθαι καλὰς, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν ὀρώσας τοῦτο μανθάνειν διὰ τοῦ ὑποδείγματος, ὅτι τὸ παρὸν γίνεται τοῦ παρωχηκὸς προκάλυμμα, ἐὰν ἄμωμον ᾖ. λέγει γὰρ ὅτι κἂν νῦν μοι ἐπιλάμπῃ τὸ κάλλος, ὃ μοι διὰ τοῦ ἀγαπηθῆναι παρὰ τῆς εὐθύτητος ἐπεμορφώθη, ἀλλ' οἶδα ἑμαυτὴν οὐ λαμπρὰν οὔσαν τὸ κατ' ἀρχὰς ἀλλὰ μέλαιναν. τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος περὶ ἐμέ, τὸ σκοτεινὸν καὶ ζοφῶδες, ὁ προλαβὼν βίος ἐποίησεν. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνο οὔσα τοῦτό εἰμι. μετεσκευάσθη γὰρ τὸ ὁμοίωμα τοῦ σκότους εἰς κάλλους μορφήν. καὶ ὑμεῖς τοῖνον, ὧ θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, ἀναβλέψατε πρὸς τὴν μητέρα ὑμῶν Ἰερουσαλήμ. κἂν σκηνώματα τοῦ κηδάρ ἦτε διὰ τοῦ ἐνοικῆσαι ὑμῖν τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους (σκοτασμός γὰρ ἡ τοῦ κηδάρ λέξις διερμηνεύεται), δέρρεις τοῦ Σολομώντος γενή σεσθε, τουτέστι ναὸς τοῦ βασιλέως ἔσεσθε ἐνοικήσαντος ὑμῖν 6.48 τοῦ βασιλέως Σολομώντος. Σολομὼν δὲ ὁ εἰρηνικός ἐστιν, ὁ τῇ εἰρήνῃ ἐπώνυμος. δέρρεις γὰρ Σολομώντος ἀπὸ μέρους πᾶσαν τὴν βασιλικὴν σκηνὴν κατωνόμασεν. τούτοις μοι δοκεῖ τοῖς νοήμασιν ὁ μέγας Παῦλος προσεχέστερον ἐν τῷ πρὸς Ῥωμαίους φιλοχωρῆσαι λόγῳ, ἐν οἷς συνίστησι τοῦ θεοῦ τὴν περὶ ἡμᾶς ἀγάπην, ὅτι ἁμαρτωλοὺς ὄντας ἡμᾶς καὶ μέλανας φωτοειδεῖς τε καὶ ἐρασμίους διὰ τοῦ ἐπιλάμψαι τὴν χάριν ἐποίησεν. ὥσπερ γὰρ ἐν νυκτὶ πάντα τῷ ἐπικρατοῦντι συμελαίνεται ζόφῳ, κἂν λαμπρὰ κατὰ φύσιν ὄντα τύχη, φωτὸς δὲ ἐπιλαβόντος οὐ παραμένει τοῖς ἐν τῷ ζόφῳ σκοτισθεῖσιν ἢ πρὸς τὸ σκότος ὁμοίωσις, οὕτω μετατεθείσης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῆς πλάνης πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ σκοτεινὴ τοῦ βίου μορφή πρὸς τὴν φωτεινὴν χάριν συμεταβάλλεται. ταῦτα καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεον, ὡς αὕτη πρὸς τὰς νεάνιδας, λέγει ἡ τοῦ Χριστοῦ νύμφη, ὁ Παῦλος, ὁ λαμπρὸς ἐκ μέλανος μετὰ ταῦτα γενόμενος ὅτι καλὸς ἠξιώθη καὶ αὐτὸς γενέσθαι τὸ πρότερον βλάσφημος ὢν καὶ διώκτης καὶ ὑβριστής καὶ μέλας καὶ ὅτι Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον ἦλθε 6.49 λαμπροὺς ποιῆσαι τοὺς μέλανας, οὐ δικαίους πρὸς ἑαυτὸν καλῶν ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, οὓς τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας λάμπειν ὡς φωστῆρας

ἐποίησε τὸ ζοφῶδες αὐτῶν εἶδος ἀποκλύσας τῷ ὕδατι· τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ τοῦ Δαβὶδ ὀφθαλμὸς ἐν τῇ ἄνω πόλει ὄρα καὶ ἐν θαύματι ποιεῖται τὸ θέαμα, πῶς ἐν τῇ πόλει τοῦ θεοῦ, περὶ ἧς τὰ δεδοξασμένα λελάληται, Βαβυλῶν οἰκίζεται καὶ ἡ πόρνη Ῥαὰβ μνημονεύεται, ἀλλόφυλοι τε καὶ Τύρος καὶ ὁ τῶν Αἰθιοπῶν λαὸς ἐν αὐτῇ γίνονται, ὡς μηκέτι τῶν ἀνθρώπων τινὰ τῇ πόλει ταύτῃ τὴν τῶν οἰκητόρων ἐρημίαν ἐπονειδίξουν λέγοντα Μὴ τις ἔτι τῇ Σιών ἐρεῖ· ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ; κάκεῖ γὰρ φυλέται τῆς πόλεως γίνονται οἱ ἀλλόφυλοι καὶ Ἱεροσολυμίται οἱ Βαβυλώνιοι καὶ παρθένος ἡ πόρνη καὶ λαμπροὶ οἱ Αἰθίοπες καὶ Τύρος ἡ ἄνω πόλις· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὰς θυγατέρας Ἱερουσαλήμ προθυμοποιεῖται ἡ νύμφη συνιστῶσα τοῦ νυμφίου τὴν ἀγαθότητα, ὅτι κἂν μέλαινά τινα λάβῃ ψυχὴν, τῇ πρὸς ἑαυτὸν κοινωνία καλὴν ἀπεργάζεται, κἂν τις σκηνώμα ἢ κηδάρ, φωτὸς οἰκητήριον γίνεταί τοῦ ἀληθινοῦ Σολομῶντος, τουτέστι τοῦ εἰρηνικοῦ 6.50 βασιλέως ἐν αὐτῇ κατοικήσαντος. διὰ τοῦτο φησι Μέλαινά εἰμι καὶ καλή, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἵνα πρὸς ἐμὲ βλέπουσαι καὶ ὑμεῖς γένησθε δέρρεις Σολομῶντος, κἂν σκηνώματα ἦτε κηδάρ. Εἶτα ἐπάγει τοῖς εἰρημένοις τὰ ἐφεξῆς, δι' ὧν ἀναγκαίως ἀσφαλιζεται τὴν τῶν μαθητευομένων διάνοιαν μὴ τῷ δημιουργῷ τὴν αἰτίαν τοῦ σκοτεινοῦ εἶδους ἀνατιθέναι ἀλλὰ τὴν ἐκάστου προαίρεσιν τοῦ τοιοῦτου εἶδους τὰς ἀρχὰς καταβάλλεσθαι. Μὴ βλέψετε γὰρ πρὸς με, φησὶν, ὅτι ἐγὼ εἰμι μεμελανωμένη. οὐ τοιαύτη γέγονα παρὰ τὴν πρώτην· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς ἦν ταῖς φωτειναῖς τοῦ θεοῦ χερσὶ πλασσομένην σκοτεινῷ τινὶ καὶ μέλανι περιχρωσθῆναι τῷ εἶδει. οὐκ ἤμην τοίνυν τοιαύτη, φησὶν, ἀλλὰ γέγονα. οὐ γὰρ ἐκ φύσεώς εἰμι μεμελανωμένη, ἀλλ' ἐπέισακτόν μοι τὸ τοιοῦτον αἴσχος ἐγένετο τοῦ ἡλίου πρὸς τὸ μέλαν ἐκ λαμπροῦ τὴν μορφήν μεταχρῶσαντος. Ὁ ἥλιος γάρ, φησί, παρέβλεψέ με. τί οὖν ἐστὶν ὃ διὰ τούτων μανθάνομεν; λέγει διὰ παραβολῆς τοῖς ὄχλοις ὁ κύριος ὅτι ὁ σπεύρων τὸν λόγον οὐ τὴν ἀγαθὴν 6.51 μόνον κατασπεύρει καρδίαν, ἀλλὰ κἂν λιθώδης τις ἢ κἂν ταῖς ἀκάνθαις ὑλομανοῦσα κἂν παρόδιός τε καὶ πεπατημένη, πᾶσιν ὑπὸ φιλανθρωπίας ἐπιβάλλει τοῦ λόγου τὰ σπέρματα. καὶ ἐκάστου τὰ ιδιώματα ἐρμηνεύων τῷ λόγῳ τοῦτο φησὶν ἐπὶ τῆς λιθώδους συμβαίνειν ψυχῆς, ὅτι οὐκ ἐν βάθει ῥιζοῦται τὸ ἐσπαρμένον, ἀλλὰ παραχρῆμα μὲν δι' ἐπιπολαίου βλάστης τὸν στάχυν κατεπαγγέλλεται, θερμότερον δὲ τοῦ ἡλίου τὸ ὑποκείμενον θάλψαντος τῷ μὴ ὑποκεῖσθαι ταῖς ῥίζαις ἰκμάδα καταξηραίνεται. πειρασμὸν δὲ διὰ τῆς ἐρμηνείας ὀνομάζει τὸν ἥλιον. οὐκοῦν τοῦτο παρὰ τῆς διδασκάλου τὸ δόγμα μανθάνομεν, ὅτι γέγονε μὲν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς ἀπεικόνισμα πόρρω τῶν σκοτεινῶν χαρακτῆρων τῇ τοῦ ἀρχετύπου κάλλους ὁμοιότητι στίλβουσα, ὃ δὲ πειρασμὸς τὸν φλογώδη καύσωνα δι' ἀπάτης ἐπιβαλὼν ἀπαλήν ἔτι καὶ ἄρριζον τὴν πρώτην βλάστην κατέλαβε καί, πρὶν ἔξιν τινὰ τοῦ ἀγαθοῦ κτήσασθαι καὶ διὰ τῆς τῶν λογισμῶν γεωργίας δοῦναι ταῖς ῥίζαις τόπον ἐπὶ τὸ βάθος, εὐθύς διὰ τῆς παρακοῆς ἀποξηράνας τὸ χλοερὸν τε καὶ εὐθαλὲς εἶδος διὰ τῆς καύσεως μέλαν ἐποίησεν. εἰ δὲ ἥλιος ἡ ἀντικειμένη τοῦ πειρασμοῦ προσβολὴ ὀνομάζεται, μηδεὶς 6.52 ξενιζέσθω τῶν ἀκούοντων ἐν πολλοῖς τὸ τοιοῦτον παρὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς διδασκόμενος. καὶ γὰρ ἐν δευτέρᾳ τῶν ἀναβαθμῶν ὥδη ταύτην ποιεῖται τὴν εὐλογίαν τῷ τὴν βοήθειαν ἔχοντι παρὰ κυρίου, τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὸ μὴ συγκαίεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἡλίου διὰ τῆς ἡμέρας. καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας τὴν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν προφητεύων ὡσπερ τινὰ πομπὴν ὑπογράφει τὴν πολιτείαν φαιδρύνων τὸν λόγον τῷ διηγῆματι. λέγει γὰρ θυγατέρας ἐπ' ὤμων αἰρομένας καὶ παῖδας ἐν λαμπήναις κομιζομένους καὶ σκιαδεῖοις τὸν φλογμὸν ἀποκρούοντας· δι' ὧν ἐν αἰνίγμασι τὸν ἐν ἀρετῇ διαγράφει βίον διὰ μὲν τῆς νηπιώδους ἡλικίας ὑποδεικνύων τὸ ἀρτιγενές τε καὶ ἄκακον, διὰ δὲ τῶν σκιαδεῖων τὴν ἐξ ἐγκρατείας τε καὶ καθαρότητος προσγινομένην ταῖς ψυχαῖς παραμυθίαν τοῦ

καύσωνος. δι' ὧν μανθάνομεν ὅτι χρή ἐπ' ὧμων αἵρεσθαι τὴν τῷ θεῷ νυμφοστολουμένην ψυχὴν, οὐ πατουμένην ὑπὸ τῆς σαρκὸς ἀλλ' ἐπικαθημένην τῷ ὄγκῳ τοῦ σώματος. λαμπήνην δὲ ἀκούοντες τὴν ἐκλαμπτικήν τοῦ φωτίσματος χάριν μανθάνομεν, δι' ἧς παῖδες γινόμεθα οὐκέτι 6.53 τῇ γῆ τὸ ἴχνος ἐρείδοντες, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνης πρὸς τὴν οὐρανίαν ζωὴν κοιμίζομενοι. σκιερὸς δὲ γίνεται ἡμῖν καὶ δροσώδης ὁ βίος διὰ τῶν τῆς ἀρετῆς σκιαδεῖων κατασβεννυμένου τοῦ καύσωνος. οὗτος οὖν ἐστὶν ὁ παραβλάπτων ἥλιος, ὅταν μὴ διατειχίζεται ὁ παρ' αὐτοῦ φλογμὸς τῇ νεφέλῃ τοῦ πνεύματος, ἢν διεπέτασε τοῖς τοιοῦτοις ὁ κύριος εἰς σκέπην αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστὶν ὁ ἥλιος ὁ τὴν λαμπρὰν τοῦ σώματος ἐπιφάνειαν τῇ προσβολῇ τῶν πειρασμῶν ἐπικαίων καὶ μελαίνων ἐν δυσμορφίᾳ τὸ εἶδος. εἶτα διηγείται, ὅθεν τὴν ἀρχὴν ἔσχεν ἢ πρὸς τὸ μέλαν τῆς εὐχροίας ἡμῶν μεταποίησις. Υἱοὶ μητρὸς μου, φησὶν, ἐμαχέσαντο ἐν ἐμοί, ἔθεντό με φυλάκισσαν ἐν ἀμπελῶσιν· ἀμπελῶνα ἐμὸν οὐκ ἐφύλαξα. καὶ μοι τοῦτο παρασχέσθω ἢ ἀκοή, μὴ λίαν ἀκριβολογεῖσθαι πρὸς τὴν τῆς λέξεως σύνταξιν ἀλλὰ πρὸς τὸν εἰρμόν τοῦ νοήματος βλέπειν. εἰ δέ τι μὴ ἀκριβῶς συνηρημένον ἐστὶν ἐκ τῆς συμφράσεως, τῇ ἀσθενείᾳ λογισάσθω τῶν τὴν Ἑβραίων γλώτταν μεταβαλόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν· οἷς γὰρ ἐν ἐπιμελείᾳ γέγονε παιδευθῆναι τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, οὐδὲν εὐρίσκεται τοιοῦτον, οἷον δοκεῖν ἀσυναρτήτως ἔχειν. ὁ δὲ σχηματισμὸς 6.54 τῆς ἡμετέρας γλώττης μὴ συμβαίνων τῷ σχήματι τῆς Ἑβραϊκῆς εὐγλωττίας σύγχυσίν τινα ποιεῖ τοῖς ἐπιπολαιότερον ἀκολουθοῦσι τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως. ἢ μὲν οὖν διάνοια τῶν προκειμένων ῥημάτων αὕτη ἐστίν, ὅσον ἡμεῖς κατειλήφαμεν, ὅτι γέγονε τὸ κατ' ἀρχὰς ὁ ἄνθρωπος οὐδενὸς τῶν θείων ἀγαθῶν ἐνδεής, ὥς ἔργον ἦν φυλάξαι μόνον τὰ ἀγαθὰ, οὐχὶ κτήσασθαι. ἢ δὲ τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλή γυμνὸν αὐτὸν τῶν προσόντων ἐποίησε μὴ φυλάξαντα τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ φύσει παρὰ τῷ θεῷ εὐκληρίαν. αὕτη μὲν οὖν ἐστὶν ἢ τῶν ῥημάτων διάνοια, ἢ δὲ διὰ τῶν αἰνιγματικῶν λόγων τοῦ νοήματος τούτου παράδοσις τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· Υἱοὶ μητρὸς μου, φησὶν, ἐμαχέσαντο ἐν ἐμοί, ἔθεντό με φυλάκισσαν ἐν ἀμπελῶσιν· ἀμπελῶνα ἐμὸν οὐκ ἐφύλαξα. πολλὰ δι' ὀλίγων δογματικῶς ἡμᾶς ἐκπαιδεύει ὁ λόγος. πρῶτον μὲν ὅπερ καὶ ὁ μέγας ἀποφαίνεται Παῦλος, ὅτι τὰ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ εἷς θεὸς ὁ πατὴρ ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ οὐδὲν τῶν ὄντων ἐστὶν ὃ μὴ δι' ἐκείνου τε καὶ ἐξ ἐκείνου τὸ εἶναι ἔχει 6.55 (Πάντα γὰρ, φησὶ, δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέν· ἀλλ' ἐπειδὴ πάντα ἐποίησεν ὁ θεός, κατὰ λίαν ἐστί. πάντα γὰρ ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν), ἔδωκε δὲ τῇ λογικῇ φύσει τὴν αὐτεξούσιον χάριν καὶ προσέθηκε δύναμιν εὐρετικὴν τῶν καταθυμίων, ὡς ἂν τὸ ἐφ' ἡμῖν χώραν ἔχοι καὶ μὴ κατηναγκασμένον εἶη τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀκούσιον, ἀλλὰ κατόρ θωμα προαιρέσεως γένοιτο. τούτου δὲ τοῦ αὐτεξουσίου κινήματος αὐτοκρατορικῶς πρὸς τὸ δοκοῦν ἡμᾶς ἄγοντος ηὐρέθη τις ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων ὁ κακῶς τῇ ἐξουσίᾳ χρησάμενος καὶ κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου φωνὴν κακῶν ἐφευρετῆς γενόμενος· ὃς τῷ μὲν ἐκ θεοῦ καὶ αὐτὸς εἶναι ἀδελφός ἐστὶν ἡμέτερος, τῷ δὲ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίας ἐκουσίως ἀπορρυῆναι τὴν τῶν κακῶν εἴσοδον καινοτομήσας καὶ πατὴρ ψεύδους γενόμενος εἰς πολεμίου τάξιν ἑαυτὸν κατέστησε πᾶσιν, οἷς ὁ σκοπὸς τῆς προαιρέσεως πρὸς τὸ κρεῖττον βλέπει. διὰ τούτου τοίνυν καὶ τοῖς λοιποῖς τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀποπτώσεως τῆς ἀφορμῆς ἐγγενομένης (ὃ δὴ καὶ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο) καλῶς ἢ ποτὲ μὲν μέλαινα, 6.56 νῦν δὲ καλὴ τὴν αἰτίαν τῆς ζοφώδους ὄψεως εἰς τοὺς τοιοῦτους τῆς μητρὸς υἱοὺς ἀνατίθησι παιδεύουσα διὰ τῶν λεγομένων ἡμᾶς, ὅτι μία μὲν πᾶσιν ἐστὶ τοῖς οὖσιν οἷόν τις μήτηρ ἢ τῶν ὄντων αἰτία. καὶ διὰ τοῦτο ἀδελφὰ πάντα ἐστὶν ἀλλήλων τὰ ἐν τοῖς οὖσι νοούμενα. ἢ δὲ τῆς προαιρέσεως διαφορὰ πρὸς τὸ φίλιόν τε καὶ πολέμιον τὴν φύσιν διέσχισεν· οἱ γὰρ ἀφεστῶτες τῆς πρὸς τὸ ἀγαθὸν σχέσεως καὶ διὰ τῆς τοῦ κρεῖττονος ἀποστάσεως τὸ κακὸν ὑποστήσαντες (οὐδὲ γὰρ ἐστὶν ἄλλη τις κακοῦ

ὑπόστασις εἰ μὴ ὁ χωρισμὸς τοῦ βελτίονος) πᾶσαν ποιοῦνται σπουδὴν καὶ ἐπίνοιαν τοῦ καὶ ἄλλους πρὸς τὴν τῶν κακῶν κοινωνίαν προσεταιρίσασθαι. καὶ διὰ τοῦτο φησιν· οὗτοι οἱ υἱοὶ τῆς μητρός μου (τῇ γὰρ πληθυντικῇ σημασίᾳ τὸ πολυσχιδὲς τῆς κακίας ἐνδείκνυται) πόλεμον ἐν ἐμοὶ συνεστήσαντο, οὐκ ἔξωθεν ἐξ ἐπιδρομῆς πολεμοῦντες ἀλλ' αὐτὴν τὴν ψυχὴν ποιησάμενοι τοῦ ἐν αὐτῇ 6.57 πολέμου μεταίχιμον· ἐν ἐκάστω γὰρ ἐστὶν ὁ πόλεμος, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ θεῖος ἀπόστολος λέγων ὅτι Βλέπω ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ταύτης τοίνυν τῆς ἐμφυλίου μάχης ἐν ἐμοὶ συστάσης παρὰ τῶν ἀδελφῶν μὲν, ἐχθρῶν δὲ τῆς ἐμῆς σωτηρίας, μέλαινα ἐγενόμην ἡττηθεῖσα τῶν πολεμίων καὶ τὸν ἀμπελῶνα τὸν ἐμὸν οὐκ ἐφύλαξα. ταῦτόν δὲ χρῆ νοεῖν τῷ παραδείσῳ τὸν ἀμπελῶνα· καὶ γὰρ κάκει φυλάσσειν ἐτάχθη ὁ ἄνθρωπος τὸν παράδεισον. ἡ δὲ τῆς φυλακῆς ἀμέλεια ἐκβάλλει τοῦ παραδείσου τὸν ἄνθρωπον καὶ οἰκήτορα τῶν δυσμῶν ποιεῖ τῆς ἀνατολῆς ἀποστήσασα. διὰ τοῦτο ἡ ἀνατολὴ ταῖς δυσμαῖς ἐπιφαίνεται· Ψάλατε γὰρ, φησί, τῷ κυρίῳ τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, ἵνα τοῦ φωτός ἐν τῇ σκοτίᾳ λάμπαντος μεταποιηθῇ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τὸ σκότος καὶ γένηται καλὴ πάλιν ἡ μέλαινα. τὸ δὲ δοκοῦν ἀσυνάρτητον τῆς λέξεως ὡς πρὸς τὴν εὐρεθεῖσαν διάνοιαν τούτῳ τῷ τρόπῳ δυνατόν ἐστι παραμυθῆσασθαι· Ἔθεντό με, φησί, φυλάκισσαν ἐν ἀμπελῶσιν, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ Ἔθεντο τὴν Ἰερουσαλήμ ὡς ὀπωροφυλάκιον. οὐ γὰρ ἐκεῖνοι κατέστησαν αὐτὴν φύλακα τοῦ θεοῦ ἀμπελῶνος, 6.58 ὡς ἂν τις ἐκ τοῦ προχείρου νοήσειεν, ἀλλ' ὁ καταστήσας μὲν ἐστὶ θεός, ἐκεῖνοι δὲ ἐμαχέσαντο μόνον ἐν αὐτῇ καὶ ἔθεντο αὐτὴν Ὡς σκηνὴν ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηράτῳ. τῆς γὰρ φυλασσομένης ὀπώρας διὰ τὴν παρακοὴν στερηθεῖσα ἄχρηστον θέαμα κατελείφθη τοῦ φυλασσομένου ἐν αὐτῇ μὴ ὄντος. καὶ ἐπειδὴ ἔθετο ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν τὸν παράδεισον, τοῦτο εἶπεν ἡ νύμφη ὅτι τοῦ θεοῦ θεμένου τὴν ψυχὴν μου εἰς ζωὴν (ζωὴ γὰρ ἦν ἡ τοῦ παραδείσου τρυφή, ἐν ᾧ ἔθετο ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν αὐτόν) οἱ ἐχθροὶ μετέστησαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς τοῦ παραδείσου φυλακῆς εἰς τὸ σπουδάζειν περὶ τὸν αὐτῶν ἀμπελῶνα, οὗ ὁ βότρυς γεωργεῖ τὴν πικρίαν καὶ ἡ σταφυλὴ τὴν χολὴν. τοιοῦτος ἀμπελῶν Σόδομα ἦν, τοιαύτη κληματὶς Γόμορρα ἡ συγκατα δικασθεῖσα Σοδόμοις, δι' ὧν ὁ τῶν δρακόντων θυμὸς ὁ ἀνίατος ἐν ταῖς πονηραῖς ληνοῖς τῶν Σοδομιτῶν ὑπερεχέθη. ἔστι δὲ καὶ μέχρι τοῦ νῦν τῶν τοιούτων ἀμπελῶνων ἐπὶ μελητάς τε καὶ φύλακας τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἰδεῖν, οἱ ἐν σπουδῇ τὰ πάθη παρ' ἑαυτοῖς τηροῦσιν ὥσπερ δεδοικότες μὴ τὸ κακὸν ἀπολέσωσιν. ὄρᾳς τοὺς πονηροὺς τῆς 6.59 εἰδωλολατρίας φύλακας τῆς τε κατὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ τῆς κατὰ τὴν πλεονεξίαν ἐνεργουμένης, πῶς ἐπαγρυπνοῦσι τῇ φυλακῇ τῶν κακῶν ζημίαν τὸ στερηθῆναι τῆς ἀνομίας νομίζοντες. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως ἔστιν ἰδεῖν τοὺς ἐν πάθει παραδεξαμένους τὴν ἡδονὴν ἢ ὑπερηφανίαν ἢ τυφον ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, πῶς περιέχονται διὰ πάσης φυλακῆς τῶν τοιούτων κακῶν κέρδος ποιούμενοι τὸ μηδέποτε τῶν κακῶν τὴν ψυχὴν καθαρεῦσαι. ταῦτα οὖν ἡ νύμφη ὀδύρεται λέγουσα ὅτι διὰ τοῦτο ἐγενόμην μέλαινα, ἐπειδὴ τὰ ζιζάνια τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὰς πονηρὰς αὐτῶν κληματίδας φυλάσσοσά τε καὶ περιέπουσα τὸν ἀμπελῶνα τὸν ἐμὸν οὐκ ἐφύλαξα. ὦ πόσον κινεῖ πένθος ἐν τοῖς αἰσθητικῶς ἐπαΐουσιν Ἀμπελῶνα ἐμὸν οὐκ ἐφύλαξα. θρῆνος ἀντικρὺς ἐστὶν ἡ φωνή, θρῆνος τοὺς τῶν προφητῶν στεναγμοὺς κινῶν εἰς συμπάθειαν· πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ Σιών πλήρης κρίσεως; πῶς κατελείφθη ἡ θυγάτηρ Σιών ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι; Πῶς ἐκάθισε μόνη ἡ πόλις ἡ πεπληθυμένη λαῶν, ἄρχουσα ἐν χώραις ἐγενήθη εἰς φόρον; Πῶς ἡμαυρώθη τὸ χρυσίον, 6.60 ἡλλοιώθη τὸ ἀργύριον τὸ ἀγαθόν; πῶς ἐγένετο μέλαινα ἡ τῷ ἀληθινῷ φωτὶ τὰ πρῶτα συναναλάμπουσα; πάντα ταῦτα ἐγένετό μοι, φησί, ὅτι

τὸν ἀμπελῶνα τὸν ἐμὸν οὐκ ἐφύλαξα. ἀμπελῶν ἐστὶν ἡ ἀθανασία, ἀμπελῶν ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ πρὸς τὸ θεῖον ὁμοίωσις καὶ ἡ παντὸς κακοῦ ἀλλοτριώσις, τούτου τοῦ ἀμπελῶνος καρπὸς ἡ καθαρότης, ὁ λαμπρὸς οὗτος καὶ ὠριμος βότρυς ὁ ἡλιάζων τῷ εἶδει καὶ καταγλυ καίνων ἐν ἀγνείᾳ τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, ἔλιξ δὲ τοῦ ἀμπελῶνος ἡ πρὸς τὴν ἀίδιον ζωὴν περιπλοκή τε καὶ συμ φυῖα, κλήματα δὲ βλυζανόμενα τὰ τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ὑψώματα τὰ πρὸς τὸ ὕψος τῶν ἀγγέλων ἀναδενδρούμενα, φύλλα δὲ τεθηλότα καὶ τῷ ἡρεμαίῳ πνεύματι γλαφυρῶς τοῖς κλάδοις ἐπισειόμενα ὁ πολυειδῆς τῶν θείων ἀρετῶν ἐστὶ κόσμος τῶν συναναθαλλόντων τῷ πνεύματι. ταῦτα πάντα κεκτημένη, φησί, καὶ ἐν τῇ ἀπολαύσει τούτων λαμπρυνομένη διὰ τὸ μὴ φυλάξει τὸν ἀμπελῶνα κατεμελάνθην τῷ πένθει· τῆς γὰρ καθαρότητος ἐκπεσοῦσα τὸ ζοφῶδες εἶδος ἐνεδυσάμην (τοιούτος γὰρ τῷ εἶδει ὁ χιτῶν ὁ δερμάτινος), νῦν δὲ διὰ τὴν ἀγαπήσασάν με πάλιν εὐθύτητα καλὴ τε καὶ φωτεινὴς γενομένη ὑποπτέω τὴν εὐκληρίαν, μὴ πάλιν ἀπολέσω τὸ κάλλος ἀγνοία τοῦ κατὰ τὴν ἀσφάλειαν τρόπου περὶ τὴν φυλακὴν ἀστοχήσασα. 6.61 Διὰ τοῦτο καταλιποῦσα τὸν πρὸς τὰς νεάνιδας λόγον πάλιν δι' εὐχῆς ἀνακαλεῖ τὸν νυμφίον ὄνομα ποιησαμένη τοῦ ποθουμένου τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνδιάθετον σχέσιν. τί γὰρ φησιν; Ἀπάγγειλόν μοι, ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου, ποῦ ποιμαίνεις, ποῦ κοιτάζεις ἐν μεσημβρία, μήποτε γένωμαι ὡς περὶ βαλλομένη ἐπ' ἀγέλαις ἐταίρων σου. ποῦ ποιμαίνεις ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ὁ αἴρων ἐπὶ τῶν ὤμων ὅλον τὸ ποίμνιον; ἐν γὰρ ἐστὶ πρόβατον πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἦν ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνέλαβες. δεῖξόν μοι τὸν τόπον τῆς χλόης, γνώρισόν μοι τὸ ὕδωρ τῆς ἀναπαύσεως, ἐξάγαγέ με πρὸς τὴν τροφίμον πόαν, κάλεσόν με ἐκ τοῦ ὀνόματος, ἵνα ἀκούσω τῆς σῆς φωνῆς, ἐγὼ τὸ σὸν πρόβατον, καὶ δός μοι διὰ τῆς φωνῆς σου τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. ἀπάγγειλόν μοι, ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου. οὕτω γὰρ σε κατονομάζω, ἐπειδὴ τὸ ὄνομά σου ὑπὲρ πᾶν ἐστὶ ὄνομα καὶ πάση φύσει λογικῇ ἄφραστόν τε καὶ ἀχώρητον. οὐκοῦν ὄνομά σοί ἐστὶ γνωριστικὸν τῆς σῆς ἀγαθότητος ἢ τῆς ψυχῆς μου περὶ σὲ σχέσις. πῶς γὰρ σε μὴ ἀγαπήσω τὸν οὕτω με ἀγαπήσαντα καὶ ταῦτα μέλαιναν οὔσαν, ὥστε τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ τῶν προβάτων θείναι, ἃ σὺ ποιμαίνεις; μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐκ ἔστιν ἐπινοῆσαι ἢ τὸ τῆς σῆς ψυχῆς τὴν σωτηρίαν τὴν ἐμὴν ἀνταλλάξασθαι. 6.62 δίδαξον οὖν με, φησί, ποῦ ποιμαίνεις, ἵνα εὐροῦσα τὴν σωτήριον νομὴν ἐμφορηθῶ τῆς οὐρανίας τροφῆς, ἧς ὁ μὴ φαγῶν οὐ δύναται εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, καὶ δραμοῦσα πρὸς σὲ τὴν πηγὴν σπάσω τοῦ θεοῦ πόματος, ὃ σὺ τοῖς διψῶσι πηγάζεις προχέων τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ σιδήρου τὴν φλέβα ταύτην ἀναστομώσαντος, οὗ ὁ γευσάμενος πηγὴ γίνεται ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. ἐὰν γὰρ ἐν τούτοις με ποιμάνης, κοιτάσεις με πάντως ἐν μεσημβρία, ὅταν ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθεῖσα ἐν τῷ ἀσκήῳ φωτὶ ἀναπαύσωμαι· ἄσκιος γὰρ πανταχόθεν ἢ μεσημβρία τοῦ ἡλίου τῆς κορυφῆς ὑπερλάμποντος, ἐν ἧ σὺ κοιτάζεις τοὺς ὑπὸ σοῦ ποιμανθέντας, ὅταν τὰ παιδιά σου δέξῃ μετὰ σεαυτοῦ εἰς τὴν κοίτην. οὐδεὶς δὲ τῆς ἀναπαύσεως τῆς μεσημβρινῆς ἀξιοῦται μὴ υἱὸς φωτὸς καὶ υἱὸς ἡμέρας γενόμενος. ὁ δὲ κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτὸν τοῦ τε ἑσπερινοῦ καὶ τοῦ ὀρθρινοῦ σκότους χωρίσας (τουτέστιν ὅπου ἄρχεται τὸ κακὸν καὶ εἰς ὃ καταλήγει) οὗτος ἐν τῇ μεσημβρία παρὰ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης κοιτάζεται. γνώρισον οὖν μοι, φησί, ποῦ χρὴ με ποιμαίνεσθαι καὶ τίς ἢ ὁδὸς τῆς μεσημβρινῆς ἀναπαύσεως, μήποτε με τῆς ἀγαθῆς χειραγωγίας ἀποσφαλεῖσαν ταῖς 6.63 ἀλλοτρίαις τῶν σῶν ποιμνίων ἀγέλαις ἢ τῆς ἀληθείας ἄγνοια συναγελάσῃ. ταῦτα εἶπε περὶ τοῦ γενομένου κάλλους αὐτῇ θεόθεν ἀγωνιώσα καί, ὅπως ἂν εἰς τὸ διηνεκὲς αὐτῇ παραμένοι ἢ εὐμορφία, μαθεῖν ἀξιοῦσα. ἀλλ' οὐπω καταξιοῦται τῆς τοῦ νυμφίου φωνῆς τοῦ θεοῦ περὶ αὐτῆς κρεῖττον τι προβλεψαμένου, ὡς ἂν εἰς μείζονα πόθον τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἀνα φλέξειεν ἢ ἀναβολὴ τῆς ἀπολαύσεως, ὥστε συναυξηθῆναι τῷ πόθῳ τὴν εὐφροσύνην. Ἄλλ' οἱ φίλοι τοῦ

νυμφίου πρὸς αὐτὴν διαλέγονται τὸν τρόπον τῆς τῶν προσόντων ἀγαθῶν ἀσφαλείας διὰ συμβουλῆς ὑφηγούμενοι. ἔστι δὲ κεκαλυμμένος δι' ἀσφαλείας καὶ ὁ παρ' ἐκείνων λόγος· ἔχει γὰρ οὕτως ἢ λέξις Ἐὰν μὴ γνῶς σεαυτὴν, ἢ καλὴ ἐν γυναιξίν, ἔξελθε σὺ ἐν πτέρναις τῶν ποιμνίων καὶ ποιίμηναι τὰς ἐρίφους ἐπὶ σκηνώμασι τῶν ποιμνίων. τούτων δὲ τῶν ῥημάτων ἢ μὲν διάνοια πρόδηλος ἐκ τῆς τῶν ἐξετασθέντων ἀκολουθίας ἐστίν, ἢ δὲ σύνταξις δοκεῖ πως τὴν ἀσάφειαν ἔχειν. τίς οὖν ἐστίν ἢ διάνοια; ἀσφαλέστατόν ἐστι φυλακτῆριον ἡμῶν τὸ ἑαυτὸν μὴ ἀγνοῆσαι μηδὲ τι ἄλλο τῶν περὶ αὐτὸν βλέποντα ἑαυτὸν οἶεσθαι βλέπειν. ὅπερ δὴ πάσχουσιν οἱ ἑαυτῶν ἀνεπίσκεπτοι· ἰσχὺν ἢ κάλλος ἢ δόξαν ἢ δυναστείαν ἢ τινα πλούτου περιουσίαν ἢ τύφον ἢ ὄγκον ἢ σώματος μέγεθος ἢ μορφῆς εὐμοιρίαν ἢ 6.64 ἄλλο τι ἐν ἑαυτοῖς τοιοῦτον ὀρώντες τοῦτο ἑαυτοὺς εἶναι νομίζουσιν. διὰ τοῦτο σφαλεροὶ φύλακές εἰσιν ἑαυτῶν τῇ περὶ τὸ ἀλλότριον σχέσει ἀφύλακτον περιορῶντες τὸ ἴδιον. πῶς γὰρ ἂν τις φυλάξειε τι, ὃ μὴ ἐπίσταται; οὐκοῦν ἀσφαλεστάτη φρουρὰ τῶν ἐν ἡμῖν ἀγαθῶν τὸ ἑαυτοὺς μὴ ἀγνοῆσαι καὶ τὸ γνῶναι ἕκαστον ἑαυτὸν ὅπερ ἐστὶ καὶ ἀκριβῶς ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὸν διακρίνειν, ὡς ἂν μὴ λάθοι φυλάσσωσιν ἀνθ' ἑαυτοῦ τὸ ἀλλότριον· ὁ γὰρ πρὸς τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ βλέπων ζωὴν καὶ τὰ ἐνταῦθα τίμια φυλακῆς ἄξια κρίνων οὐκ οἶδε τὸ ἴδιον διακρίναι τοῦ ἀλλοτρίου· οὐδὲν γὰρ τῶν παρερχομένων ἐστὶν ἡμέτερον. πῶς γὰρ ἂν τις κρατήσῃ τοῦ παροδικοῦ τε καὶ ῥέοντος; ἐπεὶ οὖν ἐν μόνον ὡσαύτως ἔχει, ἢ νοητὴ τε καὶ αἴθρῃ φύσις, ἢ δὲ ὕλη παρέρχε διὰ ῥοῆς τινος καὶ κινήσεως πάντοτε ἀλλοιούμενη, ἀναγκαιῶς ὁ τοῦ ἐστῶτος χωριζόμενος τῷ ἀστατοῦντι πάντως συμπαράφεται καὶ ὁ τὸ παρερχόμενον διώκων καὶ τὸ ἐστῶς καταλείπων ἀμφοτέρων διαμαρτάνει τὸ μὲν 6.65 ἀφίεις, τὸ δὲ κατασχεῖν μὴ δυνάμενος. διὰ τοῦτο φησὶν ἢ τῶν φίλων τοῦ νυμφίου συμβουλὴ τὰ εἰρημένα ὅτι Ἐὰν μὴ γνῶς σεαυτὴν, ἢ καλὴ ἐν γυναιξίν, ἔξελθε σὺ ἐν πτέρναις τῶν ποιμνίων καὶ ποιίμηναι τὰς ἐρίφους ἐπὶ σκηνώμασι τῶν ποιμνίων. τοῦτο δὲ ἐστὶ τί; ὅτι ὁ ἑαυτὸν ἀγνοήσας ἐκπίπτει μὲν τῆς τῶν προβάτων ἀγέλης, σύννομος δὲ γίνεται τοῖς ἐρίφοις, ὧν ἢ στάσις ἐπὶ τὸ σκαιὸν ἀπεώσθη, οὕτω τοῦ καλοῦ ποιμένος ἐκ δεξιῶν μὲν τὰ πρόβατα στήσαντος, ἀφορίσαντος δὲ τῆς κρείττονος λήξεως ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν τὰ ἐρίφια. τοῦτο τοίνυν ἐκ τῆς τῶν φίλων τοῦ νυμφίου συμβουλῆς παιδευόμεθα τὸ δεῖν εἰς αὐτὴν βλέπειν τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν καὶ μὴ πεπλανημένοις ἴχνεσι τῆς ἀληθείας παραστοχάζεσθαι. σαφέστερον δὲ χρὴ τὸν περὶ τούτων ἐκθέσθαι λόγον. πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων οὐκ αὐτοὶ κρίνουσιν ὅπως ἔχει τὰ πράγματα φύσεως, ἀλλὰ πρὸς τὴν συνήθειαν τῶν προβεβιωκότων ὀρώντες τῆς ὑγιῶσ τῶν ὄντων κρίσεως ἀμαρτάνουσιν οὐκ ἔμφρονά τινα λογισμὸν ἀλλὰ συνήθειαν ἄλογον τοῦ καλοῦ κριτήριον προβαλλόμενοι· ὅθεν εἰς ἀρχάς τε καὶ δυναστείας ἑαυτοὺς εἰσωθοῦσι καὶ τὰς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ περιφανείας καὶ τοὺς ὑλικοὺς ὄγκους περὶ πολλοῦ ποιοῦνται, ἄδηλον ὄν, εἰς ὃ τι τούτων ἕκαστον καταλήξει μετὰ τὸν τῆδε 6.66 βίον· οὐ γὰρ ἀσφαλῆς τῶν μελλόντων ἐγγυητὴς ἢ συνήθεια, ἥς τὸ πέρασ ἐρίφων εὐρίσκεται πολλάκις οὐχὶ προβάτων ἀγέλη. νοεῖς δὲ πάντως τὸν λόγον ἐκ τῆς τοῦ εὐαγγελίου φωνῆς. ὁ δὲ πρὸς τὸ ἴδιον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως βλέπων (τοῦτο δὲ ἐστὶν ὁ λόγος) καταφρονήσει μὲν τῆς ἀλόγου συνηθείας, οὐδὲν δὲ ὡς καλὸν αἰρήσεται, ὃ μὴ τῇ ψυχῇ φέρει τι κέρδος. οὐκοῦν οὐ χρὴ πρὸς τὰ ἴχνη τῶν βοσκημάτων βλέπειν, ἂν τῷ γεῶδει βίῳ διὰ τῶν πτερνῶν ἐνημαίνονται οἱ προωδευκότες τὸν βίον· ἀφανῆς γὰρ ἐκ τῶν φαινομένων ἢ τοῦ προτιμωτέρου κρίσις, ἕως ἂν ἔξω τοῦ βίου γενώμεθα κάκεῖ γινώμεν, τίσιν ἠκολουθήσαμεν. ὁ τοίνυν μὴ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων διακρίνων τὸ καλὸν ἐκ τοῦ χειρόνος ἀλλὰ τοῖς ἴχνεσι τῶν προωδευκότεων ἐπόμενος τὴν παρελθοῦσαν τοῦ βίου συνήθειαν διδάσκαλον τῆς ἰδίας ζωῆς προβαλλόμενος λανθάνει πολλάκις κατὰ τὸν καιρὸν τῆς δικαίας κρίσεως ἕριφος ἀντὶ προβάτου

γενόμενος. οὐκοῦν ταῦτα λεγόντων ἔστιν ἀκούειν τῶν φίλων ὅτι σύ, ὦ ψυχή, ἡ ἐκ μελαίνης γενομένη καλή, εἴ σοι μέλει τοῦ διαίωνιζεν σοι τῆς εὐμορφίας 6.67 τὴν χάριν, μὴ τοῖς ἴχνεσιν ἐπιπλανῶ τῶν προωδευκότων τὸν βίον· ἄδηλον γὰρ εἰ μὴ τρίβος ἐρίφων ἐστὶ τὸ φαινόμενον, ἧ σὺ κατόπιν ἀκολουθοῦσα διὰ τὸ μὴ φαίνεσθαι σοι τοὺς διὰ τῶν ἰχνῶν τὴν ἀτραπὸν τρίψαντας, ἐπειδὴν παρέλθης τὸν βίον καὶ κατακλεισθῆς ἐν τῇ τοῦ θανάτου μάνδρα, μήποτε προστεθῆς τῇ τῶν ἐρίφων ἀγέλη, οἷς ἀγνοοῦσα διὰ τῶν ἰχνῶν τοῦ βίου κατόπιν ἐπηκολούθησας. Ἐὰν γὰρ μὴ γνῶς σεαυτήν, φησὶν, ἡ καλή ἐν γυναιξίν, ἔξελθε σὺ ἐν πτέρναις τῶν ποιμνίων καὶ ποίμαινε τὰς ἐρίφους ἐπὶ σκηνώμασι τῶν ποιμνίων. ὅπερ δι' ἑτέρου τινὸς ἀντιγράφου σαφέστερόν ἐστι κατανοῆσαι, ὡς μὴδὲ τὴν σύνταξιν τῶν ῥημάτων δοκεῖν ἀσυναρτήτως ἔχειν. φησὶ γὰρ ὅτι Ἐὰν μὴ γνῶς σεαυτήν, ἡ καλή ἐν γυναιξίν, ἐξῆλθες ἐκ τῶν περνῶν τοῦ ποιμνίου καὶ ποιμαίνεις ἐρίφους ἀντὶ σκηνωμάτων ποιμνίων· ὥστε δι' ἀκριβείας συμβαίνει τὴν ἐν τοῖς ῥήμασι τούτοις ἐμφαινομένην διάνοιαν τῇ προαποδοθείσῃ θεωρίᾳ τοῦ λόγου. οὐκοῦν ἵνα μὴ ταῦτα πάθης, πρόσεχε σεαυτῇ, φησὶν ὁ λόγος· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ἀσφαλὲς τῶν 6.68 ἀγαθῶν φυλακτήριον· γνῶθι πόσον ὑπὲρ τὴν λοιπὴν κτίσιν παρὰ τοῦ πεποιηκότος τετίμησαι. οὐκ οὐρανὸς γέγονεν εἰκὼν τοῦ θεοῦ, οὐ σελήνη, οὐχ ἥλιος, οὐ τὸ ἀστρῶν κάλλος, οὐκ ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν κτίσιν φαινομένων οὐδέν. μόνη σὺ γέγονας τῆς ὑπερεχούσης πάντα νοῦν φύσεως ἀπεικόνισμα, τοῦ ἀφθάρτου κάλλους ὁμοίωμα, τῆς ἀληθινῆς θεότητος ἀποτύπωμα, τῆς μακαρίας ζωῆς δοχεῖον, τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς ἐκμαγεῖον, πρὸς ὃ βλέπουσα ἐκεῖνο γίνῃ, ὅπερ ἐκεῖνός ἐστι, μιμουμένη τὸν ἐν σοὶ λάμποντα διὰ τῆς ἀντιλαμπύσης αὐγῆς ἐκ τῆς σῆς καθαρότητος. οὐδὲν οὕτω τῶν ὄντων μέγα, ὡς τῷ σῷ μεγέθει παραμετρεῖσθαι. ὁ οὐρανὸς ὅλος τῇ τοῦ θεοῦ σπιθαμῇ περιλαμβάνεται, γῆ δὲ καὶ θάλασσα τῇ δρακί τῆς χειρὸς αὐτοῦ περιείργεται. ἀλλ' ὅμως ὁ τοσοῦτος, ὁ τοιοῦτος, ὁ πᾶσαν τῇ παλάμῃ περισφίγγων τὴν κτίσιν, ὅλος σοὶ χωρητὸς γίνεται καὶ ἐν σοὶ κατοικεῖ καὶ οὐ στενοχωρεῖται τῇ σῇ φύσει ἐνδιοδεύων ὁ εἰπὼν Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω. ἐὰν ταῦτα βλέπῃς, εἰς οὐδὲν τῶν περιγείων τὸν ὀφθαλμὸν ἀσχολήσεις, τί τοῦτο λέγω; ἀλλ' οὐδὲ ὁ οὐρανὸς σοὶ θαυμαστὸς νομισθήσεται. πῶς γὰρ θαυμάσεις 6.69 τοὺς οὐρανούς, ὦ ἄνθρωπε, σεαυτὸν βλέπων τῶν οὐρανῶν μονιμώτερον; οἱ μὲν γὰρ παρέρχονται, σὺ δὲ τῷ αἰεὶ ὄντι συνδιαμένεις πρὸς τὸ αἶδιον. οὐ θαυμάσεις πλάτη γῆς οὐδὲ πελάγη πρὸς ἄπειρον ἐκτεινόμενα, ὧν ἐπιστατεῖν ἐτάχθης ὥσπερ τινὸς ξυνωρίδος πῶλων ἡνίοχος εὐπειθῆ πρὸς τὸ δοκοῦν ἔχων τὰ στοιχεῖα ταῦτα καὶ ὑπεξούσια· ἡ τε γὰρ γῆ σοὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου χρεῖας ὑπηρετεῖται καὶ ἡ θάλασσα καθάπερ τις πῶλος εὐήνιος ὑπέχει σοὶ τὰ νῶτα καὶ ἐπιβάτην ἑαυτῆς τὸν ἄνθρωπον δέχεται. Ἐὰν οὖν γνῶς σεαυτήν, ἡ καλή ἐν γυναιξίν, παντὸς τοῦ κόσμου ὑπερφρονήσεις καὶ πρὸς τὸ αἶνον ἀγαθὸν διὰ παντὸς ὀρώσα περιόψῃ τῶν κατὰ τὸν βίον τοῦτον ἰχνῶν τὴν πλάνην. οὐκοῦν αἰεὶ πρόσεχε σεαυτῇ, καὶ οὐ μὴ πλανηθῆσῃ περὶ τὴν τῶν ἐρίφων ἀγέλην οὐδὲ ἔριφος ἀντὶ προβάτου ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως ἐπιδειχθῆσῃ οὐδὲ τῆς ἐκ δεξιῶν στάσεως ἀφορισθῆσῃ, ἀλλ' ἀκούσῃ τῆς γλυκείας φωνῆς, ἧ φησὶ πρὸς τὰ ἐριοφόρα τε καὶ ἡμερα πρόβατα ὅτι Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν πρὸ καταβολῆς κόσμου. ἧς καὶ ἡμεῖς ἀξιοθεῖμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

6.70 Λόγος γ' Τῇ ἵππῳ μου ἐν ἄρμασι Φαραῶ ὁμοίωσά σε, ἡ πλησίον μου.

Τί ὠραιώθησαν σιαγόνες σου ὡς τρυγόνος, τράχηλός σου ὡς ὀρμίσκοι; Ὅμοιώματα χρυσοῦ ποιήσομέν σοι μετὰ στιγμάτων τοῦ ἀργυρίου. Ἔως οὗ ὁ βασιλεὺς ἐν ἀνακλίσει αὐτοῦ, νάρδος μου ἔδωκεν ὄσμην αὐτοῦ. Ἀπόδεσμος στακτῆς

ἀδελφιδός μου ἔμοι, ἀνά μέσον τῶν μαστῶν μου ἀύλισθήσεται· Βότρυς τῆς κύπρου ἀδελφιδός μου ἔμοι ἐν ἀμπελῶσιν ἐν Γαδί. Ὅσα πρὸ τῆς παρούσης ἀναγνώσεως ἐν τοῖς προοιμίοις τοῦ Ἄισματος τῶν ἁσμάτων ἡμῖν τεθεώρηται, ὁμοίως ἔχει τῇ γινομένη μετὰ τὴν νύκτα περὶ τὸν ὄρθρον αὐγῆ. οὔτε γὰρ ἐκείνη καθαρὸν φῶς, ἀλλὰ φωτὸς ἐστὶ προοίμιον· καὶ τὰ εἰρημένα τοιαῦτα, ὡς τὴν ἀνατολὴν μὲν ἡμῖν τοῦ ἀληθινοῦ καταμηνύειν φωτὸς, οὐ μὴν ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν αὐτὸν τοῦ ἡλίου τὸν κύκλον τηλαυγῶς προφαινόμενον. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ ἡ νύμφη φθέγγεται καὶ οἱ φίλοι καὶ αἱ νεάνιδες, νῦν δὲ αὐτοῦ τοῦ νυμφίου φωνὴ καθάπερ τις κύκλος ἡλιακὸς 6.71 ἀνατέλλει ἀποκρύπτων ταῖς τῶν ἀκτίνων αὐγαῖς πᾶσαν τῶν τε προφανέντων ἀστέρων καὶ τοῦ ὑπαυγάσαντος ὄρθρου τὴν λαμπηδόνα. κάκεινα μὲν πάντα καθαρσίων τινῶν καὶ περιρραντηρίων δύναμιν ἔχει, δι' ὧν ἀφαγνισθεῖσαι αἱ ψυχαὶ πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν θείων παρασκευάζονται, ὁ δὲ νῦν λόγος αὐτῆς τῆς θεότητός ἐστι μετουσία αὐτοῦ τοῦ θεοῦ λόγου διὰ τῆς ἰδίας φωνῆς μεταδιδόντος τῷ ἀκούοντι τῆς ἀκηράτου δυνάμεως τὴν κοινωνίαν. καὶ ὡσπερ ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ προπαρασκευασθεῖς τοῖς καθαρσίοις ὁ Ἰσραὴλ ἐν ἡμέραις δύο τῇ τρίτῃ κατὰ τὸν ὄρθρον ἀξιούται τῆς θεοφανεῖας οὐκέτι περὶ τὴν πλύσιν τῶν ἱματίων ἀσχολος ὢν, ἀλλ' αὐτὸν δεχόμενος ἐμφανῶς τὸν θεόν, οὗ χάριν τὸν τῆς ψυχῆς ῥύπον διὰ τῶν προλαβόντων καθαρσίων ἀπεπλύνατο, οὕτω καὶ νῦν ἡ ἐν τοῖς φθάσαι λόγους γεγενημένη τῶν προοιμίων τοῦ Ἄισματος τῶν Ἄισμάτων θεωρία κατὰ τὰς προλαβούσας δύο ἡμέρας τοσοῦτον ὠφέλησεν, ὅσον ἐκπλῦσαι καὶ ἀποκλῦσαι τοῦ ῥύπου τῆς σαρκὸς τὴν ἐν τοῖς λεγομένοις διάνοιαν. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς λόγος σήμερον, ἥτις ἐστὶ τρίτη μετὰ τὴν πρώτην τε καὶ δευτέραν, καθαρθεῖσιν ἐπιφανήσεται, οὐ γνόφω καὶ θυέλλῃ καὶ σάλπιγγος ἤχῳ 6.72 καὶ πυρὶ φοβερῷ ἐκ πυθμένος εἰς ἀκρώρειαν τοῦ ὄρους τὴν περιοχὴν διασπύχοντι φανεράν καὶ ἐπίδηλον ἑαυτοῦ τὴν παρουσίαν ποιούμενος, ἀλλ' ἡδὺς καὶ εὐπρόσιτος ἐκ τοῦ φοβεροῦ εἶδους ἐκείνου πρὸς τὴν νυμφικὴν εὐφροσύνην μεθαρμολογούμενος. τῆς γὰρ νύμφης δεηθείσης μαθεῖν τοὺς τῆς ἀναπαύσεως τόπους, ἐν οἷς ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν τὴν διατριβὴν ἔχει, ὥστε μὴ τι κατὰ ἄγνοιαν τῶν ἀβουλήτων παθεῖν, εἴτα τῶν φίλων τοῦ νυμφίου τὸ ἀσφαλὲς τῆς ἀληθείας κριτήριον ὑψηλοῦσιν τὸ πρὸς ἑαυτὴν βλέπειν τὴν ψυχὴν καὶ ἑαυτὴν γινώσκειν (τὸ γὰρ ἑαυτὴν ἀγνοεῖν ἀρχὴν ἀπεφήναντο καὶ ἀκολουθίαν εἶναι τοῦ μηδὲ ἄλλο τι τῶν δεόντων εἶδέναι. πῶς γὰρ ἂν τις ἄλλο τι μάθοι ἑαυτὸν ἀγνοῶν;) ἐπὶ τούτοις ὡς ἱκανῶς ἤδη τοῦ ἡγεμονικοῦ τῆς ψυχῆς κεκαθαρμένου ἐπανατέλλει τῇ ποθοῦσῃ ὁ λόγος προτροπὴν πρὸς τὸ τελειότερον ποιούμενος διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῶν παρόντων· ὁ γὰρ ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἔπαινος σφοδρότερον 6.73 τοῖς κατορθώσαι τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον προθυμίαν ἐντίθησιν. Τίς οὖν ὁ παρὰ τοῦ ἀληθινοῦ λόγου γεγωνῶς πρὸς τὴν παρθένον λόγος; Τῇ ἵππῳ μου, φησὶν, ἐν ἄρμασι Φαραῶ ὡμοίωσά σε, ἢ πλησίον μου. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ προχείρου τὴν τῶν εἰρημένων θεωρῆσαι διάνοιαν, ἐξετάσαι προσήκει δι' ἐπιμελείας καθὼς ἂν οἶόν τε ἦ τὸ προκείμενον. ἄλλην δύναμιν τὴν ἀντιταχθεῖσαν τῇ ἵππῳ τοῦ Φαραῶ παρὰ τῆς ἱστορίας ἐμάθομεν, νεφέλην καὶ ράβδον καὶ βίαιον ἄνεμον καὶ πέλαγος διχῆ διαιρούμενον καὶ βυθὸν ἐν κόνει καὶ τὴν ἐκ κυμάτων τειχοποιῖαν καὶ ξηρὰν ἄβυσσον τὴν διὰ τοῦ μέσου τῶν ἐξ ὕδατος τειχῶν χερσωθεῖσαν, δι' ὧν ἀπάντων ἐγένετο τοῖς Ἰσραηλίταις ἡ σωτηρία πανστρατιᾶ τοῦ Φαραῶ μετὰ τῶν ἵππων τε καὶ ἄρμάτων συγκαλυφθέντος τοῖς κύμασιν. οὐδεμιᾶς τοίνυν ἵππικῆς δυνάμεως ἀντιταχθείσης τῷ Αἰγυπτίῳ στρατῷ ἄπορον ἂν εἶη μαθεῖν, ποῖα ἵππῳ τῇ διαφανείσῃ κατὰ τῶν Αἰγυπτίων ἀρμάτων ἡ νύμφη παρὰ τοῦ λόγου νῦν προσεικάζεται· Τῇ ἵππῳ γάρ μου, φησὶ, τῇ ἐν τοῖς ἄρμασι τοῦ Φαραῶ κατειργασμένη τὴν νίκην ὡμοίωσά σε, ἢ πλησίον μου. ἢ δηλὸν ἐστὶν ὅτι ὡσπερ οὐκ ἔστι διὰ ναυμαχίας ἡττηθῆναί τινος μὴ ναυτικοῦ στρατοῦ τὴν ἐν ταῖς ναυσὶ τῶν ἐναντίων δύναμιν καταδύσαντος, οὕτως

οὐδὲ ἂν ἐν ἵππομαχίᾳ τις ἠττηθείη μή τινος 6.74 ἵππικῆς ἐκ τῶν ἐναντίων ἀντιταχθείσης δυνάμεως; ἐπειδὴ τοίνυν τὸ κράτιστον τῆς τῶν Αἰγυπτίων στρατιάς ἡ ἵππος ἦν, τὴν ἐπαχθεῖσαν αὐτῇ κατὰ τὸ ἀόρατον δύναμιν, δι' ἧς ἡ νίκη κατὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐγένετο, ἵππον ὁ λόγος ὠνόμασεν· ἠσθάνοντο γὰρ κάκεῖνοι τοῦ πολεμοῦντος καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐβόων Κύριος πολεμεῖ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Φύγωμεν ἀπὸ προσώπου κυρίου. δῆλον δὲ ὅτι καταλλήλως τῇ παρασκευῇ τῶν ἐναντίων ὁ ἀληθινὸς ἀρχιστράτηγος τὴν ἰδίαν ἀνθώπλιζε δύναμιν. οὐκοῦν ἦν τις ἀόρατος δύναμις ἢ διὰ τῶν περὶ τὴν θάλασσαν θαυμάτων ἐνεργοῦσα τῶν Αἰγυπτίων τὸν ὄλεθρον, ἦν ἵππον ὁ λόγος ὠνόμασεν. ἀγγελικὴν δὲ στρατιὰν εἶναι ταύτην ὑπονοοῦμεν, περὶ ἧς φησιν ὁ προφήτης ὅτι Ἐπιβήσῃ ἐπὶ τοὺς ἵππους σου, καὶ ἡ ἵππασία σου σωτηρία. ἀλλὰ καὶ ἄρματος θεοῦ μνήμην ὁ Δαβὶδ ἐποίησατο λέγων Τὸ ἄρμα τοῦ θεοῦ μυριοπλάσιον, ᾧ ὑποζεύγνυνται τῶν εὐθηνούντων αἱ χιλιάδες. ἔτι δὲ καὶ ἡ τὸν προφήτην Ἥλιαν μετάρσιον ἐκ γῆς ἐπὶ τὸν αἰθέριον χῶρον ἀναλαμβάνουσα δύναμις τῶ τῶν ἵππων ὀνόματι παρὰ τῆς γραφῆς ὀνομάζεται καὶ αὐτὸν δὲ τὸν προφήτην ἄρμα λέγει τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἵππέα ἡ ἱστορία καὶ τοὺς περιοδεύοντας πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, 6.75 δι' ὧν ἡ γῆ κατοικίζεται καὶ ἡσυχάζει, Ζαχαρίας ὁ προφήτης 6.75 ἵππους ὠνόμασε διαλεγομένους πρὸς τὸν ἄνθρωπον τὸν μέσον ἐστῶτα τῶν δύο ὁρῶν. οὐκοῦν ἔστι τις ἵππος τῶ τὸ πᾶν κεκτημένῳ· ἡ μὲν τὸν προφήτην ἀνάγουσα, ἡ δὲ τὴν οἰκουμένην οἰκίζουσα, ἡ δὲ ὑποζευγνυμένη τῶ ἄρματι, ἄλλη δὲ τὸν θεὸν ἔποχον ἐπὶ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων λαμβά νουσα, ἄλλη δὲ τὴν Αἰγυπτίαν καταδύουσα δύναμιν. πολλῆς τοίνυν οὔσης ἐν ταῖς θείαις ἵπποις τῆς διὰ τῶν ἐνεργειῶν φαινομένης διαφορᾶς τῇ καθαιρετικῇ τῆς Αἰγυπτίας δυνάμεως ἵππῳ παρεικάζεται ἢ διὰ τοῦ δρόμου τῆς ἀρετῆς τῶ θεῶ πλησιάσασα· οὕτω γὰρ φησι πρὸς αὐτὴν ὁ λόγος ὅτι Τῇ ἵππῳ μου ἐν ἄρμασι Φαραὼ ὠμοίωσά σε, ἡ πλησίον μου. πολλοὺς δὲ καὶ μεγάλους ἐπαίνους ὁ λόγος ἐν ἑαυτῷ περιεῖληφε καὶ τις κατορθωμάτων κατάλογός ἐστιν ἢ πρὸς τὴν ἵππον ταύτην ὁμοίωσις· ὅσα γὰρ τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ παροικίᾳ τῶν Αἰγυπτίων μνημονεύεται, ἡ δουλεία, ἡ καλάμη, ὁ πηλός, ἡ πλινθεία, πᾶσα ἢ περὶ τὴν γῆν ἀσχολία, οἱ χαλεποὶ τῶν τοιοῦτων ἔργων ἐπιστάται, οἱ τὸν πῆλινον αὐτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαιτοῦντες φόρον, δι' οὗς τὸ ὕδωρ αἶμα γίνεται καὶ τὸ φῶς σκοτίζεται καὶ βάτραχοι τοῖς οἴκοις 6.76 εἰσέρπουσι καὶ ἡ καμιναία κόνις τὰς φλυκτίδας ἐκ τῶν σωμάτων ἀναζέειν ποιεῖ, καὶ τὰ καθ' ἕκαστον πάντα, ἡ ἀκρίς, οἱ σκνῖπες, ὁ βροῦχος, ἡ χάλαζα, τῶν πρωτοτόκων τὰ πάθη, πάντα ταῦτα καὶ ὅσα πρὸς τὸ κρεῖττον ἢ ἱστορία διέξεισι, δι' ὧν γίνεται τοῖς Ἰσραηλίταις ἡ σωτηρία, ἐπαίνων ἐστὶν ὑπόθεσις τῇ τῶ θεῶ συναπτομένη ψυχῇ· οὐ γὰρ ἂν ὠμοιώθη τῇ δυνάμει ἐκείνῃ τῇ καθαιρετικῇ τῶν Αἰγυπτίων κακῶν, δι' ἧς ἐλευθεροῦται ὁ Ἰσραὴλ τῆς πονηρᾶς τυραννίδος, εἰ μὴ πάντα ταῦτα καὶ ταύτη κατώρθωτο τὰ τε καθαιρετικὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ τὰ παρασκευαστικὰ τῆς πρὸς τὸν θεὸν πορείας τῶν μετοικιζομένων πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίας ἰλύος. οὐκοῦν ἐπειδὴ, καθὼς φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος, πάντα πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν ἀναγέγραπται, ὅσα ἡ θεόπνευστος περιέχει γραφή, οὐδὲν ἄλλο ἢ συμβουλεύει διὰ τῶν πρὸς τὴν νύμφην εἰρημένων ὁ λόγος ἡμῖν ὅτι χρή καὶ ἡμᾶς ἔποχον δεξαμένους ἐφ' ἑαυτῶν τὸν λόγον καὶ καταγωνισαμένους τὴν Αἰγυπτίαν ἵππον αὐτοῖς ἄρμασι καὶ ἀναβάταις καὶ πᾶσαν αὐτῶν τὴν πονηρὰν δυναστείαν τῶ ὕδατι καταπνίξαντας οὕτως ὁμοιωθῆναι τῇ δυνάμει ἐκείνῃ καθάπερ τινὰ ρύπον τὴν ἀντικειμένην στρατιὰν ἐναφέντας τῶ 6.77 ὕδατι. ὡς δ' ἂν σαφέστερον μάθοιμεν τὸ λεγόμενον, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἔστιν ὁμοιωθῆναι τῇ ἵππῳ, δι' ἧς τὰ ἄρματα τῶν Αἰγυπτίων τῶ βυθῶ κατεποντίσθη, εἰ μὴ τις διὰ τοῦ μυστικοῦ ὕδατος τῆς τοῦ ἀντικειμένου δουλείας ἐλευθερούμενος πᾶν Αἰγυπτιάζον νόημα καὶ πᾶσαν ἀλλόφυλον κακίαν τε καὶ ἁμαρτίαν <ἐν> τῶ ὕδατι καταλιπὼν καθαρὸς ἀναδύη μηδὲν τῆς Αἰγυπτίας

συνειδήσεως τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ συνεπαγόμενος· ὁ γὰρ ἀκριβῶς πασῶν καθαρεύσας τῶν Αἰγυπτίων πληγῶν, αἵματος καὶ βατράχων καὶ φλυκτίδων καὶ σκότους, ἀκρίδος τε καὶ σκνιπῶν καὶ χαλάζης καὶ τῆς τοῦ πυρὸς ἐπομβρίας καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν ὁ τῆς ἱστορίας μέμνηται λόγος, οὗτος ἄξιός ἐστιν ὁμοιωθῆναι τῇ δυνάμει ἐκείνῃ, ἣς ἔποχος ὁ λόγος γίνεται. πάντως δὲ οὐκ ἀγνοοῦμεν τὰ διὰ τῶν πληγῶν σημαινόμενα, πῶς γίνεται τοῖς Αἰγυπτίοις τὸ αἶμα πληγῆ καὶ ἡ τῶν βατράχων ὁσμὴ καὶ ἡ τοῦ φωτὸς εἰς τὸ σκότος μεταβολὴ καὶ τὰ καθ' ἕκαστον πάντα. τίς γὰρ οὐκ οἶδε, διὰ ποταποῦ βίου αἱμᾶ τις γίνεται ἐκ ποτίμου τοῦ πρότερον εἰς διαφθορὰν ἀλλοιούμενος καὶ τί ποιῶν ζωογονεῖ τῷ ἰδίῳ οἴκῳ τὴν τῶν βατράχων δυσωδίαν καὶ πῶς μεταποιεῖ τὸν φωτεινὸν βίον εἰς ἔργα νυκτὶ φίλα καὶ ζοφώδη, δι' ὧν ἡ τῆς γεέννης κάμινος τὰς πονηρὰς τῆς κατακρίσεως φλυκτίδας ἀναζέειν ποιεῖ; οὕτω δὲ καὶ τὰ καθ' ἕκαστον τῶν ἐν Αἰγύπτῳ κακῶν ῥάδιον μεταλαβεῖν εἰς παιδευσίν τε καὶ σωφρονισμόν τοῦ ἀκούοντος, ἀλλὰ περιττὸν 6.78 ἂν εἴη μηκύνειν διὰ τῶν ὁμολογουμένων τὸν λόγον. τούτων τοίνυν καὶ τῶν τοιούτων κρείττους γενόμενοι καὶ τῷ θεῷ πλησιάσαντες καὶ αὐτοὶ πάντως ἀκουσόμεθα ὅτι Τῆ ἵππῳ μου ἐν ἄρμασι Φαραὼ ὁμοίωσά σε, ἡ πλησίον μου. Ἄλλὰ λυπεῖ τυχὸν τοὺς τὸν σῶφρονα καὶ καθαρὸν ἐξήση κότας βίον ἢ πρὸς τὸν ἵππον ὁμοίωσις, διότι πολλοὶ τῶν προφητῶν ἀπαγορεύουσιν ἡμῖν τὸ ὁμοιοῦσθαι τοῖς ἵπποις, τοῦ μὲν Ἱερεμίου τὴν μοιχικὴν λύσσαν τῷ ὀνόματι τῶν ἵππων διασημάναντος, ἐν οἷς φησιν Ἴπποι θηλυμανεῖς ἐγενήθησαν, ἕκαστος ἐπὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐχρεμέτιζεν, τοῦ δὲ μεγάλου Δαβὶδ φοβερὸν ποιουμένου τὸ ὡς ἵππον τινὰ καὶ ἡμίονον γίνεσθαι, ὧν κελεύει κατάγχειν ἐν κημῷ τε καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας. διὰ τοῦτο παραμυθεῖται τῷ ἐφεξῆς λόγῳ τὴν τοιαύτην διάνοιαν λέγων ὅτι οὐ τοιαῦταί σου εἰσὶν αἱ σιαγόνες, κὰν ἵππος ἦς, ὡς κημοῦ χρήζειν καὶ χαλινοῦ εἰς ἀγχόνην, ἀλλὰ σοι διὰ τῆς καθαρότητος τῶν τρυγόνων ἢ σιαγῶν καλλωπίζεται. φησὶ γὰρ Τί ὠραιώθη σαν σιαγόνες σου ὡς τρυγόνος; μαρτυρεῖται δὲ παρὰ τῶν τὰ 6.79 τοιαῦτα τετηρηκότων τοῦτο τὸ ὄρνεον μένειν, εἰ διαζευχθεῖ τῆς συζυγίας, εἰς τὸ ἐφεξῆς ἀσυνδύαστον, ὡς φυσικῶς ἐν αὐτῷ κατορθοῦσθαι τὴν σωφροσύνην. διὰ τοῦτο τῷ αἰνίγματι τῶν ἐπαίνων συμπαρελήθη ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦτο τὸ ὄρνεον, ὡς ἀντὶ χαλινοῦ γενέσθαι τῇ σιαγόνῃ τῆς θείας ἵππου τὴν τῆς τρυγόνος ὁμοίωσιν, δι' ἣς ἡ καθαρὰ ζωὴ ἐπιπρέπει τῇ τοιαύτῃ ἵππῳ διασημαίνεται. διὸ θαυμαστικῶς φησὶ πρὸς αὐτὴν ὁ λόγος Τί ὠραιώθησαν σιαγόνες σου ὡς τρυγόνος. Ἐπάγει δὲ τούτῳ καὶ ἕτερον δι' ὁμοιώσεως ἔπαινον λέγων Τράχηλός σου ὡς ὀρμίσκοι. ἅπαξ γὰρ ἐμπεσὼν τῇ τροπικῇ σημασίᾳ διὰ τῶν περὶ τῶν ἵππων θεωρουμένων ἐπινοεῖ τῇ νύμφῃ τὸν ἔπαινον· ἐπαινεῖ γὰρ τὸν τράχηλον τὸν ἐν σχήματι κύκλου γυρούμενον, ὃ δὴ περὶ τοὺς γάυρους τῶν πῶλων ὀρώμεν γινόμενον· ἡ γὰρ τῶν ὀρμίσκων μνήμη τὸν κύκλον ἐνδείκνυται, οὗ τὸ σχῆμα ἐπὶ τοῦ ἀυχένος δεικνύμενον εὐπρεπέστερον ἑαυτοῦ τὸν πῶλον ποιεῖ. ὄρμος δὲ λέγεται κυρίως μὲν ἐπὶ τῶν παραλίων τόπων, ἐν οἷς ἡ ὄχθη κατὰ τὸ ἐντὸς μνηοειδῶς κοιλανθεῖσα ὑποδέχεται τῷ κόλπῳ τὴν θάλασσαν καὶ ἀναπαύει δι' ἑαυτῆς τοὺς ἐκ τοῦ πελάγους προσπλέοντας, ἐκ μεταφορᾶς δὲ διὰ τοῦ σχήματος 6.80 ὁ περιτραχήλιος κόσμος ὄρμος λέγεται. ὅταν δὲ ὑποκοριστικῶς ὀρμίσκον ἀντὶ ὄρμου λέγωμεν, τὴν ἐν ὀλίγῳ τοῦ σχήματος ὁμοιότητα διὰ τῆς τοιαύτης φωνῆς ἐνδεικνύμεθα. πολλὰ τοίνυν εἰς ἐγκώμια συντελοῦντα τῇ νύμφῃ ἢ πρὸς τοὺς ὀρμίσκους ὁμοιότητος τοῦ τραχήλου ἐνδείκνυται· πρῶτον μὲν ὅτι εἰς κύκλου σχῆμα κάμπτων ὁ πῶλος τὸν ἀυχένα πρὸς τὰς ἰδίας τῶν ποδῶν βάσεις ὄρᾳ, δι' ὧν ἀπρόσκοπόν τε καὶ ἀσφαλῆ ποιεῖται τὸν δρόμον μῆτε τῷ λίθῳ προσπταίων μῆτε κενεμβατῶν ἐν τῷ βόθρῳ (τοῦτο δὲ οὐ μικρὸν εἰς εὐφημίαν ἐστὶ ψυχῆς τὸ πρὸς ἑαυτὴν βλέπειν καὶ δι' ἀσφαλείας πάσης πρὸς τὸν θεῖον δρόμον ἐπιείγεσθαι πάντα τὰ ἐκ πειρασμῶν τινῶν ἐγγινόμενα πρὸς τὸν δρόμον ἐμπόδια

διαλλομένην καὶ ὑπερβαίνουσαν), ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον τῶν ὄρμων ὄνομα, ὅθεν διὰ τὴν τοῦ σχήματος ὁμοιότητα ὁ περιδέραιος κόσμος ὀρμίσκος ὠνόμασται, μεγάλων τινῶν ἐγκωμίων ὑπερβολὴν περιέχει, ὅταν ὁμοιωθῇ τοῖς ὀρμίσκοις ὁ τράχηλος. τίνα δὲ ἔστι τὰ ἐγκώμια τὰ διὰ τούτων ἡμῖν ὑπὸ τοῦ λόγου δηλούμενα; ἡδὺ τι καὶ σωτήριόν ἔστι τοῖς καταπλέουσιν ὁ λιμὴν καὶ τὸ μετὰ τὴν ἐν θαλάσῃ κακοπάθειαν ὄρμον τινὰ καταλαβεῖν εὐδιάζοντα, ἐν ᾧ λήθην ποιησάμενοι τῶν ἐν θαλάσῃ κακῶν ὅλοι τῆς ἀναπαύσεως γίνονται τοὺς μακροὺς πόνους δι' ἡσυχίας 6.81 παραμυθούμενοι. οὐκ ἔστιν αὐτοῖς οὐκέτι ναυαγίου φόβος οὔτε ἡ τῶν ὑφάλων ὑπόνοια οὔτε πειρατῶν κίνδυνος οὔτε πνευμάτων ταραχὴ οὔτε ἐκ βυθῶν ἀνοιδάινει διὰ τῶν ἀνέμων ἢ θάλασσα, ἀλλὰ πάντων τῶν τοιούτων κινδύνων ἐκτὸς γίνονται οἱ χειμαζόμενοι τοῦ πελάγους ἐν τῷ ὄρμῳ γαληνιάζοντες. εἰ τοίνυν οὕτω τις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καταστήσειεν, ὡς αὐτὴν τε γαλήνην ἔχειν ἐν ἀκύμονι τῇ ἡσυχίᾳ μηδὲν παρακινουμένην ἐκ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας μήτε δι' ὑπερηφανίας οἰδαίνουσαν μήτε τοῖς τοῦ θυμοῦ κύμασιν ἐξαφρίζουσαν μήτε κατ' ἄλλο τι πάθος κλυδωνιζομένην καὶ περιφερομένην παντὶ ἀνέμῳ τῷ τὰ ποικίλα κύματα τῶν παθημάτων ἐγείροντι, εἰ τοίνυν αὐτὴ τε οὕτως ἔχει καὶ τοὺς ἐν τῷ πελάγει τοῦ βίου χειμαζομένους ἐν ταῖς παντοδαπαῖς τῶν κακῶν τρικυμίαις ἐν ἑαυτῇ καταστέλλοι λείαν αὐτοῖς καὶ ἀκύμαντον τὴν δι' ἀρετῆς ζωὴν ὑφαπλώσασα, ὥστε τοὺς ἐν αὐτῇ γεγονότας ἐκτὸς γενέσθαι τῶν ἐκ ναυαγίου κακῶν, καλῶς ὑπὸ τοῦ λόγου τοῖς ὀρμίσκοις ὁμοιοῦται τῆς πληθυντικῆς σημασίας τὴν ἐν ἐκάστῳ εἶδει τῆς ἀρετῆς τελειότητα σημαίνουσης· εἰ γὰρ ἦν ἐνὶ μόνῳ προσεικασμένη ὀρμίσκῳ, ἀτελεῆς ἂν πάντως ὁ ἔπαινος ἦν ὡς οὐ τὴν αὐτὴν 6.82 καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν μαρτυρίαν ἔχων· νῦν δὲ πασῶν συλλαμβάνει τῷ λόγῳ τῶν ἀρετῶν τὴν μαρτυρίαν ἢ πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ὀρμίσκων ὁμοίωσις. καὶ τοῦτο συμβουλή τις ἔστι παρὰ τοῦ λόγου τῷ κοινῷ τῆς ἐκκλησίας προσαγομένη τὸ μὴ δεῖν ἡμᾶς πρὸς ἕν τι τῶν ἀγαθῶν βλέποντας ἀμελῶς περὶ τὰ λοιπὰ τῶν κατορθωμάτων ἔχειν, ἀλλ' εἴ σοι γέγονεν ὄρμος ἢ σωφροσύνη καθάπερ τισὶ μαργαρίταις τῷ καθαρῷ βίῳ λαμπρύνων τὸν τράχηλον, ἔστω σοι καὶ ἕτερος ὄρμος ὁ τοὺς τιμίους λίθους τῶν ἐντολῶν ἐν ἑαυτῷ περιείργων <ζῆλος> καὶ δι' ἑαυτοῦ τῆς δέρης πλεονάζων τὸ κάλλος, ἔστω σοι καὶ ἄλλος κόσμος περιουχένιος ἢ εὐσεβής τε καὶ ὑγιαίνουσα πίστις κύκλῳ τὸν τῆς ψυχῆς αὐχένα διαλαμβάνουσα. οὗτός ἔστιν ὁ κλοιὸς ὁ χρύσεος ὁ ἐκ τοῦ ἀκηράτου τῆς θεογνωσίας χρυσοῦ τῷ τραχήλῳ περιλαμπόμενος, περὶ οὗ φησὶν ἡ Παροιμία ὅτι Στέφανον χαρίτων δέξῃ σῆ κορυφῇ καὶ κλοιὸν χρύσειον περὶ σῶ τραχήλῳ. Ἡ μὲν οὖν διὰ τῶν ὀρμίσκων συμβουλή τοιαύτη, καιρὸς δ' ἂν εἴη καὶ τὸν ἐφεξῆς λόγον προσθεῖναι τῇ θεωρίᾳ, ὃν οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου πρὸς τὴν παρθένον πεποίηται. 6.83 ἔστι δὲ ἡ λέξις αὕτη· Ὅμοιώματα χρυσοῦ ποιησομέν σοι μετὰ στιγμάτων τοῦ ἀργυρίου, ἕως οὗ ὁ βασιλεὺς ἐν ἀνακλίσει αὐτοῦ. τούτων δὲ τῷ μὲν πρὸς τὸν εἰρμόν βλέποντι τῆς προαποδοθείσης ἡμῖν θεωρίας δοκεῖ πως ἡ διάνοια συνηρτῆσθαι καὶ τὸ ἀκόλουθον ἔχειν, ἢ δὲ λέξις ἐμβαθύνουσα ταῖς τροπικαῖς σημασίαις δυσκατανόητον ποιεῖ τὸ διὰ τῶν αἰνιγμάτων δηλούμενον. ἐπειδὴ γὰρ τὸ τῆς ψυχῆς κάλλος τῇ ἵππῳ τῇ καθαιρετικῇ τῶν Αἰγυπτίων ἀρμάτων ἀφωμοιώθη (τουτέστι τῇ ἀγγελικῇ στρατιᾷ), τῇ δὲ ἵππῳ ἐκείνῃ φησὶν ὁ καλὸς ἐπιβάτης χαλινὸν μὲν εἶναι τὴν καθαρότητα, ἦν διὰ τοῦ ὁμοιωσάσαι τὰς σιαγόνας ταῖς τῆς τρυγόνος ἐσήμανε, κόσμον δὲ περιουχένιον τοὺς ποικίλους ὄρμους τοὺς διὰ τῶν ἀρετῶν περιστίλβοντας, βούλονταί τινα καὶ οἱ φίλοι προσθήκην τῷ κάλλει τῆς ἵππου ποιήσασθαι ἐξ ὁμοιωμάτων χρυσοῦ κατακοσμοῦντες τὰ φάλαρα, οἷς ἐνστιίζουσι καὶ τοῦ ἀργυρίου τὴν καθαρότητα, ὡς ἂν μᾶλλον διαλάμποι τὸ κάλλος τοῦ προκοσμήματος τῆς αὐγῆς τοῦ ἀργυρίου πρὸς τὴν λαμπηδόνα τοῦ χρυσοῦ συγκιρναμένης. ἀναγκαῖον δ' ἂν εἴη τὰς τροπικὰς 6.84 ἐμφάσεις καταλιπόντας τῆς ὠφελούσης ἡμᾶς διανοίας μὴ

ἀποστῆσαι τὸν λόγον. προσεικάσθη μὲν ἐκείνη τῇ ἵππῳ ἢ διὰ τῶν ἀρετῶν κεκαθαυμένη ψυχῇ· ἀλλ' οὐπω τοῦ λόγου γέγονεν ὑποχείριος οὐδὲ ἐβάσταξεν ἐφ' ἑαυτῆς τὸν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῖς τοιούτοις ἐποχούμενον ἵπποις· χρή γὰρ πρῶτον διὰ πάντων κατακοσμηθῆναι τὸν ἵππον, εἶθ' οὕτω τὸν βασιλέα ἐποχον δέξασθαι. εἶτε δὲ ἄνωθεν ἑαυτῷ ἐφαρμόζοι τὸν ἵππον ὁ κατὰ τὸν προφήτην ἐπιβαίνων ἐφ' ἡμᾶς τοὺς ἵππους καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ ἡμῶν ἐφ' ἡμῶν ἵπαζόμενος, εἶτε καὶ ἐν ἡμῖν γένοιτο ὁ ἐνοικῶν τε καὶ ἐμπεριπατῶν καὶ ἐπὶ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς ἡμῶν διαδύομενος, οὐδὲν διαφέρει κατὰ τὴν ἔννοιαν· ὧ γὰρ ἂν τὸ ἐν ἐξ ἀμφοτέρων γένηται, συγκατωρθώθη καὶ τὸ λειπόμενον· ὃ τε γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸν θεὸν ἔχων καὶ ἐν ἑαυτῷ πάντως ἔχει καὶ ὁ ἐν ἑαυτῷ δεξάμενος ὑπέβη τὸν ἐν αὐτῷ γεγονότα. οὐκοῦν μέλλει ὁ βασιλεὺς τῷ ἵππῳ τούτῳ ἐπαναπαύεσθαι. ταῦτὸν δὲ ἐστὶν ἐπὶ τῆς θείας δυνάμεως, καθὼς εἴρηται, καθέδρα τε καὶ ἀνάκλισις· ὁπότερον γὰρ ἂν ἐξ ἀμφοτέρων ἐν ἡμῖν γένηται, τὸ ἴσον 6.85 ἢ χάρις ἔχει. ἐπειδὴ τοίνυν οἱ ἐτοιμασταὶ τοῦ βασιλέως εὐθέτον πρὸς ὑποδοχὴν αὐτῷ διὰ τῶν προκοσμημάτων τὸν ἵππον ποιοῦσι, ταῦτὸν δὲ ἐστὶν ἐπὶ θεοῦ τὸ ἐν τι καὶ τὸ ἐπὶ τινος γενέσθαι, καταλιπόντες τὸ κατὰ τὴν τροπικὴν σημασίαν ἀκόλουθον οἱ παρασκευασταὶ καὶ θεράποντες κλίνην τὸν ἵππον ἐποίησαν· χρή γὰρ ἡμᾶς, φησὶν, ὁμοιώματα χρυσοῦ ποιῆσαι μετὰ στιγμάτων τοῦ ἀργυρίου τὰ τοῦ ἵππου τὴν μορφήν ὠραΐζοντα, ἵνα γένηται ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐν καθέδρᾳ, φησὶν, ἀλλ' ἐν ἀνακλίσει αὐτοῦ. Ἡ μὲν οὖν ἀκολουθία τῆς λέξεως, καθὼς ὁ λόγος ὑπέδειξεν, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ἄξιον δὲ τοῦτο μὴ παραδραμεῖν ἀθεώρητον, τί δὴ ποτε οὐκ αὐτὸ τὸ χρυσίον εἰς κόσμον παραλαμβάνεται ἀλλὰ τοῦ χρυσοῦ τὰ ὁμοιώματα καὶ οὐκ αὐτὸς ὁ ἄργυρος ἀλλὰ τὰ ἐκ τῆς ὕλης ταύτης τῷ ὁμοιώματι τοῦ χρυσοῦ ἐγκροτούμενα στίγματα. ὁ τοίνυν περὶ τούτων ὑπενοήσαμεν τοιοῦτόν ἐστι· πᾶσα ἢ περὶ τῆς ἀρρήτου φύσεως διδασκαλία, κἂν ὅτι μάλιστα δοκῆ θεοπρεπῆ τινα καὶ ὑψηλὴν ἐμφαίνειν διάνοιαν, ὁμοιώματα χρυσοῦ ἐστίν, οὐκ αὐτὸ τὸ χρυσίον· οὐ γὰρ ἔστι παραστῆσαι δι' ἀκριβείας τὸ ὑπὲρ ἔννοιαν ἀγαθόν. κἂν Παῦλος τις ἦ ὁ ἐν παραδείσῳ μνηθεὶς τὰ ἀπόρρητα, κἂν τῶν ἀλαλήτων ῥημάτων ἐπα 6.86 κροάσῃται, ἀνέκφραστα μένει περὶ θεοῦ τὰ νοήματα· ἄρρητα γὰρ φησὶν εἶναι τῶν νοημάτων τούτων τὰ ῥήματα. οἱ τοίνυν λογισμοὺς τινὰς ἡμῖν ἀγαθοὺς ἐντιθέντες περὶ τῆς τῶν μυστηρίων κατανοήσεως αὐτὸ μὲν εἰπεῖν ὅπως ἔχει φύσεως ἀδυνατοῦσι, λέγουσι δὲ ἀπαύγασμα δόξης, χαρακτῆρα ὑποστάσεως, μορφήν θεοῦ, λόγον ἐν ἀρχῇ, λόγον θεόν· ἅπερ πάντα ἡμῖν μὲν τοῖς ἀθεάτοις ἐκείνου τοῦ θησαυροῦ χρυσίον δοκεῖ, τοῖς δὲ δυναμένοις ἀναβλέπειν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὁμοιώματά ἐστι χρυσοῦ καὶ οὐ χρυσὸς ἐν τοῖς λεπτοῖς τοῦ ἀργυρίου διαφαινόμενος στίγμασιν. ἀργύριον δὲ ἢ ῥηματικὴ σημασία ἐστὶ, καθὼς φησὶν ἢ γραφῇ Ἄργυρος πεπυρωμένος γλῶσσα δικαίου. τὸ τοίνυν διὰ τούτων δηλοῦ μενον τοιοῦτόν ἐστιν ὅτι ἡ θεία φύσις πάσης ὑπέγκειται καταληπτικῆς διανοίας. τὸ δὲ περὶ αὐτῆς ἡμῖν ἐγγινόμενον νόημα ὁμοίωμά ἐστι τοῦ ζητουμένου· οὐ γὰρ αὐτὸ δείκνυσιν ἐκείνου τὸ εἶδος, ὃ οὔτε τις εἶδεν οὔτε ἰδεῖν δύναται, ἀλλὰ δι' ἐσόπτρου καὶ δι' αἰνίγματος ἔμφασιν τινα σκιαγραφεῖ τοῦ ζητουμένου ἔκ τινος εἰκασμοῦ ταῖς ψυχαῖς ἐγγινομένην. πᾶς δὲ λόγος τῶν τοιούτων νοημάτων σημαντικὸς στιγμῆς 6.87 τινος ἀμεροῦς δύναμιν ἔχει μὴ δυνάμενος ἐμφῆναι ὅπερ ἢ διάνοια βούλεται· ὡς εἶναι πᾶσαν μὲν διάνοιαν κατωτέραν τῆς θείας κατανοήσεως, πάντα δὲ λόγον ἐρμηνευτικὸν στιγμὴν βραχεῖαν δοκεῖν μὴ δυνάμενον τῷ πλάτει τῆς διανοίας συνεπεκτείνεσθαι. τὴν οὖν διὰ τῶν τοιούτων νοημάτων χειραγωγουμένην ψυχὴν πρὸς τὴν τῶν ἀλήπτων περίνοιαν διὰ μόνης πίστεως εἰσοικίζει ἐν ἑαυτῇ λέγει δεῖν τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν φύσιν. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ παρὰ τῶν φίλων λεγόμενον, ὅτι σοὶ ποιήσομεν, ὧ ψυχῇ, τῇ καλῶς πρὸς τὴν ἵππον ἀπεικασθεῖση ἰνδάλματά τινα τῆς ἀληθείας καὶ ὁμοιώματα (τοιαύτη γὰρ καὶ τοῦ τῶν λόγων ἀργυρίου ἢ δύναμις, ὡς ἐναύσματά τινα σπινθηροειδῆ δοκεῖν εἶναι τὰ ῥήματα

μη δυνάμενα δι' ἀκριβείας ἐμφῆναι τὸ ἐγκείμενον νόημα), σὺ δὲ ταῦτα δεξαμένη ὑποζύγιόν τε καὶ οἰκητήριον γενήσῃ διὰ πίστεως τοῦ σοι ἐνανακλίνεσθαι μέλλοντος διὰ τῆς ἐν σοὶ κατοικήσεως· τοῦ γὰρ αὐτοῦ καὶ θρόνος ἔση καὶ οἶκος γενήσῃ. τάχα δ' ἂν τις εἴποι τὴν τοῦ Παύλου ψυχὴν ἢ εἴ τις ἄλλη γέγονε κατ' ἐκείνην τῶν τοιούτων ἀξιούσθαι 6.88 ῥημάτων· ἐκεῖνος γὰρ σκευὸς ἐκλογῆς ἅπαξ γενόμενος καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ ἐν ἑαυτῷ εἶχε τὸν κύριον ἐν μὲν τῷ βαστάζειν αὐτοῦ τὸ ὄνομα ἐναντίον ἐθνῶν καὶ βασιλέων ἵππος γενόμενος, ἐν δὲ τῷ μηκέτι αὐτὸν ζῆν, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ δεικνύειν ζῶντα ἐκεῖνον καὶ δοκιμὴν διδόναι τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος Χριστοῦ οἶκος περιληπτικὸς τῆς ἀπεριλήπτου γενόμενος φύσεως. Ταῦτα τῶν φίλων τοῦ νυμφίου τῆ καθαρᾷ καὶ παρθένῳ χαρισαμένων ψυχῇ (εἶεν δ' ἂν οὗτοι τὰ λειτουργικὰ πνεύματα τὰ εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονο μείν σωτηρίαν) τελειότερα πως γίνεται τῆ προσθήκῃ τῶν χαρισμάτων ἢ νύμφη. καὶ μᾶλλον προσεγγίσασα τῷ ποθοῦ μένῳ, πρὶν τὸ κάλλος αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐμφανῆναι, διὰ τῆς ὄσφραντικῆς αἰσθήσεως τοῦ ζητουμένου ἐφάπτεται οἷόν τινος χρωτὸς ιδιότητα τῆ ὄσφραντικῆς δυνάμει κατανοήσασα καὶ φησιν ἐπεγνωκέναι αὐτοῦ τὴν ὁσμὴν τῆ εὐωδία τοῦ μύρου, ᾧ νάρδος ἐστὶ τὸ ὄνομα, ταύτη πρὸς τοὺς φίλους τῆ φωνῆ χρησαμένη Νάρδος μου ἔδωκεν ὁσμὴν αὐτοῦ. ὡς γὰρ ὑμεῖς, φησίν, οὐκ αὐτὸ τὸ ἀκήρατον τῆς θεότητος 6.89 χρυσίον ἀλλ' ὁμοιώματα διὰ τῶν χωρητῶν ἡμῖν νοημάτων τοῦ χρυσοῦ χαρίζεσθε, οὐ τηλαυγεῖ τῷ λόγῳ τὰ κατ' αὐτὸν ἐκκαλύπτοντες, ἀλλὰ διὰ τῆς βραχύτητος τῶν τοῦ λογικοῦ ἀργυρίου στιγμάτων ἐμφάσεις τινὰς παρασχόμενοι τοῦ ζητουμένου, οὕτω κάγω διὰ τῆς εὐπνοίας τοῦ ἐμοῦ μύρου τὴν αὐτοῦ ἐκείνου εὐωδίαν τῆ αἰσθήσει παρεδεξάμην. τοιοῦτον δὲ τινα νοῦν δοκεῖ μοι τὸ λεγόμενον ἔχειν· ἐπειδὴ πολλῶν καὶ διαφόρων ἀρωμάτων ἄλλου κατ' ἄλλην ιδιότητα εὐπνοούντων τεχνικὴ τις καὶ ἔμμετρος μίξις τὸ τοιοῦτον ἀπεργάζεται μύρον μιᾶς τινος πόας εὐώδους ἐκ τῶν συνεμβαλλομένων, ἢ ὄνομα νάρδος ἐστίν, ὅλω τῷ σκευάσματι παρεχομένης τὸ ὄνομα, τὸ δὲ ἐκ πάντων τῶν ἀρωματικῶν ιδιωμάτων εἰς μίαν συναραινζόμενον εὐπνοίαν ὡς αὐτὴν τοῦ νυμφίου τὴν εὐωδίαν ἢ κεκαθαρμένη αἴσθησις δέχεται, ταῦτα διὰ τῶν εἰρημένων παιδεύειν ἡμᾶς τὸν λόγον οἰόμεθα ὅτι ἐκεῖνο μὲν, ὃ τί ποτε κατ' οὐσίαν ἐστὶ, τὸ πάσης ὑπερκείμενον τῆς τῶν ὄντων συστάσεώς τε καὶ διοικήσεως ἀπρόσιτόν τε καὶ ἀναφές ἐστὶ καὶ ἄληπτον, ἢ δὲ ἐν ἡμῖν διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν καθαρότητος μυρεψομένη εὐωδία ἀντ' ἐκείνου ἡμῖν γίνεται μιμουμένη τῷ καθ' ἑαυτὴν καθαρῷ τὸ τῆ φύσει ἀκήρατον καὶ τῷ ἀγαθῷ τὸ ἀγαθὸν καὶ τῷ ἀφθάρτῳ τὸ ἄφθαρτον καὶ τῷ ἀναλλοιώτῳ τὸ 6.90 ἀναλλοιώτον καὶ πᾶσι τοῖς κατ' ἀρετὴν ἐν ἡμῖν κατορθοῦ μένοις τὴν ἀληθινὴν ἀρετὴν, περὶ ἧς φησιν Ἀμβροσίος ὁ προφήτης ὡς τοὺς οὐρανοὺς πάντας διαλαβοῦσης. οὐκοῦν ἢ ταῦτα πρὸς τοὺς φίλους τοῦ νυμφίου διεξιούσα, ὅτι τὴν ὁσμὴν αὐτοῦ ἢ ἐμὴ νάρδος ἐμοὶ δίδωσι, ταῦτά μοι καὶ τὰ τοιαῦτα δοκεῖ φιλοσοφοῦσα λέγειν ὅτι, εἴ τις πᾶν ἄνθος εὐωδίας ἢ ἄρωμα ἐκ τῶν ποικίλων τῆς ἀρετῆς λειμώνων ἀνθολογήσας καὶ πάντα ἑαυτοῦ τὸν βίον ἔμμετρον διὰ τῆς τῶν καθ' ἕκαστον ἐπιτηδευμάτων εὐοσμίας ἀπεργασάμενος διὰ πάντων γένοιτο τέλειος, πρὸς αὐτὸν μὲν τὸν θεὸν λόγον ὡς πρὸς ἡλίου κύκλον ἀτενῶς ἰδεῖν φύσιν οὐκ ἔχει, ἐν ἑαυτῷ δὲ καθάπερ ἐν κατόπτρῳ βλέπει τὸν ἥλιον· αἶ γὰρ τῆς ἀληθινῆς ἐκείνης καὶ θείας ἀρετῆς ἀκτῖνες τῷ κεκαθαρμένῳ βίῳ διὰ τῆς ἀπορροῦσης αὐτῶν ἀπαθείας ἐλλάμπουσαι ὄρατὸν ποιοῦσιν ἡμῖν τὸ ἀόρατον καὶ ληπτὸν τὸ ἀπρόσιτον τῷ ἡμετέρῳ κατόπτρῳ ἐνζωγραφοῦσαι τὸν ἥλιον. ταῦτὸν δὲ ἐστὶν ὡς πρὸς τὸ ἐγκείμενον νόημα ἢ ἀκτῖνας εἰπεῖν ἡλίου ἢ τῆς ἀρετῆς ἀπορροίας ἢ τὰς ἀρωματικὰς εὐωδίας· ὃ τι γὰρ ἂν ἐκ τούτων πρὸς τὸν τοῦ λόγου σκοπὸν ὑποθώμεθα, ἐν ἑξ ἀπάντων 6.91 ἐστὶ τὸ ἐγγινόμενον νόημα τὸ διὰ τῶν ἀρετῶν ἡμῖν τοῦ πάντα νοῦν ὑπερέχοντος ἀγαθοῦ τὴν γνῶσιν ἐγγίνεσθαι, ὡς περ ἔστι διὰ τινος εἰκότος τὸ

ἀρχέτυπον κάλλος ἀναλογί σασθαι. οὕτω καὶ Παῦλος, ἡ νύμφη, ὁ διὰ τῶν ἀρετῶν τὸν νυμφίον μιμούμενος καὶ ζωγραφῶν ἐν ἑαυτῷ διὰ τοῦ εὐώδους τὸ ἀπρόσιτον κάλλος ἕκ τε τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος, ἀγάπης τε καὶ χαρᾶς καὶ εἰρήνης καὶ τῶν τοιούτων εἰδῶν, μυρεψῶν ταύτην τὴν νάρδον Χριστοῦ εὐωδίαν ἑαυτὸν ἔλεγεν εἶναι τὴν ἀπρόσιτον ἐκείνην καὶ ὑπερέχουσαν χάριν ἐν ἑαυτῷ ὁσφραϊνόμενος καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχων ἑαυτὸν ὡσπερ τι θυμίαμα κατ' ἐξουσίαν ἀντιλαμβάνεσθαι, οἷς κατὰ τὴν προσοῦσαν ἐκάστῳ διάθεσιν ἢ ζωοποιὸς ἐγίνετο ἢ θανατηφόρος ἢ εὐπνοία· ὡς γὰρ τὸ αὐτὸ μύρον, εἰ κανθάρῳ καὶ περιστερᾷ προστεθείη, οὐ ταύτῳ ἐφ' ἐκατέρων ἐργάζεται, ἀλλ' ἢ μὲν περιστερὰ ῥωμαλεωτέρα διὰ τῆς εὐπνοίας τοῦ μύρου γίνεται, ὁ δὲ κάνθαρος φθείρεται, οὕτω καὶ ὁ μέγας Παῦλος, τὸ θεῖον ἐκείνο θυμίαμα, εἰ μὲν τις ἦν περιστερὰ κατὰ Τίτον ἢ Σιλουανὸν ἢ Τιμόθεον, συμμετεῖχεν αὐτῷ 6.92 τῆς εὐωδίας τοῦ μύρου προκόπτων ἐν παντὶ καλῷ τοῖς κατ' αὐτὸν ὑποδείγμασιν, εἰ δὲ Δημᾶς τις ἦν ἢ Ἀλέξανδρος ἢ Ἑρμογένης, οὐ φέροντες τὸ τῆς ἐγκρατείας θυμίαμα κανθάρων δίκην ὑπὸ τῆς εὐωδίας ἐφυγαδεύοντο. οὗ χάριν ἔλεγεν ὁ τοῖς τοιούτοις εὐπνοῶν μύροις ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, οἷς μὲν ὁσμή θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμή ζωῆς εἰς ζωὴν. εἰ δέ τι συγγενὲς καὶ ἡ εὐαγγελικὴ νάρδος ἔχει πρὸς τὸ μύρον τῆς νύμφης, ἔξεστι τῷ βουλομένῳ διὰ τῶν γεγραμμένων ἀναλογίσασθαι, τίς ἦν ἐκείνη ἡ νάρδος ἡ πιστικὴ, ἡ πολύτιμος, ἡ καταχεθεῖσα μὲν τῆς κεφαλῆς τοῦ κυρίου, πάντα δὲ τὸν οἶκον τῆς εὐωδίας πληρώσασα· τάχα γὰρ οὐκ ἀπεξένωται τοῦ μύρου τὸ μύρον, ὃ τῇ νύμφῃ μὲν τὴν ὁσμήν τοῦ νυμφίου δίδωσιν, ἐν δὲ τῷ εὐαγγελίῳ αὐτοῦ καταχεθὲν τοῦ κυρίου πληροῖ τῆς εὐωδίας τὸν οἶκον, ἐν ᾧ τὸ συμπόσιον ἦν. δοκεῖ γάρ μοι κάκεῖ προφητικῶ τινι πνεύματι προμηνῦσαι διὰ τοῦ μύρου ἢ γυνὴ τὸ τοῦ θανάτου μυστήριον, καθὼς μαρτυρεῖ τοῖς παρ' αὐτῆς γεγενημένοις ὁ κύριος λέγων ὅτι Προέλαβεν εἰς τὸ ἐνταφιάσαι με. καὶ τὸν οἶκον τὸν πληρωθέντα τῆς εὐωδίας ἀντὶ παντὸς τοῦ κόσμου καὶ ὅλης τῆς οἰκουμένης νοεῖν ὑποτίθεται εἰπὼν ὅτι 6.93 Ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, ἡ ὁσμή τοῦ μύρου συνδιαδοθήσεται τῷ τοῦ εὐαγγελίου κηρύγματι καὶ μνημόσυνον ἔσται, φησί, ταύτης τὸ εὐαγγέλιον. οὐκοῦν ἐπειδὴ ἐν μὲν τῷ Ἄισματι τῶν ἄσμάτων ἡ νάρδος τὴν ὁσμήν τοῦ νυμφίου τῇ νύμφῃ δίδωσιν, ἐν δὲ τῷ εὐαγγελίῳ ὅλου τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ χρῖσμα ἡ εὐωδία γίνεται ἢ τότε τὸν οἶκον πληρώσασα, τάχα τις εὐρίσκειται κοινωνία διὰ τούτων ἐν ἀμφοτέροις, ὡς ἐν τὰ δύο δοκεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. ἡ δὲ ἐφεξῆς ῥῆσις καταλλήλως μὲν τῇ τοῦ ἐπιθαλαμίου δράματος ὑποθέσει ὡς παρὰ τῆς ἐν παστάδι παρεσκευασμένης ἔχειν δοκεῖ, μείζονα δὲ καὶ τελειότεραν ἐμφαίνει φιλοσοφίαν, ἢν κατορθῶσαι μόνων τῶν ἤδη τετελειωμένων ἐστίν. τί οὖν ἐστὶ τὸ εἰρημένον; Ἀπόδεσμος στακτῆς ἀδελφιδός μου ἐμοί· ἀνὰ μέσον τῶν μαστῶν μου ἀύλισθήσεται· φασὶν ἐπιμέλειαν εἶναι ταῖς φιλοκόσμοις τῶν γυναικῶν μὴ τοῖς ἔξωθεν προκοσμῆμασι μόνον ἐπινοεῖν ἑαυταῖς τὸ ἐπὶ τῶν συμβιούντων ἐράσμιον, 6.94 ἀλλ' ἐπιτηδεύειν διὰ τινος εὐπνοίας ἠδὲ τὰ σώματα τοῖς ἑαυτῶν ἀνδράσι φαίνεσθαι τὸ καταλλήλως ἐνεργοῦν πρὸς τὴν τοιαύτην χρεῖαν ἄρωμα ἐντὸς τῆς κατὰ τὴν ἐσθῆτα περιβολῆς ἀποκρύπτουσαι· οὗ τὸν οἰκεῖον ἀτμὸν ἐκδιδόντος καὶ τὸ σῶμα τῇ τοῦ ἀρώματος εὐπνοίᾳ συγκαταχρώννεται. ταύτης δὲ οὕσης ἐν αὐταῖς τῆς συνηθείας οἷον τολμᾷ ἢ μεγαλόφρων αὐτὴ παρθένος. ἐμοί, φησὶν, ἀπόδεσμος, ὃν ἐξαρτῶ τοῦ ἀχένος ἐπὶ τὸ στήθος, δι' οὗ τὴν εὐοσμίαν παρέχω τῷ σώματι, οὐκ ἄλλο τι τῶν εὐπνοούντων ἀρωμάτων ἐστίν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος στακτὴ γενόμενος ἐγκείται ἐν τῷ ἀποδέσμῳ τῆς συνειδήσεως, αὐτῇ μου τῇ καρδίᾳ ἐναυλιζόμενος. ἡ γὰρ τοπικὴ τῆς καρδίας θέσις ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαζῶν παρὰ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπεσκεμμένων εἶναι λέγεται. ἐκεῖ δὲ φησὶν ἡ νύμφη ἔχειν τὸν ἀπόδεσμον, ἐν ᾧ τόπῳ τὸ ἀγαθὸν θησαυρίζεται. ἀλλὰ καὶ

πηγὴν τινα τοῦ ἐν ἡμῖν θερμοῦ τὴν καρδίαν φασίν, ἀφ' ἧς διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἐφ' ἅπαν ἡ θερμότης τὸ σῶμα καταμερίζεται, δι' ἧς ἐνθερμά τε καὶ ζωτικά τὰ μέλη τοῦ σώματος γίνεται τῷ πυρὶ τῆς καρδίας ὑποθαλλόμενα, ἢ τοίνυν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ παραδεξαμένη τοῦ κυρίου τὴν εὐωδίαν καὶ τὴν καρδίαν ἑαυτῆς ἔνδεσμον τοῦ τοιοῦτου ποιήσασα θυμιάματος πάντα τὰ καθ' ἕκαστον τοῦ βίου ἐπιτηδεύματα οἷόν τινος σώματος μέλη ζέειν 6.95 παρασκευάζει τῷ ἐκ τῆς καρδίας διήκοντι πνεύματι μηδεμιᾶς ἀνομίας τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπην ἐν μηδενὶ μέλει τοῦ σώματος καταψυχούσης. Ἄλλ' ἐπὶ τὸν ἐφεξῆς λόγον μετέλθωμεν. ἀκούσωμεν, τί ἡ ἄμπελος ἢ εὐθηνούσα περὶ τῶν καρπῶν ἑαυτῆς διαλέγεται ἢ ἐν πᾶσι τοῖς κλίτεσι τῆς τοῦ θεοῦ οἰκίας, καθὼς φησιν ὁ προφήτης, διηπλωμένη καὶ διὰ τῶν τῆς ἀγάπης ἐλίκων περιελισσομένη τῇ θεΐα τε καὶ ἀκηράτῳ ζωῇ. Βότρυς, φησί, τῆς κύπρου ἀδελφιδός μου ἐμοὶ ἐν ἀμπελῶνι ἐν Γαδί. τίς οὕτω μακάριος, μᾶλλον δὲ τίς οὕτω κρείττων πάσης μακαριότητος, ὥστε τὸν ἴδιον καρπὸν βλέπων ἐν αὐτῷ τῷ βότρυϊ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ὄρα ἂν τὸν τοῦ ἀμπελῶνος δεσπότην; ἰδοὺ γὰρ ὅσον ἠϋξήθη ἐν τῇ ἰδίᾳ νάρδῳ τοῦ νυμφίου ἐπιγνοῦσα τὴν εὐπνοίαν· ἢ στακτὴν αὐτὸν εὐώδη ποιησαμένη καὶ διαλαβοῦσα τῷ τῆς καρδίας ἐνδέσμῳ τὸ ἄρωμα, ὡς ἂν παραμένον αὐτῇ τὸ ἀγαθὸν διὰ παντὸς ἀδιάπνευστον, μήτηρ τοῦ θεοῦ βότρυς γίνεται τοῦ πρὸ μὲν τοῦ πάθους κυπρίζοντος, ὅπερ ἐστὶν ἀνθοῦντος, ἐν δὲ τῷ πάθει τὸν οἶνον προχέοντος. ὁ γὰρ τὴν καρδίαν ἡμῶν εὐφραίνων οἶνος αἷμα σταφυλῆς 6.96 μετὰ τὴν τοῦ πάθους οἰκονομίαν γίνεται τε καὶ ὀνομάζεται. διπλῆς οὖν οὔσης ἐν τῷ βότρυϊ τῆς ἀπολαύσεως, τῆς μὲν ἐκ τοῦ ἄνθους, ὅταν εὐφραίνῃ τῇ εὐοσμῷ τὰ αἰσθητήρια, τῆς δὲ διὰ τοῦ τελειωθέντος ἤδη καρποῦ, ὅταν ὑπάρχη κατ' ἕξουσίαν ἢ τῆς βρώσεως κατατρυφᾶν ἢ ἐν συμποσίοις τῷ οἴνῳ φαιδρύνεσθαι ἐνταῦθα ἢ νύμφη ἔτι τὸν ἀνθοῦντα βότρυον καρποφορεῖ κύπρον τὴν οἰνάνθη κατονομάζουσα· τὸ γὰρ γεννηθὲν <ἐν> ἡμῖν παιδίον, ὁ Ἰησοῦς ὁ ἐν τοῖς δεξαμένοις αὐτὸν διαφόρως προκόπτων σοφία τε καὶ ἡλικία καὶ χάριτι οὐκ ἐν πᾶσιν ὁ αὐτός ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μέτρον τοῦ ἐν ᾧ γίνεται, καθὼς ἂν ὁ χωρῶν αὐτὸν ἰκανῶς ἔχη, τοιοῦτος φαίνεται ἢ νηπιάζων ἢ προκόπτων ἢ τελειούμενος κατὰ τὴν τοῦ βότρυος φύσιν, ὃς οὐ πάντοτε μετὰ τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἐπὶ τῆς ἀμπέλου ὄραται, ἀλλὰ συνεξαλλάσσει τῷ χρόνῳ τὸ εἶδος, ἀνθῶν, κυπρίζων, τελειούμενος, πεπαινόμενος, οἶνος γενόμενος. ἐπαγγέλλεται τοίνυν ἢ ἄμπελος τῷ ἰδίῳ καρπῷ, ὃς οὕτω μὲν ἐστὶ πρὸς οἶνον ὠριμος, ἀλλ' 6.97 ἀναμένει τὸ πλήρωμα τῶν καιρῶν, οὐ μὴν ὡς εἰς τρυφήν ἀναπόλαυστος· τὴν ὄσφρησιν γὰρ εὐφραίνει ἀντὶ τῆς γεύσεως τῇ προσδοκίᾳ τῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀτμοῖς τῆς ἐλπίδος ἠδύνων τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια· τὸ γὰρ πιστόν τε καὶ ἀναμφίβητον τῆς ἐλπίζομένης χάριτος ἀπόλαυσις τοῖς δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχομένοις τὸ προσδοκώμενον γίνεται. οὗτος οὖν ὁ τῆς κύπρου βότρυς ἐστὶ, βότρυς οἶνον ἐπαγγελλόμενος, οὕτω δὲ οἶνος γινόμενος, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἄνθους (ἢ δὲ ἐλπίς τὸ ἄνθος ἐστὶ) τὴν ἐσομένην χάριν πιστούμενος. ἢ δὲ τοῦ <ἐν> Γαδί προσθήκη σημαίνει τὸν πίονα χῶρον, ᾧ ἐνριζωθεῖσα ἢ ἄμπελος εὐτροφον καὶ ἠδὺν τὸν καρπὸν ἀπεργάζεται· οὕτω γὰρ οἱ τοπικῶς ἱστορήσαντες λέγουσι τὸν κληρὸν τοῦ Γαδὲ ἐπιτηδείως ἔχειν πρὸς εὐτροφίαν βοτρυῶν. ἐπειδὴ τοίνυν ὁ τῷ νόμῳ τοῦ κυρίου σύμφωνον ἔχων τὸ θέλημα καὶ διὰ πάσης νυκτός τε καὶ ἡμέρας ταύτην τὴν μελέτην ποιούμενος ἀειθαλὲς γίνεται δένδρον ταῖς τῶν ὑδάτων ἐπιρροαῖς πιαίνόμενος καὶ ἐν τῷ καθήκοντι καιρῷ τὸν καρπὸν παρεχόμενος, τούτου χάριν καὶ ἢ τοῦ νυμφίου ἄμπελος ἐν τῷ 6.98 Γαδί, τῷ πίνοντι τούτῳ τόπῳ ἐρριζωμένη (τουτέστιν ἐν βαθείᾳ τῇ διανοίᾳ τῇ διὰ τῶν θείων διδαγμάτων καταρδομένη) καὶ αὔξουσα τὸν εὐανθῆ τοῦτον καὶ κυπρίζοντα βότρυον ἑκαρποφόρησεν, ᾧ τὸν γεωργόν τε καὶ φυτηκόμον ἑαυτῆς ἐνορᾷ. ὡς μακάριον τὸ τοιοῦτον γεώργιον, οὗ ὁ καρπὸς πρὸς τὴν τοῦ νυμφίου ὁμοιοῦται μορφήν. ἐπειδὴ γὰρ φῶς ἀληθινόν ἐστὶν ἐκεῖνος καὶ ἀληθινὴ

ζωή καὶ δικαιοσύνη ἀληθῆς, καθὼς ἡ Σοφία φησί, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὅταν τις διὰ τῶν ἔργων ταῦτα γένηται, ἃ ἐκεῖνός ἐστιν, οὗτος τὸν τῆς ἰδίας συνειδήσεως βότρυον βλέπων αὐτὸν τὸν νυμφίον ἐν τούτῳ βλέπει τῇ φωτεινῇ τε καὶ ἀκηλιδώτῳ ζωῇ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἐνοπτρίζομενος. διὰ τοῦτο φησὶν ἡ ἄμπελος ἢ εὐθηνούσα, ὅτι ἐμὸς βότρυς ὁ διὰ τοῦ ἄνθους κυπρίζων αὐτὸς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς βότρυς, ὁ ἐπὶ τῶν ξυλίνων ἀναφορέων ἑαυτὸν δείξας, οὗ τὸ αἶμα τοῖς σωζομένοις τε καὶ εὐφραينو 6.99 μένοις πότιμόν τε καὶ σωτήριον γίνεται, ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν.

Λόγος δ' Ἴδου εἶ καλή, ἡ πλησίον μου, ἴδου εἶ καλή· ὀφθαλμοί σου περισσότεραί. Ἴδου εἶ καλός, ἀδελφιδός μου, καὶ γε ὠραῖος. πρὸς κλίνην ἡμῶν σύσκιος, Δοκοὶ οἴκων ἡμῶν κέδροι, φατνώματα ἡμῶν κυπάρισσοι.

Ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου, κρίνον τῶν κοιλάδων. Ὡς κρίνον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν, οὕτως ἀδελφή μου ἀνὰ μέσον τῶν θυγατέρων. Ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, οὕτως ἀδελφιδός μου ἀνὰ μέσον τῶν υἰῶν· ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτοῦ ἐπεθύμησα καὶ ἐκάθισα, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου. Εἰσαγάγετέ με εἰς οἶκον τοῦ οἴνου, τάξατε ἐπ' ἐμὲ ἀγάπην. Στηρίσατέ με ἐν μύροις στοιβάσατέ με ἐν μήλοις, ὅτι τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ. Εὐώνυμος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν κεφαλὴν μου 6.100 καὶ ἡ δεξιὰ αὐτοῦ περιλήψεται με. Ὡρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐν δυνάμεσι καὶ ἐν ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ, ἐὰν ἐγείρητε καὶ ἐξεγείρητε τὴν ἀγάπην, ἕως οὗ θελήσῃ. Φασὶ τοὺς τὸ χρυσίον τεχνικῶς ἐκκαθαίροντας, εἰ διὰ τινος ῥυπαρωτέρας ὕλης κατ' ἐπιβουλήν ἐμμυχθείσης ἀμαυρωθεῖ τῆς λαμπηδόνης τὸ κάλλος, τῇ διὰ τοῦ πυρὸς χωνεῖα θερά πύειν τὴν δύσχροιαν καὶ πολλάκις τοῦτο ποιεῖν καὶ καθ' ἐκάστην χωνεῖαν ἐπισκοπεῖν, ὅσον παρὰ τὴν προτέραν ἐν τοῖς ἐφεξῆς γέγονεν ὁ χρυσὸς εὐχρώτερος, καὶ μὴ πρότερον παύεσθαι τῷ πυρὶ τὴν ὕλην ἀποκαθαίροντας, ἕως ἂν αὐτὸ τοῦ χρυσοῦ τὸ εἶδος ἑαυτῷ μαρτυρήσῃ τὸ καθαρὸν τε καὶ ἀκιβδήλευτον. τίνος δὲ χάριν τῆς παρουσίας τῶν ἀνεγνω σμένων θεωρίας ἀπτόμενοι τούτων τὴν μνήμην ἐποίησάμεθα, δῆλον ὑμῖν ἐξ αὐτῆς ἤδη τῆς διανοίας τῶν γεγραμμένων γενήσεται. χρυσίτις ἦν τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ λάμπουσα τῇ πρὸς τὸ ἀκήρατον ἀγαθὸν ὁμοιότητι, ἀλλὰ δύσχρους καὶ μέλαινα μετὰ τοῦτο τῇ ἐπιμιξίᾳ τῆς κακίας ἐγένετο, καθὼς ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ Ἄϊσματος τῆς νύμφης ἠκούσαμεν ὅτι μέλαιναν αὐτὴν ἐποίησεν ἡ τῆς φυλακῆς τοῦ ἀμπελῶνος ὀλιγωρία· ἥς θεραπέων τὴν δυσμορφίαν 6.101 ὁ πάντα ἐν σοφίᾳ τεχνιτεύων θεὸς οὐ καινόν τι κάλλος ἐπ' αὐτῆς μηχανᾶται ὃ μὴ πρότερον ἦν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν πρώτην ἐπανάγει χάριν δι' ἀναλύσεως τὴν τῷ κακῷ μελανθεῖ σαν μεταχωνεύων πρὸς τὸ ἀκήρατον. ὥσπερ τοίνυν οἱ ἀκριβεῖς χρυσογνώμονες μετὰ τὴν πρώτην χωνεῖαν ἐπισκοποῦσιν, ὅσον ἐπέδωκεν εἰς κάλλος ἡ ὕλη τῷ πυρὶ τὸν ῥύπον ἐνδαπανήσασα, καὶ πάλιν δευτέρας γενομένης χωνεῖας, εἰ μὴ ἰκανῶς παρὰ τὴν πρώτην ἀπεκαθάρθη, τὸ προστεθὲν κάλλος ἐπιλογίζονται καὶ πολλάκις τὸ ἴσον ποιοῦντες αἰεὶ τὰς τοῦ κάλλους προσθήκας διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς δοκιμασίας ἐπιγινώσκουσιν, οὕτω καὶ νῦν ὁ θεραπευτὴς τοῦ μελανθέντος χρυσοῦ καθάπερ τινὲς χώνη τὴν ψυχὴν λαμπρύνει διὰ τῶν προσαχθέντων αὐτῇ φαρμάκων ἐν μὲν τοῖς φθάσαισι ἵππου τινὸς εὐμορφίαν τῷ φαινομένῳ προσεμαρτύρησε, νῦν δὲ ὡς παρθένου λοιπὸν ἀποδέχεται τὸ ἀναφανέν αὐτῆς κάλλος. φησὶ γὰρ Ἴδου εἶ καλή, ἡ πλησίον μου, ἴδου εἶ καλή· ὀφθαλμοί σου περισσότεραί. παιδεύει δὲ διὰ τῶν εἰρημένων ὁ λόγος ταύτην εἶναι τοῦ κάλλους τὴν ἐπανάληψιν τῷ προσεγγίσει πάλιν τῷ ἀληθινῷ κάλλει, οὗ ἀπεφοίτησε· φησὶ γὰρ Ἴδου εἶ καλή, ἡ πλησίον μου· 6.102 ὅπερ ἐστὶν ὅτι διὰ τοῦτο πρότερον οὐκ ἦσθα καλή, διότι τοῦ ἀρχετύπου κάλλους ἀποξενωθεῖσα τῇ πονηρᾷ γειτνιασῆς τῆς κακίας

πρὸς τὸ εἶδεχθῆς ἡλλοιώθης. τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι· δεκτικὴ τῶν κατὰ γνώμην ἢ ἀνθρωπίνην γέγονε φύσις καὶ πρὸς ὅπερ ἂν ἡ ῥοπή τῆς προαιρέσεως αὐτὴν ἄγῃ, κατ' ἐκεῖνο καὶ ἄλλοιοῦται· τοῦ τε γὰρ θυμοῦ παραδεξαμένη τὸ πάθος θυμώδης γίνεται καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐπικρατησάσης εἰς ἡδονὴν διαλύεται, πρὸς δειλίαν τε καὶ φόβον καὶ τὰ καθ' ἕκαστον πάθη τῆς ῥοπῆς γενομένης τὰς ἐκάστου τῶν παθῶν μορφὰς ὑποδύεται, ὡσπερ δὴ καὶ ἐκ 6.103 τοῦ ἐναντίου τὸ μακρόθυμον, τὸ καθαρὸν, τὸ εἰρηνικόν, τὸ ἀόργητον, τὸ ἄλυπον, τὸ εὐθαρσές, τὸ ἀπτόητον, πάντα ταῦτα ἐν ἑαυτῇ δεξαμένη ἐκάστου τούτων ἐπισημαίνει τὸν χαρακτῆρα τῆ καταστάσει τῆς ψυχῆς ἐν ἀταραξίᾳ γαληνιαζουσα. συμβαίνει τοίνυν ἀμέσως πρὸς τὴν κακίαν τῆς ἀρετῆς διεστῶσης μὴ δύνασθαι κατὰ ταῦτόν ἀμφοτέρω τῶ ἐνὶ παραγίνεσθαι· ὁ γὰρ τοῦ σωφρονεῖν ἀποστάς ἐν τῷ ἀκολάστῳ πάντως γίνεται βίῳ καὶ ὁ τὸν ἀκάθαρτον βδελυξάμενος βίον κατῶρθωσεν ἐν τῇ ἀποστροφῇ τοῦ κακοῦ τὸ ἀμόλυντον. οὕτω καὶ τὰ ἄλλα πάντα· ὁ ταπεινοφρονῶν τῆς ὑπερηφανίας κεχώρισται καὶ ὁ διὰ τοῦ τύφου ἑαυτὸν ἐξογκῶσας τὴν ταπεινοφροσύνην ἀπόσωτο. καὶ τί χρὴ τὰ καθ' ἕκαστον λέγοντα διατρίβειν, πῶς ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῇ φύσει ἢ τοῦ ἐνὸς ἀπουσία θέσις καὶ ὑπαρξις τοῦ ἐτέρου γίνεται; οὕτω τοίνυν ἐχούσης ἡμῶν τῆς προαιρέσεως, ὡς κατ' ἐξουσίαν ἔχειν ὅπερ ἂν ἐθέλη τούτῳ συσχηματίζεσθαι, καλῶς φησι πρὸς τὴν ὠραϊσθεῖσαν ὁ λόγος, ὅτι ἀποστάσα μὲν τῆς τοῦ κακοῦ κοινωνίας ἐμοὶ προσήγγισας, πλησιάσασα 6.104 δὲ τῷ ἀρχετύπῳ κάλλει καὶ αὐτὴ καλὴ γέγονας οἷόν τι κάτοπτρον τῷ ἐμῷ χαρακτῆρι ἐμμορφωθεῖσα· κατόπτρῳ γὰρ ἔοικεν ὡς ἀληθῶς τὸ ἀνθρώπινον κατὰ τὰς τῶν προαιρέσεων ἐμφάσεις μεταμορφούμενον· εἴ τε γὰρ πρὸς χρυσὸν ἴδοι, χρυσὸς φαίνεται καὶ τὰς ταύτης αὐγὰς τῆς ὕλης διὰ τῆς ἐμφάσεως δείκνυσιν, εἴ τέ τι τῶν εἶδεχθῶν ἐμφανείη, καὶ τούτου τὸ αἶσχος δι' ὁμοιώσεως ἀπομάσσεται βάτραχόν τινα ἢ φρῦνον ἢ σκολόπενδραν ἢ ἄλλο τι τῶν ἀηδῶν θεαμάτων τῷ οἰκείῳ εἶδει ὑποκρινόμενον, ὥπερ ἂν τούτων εὐρεθῆ ἀντιπρόσωπον. ἐπειδὴ τοίνυν κατὰ νώτου τὴν κακίαν ποιησαμένη ἢ κεκαθαυμένη ὑπὸ τοῦ λόγου ψυχὴ τὸν ἡλιακὸν ἐν ἑαυτῇ κύκλον ἐδέξατο καὶ τῷ ὀφθέντι ἐν αὐτῇ φωτὶ συνεξέλαμψε, διὰ τοῦτό φησι πρὸς αὐτὴν ὁ λόγος, ὅτι γέγονας ἤδη καλὴ πλησιάσασα τῷ ἐμῷ φωτὶ διὰ τοῦ προσεγγισμοῦ τὴν κοινωνίαν ἐφελκυσάμενη τοῦ κάλλους. Ἴδου εἴ καλὴ, φησὶν, ἢ πλησίον μου. εἶτα ἐπισχῶν καὶ οἷον ἐν προσθήκῃ τινὶ 6.105 καὶ ἐπιτάσει γενομένην τοῦ κάλλους αὐτὴν θεασάμενος πάλιν τὸν αὐτὸν ἐπαναλαμβάνει λόγον εἰπὼν Ἴδου εἴ καλὴ. ἀλλ' ἐν μὲν τῷ προτέρῳ τὴν πλησίον ὠνόμασεν, ἐνταῦθα δὲ τὴν ἐκ τοῦ εἶδους τῶν ὀμμάτων γνωριζομένην· Ὁφθαλμοὶ γὰρ σου, φησὶ, περιστεραί· πρότερον μὲν γὰρ, ὅτε τῇ ἵππῳ ἀφωμοιώθη, ἐν σιαγόνι τε καὶ τραχήλῳ ὁ ἔπαινος ἦν, νῦν δὲ ὅτε τὸ ἴδιον αὐτῆς ἀνεφάνη κάλλος, ἢ τῶν ὀφθαλμῶν χάρις ἐγκωμιάζεται. ὁ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἔπαινος ἐστὶ τὸ περιστερὰς εἶναι τὰ ὄμματα· ὅπερ μοι δοκεῖ τοιαύτην ἐμφαίνειν διάνοιαν· ἐπειδὴ ταῖς καθαφαῖς τῶν ὀμμάτων κόραις ἐνοραῖται τῶν ἐνατενιζόντων τὰ πρόσωπα (φασὶ γὰρ οἱ τὰ τοιαῦτα φυσιολογεῖν ἐπιστήμονες ὅτι τὰς τῶν εἰδώλων ἐμπτώσεις δεχόμενος, αἱ τῶν ὀρατῶν ἀπορρέουσιν, οὕτως ἐνεργεῖ τὴν ὄψιν ὁ ὀφθαλμὸς), τούτου χάριν ἔπαινος γίνεται τῆς τῶν ὀφθαλμῶν εὐμορφίας τὸ τῆς περιστερὰς εἶδος τὸ ταῖς κόραις αὐτῶν ἐμφαινόμενον. πρὸς ὃ γὰρ ἂν τις ἐνατενίση, τούτου δέχεται ἐν ἑαυτῷ τὸ ὁμοίωμα. ἐπεὶ οὖν ὁ μηκέτι πρὸς σάρκα καὶ αἶμα βλέπων πρὸς τὸν πνευματικὸν βίον ὄρᾳ, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος, ζῶν πνεύματι καὶ στοιχῶν πνεύματι καὶ τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατῶν τῷ πνεύματι καὶ ὅλος δι' ὅλου πνευματικὸς γινόμενος, οὐ 6.106 ψυχικὸς οὐδὲ σαρκικός, τούτου χάριν μαρτυρεῖται ἢ τῆς σωματικῆς προσπαθείας ἀπηλλαγμένη ψυχὴ τὸ τῆς περιστερὰς εἶδος ἐν τοῖς ὀμμασιν ἔχειν, τουτέστι τὸν χαρακτῆρα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῷ διορατικῷ τῆς ψυχῆς ἐναυγάζεσθαι. ἐπεὶ οὖν γέγονεν ὁ καθαρὸς αὐτῆς ὀφθαλμὸς δεκτικὸς τοῦ τῆς περιστερὰς χαρακτῆρος, διὰ τοῦτο χωρεῖ καὶ τὸ τοῦ νυμφίου

κάλλος θεάσασθαι· νῦν γὰρ πρώτως ἡ παρθένος ἀτενίζει τῇ τοῦ νυμφίου μορφῇ, ὅτε ἔσχε τὴν περιστερὰν ἐν τοῖς ὄμμασιν (Οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ), καὶ φησιν Ἰδοὺ εἶ καλός, ἀδελφιδός μου, καὶ γε ὠραῖος· ἀφ' οὗ γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι καλὸν εἶναι δοκεῖ, ἀλλ' ἀπεστράφην πάντα ὅσα τὸ πρότερον ἐν καλοῖς ἐνομίζετο, οὐκέτι μοι πεπλάνηται ἢ τοῦ καλοῦ κρίσις, ὥστε ἄλλο τι παρὰ σέ καλὸν οἶσθαι· οὐκ ἔπαινός τις ἀνθρώπινος, οὐ δόξα, οὐ περιφάνεια, οὐ κοσμικὴ δυναστεία· ταῦτα γὰρ τοῖς πρὸς τὴν αἴσθησιν βλέπουσιν ἐπικέχρωσται μὲν τῇ τοῦ καλοῦ φαντασίᾳ, οὐ μὴν ἐστὶν ὅπερ νομίζεται. πῶς γὰρ ἂν τι εἴη καλόν, ὃ μὴδὲ ὄλως ἔστι καθ' ὑπόστασιν; τὸ γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τετιμημένον ἐν μόνῃ τῇ οἴησει τῶν νομιζόντων εἶναι τὸ εἶναι ἔχει. σὺ δὲ ἀληθῶς εἶ καλός, 6.107 οὐ καλὸς μόνον ἀλλ' αὐτὴ τοῦ καλοῦ ἢ οὐσία, ἀεὶ τοιοῦτος ὑπάρχων, πάντοτε ὦν ὅπερ εἶ, οὔτε κατὰ καιρὸν ἀνθῶν οὔτε ἐπὶ καιροῦ πάλιν ἀποβάλλων τὸ ἄνθος, ἀλλὰ τῇ αἰδιότητι τῆς ζωῆς συμπαρατείνων τὴν ὥραν· ᾧ ὄνομα ἢ φιλανθρωπία ἐγένετο. ὅτι ἄρα ἐξ Ἰουδα ἀνέτειλας ἡμῖν, ἀδελφός δὲ ὁ Ἰουδαίων λαὸς τοῦ ἐξ ἔθνῶν σοι προσιόντος, καλῶς διὰ τὴν ἐν σαρκὶ γεγενημένην τῆς θεότητός σου φανέρωσιν ἀδελφιδός τῆς ποθοῦσης κατωνομάσθης. Εἶτα ἐπήγαγε Πρὸς κλίνῃ ἡμῶν σύσκιος. τουτέστιν ἔγνω σε ἥτοι γινώσεται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις σύσκιον τῇ οἰκονομίᾳ γενόμενον· ἦλθες γὰρ φησι σὺ ὁ καλὸς ἀδελφιδός, ὁ ὠραῖος, 6.108 πρὸς τῇ κλίνῃ ἡμῶν σύσκιος γενόμενος. εἶ γὰρ μὴ συνεσκιάσας αὐτὸς σεαυτὸν τὴν ἄκρατον τῆς θεότητος ἀκτῖνα συγκαλύψας τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, τίς ἂν ὑπέστη σου τὴν ἐμφάνειαν; οὐδεὶς γὰρ ὄψεται πρόσωπον κυρίου καὶ ζήσεται. ἦλθες τοίνυν ὁ ὠραῖος, ἀλλ' ὡς χωροῦμεν δέξασθαι τοιοῦτος γενόμενος· ἦλθες τὰς τῆς θεότητος ἀκτῖνας τῇ περιβολῇ συσκιάσας τοῦ σώματος. πῶς γὰρ ἂν ἐχώρησε θνητὴ καὶ ἐπίκηρος φύσις τῇ ἀκηράτῳ καὶ ἀπροσίτῳ συζυγίᾳ συναρμωσθῆναι, εἰ μὴ τοῖς ἐν σκότῳ ζῶσιν ἡμῖν ἢ σκιὰ τοῦ σώματος πρὸς τὸ φῶς ἐμεσίτευσεν; κλίνην δὲ ὀνομάζει ἢ νύμφη τῇ τροπικῇ σημασίᾳ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ἀνάκρασιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐρμηνεύουσα, ὡς καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος ἀρμόζεται τῷ Χριστῷ τὴν παρθένον, ἡμᾶς, καὶ νυμφοστολεῖ [τὴν ψυχὴν] καὶ τὴν προσκόλλησιν τῶν δύο εἰς ἑνὸς σώματος κοινωνίαν τὸ μέγα μυστήριον εἶναι λέγει τῆς τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐνώσεως· εἰπὼν γὰρ ὅτι Ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν ἐπήγαγεν ὅτι τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. διὰ τοῦτο τοίνυν τὸ μυστήριον κλίνην ἢ παρθένον ψυχὴν τὴν 6.109 πρὸς τὸ θεῖον κοινωνίαν ὠνόμασεν. ταύτην δὲ οὐκ ἄλλως ἢ δυνατὸν γενέσθαι εἰ μὴ διὰ τοῦ σύσκιον ἡμῖν διὰ τοῦ σώματος ἐπιφανῆναι τὸν κύριον, ὅς οὐ νυμφίος μόνον ἀλλὰ καὶ οἰκοδόμος ἐστίν, αὐτὸς ἐν ἡμῖν καὶ τεχνιτεύων τὸν οἶκον καὶ ὕλη τῆς τέχνης γινόμενος· ὄροφον γὰρ ἐπιβάλλει τῷ οἴκῳ διὰ τῆς ἀσήπτου ὕλης καλλωπίζων τὸ ἔργον. τοιαύτη δὲ ἐστὶν ἢ κέδρος καὶ ἢ κυπάρισσος, ὦν ὁ ἐγκείμενος τοῖς ξύλοις τόνος πάσης σηπτικῆς αἰτίας κρείττων ἐστίν, οὐ χρόνῳ εἴκων, οὐ σήτας φύων, οὐκ εὐρύωτι φθειρόμενος. ἐκ τούτων κέδροι μὲν διὰ τὸ ἐπιμήκεις εἶναι τὰ πλάτη τοῦ οἴκου τῷ ὀρόφῳ διαλαμβάνουσιν, αἱ δὲ κυπάρισσοι διὰ τῆς λεγομένης φατνώσεως τὴν ἔνδοθεν κατασκευὴν ὠραΐζουσιν. ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτως· Δοκοὶ οἴκων ἡμῶν κέδροι, φατνώματα ἡμῶν κυπάρισσοι. πάντως δὲ τὰ δηλούμενα διὰ τῶν ξύλων αἰνίγματα φανερὰ τοῖς ἐπακολουθοῦσι τῷ εἰρμῷ τῆς διανοίας ἐστίν. βροχὴν ὀνομάζει τὰς ποικίλας τῶν πειρασμῶν προσβολὰς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ὁ κύριος λέγων ἐπὶ τοῦ καλῶς τὴν οἰκίαν ἐπὶ τῆς πέτρας οἰκοδομήσαντος ὅτι Κατέβη ἢ βροχὴ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἀπαθὲς ἔμεινεν ἐν τούτοις τὸ οἰκοδόμημα. ταύτης οὖν ἔνεκεν τῆς κακῆς ἐπομβρίας χρεῖα τοιούτων ἡμῖν ἐστὶν δοκῶν. αὗται δ' ἂν εἶεν αἱ ἀρεταί, αἱ τὰς τῶν πειρασμῶν ἐπιρροὰς 6.110 ἐντὸς ἑαυτῶν οὐ προσίενται στερραὶ τε οὖσαι καὶ ἀνένδοτοι καὶ τὸ πρὸς κακίαν ἀμάλακτον ἐν τοῖς πειρασμοῖς διασώζουσαι. μάθοιμεν δ' ἂν τὸ λεγόμενον τὴν ἐν τῷ

Ἐκκλησιαστικῆ ῥῆσιν τῷ προκειμένῳ συνεξετάσαντες· ἐκεῖ γάρ φησιν Ἐν ὀκνηρίαῖς ταπεινωθήσεται δόκωσις καὶ ἐν ἀργίᾳ χειρῶν στάζει οἰκία. ὡσπερ γὰρ εἰ ἀσθενῆ τε καὶ ἄτονα ὑπὸ λεπτότητος εἶη τὰ ξύλα τὰ διειληφότα τὸν ὄροφον, ὀκνηρῶς δὲ ἔχοι πρὸς τὴν τοῦ δώματος ἐπιμέλειαν ὁ τοῦ οἴκου δεσπότης, οὐδὲν ἀπώνατο τῆς στέγης τοῦ ὄμβρου διὰ σταγόνων εἰσρέοντος (κοιλαίνεται γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὁ ὄροφος εἰκὼν τῷ βάρει τοῦ ὕδατος καὶ οὐκ ἀντέχει τῶν ξύλων ἢ ἀτονία πρὸς τὴν τοῦ βάρους προσβολὴν ὑποκλάζουσα. διὰ τοῦτο ἐπὶ τὰ ἐντὸς διαδίδεται τὸ ἐναπειλημμένον τῆ κοιλότητι ὕδωρ καὶ αἱ σταγόνες αὗται κατὰ τὸν Παροιμιώδη λόγον ἐκβάλλουσι τοῦ οἴκου τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ὕετοῦ), οὕτως ἡμῖν τῷ τῆς παραβολῆς αἰνίγματι διακελεύεται διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν εὐτονίας ἀνευδόμενοι εἶναι πρὸς τὰς τῶν πειρασμῶν ἐπιρροάς, μὴ ποτε μαλακισθέντες διὰ τῆς τῶν παθημάτων ἐμπτώσεως κοῖλοι γενόμεθα καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν τοιούτων ὑδάτων ἐξωθεν ἐπὶ τὴν καρδίαν εἰσρέουσιν ἐντὸς τῶν ταμιείων παραδεξόμεθα, δι' ὧν 6.111 φθείρεται ἡμῖν τὰ ἀπόθετα. αἱ δὲ κέδροι αὗται τοῦ Λιβάνου, ἃς ἐφύτευσεν ὁ κύριος, αἷς ἐννοσσεύουσι τὰ στρουθία, ὧν ἡ τοῦ ἔρωδιου καλιὰ καθηγεῖται, αὗται τοίνυν αἱ κέδροι, αἱ ἀρεταί, τὸν οἶκον τῆς νυμφικῆς παστάδος κατασφαλίζονται, αἷς ἐννοσσεύουσιν αἱ ψυχαὶ στρουθία γινόμενα καὶ τῶν παγίδων ὑπεριπτάμενα, ὧν καθηγεῖται ἡ τοῦ ἔρωδιου καλιὰ, ἣν οἰκίαν ὀνομάζει ὁ λόγος. λέγουσι δὲ ἀπεχθῶς περὶ τὰς μίξεις ἔχειν τοῦτο τὸ ὄρνεον καὶ τινι φύσεως ἀνάγκη πρὸς ἄλληλα συνδυάζεσθαι, κράζοντά τε καὶ δυσανασχε τοῦντα καὶ τὴν ἀηδίαν ἐπισημαίνοντα. ὅθεν μοι δοκεῖ τὴν καθαρότητα ἐν αἰνίγματι διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου σημαίνειν ὁ λόγος. ταύτας οὖν τὰς δοκοὺς ἐπὶ τοῦ ὀρόφου τῆς καθαρᾶς παστάδος βλέπει ἡ νύμφη, ὅρα δὲ καὶ τὸν ἐκ τῆς κυπαρίσσου κόσμον διὰ τινος εὐξέστου τε καὶ ἐναρμονίου συνθέσεως τὸ 6.112 ὀρώμενον κάλλος ἐπαυλαίζοντα· κυπαρίσσον γὰρ εἶπεν εἶναι τὰ τοῦ ὀρόφου φατνώματα. φατνώματα δὲ λέγεται εὐρυθμὸς τις καὶ διάγλυφος σανίδων πῆξις τὸ τῆς ὀροφῆς κάλλος διαποικίλλουσα. τί οὖν διὰ τούτων μανθάνομεν; εὐπνοεῖ φυσικῶς ἡ κυπαρίσσος· ἡ δὲ αὐτὴ καὶ σηπεδόνος ἐστὶν ἀπαράδεκτος καὶ πρὸς πᾶσαν τεκτονικὴν φιλοτεχνίαν ἐπιτηδεῖς ἔχει λεία τε γινομένη καὶ ἐναρμόνιος καὶ πρὸς τοὺς διὰ τῶν γλυφίδων καλλωπισμοὺς ἐπιτήδειος. τοῦτο οὖν οἶμαι διὰ τῶν λεγομένων ἡμᾶς παιδεύεσθαι μὴ μόνον ἐν τῇ ψυχῇ τὰς ἀρετὰς ἐν ἔξει κατορθοῦσθαι κατὰ τὸ ἄδηλον, ἀλλὰ μηδὲ τῆς κατὰ τὸ φαινόμενον εὐσχημοσύνης ἀμελῶς ἔχειν· χρὴ γὰρ προνοεῖν καλὰ ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ θεῶ μὲν πεφανερῶσθαι, ἀνθρώπους δὲ πείθειν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἐξωθεν καὶ λάμπειν τοῖς φωτεινοῖς ἔργοις ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ εὐσχημόνως περιπατεῖν πρὸς τοὺς ἐξωθεν. ταῦτά ἐστι τὰ φατνώματα τὰ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ εὐωδίας, ἥς αἰνιγμὰ ἐστὶν ἡ κυπαρίσσος, ἐν τῇ εὐσχημοσύνῃ τοῦ βίου φιλοτεχνούμενα, καθὼς ἤδει τὰ τοιαῦτα συντιθέναι καλῶς τε καὶ ἐναρμονίως ὁ σοφὸς ἀρχὶ τέκτων Παῦλος ὁ λέγων Πάντα κατὰ τάξιν ἐν ὑμῖν καὶ εὐσχημόνως γινέσθω. 6.113 Τούτων δὲ οὕτω κατορθωθέντων ἐπαύξησης τοῦ ἐν ἡμῖν γίνεται κάλλους τῆς πλατείας ἡμῶν φύσεως τὸ εὐῶδες καὶ καθαρὸν ἄνθος ἀναδιδούσης. ὄνομα δὲ τῷ ἄνθει κρίνον ἐστίν, ᾧ ἡ φυσικῶς ἐνθεωρουμένη λαμπρότης τὴν τῆς σωφροσύνης μαρμαρυγὴν ὑπαινίσσεται. ταῦτα γὰρ ἡ νύμφη περὶ ἑαυτῆς διεξέρχεται λέγουσα· ἐγὼ μετὰ τὸ γενέσθαι πρὸς τῇ κλίνῃ ἡμῶν τὸν νυμφίον συσκιασθέντα τῷ σώματι, ὃς ὠκοδόμησεν ἑαυτῷ τὸν οἶκον, ἐμέ, ταῖς τῶν ἀρετῶν κέδροις ὀροφώσας τὴν στέγην καὶ τῇ εὐπνοίᾳ τῶν κυπαρίσσεων καλλωπίσας τὸν ὄροφον, γέγονα ἐκ τοῦ πεδίου τῆς φύσεως ἄνθος εὐχροῖα τε καὶ εὐωδία τῶν λοιπῶν ἀνθῶν διαφέρουσα· κρίνον γὰρ ἀνεφύην ἐκ τῶν κοιλάδων. ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτως· Ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου, κρίνον τῶν κοιλάδων. ἀληθῶς γὰρ ἡ διὰ τῶν προθεωρηθέντων ἡμῖν <ἐν> τῷ πλατεῖ τῆς φύσεως γεωργηθεῖσα ψυχὴ (πεδῖον γὰρ ἀκούσαντες τὴν πλατύτητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐνόησαμεν διὰ τὸ πολλῶν

τε καὶ ἀπείρων αὐτὴν δεκτικὴν εἶναι νοημάτων τε καὶ πραγμάτων καὶ μαθημάτων) ἢ τοῖνον κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον παρὰ τοῦ γεωργοῦντος τὴν φύσιν ἡμῶν ἐμπονηθεῖσα ψυχὴ ἄνθος εὖοσμόν τε καὶ λαμπρόν καὶ καθαρὸν ἀναφύεται ἐκ τοῦ τῆς φύσεως ἡμῶν πεδίου. τὸ δὲ πεδίων τοῦτο, κἂν συγκρίσει τῆς 6.114 οὐρανίας διαγωγῆς κοιλὰς ὀνομάζεται, οὐδὲν ἦττον πεδίων ἐστὶ καὶ οὐ κωλύεται ἢ ἐν αὐτῷ γεωργηθεῖσα καλῶς ἄνθος γενέσθαι· ἐκ γὰρ τοῦ κοίλου ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν ὁ βλαστὸς ἀνατέλλει, καθὼς ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τοῦ κρίνου γινόμενον· ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐπὶ τὸ ὄρθιον ἐκ τῆς ρίζης καλαμοειδῶς ἀναδραμοῦσα ἢ βοτάνη τοῦ κρίνου τότε τὸ ἄνθος ἐκ τῆς κορυφῆς ἀναδίδωσιν οὐκ ὀλίγω τῷ μεταξὺ διαστήματι τῆς γῆς ἀποστήσασα, ὡς ἂν, οἶμαι, καθαρὸν ἐν μετεώρῳ διαμένοι τὸ κάλλος τῆ πρὸς τὴν γῆν ἐπιμιξία μὴ μολυνόμενον. διὰ ταῦτα καὶ ὁ δίκαιος ὀφθαλμὸς τὴν τοῦτο γενομένην ἤτοι γενήσεσθαι ποθήσασαν (ἀμφοτέρα γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ὑπενόησαμεν, ἢ ὅτι μεγαλαυχεῖται ὡς ἤδη γεγεννημένη ὅπερ ἐπόθησεν, ἢ ὅτι δεῖται τοῦ γεωργοῦ ἄνθος γενέσθαι διὰ τῆς ἐκείνου σοφίας ἐκ τῶν κοιλάδων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἰς κρίνου κάλλος ἀναδραμοῦσα), εἴτε οὖν γενέσθαι βούλεται τοῦτο εἴτε καὶ γέγονεν ὅπερ ἠθέλησε, καλῶς ὁ δίκαιος ὀφθαλμὸς τοῦ νυμφίου πρὸς τὴν ἀγαθὴν ἐπιθυμίαν τῆς πρὸς αὐτὸν ὀρώσης ἰδῶν ἐπένευσε γενέσθαι κρίνον αὐτὴν μὴ συμπιγόμενον ταῖς τοῦ βίου ἀκάνθαις, ἃς θυγατέρας ὠνόμασεν ἐνδειξάμενος, οἶμαι, κατὰ τὸ σιωπώμενον τὰς ἐχθρὰς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς δυνάμεις, ὧν πατὴρ ὁ τῆς 6.115 κακίας εὐρετῆς κατονομάζεται. Ὡς κρίνον οὖν φησιν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, οὕτως ἀδελφὴ μου ἀνὰ μέσον τῶν θυγατέρων. ὄσσην ὀρώμεν τῆς εἰς τὸ ὕψος ἀνόδου τὴν προκοπὴν ἐπὶ τῆς ψυχῆς γινομένην· πρώτη ἄνοδος τὸ πρὸς τὴν καθαρὴν ρητικὴν τῆς Αἰγυπτίας δυνάμεως ἵππον ὁμοιωθῆναι, δευτέρα ἄνοδος τὸ πλησίον αὐτὴν γενέσθαι καὶ περιστεράς ποιῆσαι τὰ ὄμματα, τρίτη νῦν ἄνοδος τὸ μηκέτι πλησίον, ἀλλ' ἀδελφὴν τοῦ δεσπότη ὀνομασθῆναι· Ὡς γὰρ ἂν ποιήσῃ, φησί, τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν. ἐπεὶ οὖν γέγονεν ἄνθος μηδὲν ὑπὸ τῶν ἀκανθοφόρων πειρασμῶν πρὸς τὸ γενέσθαι κρίνον παραβλαβεῖσα, ἐπιλαθομένη δὲ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτῆς πρὸς τὸν ἀληθινὸν εἶδε πατέρα (διὸ καὶ ἀδελφὴ τοῦ υἱοῦ ὀνομάζεται τῷ τῆς υἰοθεσίας πνεύματι πρὸς τὴν συγγένειαν ταύτην εἰσποιηθεῖσα καὶ τῆς πρὸς τὰς θυγατέρας τοῦ ψευδωνύμου πατρὸς κοινωνίας ἀπαλλαγείσα), 6.116 πάλιν ἑαυτῆς γίνεται ὑψηλοτέρα καὶ βλέπει τι μυστήριον διὰ τῶν τῆς περιστεράς ὀφθαλμῶν (λέγω δὲ τῷ πνεύματι τῆς προφητείας). ὁ δὲ βλέπει, τοῦτό ἐστιν· Ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, οὕτως ἀδελφιδός μου ἀνὰ μέσον τῶν υἱῶν. τί οὖν ἐστίν, ὃ τεθέαται; δρυμὸν ὀνομάζει συνήθως ἡ θεία γραφὴ τὸν ὑλώδη τῶν ἀνθρώπων βίον τὸν τὰ ποικίλα εἶδη τῶν παθημάτων ὑλομανήσαντα, ἐν ᾧ τὰ φθαρτικὰ θηρία φωλεύει καὶ κατακρύπτεται, ὧν ἡ φύσις ἐν φωτὶ καὶ ἡλίῳ ἀνερέργητος μένουσα διὰ σκότους τὴν ἰσχὺν ἔχει· μετὰ γὰρ τὸ δύναι τὸν ἡλίον φησιν ὁ προφήτης νυκτὸς ἐπιγενομένης ἐν αὐτῇ τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ τῶν φωλεῶν ἀναδύεσθαι. ἐπειδὴ τοῖνον ὁ μονιὸς ὁ ἐν τῷ δρυμῶνι τρεφόμενος τὴν καλὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἄμπελον ἐλυμήνατο, καθὼς φησιν ὁ προφήτης ὅτι Ἐλυμήνατο αὐτὴν ὕς ἐκ δρυμοῦ καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμήσατο αὐτὴν, διὰ τοῦτο ἐμφύε τῷ δρυμῶνι τὸ μῆλον, ὃ τῷ μὲν ξύλον εἶναι τῆς ἀνθρωπίνης ὕλης ἐστὶν ὁμοούσιον (ἐπειράσθη γὰρ κατὰ πάντα 6.117 καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας), τῷ δὲ τοιοῦτον φέρειν καρπὸν, δι' οὗ γλυκαίνεται τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, πλείονα ἔχει τὴν πρὸς τὸν δρυμὸν παραλλαγὴν ἢ ὄσσην ἔχει πρὸς τὰς ἀκάνθαις τὸ κρίνον· τὸ μὲν γὰρ κρίνον μέχρι τοῦ εἴδους καὶ τῆς εὐπνοίας τὸ τερπνὸν ἔχει, ἡ δὲ τοῦ μήλου χάρις πρὸς τὰς τρεῖς αἰσθήσεις ἀρμοδίως καταμερίζεται καὶ ὀφθαλμὸν εὐφραίνουσα τῇ ὥρᾳ τοῦ εἴδους καὶ τὴν ὄσφραντικὴν ἠδύνουσα αἰσθησιν διὰ τῆς εὐπνοίας καὶ τροφῆς γινομένη καταγλυκαίνει τὰ γευστικά

αίσθητήρια. καλῶς οὖν εἶδεν ἢ νύμφη τὸ ἑαυτῆς πρὸς τὸν δεσπότην διάφορον, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἡμῖν καὶ ὀφθαλμῶν γίνεται χάρις φῶς γινόμενος καὶ μύρον [ἐν] τῇ ὀσφρήσει καὶ ζωῇ τοῖς ἐσθίουσιν (ὁ γὰρ φαγὼν αὐτὸν ζήσεται, καθὼς φησί που τὸ εὐαγγέλιον), ἢ δὲ ἀνθρωπίνη φύσις δι' ἀρετῆς τελειωθεῖσα ἄνθος γίνεται μόνον, οὐ τὸν γεωργὸν τρέφουσα ἀλλ' ἑαυτὴν καλλωπίζουσα· οὐ γὰρ ἐκεῖνος ἐνδεὴς τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν, ἀλλ' ἡμεῖς τῶν ἐκείνου δεόμεθα, καθὼς φησιν ὁ προφήτης Ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρειάν ἔχεις. Διὰ τοῦτο βλέπει τὸν νυμφίον ἢ κεκαθαρμένη ψυχὴ μήλον ἐν τοῖς τοῦ δρυμοῦ ξύλοις γενόμενον, ἵνα ἐγκεντρίσας 6.118 ἑαυτῷ πάντας τοὺς ἀγρίους τοῦ δρυμῶνος κλάδους τῷ ὁμοίῳ καρπῷ βρῦειν παρασκευάσῃ. ὡσπερ τοίνυν τὰς θυγατέρας διὰ τὸ ταῖς ἀκάνθαις ὁμοιωθῆναι τὰ τοῦ ψευδωνύμου πατρὸς ἐνοήσαμεν τέκνα, αἵτινες τῷ ἄνθει συμπαρα φνεῖσαι τῷ χρόνῳ καὶ αὐταὶ πρὸς τὴν τοῦ κρίνου μεταβαίνουνσι χάριν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τοὺς προσεικασθέντας τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ ἀκούσαντες οὐ φίλους σημαίνεσθαι τοῦ νυμφίου ἀλλὰ τοὺς ἐναντίους ὑπενοήσαμεν, οὓς υἱοὺς ὄντας τοῦ σκότους καὶ τέκνα ὀργῆς τῇ κοινωνίᾳ τοῦ καρποῦ εἰς υἱοὺς φωτὸς καὶ υἱοὺς εἰρήνης μετασκευάζει. διὰ τοῦτο φησιν ἢ γεγυμνασμένη τὰ αἰσθητήρια ὅτι Ὁ καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου. καρπὸς δὲ ἢ διδασκαλία πάντως ἐστίν· Ὡς γλυκέα γὰρ φησιν ὁ προφήτης τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. Ὡς μήλον ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, οὕτως ἀδελφιδός μου ἀνὰ μέσον τῶν υἱῶν. ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ ἐπεθύμησα καὶ ἐκάθισα καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου. τότε γὰρ ὡς ἀληθῶς γλυκαίνεται τῷ λόγῳ τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, ὅταν ἡμᾶς πρὸς τὸν ἐκ τῶν πειρασμῶν 6.119 φλογμὸν ἢ σκιὰ τοῦ μήλου διατειχίσῃ, ὡς μὴ συγκαίεσθαι ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ τοιοῦτου ἡλίου γυμνῆς τῆς κεφαλῆς ὑπερζέοντος. οὐκ ἔστι δὲ ἄλλως ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἀναψῦξαι μὴ τῆς ἐπιθυμίας πρὸς τοῦτο τὴν ψυχὴν ἀναγούσης. ὄρας διὰ τί σοι ἢ ἐπιθυμητικὴ δύναμις ἔγκειται, ἵνα σοι πόθον ἐμποιήσῃ τοῦ μήλου, οὗ πολυειδὴς γίνεται τοῖς προσεγγίσασι ἢ ἀπόλαυσις· ὁ τε γὰρ ὀφθαλμὸς τῇ ὥρᾳ τοῦ κάλλους προσαναπαύεται καὶ ὁ μυκτῆρ ἀναπνεῖ τὴν εὐωδίαν καὶ τὸ σῶμα τρέφεται καὶ τὸ στόμα γλυκαίνεται καὶ ὁ καύσων ἀποστρέφεται καὶ ἡ σκιὰ θρόνος γίνεται, ἢ ἐγκάθηται ἢ ψυχὴ ἢ τῶν λοιμῶν τὴν καθέδραν ἀρνησαμένη. Εἶτα φησιν Εἰσαγάγετέ με εἰς οἶκον τοῦ οἴνου, τάξατέ ἐπ' ἐμὲ ἀγάπην, στηρίσατέ με ἐν μύροις, στοιβάσατέ με ἐν μήλοις, ὅτι τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ. Ὡς πῶς τρέχει τὸν θεῖον δρόμον ἢ καλῶς τῇ ἵπῳ προσεικασθεῖσα ψυχὴ, ὡς πυκνοῖς τε καὶ συντεταμένοις τοῖς ἄλμασι τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεται, πρὸς δὲ τὸ κατόπιν οὐκ ἐπιστρέφεται· πόσων ἔτυχεν ἐν τοῖς φθάσασιν. καὶ ἔτι διψῆ. καὶ τοσαύτη τοῦ δίψους ἐστὶν ἢ ἐπίτασις, ὅτι οὐκ ἀρκεῖται τῷ τῆς σοφίας κρατῆρι. 6.120 οὐδ' ἵκανὸν οἶεται πρὸς θεραπείαν τῆς δίψης ὅλον ἐγγέασθαι τὸν κρατῆρα τῷ στόματι, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τοῦ οἴνου τὸν οἶκον παραχθῆναι ζητεῖ καὶ αὐταῖς ταῖς ληνοῖς ὑποσχεῖν τὸ στόμα, αἱ τὸν οἶνον τὸν ἡδὺν ὑπερβλύζουσι, καὶ ἰδεῖν τὸν βότρυον τὸν ταῖς ληνοῖς ἐνθλιβόμενον καὶ τὴν ἄμπελον ἐκείνην τὴν τὸν τοιοῦτον βότρυον ἐκτρέφουσαν καὶ τὸν γεωργὸν τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου τὸν οὕτως εὐτροφον τὸν βότρυον καὶ ἡδὺν ἐργαζόμενον· ὧν ἕκαστον περιττὸν ἂν εἴη διευκρι νεῖσθαι φανεραῶς οὕσης τῆς ἐκάστῳ τούτων ἐνθεωρουμένης τροπικῆς σημασίας. πάντως δὲ κάκεῖνο βούλεται κατιδεῖν τὸ μυστήριον, πῶς ἐρυθθαίνεται τῷ πατητῷ τῆς ληνοῦ τὰ τοῦ νυμφίου ἱμάτια, περὶ οὗ φησιν ὁ προφήτης Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ; διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐντὸς γενέσθαι τοῦ οἴκου ποθεῖ, ἐν ᾧ τὸ κατὰ τὸν οἶνον ἐστὶ μυστήριον. εἶτα ἐντὸς γενομένη πάλιν ἐπὶ τὸ μείζον ἐξάλλεται· ζητεῖ γὰρ ὑποταγῆναι τῇ ἀγάπῃ. ἀγάπη δὲ ἐστὶν ὁ θεὸς κατὰ τὴν Ἰωάννου φωνήν, ᾧ τὸ ὑποταγῆναι τὴν ψυχὴν σωτηρίαν εἶναι ὁ Δαβὶδ 6.121 ἀπεφήνατο. ἐπεὶ οὖν γέγονα, φησὶν, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ οἴνου, ὑποτάξατέ με τῇ ἀγάπῃ ἥτοι τάξατέ ἐπ' ἐμὲ τὴν ἀγάπην. ὅπως γὰρ ἂν

χρήση τῆ ἀναστροφῆ τοῦ λόγου, ταῦτόν ἐστι δι' ἑκατέρου τὸ σημαινόμενον, ἕκ τε τοῦ ὑπὸ τὴν ἀγάπην ταχθῆναι καὶ ἕκ τοῦ τὴν ἀγάπην αὐτῇ ἐπιταχθῆναι. Ἡ τάχα τι καὶ δόγμα τῶν ἀστειοτέρων διὰ ταύτης τῆς φωνῆς διδασκόμεθα, οἷαν ἀνατιθέναι προσήκει τῷ θεῷ τὴν ἀγάπην καὶ ὅπως πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἔχειν· εἰ γὰρ χρή πάντα κατὰ τάξιν καὶ εὐσημόνως γίνεσθαι, πολὺ μᾶλλον ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἢ τάξις ἀρμόδιος. οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ ὁ Κάϊν ἐπὶ τῷ κακῶς διελεῖν κατεκρίθη, εἰ μετὰ τοῦ ὀρθῶς προσενεγκεῖν καὶ τὸ πρέπον ἐν τῇ τάξει ἐφύλαξε τῶν αὐτῷ τε πρὸς τὴν χρεῖαν καταλειπομένων καὶ τῶν τῷ θεῷ ἀφιερουμένων· δέον γὰρ ἐκ τῶν πρωτογενημάτων τῷ θεῷ τῆς θυσίας ἀπάρξασθαι, αὐτὸς τῶν τιμιωτέρων ἐμφορηθεὶς τὸν θεὸν τοῖς λειψάνοις ἐδεξιώσατο. χρή τοίνυν 6.122 εἰδέναι τῆς ἀγάπης τὴν τάξιν, ἣν ὑφηγεῖται διὰ τοῦ νόμου, πῶς μὲν ἀγαπᾶσθαι χρή τὸν θεόν, πῶς δὲ τὸν πλησίον καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἐχθρόν, μήποτε ἄτακτός τις καὶ ἐνηλλαγμένη γένηται τῆς ἀγάπης ἢ ἀποπλήρωσις· δεῖ γὰρ τὸν θεὸν μὲν ἀγαπᾶν ἐξ ὅλης καρδίας τε καὶ ψυχῆς καὶ δυνάμεως καὶ αἰσθήσεως, τὸν δὲ πλησίον ὡς ἑαυτόν, τὴν γυναῖκα δέ, εἰ μὲν τις καθαρωτέρας ἐστὶ ψυχῆς, ὡς ὁ Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν, ὁ δὲ ἐμπαθέστερος, ὡς τὸ ἴδιον σῶμα (οὕτω γὰρ κελεύει ὁ τῶν τοιοῦτων διατάκτης Παῦλος), τὸν ἐχθρόν δὲ ἐν τῷ μὴ κακὸν ἀντιδοῦναι κακοῦ, ἀλλὰ δι' εὐεργεσίας τὴν ἀδικίαν ἀμείψασθαι. νῦν δὲ συγκεχυμένην ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἄτακτον ἐπὶ τῶν πολλῶν τὴν ἀγάπην, διὰ τῆς ἀκαταλλήλου ἀναρμοστίας πεπλανημένως ἐνεργουμένην, οἱ χρήματα μὲν καὶ τιμὰς καὶ γυναῖκας, ἂν τύχῃσι θερμότερον πρὸς αὐτὰς διακείμενοι, ἐξ ὅλης ἀγαπῶσι ψυχῆς καὶ δυνάμεως, ὡς καὶ τὴν ζωὴν ἂν ὑπὲρ αὐτῶν ἐθελῆσαι προέσθαι, θεὸν δὲ τοσοῦτον ὅσον δοκεῖν· τῷ δὲ πλησίον μόγις ἂν ἐπιδείξαιντο τὴν τοῖς ἐχθροῖς ἀφορισθεῖσαν ἀγάπην. ἢ δὲ πρὸς τὸν μισοῦντα 6.123 σχέσις ἐστὶ τὸ μείζονι κακῷ τοὺς προλελυπηκότας ἀμύνεσθαι. τάξτε οὖν, φησὶν, ἐπ' ἐμὲ τὴν ἀγάπην, ὥστε θεῷ μὲν ἀναθεῖναι ὅσον ὀφείλεται, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐκάστου τοῦ προσήκοντος μέτρου μὴ ἀστοχῆσαι. ἢ καὶ τοῦτο τυχόν ἐστιν ὑπονοῆσαι διὰ τοῦ λόγου, ὅτι ἐπειδὴ ἀγαπηθεῖσα παρὰ τὴν πρώτην διὰ τῆς παρακοῆς ἐν τοῖς ἐχθροῖς ἐλογίσθη, νυνὶ δὲ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπανήλθον χάριν δι' ἀγάπης τῷ δεσπότῃ συναρμοσθεῖσα, κυρώσατέ μοι τὸ τῆς χάριτος ταύτης τεταγμένον καὶ ἀμετάστατον, ὑμεῖς οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου, δι' ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς τῷ παγίῳ συντηροῦντές μοι τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ῥοπήν; Ταῦτα δὲ εἰποῦσα πάλιν πρὸς τὸ ὑψηλότερον μέτεισι· στηριχθῆναι γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν βεβαιότητα τοῖς μύροις ζητεῖ. Στηρίσατέ με, φησὶν, ἐν μύροις. ὧ παραδόξων στύλων καὶ καινῶν ἐρεισμάτων. πῶς τὰ μύρα στῦλοι τοῦ οἴκου γίνονται; πῶς τῇ εὐπνοίᾳ τὸ πάγιον τῆς τοῦ ὀρόφου κατασκευῆς διερείδεται; ἢ δήλον πάντως ἐστὶν ὅτι τῶν ἀρετῶν χρῆμα πολυειδῶς ἐν ἡμῖν κατορθούμενον κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐνεργημάτων καὶ ὀνομάζεται; ἀρετὴ γὰρ ἐστὶν οὐ 6.124 μόνον τὸ βλέπειν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἐν μετουσίᾳ τοῦ κρεῖττονος γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀμετάπτωτον ἐν τῷ καλῷ διασώζεσθαι. ὁ τοίνυν στηριχθῆναι βουλόμενος ἐν τοῖς μύροις τὸ βέβαιον ἐν ταῖς ἀρεταῖς αὐτῷ προσγενέσθαι ζητεῖ· ἀρετὴ γὰρ τὸ μύρον, διότι πάσης δυσωδίας ἀμαρτημάτων κεχώρι σται. θαυμάσειε δ' ἂν τις καὶ τὸ τῶν εἰρημένων ἀκόλουθον, διὰ τίνων στοιβασθῆναι τὸν ἑαυτῆς οἶκον ἐπιθυμεῖ· οὐ βάτοις τισὶ καὶ ἀκάνθαις καὶ φορυτῶ καὶ καλάμῃ (μᾶλλον δὲ καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος οὐ ξύλοις καὶ καλάμῃ καὶ χόρτω), οἷς οἱ ὑλώδεις οἴκοι κατασκευάζονται, ἀλλὰ στοιβῆ τῆς τοῦ οἴκου τούτου στέγης τὰ μῆλα γίνεται· λέγει γὰρ Στοιβάσατέ με ἐν μήλοις, ἵνα γένηται πάντα ἐν πᾶσιν αὐτῇ ὁ καρπὸς οὗτος· τὸ κάλλος, τὸ μύρον, ὁ γλυκασμός, ἡ τροφή, ἡ διὰ τῆς σκιάς ἀνάψυξις, ὁ ἀναπαύων θρόνος, ὁ βεβαιῶν στῦλος, ὁ ἐπισκεπάζων ὄροφος. ὡς κάλλος γὰρ μετὰ ἐπιθυμίας ὀράται, ὡς μύρον ἠδύνει τὴν ὄσφρησιν, ὡς τροφή πιαίνει τὸ σῶμα καὶ γλυκαίνει τὴν γεῦσιν, ὡς σκιά καταψύχει τὸν καύσωνα, ὡς θρόνος ἀναπαύει τὸν κόπον, ὡς στέγη τοῦ οἴκου σκέπη

τῷ ἐνοικοῦντι γίνεται, ὡς στῦλος παρέχει τὸ ἀμετάπτωτον, ὡς εὐφανὲς μῆλον ὠραΐζει τὸν ὄροφον. τί 6.125 γὰρ ἂν τις ἐπινοήσῃε περικαλλέστερον θέαμα μῆλων συνθέσεως, ὅταν εὐδιάθετος ἢ ὀπώρα κατὰ τὸ συνεχὲς ἐφ' ὑπτίου τινὸς πρὸς ἑαυτὴν ἠνωμένη κατὰ τὴν πέψιν ποικίλληται τοῦ ἐρυθήματος τῆς ὀπώρας καταμειγνυμένου πρὸς τὸ ὑπόλευκον. εἰ τοίνυν δυνατὸν ἦν τὴν ἐξ ἐπιπέδου τῶν μῆλων θέσιν ἄνωθεν ἐπαιωρουμένην ὀρᾶσθαι, τί ἂν τῆς τοιαύτης ὄψεως ἦν γλαφυρότερον; ὅπερ ἐπὶ τῆς τῶν νοητῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμίας ἐστὶν οὐκ ἀδύνατον· οὐ γὰρ βαρὺ τῆς ὀπώρας ἐκείνης τὸ εἶδος οὐδὲ εἰς γῆν βρῖθον καὶ καθελκόμενον, ἀλλὰ πρὸς τὸ ὕψος τὴν ῥοπὴν ἐκ φύσεως ἔχει· ἀνωφυῆς γὰρ ἢ ἀρετὴ καὶ πρὸς τὸ ἄνω βλέπει. διὸ τῷ κάλλει τῶν τοιούτων μῆλων ἐπιθυμεῖ ἢ νύμφη τὸν ὄροφον τοῦ ἰδίου οἴκου ἐνωραΐζεσθαι· οὐ γὰρ μοι τοῦτο δοκεῖ κατὰ τὸ προηγουμένον τῷ λόγῳ σπουδάζεσθαι, ὡς εὐφανὲς τι θέαμα διὰ τῆς τῶν μῆλων συνθέσεως ἐπὶ τῆς στέγης ὀρᾶσθαι. τίς γὰρ ἂν γένοιτο διὰ τούτων πρὸς ἀρετὴν ὁδηγία, εἰ μὴ τι νόημα τῶν ὠφελούντων ἡμᾶς εἴη τοῖς εἰρημένοις ἐνθεωρούμενον; τί οὖν ἐστὶν ὃ εἰκάζομεν; ὃ ἐν τῷ δρυμῶνι τῆς φύσεως ἡμῶν ὑπὸ φιλανθρωπίας ἀναβλαστήσας διὰ τοῦ μετασχεῖν σαρκὸς τε καὶ αἵματος μῆλον ἐγένετο· πρὸς ἑκάτερον γὰρ τούτων ἔστιν ἰδεῖν ἐν τῇ ὀπώρᾳ ταύτῃ διὰ τῆς χροᾶς 6.126 τὴν ὁμοίωσιν· τῷ μὲν γὰρ ὑπολευκαίνοντι μιμεῖται τὴν τῆς σαρκὸς ιδιότητα, τὸ δὲ ἐπικεχρωσμένον ἐρυθρῆμα συγγενῶς ἔχει πρὸς τὴν τοῦ αἵματος φύσιν διὰ τοῦ εἴδους μαρτυρεῖται. ὅταν τοίνυν ἢ ἐντροφῶσα τοῖς θείοις ψυχὴ κατὰ τὴν στέγην ταῦτα βλέπειν ἐπιθυμήσῃ, τοῦτο τῷ αἰνίγματι παιδευόμεθα· ἐκ γὰρ τοῦ ἄνω βλέποντας ἡμᾶς προσέχειν τοῖς μῆλοις πρὸς τὴν οὐράνιον ἔστι πολιτεῖαν ὁδηγεῖσθαι διὰ τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων. ἅπερ ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος καὶ ἐπάνω πάντων ὧν ὑπέδειξεν ἡμῖν διὰ τῆς ἐν σαρκὶ φανερώσεως πάντων τῶν ἀγαθῶν πολιτευμάτων ἐν ἑαυτῷ δεῖξας τὰ ὑποδείγματα, καθὼς φησὶν ὅτι Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ ἀπόστολος τὴν ταπεινοφροσύνην ἡμῖν ὑφηγούμενος λέγει (δυνατὸν γὰρ δι' ἐνὸς θεωρήματος πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ λόγου πιστώσασθαι)· πρὸς γὰρ τοὺς τὰ ἄνω βλέποντας Τοῦτο φρονεῖσθω, φησὶν, ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν ὃ διὰ σαρκὸς καὶ αἵματος ἐπιδημήσας τῷ βίῳ καὶ ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ἐν μετουσίᾳ τῆς ταπεινότητος ἡμῶν ἐκουσίως γενόμενος καὶ μέχρι τῆς τοῦ θανάτου κατελθὼν πείρας. διὰ ταῦτά φησὶν ἢ νύμφη Στοιβάσατέ με ἐν μῆλοις, ἵνα πάντοτε εἰς 6.127 ὕψος ὀρώσα βλέπω στερρῶς τὰ τῶν ἀγαθῶν ὑποδείγματα τὰ ἐν τῷ νυμφίῳ δεκνύμενα· ἐκεῖ ἢ πραότης, ἐκεῖ τὸ ἀόργητον, ἐκεῖ τὸ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀμνησίκακον καὶ τὸ πρὸς τοὺς λυποῦντας φιλάνθρωπον καὶ τὸ δι' εὐεργεσίας τὴν κακίαν ἀμείβεσθαι, ἐκεῖ τὸ ἐγκρατές, τὸ καθαρὸν, τὸ μακρόθυμον, τὸ πάσης κενοδοξίας τε καὶ ἀπάτης βιωτικῆς ἀνεπίμικτον. Ταῦτα εἰποῦσα ἐπαινεῖ τὸν τοξότην τῆς εὐστοχίας ὡς καλῶς ἐπ' αὐτῆς τὸ βέλος εὐθύνοντα· Τετρωμένη γὰρ φησὶν ἀγάπης ἐγώ. δείκνυσι δὲ τῷ λόγῳ τὸ βέλος τὸ τῇ καρδίᾳ διὰ βάθους ἐγκείμενον. ὃ δὲ τοξότης τοῦ βέλους ἢ ἀγάπη ἐστίν· τὴν δὲ ἀγάπην τὸν θεὸν εἶναι παρὰ τῆς ἀγίας γραφῆς μεμαθήκαμεν, ὃς τὸ ἐκλεκτὸν ἑαυτοῦ βέλος, τὸν μονογενῆ θεόν, ἐπὶ τοὺς σωζομένους ἐκπέμπει τῷ πνεύματι τῆς ζωῆς τὴν τριπλῆν τῆς ἀκίδος ἀκμὴν περιχρῶσας (ἀκὶς δὲ ἢ πίστις ἐστίν), ἵνα, ἐν ᾧ ἂν γένηται, συνεισαγάγῃ μετὰ τοῦ βέλους καὶ τὸν τοξότην, ὡς φησὶν ὁ κύριος ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ Ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. ὀρᾶ τοίνυν ἢ διὰ τῶν θείων ἀναβάσεων ὑψωθεῖσα ψυχὴ τὸ 6.128 γλυκὴ τῆς ἀγάπης βέλος ἐν ἑαυτῇ, ᾧ ἐτρώθη, καὶ καύχημα ποιεῖται τὴν τοιαύτην πληγὴν λέγουσα ὅτι Τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ. ᾧ καλοῦ τραύματος καὶ γλυκειᾶς πληγῆς, δι' ἧς ἢ ζωὴ ἐπὶ τὰ ἐντὸς διαδύεται ὡς περ τινὰ θύραν καὶ εἴσοδον τὴν ἐκ τοῦ βέλους διαίρεσιν ἑαυτῇ ὑπανοίξασα. ὁμοῦ τε γὰρ τὸ τῆς ἀγάπης βέλος

ἔδέξατο καὶ παραχρήμα εἰς γαμικὴν θυμηδῖαν ἢ τοξεία μετεσκευάσθη· φανερόν γάρ ἐστιν ὅπως αἱ χεῖρες τὸ τόξον μεταχειρίζονται μεριζόμεναι πρὸς τὴν χρεῖαν ταῖς ἐνεργείαις· ἢ μὲν γὰρ εὐώνυμος τοῦ τόξου ἄπτεται, ἢ δεξιὰ δὲ τὴν νευρὰν πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπάται συνεφελκομένη διὰ τῶν γλυφίδων τὸ βέλος τῇ προσβολῇ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς πρὸς τὸν σκοπὸν εὐθυνόμενον. ἢ τοίνυν πρὸ ὀλίγου σκοπὸς γενομένη τοῦ βέλους νῦν ἑαυτὴν ἀντὶ βέλους ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ τοξότου βλέπει, ἄλλως τῆς δεξιᾶς καὶ ἐτέρως τῆς εὐώνυμου διαλαμβανούσης τὸ βέλος. ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐπιθαλαμίου τροπῆς αἱ τῶν θεωρημάτων ἐμφάσεις δι' ἄκο λούθου προάγονται, οὐκ ἐποίησε τὴν ἀκίδα τοῦ βέλους ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς ἀνεχομένην οὐδὲ τὴν δεξιὰν τὸ ἕτερον μέρος διαλαμβάνουσαν, ὡς ἂν γένοιτο ἢ ψυχὴ βέλος ἐν τῇ χειρὶ τοῦ δυνατοῦ πρὸς τὸν ἄνω σκοπὸν εὐθυνόμενον, ἀλλ' ἐποίησε τὴν μὲν εὐώνυμον ἀντὶ τῆς ἀκίδος τῇ κεφαλῇ ὑποβάλλεσθαι, 6.129 διαλαμβάνεσθαι δὲ τῇ δεξιᾷ τὸ λειπόμενον, ὡς ἂν, οἶμαι, κατὰ ταύτῃ ἐν τοῖς διπλοῖς αἰνίγμασι τὰ περὶ τῆς θείας ἀναβάσεως ὁ λόγος φιλοσοφήσειε, δεικνὺς ὅτι ὁ αὐτὸς καὶ νυμφίος καὶ τοξότης ἐστὶν ἡμῶν, νύμφη τε καὶ βέλει τῇ κεκαθαρμένη κεκρημένος ψυχῇ, ὡς βέλος πρὸς τὸν ἀγαθὸν εὐθύνων σκοπὸν, ὡς νύμφην εἰς μετουσίαν ἀναλαμβάνων τῆς ἀφάρτου ἀιδιότητος, μῆκος βίου καὶ ἔτη ζωῆς διὰ τῆς δεξιᾶς χαριζόμενος, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τὸν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν πλοῦτον καὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν, ἧς οἱ τὴν τοῦ κόσμου ζητοῦντες δόξαν ἀμέτοχοι γίνονται. διὰ τοῦτο φησιν Εὐώνυμος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν κεφαλὴν μου, δι' ἧς εὐθύνεται πρὸς τὸν σκοπὸν τὸ βέλος, ἢ δεξιὰ δὲ αὐτοῦ πρὸς ἑαυτὴν με διαλαβοῦσα καὶ ἐφελκυσταμένη κούφην με πρὸς τὴν ἄνω φορὰν ἀπεργάζεται, κάκει πεμπομένην καὶ τοῦ τοξότου μὴ χωριζομένην, ὡς ὁμοῦ τε φέρεσθαι διὰ τῆς βολῆς καὶ ταῖς χερσὶ τοῦ τοξότου ἐναναπαύεσθαι. τὰ δὲ τῶν χειρῶν τούτων ιδιώματα φησιν ἢ Παροιμία ὅτι Μῆκος βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ τῆς σοφίας, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα. Εἶτα πρὸς τὰς θυγατέρας τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ τρέπει τὸν λόγον. ὁ δὲ λόγος παράκλησίς ἐστιν ἐνόρκως προσαγομένη 6.130 τοῦ πλεονάζειν καὶ ἐπαύξειν αἰετὴν ἀγάπην, ἕως ἂν ἐνεργὸν ἑαυτοῦ ποιῆσῃ τὸ θέλημα ὁ θέλων πάντας σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν. ὁ δὲ λόγος οὗτός ἐστιν ὃν πεποίη Ὁρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐν δυνάμεσι καὶ ἐν ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ, ἐὰν ἐγείρητε καὶ ἐξεγείρητε τὴν ἀγάπην, ἕως οὗ θελήσῃ. ὄρκος ἐστὶ λόγος πιστούμενος δι' ἑαυτοῦ τὴν ἀλήθειαν. διπλῆ δὲ ἢ κατὰ τὸν ὄρκον ἐνεργεῖα· ἢ γὰρ αὐτὸς τις πιστοῦται τῷ ἀκούοντι τὴν ἀλήθειαν ἢ ἄλλοις διὰ τοῦ ὀρκισμοῦ τὴν ἀνάγκην ἐπάγει τοῦ μηδὲν παραψεύσασθαι, οἷον Ὁμοσε κύριος τῷ Δαβὶδ ἀλήθειαν καὶ οὐ μὴ ἀθετήσῃ αὐτήν. ἐνταῦθα τὸ πιστὸν τῆς ὑποσχέσεως ἐμπεδοῦται τῷ ὄρκῳ. ὅταν δὲ φροντίδα ποιούμενος ὁ Ἀβραάμ τῆς εὐγενοῦς ἐπὶ τῷ μονογενεῖ συζυγίας προστάσῃ τῷ ἰδίῳ θεράποντι μὴ τινα τῶν τοῦ γένους Χαναάν τῶν τῇ δουλείᾳ καταδεδικασμένων συνοικίσει πρὸς γάμον τῷ Ἰσαάκ, ὡς ἂν μὴ λυμῆναιτο τῇ εὐγενείᾳ τῆς διαδοχῆς ἢ τοῦ δουλικοῦ γένους ἐπιμιξία, ἀλλ' ἐκ τῆς πατρῴας αὐτοῦ γῆς καὶ συγγενείας ἀρμόσασθαι τῷ παιδί τὴν συζυγίαν, ἀνάγκην ἐπάγει 6.131 τοῦ μὴ ῥαθυμῆσαι περὶ τὸ πρόσταγμα διὰ τοῦ ὀρκίσαι αὐτὸν ἢ μὴν ἐπιτελεῖν ποιῆσιν, ὅσα περὶ τοῦ παιδὸς ἐδοκίμασεν. [ὀρκίζεται τοίνυν ὑπὸ τοῦ Ἀβραάμ ὁ θεράπων, ἵνα τῷ Ἰσαάκ τὴν πρέπουσαν συζυγίαν ἀρμόσῃται.] διπλῆς τοίνυν οὔσης τῆς κατὰ τὸν ὄρκον ἐνεργείας ἐνταῦθα ἢ πρὸς τοσοῦτον ὕψος ἀναδραμοῦσα ψυχῇ, ὅσον ἐν τοῖς προεξητασμένοις ἐθεωρήσαμεν, ταῖς μαθητευομέναις ψυχαῖς τὴν πρὸς τὸ τέλειον πρόδοτον ὑψηλομένη οὐχ ὧν αὐτὴ τετύχηκε παρέχει ταῖς ἀκουούσαις διὰ τοῦ ὄρκου τὸ ἀναμφίβολον, ἀλλ' ἐκεῖνας διὰ τοῦ ὀρκισμοῦ πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν χειραγωγεῖ βίον, μέχρι τότε ἀκοίμητόν τε καὶ ἐγρηγορυῖαν τὴν ἀγάπην ἔχειν, ἕως ἂν εἰς πέρας ἔλθῃ τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ θέλημα, τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ πάντας σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν. ὁ δὲ ὀρκισμὸς

ὡσπερ ἐκεῖ ἐν τῷ μηρῷ τοῦ πατριάρχου ἐγένετο, οὕτως ἐνταῦθα ἐν δυνάμεσι καὶ ἐν ἰσχύσεσι τοῦ 6.132 ἀγροῦ γίνεται οὕτως εἰπόντος τοῦ λόγου Ὁρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐν δυνάμεσι καὶ ἐν ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ, ἐὰν ἐγείρητε καὶ ἐξεγείρητε τὴν ἀγάπην, ἕως οὗ θελήσῃ. Θεωρητέον τοίνυν ἐν τούτοις πρῶτον μὲν τίς ὁ ἀγρός, ἔπειτα δὲ τίς ἡ ἰσχύς τοῦ ἀγροῦ καὶ ἡ δύναμις καὶ εἰ διαφορὰν ἔχει ταῦτα πρὸς ἄλληλα ἢ ἐν δι' ἀμφοτέρων ἐστὶ τὸ σημαϊνὸν μὲνον· πρὸς τούτοις τί τὸ ἐγείρεσθαι καὶ τί τὸ ἐξεγείρεσθαι τὴν ἀγάπην. τὸ γὰρ Ἔως οὗ θελήσῃ διὰ τῶν εἰρημένων προαποδέδοται. ὅτι μὲν οὖν διὰ τοῦ ἀγροῦ σημαίνει τὸν κόσμον ἢ τοῦ δεσπότου φωνή, παντὶ που δῆλον ἐκ τῶν εὐαγγελίων ἐστίν, ὅτι δὲ παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου καὶ οὐδὲν πάγιον ἐν τῇ ἀστατούσῃ δείκνυται φύσει, δῆλον ἐκ τῆς τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ μεγαλοφωνίας ἐστίν, ὅς πᾶν τὸ φαινόμενόν τε καὶ παρερχόμενον ἐν ματαίοις ἠρίθμησεν. τίς οὖν ἡ δύναμις τοῦ τοιοῦτου ἀγροῦ, ὅς ἐστὶν ὁ κόσμος, ἢ τίς ἡ ἰσχύς, ὣν ἡ μνήμη ἀπαράβατον ποιεῖ διὰ τοῦ ὀρκισμοῦ ταῖς θυγατράσιν Ἱερουσαλήμ τὸ παράγγελμα; εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὰ φαινόμενα βλέπομεν ὡς οὔσης τινὸς ἐν τούτοις δυνάμεως, παραγράφεται τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν ὁ 6.133 Ἐκκλησιαστής μάταιον ὀνομάζων πᾶν τὸ ἐν τούτοις δεικνύμενόν τε καὶ σπουδαζόμενον· τὸ γὰρ μάταιον οὐχ ὑφέστηκε, τὸ δὲ μὴ ὑφεστῶς κατὰ τὴν οὐσίαν ἰσχὺν οὐκ ἔχει. ἢ τάχα διὰ τῆς πληθυντικῆς σημασίας τῆς κατὰ τὴν δύναμιν ἔστι τινὰ στοχασμὸν εὑρεῖν τοῦ νοήματος· τοιαύτην γὰρ εὔρομεν παρὰ τῇ ἀγίᾳ γραφῇ διαφορὰν ἐπὶ τῶν τοιούτων ὀνομάτων· ὅταν μοναδικῶς ἡ δύναμις λέγεται, πρὸς τὸ θεῖον ἀναπέμπεται διὰ ταύτης τῆς φωνῆς ἡ διάνοια, ὅταν δὲ διὰ τοῦ πληθυντικοῦ σχήματος ἐκφωνῆται, τὴν ἀγγελικὴν φύσιν τῷ λόγῳ παρίστησιν. οἷον Χριστὸς θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία. ἐνταῦθα τῷ μοναδικῷ τὸ θεῖον ἐγνώρισεν. Εὐλογεῖτε τὸν κύριον, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. ὣδε τὸ πληθυντικὸν τῶν δυνάμεων τῆς νοητῆς τῶν ἀγγέλων φύσεως τὴν σημασίαν ἐνδείκνυται. τὸ δὲ τῆς ἰσχύος ὄνομα συμπαραληφθὲν μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπίτασιν τῆς τοῦ νοήματος ἐμφάσεως ἔχει οὕτω τῆς γραφῆς διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἰσοδυναμούντων ῥημάτων βεβαιότερον ἐμφαινέουσης ὁ βούλεται, ὡς τὸ Κύριε, ἡ ἰσχύς μου, κύριος στερέωμά μου· ταῦτὸν γὰρ ἑκατέρου τῶν ῥημάτων τὸ σημαϊνόμενον, ἀλλ' ἢ τῶν ἰσοδυναμούντων συνθήκη ἔνδειξιν ποιεῖται τῆς κατὰ τὸ σημαϊνόμενον ἐπιτά 6.134 σεως. ἢ τοίνυν τῶν δυνάμεων πληθυντικὴ σημασία καὶ ἡ ὁμοίωτροπος τῶν ἰσχύων μνήμη πρὸς τὴν ἀγγελικὴν ἔοικε φύσιν ἀπάγειν τῶν ἀκουόντων τὴν ἔννοιαν, ὥστε τὸν ὀρκισμὸν τὸν ἐπὶ βεβαιώσει τῶν κεκριμένων παρὰ τῆς διδασκάλου ταῖς μαθητευομέναις ψυχαῖς προσαγόμενον μὴ κατὰ τοῦ παράγοντος γίνεσθαι κόσμου ἀλλὰ κατὰ τῆς ἐπιδιαμενούσης εἰς αἰεὶ φύσεως τῶν ἀγγέλων, πρὸς οὓς βλέπειν διακελεύεται, ἵνα τὸ πάγιόν τε καὶ στάσιμον τῆς κατ' ἀρετὴν πολιτείας βεβαιώσῃ τῷ ὑποδείγματι. ἐπειδὴ γὰρ τὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν βίον ὅμοιον ἐπήγγελται τῇ ἀγγελικῇ καταστάσει [τῶν ἀνθρώπων] γενήσεσθαι (ἄψευδης δὲ ὁ ἐπαγγελιάμενος), ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ζωὴν πρὸς τὴν ἐλπίζομένην μετὰ ταῦτα παρασκευάζεσθαι, ὥστε ἐν σαρκὶ ζῶντας καὶ ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ κόσμου διάγοντας μὴ κατὰ σάρκα ζῆν μηδὲ συσχηματίζεσθαι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλὰ προμελετᾶν τὸν ἐλπίζομενον βίον διὰ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς. διὰ τοῦτο τὴν διὰ τοῦ ὄρκου βεβαιώσιν ἐμποιεῖται ταῖς ψυχαῖς τῶν μαθητευομένων ἢ νύμφη, ὥστε τὴν ζωὴν αὐτῶν τὴν ἐν τῷ ἀγρῷ τούτῳ κατορθουμένην 6.135 πρὸς τὰς δυνάμεις βλέπειν, μιμουμένην διὰ τῆς ἀπαθείας τὴν ἀγγελικὴν καθαρότητα· οὕτω γὰρ ἐγειρομένης τῆς ἀγάπης καὶ ἐξεγειρομένης (ὅπερ ἐστὶν ὑψουμένης τε καὶ αἰεὶ διὰ προσθήκης πρὸς τὸ μείζον ἐπαυξομένης) τὸ ἀγαθὸν εἶπε θέλημα τοῦ θεοῦ τελειοῦσθαι ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς τῆς ἀγγελικῆς καὶ ἐν ἡμῖν ἀπαθείας κατορθουμένης. ταῦτα κατενοήσαμεν εἰς τὸ Ὁρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐν δυνάμεσι καὶ ἐν ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ, ἐὰν ἐγείρητε καὶ ἐξεγείρητε τὴν ἀγάπην, ἕως

οὗ θελήση. εἰ δέ τις εὐρεθείη λόγος ἕτερος μᾶλλον προσεγγίζων τῇ ἀληθείᾳ τῶν ζητουμένων, δεξώμεθα τὴν χάριν καὶ εὐχαριστήσωμεν τῷ ἀποκαλύπτοντι τὰ κεκρυμμένα μυστήρια διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Λόγος ε΄ Φωνὴ τοῦ ἀδελφιδοῦ μου· ἰδοὺ οὗτος ἦκει πηδῶν ἐπὶ τὰ ὄρη, διαλλόμενος ἐπὶ τοὺς βουνούς.

Ὅμοιός ἐστι ἀδελφιδός μου τῇ δορκάδι ἢ νεβρῶ ἐλάφων ἐπὶ τὰ ὄρη Βαιθήλ. 6.136 ἰδοὺ οὗτος ἔστηκεν ὀπίσω τοῦ τοίχου ἡμῶν παρακύπτων διὰ τῶν θυρίδων, ἐκκύπτων διὰ τῶν δικτύων. Ἀποκρίνεται ὁ ἀδελφιδός μου καὶ λέγει μοι· ἀνάστα ἐλθέ, ἡ πλησίον μου, καλή μου, περιστέρα μου, Ὅτι ἰδοὺ ὁ χειμῶν παρήλθεν, ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν, ἐπορεύθη ἑαυτῷ, τὰ ἄνθη ὥφθη ἐν τῇ γῆ, καιρὸς τῆς τομῆς ἔφθακεν, φωνὴ τοῦ τρυγόνος ἠκούσθη ἐν τῇ γῆ ἡμῶν, Ἡ συκὴ ἐξήνεγκε τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς, αἱ ἄμπελοι κυπρίζουσιν, ἔδωκαν ὁσμήν. ἀνάστα ἐλθέ, ἡ πλησίον μου, καλή μου, περιστέρα μου, Δεῦρο σεαυτῇ, περιστέρα μου, ἐν σκέπη τῆς πέτρας ἐχόμενα τοῦ προτειχίσματος. δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου καὶ ἀκούτισόν με τὴν φωνὴν σου, ὅτι ἡ φωνὴ σου ἠδεῖα καὶ ἡ ὄψις σου ὠραία. Πιάσατε ἡμῖν ἀλώπεκας μικροὺς ἀφανίζοντας ἄμπελῶνας, καὶ αἱ ἄμπελοι ἡμῶν κυπρίζουσιν. Ἀδελφιδός μου ἐμοὶ κάγω αὐτῷ, ὁ ποιμαίνων ἐν τοῖς κρίνοις, Ἔως οὗ διαπνεύση ἡ ἡμέρα καὶ κινηθῶσιν αἱ σκιαί. 6.137 ἀπόστρεψον ὁμοιώθητι, ἀδελφιδέ μου, τῇ δορκάδι ἢ νεβρῶ ἐλάφων ἐπὶ τὰ ὄρη τῶν κοιλωμάτων. τὰ νῦν προτεθέντα διὰ τῆς ἀναγνώσεως ἡμῖν ἐκ τῆς τοῦ Ἰασημάτος τῶν Ἰασημάτων φιλοσοφίας καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἄγει τῆς τῶν ὑπερκειμένων ἀγαθῶν θεωρίας καὶ λύπην ἐντίθησιν ἡμῶν ταῖς ψυχαῖς ἀπόγνωσιν ἐμποιοῦντα τρόπον τινὰ τῆς τῶν ἀλήπτων κατανοήσεως· πῶς γὰρ ἂν τις ἀλύπως διατεθείη σκοπῶν ὅτι ἐν τοσαύταις ἀνόδοις ὑψωθείσα δι' ἀγάπης πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν ἢ κεκαθαρμένη ψυχὴ οὕτω, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος, κατειληφέναι δοκεῖ τὸ ζητούμενον; καίτοι γε πρὸς τὰς ἀνόδους ἐκείνας βλέπων τὰς προδιηνησμένας ἐν τοῖς πρὸ τούτων λόγοις ἐμακάριζον αὐτὴν τῆς ἀναβάσεως, ὅτε τὸ γλυκὺ μῆλον ἐπέγνω τῆς ἀκαρπίας τοῦ δρυμοῦ διακρίνασα καὶ ὡς ἐπιθυμητὴν αὐτοῦ τὴν σκιὰν ἐποίησατο καὶ τῷ καρπῷ καταγλυκανθεῖσα ἐν τοῖς ταμείοις τῆς εὐφροσύνης ἐγένετο (οἶνον δὲ ὀνομάζει τὴν 6.138 εὐφροσύνην, ᾧ ἡ καρδιά τῶν μετεχόντων εὐφραίνεται) καὶ ὡς ἐν τῇ ἀγάπῃ ταχθεῖσα τοῖς μύροις στηρίζεται διαληφθεῖσα τῇ τῶν μῆλων περιβολῇ καὶ ὡς ἐγκάρδιον δεξαμένη τῆς ἀγάπης τὸ βέλος πάλιν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ τοξότου καὶ αὐτὴ βέλος γίνεται πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας σκοπὸν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ δυνατοῦ εὐθυνομένη· ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα βλέπων τοῦ ἀκροτάτου τῆς μακαριότητος ἐπειληφθαι τὴν διὰ τοσοῦτων ὑψωθείσαν ἐλογιζόμεν. ἀλλ' ὡς ἔοικεν ἔτι προοίμια τῆς ἀνόδου τὰ προδιηνησμένα ἐστὶ· πάσας γὰρ τὰς ἀναβάσεις ἐκείνας οὐ θεωρίαν τε καὶ κατάληψιν ἐναργῆ τῆς ἀληθείας ἀλλὰ φωνὴν τοῦ ποθουμένου κατονομάζει διὰ τῆς ἀκοῆς χαρακτηριζομένην τοῖς ιδιώμασιν, οὐ διὰ τῆς κατανοήσεως γινωσκομένην τε καὶ εὐφραίνουσαν. εἰ οὖν ἐκείνη τοσοῦτον ὑψωθείσα, καθὼς περὶ τοῦ μεγάλου Παύλου μανθάνομεν τοῦ τριῶν οὐρανῶν ὑπεραρθέντος, οὕτω κατειληφέναι τὸ ζητούμενον δι' ἀκριβείας ἐνδείκνυται, τί παθεῖν εἰκὸς ἡμᾶς ἢ ἐν τίσιν εἶναι λογίσασθαι τοὺς μῆπω τοῖς προθύροις τῶν ἀδύτων τῆς θεωρίας ἐγγίσαντας; ἔξεστι δὲ δι' αὐτῶν τῶν παρ' αὐτῆς εἰρημένων κατιδεῖν τοῦ ζητουμένου τὸ δυσθεώρη 6.139 τον· Φωνὴ τοῦ ἀδελφιδοῦ μου, φησὶν, οὐκ εἶδος, οὐ πρόσωπον, οὐ χαρακτήρ ἐμφαίνων τοῦ ζητουμένου τὴν φύσιν, ἀλλὰ φωνὴ στοχασμὸν μᾶλλον ἢ βεβαίωσιν ἐμποιοῦσα περὶ τοῦ φθεγγομένου, ὅστις ἐστίν, ὅτι γὰρ εἰκασμῷ μᾶλλον ἔοικε τὸ λεγόμενον καὶ οὐχὶ ἀναμφιβόλῳ τινὶ πληροφορίᾳ τῆς καταλήψεως, δῆλόν

ἔστιν ἐκ τοῦ μὴ μιᾶ τινι προσφυῆναι διανοίᾳ τὸν λόγον μηδὲ πρὸς ἓν εἶδος ὄραν, ἀλλ' ἐπὶ πολλὰ φέρεσθαι ταῖς ὄπτασίαις ἄλλοτε ἄλλως βλέπειν οἰομένην καὶ οὐ πάντοτε τῷ αὐτῷ παραμένουσαν χαρακτηῖρι τοῦ καταληφθέντος [δηλον ἐκ τῶν λεγομένων ἐστίν]. Ἴδου γάρ φησιν οὗτος ἦκει, οὐχ ἐστὼς οὐδὲ παραμένων, ὡς διὰ τῆς ἐπιμονῆς γνωρισθῆναι τῷ ἀτενί ζοντι ἀλλ' ἀφαρπάζων ἑαυτὸν τῶν ὄψεων, πρὶν εἰς τελείαν γνῶσιν ἔλθειν. Πηδῶν γάρ φησιν ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ τοῖς βουνοῖς ἐφαλλόμενος. καὶ νῦν μὲν δορκὰς νομίζεται, πάλιν δὲ νεβρῶ προσεικάζεται. Ὅμοιος γάρ φησιν ἀδελφιδός μου ἐστὶ τῆ δορκάδι ἢ νεβρῶ ἐλάφων ἐπὶ τὰ ὄρη Βαιθήλ. οὕτως 6.140 τὸ αἰεὶ καταλαμβανόμενον ἄλλοτε ἄλλος ἐστὶ χαρακτήρ. Ταῦτά ἐστίν, ἃ με κατὰ τὴν πρόχειρον ἔννοιαν εἰς λύπην ἄγει ἀπόγνωσιν ἐμποιοῦντα τῆς ἀκριβοῦς τῶν ὑπερκειμένων κατανοήσεως. πλὴν ἀλλὰ πειρατέον ἀναθέντας τῷ θεῷ τὴν ἐλπίδα, τῷ διδόντι ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζόμενοις δυνάμει πολλῇ, προσαρμόσαι τοῖς προκατανοημένοις ἐν εἰρμῷ τινι δι' ἀκολούθου τὴν θεωρίαν. Φωνὴ τοῦ ἀδελφιδοῦ μου φησι καὶ εὐθύς ἐπήγαγεν Ἴδου οὗτος ἦκει. τί οὖν ἐν τούτοις ὑπενόησαμεν; προβλέπει τάχα τὴν διὰ τοῦ εὐαγγελίου φανερωθεῖσαν ἡμῖν τοῦ θεοῦ λόγου οἰκονομίαν τὰ εἰρημένα, τὴν προκαταγγελθεῖσαν μὲν διὰ τῶν προφητῶν, φανερωθεῖσαν δὲ διὰ τῆς κατὰ σάρκα τοῦ θεοῦ ἐπιφανείας; μαρτυρεῖται γὰρ τοῖς ἔργοις ἢ θεῖα φωνὴ καὶ συνάπτεται τῷ λόγῳ τῆς ἐπαγγελίας ἢ ἔκβασις, καθὼς φησιν ὁ προφήτης ὅτι Καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτω καὶ εἶδομεν. Φωνή, φησί, τοῦ ἀδελφιδοῦ μου· τοῦτο ἐστὶν ὃ ἠκούσαμεν. Ἴδου οὗτος ἦκει· τοῦτο ὃ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐδεξάμεθα. Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις· αὕτη ἢ τῆς φωνῆς ἀκοή. Ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐλάλησεν 6.141 ἡμῖν ἐν υἰῷ· τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον Ἴδου οὗτος ἦκει ἐπιπηδῶν τοῖς ὄρεσι καὶ κατὰ τῶν βουνῶν διαλλόμενος, προσφυῶς καὶ καταλλήλως τῆ τε δορκάδι κατὰ τινὰ ἴδιον λόγον καὶ πάλιν τῷ νεβρῶ τῶν ἐλάφων καθ' ἑτέραν ἔννοιαν ὁμοιούμενος. ἢ δορκὰς σημαίνει τὴν ὄξυωπίαν τοῦ τὸ πᾶν ἐπιβλέποντος· φασὶ γὰρ τοῦτο τὸ ζῶον ὑπερφυῶς δερκόμενον ἐκ τῆς ἐνεργείας ἔχειν τὸ ὄνομα. ἀλλὰ μὴν ταυτόν ἐστὶ τῷ θεᾶσθαι τὸ δέρκεσθαι. οὐκοῦν ὁ ἐφορῶν τὰ πάντα καὶ ἐπιβλέπων ἐκ τοῦ θεᾶσθαι τὰ πάντα θεὸς τῶν πάντων ἐπονομάζεται. ἐπειδὴ τοίνυν θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ ὃ ἐπὶ καθαιρέσει τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων ἐπιφανεῖς τῷ βίῳ, διὰ τοῦτο δορκάδι μὲν ὁμοιοῦται ὃ ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐπὶ τὴν γῆν ἐπιβλέψας, νεβρῶ δὲ ὃ τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνούς διαλαμβάνων τοῖς ἄλμασι, τουτέστιν ὁ καταπατῶν τε καὶ καταλύων τὰ πονηρὰ τῆς τῶν δαιμόνων κακίας ὑψώματα· ὄρη μὲν γὰρ λέγει τὰ ἐν τῇ κραταιότητι αὐτοῦ ταρασσόμενα, ὡς φησιν ὁ Δαβίδ, τὰ μετατιθέμενα ἐν καρδίᾳ θαλασσῶν καὶ τῷ συγγενεῖ τόπῳ τῆς ἀβύσσου καταδυόμενα, περὶ ὧν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν ὁ κύριος ὅτι Ἐὰν ἔχητε 6.142 πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ (δεικνὺς τῷ λόγῳ τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο τὸ σεληναῖον δαιμόνιον), ὅτι Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν. ἐπειδὴ τοίνυν ἴδιον τῆς τῶν νεβρῶν ἐστὶ φύσεως τὸ ἀναλωτικὸν τῶν θηρίων καὶ τὸ φυγαδεύειν τῷ ἄσθματι καὶ τῇ τοῦ χρωτὸς ιδιότητι τὸ τῶν ὄψεων γένος, διὰ τοῦτο δορκάδι μὲν ὁ ἐφορῶν τὰ πάντα ὁμοίωται, νεβρῶ δὲ ἐλάφων ὡς πατῶν τε καὶ ἀναλίσκων τὴν ἐναντίαν ἐνέργειαν, ἣν ἢ τροπικὴ σημασία ὄρη καὶ βουνούς κατωνόμασεν. γέγονέ τε οὖν ἢ τοῦ νυμφίου φωνὴ διὰ τῶν προφητῶν, ἐν οἷς ἐλάλησεν ὁ θεός, καὶ μετὰ τὴν φωνὴν ἦλθεν ὁ λόγος ἐπιπηδῶν τοῖς ἀντικειμένοις ὄρεσι καὶ τῶν βουνῶν καθαλλόμενος, πᾶσαν ἐκ τοῦ ἴσου τὴν ἀποστατικὴν δυνάμειν ὑπίχνιον ἑαυτῷ ποιῶν, τὴν τε ὑποδεεστέραν καὶ τὴν προάγουσαν· τοῦτο γὰρ ἢ τῶν βουνῶν πρὸς τὰ ὄρη διαστολὴ ὑπαινίσσεται ὅτι καὶ τὸ ἐξέχον ἐν τοῖς ἀντικειμένοις ὁμοίως τῷ ὑποβεβηκότι καθαιρεῖται ἐν τῇ αὐτῇ δυνάμει τε καὶ ἐξουσίᾳ πατούμενον· ὁμοίως γὰρ καταπατεῖται ὁ λέων τε καὶ ὁ δράκων, τὰ ὑπερέχοντα, ὃ τε ὄφις καὶ ὁ σκορπίος, τὰ 6.143 δοκοῦντα καταδεέστερα.

οἷόν τι λέγω· ἦν ἐν τοῖς ἀκολουθοῦσιν αὐτῶ ὄχλοις ὄρη δαιμόνια, ἦν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ἦν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Γερασηνῶν, ἦν ἐν ἐτέροις τόποις πολλοῖς, κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὑψούμενά τε καὶ κορυφούμενα. ἐκ τούτων ἦσαν καὶ βουνοὶ καὶ ὄρη, ὑπερέχοντές τε καὶ ὑποκείμενοι. ἀλλ' ὁ νεβρός τῶν ἐλάφων, ὁ ἀναλωτικὸς τῶν ὄφρων, ὁ καὶ τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν τῶν ἐλάφων καταρτιζόμενος φύσιν, ἐν οἷς λέγει ὅτι Δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, πᾶσιν ἐπίσης ἐπιβάλλει τὸ ἴχνος, ταῦτά τε φυγαδεύων καὶ μεθαλλόμενος ἀπὸ τούτων πρὸς ἕτερα, ὡς διὰ τούτων τὸ μέγεθος τῶν κατ' ἀρετὴν ὑψουμένων ἀναφανῆναι μηκέτι τοῖς γεωλόφοις τῆς κακίας ἐπισκοτούμενον· τὰ γὰρ ὄρη Βαιθήλ ἔοικεν ἐκ τῆς τοῦ ὀνόματος ἐρμηνείας τὸν ὑψηλὸν καὶ οὐράνιον ἐνδείκνυσθαι βίον· οἶκον γὰρ θεοῦ σημαίνει τὴν λέξιν ταύτην φασὶν οἱ τῆς Ἑβραίων φωνῆς ἐπιστήμονες, διό φησιν Ἐπὶ τὰ ὄρη Βαιθήλ. Εἶδε ταῦτα ὁ κεκαθαρμένος τε καὶ διορατικὸς τῆς ψυχῆς 6.144 ὀφθαλμὸς, ὁ τοῖς θεοῖς ἐκείνοις ἄλμασι τοῖς κατὰ τῶν ἀντικειμένων γεωλόφων γινομένοις συμμαλλόμενος, καὶ περὶ τοῦ χρόνου ὕστερον γενησομένου ὡς ἤδη παρόντος ποιεῖται τὸν λόγον διὰ τὸ πιστόν τε καὶ ἀναμφίβολον τῆς ἐλπίζομένης χάριτος ὡς ἔργον τὴν ἐλπίδα βλέπων· φησὶ γὰρ ὅτι ὁ κατὰ τῶν ὀρέων πηδῶν ἐν εὐκινήτῳ τῷ τάχει καὶ εἰς βουνούς ἀπὸ βουνῶν διαλλόμενος στάσιμον δείκνυσιν ἡμῖν ἑαυτὸν κατόπιν τοῦ τοίχου γενόμενος καὶ ἐκ τῶν δικτύων τῶν θυρίδων διαλεγόμενος. ἔχει δὲ οὕτως ἡ λέξις· Ἴδου οὗτος ἔστηκεν ὀπίσω τοῦ τοίχου ἡμῶν παρακύπτων διὰ τῶν θυρίδων, ἐκκύπτων διὰ τῶν δικτύων. τὸ μὲν οὖν σωματικῶς ἐν τῷ λόγῳ ὑπογραφόμενον τοιοῦτόν ἐστι, ὅτι ἔνδον οἴκου ρύση τῇ νύμφῃ διὰ τῶν θυρίδων ὁ ἐραστὴς διαλέγεται καὶ τοῦ τοίχου κατὰ τὸ μέσον ἀμφοτέρους διείργοντος ἀνεμπόδιτος γίνεται τοῦ λόγου ἡ κοινωνία διὰ μὲν τῶν θυρίδων τῆς κεφαλῆς παρακυπτούσης, διὰ δὲ τῶν δικτύων τῶν ἐν ταῖς θυρίσι πρὸς τὰ ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ διακύπτοντος, ἡ δὲ κατὰ ἀναγωγὴν θεωρία τῆς προεξητασμένης ἔχεται διανοίας· ὁδῶ γὰρ καὶ ἀκολουθία προσοικειοῖ τῷ θεῷ τὴν 6.145 ἀνθρωπίνην φύσιν ὁ λόγος, πρῶτον μὲν αὐτὴν διὰ τῶν προφητῶν καταυγάζων καὶ τῶν νομικῶν παραγγελμάτων (οὕτω γὰρ νοοῦμεν· θυρίδας μὲν τοὺς προφήτας τοὺς τὸ φῶς εἰσάγοντας, δίκτυα δὲ τὴν τῶν νομικῶν παραγγελμάτων πλοκὴν, δι' ὧν ἀμφοτέρων ἡ αὐγὴ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς ἐπὶ τὰ ἐντὸς παραδύεται)· μετὰ ταῦτα δὲ ἡ τελεία τοῦ φωτὸς ἔλλαμψις γίνεται, ὅταν ἐπιφανῇ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις διὰ τῆς πρὸς τὴν φύσιν ἡμῶν συνανακράσεως. πρότερον οὖν αἱ αὐγαὶ τῶν προφητικῶν τε καὶ νομικῶν νοημάτων ἐλλάμπουσαι τῇ ψυχῇ διὰ τῶν νοηθειῶν ἡμῖν θυρίδων τε καὶ δικτύων ἐπιθυμίαν ἐμποιοῦσι τοῦ ἰδεῖν ἐν ὑπαίθρῳ τὸν ἥλιον, εἶθ' οὕτω τὸ ποθούμενον εἰς ἔργον προέρχεται. Ἀκούσωμεν δὲ οἷα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν λαλεῖ ὁ μήπω ἐντὸς τοῦ τοίχου γενόμενος ἀλλ' ἔτι διὰ τῶν φωταγωγῶν αὐτῇ προσφθεγγόμενος· Ἀποκρίνεται, φησὶν, ὁ ἀδελφιδός μου καὶ λέγει μοι· Ἀνάστα, ἐλθέ, ἡ πλησίον μου, καλή μου, περιστέρα μου, ὅτι ἰδοὺ ὁ χειμῶν παρῆλθεν, ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν, ἐπορεύθη ἑαυτῶ, τὰ ἄνθη ὠφθη ἐν τῇ γῆ, ὁ καιρὸς τῆς τομῆς ἔφθακεν, 6.146 φωνὴ τοῦ τρυγόνος ἠκούσθη ἐν τῇ γῆ ἡμῶν, ἡ συκὴ ἐξήνεγκε τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς, αἱ ἄμπελοι κυρίζουσιν, ἔδωκαν ὄσμήν. Ὡς πῶς γλαφυρῶς ἡμῖν ὑπογράφει τὴν τοῦ ἔαρος χάριν ὁ πλάστης τοῦ ἔαρος, πρὸς ὃν φησιν ὁ Δαβὶδ ὅτι Θέρος καὶ ἔαρ σὺ ἔπλασας αὐτά. λυεῖ τὴν τοῦ χειμῶνος κατῆφειαν παρεληλυθέναι λέγων τὴν χειμερινὴν σκυθρωπότητα καὶ τὴν τῶν ὑετῶν ἀηδίαν· λειμῶνας δείκνυσιν βρῦντας καὶ ὠραϊζομένους τοῖς ἄνθεσιν, τὰ δὲ ἄνθη ἐν ἀκμῇ εἶναι λέγει καὶ πρὸς τομὴν ἐπιτηδείως ἔχειν, ὡς εἰς στεφάνου πλοκὴν ἢ μύρου κατασκευὴν ἀναιρεῖσθαι πάντως τοὺς ἀνθολόγους. ἠδύνει δὲ τὸν καιρὸν ὁ λόγος καὶ ταῖς τῶν ὀρνίθων ὠδαῖς κατὰ τὰ ἄλση περιηχούμενον τῆς ἠδείας τῶν τρυγόνων φωνῆς ταῖς ἀκοαῖς προσηχούσης, συκὴν δὲ λέγει καὶ ἄμπελον τὴν ἀπ' αὐτῶν γενησομένην τρυφὴν τοῖς

φαινομένοις προοιμιάζεσθαι, τὴν μὲν τοὺς ὀλύνθους ἐκφέρουσαν, τὴν δὲ τῷ ἄνθει κυπρίζουσαν, ὡς κατατρυφᾶν τῆς εὐωδίας τὴν ὄσφρησιν. οὕτω μὲν οὖν ἀβρύνεται τῇ ὑπογραφῇ τῆς ἔαρινῆς ὥρας ὁ λόγος τό τε σκυθρωπὸν ἀποβάλλον καὶ τοῖς γλυκυτέ 6.147 ροις ἐμφιλοχωρῶν διηγήμασιν. χρῆ δέ, οἶμαι, μὴ παραμεῖναι τὴν διάνοιαν τῇ τῶν γλαφυρῶν τούτων ὑπογραφῇ, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ὀδηγηθῆναι πρὸς τὰ δηλούμενα διὰ τῶν λογίων τούτων μυστήρια, ὥστε ἀνακαλυφθῆναι τὸν θησαυρὸν τῶν νοημάτων τὸν ἐγκεκρυμμένον τοῖς ῥήμασιν. τί οὖν ἐστὶν ὃ φαμεν; πεπήγει ποτὲ τῷ τῆς εἰδωλολατρίας κρυμῶ τὸ ἀνθρώπινον τῆς εὐκινήτου φύσεως τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν τῶν ἀκινήτων σεβασμάτων φύσιν μεταβληθείσης· Ὅμοιοι γάρ φησιν αὐτοῖς γένοιτο οἱ ποιοῦντες αὐτὰ καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. καὶ τὸ εἰκὸς ἐν τοῖς γινομένοις ἦν· ὥσπερ γὰρ οἱ πρὸς τὴν ἀληθινὴν θεότητα βλέποντες ἐφ' ἑαυτῶν δέχονται τὰ τῆς θείας φύσεως ἰδιώματα, οὕτως ὁ τῇ ματαιότητι τῶν εἰδώλων προσανέχων μετεστοι χειοῦτο πρὸς τὸ βλεπόμενον λίθος ἐξ ἀνθρώπου γινόμενος. ἐπειδὴ τοίνυν ἀπολιθωθεῖσα διὰ τῆς τῶν εἰδώλων λατρείας ἀκίνητος ἦν πρὸς τὸ κρεῖττον ἢ φύσιν ἐμπεπηγυῖα τῷ τῆς εἰδωλολατρίας κρυμῶ, τούτου χάριν ἐπανατέλλει τῷ χαλεπῷ τούτῳ χειμῶνι ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος καὶ ἔαρ ποιεῖ τοῦ μεσημβρινοῦ πνεύματος, τοῦ τὴν τοιαύτην διαλύοντος πῆξιν, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τῶν ἀκτίνων συνεπιθάλλοντος ἅπαν τὸ ὑποκείμενον, ἵνα διαθερμανθῆς τῷ πνεύματι ὁ διὰ τοῦ κρύους λιθωθεὶς ἀνθρωπος καὶ ὑποθαλφθεὶς τῇ ἀκτίνι 6.148 τοῦ λόγου πάλιν γένηται ὕδωρ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον· Πνεύσεται γὰρ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ῥυήσεται ὕδατα στρεφομένης τῆς πέτρας εἰς λίμνας ὑδάτων καὶ τῆς ἀκροτόμου εἰς πηγὰς ὑδάτων. ὅπερ γυμνότερον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ βαπτιστὴς ἀνεβόησε λέγων τοὺς λίθους τούτους ἐγείρεσθαι εἰς τὸ γενέσθαι τέκνα τοῦ πατριάρχου δι' ἀρετῆς ὁμοιούμενα. ταῦτα τοίνυν ἀκούει τοῦ λόγου ἢ ἐκκλησία διὰ τῶν προφητικῶν θυρίδων καὶ τῶν νομικῶν δικτύων δεχομένη τὴν τῆς ἀληθείας αὐγὴν ἔτι συνεστῶτος τοῦ τυπικοῦ τῆς διδασκαλίας τοίχου, τοῦ νόμου λέγω, τοῦ τὴν σκιὰν ποιοῦντος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων δεικνύοντος, οὗ κατόπιν ἴσταται ἢ ἀλήθεια ἐχομένη τοῦ τύπου πρῶτον μὲν διὰ τῶν προφητῶν ἐναυγάζουσα τῇ ἐκκλησίᾳ τὸν λόγον, μετὰ ταῦτα δὲ τῇ φανερώσει τοῦ εὐαγγελίου πᾶσαν τοῦ τύπου τὴν σκιοειδῆ φαντασίαν ἐξαναλίσκουσα, δι' ἧς καθαιρεῖται μὲν τὸ μεσότοιχον, συνάπτεται δὲ ὁ ἐν τῷ οἴκῳ ἀήρ πρὸς τὸ αἴθριον φῶς, ὡς μηκέτι διὰ τῶν θυρίδων χρεῖαν ἔχειν περιαυγάζεσθαι αὐτοῦ τοῦ ἀληθινοῦ φωτός διὰ τῶν εὐαγγελικῶν ἀκτίνων τὰ ἔνδον πάντα κατα φωτίζοντος. διὰ τοῦτο ἐμβοᾷ διὰ τῶν φωταγωγῶν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ λόγος ὁ ἀνορθῶν τοὺς κατερραγμένους 6.149 λέγων Ἀνάστηθι (δηλαδὴ ἐκ τοῦ πτώματος) ἢ τῷ γλίσχω τῆς ἀμαρτίας ἐνολισθήσασα, ἢ συμποδισθεῖσα διὰ τοῦ ὄφους καὶ εἰς γῆν πεσοῦσα καὶ ἐν τῷ πτώματι τῆς παρακοῆς γενομένη, ἀνάστα. οὐκ ἀρκεῖ δέ σοι, φησί, τὸ ἀνορθωθῆναι μόνον ἐκ τοῦ πτώματος, ἀλλὰ καὶ πρόελθε διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν προκοπῆς τὸν ἐν ἀρετῇ διανύουσα δρόμον. ὅπερ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ παραλυτικοῦ μεμαθήκαμεν· οὐ γὰρ διανίστησι μόνον ὁ λόγος τὸ ἐπικλίνιον ἄχθος ἐκεῖνο, ἀλλὰ καὶ περιπατεῖν ἐγκελεύεται. ὅπερ μοι δοκεῖ τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον πρόοδόν τε καὶ ἐπαύξησιν διὰ τῆς μεταβατικῆς κινήσεως σημαίνειν [ὁ λόγος]. Ἀνάστα οὖν φησι καὶ Ἐλθέ. ὦ προστάγματος δύναμις. ὄντως φωνὴ δυνάμεως ἐστὶν ἢ φωνὴ τοῦ θεοῦ, καθὼς ἢ ψαλμῶδία φησὶν ὅτι Ἴδου δώσει τὴν φωνὴν αὐτοῦ, φωνὴν δυνάμεως· καὶ αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν. ἰδοὺ καὶ νῦν εἶπε πρὸς τὴν κειμένην ὅτι Ἀνάστηθι καὶ ὅτι Ἐλθέ καὶ εὐθύς ἔργον τὸ πρόσταγμα γίνεται· ὁμοῦ γὰρ τῷ δέξασθαι τοῦ λόγου τὴν 6.150 δύναμιν καὶ ἴσταται καὶ παρίσταται καὶ πλησίον γίνεται τοῦ φωτός, ὡς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ καλέσαντος αὐτὴν μεμαρτύρηται οὕτως εἰπόντος τοῦ λόγου Ἀνάστα, ἐλθέ, ἢ πλησίον μου, καλὴ μου, περισσότερά μου.

τίς ἢ τάξις αὕτη τοῦ λόγου; πῶς ἔχεται τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον; πῶς σώζεται καθ' εἰρμὸν ὥσπερ ἐν ἀλύσει τινὶ τῶν νοημάτων ἀκόλουθον; ἀκούει τοῦ προστάγματος, ἐνδυναμοῦται τῷ λόγῳ, ἐγείρεται, προέρχεται, πλησιάζει, καλὴ γίνεται, περισσότερὰ ὀνομάζεται. πῶς γάρ ἐστι δυνατόν καλὴν ὄψιν ἐν κατόπτρῳ γενέσθαι μὴ καλῆς τινος μορφῆς δεξαμένῳ τὴν ἔμφασιν; οὐκοῦν καὶ τὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως κάτοπτρον οὐ πρότερον ἐγένετο καλόν, ἀλλ' ὅτε τῷ καλῷ ἐπλησίασε καὶ τῇ εἰκόνι τοῦ θεοῦ κάλλους ἐνεμορφώθη. ὥσπερ γὰρ τὸ τοῦ ὄψεως εἶχεν εἶδος ἕως ἔκειτο ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πρὸς αὐτὸν ἀφεώρα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπειδὴ ἀνέστη καὶ τῷ ἀγαθῷ ἔδειξεν ἑαυτὴν ἀντιπρόσωπον κατὰ νώτου τὴν κακίαν ποιησαμένη, πρὸς ὃ βλέπει κατ' ἐκεῖνο καὶ σχηματίζεται· βλέπει δὲ πρὸς τὸ ἀρχέτυπον κάλλος. διὰ τοῦτο τῷ φωτὶ προσεγγίσασα φῶς γίνεται, τῷ δὲ φωτὶ τὸ καλὸν τῆς 6.151 περισσότερᾶς εἶδος ἐνεικονίζεται, ἐκείνης λέγω τῆς περισσότερᾶς, ἥς τὸ εἶδος τὴν τοῦ ἀγίου πνεύματος παρουσίαν ἐγνώρισεν. οὕτω τοίνυν αὐτῇ προσφωνήσας ὁ λόγος καὶ ὀνομάσας αὐτὴν καλὴν μὲν διὰ τὸ πλησίον, περισσότερὰν δὲ διὰ τὸ κάλλος, καὶ τὰ ἐφεξῆς διεξέρχεται οὐκέτι λέγων κρατεῖν τοῦ χειμῶνος τῶν ψυχῶν τὴν κατήφειαν· οὐ γὰρ ἀντέχει πρὸς τὴν ἀκτίνα τὸ κρύος. Ἰδού, φησὶν, ὁ χειμῶν παρῆλθεν, ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν, ἐπορεύθη ἑαυτῷ. πολυώνυμον ποιεῖ τὸ κακὸν κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐνεργημάτων ὀνομαζόμενον· ὁ αὐτὸς γὰρ καὶ χειμῶν καὶ ὑετὸς καὶ σταγόνες, καθ' ἕκαστον τῶν ὀνομάτων πειρασμοῦ τινος κατὰ τὸ ἰδιάζον σημασινομένου· χειμῶν λέγεται διὰ τὴν πολυειδῆ τῶν κακῶν σημασίαν· ἐν γὰρ τῷ χειμῶνι τὰ τεθηλότα μαραίνεται, τὸ ἐπὶ τῶν δένδρων κάλλος, ὃ διὰ τῶν φύλλων φυσικῶς ὠραΐζεται, ἀπορρεῖ τῶν κλάδων καὶ τῇ γῆ καταμίγνυται, σιγᾶ τῶν μουσικῶν ὀρνίθων ἢ μελωδία, φεύγει ἢ ἀηδῶν, ναρκᾶ ἢ χελιδῶν, ἀποξενοῦται τῆς καλιᾶς ἢ τρυγῶν, μιμεῖται τὰ πάντα τὴν τοῦ θανάτου κατήφειαν, νεκροῦται ὁ βλαστὸς, ἀποθνήσκει ἢ πόα· ὥσπερ ὅστέα σαρκῶν κεχωρισμένα οὕτως οἱ κλάδοι τῶν φύλλων γυμνωθέντες εἰδεχθῆς θέαμα γίνονται ἀντὶ τῆς 6.152 προσούσης αὐτοῖς ἐκ τῶν βλαστῶν ἀγλαίας. τί δ' ἂν τις λέγοι τὰ κατὰ θάλασσαν πάθη, τὰ διὰ τοῦ χειμῶνος γινόμενα, πῶς ἐκ βυθῶν ἀναστρεφομένη καὶ διοιδαίνουσα σκοπέλους καὶ ὄρη μιμεῖται πρὸς τὸ ὄρθιον σχῆμα κορυφουμένη τῷ ὕδατι, πῶς ἐφορμᾷ καθάπερ πολεμία τῇ γῆ ὑπὲρ τὰς ἡϊόνας ἑαυτὴν ἐπεκβάλλουσα καὶ ταῖς ἐπαλλήλοις τῶν κυμάτων πληγαῖς οἷόν τισι μηχανημάτων προσβολαῖς αὐτὴν κατασειούσα; ἀλλὰ μοι νόει τὰ τοῦ χειμῶνος πάθη ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα μεταλαμβάνων εἰς τροπικὴν σημασίαν, τί ἐστὶν ἐν χειμῶνι τὸ ἀπανθοῦν τε καὶ μαραινόμενον, τί τὸ εἰς γῆν ἐκ τῶν ἀκρεμόνων ἀναλυόμενον, τίς ἢ σιωπῶσα τῶν ὠδικῶν ὀρνίθων φωνή, τίς ἢ θάλασσα ἢ ἐπωρυομένη τοῖς κύμασι, τίς ἐπὶ τούτοις ὁ ὑετὸς, τίνες τοῦ ὑετοῦ αἱ σταγόνες, πῶς ἑαυτῷ πορεύεται ὁ ὑετὸς· διὰ τούτου γὰρ τὸ ἔμψυχόν τε καὶ προαιρετικὸν τοῦ τοιοῦτου χειμῶνος ὑποσημαίνει τὸ αἴνιγμα. τάχα γὰρ κἂν μὴ τὰ καθ' ἕκαστον διασαφήσῃ ὁ λόγος, πρόδηλός ἐστι τῷ ἀκούοντι ἢ ἐκάστῳ τούτων ἐμφαινομένη διάνοια, πῶς τεθῆλει τὸ κατ' ἀρχὰς ἢ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἕως ἐν τῷ παραδείσῳ ἦν τῷ τῆς πηγῆς ἐκείνης ὕδατι πιανο 6.153 μένη καὶ θάλλουσα, ὅτε ἦν ἀντὶ φύλλων ὁ τῆς ἀθανασίας βλαστὸς ὠραΐζων τὴν φύσιν· ἀλλὰ τοῦ χειμῶνος τῆς παρακοῆς τὴν ρίζαν ἀποξηράναντος ἀπετινάχθη τὸ ἄνθος καὶ εἰς γῆν ἀνελύθη, καὶ ἐγυμνώθη τοῦ κάλλους τῆς ἀθανασίας ὁ ἀνθρωπος καὶ ἡ τῶν ἀρετῶν πόα κατεξηράνη τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπης διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν καταψυγείσης, ὅθεν τὰ ποικίλα παθήματα τοῖς ἀντικειμένοις πνεύμασιν ἐν ἡμῖν ἐκορυφώθη, δι' ὧν τὰ πονηρὰ τῆς ψυχῆς ναυάγια γίνεται. ἀλλὰ ἐλθόντος τοῦ τὸ ἔαρ ἡμῖν τῶν ψυχῶν ἐμποησαντος, ὃς τοῦ πονηροῦ ἀνέμου τὴν θάλασσαν ποτε διεγείραντος καὶ τοῖς πνεύμασιν ἐπιτιμᾶ καὶ τῇ θαλάσῃ λέγει Σιώπα πεφίμωσο, πάντα εἰς γαλήνην καὶ νηνεμίαν μετεσκευάσθη, καὶ πάλιν ἀναθάλλειν ἄρχεται καὶ τοῖς ἰδίῳις ἄνθεσιν ἢ φύσις ἡμῶν

ώραίζεσθαι. ἄνθη δὲ τῆς ζωῆς ἡμῶν αἰ ἀρεταὶ νῦν μὲν ἀνθοῦσαι, τὸν δὲ καρπὸν αὐτῶν τῷ ἰδίῳ καιρῷ παρεχόμεναι. διὰ τοῦτό φησιν ὁ λόγος Ὁ χειμῶν παρήλθεν, ὁ ὑετὸς ἀπῆλθεν, ἐπορεύθη ἑαυτῷ, τὰ ἄνθη ὥφθη ἐν τῇ γῆ, καιρὸς τῆς τομῆς ἔφθακεν. ὄραξ, φησί, τὸν 6.154 λειμῶνα τὸν διὰ τῶν ἀρετῶν ἀνθοῦντα, ὄραξ τὴν σωφροσύνην, τουτέστι τὸ λαμπρὸν τε καὶ εὐῶδες κρίνον, ὄραξ τὴν αἰδῶ, τὸ ῥόδον, ὄραξ τὸ ἴον, τοῦ Χριστοῦ τὴν εὐωδίαν. τί οὖν οὐ στεφανηπλοκεῖς διὰ τούτων; οὗτός ἐστιν ὁ καιρὸς, ἐν ᾧ χρὴ δρεψάμενον τῇ πλοκῇ τῶν τοιούτων στεφάνων ἐγκαλλωπίσαι. ὁ καιρὸς τῆς τομῆς αὐτῶν ἔφθακεν. τοῦτό σοι διαμαρτύ ρεται ἡ φωνὴ τοῦ τρυγόνος, τουτέστιν ἡ φωνὴ τοῦ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἰωάννης γάρ ἐστιν ὁ τρυγὼν οὗτος, ὁ τοῦ φαιδροῦ τούτου ἕαρος πρόδρομος ὁ τὰ καλὰ τῆς ἀρετῆς ἄνθη τοῖς ἀνθρώποις δεικνύων καὶ τοῖς βουλομένοις ἀνθολογεῖν προτείνων, δι' ὧν ὑπεδείκνυε τὸ ἐκ τῆς ρίζης τοῦ Ἰεσοῦ ἄνθος, τὸν ἀμνὸν τοῦ θεοῦ τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ ὑπετίθετο τὴν ἐκ τῶν κακῶν μετάνοιαν καὶ τὴν κατ' ἀρετὴν πολιτείαν. Ἠκούσθη γάρ φησιν ἡ φωνὴ τοῦ τρυγόνος ἐν τῇ γῆ ἡμῶν. τάχα γῆν τοὺς κατεγνωσμένους ἐν κακίᾳ κατονομάζει, οὓς τελῶνας τε καὶ πόρνas λέγει τὸ εὐαγγέλιον, ἐν οἷς ἠκούσθη τοῦ Ἰωάννου ὁ λόγος τῶν λοιπῶν οὐ παραδεξαμένων τὸ κήρυγμα. τὸ δὲ περὶ τῆς συκῆς εἰρημένον ὅτι Ἐξήνεγκε τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς οὕτως τῷ λόγῳ κατανοήσωμεν· ἑλκτικὴ τῆς ἐν τῷ βάθει νοτίδος 6.155 διαφορόντως ὑπὸ θερμότητός ἐστιν ἡ συκῆ, πολλῆς δὲ κατὰ τὰς ἐντεριώνας τῆς ἰκμάδος συνισταμένης ἀναγκαίως ἡ φύσις διὰ τῆς τῶν ὑγρῶν πέψεως τῆς ἐν τῷ φυτῷ γινομένης τὸ ἀχρεῖόν τε καὶ γεῶδες τῆς ἰκμάδος ἐκ τῶν ἀκρεμόνων ἀποσκευάζεται, καὶ πολλάκις τοῦτο ποιεῖ, ἕως ἂν τὸ εἰλικρινές τε καὶ τρόφιμον ἐν τῷ καθήκοντι καιρῷ προβάλλῃ κεκαθαρ μένον τῆς ἀχρήστου ποιότητος. τὸ τοίνυν πρὸ τοῦ γλυκέος τε καὶ τελείου καρποῦ ὑπὸ τῆς συκῆς ἐν καρπῶν εἶδει προβαλλόμενον ὄλυνθος λέγεται, ὅπερ καὶ αὐτὸ μὲν ἐδώδιμον ἔσθ' ὅτε τοῖς βουλομένοις ἐστίν. οὐ μὴν ἐκεῖνό ἐστιν ὁ καρπός, ἀλλὰ τοῦ καρποῦ προοίμιον γίνεται· ὁ ταῦτα τοίνυν θεασάμε νος καὶ τὸν καρπὸν ὅσον οὐδέπω πάντως ἐκδέχεται· σημεῖον γάρ τῶν ἐδώδιμων σύκων οἱ ὄλυνθοι γίνονται, οὓς ἐξενηνοχέ ναι φησὶ τὴν συκῆν. ἐπειδὴ γὰρ τὸ πνευματικὸν ἕαρ ὑπογράφει τῇ νύμφῃ ὁ λόγος, ὁ δὲ καιρὸς οὗτος μεθόριός ἐστι τῶν δύο καιρῶν, τῆς τε χειμερινῆς κατηφείας καὶ τῆς ἐν τῷ θέρει τῶν καρπῶν μετουσίας, διὰ τοῦτο τὸ μὲν παρωχηκέναι τὰ κακὰ διαρρήδην εὐαγγελίζεται, τοὺς δὲ καρποὺς τῆς ἀρετῆς οὕτω τελείως προδείκνυσιν. ἀλλὰ τούτους μὲν ἐν τῷ καθήκοντι καιρῷ ταμιεύσεται, ὅταν ἐνστῇ τὸ θέρος (οἶδας δὲ πάντως τὸ διὰ τοῦ θέρους δηλούμενον ἐκ τῆς τοῦ κυρίου φωνῆς, ἡ τοῦτό φησιν ὅτι Ὁ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνός 6.156 ἐστίν), νῦν δὲ τὰς ἐλπίδας δείκνυσι διὰ τῶν ἀρετῶν ἀνθοῦσας, ὧν ὁ καρπός, καθὼς φησιν ὁ προφήτης, ἐν τῷ καιρῷ τῷ ἰδίῳ προφαίνεται. τῆς τοίνυν ἀνθρωπίνης φύσεως κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἐνταῦθα συκῆν πολλὴν διὰ τοῦ νοηθέντος ἡμῖν χειμῶνος τὴν κακὴν ἰκμάδα συλλεξαμένης καλῶς ὁ τὸ ψυχικὸν ἕαρ ἡμῖν ἐργαζόμενος καὶ τῇ καθηκούσῃ γεωπονίᾳ φυτηκομῶν τὸ ἀνθρώπινον πρῶτον μὲν ἐκβάλλει τῆς φύσεως πᾶν ὅσον γεῶδες καὶ ἄχρηστον ἀντὶ ἀκρεμόνων δι' ἕξομο λογήσεως ἀποσκευάζων τὰ περιττώματα, εἴθ' οὕτως χαρὰ κτηρὰ τινα τῆς ἐλπιζομένης μακαριότητος διὰ τῆς ἀστειοτέρας ζωῆς ἐπιβάλλων τῷ βίῳ οἷόν τισιν ὀλύνθοις τὴν μέλλουσαν γλυκύτητα τῶν σύκων εὐαγγελίζεται. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ λεγόμενον ὅτι Ἡ συκῆ ἐξήνεγκε τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς. Οὕτω μοι νόησον καὶ τὴν κυπρίζουσαν ἄμπελον, ἧς ὁ μὲν οἶνος ὁ τὴν καρδίαν εὐφραίνων πληρώσει ποτὲ τὸν τῆς σοφίας κρατῆρα καὶ προκείσεται τοῖς συμπόταις ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ κηρύγματος κατ' ἐξουσίαν ἀρύεσθαι εἰς ἀγαθὴν τε καὶ νηφάλιον μέθην. ἐκείνην λέγω τὴν μέθην, δι' ἧς τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τῶν ὑλικῶν πρὸς τὸ θεϊότερον ἡ ἔκστασις γίνεται. νῦν μέντοι κυπρίζει διὰ τοῦ ἄνθους ἡ ἄμπελος καὶ 6.157 τις ἐκδίδεται παρ' αὐτῆς ἀτμός εὐωδιάζων, ἡδὺς καὶ προση νῆς, πρὸς τὸ

περιέχον πνεῦμα κατακιρνάμενος. οἶδας δὲ τὸ πνεῦμα πάντως, ὃ τὴν εὐωδίαν ταύτην τοῖς σωζομένοις ἐργάζεται, παρὰ τοῦ Παύλου μαθὼν. Ταῦτα προδείκνυσι τῆ νύμφῃ ὁ λόγος τοῦ καλοῦ τῶν ψυχῶν ἕαρος τὰ γνωρίσματα καὶ ἐπισπεύδει πρὸς τὴν τῶν προκειμένων ἀπόλαυσιν διεγείρων αὐτὴν τῷ λόγῳ Ἄνάστα, λέγων, ἔλθέ, ἡ πλησίον μου, καλή μου, περιστέρα μου. ὅσα δόγματα δι' ὀλίγων ἐν τοῖς ῥήμασι τούτοις ὁ λόγος ἡμῖν ὑποδείκνυσιν. οὐ γὰρ κατὰ τινὰ περιττὴν καὶ παρέλ κουσιν ματαιολογίαν τοῖς αὐτοῖς ῥήμασιν ἐμφιλοχωρεῖν τὴν θεόπνευστον διδασκαλίαν ἐστὶν εἰκός, ἀλλὰ τι μέγα καὶ θεοπρεπὲς νόημα διὰ τῆς παλιλλογίας ἡμῖν ὑποδείκνυται. τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν· ἡ μακαρία καὶ αἰδῖος καὶ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα φύσις πάντα τὰ ὄντα ἐν ἑαυτῇ περιείργουσα ὑπ' οὐδενὸς περιέχεται ὄρου· οὐδὲν γὰρ ἐστὶ περὶ αὐτὴν θεωρούμενον, οὐ χρόνος, οὐ τόπος, οὐ χρῶμα, οὐ σχῆμα, οὐκ εἶδος, οὐκ ὄγκος, οὐ πηλικότης, οὐ διάστημα, οὐδὲ ἄλλο τι περιγραφτικὸν ὄνομα ἢ πρᾶγμα ἢ νόημα, ἀλλὰ πᾶν τὸ περὶ αὐτὴν νοούμενον ἀγαθὸν εἰς ἄπειρόν τε καὶ ἀόριστον πρόεισιν. ὅπου γὰρ κακία χώραν οὐκ ἔχει, ἀγαθοῦ 6.158 πέρας ἐστὶν οὐδέν. ἐπὶ γὰρ τῆς τρεπτῆς φύσεως διὰ τὸ ἴσην ἐγκεῖσθαι τὴν δύναμιν τῆ προαιρέσει πρὸς τὴν ἐφ' ἐκάτερα τῶν ἐναντίων ῥοπήν τό τε ἀγαθὸν τὸ ἐν ἡμῖν καὶ τὸ κακὸν ταῖς διαδοχαῖς ἀλλήλων ἐναπολήγει καὶ γίνεται τοῦ ἀγαθοῦ ὄρος ἢ ἐπιγινόμενη κακία καὶ πάντα τὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐπιτηδεύματα, ὅσα κατὰ τὸ ἐναντίον ἀλλήλοις ἀντικαθ ἔστηκεν, εἰς ἀλληλα λήγει καὶ ὑπ' ἀλλήλων ὀρίζεται· ἢ δὲ ἀπλῆ καὶ καθαρὰ καὶ μονοειδῆς καὶ ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος φύσις αἰεὶ ὡσαύτως ἔχουσα καὶ οὐδέποτε ἑαυτῆς ἐξισταμένη διὰ τὸ ἀπαράδεκτος εἶναι τῆς πρὸς τὸ κακὸν κοινωνίας ἀόριστος ἐν τῷ ἀγαθῷ μένει, οὐδὲν ἑαυτῆς βλέπουσα πέρας διὰ τὸ μηδὲν περὶ ἑαυτὴν τῶν ἐναντίων βλέπειν. ὅταν τοίνυν ἐφέλκεται πρὸς μετουσίαν ἑαυτῆς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, αἰεὶ τῷ ἴσῳ μέτρῳ κατὰ τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ὑπεροχὴν τῆς μετεχούσης ὑπερανέστηκεν· ἢ μὲν γὰρ ψυχὴ μείζων ἑαυτῆς πάντοτε διὰ τῆς τοῦ ὑπερέχοντος μετουσίας γίνεται καὶ ἀυξομένη οὐχ ἴσταται, τὸ δὲ μετεχόμενον ἀγαθὸν ἐν ἴσῳ μένει ὡσαύτως ὑπὸ τῆς ἐπὶ πλεῖον αἰεὶ μετεχούσης ἐν ἴσῳ πάντοτε τῆ ὑπεροχῇ εὐρισκόμενον. ὁρῶμεν τοίνυν ὡσπερ ἐν βαθμῶν ἀναβάσει χειραγωγουμένην διὰ τῶν τῆς ἀρετῆς ἀνόδων ἐπὶ τὰ ὕψη παρὰ τοῦ λόγου τὴν νύμφην, ἣ ἐνίησι 6.159 πρῶτον διὰ τῶν προφητικῶν θυρίδων καὶ τῶν δικτυωτῶν τοῦ νόμου παραγγελμάτων τὴν ἀκτῖνα ὁ λόγος καὶ προσκα λείται αὐτὴν ἐγγίσει τῷ φωτὶ καὶ καλὴν γενέσθαι πρὸς τὸ εἶδος τῆς περιστερᾶς ἐν τῷ φωτὶ μορφωθεῖσαν. εἶτα μετα σχοῦσαν τῶν καλῶν ὅσον ἐχώρησε πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς ὡς ἔτι τῶν καλῶν οὔσαν ἀμέτοχον πρὸς τὴν τοῦ ὑπερκείμενου κάλλους μετουσίαν ἐφέλκεται, ὡστε αὐτῇ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς προκοπῆς πρὸς τὸ αἰεὶ προφαινόμενον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν συναύξεσθαι καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν πάντοτε κατὰ τὸ ὑπερκείμενον εὐρισκομένων ἀγαθῶν πρῶτως ἄπτεσθαι τῆς ἀνόδου δοκεῖν. διὰ τοῦτο φησι πάλιν πρὸς τὴν ἐγηγεμένην ὅτι Ἄνάστηθι καὶ πρὸς τὴν ἐλθοῦσαν ὅτι Ἐλθέ· οὔτε γὰρ τῷ οὕτως ἀνισταμένῳ λείψει ποτὲ τὸ αἰεὶ ἀνίστασθαι οὔτε τῷ τρέχοντι πρὸς τὸν κύριον ἢ πρὸς τὸν θεῖον δρόμον εὐρυχωρία δαπανηθήσεται. αἰεὶ τε γὰρ ἐγείρεσθαι χρὴ καὶ μηδέποτε διὰ τοῦ δρόμου προσεγγίζοντας παύεσθαι. ὡστε ὡσάκις ἂν λέγη τὸ Ἄνάστηθι καὶ τὸ Ἐλθέ, τοσαυτάκις τῆς πρὸς τὸ κρεῖττον ἀναβάσεως τὴν δύναμιν δίδωσιν. οὕτω νόει καὶ τὰ 6.160 ἐφεξῆς τῷ λόγῳ προσκείμενα· ὁ γὰρ καλὴν ἐκ καλῆς γενέσθαι κελεύων τὸ ἀποστολικὸν ἄντικρυς ὑποτίθεται τὴν αὐτὴν εἰκόνα προστάσων ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν μεταμορφοῦσθαι, ὡς πάντοτε δόξαν εἶναι τὸ λαμβανόμενον καὶ τὸ αἰεὶ εὐρισκόμενον, κἂν ὅτι μάλιστα μέγα τε καὶ ὑψηλὸν ἦ, μικρότερον εἶναι τοῦ ἐλπιζομένου πιστεύεσθαι. οὕτω τοίνυν περιστερὰν οὔσαν ἐν τοῖς προκατωρθωμένοις οὐδὲν ἦττον περιστερὰν αὐτὴν πάλιν διὰ τῆς πρὸς τὸ κρεῖττον μεταμορφώσεως γενέσθαι διακελεύεται καί, εἰ τοῦτο γένοιτο, τὸ ὑπὲρ

τοῦτο πάλιν ὁ λόγος καθεξῆς διὰ τοῦ ὀνόματος ὑποδείξει λέγει γὰρ Δεῦρο σεαυτῆ, περιστερά μου, ἐν σκέπη τῆς πέτρας ἐχόμενα τοῦ προτειχίσματος. τίς οὖν ἢ πρὸς τὸ τέλειον ἄνοδος, ἥτις τοῖς νῦν εἰρημένοις ἐμφαίνεται; τὸ μηκέτι πρὸς τὴν τῶν ἐφελκομένων βλέπειν σπουδὴν, ἀλλ' ὁδηγὸν πρὸς τὸ κρεῖττον τὴν ἰδίαν ἐπιθυμίαν ἔχειν. Δεῦρο, γὰρ φησι, σεαυτῆ, μὴ ἐκ λύπης μηδὲ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ σεαυτῆ, τοῖς ἰδίοις λογισμοῖς τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὸ καλὸν ἐπιρρώσασα, οὐκ ἀνάγκης καθηγουμένης· ἀδέσποτον 6.161 γὰρ ἡ ἀρετὴ καὶ ἐκούσιον καὶ ἀνάγκης πάσης ἐλεύθερον. τοιοῦτος ἦν ὁ Δαβὶδ ὁ τὰ ἐκούσια μόνον τῶν παρ' αὐτοῦ γινομένων εὐδοκηθῆναι τῷ θεῷ προσευχόμενος καὶ ἐκουσίως θύειν ἐπαγγελλόμενος· τοιοῦτος ἕκαστος τῶν ἀγίων ἑαυτὸν τῷ θεῷ προσάγων, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγόμενος, καὶ σὺ τοίνυν δεῖξον τὴν τελείαν κατάστασιν ἐν τῷ σεαυτῆ τῆς πρὸς τὸ κρεῖττον ἀνόδου τὴν ἐπιθυμίαν λαβεῖν. τοιαύτη δὲ γενομένη, φησὶν, ἤξεις ἐπὶ τὴν σκέπη τῆς πέτρας ἐχόμενα τοῦ προτει χίσματος. τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν (χρὴ γὰρ μεταβαλεῖν τὸν λόγον ἀπὸ τῶν αἰνιγμάτων πρὸς τὸ σαφέστερον)· μία σκέπη τῆς ἀνθρωπίνης ἐστὶ ψυχῆς τὸ ὑψηλὸν εὐαγγέλιον, ἐν ᾧ ὁ γενόμενος τῆς σκιοειδοῦς διδασκαλίας διὰ τῶν τυπικῶν τε καὶ συμβολικῶν νοημάτων οὐκέτι προσδέεται φανερούσης τῆς ἀληθείας τὰ κεκαλυμμένα τῶν προσταγμάτων αἰνίγματα· πέτραν δὲ τὴν εὐαγγελικὴν ὀνομάζεσθαι χάριν οὐδεὶς ἂν ἀντείποι τῶν ὀπωσοῦν μετεχόντων τῆς πίστεως· πολλαχόθεν γὰρ ἔστιν ἐκ τῆς γραφῆς τοῦτο μαθεῖν τὸ πέτραν εἶναι τὸ εὐαγγέλιον. τὸ τοίνυν λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι· εἰ ἐνεγυμνά σθης, ᾧ ψυχῆ, τῷ νόμῳ, εἰ τὰς διὰ τῶν προφητικῶν θυρίδων αὐγάς τῆ διανοίᾳ τεθέασαι, μηκέτι ὑπὸ τὴν τοῦ νομικοῦ 6.162 τοίχου σκιὰν μένε (σκιὰν γὰρ ὁ τοῖχος ποιεῖ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων), ἀλλ' ἐπὶ τὴν πέτραν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀπὸ τοῦ τοίχου μετάβηθι· ἔχεται γὰρ ἡ πέτρα τοῦ προτειχίσματος, ἐπειδὴ τῆς εὐαγγε λικῆς πίστεως ὁ νόμος προτείχισμα γέγονε, καὶ ἔχεται ἀλλήλων τὰ δόγματα γειτνιώντα κατὰ τὴν δύναμιν. τί γὰρ ἐγγύτερον τοῦ Μὴ μοιχεῦσαι τῷ Μὴ ἐπιθυμῆσαι καὶ τοῦ καθαρεύειν ἀπὸ φόνου τῷ μηδὲ ὀργῇ τὴν καρδίαν μολύνεσθαι; ἐπεὶ οὖν ἔχεται τοῦ προτειχίσματος ἡ σκέπη τῆς πέτρας, ἀδιάστατός ἐστὶ σοὶ ἡ ἀπὸ τοῦ τοίχου ἐπὶ τὴν πέτραν μετά στας· περιτομὴ ἐν τῷ τοίχῳ καὶ περιτομὴ ἐν τῇ πέτρᾳ, πρόβατον καὶ πρόβατον, αἷμα καὶ αἷμα, πάσχα καὶ πάσχα, καὶ πάντα σχεδὸν τὰ αὐτὰ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἀλλήλων ἐχόμενα, πλὴν ὅσον πνευματικὴ μὲν ἡ πέτρα, χοϊκὸς δὲ ὁ τοῖχος, ᾧ συναναπέπλασται τὸ σωματικὸν καὶ γεῶδες. ἡ δὲ εὐαγγελικὴ πέτρα τὸν σαρκώδη τῶν νοημάτων πηλὸν οὐκ ἔχει (ἀλλὰ καὶ περιτομὴν λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅλος ὑγιῆς μένει μηδεμιᾶς λώβης ἀκρωτηριαζούσης τὸ πλάσμα τῆς φύσεως καὶ φυλάσσει ἐν τῇ τῶν κακῶν ἀπραξίᾳ τὸ σάββατον καὶ τὴν πρὸς τὸ καλὸν ἀργίαν οὐ καταδέχεται 6.163 μαθὼν ὅτι Ἔξεστι τῷ σαββάτῳ καλὸν ποιεῖν, καὶ ἀδιάκριτον ποιεῖται τῆς τροφῆς τὴν μετουσίαν καὶ ἀκαθάρτου οὐχ ἄπτεται· οὐδὲν γὰρ τῶν εἰσερχομένων διὰ τοῦ στόματος κοινὸν εἶναι παρὰ τῆς πέτρας παιδεύεται), ἀλλὰ διὰ πάντων τὰς σωματικὰς τοῦ νόμου παρατηρήσεις ἀπωσαμένη πρὸς τὸ πνευματικόν τε καὶ νοητὸν μεταλαμβάνει τῶν ῥημάτων τὴν διάνοιαν, οὕτως εἰπόντος τοῦ Παύλου ὅτι Ὁ νόμος πνευματικὸς ἐστίν. ὁ γὰρ οὕτως ἐκλαβὼν τὸν νόμον ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς εὐαγγελικῆς γίνεται πέτρας τὴν ἐχομένην τοῦ σωματικοῦ προτειχίσματος. Ταῦτα τοῦ λόγου διὰ τῶν θυρίδων αὐτῆ ἐμβοήσαντος καλῶς ἀποκρίνεται ἢ περιστερὰ ἢ περιλαμφθεῖσα διὰ τῆς τῶν νοημάτων αὐγῆς καὶ τὴν πέτραν νοήσασα, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός· λέγει γὰρ Δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου καὶ ἀκούτισόν με τὴν φωνήν σου, ὅτι ἡ φωνή σου ἠδεῖα καὶ ἡ ὄψις σου ὠραία. τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι· μηκέτι μοι διαλέγου διὰ τῶν προφητικῶν τε καὶ νομικῶν αἰνιγμάτων, ἀλλ' ὡς ἰδεῖν δύναμαι, οὕτω μοι δεῖξον σαυτὸν ἐμφανῶς, ἵνα ἐντὸς γένωμαι τῆς εὐαγγελικῆς πέτρας καταλιποῦσα τὸ τοῦ νόμου προτείχισμα, καὶ ὡς

χωρεῖ ἡ ἀκοή μου, οὕτω δὸς τὴν φωνὴν σου ἐν τοῖς ὤσι μου γενέσθαι· εἰ γὰρ ἡ διὰ 6.164 τῶν θυρίδων φωνὴ τοσοῦτόν ἐστιν ἡδεῖα, πολὺ μᾶλλον ἢ κατὰ πρόσωπόν σου ἐμφάνεια τὸ ἐράσμιον ἔξει. ταῦτα λέγει ἡ νύμφη νοήσασα τὸ κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν πέτραν μυστήριον, εἰς ὅπερ αὐτὴν ὁ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ἐν ταῖς θυρίσι γενόμενος λόγος ἐχειραγώγησε, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ γίνεται τῆς διὰ σαρκὸς θεοφανείας, ὥστε τὸν λόγον γενέσθαι σάρκα καὶ τὸν θεὸν ἐν σαρκὶ φανερωθῆναι καὶ παραθέσθαι ταῖς ἀκοαῖς ἡμῶν τὰς θείας φωνὰς τὰς ἐπαγγελλομένας τοῖς ἀξίοις τὴν αἰωνίαν μακαριότητα. πῶς συμβαίνουνσι τῇ εὐχῇ τῆς νύμφης αἱ τοῦ Συμεῶνος φωναί, ὅς φησι Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου; εἶδε γὰρ ἐκεῖνος, ὡς ἰδεῖν ἐπεπόθησεν αὐτὴ. τὴν δὲ φωνὴν αὐτοῦ τὴν ἡδεῖαν οἱ δεξάμενοι τοῦ εὐαγγελίου τὴν χάριν ἐπιγινώσκουσιν οἱ εἰπόντες ὅτι Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. Διὰ ταῦτα δέχεται τὴν εὐχὴν τῆς νύμφης δικαίαν οὖσαν ὁ καθαρὸς νυμφίος καὶ μέλλων δεικνύειν ἑαυτὸν ἐμφανῶς πρῶτον τοὺς θηρευτὰς παρορμᾷ πρὸς τὴν ἄγραν τῶν ἄλω πέκων, ὡς μηκέτι τὸν ἀμπελῶνα δι' αὐτῶν πρὸς τὸν κυπρι σμὸν ἐμποδίζεσθαι, λέγων Πιάσατε ἡμῖν ἄλωπεκας, μικροὺς μὲν ὄντας, ἀφανιστικούς δὲ τῶν ἀμπελώνων· ἀνθήσουσι 6.165 γὰρ αἱ ἄμπελοι, εἰ μηκέτι εἶη τὰ λυμαινόμενα. Πιάσατε ἡμῖν ἄλωπεκας μικροὺς ἀφανίζοντας ἀμπελῶνας, καὶ αἱ ἄμπελοι ἡμῶν κυπρίζουσιν. ἄρ' ἐστὶ δυνατόν κατ' ἀξίαν ἐφικέσθαι τῆς μεγαλοφυΐας τῶν νοημάτων; ὅσον θαῦμα τῆς θείας μεγαλειότητος περιέχει ὁ λόγος, ὅσην ἐμφαίνει τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ τὴν ὑπερβολὴν ἢ τῶν εἰρημένων διάνοια. πῶς ἐκεῖνος, περὶ οὗ τὰ τηλικαῦτα λέγεται, ὁ ἀνθρωποκτόνος, ὁ ἐν κακίᾳ δυνατός, οὗ ἡ γλῶσσα ὡσεὶ ξυρὸν ἠκονημένον, περὶ οὗ φησιν ὁ προφήτης ὅτι Τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα σὺν τοῖς ἄνθραξι τοῖς ἐρημικοῖς, καὶ Ἐνεδρεύει ὡς λέων ἐν τῇ μάνδρα αὐτοῦ, ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ἀποστάτης, ὁ ἄδης ὁ πλατύνων τὸ στόμα αὐτοῦ, ὁ κοσμοκράτωρ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, ὁ ἔχων τοῦ θανάτου τὸ κράτος, καὶ ὅσα ἐκ προσώπου αὐτοῦ διηγείται ἢ προφητεία, ὁ ἀφαιρούμενος ὄρια ἐθνῶν ἃ ἔστησε (δηλονότι ὁ ὕψιστος) κατ' ἀριθμὸν ἀγγέλων αὐτοῦ, ὁ καταλαμβάνων τὴν οἰκουμένην ὡς νοσιᾶν καὶ ὡς καταλελειμμένα ὡὰ αἴρων αὐτήν, ὁ λέγων τιθέναι ἐπάνω τῶν νεφελῶν τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ὅμοιος γίνεσθαι τῷ ὑψίστῳ, καὶ ὅσα ἐν τῷ Ἰὼβ ὁ λόγος περὶ 6.166 αὐτοῦ διεξέρχεται τὰ φοβερὰ καὶ φρικώδη, οὗ χαλκαῖ μὲν αἱ πλευραί, σίδηρος δὲ χυτὸς ἢ ῥάχισ, ἔγκατα δὲ αὐτοῦ σμιρίτης λίθος, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, δι' ὧν τὴν φοβερὰν φύσιν ἐκείνην ὑπογράφει ὁ λόγος, οὗτος οὖν ὁ τοσοῦτος καὶ τοιοῦτος, ὁ στρατηγὸς τῶν ἐν τοῖς δαίμοσι λεγεῶνων, πῶς ὀνομάζεται παρὰ τῆς ἀληθινῆς τε καὶ μόνης δυνάμεως; μικρὸν ἄλωπέκιον. καὶ οἱ περὶ αὐτὸν πάντες, ἢ ὑποχείριος αὐτῷ στρατιά, πάντες κατὰ τὸ ἴσον ἐξευτελισθέντες κατονο μάζονται παρὰ τοῦ παρορμῶντος πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν ἄγραν τοὺς θηρευτὰς. εἶεν δ' ἂν οὗτοι τάχα μὲν αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις αἱ τῆς δεσποτικῆς παρουσίας ἐπὶ τὴν γῆν προπομπεύουσαι καὶ τὸν βασιλέα τῆς δόξης ἐντὸς τοῦ βίου παράγουσαι, αἱ τοῖς ἀγνοοῦσιν ὑποδεικνύουσαι, τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, ὁ κραταῖος καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ, ἴσως δ' ἂν τις εἴποι καὶ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα τὰ εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν, τάχα δὲ θηρευτὰς εἴποι τις ἂν καὶ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους εἶναι τοὺς εἰς τὴν ἄγραν τῶν θηρίων τούτων ἐκπεμπομένους, 6.167 πρὸς οὓς εἶπεν ὅτι Ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων· οὐ γὰρ ἂν ἐνήργησαν τὴν ἀνθρωπίνην ἀλείαν τῇ τῶν λόγων περιβολῇ τὰς τῶν σωζομένων ψυχὰς σαγηνεύοντας, εἰ μὴ πρότερον ἐκ τῶν φωλεῶν τὰ θηρία ταῦτα ἐξέβαλον, τοὺς μικροὺς ἐκείνους ἄλωπεκας ἐκ τῶν καρδιῶν λέγω, αἷς ἐνεφώλευον, ὥστε ποιῆσαι τόπον τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, ὅπου ἑαυτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀναπαύσει, μηκέτι τοῦ γένους τῶν ἄλωπέκων ἐν ταῖς καρδίαις φωλεύοντος. πλὴν οὐσπερ ἂν ὑποθῆται τοὺς ἀγρευτὰς εἶναι ὁ λόγος, τὸ μεγαλεῖον

καὶ ἄφραστον τῆς θείας δυνάμεως διὰ τῶν προστεταγμένων αὐτοῖς διδασκόμεθα· οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι θηράσατε τὸν ὕν τὸν ἐκ τοῦ δρυμοῦ τὴν ἄμπελον τοῦ θεοῦ λυμαινόμενον ἢ τὸν μονιὸν τὸν ἄγριον ἢ τὸν ὠρυόμενον λέοντα ἢ τὸ μέγα κῆτος ἢ τὸν ὑποβρύχιον δράκοντα (ἢ γὰρ ἂν τινὰ δύναμιν τῶν ἀντιμαχούντων διὰ τῶν τοιούτων ὁ λόγος τοῖς θηρευταῖς ἐνεδείκνυτο), ἀλλὰ πᾶσαι, φησί, ἐκείναι αἱ περιγίγιοι δυναστεῖαι, πρὸς ἃς ἡ πάλη τοῖς ἀνθρώποις ἐστίν, ἀρχαί τε καὶ ἐξουσίαι καὶ κοσμοκράτορες σκότους καὶ πνεύματα πονηρίας, ἀλωπέκιά ἐστι μικρά, δολερά τε καὶ δύστηνα, πρὸς τὴν ὑμετέραν κρινόμενα δύναμιν. 6.168 ἐὰν ἐκείνων κατακρατήσητε, τότε ἀπολήψεται τὴν ἰδίαν χάριν ὁ ἀμπελῶν ὁ ἡμέτερος, ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, καὶ τὴν τῶν βοτρυῶν φορὰν διὰ τοῦ ἄνθους τῆς ἐναρέτου πολιτείας προοιμιάσεται. Πιάσατε οὖν ἡμῖν ἀλώπεκας μικροὺς ἀφανίζοντας ἀμπελῶνας καὶ αἱ ἄμπελοι ἡμῶν κυπρίζουσιν. Ἦκουσε τοῦ θείου προστάγματος ἡ ἄμπελος, ἡ γυνή, περὶ ἧς φησὶν ὁ Δαβὶδ ὅτι Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνούσα, καὶ εἶδεν ἑαυτὴν ἐν τῇ δυνάμει τοῦ κελεύσαντος τῆς ἐκ τῶν θηρίων τούτων λύμης κεκαθαυμένη καὶ εὐθὺς δίδωσιν ἑαυτὴν τῷ γεωργῷ τῷ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσαντι· οὐκέτι γὰρ τῷ τοίχῳ τοῦ νόμου πρὸς τὴν συνάφειαν τοῦ ποθουμένου διατειχίζεται, ἀλλὰ φησὶν Ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου καὶ ὁ ἀδελφιδός μου ἐμοί, ὁ ποιμαίνων ἐν τοῖς κρίνοις, ἕως οὗ διαπνεύση ἡ ἡμέρα καὶ κινήσῃ αἱ σκιαί. τοῦτο δέ ἐστιν· εἶδον, φησί, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον τὸν αἰεὶ μὲν ὄντα ὅπερ ἐστίν, δι' ἐμὲ δὲ ἐκ τῆς ἀδελφῆς μου τῆς συναγωγῆς ἀνθρωπικῶς ἀνατείλαντα καὶ ἐν αὐτῷ ἀναπαύομαι καὶ γίνομαι αὐτῷ οἰκητήριον. οὗτος γὰρ ἐστίν ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὃς οὐχὶ χόρτον ποιεῖται τὴν τῶν ποιμνίων νομὴν, ἀλλὰ 6.169 καθαροῖς κρίνοις τρέφει τὰ πρόβατα· ἀληθῶς γὰρ ὁ μηκέτι τῷ χόρτῳ τρέφων τὸν χόρτον· ἴδια γὰρ τροφή τῆς ἀλόγου φύσεως ὁ χόρτος ἐστίν, ὁ δὲ ἄνθρωπος λογικὸς ὢν τῷ ἀληθινῷ τρέφεται λόγῳ, εἰ δὲ τοῦ τοιούτου χόρτου ἐμφορηθεῖ, καὶ αὐτὸς γίνεται χόρτος· Πᾶσα γὰρ φησὶ σὰρξ χόρτος ἐστίν, ἕως ἂν ἢ σὰρξ. εἰ δὲ τις πνεῦμα γένοιτο γεννηθεὶς ἐκ τοῦ πνεύματος, οὐκέτι τὸν χορτώδη ἐπιβοσκηθήσεται βίον, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἔσται αὐτοῦ τροφή, ὅπερ ἡ καθαρότης καὶ ἡ εὐπνοια τοῦ κρίνου αἰνίσσεται. ἔσται οὖν καὶ αὐτὸς κρίνον καθαρὸν καὶ εὐπνουν πρὸς τὴν φύσιν τῆς τροφῆς ἀλλοιούμενος. τοῦτό ἐστιν ἡ διαχεομένη ταῖς ἀκτίσιν ἡμέρα ἢτοι διαπνεύουσα, καθὼς ὠνόμασεν ἡ θεία φωνὴ τὴν διὰ τοῦ πνεύματος τῶν ἀκτίνων γινομένην διάχυσιν διαπνοὴν ὀνομάσασα, ὅθεν αἱ τοῦ βίου μετακινουῦνται σκιαί, περὶ ἃς κατὰ σπουδὴν ὀρώσιν 6.170 οἱ μήπω τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν καταυγάσαντες, οἱ τὴν σκιὰν καὶ τὸ μάταιον ὡς ὑφεστῶς ὀρώντες καὶ τὸ ἀληθῶς ὄν ὡς μὴ ὄν παραβλέποντες. ἀλλ' οἱ διὰ τῶν κρίνων τρεφόμενοι (τουτέστιν οἱ τῇ καθαρᾷ τε καὶ εὐπνοῦσῃ τροφῇ τὴν ψυχὴν παινόμενοι) πᾶσαν ἀπατηλὴν τε καὶ σκιοειδῆ φαντασίαν τῶν κατὰ τὸν βίον τοῦτον σπουδαζομένων ἑαυτῶν ἀποστήσαντες πρὸς τὴν ἀληθινὴν τῶν πραγμάτων ὑπόστασιν ὄψονται υἱοὶ φωτὸς καὶ υἱοὶ ἡμέρας γινόμενοι. Ταῦτα βλέπει ἡ νύμφη καὶ κατεπείγει τὸν λόγον διὰ τάχους εἰς ἔργον προαγαγεῖν τῶν ἀγαθῶν τὴν ἐλπίδα Ἀπό στρεψον λέγουσα τῶν κακῶν τὴν φορὰν, ὧ ἀδελφιδέ, ὁμοιώθητι τῇ δορκάδι ἢ νεβρῷ ἐλάφῳ ἐπὶ τὰ ὄρη τῶν κοιλωμάτων, ἴδε ὡς δορκὰς ὁ τὰς ἐνθυμήσεις τῶν ἀνθρώπων βλέπων, ὁ τοὺς διαλογισμοὺς τῶν καρδιῶν ἀναγινώσκων, ἀφάνισον τὴν γονὴν τῆς κακίας ὡς νεβρὸς ἐλάφῳ ἐξαναλίσκων τὸ γένος τοῦ ὄφειος· ὄρας τὰ κοῖλα ὄρη τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὧν τὰ ἐπαναστήματα οὐχὶ ἀκρῶρειαί εἰσιν ἀλλὰ φάραγγες. τρέχει τοίνυν ἕως τάχους ὁ λόγος ἐπὶ τὰ κοῖλα ὄρη· πᾶν γὰρ τὸ κατὰ τῆς ἀληθείας ὑψούμενον βάραθρον ἐστὶ καὶ οὐχὶ 6.171 ὄρος, κοῖλωμα καὶ οὐκ ἀνάστημα. ἐὰν οὖν ἐπιδράμῃς ἐπὶ ταῦτα, φησί, πᾶσα ἡ τοιαύτη φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ὄρος ταπεινωθήσεται. ταῦτα φθέγγεται ἡ ψυχὴ, ἣν ποιμαίνει ὁ λόγος οὐκ ἐν ἀκάνθαις τισὶν ἢ χόρτοις ἀλλ' ἐν τῇ εὐδομίᾳ τῶν κρίνων τῆς καθαρᾶς

πολιτείας. ὧν γένοιτο καὶ ἡμᾶς ἐμφορηθῆναι ποιμαινομένους ὑπὸ τοῦ λόγου, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Λόγος ς´ Ἐπὶ κοίτην μου ἐν νυξίν ἐζήτησα ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου, ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν, ἐκάλεσα αὐτόν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου.

Ἄναστήσομαι δὴ καὶ κυκλώσω ἐν τῇ πόλει ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ζητήσω ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου· ἐζήτησα αὐτόν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν. εὔροσάν με οἱ τηροῦντες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει. 6.172 Μὴ ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου εἶδετε; ὡς μικρὸν ὅτε παρήλθον ἀπ' αὐτῶν, Ἔως οὗ εὔρον ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου. ἐκράτησα αὐτόν καὶ οὐκ ἀφῆκα αὐτόν, ἕως οὗ εἰσήγαγον αὐτόν εἰς οἶκον μητρός μου καὶ εἰς ταμιεῖον τῆς συλλαβούσης με. Ὁρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ, ἐὰν ἐγείρητε καὶ ἐξεγείρητε τὴν ἀγάπην, ἕως οὗ θελήσει. Τίς αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα ἀπὸ τῆς ἐρήμου ὡς στελέχη καπνοῦ, τεθυμιαμένη σμύρνα καὶ λίβανος, ἀπὸ πάντων κονιορτῶν μυρεψοῦ; Ἴδου ἡ κλίνη τοῦ Σαλωμών, ἐξήκοντα δυνατοὶ κύκλω αὐτῆς ἀπὸ δυνατῶν Ἰσραήλ, Πάντες κατέχοντες ῥομφαίαν, δεδιδαγμένοι πόλεμον, ἀνὴρ ῥομφαία αὐτοῦ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ἀπὸ θάμβους ἐν νυξίν. Πάλιν τὰ μεγάλα τε καὶ ὑψηλὰ δόγματα παρὰ τοῦ Ἄϊσμα τος τῶν ἁσμάτων διὰ τῆς παρούσης ἀναγνώσεως παιδεύομεθα. φιλοσοφία γάρ ἐστι τὸ τῆς νύμφης διήγημα, δι' ὧν τὰ περὶ ἑαυτῆς διεξέρχεται, ὅπως χρῆ περὶ τὸ θεῖον ἔχειν τοὺς 6.173 ἔραστὰς τοῦ ὑπερκειμένου κάλλους δογματιζούσης. ὃ δὲ μανθάνομεν διὰ τῶν προκειμένων λογίων τοιοῦτόν ἐστιν (χρῆ γὰρ οἶμαι προεκθέσθαι πρότερον τὴν τοῖς ῥητοῖς ἐγκειμένην διάνοιαν, εἶθ' οὕτως ἐφαρμόσαι τοῖς προθεωρηθεῖσι τὰ θεόπνευστα ῥήματα), ἔστι τοίνυν, ὡς ἐν ὀλίγῳ συνελόντα φράσαι, τοιοῦτόν τι δόγμα διὰ τῶν εἰρημένων ἀναφαινόμενον· διχῆ τέτμηται κατὰ τὴν ἀνωτάτω διαίρεσιν ἢ τῶν ὄντων φύσις· τὸ μὲν γάρ ἐστιν αἰσθητὸν καὶ ὑλῶδες, τὸ δὲ νοητὸν τε καὶ ἄϋλον. αἰσθητὸν μὲν οὖν λέγομεν ὅσον τῇ αἰσθήσει καταλαμβάνεται, νοητὸν δὲ τὸ ὑπερπίπτον τὴν αἰσθητικὴν κατανόησιν. ἐκ τούτων τὸ μὲν νοητὸν ἄπειρόν ἐστι καὶ ἀόριστον, τὸ δὲ ἕτερον πάντως τισὶ διαλαμβάνεται πέρασιν. πάσης γὰρ ὕλης τῷ ποσῷ τε καὶ τῷ ποιῷ διειλημῆς ἐν ὄγκῳ καὶ εἶδει καὶ ἐπιφανείᾳ καὶ σχήματι, πέρασ γίνεται τῆς περὶ αὐτὴν κατανοήσεως τὰ περὶ αὐτὴν θεωροῦμενα, ὡς μηδὲν ἔχειν τὸν τὴν ὕλην διερευνώμενον ἔξω τι τούτων ἐν φαντασίᾳ λαβεῖν· τὸ δὲ νοητὸν τε καὶ ἄϋλον τῆς τοιαύτης περιοχῆς καθαρεῦον ἐκφεύγει τὸν ὅρον ἐν οὐδενὶ 6.174 περατούμενον. πάλιν δὲ καὶ τῆς νοητῆς φύσεως διχῆ διηρημένης ἢ μὲν ἄκτιστός ἐστι καὶ ποιητικὴ τῶν ὄντων, αἰεὶ οὐσα ὅπερ ἐστὶ καὶ πάντοτε ὡσαύτως ἔχουσα, κρείττων τε προσθήκης ἀπάσης καὶ τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἀγαθῶν ἀνεπίδεκτος, ἢ δὲ διὰ κτίσεως παραχθεῖσα εἰς γένεσιν πρὸς τὸ πρῶτον αἴτιον αἰεὶ βλέπει τῶν ὄντων καὶ τῇ μετουσίᾳ τοῦ ὑπερέχοντος διὰ παντός ἐν τῷ ἀγαθῷ συντηρεῖται καὶ τρόπον τινὰ πάντοτε κτίζεται διὰ τῆς ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπαυξήσεως πρὸς τὸ μείζον ἀλλοιουμένη, ὡς μηδὲ ταύτη τι πέρασ ἐνθεωρεῖσθαι μηδὲ ὄρω τινὲ τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον αὐξήσιν αὐτῆς περιγράφεσθαι ἀλλ' εἶναι πάντοτε τὸ αἰεὶ παρὸν ἀγαθόν, κἂν ὅτι μάλιστα μέγα τε καὶ τέλειον εἶναι δοκῆ, ἀρχὴν τοῦ ὑπερκειμένου καὶ μείζονος, ὡς καὶ ἐν τούτῳ τὸν ἀποστολικὸν ἀληθεύεσθαι λόγον διὰ τῆς τῶν ἔμπροσθεν ἐπεκτάσεως ἐν λήθῃ γινομένων τῶν προδιηγουμένων· τὸ γὰρ αἰεὶ τι μείζον καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἀγαθὸν εὐρισκόμενον, περὶ ἑαυτὸ κατέχον τὴν τῶν μετεχόντων διάθεσιν, οὐκ ἔᾶ πρὸς τὰ παρωχηκότα βλέπειν τῇ τῶν προτιμοτέρων ἀπολαύσει τῶν καταδεεστέρων τὴν μνήμην παρακρουόμενον. 6.175 Τὸ μὲν οὖν νόημα τὸ τῇ φιλοσοφίᾳ τοῦ νυμφικοῦ διηγήματος τος ἡμῖν δογματιζόμενον τοιοῦτον εἶναι νομίζομεν, καιρὸς δ' ἂν εἶη

πρῶτον μὲν αὐτῆς ἐπιμνησθῆναι τῆς λέξεως τῶν θεο πνεύστων λογίων, εἴθ' οὕτως ἐφαρμόσαι τοῖς προθεωρηθεῖσι τὴν τοῖς ῥητοῖς ἐγκειμένην διάνοιαν. Ἐπὶ κοίτην μου ἐν νυξίν ἐζήτησα, φησίν, ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου, ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν, ἐκάλεσα αὐτόν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. ἀναστήσομαι δὴ καὶ κυκλώσω ἐν τῇ πόλει, ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ζητήσω ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου. ἐζήτησα αὐτόν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν. εὔροσάν με οἱ τηροῦντες, οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει. μὴ ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου εἶδετε; ὡς μικρὸν ὅτε παρήλθον ἀπ' αὐτῶν, ἕως οὗ εὔρον ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου· ἐκράτησα αὐτόν καὶ οὐκ ἀφήκα αὐτόν, ἕως οὗ εἰσήγαγον αὐτόν εἰς οἶκον μητρός μου καὶ εἰς ταμιεῖον τῆς συλλαβούσης με. Πῶς τοίνυν ἐν τοῖς εἰρημένους εὐρίσκομεν τὰ δογματικῶς ἡμῖν προθεωρηθέντα νοήματα; γέγονεν ἐν ταῖς προλαβούσαις ἀνόδοις πρὸς λόγον τῆς ἐκάστοτε γινομένης ἀξήσεως αἰεὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀλλοιουμένη καὶ οὐδέποτε ἐπὶ τοῦ καταλη φθέντος ἀγαθοῦ ἰσταμένη, νῦν μὲν ἵππῳ παραβαλλομένη τῇ καταστρεψαμένη τὸν Αἰγύπτιον τύραννον, πάλιν δὲ ὀρμίσκοις τε καὶ τρυγόσιν εἰκαζομένη κατὰ τὸν περιουχένιον κόσμον. 6.176 εἶτα ὡς οὐκ ἄρκεσθεῖσα τούτοις ἔτι πρὸς τὸ ἀνώτερον πρόεισι· διὰ γὰρ τῆς ἰδίας νάρδου τὴν θεῖαν ἐπιγινώσκει εὐωδιάν καὶ οὐδὲ ἐν τούτῳ μένει, ἀλλὰ πάλιν αὐτὸν τὸν ποθούμενον οἶόν τι ἄρωμα εὔπνουν ἐαυτῇ περιάπτει μεταξὺ τῶν λογικῶν μαζῶν, ὅθεν βρῦει τὰ θεῖα διδάγματα, τῷ χωρήματι τῆς καρδίας ἐνδησαμένη, μετὰ τοῦτο καρπὸν ἐαυτῆς ποιεῖται τὸν γεωργὸν βότρυον αὐτὸν ὀνομάζουσα ἡδὺ τι καὶ προσηγὲς διὰ τοῦ ἄνθους εὐωδιάζοντα, καὶ οὕτως ἀξηθεῖσα διὰ τῶν τοιούτων ὁδῶν καλῆ λέγεται καὶ πλησίον γίνεται καὶ περισσε ραῖς τὸ ἐν τοῖς ὄμμασιν αὐτῆς παρεικάζεται κάλλος. εἶτα πάλιν πρὸς τὸ μείζον χωρεῖ· διορατικωτέρα γὰρ γινομένη κάκεινη τοῦ λόγου καταμανθάνει τὴν ὥραν καὶ θαυμάζει, πῶς σύσκιος ἐπὶ τὴν κλίνην τῆς κάτω ζωῆς καταβαίνει τῇ ὑλικῇ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος φύσει συσκιαζόμενος. πρὸς τούτοις τὸν τῆς ἀρετῆς οἶκον διαγράφει τῷ λόγῳ, οὗ γίνεται ἡ ἐρέψιμος ὕλη κέδρος τε καὶ κυπάρισσος σηπεδόνας 6.177 τε καὶ διαφθορᾶς ἀνεπίδεκτος, δι' ὧν τὸ μόνιμόν τε καὶ ἀμετάβλητον τῆς πρὸς τὸ ἀγαθὸν σχέσεως διερμηνεύει τῷ λόγῳ. ἐπὶ τούτοις διὰ συγκρίσεως ἢ πρὸς τὸ κρεῖττον αὐτῆς παραλλαγὴ διαδείκνυται καὶ κρίνον ἐν ἀκάνθαις δοκεῖ. καὶ πάλιν παρ' ἐκείνης καθορᾶται τοῦ νυμφίου τὸ πρὸς τοὺς ἄλλους διάφορον· μῆλον γὰρ ὀνομάζεται μεταξὺ δρυμῶνος ἀκάρπου τῇ εὐχροίᾳ τῆς ὀπώρας ὠραιζόμενον, οὗ τὴν σκιὰν ὑπελθοῦσα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ οἴνου γίνεται. καὶ μύροις στηρίζεται καὶ τοῖς καρποῖς τοῦ μήλου στοιβάζεται καὶ τὸ ἐκλεκτὸν βέλος ἐν τῇ καρδίᾳ δεξαμένη διὰ τῆς γλυκείας πληγῆς πάλιν καὶ αὐτὴ γίνεται βέλος ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ τοξότου τῆς μὲν εὐωνύμου τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν ἄνω σκοπὸν εὐθυνούσης, τῆς δεξιᾶς δὲ πρὸς ἐαυτὴν διαλαμβανούσης τὸ βέλος. μετὰ ταῦτα ὡς ἤδη πρὸς τὸ τέλειον φθάσασα καὶ ταῖς λοιπαῖς τὴν ἐπὶ τὰ αὐτὰ προθυμίαν ὑψηγεῖται τῷ λόγῳ δι' ὀρκισμοῦ τινος τὴν περὶ τὴν ἀγάπην αὐτῶν σπουδὴν ἐπεγείρουσα. τίς οὖν οὐκ ἂν εἴποι τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ὑψωθεῖσαν ψυχὴν ἐν τῷ ἀκροτάτῳ γεγενῆσθαι ὄρω τῆς τελειότητος; ἀλλ' ὅμως τὸ πέρας τῶν προδιηνυσμένων ἀρχὴ γίνεται τῆς ἐπὶ 6.178 τὰ ὑπερκείμενα χειραγωγίας· πάντα γὰρ ἐκεῖνα φωνῆς ἤχος ἐνομίσθη πρὸς τὴν τῶν μυστικῶν θεωρίαν τὴν ψυχὴν διὰ τῆς ἀκοῆς ἐπιστρεφούσης. καὶ βλέπειν ἄρχεται τὸν ποθούμενον ἄλλῳ εἶδει τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐμφαινόμενον· δορκάδι γὰρ ὁμοιοῦται καὶ νεβρῶ παρεικάζεται, καὶ οὐχ ἔστηκεν οὔτε ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως οὔτε ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ αὐτοῦ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ἐπιπηδᾷ τοῖς ὄρεσιν ἀπὸ τῶν ἀκρωρειῶν ἐπὶ τὰς τῶν βουνῶν ἐξοχὰς μεθαλλόμενος. καὶ πάλιν ἐν μείζονι καταστάσει ἡ νύμφη γίνεται φωνῆς δευτέρας πρὸς αὐτὴν ἐλθούσης, δι' ἧς παρορμαῖται καταλιπεῖν τὴν ἐκ τοῦ τοίχου σκιὰν καὶ ἐν ὑπαίθρῳ γενέσθαι καὶ τῇ σκέπη τῆς πέτρας ἐναναπαύσασθαι τῆς ἐχομένης τοῦ προτειχίσματος καὶ τῆς ἐαρινῆς ὥρας κατατρυφήσαι δρεπομένην τοῦ καιροῦ τὰ ἄνθη ἀκμαῖα ὄντα

καὶ ὥρια καὶ πρὸς τομὴν ἐπιτήδεια καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς ἀπόλαυσιν ὁ καιρὸς τοῖς τρυφῶσι χαρίζεται ἐν ταῖς τῶν μουσικῶν ὀρνίθων φωναῖς. δι' ὧν πάλιν τελειότερα γινομένη ἢ νύμφη αὐτὴν ἀξιοῖ τοῦ φθεγγομένου τὴν ὄψιν ἰδεῖν ἐμφανῶς καὶ τὸν λόγον παρ' αὐτοῦ δέξασθαι μηκέτι δι' ἐτέρων φθεγγόμενον. πάλιν εἰκὸς ἐστὶν ἐπὶ τούτοις μακαρισθῆναι τὴν ψυχὴν τῆς ὑψηλῆς ἀναβάσεως, τοῦ ἀκροτάτου τῶν ποθουμένων ἐφικομένην· τί γὰρ ἂν τις μείζον εἰς μακαρισμὸν ἐννοήσῃ τοῦ ἰδεῖν τὸν θεόν; ἀλλὰ καὶ τοῦτο 6.179 τῶν μὲν προδιηνυσμένων πέρας ἐστὶ, τῆς δὲ τῶν ὑπερκεῖ μένων ἐλπίδος ἀρχὴ γίνεται· πάλιν γὰρ τῆς φωνῆς ἀκούει τῆς διακελυομένης τοῖς θηρευταῖς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν λογικῶν ἀμπελώνων ἀγρεῦσαι τὰ βλαπτικὰ τῶν καρπῶν θηρία, τοὺς μικροὺς ἐκείνους ἀλώπεκας. καὶ τούτου γενομένου μεταχωρεῖ τὰ δύο εἰς ἄλληλα· ὃ τε γὰρ θεὸς ἐν τῇ ψυχῇ γίνεται καὶ πάλιν εἰς τὸν θεὸν ἢ ψυχὴ μετοικίζεται. λέγει γὰρ ὅτι Ἀδελφιδὸς μου ἐμοὶ κἀγὼ αὐτῶ, τῶ ἐν κρίνοις ποιμαίνοντι καὶ μετατιθέντι τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἀπὸ τῶν σκιοειδῶν φαντασμάτων ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων ἀλήθειαν. ὄρας εἰς ὅσον ἀναβέβηκεν ὕψος ἢ ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον πορευομένη, ὡς τοῦ ἀκροτάτου τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδος τετυχηκέναι δοκεῖν· τί γὰρ ἀνώτερον τοῦ ἐν αὐτῶ γενέσθαι τῶ ποθουμένῳ καὶ ἐν ἑαυτῶ τὸν ποθούμενον δέξασθαι; ἀλλ' ὅμως ἐν τούτῳ γενομένη πάλιν ὡς ἐνδεῆς οὖσα τοῦ ἀγαθοῦ ὀδύρεται καὶ ὡς μήπω ἔχουσα τὸ τῇ ἐπιθυμίᾳ προκείμενον ἀμηχανεῖ τε καὶ δυσχεραίνει καὶ τὴν τοιαύτην τῆς ψυχῆς ἀμηχανίαν δημοσιεύει τῶ διηγήματι καὶ ὅπως εὖρε τὸ ζητούμενον ὑπογράφει τῶ λόγῳ. Ταῦτα δὲ πάντα διὰ τῆς τῶν προκειμένων ἡμῖν ῥητῶν θεωρίας μανθάνομεν, δι' ὧν σαφῶς διδασκόμεθα τὸ μήτε 6.180 τινὶ πέρατι τὸ μεγαλεῖον τῆς θείας ὀρίζεσθαι φύσεως μήτε τι γνώσεως μέτρον ὅρον γίνεσθαι τῆς τῶν ζητουμένων κατανοήσεως, μεθ' ὃν στήναι χρὴ τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω φορᾶς τὸν τῶν ὑψηλῶν ὀρεγόμενον, ἀλλ' οὕτως ἔχειν τὸν διὰ τῆς τῶν ὑπερκειμένων κατανοήσεως ἐπὶ τὸ ἄνω τρέχοντα νοῦν, ὡς πᾶσαν τελειότητα γνώσεως τὴν ἐφικτὴν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀρχὴν γίνεσθαι τῆς τῶν ὑψηλοτέρων ἐπιθυμίας. καὶ μοι σκόπει δι' ἀκριβείας τὸν προκείμενον τῇ θεωρίᾳ λόγον τοῦτο προκατανοήσας ὅτι θάλαμὸς ἐστὶν ἢ σωματικὴ τοῦ λόγου ὑπογραφή καὶ γαμικὴ τις διασκευή, ἢ δίδωσι τῇ θεωρίᾳ τὰς ὕλας, ὧν ἢ φιλοσοφία πρὸς τὸ καθαρὸν τε καὶ αὔλον μετενεγκοῦσα τὰς τῶν νοημάτων ἐμφάσεις διὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπιτελουμένων προάγει τὰ δόγματα τοῖς τῶν γινομένων αἰνίγμασι συγχρησαμένη πρὸς τὴν τῶν δηλουμένων σαφήνειαν. ἐπεὶ τοίνυν νύμφην μὲν ὑπέθετο τὴν ψυχὴν ὁ λόγος, ὁ δὲ ἐξ ὅλης καρδίας τε καὶ ψυχῆς καὶ δυνάμεως παρ' αὐτῆς ἀγαπώμενος νυμφίος κατονομάζεται, ἀκολούθως ἢ 6.181 ἐπὶ τὸ ἀκρότατον ὡς ᾤετο τῶν ἐλπιζομένων ἐλθοῦσα καὶ ἤδη πρὸς τὸν ποθούμενον ἀνακεκρᾶσθαι νομίσασα κοίτην ὀνομάζει τὴν τελειότεραν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν καὶ νύκτα λέγει τὸν τῆς κοίτης καιρὸν. διὰ δὲ τοῦ ὀνόματος τῆς νυκτὸς ἐνδείκνυται τῶν ἀοράτων τὴν θεωρίαν καθ' ὁμοιότητα Μωϋσέως τοῦ ἐν τῶ γνόφῳ γεγονότος ἐν ᾧ ἦν ὁ θεός, ὃς ἔθετο, καθὼς φησὶν ὁ προφήτης, σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ κύκλῳ αὐτοῦ. ἐν ᾧ καταστᾶσα τότε διδάσκεται ὅτι τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ ἐπιβῆναι τῆς τελειότητος ὅσον οἱ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἐγχειρήσαντες· ἤδη γὰρ φησὶν ὡς τῶν τελειῶν ἀξιωθεῖσα καθάπερ ἐπὶ κοίτης τινὸς τῆς τῶν ἐγνωσμένων καταλήψεως ἐμαυτὴν ἀναπαύουσα ὅτε τῶν ἀοράτων ἐντὸς ἐγενόμην καταλιποῦσα τὰ αἰσθητήρια, ὅτε περιεσχέθην τῇ θεῖᾳ νυκτὶ τὸν ἐν τῶ γνόφῳ κεκρυμμένον ἀναζητοῦσα, τότε τὴν μὲν ἀγάπην πρὸς τὸν ποθούμενον εἶχον, αὐτὸ δὲ τὸ ἀγαπώμενον διέπτη τῶν λογισμῶν τὴν λαβὴν· ἐζήτουν γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τὴν κοίτην μου ἐν ταῖς νυξίν, ὥστε γνῶναι τίς ἢ οὐσία, πόθεν ἄρχεται, εἰς τί καταλήγει, ἐν τίνι τὸ εἶναι ἔχει· ἀλλ' οὐχ εὖρον αὐτόν. ἐκάλουν αὐτὸν ἐξ ὀνόματος ὡς ἦν μοι δυνατὸν ἐξευρεῖν ἐπὶ τοῦ ἀκατονομάστου ὀνόματα, ἀλλ' οὐκ ἦν ὀνόματος ἔμφασις ἢ καθικνουμένη τοῦ ζητουμένου. 6.182 πῶς

γὰρ ἂν ὁ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα ὦν διὰ τῆς ὀνομαστικῆς κλήσεως ἐξευρεθείη; οὐ χάριν φησὶν ὅτι Ἐκάλεσα αὐτὸν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. τότε ἔγνω ὅτι τῆς μεγαλοπρεπείας, τῆς δόξης, τῆς ἀγιωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας. διὸ πάλιν ἀνίστησιν ἑαυτὴν καὶ περιπολεῖ τῇ διανοίᾳ τὴν νοητὴν τε καὶ ὑπερκόσμιον φύσιν, ἣν πόλιν κατονομάζει, ἐν ἣ ἂν ἀρχαί τε καὶ κυριότητες καὶ οἱ ταῖς ἐξουσίαις ἀποτεταγμένοι θρόνοι ἢ τε τῶν ἐπουρανίων πανήγυρις, ἣν ἀγορὰν ὀνομάζει, καὶ τὸ ἀπερίληπτον ἀριθμῶ πλῆθος, ὃ τῷ τῆς πλατείας διασημαίνει ὀνόματι, εἰ ἄρα ἐν τούτοις εὐρεθείη τὸ ἀγαπώμενον. ἢ μὲν οὖν περιήρει διερευνημένη πᾶσαν ἀγγελικὴν διακόσμησιν καὶ ὡς οὐκ εἶδεν ἐν τοῖς εὐρεθείσιν ἀγαθοῖς τὸ ζητούμενον τούτο καθ' ἑαυτὴν ἐλογίσατο· ἄρα κἂν ἐκείνοις ληπτὸν ἔστι τὸ παρ' ἐμοῦ ἀγαπώμενον; καὶ φησι πρὸς αὐτούς· μὴ κἂν ὑμεῖς ὄν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου εἴδετε; σιωπησάντων δὲ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν καὶ διὰ τῆς σιωπῆς ἐνδειξά μενων τὸ κάκεινους ἄληπτον εἶναι τὸ παρ' αὐτῆς ζητούμενον, ὡς διεξήλθε τῇ πολυπραγμοσύνῃ τῆς διανοίας πᾶσαν ἐκείνην τὴν ὑπερκόσμιον πόλιν καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς νοητοῖς τε καὶ 6.183 ἄσωμάτοις εἶδεν οἷον ἐπόθησεν, τότε καταλιποῦσα πᾶν τὸ εὐρισκόμενον οὕτως ἐγνώρισε τὸ ζητούμενον, τὸ ἐν μόνῳ τῷ μὴ καταλαμβάνεσθαι τί ἐστὶν ὅτι ἔστι γινωσκόμενον, οὐ πᾶν γνῶρισμα καταληπτικὸν ἐμπόδιον τοῖς ἀναζητοῦσι πρὸς τὴν εὕρεσιν γίνεται. διὰ τοῦτο φησι Μικρὸν ὅτε παρήλθον ἀπ' αὐτῶν ἀφείσα πᾶσαν τὴν κτίσιν καὶ παρελθοῦσα πᾶν τὸ ἐν τῇ κτίσει νοούμενον καὶ πᾶσαν καταληπτικὴν ἔφοδον καταλιποῦσα, τῇ πίστει εὗρον τὸν ἀγαπώμενον καὶ οὐκέτι μεθήσω τῇ τῆς πίστεως λαβῆ τοῦ εὐρεθέντος ἀντεχομένη, ἕως ἂν ἐντὸς γένηται τοῦ ἐμοῦ ταμείου. καρδία δὲ πάντως τὸ ταμειῖόν ἐστίν, ἢ τότε γίνεται δεκτικὴ τῆς θείας αὐτοῦ ἐνοικήσεως, ὅταν ἐπανεέλθῃ πρὸς τὴν κατάστασιν ἐκείνην, ἐν ἣ τὸ κατ' ἀρχὰς ἦν ὅτε ἐπλάσθη ὑπὸ τῆς συλλαβούσης, μητέρα δὲ πάντως τὴν πρώτην τῆς συστάσεως ἡμῶν αἰτίαν νοῶν τις οὐχ ἀμαρτήσεται. Καιρὸς δ' ἂν εἴη πάλιν ἐπ' αὐτῆς τῆς λέξεως παραθέσθαι τὰς θείας φωνάς, ὥστε τοῖς θεωρηθεῖσιν ἐφαρμοσθῆναι τὰ ῥήματα· Ἐπὶ κοίτην μου ἐν νυξίν ἐζήτησα ὄν ἠγάπησεν 6.184 ἡ ψυχὴ μου, ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν, ἐκάλεσα αὐτόν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. ἀναστήσομαι δὴ καὶ κυκλώσω ἐν τῇ πόλει ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ζητήσω ὄν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου. ἐζήτησα αὐτόν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν. εὔροσάν με οἱ τηροῦντες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει. μὴ ὄν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου εἴδετε; ὡς μικρὸν ὅτε παρήλθον ἀπ' αὐτῶν, ἕως οὐ εὔρον ὄν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου. ἐκράτησα αὐτόν καὶ οὐκ ἀφῆκα αὐτόν, ἕως οὐ εἰσήγαγον αὐτόν εἰς οἶκον μητρὸς μου καὶ εἰς ταμειῖον τῆς συλλαβούσης με. Ἐπὶ τούτοις πάλιν ὑπὸ φιλανθρωπίας καὶ ταῖς θυγατράσιν Ἱερουσαλὴμ διαλέγεται, ἃς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν συγκρίσει τοῦ τῆς νύμφης κάλλους τοῦ παρεικασθέντος τῷ κρίνω ἀκάνθας ὁ λόγος ὠνόμασε, καὶ διὰ τοῦ ὄρκου τῶν ἐν τῷ κόσμῳ δυνάμεων πρὸς τὸ ἴσον τῆς ἀγάπης διανίστησι μέτρον, ὥστε τὸ θέλημα τοῦ νυμφίου καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐνεργὸν γενέσθαι. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς φθάσασιν τίς τε ὁ κόσμος, ἐν ᾧ αἱ ἰσχύες καὶ αἱ δυνάμεις, καὶ τί τὸ θέλημα τοῦ ἐξ ὅλης καρδίας τε καὶ ψυχῆς ἀγαπωμένου, ὡς μὴ χρειάν εἶναι πάλιν διὰ τῶν 6.185 αὐτῶν τὸν λόγον μηκύνεσθαι τῆς προθεωρηθείσης ἡμῖν ἐν τοῖς ῥήμασι διανοίας καὶ τὸ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ νοούμενον ἱκανῶς φανερούσης. ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐφεξῆς τῷ λόγῳ προΐωμεν, εἴ πως γένοιτο δυνατὸν καὶ ἡμῖν συναναβῆναι τῇ τελείᾳ περιστερᾷ πρὸς τὸ ὕψος ἀνιπταμένη καὶ ἀκοῦσαι τῆς τῶν φίλων τοῦ νυμφίου φωνῆς ἐν θαύματι ποιουμένων τὴν ἀνάβασιν αὐτῆς τὴν ἐκ τῆς ἐρήμου, ὃ δὴ καὶ μᾶλλον πλεονάζει τοῖς θεαταῖς τὴν ἔκπληξιν, εἰ τοιαύτην ἢ ἔρημος ἀναδίδωσι, ὡς μιμῆσθαι δένδρων κάλλος τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ διὰ τὸν ἀτμὸν τοῦ θυμιάματος γεωργουμένων. τὰ δὲ θυμιάματα σμύρνα καὶ λίβανος ἦν. τῷ δὲ ἀπὸ τούτων ἀτμῶ καὶ κονιορτός τις διὰ τῶν λεπτοποιηθέντων ἀρωμάτων συνηγείρετό τε καὶ συνανέβαινε, ὡς ἀντὶ κόνεως εἶναι τῆς ἀνακεκραμένης πρὸς τὸν ἀέρα τὴν

λεπτομερῆ τῶν ἀρωμάτων διάχυσιν, δι' ἧς ὄρθιος ὁ κονιορτὸς ἦν καὶ μετέωρος. ἔχει δὲ οὕτως ἡ λέξις· Τίς αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα ἐκ τῆς ἐρήμου ὡς στελέχη καπνοῦ τε θυμιαμένη σμύρνα καὶ λίβανος ἀπὸ πάντων κονιορτῶν μυρεψοῦ; εἴ τις ἀκριβῶς ἐπιστήσειε τοῖς εἰρημένοις τὸν νοῦν, εὐρήσει τοῦ προκατανοηθέντος ἡμῖν δόγματος τὴν ἀλήθειαν· ὡσπερ γὰρ ἐν ταῖς πομπαῖς τῶν θεάτρων, κὰν οἱ αὐτοὶ ὧσιν οἱ τὴν προτεθεῖσαν αὐτοῖς ἱστορίαν ὑποκρινό 6.186 μενοι, ὅμως ἕτεροι ἐξ ἐτέρων νομίζονται φαίνεσθαι οἱ τῇ διαφορᾷ τῶν προσωπίων τὸ εἶδος τὸ περὶ αὐτοὺς ἐναμείβοντες καὶ ὁ νῦν δοῦλος ἢ ἰδιώτης φαινόμενος μετ' ὀλίγον ἀριστεύς τε καὶ στρατιώτης ὁράται καὶ πάλιν καταλιπὼν τὸ ὑποχείριον σχῆμα στρατηγικὸν εἶδος ἀναλαμβάνει ἢ καὶ βασιλέως μορφήν ὑποδύεται, οὕτω καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἀρετὴν προκοπαῖς οὐ πάντοτε τῷ αὐτῷ παραμένουσι χαρακτῆρι οἱ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν διὰ τῆς τῶν ὑψηλοτέρων ἐπιθυμίας μεταμορφούμενοι, ἀλλὰ πρὸς λόγον τῆς αἰεὶ κατορθωθείσης ἐκάστῳ διὰ τῶν ἀγαθῶν τελειότητος ἴδιός τις τῷ βίῳ χαρακτήρ ἐπιλάμπει ἄλλος ἐξ ἄλλου γινόμενός τε καὶ φαινόμενος διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐπαυξήσεως. διό μοι δοκοῦσι ξενίζεσθαι πρὸς τὸ φαινόμενον οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου οἱ πρότερον μὲν αὐτὴν ἐγνωκότες καλὴν ἀλλ' ὡς ἐν γυναιξὶ καλὴν, μετὰ ταῦτα δὲ δι' ὁμοιότητος χρυσοῦ μετὰ στιγματῶν ἀργυρίου τὸ κάλλος αὐτῆς ὠραῖζοντες. νυνὶ δὲ μηδὲν τῶν προλαβόντων σημείων περὶ αὐτὴν καθορῶντες ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων χαρακτηρίζοντες θαυμάζουσιν οὐ μόνον τὴν ἄνοδον ἀλλὰ καὶ ὅθεν ἀνέδραμεν· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὃ τὴν ἐπίτασιν ποιεῖ τῆς ἐκπλήξεως· μία ὁράται ἡ ἀναβαίνουσα, καὶ ἄλσει δένδρων τὸ φαινόμενον παραβάλλεται· στελέχη γὰρ 6.187 ὁραῖσθαι νομίζεται εἰς ὕψος ἀνατρέχοντα καὶ αὐξανόμενα, τὸ δὲ ὑποτρέφον τὰ στελέχη ταῦτα οὐ πίων τίς ἐστι γῆ καὶ κατάρρουτος, ἀλλ' αὐχμηρὰ καὶ διψώδης καὶ ἔρημος. τίνοι τοίνυν ἐνριζοῦνται τὰ στελέχη ταῦτα καὶ πόθεν αὐξεται; ρίζα μὲν αὐτοῖς ἢ τῶν ἀρωμάτων κόνις ἐστίν, ἀρδεῖα δὲ ὁ ἐκ τῶν θυμιαμάτων ἀτμὸς ἐπιδροσίζων διὰ τῆς εὐωδίας τοῦτο τὸ ἄλσος. ὅσον ἔπαινον περιέχει τῆς ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις μαρτυρηθείσης ὁ λόγος. τό τε γὰρ ἀλλήλους διερωτᾶν περὶ τῆς ὀφθείσης ὡς ἐν ἄλλῳ δεικνυμένης τῷ εἶδει καὶ οὐ κατὰ τὴν προτέραν μορφήν ἐγκώμιόν ἐστι τῆς κατ' ἀρετὴν προκοπῆς τελεώτατον πολλὴν αὐτῇ μαρτυροῦν τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον παραλλαγὴν καὶ μετάστασιν· ξενιζομένων γὰρ ἐστὶν ἡ φωνὴ παρὰ τὸ σύνθηρες εἶδος ἐν θαύματι ποιουμένων τὴν ἐπανθοῦσαν μορφήν ὅτι· αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα ἐκ τῆς ἐρήμου μέλαινα τὸ πρότερον ἡμῖν ἐωρᾶτο. πῶς τὴν σκοτεινὴν μορφήν ἀπεκλύσατο; πῶς αὐτῇ χιονώδες ἐπαστράπτει τὸ κάλλος; ἢ ἔρημός ἐστιν ὡς ἔοικεν αἰτία τούτων, ἢ καθάπερ τι ἔρνος ἀναδραμεῖν αὐτὴν εἰς ὕψος ποιήσασα καὶ πρὸς τὸ τοιοῦτον 6.188 μεταβάλλουσα κάλλος· οὐ γὰρ ἐξ αὐτομάτου τινὸς συντυχίας οὐδὲ κατ' ἄκριτόν τινα ἀποκλήρωσιν γέγονεν αὐτῇ ἢ πρὸς τὸ ὕψος ἀναδρομή, ἀλλ' ἐξ οἰκείων πόνων δι' ἐγκρατείας τε καὶ ἐπιμελείας τὸ κάλλος ἐκτήσατο. οὕτω ποτὲ καὶ ἡ τοῦ προφήτου ψυχὴ διψώδης ἐγένετο τῆς θείας πηγῆς, ἐπειδὴ αὐτῷ ἡ σὰρξ ἔρημός τε καὶ ἄβατος καὶ ἄνυδρος γενομένη τὸ θεῖον δίψος ἐν ἑαυτῇ παρεδέξατο. τὸ τοίνυν ἐκ τῆς ἐρήμου ἀναβαίνειν αὐτὴν μαρτυρίαν περιέχει τοῦ διὰ προσοχῆς τε καὶ ἐγκρατείας εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀναδραμεῖν, ὡς καὶ τοῖς φίλοις τοῦ νυμφίου θαῦμα γενέσθαι, οἱ διὰ πολλῶν ὑποδειγμάτων τὸ κάλλος αὐτῆς ἐρμηνεύουσιν, ἐπειδὴ δι' ἐνὸς ἅπαν περιληφθῆναι οὐχ οἷόν τε ἦν· πρῶτον μὲν γὰρ στελέχει τὴν ὥραν εἰκάζουσι καὶ οὐδὲ τοῦτο ἐνί, ἀλλ' εἰς πλῆθος δένδρων ἄγεται τῶν ἐν αὐτῇ θαυμάτων ἢ εἰκασία, ὡς ἂν τὸ πολυειδὲς καὶ ποικίλον τῶν ἀρετῶν τῇ ὑπογραφῇ τοῦ ἄλσους διαδεικνύοιτο· εἶτα καπνὸς ἐκ θυμιαμάτων εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ κάλλους παραλαμβάνεται καὶ οὐδὲ οὗτος ἀπλοῦς ἀλλὰ σμύρνης καὶ λιβάνου συγκεκραμένων, ὡς μίαν ἐξ ἀμφοῖν γενέσθαι τῶν ἀτμῶν τὴν χάριν, δι' ὧν τὸ τῆς νύμφης 6.189 ὑπογράφεται κάλλος· ἄλλος ἔπαινος αὐτῆς ἢ τῶν ἀρωμάτων τούτων γίνεται μίξις· ἢ σμύρνα πρὸς τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν

σωμάτων επιτηδείως ἔχει, ὁ δὲ λίβανος κατὰ τινα λόγον ἀφιέρωται τῇ τοῦ θεοῦ τιμῇ. ὁ τοίνυν ἑαυτὸν μέλλων ἀνατιθέναι τῇ τοῦ θεοῦ θεραπείᾳ οὐκ ἄλλως ἔσται λίβανος τῷ θεῷ θυμιώμενος, εἰ μὴ πρότερον σμύρνα γένοιτο, τουτέστιν εἰ μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἑαυτοῦ μέλη νεκρώσειε συνταφεὶς τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀναδεξαμένῳ τὸν θάνατον καὶ τὴν σμύρναν ἐκείνην τὴν εἰς τὸν ἑνταφιασμὸν τοῦ κυρίου παραληφθεῖσαν τῇ σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ διὰ τοῦ νεκρῶσαι τὰ μέλη καταδεξάμενος. ὧν γενομένων πᾶν εἶδος τῶν κατ' ἀρετὴν ἀρωμάτων ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ βίου καθάπερ ἐν θυίᾳ τινὶ λεπτοποιηθέντων τὸν ἠδὺν ἐκείνον κονιορτὸν ἀπεργάζεται, ὃν ὁ ἀναλαβὼν ἐν τῷ ἄσθματι εὐπνους γίνεται τοῦ μεμυρισμένου πνεύματος πλήρης γενόμενος. Μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ κάλλει μαρτυρίαν οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου καὶ παρασκευασταὶ τοῦ ἀγνοῦ θαλάμου καὶ τῆς καθαρᾶς 6.190 νύμφης προμνήστορες ὑποδεικνύουσιν αὐτῇ τῆς βασιλικῆς κλίνης τὸ κάλλος, ὡς ἂν μᾶλλον εἰς ἐπιθυμίαν τὴν νύμφην ἀγάγοιεν τῆς θείας τε καὶ ἀχράντου μετ' αὐτοῦ συμβιώσεως. ἡ δὲ ὑπογραφή τῆς τοῦ βασιλέως κλίνης αὕτη ἐστίν, ἦν τῷ δεικτικῷ λόγῳ ὑπ' ὄψιν ἄγουσιν αὐτῇ δι' ὧν διεξέρχονται· λέγουσι γάρ· Ἴδου ἡ κλίνη τοῦ Σαλωμών, ἐξήκοντα δυνατοὶ κύκλῳ αὐτῆς ἀπὸ δυνατῶν Ἰσραὴλ, πάντες κατέχοντες ῥομφαίαν, δεδιδραγμένοι πόλεμον· ἀνὴρ ῥομφαία αὐτοῦ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ἀπὸ θάμβους ἐν νυξίν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐκ τῆς ἱστορίας ὁ περὶ τῆς κλίνης λόγος ἐστὶ, παντὶ δῆλον ἂν γένοιτο διὰ τῶν σωματικῶς περὶ τοῦ Σολομῶνος ἱστορηθέντων, οὗ καὶ τὰ βασίλεια καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὴν λοιπὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ διαγωγὴν μετὰ πάσης ἀκριβείας ὁ λόγος ὑπέγραψεν. καινὸν δέ τι καὶ παρηλλαγμένον εἶπε περὶ τῆς κλίνης οὐδέν, ὡς πᾶσαν ἀνάγκην εἶναι μὴ παραμεῖναι τῷ γράμματι τὴν ἐξήγησιν, ἀλλὰ διὰ τινος ἐπιμελεστέρας κατανοήσεως μεταλαβεῖν τὸν λόγον εἰς πνευματικὴν θεωρίαν τῆς ὑλικῆς ἐμφάσεως τὸν νοῦν ἀποστήσαντας. τίς γὰρ ἂν ἐξ ὀπλιτῶν ἐξήκοντα καλλωπισμὸς γένοιτο κλίνης νυμφικῆς, οἷς μάθημα μὲν τὰ φοβερά τοῦ πολέμου, κόσμος δὲ ἡ ῥομφαία 6.191 προβεβλημένη τοῦ σώματος, θάμβος δὲ περὶ αὐτοὺς νυκτερινόν; (τὴν γὰρ φοβερὰν ἔκπληξιν τὴν ἐκ δειμάτων τινῶν νυκτερινῶν γινομένην διὰ τῆς τοῦ θάμβους λέξεως ὁ λόγος ἐνδείκνυται, ἦν τοῖς ὀπλίταις τούτοις προσεῖναι λέγει.) οὐκοῦν παντὶ τρόπῳ ζητητέον ἂν εἴη διάνοιάν τινα διὰ τῶν ῥητῶν τούτων τοῖς προτεθεωρημένοις ἀκόλουθον. τίς οὖν ἐστὶν ἡ διάνοια; ἔοικε τὸ θεῖον κάλλος ἐν τῷ φοβερῷ τὸ ἐράσμιον ἔχειν ἀπὸ τῶν ἐναντίων τῷ σωματικῷ κάλλει δεικνύμενον· ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἑλκτικὸν εἰς ἐπιθυμίαν ἐστὶ τὸ προσηνὲς τῇ ὄψει καὶ μειλίχιον καὶ πάσης φοβερᾶς τε καὶ θυμῶδους διαθέσεως κεχωρισμένον, τὸ δὲ ἀκήρατον κάλλος ἐκείνο ἡ φοβερά τε καὶ κατάπληκτος ἀνδρεία ἐστίν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἐμπαθὴς καὶ ῥυπῶσα τῶν σωμάτων ἐπιθυμία τοῖς τῆς σαρκὸς μέλεσιν ἐγκαθημένη καθάπερ τι σύνταγμα ληστρικὸν ἐνεδρεῦει τὸν νοῦν καὶ αἰχμάλωτον ἄγει πολλάκις πρὸς τὸ ἑαυτῆς βούλημα συναρπάσασα, ἐχθρὸν δὲ τῷ θεῷ τὸ γινόμενον, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος ὅτι Τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν, διὰ τοῦτο ἀκόλουθόν ἐστὶν ἐκ τῶν 6.192 ἐναντίων τῇ σωματικῇ ἐπιθυμίᾳ τὸν θεῖον ἔρωτα γίνεσθαι, ὥστε εἰ ταύτης καθηγεῖται ἔκλυσις καὶ ἄνεσις καὶ βλακῶδης διάχυσις, ἐκεῖ τὴν ἐπίφοβόν τε καὶ κατάπληκτον ἀνδρείαν ὕλην τοῦ θεοῦ ἔρωτος γίνεσθαι· τοῦ γὰρ ἀνδρώδους θυμοῦ τὸν τῆς ἡδονῆς λόχον καταπτοήσαντός τε καὶ φυγαδεύσαντος οὕτω τὸ καθαρὸν τῆς ψυχῆς ἀναφαίνεται κάλλος μηδενὶ πάθει σωματικῆς ἐπιθυμίας καταρρυπούμενον. οὐκοῦν ἀναγκαίως ἡ νυμφικὴ τοῦ βασιλέως κλίνη τοῖς ὀπλίταις ἐν κύκλῳ διαλαμβάνεται, ὧν ἡ τοῦ πολεμεῖν ἐμπειρία καὶ τὸ πρόχειρον ἔχειν ἐπὶ τοῦ μηροῦ τὴν ῥομφαίαν θάμβος καὶ ἔκπληξιν ἐμποιεῖ τοῖς σκοτεινοῖς λογισμοῖς τοῖς ἐν νυξί τε καὶ σκοτομήνῃ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ λοχῶσί τε καὶ τοξεύουσιν. ὅτι γὰρ ἀναιρετικῆ τῶν ῥυπαρῶν ἡδονῶν ἐστὶν ἡ τῶν περιεστοιχισμένων τὴν κλίνην ἐξόπλισις, δῆλον ἂν γένοιτο διὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ λόγου ὅς φησὶν ὅτι Πάντες δεδιδραγμέ νοι πόλεμον,

άνηρ ρομφαία αὐτοῦ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ· ἀληθῶς γὰρ εἰδότες ἐστίν, ὅπως ἀντιστρατεύεσθαι χρή τῇ σαρκί τε καὶ τῷ αἵματι, τὸ τὴν ρομφαίαν τῷ μηρῷ ἔχειν ἐφηρμοσμένην. νοεῖ δὲ πάντως ὁ τῶν γραφικῶν αἰνιγμάτων 6.193 οὐκ ἄπειρος ἔκ τε τῆς τοῦ μηροῦ μνήμης τὸ σημαϊνόμενον καὶ ὅτι ρομφαία ὁ λόγος ἐστίν. ὁ τοίνυν τὸ φοβερὸν ὄπλον, λέγω δὲ τὴν τῆς σωφροσύνης ρομφαίαν, διεζωσμένος οὗτός ἐστι τῇ ἀφθάρτῳ κλίνῃ ἐράσμιος, εἷς τῶν δυνατῶν Ἰσραὴλ καὶ τοῦ καταλόγου τῶν ἐξήκοντα ἄξιος. τὸν δὲ ἀριθμὸν τοῦτον ἔχειν μὲν τινα μυστικὸν λόγον οὐκ ἀμφιβάλλομεν, ἀλλὰ μόνοις ἐκείνοις δῆλον, οἷς ἀποκαλύπτει τὰ κεκρυμμένα μυστήρια ἢ τοῦ πνεύματος χάρις, ἡμεῖς δὲ καλῶς ἔχειν φαμέν τῶν προχείρων τοῦ λόγου νοημάτων ἐμφορηθέντας, καθὼς ἐπὶ τοῦ πάσχα νομοθετεῖ Μωϋσῆς τῶν προφαινομένων σαρκῶν ἐμφαγόντας ἀπολυπραγμόνητον εἶσαι τὸ τοῖς ὀστέοις τῆς ἀσαφείας ἐγκεκρυμμένον. εἰ δὲ τίς ἐστὶν ἐπιθυμητὴ τῆς τῶν κρυφίων μυελῶν τοῦ λόγου, ζητείτω παρὰ τοῦ τὰ κεκρυμμένα τοῖς ἀξίοις ἀποκαλύπτοντος. ὡς δ' ἂν μὴ δοκοῖμεν ἀγύμναστον παρατρέχειν τὸν λόγον μηδὲ καταρραθυμεῖν τοῦ θείου προστάγματος τοῦ ἐρευνᾶν τὰς θείας διακελευομένου γραφάς, οὕτως τὸν περὶ τῶν ἐξήκοντα λόγον διασκοπήσωμεν· δώδεκα ῥάβδοι κατ' ἀριθμὸν τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ 6.194 κατὰ πρόσταγμα θεῖον παρὰ τοῦ Μωϋσέως λαμβάνονται, ἀλλὰ μία τῶν πασῶν προετιμήθη μόνη παρὰ τὰς ἄλλας βλαστήσασα. πάλιν παρὰ τοῦ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦ ἰσάριθμοι ταῖς φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ λίθοι ἐκ τοῦ Ἰορδάνου λαμβάνονται, ὧν οὐδὲ εἷς ἀπόβλητος γίνεται πάντων ὁμοτίμως εἰς μαρτυρίαν τοῦ κατὰ τὸν Ἰορδάνην μυστηρίου παραληφθέντων. καὶ πολὺ τὸ ἀκόλουθον ἐν τοῖς ἱστορουμένοις ἐστίν· προκοπὴν γὰρ τινα τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ τελειότερον ὁ λόγος ἐνδείκνυται, ὡς ἐν ἀρχαῖς μὲν τῆς νομοθεσίας μίαν εὐρεθῆναι ῥάβδον ζῶσάν τε καὶ βλαστάνουσαν, τὰς δὲ λοιπὰς ὡς ξηράς τε οὖσας καὶ ἀκάρπους ἀποβληθῆναι. πλείονος δὲ διαγεγονότος χρόνου καὶ τῶν νομικῶν αὐτοῖς παραγγελμάτων ἐν ἀκριβεστέρῃ κατανοήσει γεγεννημένων, ὡς καὶ τὴν ἐκ δευτέρου περιτομὴν τὴν παρὰ τοῦ Ἰησοῦ αὐτοῖς ἐπαγομένην καὶ νοῆσαι καὶ δέξασθαι τῆς πετρίνης μαχαίρας περιελούσης αὐτῶν πᾶν τὸ ἀκάθαρτον (νοεῖ δὲ πάντως ὁ συνετὸς ἀκροατὴς τῆς τε πέτρας καὶ τῆς μαχαίρας τὸ σημαϊνόμενον), εἰκὸς ἦν βεβαιωθεῖσθαι ἐν αὐτοῖς τῆς νομίμου τε καὶ ἐναρέτου ζωῆς μηδένα τῶν λίθων τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἰσραηλιτικῶν φυλῶν παραληφθέντων εὐρεθῆναι ἀπόβλητον. ἐπεὶ δὲ χρή πάντοτε τῶν ἀγαθῶν τὰς ἐπαυξήσεις ἐπιζητεῖν, ὅτε προῆλθεν ὁ 6.195 χρόνος, καὶ ἡ δύναμις τοῦ Ἰσραὴλ μείζων ἐγένετο· οὕτω γὰρ φησὶν ἐν τοῖς προκειμένοις ἡμῖν ῥητοῖς ὁ λόγος ὅτι ἀπὸ δυνατῶν Ἰσραὴλ τότε οὐκέτι εἷς ἀπὸ φυλῆς λίθος ἢ μία ῥάβδος λαμβάνεται, ἀλλὰ πέντε ἀντὶ ῥάβδων ἢ λίθων ἀφ' ἐκάστης φυλῆς ἄνδρες πολεμισταί, δεδιδραγμένοι πόλεμον, αἶροντες ρομφαίαν, ἀπὸ δυνατῶν Ἰσραὴλ τὴν θεῖαν κλίνην περιστοιχίζονται, ὧν διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἀπόβλητος γίνεται, διότι πάσης φυλῆς ἀπαρχὴ οἱ πέντε γίνονται, ὧν ὁ ἀριθμὸς δωδεκάκις κεφαλαιούμενος τὸ πλήρωμα ποιεῖ τῶν ἐξήκοντα. χρή τοίνυν πέντε ἀφ' ἐκάστης φυλῆς φοβεροὺς ὀπλομάχους φύλακας τῆς τοῦ βασιλέως κλίνης γενέσθαι, ὡς, εἴ γε λείποι τῷ ἀριθμῷ τῶν πέντε, ἀπαράδεκτον εἶναι καὶ τὸ λειπόμενον. Ἄρ' ἐστὶ λοιπὸν κατατολμῆσαι τοῦ ἐνθυμήματος, πῶς ἀφ' ἐκάστης φυλῆς οἱ πέντε ὀπλίζονται, ἵνα τῆς βασιλικῆς κλίνης φύλακες γένωνται, πῶς ἕκαστος τῶν πέντε τούτων φοβερὸς τοῖς ἀντιτεταγμένοις διὰ τῆς ὀπλίσεως γίνεται τὴν ρομφαίαν τοῦ μηροῦ προβαλλόμενος; ἢ δῆλόν ἐστιν ὅτι ὁ εἷς ἄνθρωπος οἱ πέντε οὗτοι ὀπλιταί εἰσιν ἐκάστης αἰσθήσεως 6.196 τὴν πρόσφορον ἐαυτῇ ρομφαίαν εἰς κατάπληξιν τῶν ἐναντίων προβαλλομένης; ὀφθαλμοῦ ρομφαία τὸ διὰ παντὸς ὄραν πρὸς τὸν κύριον καὶ ὀρθὰ βλέπειν καὶ μηδενὶ τῶν ῥυπαρῶν θεαμάτων καταμολύνεσθαι, ἀκοῆς ὄπλον ὡσαύτως ἢ τῶν θείων διδασμάτων ἀκρόασις καὶ τὸ μηδέποτε μάταιον λόγον ἐν ἑαυτῇ παραδέξασθαι. οὕτως ἐστὶν ὀπλίσαι καὶ τὴν

γεῦσιν καὶ τὴν ἀφὴν καὶ τὴν ὄσφρησιν τῆ τῆς ἐγκρατείας ῥομφαία καταλλήλως ἐκάστην τῶν αἰσθήσεων θωρακίζοντα, δι' ὧν γίνεται θάμβος καὶ ἔκπληξις τοῖς σκοτεινοῖς ἐχθροῖς, ὧν καιρὸς εἰς τὴν κατὰ τῶν ψυχῶν ἐπιβουλήν ἢ νύξ γίνεται καὶ τὸ σκότος. ἐν ταύτῃ γὰρ εἶπεν ὁ προφήτης τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ τὴν πονηρὰν βρῶσιν ἑαυτοῖς ἐκ τῶν τοῦ θεοῦ ποιμνίων περιεργάζεσθαι. Ἔθου γάρ, φησί, σκότος καὶ ἐγένετο νύξ· ἐν αὐτῇ διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ, σκύμνοι ὠρούμενοι ἀρπάσαι. ἐπειδὴ τοίνυν Ἰσραὴλ γίνεται πᾶς ὁ σωζόμενος (οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ οὗτοι Ἰσραὴλ, ἀλλ' ὅσοι βλέπουσι τὸν θεὸν ἐκ τῆς ἐνεργείας 6.197 κυρίως τῆ προσηγορία ταύτῃ κατονομάζονται), ἴδιον δὲ τοῦ ὀρώντός ἐστι τὸν θεὸν τὸ μηδενὶ τῶν αἰσθητηρίων πρὸς ἀμαρτίαν βλέπειν (οὐδεὶς γὰρ δύναται πρὸς δύο κυρίους ὄραν, ἀλλὰ χρὴ τὸν ἕνα μισηθῆναι πάντως, εἰ μέλλοι ἀγαπᾶσθαι ὁ ἕτερος), τούτου χάριν μία κλίνη τοῦ βασιλέως γίνεται πᾶν τὸ σωζόμενον· εἰ γὰρ πάντες ὄψονται τὸν θεὸν οἱ καθαροὶ τῆ καρδίᾳ γενόμενοι, οἱ δὲ τὸν θεὸν ἰδόντες Ἰσραὴλ κυρίως γίνονται τε καὶ ὀνομάζονται, δώδεκα δὲ διαιρεῖται φυλαῖς κατὰ τινὰ λόγον ἀπόρρητον τοῦτο τὸ ὄνομα, καλῶς τὸ πλήρωμα τῶν σωζομένων τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐξήκοντα κεφαλαίουται ἐνὸς μὲν ἀφ' ἐκάστου μέρους λαμβανομένου, εἰς πέντε δὲ ὀπίτας κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν αἰσθήσεων τοῦ ἐνὸς τούτου μεριζομένου. οὐκοῦν πάντες οἱ τὴν θεῖαν ἐνδυσάμενοι πανοπλίαν μίαν κυκλοῦσι τοῦ βασιλέως κλίνην εἰς Ἰσραὴλ οἱ πάντες γενόμενοι καὶ διὰ τῶν δώδεκα φυλῶν τῆς πενταχῆ νοουμένης ἀριστείας εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐξήκοντα πάντως ἀνακεφαλαιουμένου τοῦ τῶν ἀριστεῶν πληρώματος μία παράταξις καὶ στρατὸς εἰς καὶ μία κλίνη, τουτέστιν ἐκκλησία μία καὶ λαὸς εἰς καὶ νύμφη μία οἱ πάντες γενήσονται ὑφ' ἐνὶ 6.198 ταξιάρχῃ καὶ ἐκκλησιαστῇ καὶ νυμφίῳ πρὸς ἐνὸς σώματος κοινωνίαν συναρμοζόμενοι. τὸ δὲ κλίνην τὴν ἀνάπαυσιν εἶναι τῶν σωζομένων καὶ ἐκ τῆς τοῦ κυρίου φωνῆς διδασκόμεθα, ὅς φησι πρὸς τὸν ἀναιδῶς ἐν νυκτὶ θυροκρουστοῦντα ὅτι Ἦδη ἡ θύρα κέκλεισται καὶ τὰ παιδιά μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς κοίτης ἐστίν. καλῶς δὲ τοὺς διὰ τῶν ὄπλων τῆς δικαιοσύνης τὸ ἀπαθὲς ἑαυτοῖς κατορθώσαντας παιδιά κατονομάζει ὁ λόγος δόγμα διὰ τούτων ἡμῖν ὑφηγούμενος, ὅτι τὸ ἐξ ἐπιμελείας προσγινόμενον ἡμῖν ἀγαθὸν οὐκ ἄλλο τί ἐστι παρὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐναποτεθὲν τῆ φύσει· ὃ τε γὰρ τῷ μηρῷ τὴν ῥομφαίαν διαζωσάμενος διὰ προσοχῆς τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου τὸ πάθος ἀπεσκεύασατο τό τε νήπιον τῆ ἡλικία ἀναισθήτως ἔχει τοῦ τοιοῦτου πάθους· οὐ γὰρ χωρεῖ τὸ πάθος ἢ νηπιότης. οὐκοῦν ταυτόν ἐστιν ὀπίτας τε περὶ τὴν κλίνην εἶναι μαθεῖν καὶ νήπια ἐπὶ τῆς κοίτης ἀναπαύομενα· μία γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων ἢ ἀπάθεια τῶν τε μὴ παραδεξαμένων καὶ τῶν ἀπῶσα μένων τὸ πάθος· οἱ μὲν γὰρ οὐπω ἔγνωσαν, οἱ δὲ πρὸς τὴν τοιαύτην κατάστασιν ἑαυτοὺς ἐπανήγαγον στραφέντες καὶ παιδιά τῆ ἀπαθείᾳ γενόμενοι, ὡς μακάριον τὸ ἐν τούτοις 6.199 εὑρεθῆναι ἢ παιδίον ἢ ὀπίτην ἢ ἀληθινὸν Ἰσραηλίτην γενόμενον, ὡς μὲν Ἰσραηλίτην ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ τὸν θεὸν ὀρώντα, ὡς δὲ ὀπίτην ἐν ἀπαθείᾳ καὶ καθαρότητι τὴν τοῦ βασιλέως κλίνην, τουτέστιν τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν φυλάσσοντα, ὡς δὲ παιδίον ἐπὶ τῆς μακαρίας κοίτης ἀναπαύομενον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Λόγος ζ' Φορεῖον ἐποίησεν ἑαυτῷ ὁ βασιλεὺς Σαλωμών ἀπὸ ξύλων τοῦ Λιβάνου, Στύλους αὐτοῦ ἐποίησεν ἀργύριον καὶ τὸ ἀνάκλιτον αὐτοῦ χρυσίον, ἐπιβάσεις αὐτοῦ πορφύραν, ἐντὸς αὐτοῦ λιθόστρωτον ἀγάπην ἀπὸ θυγατέρων Ἱερουσαλήμ.

Ἐξέλθετε καὶ ἴδετε, θυγατέρες Σιών, ἐν τῷ βασιλεῖ Σαλωμών, ἐν τῷ στεφάνῳ, ᾧ ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως αὐτοῦ 6.200

καὶ ἐν ἡμέρᾳ εὐφροσύνης καρδίας αὐτοῦ. Ἴδου εἶ καλή, ἢ πλησίον μου, ἴδου εἶ καλή. ὀφθαλμοί σου περιστραφαὶ ἐκτὸς τῆς σιωπῆσεώς σου. τρίχωμά σου ὡς ἀγέλαι τῶν αἰγῶν, αἶ ἀπεκαλύφθησαν ἀπὸ τοῦ Γαλαάδ. Ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων, αἶ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λουτροῦ, αἶ πᾶσαι διδυμεύουσαι, καὶ ἀτεκνοῦσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς. Ὡς σπαρτίον κόκκινον χεῖλη σου, καὶ ἡ λαλιά σου ὡραία. ὡς λέπυρον ῥόας μῆλόν σου ἐκτὸς τῆς σιωπῆσεώς σου. Ὡς πύργος Δαβὶδ τράχηλός σου ὁ ὠκοδομημένος ἐν θαλιπῶθ· χίλιοι θυρεοὶ κρέμανται ἐπ' αὐτόν, πᾶσαι βολίδες τῶν δυνατῶν. Δύο μαστοὶ σου ὡς δύο νεβροὶ δίδυμοι δορκάδος οἱ νεμόμενοι ἐν τοῖς κρίνοις, Ἔως οὗ διαπνεύση ἡ ἡμέρα καὶ κινηθῶσιν αἶ σκιαί. πορεύσομαι ἐμαυτῶ πρὸς τὸ ὄρος τῆς σμύρνης 6.201 καὶ πρὸς τὸν βουνὸν τοῦ λιβάνου. Ὁλη καλή εἶ, ἢ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. Ἐν πολλοῖς ὁ βασιλεὺς Σολομῶν εἰς τύπον τοῦ ἀληθινοῦ βασιλέως παραλαμβάνεται, πολλοῖς δέ φημι τοῖς πρὸς τὸ κρεῖττον περὶ αὐτοῦ παρὰ τῆς ἀγίας γραφῆς ἱστορουμένοις· εἰρηνικός τε γὰρ λέγεται, καὶ ναὸν οἰκοδομεῖ καὶ σοφίαν ἀμέ τρητον ἔχει, βασιλεύει τε τοῦ Ἰσραὴλ καὶ κρίνει τὸν λαὸν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐκ τοῦ σπέρματός ἐστι τοῦ Δαβὶδ, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν Αἰθιοπῶν βασίλισσα πρὸς αὐτὸν φοιτᾷ. ταῦτα γὰρ πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ μὲν λέγεται τυπικῶς, προδιαγράφει δὲ τοῦ εὐαγγελίου τὴν δύναμιν. τίς γὰρ οὕτως εἰρηνικός ὡς ὁ ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν καὶ τῷ σταυρῷ προσηλώσας, ὁ τοὺς ἐχθροὺς ἑαυτοῦ ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ τὸν κόσμον ὅλον ἑαυτῷ καταλλάξας καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, Ἴνα τοὺς δύο κτίση ἐν ἑαυτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον ποιῶν εἰρήνην, ὁ κηρύξας τοῖς μακρὰν τε καὶ τοῖς ἐγγὺς τὴν εἰρήνην διὰ τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ; τίς δὲ 6.202 τοιοῦτος οἰκοδόμος ναοῦ ὁ τοὺς θεμελίους μὲν αὐτοῦ τιθεὶς ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἀγίοις, τουτέστιν ἐν τοῖς προφήταις τε καὶ τοῖς ἀποστόλοις, ἐποικοδομῶν δέ, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος, Ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν τοὺς ζῶντάς τε καὶ ἐμψύχους λίθους τοὺς δι' ἑαυτῶν πρὸς τὴν τῶν τοίχων ἀρμονίαν κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον κυλιόμενος, ὥστε συναρμοσθέντας ἐν τῇ ἐνότητι τῆς πίστεως καὶ τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης ἀυξῆσαι δι' ἑαυτῶν τὸν ναὸν τὸν ἅγιον εἰς τὸ γενέσθαι κατοικητήριον θεοῦ ἐν πνεύματι; ὅτι δὲ καὶ τῇ σοφίᾳ τῇ ἑαυτοῦ ὁ Σολομῶν τὴν ἀληθινὴν μηνύει σοφίαν, οὐδεὶς ἂν ἀντίποι πρὸς τε τὴν ἱστορίαν καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπων· μαρτυρεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἐκεῖνος, ὅτι παρῆλθε τοὺς τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας ὄρους πάντων τὴν γνῶσιν ἐν τῷ πλάτει τῆς καρδίας χωρήσας, ὡς καὶ τοὺς προλαβόντας παραδραμεῖν καὶ τοῖς ἐφεξῆς γενέσθαι ἀνέφικτος, ὁ δὲ κύριος κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν αὐτό, ὅπερ ἔστιν ἀλήθειά τε καὶ σοφία καὶ δύναμις, οὐσία 6.203 ἐστίν. διὰ τοῦτο τοῦ Δαβὶδ εἰπόντος ὅτι Πάντα ἐν σοφίᾳ ἐγένετο, ἐρμηνεύων τὸν προφήτην ὁ θεὸς ἀπόστολος Ἐν αὐτῷ ἐκτίσθαι τὰ πάντα λέγει, ὡς τοῦτον τοῦ προφήτου διὰ τῆς σοφίας σημαίνοντος. τὸ δὲ βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι τὸν κύριον καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μεμαρτύρηται τῶν ὑπογεγραφεκότων τῷ σταυρῷ τὴν ὁμολογίαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· δεχόμεθα γὰρ τὴν μαρτυρίαν, εἰ καὶ κατασμηκρύνειν νομίζεται τὸ μεγαλεῖον τοῦ κράτους τῆ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεία τὴν δεσποτείαν ὀρίζουσα. οὐ γὰρ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ἀπὸ μέρους τὴν κατὰ πάντων ἀρχὴν ἢ ἐπιγραφὴ αὕτη τῷ σταυρῷ ἀνατίθησι τῷ μὴ προσθεῖναι ὅτι μόνων τῶν Ἰουδαίων οὗτός ἐστι βασιλεὺς· ἀπολύτως γὰρ αὐτῷ προσμαρτυρήσας ὁ λόγος τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀρχὴν καὶ τὸ κατὰ πάντων κράτος κατὰ τὸ σιωπώμενον τῆ ὁμολογία ταύτη συμπεριέλαβεν· ὁ γὰρ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς καὶ τοῦ μέρους πάντως 6.204 τὴν δεσποτείαν ἔχει. ἢ δὲ περὶ τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Σολομῶνος σπουδὴ τὸν ἀληθινὸν κριτὴν τοῦ παντὸς κόσμου διασημαίνει, ὅς φησιν ὅτι Ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ· καὶ ὅτι Οὐ δύναμαι ἀπ' ἑμαυτοῦ ποιεῖν οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἀκούω κρίνω καὶ ἡ κρίσις ἢ ἐμὴ δικαία ἐστίν. οὗτος γὰρ ὁ

ἀκρότατος τῆς δικαίας κρίσεως ὄρος τὸ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τι κατὰ τινὰ προσπάθειαν ἢ ἀποκλήρωσιν τοῖς κρινομένοις νέμειν, ἀλλὰ πρῶτον ἀκούειν τῶν ὑποδίκων τῆ κρίσει, εἴθ' οὕτω τὴν ἐπ' αὐτοῖς ψῆφον ἐκτίθεισθαι. οὗ χάριν ἢ τοῦ θεοῦ δύναμις τινὰ ὁμολογεῖ καὶ μὴ δύνασθαι· τὸ γὰρ ἕξω τοῦ δικαίου παρατρέψαι τὴν κρίσιν ἀδυνατεῖ ἢ ἀλήθεια. τὸ δὲ ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ εἶναι τὸ κατὰ σάρκα τὸν κύριον παρὰ τοῦ γεγονότος ἐκ τοῦ Δαβὶδ προμηνύεσθαι ὡς ὁμολογούμενον τῷ λόγῳ παρήσομεν. τὸ δὲ κατὰ τὴν Αἰθιοπίδα μυστήριον, πῶς καταλιποῦσα τῶν 6.205 Αἰθιόπων τὴν βασιλείαν καὶ τοσοῦτον διαβάσα τὸν ἐν τῷ μέσῳ τόπον πρὸς τὸν Σολομῶνα διὰ τὸ κλέος τῆς σοφίας ἐπείγεται λίθοις τε τιμίοις καὶ χρυσῷ καὶ τοῖς τῶν ἀρωμάτων ἠδύσμασι δεξιουμένη τὸν βασιλέα, δῆλον ἂν γένοιτο τῷ ἐπιστήσαντι, πρὸς ὃ τι τῶν εὐαγγελικῶν βλέπει θαυμάτων· τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι μέλαινα ἦν ἐξ εἰδωλολατρίας τὸ κατ' ἀρχὰς ἢ ἐξ ἔθνων ἐκκλησία πρὶν ἐκκλησία γενέσθαι πολλῶ μεταξὺ τῷ τῆς ἀγνοίας διαστήματι τῆς πρὸς τὸν ἀληθινὸν θεὸν γνώσεως ἀπωκισμένη; ἀλλ' ὅτε ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ σοφία διέλαμψε καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν πρὸς τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους τὴν ἀκτῖνα διέπεμψε, τότε τοῦ Ἰσραὴλ πρὸς τὸ φῶς ἐπιμύσαντος καὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν μετουσίας ἑαυτὸν ἀποστήσαντος ἔρχονται οἱ Αἰθίοπες, οἱ ἐξ ἔθνων τῆ πίστει προστρέχοντες καὶ οἱ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγγὺς γίνονται τῷ μυστικῷ ὕδατι τὴν μελανίαν ἀποκλυσάμενοι, ὥστε τὴν Αἰθιοπίαν προφθάσαι χεῖρα αὐτῆς τῷ θεῷ καὶ προσαγαγεῖν δῶρα τῷ βασιλεῖ τὰ τε τῆς εὐσεβείας ἀρώματα καὶ τὸ τῆς θεογνωσίας χρυσίον καὶ τοὺς τιμίους λίθους τῆς τῶν ἐντολῶν τε καὶ τῶν ἀρετῶν ἐργασίας. 6.206 Ἀλλὰ πρὸς ὃ τι βλέπων ἐντεῦθεν ἄρχομαι τῆς προκειμένης ἡμῖν τῶν ῥητῶν θεωρίας, ἤδη διασαφήσω τῷ λόγῳ αὐτὴν προεκθέμενος τὴν λέξιν τῶν θείων λογίων ἔχουσαν οὕτω· Φορεῖον ἐποίησεν ἑαυτῷ ὁ βασιλεὺς Σαλωμῶν ἀπὸ ξύλων τοῦ Λιβάνου, στύλους αὐτοῦ ἐποίησεν ἀργύριον καὶ τὸ ἀνάκλιτον αὐτοῦ χρυσίον, ἐπιβάσεις αὐτοῦ πορφύραν, ἐντὸς αὐτοῦ λιθόστρωτον ἀγάπην ἀπὸ θυγατέρων Ἰερουσαλήμ. ὥσπερ τοίνυν ἐν τοῖς προεξητασμένοις περὶ τοῦ Σολομῶνος εὗρεν ὁ λόγος δι' ὧν τὸ περὶ τοῦ κυρίου μυστήριον ἐν ἐκείνῳ τῷ προσώπῳ προδιαγράφεται, οὕτω καὶ διὰ τῆς τοῦ φορείου κατασκευῆς ἢ περὶ ἡμῶν οἰκονομία τοῦ κυρίου διασημαίνεται· πολυτρόπως γὰρ ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἀξίοις ἑαυτοῦ γίνεται, καθὼς ἂν ἕκαστος ἔχη δυνάμεώς τε καὶ ἀξίας οὕτως ἐν ἐκάστῳ γινόμενος. ὁ μὲν γὰρ τις γίνεται θεοῦ τόπος, ὁ δὲ οἶκος, ἄλλος δὲ θρόνος καὶ ἕτερος ὑποπόδιον. ἔστι δὲ τις ὁ καὶ ἄρμα γινόμενος ἢ ἵππος εὐήνιος δεχόμενος ἐφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀγαθὸν ἀναβάτην καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν τῷ εὐθύνοντι διανύων τὸν δρόμον. ὡς δὲ νῦν διδασκόμεθα καὶ φορεῖον 6.207 αὐτοῦ τις γίνεται ὁ κατὰ τὴν ἐκείνου σοφίαν οὐ μόνον τοῖς ἐκ τοῦ Λιβάνου κατασκευαζόμενος ξύλοις ἀλλὰ καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ λίθοις καταλλήλως ἐν ἐκάστῳ μέρει καλλωπιζόμενος· δι' ὧν ἢ ἀγάπη αὐτοῦ ἐνεργὸς γίνεται οὐ πάντων χωρούντων τὴν τῆς ἀγάπης ἐνέργειαν, ἀλλ' εἴ τις θυγάτηρ τῆς ἄνω Ἰερουσαλήμ τῆς ἐλευθέρας διὰ τοῦ βίου γνωρίζοιτο, ὅτι μὲν οὖν ὁ τὸν θεὸν ἐν ἑαυτῷ φέρων φορεῖόν ἐστι τοῦ ἐν αὐτῷ καθιδρυμένου, δῆλον καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων λόγων ἂν εἴη· ὁ γὰρ κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον μηκέτι αὐτὸς ζῶν ἀλλὰ ζῶντα ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν καὶ δοκιμὴν διδούς τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος Χριστοῦ οὗτος κυρίως φορεῖον λέγεται τε καὶ γίνεται τοῦ ἐν αὐτῷ φερομένου καὶ ὑπ' αὐτοῦ βασταζομένου. Ἀλλ' οὐ τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον. ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον προσήκει δι' ἐπιμελείας κατανοῆσαι, τί βούλεται τὸ τῆς ὕλης ποικίλον τε καὶ πολυειδές καὶ πῶς συμπαραλαμβάνεται χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ λίθοις καὶ ἢ τοῦ ξύλου φύσις εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ φορείου. καίτοι γε τὸ ξύλον 6.208 ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων Παῦλος μετὰ τοῦ χόρτου καὶ τῆς καλάμης εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ οἴκου κρίνει ἀπόβλητον ὡς τῆ ἀναλωτικῆς τοῦ πυρὸς δυνάμει τῆ δοκιμαζούσῃ τὸ ἔργον ἐνδραπανώμενον. ἀλλ' οἶδαμὲν τινὰ ξύλου φύσιν μὴ

διαμένουσιν ἐν ᾧ ἐστὶν ἀλλὰ πρὸς χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἢ ἄλλο τι τῶν τιμίων ἑαυτὴν μεταβάλλουσιν· ἐν γὰρ τῇ μεγάλῃ τοῦ θεοῦ οἰκίᾳ φησὶν ὁ ἀπόστολος τὰ μὲν εἶναι σκευὴ χρυσᾶ τῇ φύσει καὶ ἀργυρᾶ, τὴν ἀσώματον ὡς οἶμαι καὶ νοερὰν κτίσιν διὰ τούτων ὑπαινισσόμενος, τὰ δὲ ξύλινα τε καὶ ὄστράκινα, ἡμᾶς τάχα διὰ τούτων ἀποσημαίνων, οὓς ἀπεγέωσε μὲν ἡ παρακοὴ καὶ ὄστρακίνοισι ἐποίησεν, ἡ δὲ διὰ τοῦ ξύλου ἀμαρτία ξύλινα ἡμᾶς σκευὴ ἀντὶ χρυσῶν ἀπειργάσατο. μεμέρισται δὲ πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ὕλης καὶ ἡ τῶν σκευῶν χρῆσις· τὰ μὲν γὰρ τῆς τιμιωτέρας ὕλης εἰς τιμὴν ἀποτέτακται, τὰ δὲ εἰς τὴν ἄτιμον ὑπηρεσίαν ἀπέρριπται. ἀλλὰ τί φησι περὶ τῶν τοιούτων ὁ Παῦλος; ὅτι ἐξουσίαν ἔχει τὸ σκεῦος ἐκ τῆς ἰδίας προαιρέσεως ἢ χρύσειον ἀπὸ ξυλίνου ἢ ἀργύρειον ἐξ ὄστρακίνου γενέσθαι· Ἐὰν γὰρ τις, φησὶν, ἐκκαθάρῃ ἑαυτόν, ἔσται σκεῦος εἰς 6.209 τιμὴν τῷ δεσπότῃ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἠτοιμασμένον. τάχα τοίνυν διὰ τῶν εἰρημένων προσαγόμεθ' ὡς τῇ προκειμένῃ θεωρίᾳ τοῦ λόγου· τὸ ὄρος ὁ Λίβανος ἐν πολλοῖς τῆς ἀγίας γραφῆς εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως μνημονεύεται, ὡς ὅταν λέγῃ διὰ τοῦ προφήτου ὅτι Συντρίψει κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου καὶ λεπυνεῖ αὐτάς τε καὶ τὸν Λίβανον ὡς τὸν μόσχον, ἐκεῖνον δηλαδὴ τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ καταλεανθέντα ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως καὶ πότιμον διὰ λεπτότητα τοῖς Ἰσραηλίταις γινόμενον. δηλοῦται γὰρ ὡδε διὰ τῆς προφητείας ὅτι οὐ μόνον τὰ ἐκφυέντα παρὰ τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως κακὰ ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὄρος, ἡ πρώτη τοῦ κακοῦ ρίζα, ὁ Λίβανος ὁ ὑποτρέφων τῶν τοιούτων κέδρων τὴν ὕλην εἰς τὸ μὴ ὄν περιστήσεται. οὐκοῦν ἡμεῖς ἡμῶν ποτε τοῦ Λιβάνου τὰ ξύλα, ἕως ἐν ἐκείνῳ ἤμεν ἐρριζω μένοι διὰ τε τοῦ πονηροῦ βίου καὶ τῆς τῶν εἰδώλων ἀπάτης. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖθεν ὑπὸ τῆς λογικῆς ἀξίνης ἐτμήθημεν καὶ ἐν ταῖς τοῦ τεχνίτου χερσὶν ἐγενόμεθα, φορεῖον ἑαυτοῦ ἡμᾶς ἐποίησε μεταστοιχειώσας τοῦ ξύλου τὴν φύσιν διὰ τῆς παλιγγενεσίας εἰς ἀργύριον τε καὶ χρυσίον καὶ εἰς εὐάνθη πορφύραν καὶ εἰς τὰς τῶν λίθων αὐγάς. καὶ ὡσπερ φησὶν ὁ ἀπόστολος ὅτι καταλλήλως ἐμέρισεν ὁ θεὸς ἐκάστω 6.210 τὰς τοῦ ἀγίου πνεύματος δωρεὰς καὶ ᾧ μὲν δίδωσι προφητείαν 6.210 κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, ἄλλω δὲ ἄλλο τι τῶν ἐνεργημάτων, πρὸς ὃ πέφυκε τε καὶ δύναται ἕκαστος τὴν χάριν δέξασθαι ἢ ὀφθαλμὸς τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας γινόμενος ἢ εἰς χεῖρα τασσόμενος ἢ ἀντὶ ποδὸς ὑποστηρίζων, οὕτω καὶ ἐν τῇ τοῦ φορείου κατασκευῇ ὁ μὲν τις στῦλος, ὁ δὲ ἐπιβάσις γίνεται, ἕτερος δὲ τὸ πρὸς τῇ κεφαλῇ μέρος, ὃ ἀνάκλιτον προσηγόρευσεν, εἰσὶ δὲ τινες οἱ εἰς τὸ ἐντὸς τεταγμένοι. ὧν ἀπάντων κατὰ τινὰ λόγον ὁ τεχνίτης οὐ μονοειδῆ πρὸς τὸν καλλωπισμὸν ἐπινοεῖ τὴν ὕλην, ἀλλὰ πάντα μὲν κατακοσμεῖται τῷ κάλλει, διάφορος δὲ καὶ κατάλληλος ἐκάστω τούτων ἐπινοεῖται ἡ ὥρα. εἰσὶ τοίνυν ἀργύριον μὲν οἱ στῦλοι τοῦ φορείου, αἱ δὲ τούτων ἐπιβάσεις πορφύρα, ἐκ χρυσοῦ δὲ τὸ ἀνάκλιτον τὸ τὴν κεφαλὴν ὑποβαῖνον, ἐν ᾧ κλίνει τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ὁ νυμφίος, τοῖς δὲ τιμίοις λίθοις τὸ ἔνδον ἅπαν καταποικίλλεται. οὐκοῦν στῦλους μὲν νοητέον τοὺς στῦλους τῆς ἐκκλησίας, οἷς ἀκριβῶς ἀργύριον καθαρὸν τε καὶ πεπυρωμένον ὁ λόγος ἐστίν, οἱ τῆς βασιλείας ἐν τῷ ὑψηλῷ τῆς πολιτείας ἐπιβεβή κασιν (ἐξαιρετόν γὰρ γινώρισμα τῆς βασιλείας ἡ πορφύρα 6.211 νομίζεται), τὸ δὲ ἡγεμονικὸν αὐτῶν, ἐν ᾧ τὴν κεφαλὴν ἑαυτοῦ κλίνει ὁ τὸ φορεῖον κατασκευάσας, τὸ τῶν καθαρῶν δογμάτων χρυσίον ἐστίν, ὅσα δὲ ἀφανῆ τε καὶ κρύφια, τῇ καθαρᾷ συνειδήσει τῶν τιμίων λίθων ἐνωραΐζεται, δι' ὧν ἀπάντων ἀπὸ τῶν θυγατέρων Ἰερουσαλήμ ἡ ἀγάπη συνίστα. εἰ δὲ βούλοιτο τις φορεῖον μὲν πᾶσαν λέγειν τὴν ἐκκλησίαν, καταμερίζοι δὲ κατὰ τὰς τῶν ἐνεργειῶν διαφορὰς εἰς πρόσωπά τινὰ τοῦ φορείου τὰ μέρη ὡς ἤδη περὶ τούτου προείρηται, πολλὴν καὶ οὕτως εὐκολίαν ὁ λόγος ἔχει ἐκάστω τάγματι τῶν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τεταγμένων ἐφαρμόσαι τοῦ φορείου τὰ μέρη (καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος ὅτι Ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους δεύτερον προφήτας τρίτον διδασκάλους ἔπειτα τὰ

καθ' ἕκαστον πάντα πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἀγίων), ὡς διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων τῶν πρὸς τὴν τοῦ φορείου κατασκευὴν συντελούντων ἱερέας νοεῖσθαι καὶ διδασκάλους καὶ τὴν σεμνὴν παρθενίαν τὴν ἐντὸς τοῦ φορείου τῆ καθαρότητι τῶν ἀρετῶν οἷόν τισι λίθων ἀγαθῶν ἑναστράπτουσαν. Ἄλλὰ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα. ὁ δὲ ἐφεξῆς λόγος προτροπὴν περιέχει πρὸς τὰς θυγατέρας Ἰερουσαλήμ παρὰ τῆς νύμφης γινόμενος. ὡς γὰρ ὁ μέγας Παῦλος ζημίαν 6.212 ἠγεῖτο, εἰ μὴ πᾶσι τῶν ἰδίων ἀγαθῶν ἐκοινώνησεν (διὸ τὰ τοιαῦτα πρὸς τοὺς ἀκούοντας ἔλεγεν ὅτι γίνεσθε ὡς ἐγώ, καὶ γὰρ αὐτὸς ἤμην ποτὲ καθ' ὑμᾶς· καὶ ὅτι Μιμηταὶ μου γίνεσθε καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ), οὕτω καὶ ἡ φιλόφρων ἀὐτῆς νύμφη τῶν θείων τοῦ νυμφίου μυστηρίων ἀξιοθεῖσα, ὅτε τὴν κλίνην εἶδε καὶ φορεῖον τοῦ βασιλέως ἐγένετο, βοᾷ πρὸς τὰς νεάνιδας (αὐταὶ δ' ἂν εἶεν αἱ τῶν σωζομένων ψυχαί) ἕως πότε λέγουσα τῷ σπηλαίῳ τοῦ βίου ἐναποκλείεσθε; ἐξέλθετε τῶν προκαλυμμάτων τῆς φύσεως καὶ ἴδετε τὸ θαυμαστὸν θέαμα Σιών θυγατέρες γενόμεναι, θεάσασθε περιπρέποντα τῆ κεφαλῇ τοῦ βασιλέως τὸν στέφανον, ὃν ἡ μήτηρ αὐτῷ περιέθηκε κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν, ὃς φησιν Ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου. πάντως δὲ οὐδεὶς τῶν κρίνειν τοὺς περὶ θεοῦ λόγους ἐπεσκεμμένων ἀκριβολογεῖται περὶ τὴν τοῦ ὀνόματος ἔμφασιν, ὅτι μήτηρ ἀντὶ τοῦ πατρὸς μνημονεύεται, μίαν 6.213 ἀφ' ἑκατέρας φωνῆς ἀναλαμβάνων διάνοιαν. ἐπειδὴ γὰρ οὔτε ἄρρεν οὔτε θῆλυ τὸ θεῖον ἐστίν (πῶς γὰρ ἂν ἐπὶ τῆς θεότητός τι νοηθεῖν τοιοῦτον, ὅποτε οὐδὲ ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο εἰς τὸ διηνεκὲς παραμένει, ἀλλ' ὅταν ἐν Χριστῷ πάντες εἰς γενώμεθα, τὰ σημεῖα τῆς διαφορᾶς ταύτης μετὰ ὅλου τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου συνεκδυόμεθα;), τούτου χάριν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς ἀφράστου φύσεως πᾶν τὸ εὐρίσκόμενον ὄνομα οὔτε θῆλεος οὔτε ἄρρενος τὴν σημασίαν τῆς ἀκηράτου καταμολύνοντος φύσεως. διὰ τοῦτο ἐν μὲν τῷ εὐαγγελίῳ ὁ πατὴρ λέγεται ποιεῖν τῷ υἱῷ τοὺς γάμους, ὁ δὲ προφήτης πρὸς τὸν θεὸν λέγει ὅτι Ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου, ἐνταῦθα δὲ παρὰ τῆς μητρὸς φησιν ἐπιτεθεῖσθαι τῷ νυμφίῳ τὸν στέφανον. ἐπεὶ οὖν εἰς ἐστίν ὁ γάμος καὶ μία ἡ νύμφη καὶ παρὰ ἐνὸς ἐπιβάλλεται τῷ νυμφίῳ ὁ στέφανος, διαφέρει πάντως οὐδὲν ἢ υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ λέγειν θεὸν ἢ υἱὸν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ κατὰ τὴν Παύλου φωνὴν μιᾶς οὔσης καθ' 6.214 ἑκάτερον ὄνομα τῆς νυμφοστολοῦσης αὐτὸν ἐπὶ τῆ ἡμετέρα συνοικήσει δυνάμεως. ἐξέλθετε οὖν φησὶν ἡ νύμφη πρὸς τὰς νεάνιδας, καὶ θυγατέρες Σιών γένεσθε, ὥστε ἀπὸ σκοπιᾶς ὑψηλῆς (οὕτω γὰρ ἡ Σιών ἐρμηνεύεται) δυνηθῆναι τὸ θαυμαστὸν ἰδεῖν θέαμα στεφανηφοροῦντα τὸν νυμφίον. στέφανος δὲ αὐτῷ ἡ ἐκκλησία γίνεται διὰ τῶν ἐμψύχων λίθων τὴν κεφαλὴν ἐν κύκλῳ διαλαμβάνουσα, στεφανηπλόκος δὲ τοῦ τοιοῦτου στεφάνου ἡ ἀγάπη ἐστίν, ἢν εἴτε μητέρα εἴτε ἀγάπην τις λέγοι, οὐχ ἀμαρτήσεται· θεὸς γὰρ ἐστίν ἡ ἀγάπη κατὰ τὴν Ἰωάννου φωνήν. τούτῳ δὲ τῷ στεφάνῳ ἐνευφραίνεσθαι λέγει αὐτὸν ἡ νύμφη τῷ νυμφικῷ κόσμῳ ἐναγαλλόμενον· χαίρει γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁ σύνοικον τὴν ἐκκλησίαν ἑαυτῷ ποιησάμενος ταῖς ἀρεταῖς τῶν διαπρεπόντων ἐν αὐτῇ στεφανούμενος. κρεῖττον δ' ἂν εἴη αὐτὰς παραθέσθαι τὰς θείας φωνὰς ἐπὶ λέξεως ἐχούσας οὕτως· Ἐξέλθετε καὶ ἴδετε, θυγατέρες Σιών, ἐν τῷ βασιλεῖ Σαλωμῶν ἐν τῷ στεφάνῳ, ὃ ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως αὐτοῦ καὶ ἐν ἡμέρᾳ εὐφροσύνης καρδίας αὐτοῦ. τὴν οὖν τοιαύτην φιλοφροσύνην τῆς νύμφης ὁ λόγος ἀποδεξάμενος, ὅτι κατὰ μίμησιν τοῦ δεσπότου καὶ 6.215 αὐτὴ Πάντας θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν, σεμνοτέραν αὐτὴν ἀπεργάζεται κῆρυξ τοῦ κάλλους αὐτῆς καὶ ζωγράφος γινόμενος· οὐ γὰρ ἀπλῶς ὁ τῆς ὥρας ἔπαινος γίνεται καθολικὴν τινα τὴν εὐφημίαν περιέχων τοῦ κάλλους, ἀλλ' ἐμφιλοχωρεῖ τῷ λόγῳ τοῖς καθ' ἕκαστον μέλεσιν ἴδιον ἐκάστῳ μέλει διὰ συγκρίσεώς τε καὶ ὁμοιώσεως χαριζόμενος τὸ ἐγκώμιον. λέγει δὲ οὕτως· Ἴδου εἰ καλή, ἡ πλησίον μου, ἴδου εἰ καλή· ἡ γὰρ

μιμησαμένη τοῦ δεσπότου τὸ φιλόανθρωπον βούλημα καὶ ἐξελεῖν ἐγκελευσαμένη καθ' ὁμοίότητα τοῦ Ἀβραάμ τὰς νεάνιδας, ἐκάστην ἀπὸ τῆς γῆς ἑαυτῆς καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὰ αἰσθητήρια συγγενείας αὐτῆς, ὥστε ἰδεῖν τὸν καθαρὸν νυμφίον στεφανηφοροῦντα τὴν ἐκκλησίαν, ἀληθῶς πλησίον γίνεται τῆς δεσποτικῆς ἀγαθότητος διὰ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης τῷ θεῷ προσεγγίσασα. καλὴ οὖν εἶ, φησὶ πρὸς αὐτὴν ὁ λόγος, τῇ ἀγαθῇ προαιρέσει τῷ καλῷ πλησιάσασα. ἡ δὲ ἐπανάληψις τοῦ ἐπαίνου τὸ ἄψευστον τῆς μαρτυρίας ἐνδείκνυται· ἐν γὰρ τῇ διπλῇ μαρτυρίᾳ βεβαιοῦσθαι τὴν ἀλήθειαν ὁ θεὸς ἀποφαίνεται 6.216 νόμος. διὰ τοῦτο φησιν Ἰδοὺ εἶ καλή, ἡ πλησίον μου, ἰδοὺ εἶ καλή. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐκκλησία πᾶσα, ἐν δὲ τῷ ἐνὶ σώματι, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος, μέλη ἐστὶ πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, ἀλλὰ τὸν μὲν ὀφθαλμὸν ἔπλασεν ὁ θεὸς ἐν τῷ σώματι, ἕτερος δὲ τις οὖς ἐφυτεύθη, εἰσὶ δὲ τινες διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν δυνάμεων χεῖρες γινόμενοι καὶ πόδες λέγονται τινες οἱ τὰ βάρη βαστάζοντες, εἴη δ' ἂν τι καὶ γεύσεως ἔργον καὶ ὀσφρήσεως καὶ τὰ καθ' ἕκαστον πάντα, δι' ὧν τὸ ἀνθρώπινον σύγκειται σῶμα, δυνατόν ἐστιν εὐρεῖν ἐν τῷ κοινῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας χεῖλη τε καὶ ὀδόντας καὶ γλῶσσαν, μαζοὺς τε καὶ κοιλίαν καὶ τράχηλον, ὡς δὲ ὁ Παῦλος φησὶ καὶ αὐτὰ τὰ δοκοῦντα ἀσχήμονα εἶναι τοῦ σώματος. τούτου χάριν ὁ ἀκριβὴς τοῦ κάλλους δοκιμαστῆς τῶν ἀρεσάντων αὐτῷ μελῶν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἴδιόν τε καὶ πρόσφορον ἐκάστῳ ποιεῖται τὸν ἔπαινον. ἄρχεται δὲ τῶν ἐγκωμίων ἀπὸ τῶν κυριωτέρων μελῶν. τί γὰρ ὀφθαλμῶν ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν ἐστὶ τιμιώτερον, δι' ὧν ἡ τοῦ φωτὸς ἀντίληψις γίνεται, παρ' ὧν ἐστὶν ἡ τῶν φιλίων τε καὶ πολεμίων ἐπίγνωσις, οἷς τὸ ἴδιόν τε καὶ τὸ 6.217 ἀλλότριον διακρίνομεν, οἱ πάσης ἐργασίας ὑψηλῆται καὶ διδάσκαλοι γίνονται καὶ τῆς ἀπλανοῦς ὁδοιορίας ὁδηγοὶ συμφυεῖς καὶ ἀχώριστοι, ὧν ἡ θέσις τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων ὑπερκειμένη τὸ προτιμότερον τῆς ἀπ' αὐτῶν γινομένης ἡμῖν πρὸς τὸν βίον ὠφελείας ἐνδείκνυται. πάντως δὲ πρόδηλόν ἐστι τοῖς ἀκούουσιν εἰς ποῖα μέλη τῆς ἐκκλησίας ὁ τῶν ὀφθαλμῶν ἔπαινος βλέπει· ὀφθαλμὸς ἦν Σαμουὴλ ὁ βλέπων (οὕτω γὰρ ὠνομάζετο), ὀφθαλμὸς Ἰεζεκιὴλ ὁ σκοπεῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένος ἐπὶ τῇ τῶν φυλασσομένων παρ' αὐτοῦ σωτηρίᾳ, ὀφθαλμὸς Μιχαίας ὁ ὀρών καὶ Μωϋσῆς ὁ θεώμενος ὁ διὰ τοῦτο καὶ θεὸς ὠνομασμένος, ὀφθαλμοὶ πάντες ἐκεῖνοι οἱ εἰς ὁδηγίαν τοῦ λαοῦ τεταγμένοι. οὖς καὶ ὀρώντας ὠνόμαζον οἱ τότε ἄνθρωποι· καὶ νῦν οἱ τὸν ἐκείνων τόπον ἀναπληροῦντες <ἐν> τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας ὀφθαλμοὶ κυρίως κατονομάζονται, ἐὰν ἀκριβῶς πρὸς τὸν τῆς δικαιοσύνης βλέπωσιν ἥλιον μηδαμοῦ τοῖς ἔργοις τοῦ σκότους ἐναμβλυώττοντες, καὶ εἰ διακρίνοιν τοῦ ἀλλοτρίου τὸ ἴδιον ἐν τῷ γινώσκῃν ὅτι πᾶν ἀλλότριόν ἐστι τῆς φύσεως ἡμῶν τὸ φαινόμενόν τε καὶ πρόσκαιρον, ἴδιον δὲ τὸ δι' ἐλπίδος 6.218 προκείμενον, οὗ ἡ κτήσις μένει πρὸς τὸ διηνεκὲς ἀναφαίρετος. ὀφθαλμῶν ἔργον καὶ τὸ διαγινώσκῃν τὸ φίλιόν τε καὶ τὸ πολέμιον, ὥστε ἀγαπᾶν μὲν τὸν ἀληθινὸν φίλον ἐξ ὅλης καρδίας τε καὶ ψυχῆς καὶ δυνάμεως, τέλειον δὲ μῖσος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐπιδείκνυσθαι. ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν πρακτέων ὑψηλῆται καὶ τῶν συμφερόντων διδάσκαλος καὶ τῆς ἐπὶ τὸν θεὸν πορείας χειραγωγὸς τοῦ καθαροῦ τε καὶ ὑγιαίνοντος ὀφθαλμοῦ τὸ ἔργον δι' ἀκριβείας ποιεῖ καθ' ὁμοίότητα τῶν σωματικῶν ὀμμάτων διὰ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας τῶν λοιπῶν προφαινόμενος. διὰ τοῦτο ἐντεῦθεν ἐπαινεῖν ὁ λόγος τὸ τῆς νύμφης ἄρχεται κάλλος καὶ φησιν Ὁφθαλμοὶ σου περιστραφαῖ· ἀκεραίους γὰρ εἰς τὸ κακὸν τοὺς ἐν ὀφθαλμῶν τάξει προβεβλημένους ὀρών τὴν ἀπλότητά τε καὶ τὸ ἀκέραιον τοῦ ἠθους αὐτῶν ἀποδεξάμενος περιστραφᾶς αὐτοὺς κατωνόμασεν· ἴδιον γὰρ ἐστὶ περιστραφῶν τὸ ἀκέραιον. ἡ τάχα καὶ τοιοῦτόν τινα ὁ λόγος μαρτυρεῖ τοῖς ὄμμασιν ἔπαινον· ἐπειδὴ γὰρ πάντων τῶν ὀρατῶν αἱ εἰκόνες τῷ καθαρῷ τῆς κόρης ἐμπίπτουσαι τὴν ὀρατικὴν ἐνέργειαν ἀποτελοῦσιν, ἀνάγκη πᾶσα πρὸς ὅ τις ὄρα,

τούτου τὴν μορφήν ἀναλαμβάνειν διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ κατόπτρου δίκην τοῦ ὄρατοῦ τὸ εἶδος 6.219 ἀναμασόμενον. ὅταν τοίνυν ὁ τὴν ὀπτικήν ταύτην ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας λαβὼν πρὸς μηδὲν ὑλῶδες καὶ σωματικὸν βλέπῃ, ὁ πνευματικὸς τε καὶ αἴθλος ἐν αὐτῷ κατορθοῦται βίος. ἡ δὲ τοιαύτη ζωὴ τῆ τοῦ ἀγίου πνεύματος χάριτι καταμορφοῦται. οὐκοῦν ὁ τελεώτατος τῶν ὀφθαλμῶν ἐστὶν ἔπαινος τὸ πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου χάριν μεμορφῶσθαι αὐτῶν τῆς ζωῆς τὸ εἶδος· περιστερὰ γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἡ δὲ δυὰς τῶν ὀφθαλμῶν ἐπαινεῖται, ὡς ἂν ὅλος γένοιτο ἐν ἐπαίνῳ ὁ ἄνθρωπος, ὁ φαινόμενός τε καὶ νοούμενος. διὰ τοῦτο γὰρ προσέθηκε τῷ ἐπαίνῳ καὶ ἄλλην ὑπερβολὴν εἰπὼν ὅτι Ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου· τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ βίου τὸ μὲν τι πρόδηλόν ἐστιν, ὡς καὶ ἀνθρώποις γνώριμον εἶναι, τὸ δὲ κρύφιον τε καὶ ἀπόρρητον μόνῳ θεῷ καθορώμενον. ὁ τοίνυν τὸ ἀκατέργαστον βλέπων καὶ εἰς τὰ κρύφια καθορῶν μαρτυρεῖ ἐπὶ τοῦ ἐπαινοῦ μένου προσώπου πλέον εἶναι τοῦ ὀρωμένου τὸ σιωπώμενον. δι' ὧν φησὶν ὅτι Ὁφθαλμοί σου περιστεραὶ ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου· ἔξωθεν γὰρ ἐστὶ τοῦ ἐπαινεθέντος ἤδη τὸ διὰ τῆς σιωπῆς θαυμαζόμενον. Ὅδῳ δὲ προάγει καθεξῆς τὸ τοῦ κάλλους ἐγκώμιον ἐπὶ τὰς τρίχας μεταγαγὼν τὸν λόγον καὶ φησὶ Τρίχωμά 6.220 σου ὡς ἀγέλαι τῶν αἰγῶν, αἱ ἀνεκαλύφθησαν ἀπὸ τοῦ Γαλαάδ. νοῆσαι δὲ προσήκει πρῶτον τῆς τριχὸς τὴν φύσιν, εἶθ' οὕτως ἐπιγνώσθαι τὸν ἔπαινον, ὃν διὰ τῶν τριχῶν ὁ λόγος τῆ νύμφῃ χαρίζεται. οὐκοῦν δόξα μὲν γυναικὸς ἡ θριξὶ παρὰ τοῦ Παύλου ὠνόμασται καὶ ἀντὶ περιβολαίου δεδόσθαι τῆ γυναικὶ τὴν κόμην λέγει. αἰδῶ δὲ καὶ σωφροσύνην τὸ πρέπον εἶναι φησὶ ταῖς γυναιξὶ περιβόλαιον οὕτω γράψας τῷ ῥήματι ὅτι Ὡς πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν Μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, ὡς διὰ τούτων τὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τρίχας, αἷς κομᾶ ἢ γυνή, αἰδῶ καὶ σωφροσύνην διὰ τῆς τοῦ Παύλου σοφίας καταλαμβάνεσθαι· οὐδὲ γὰρ ἄλλην τινὰ πρέπει δόξαν ὀνομάζεσθαι ἐπὶ τῆς ἐπαγγελλομένης θεοσεβείαν ψυχῆς εἰ μὴ τὴν αἰδῶ τε καὶ σωφροσύνην, ἣν κόμην ὠνόμασεν, ἣν ὅταν μὴ ἔχη Καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος. εἰ δὲ ταῦτα περὶ τῶν τριχῶν ὁ Παῦλος ἐφιλοσόφησε, 6.221 προσακτέον ἂν εἴη τὰ τοῦ ἀποστόλου νοήματα τῷ ἐπαίνῳ τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ περὶ τοῦ τριχώματος λόγῳ κατὰ τὴν προκειμένην φωνὴν ἢ φησὶν ὅτι Τρίχωμά σου ὡς ἀγέλαι τῶν αἰγῶν, αἱ ἀνεκαλύφθησαν ἀπὸ τοῦ Γαλαάδ· διὰ τούτων γὰρ τὴν ἐνάρετον πολιτείαν ἐν ἐπαίνῳ ποιεῖται ὁ λόγος. ἀλλὰ κάκεῖνο προστεθῆναι τῷ περὶ τῶν τριχῶν λόγῳ προσήκει ὅτι πάσης αἰσθήσεως ζωτικῆς ἀμοιροῦσιν αἱ κόμαι· οὐ μικρὸν γὰρ εἰς ἐπαύξεισιν ἐγκωμίων καὶ τοῦτο τὸ μῆτε πόνου μῆτε ἡδονῆς αἴσθησιν ἐν ταῖς θριξὶν εἶναι· τὸ μὲν γὰρ σῶμα, ὅθεν ἐκφύονται, ὀδυνᾶται παρατιλλόμενον, αὐτὴ δὲ ἡ θριξὶ οὔτε εἰ τέμνοιτο οὔτε εἰ φλέγοιτο οὔτε εἰ διὰ τινος κομμωτικῆς ἐπιμελείας καταλαεῖνοιτο τῶν γινομένων αἴσθησιν δέχεται. τὸ δὲ ἀμοιρεῖν τῆς αἰσθήσεως τῶν νεκρῶν ἐστὶν ἴδιον. οὐκοῦν ὁ μηδεμίαν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ σπουδαζομένων παραδεχόμενος αἴσθησιν μῆτε ὑπὸ δόξης τε καὶ τιμῆς ἐξογκούμενος μῆτε δι' ὕβρεώς τε καὶ ἀτιμίας ἀλγεινῶς διατιθέμενος, ἀλλ' ἐν ὁμοίῳ καθ' ἑκάτερον τῶν ἐναντίων ἑαυτὸν φυλάσσει, οὗτός ἐστιν ἡ ἐπαινουμένη τῆς νύμφης κόμη, νεκρὸς ἀντικρυς καὶ ἀκίνητος πρὸς τὰ τοῦ κόσμου φαινόμενα πράγματα, εἴτε οὕτως εἴτε ὡς ἐτέρως ἔχοι. εἰ δὲ τὸ πλεονέκτημα τῶν τριχῶν ἀγέλαις αἰγῶν παρα 6.222 βάλλεται ταῖς ἀπὸ τοῦ Γαλαάδ ἀνακαλυφθείσαις, ἃ μὲν χρὴ δι' ἀκριβείας περὶ τούτων γινώσκειν, οὕτω καταλαβεῖν ἠδυνήθημεν, στοχαζόμεθα δὲ ὅτι ὡσπερ τὰ ξύλα τοῦ Λιβάνου εἰς χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ πορφύραν καὶ λίθους τιμίους μεταποιήσας φορεῖον ὁ βασιλεὺς κατεσκεύασεν ἑαυτῷ, οὕτως οἶδεν ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς αἰγῶν ἀγέλας παραλαβὼν εἰς ποιμνία μεταβαλεῖν τὰ αἰπόλια τοῦ Γαλαάδ ὄρους. ἀλλοφύλου δὲ ὄρους ὄνομα τοῦτο τοῦ τὴν τοιαύτην χάριν ἀνακαλύπτοντος, ὥστε τοὺς ἐξ ἔθνων τῷ καλῷ ποιμένι ἀκολουθήσαντας εἰς τὸ τρίχωμα συντελέσαι

τοῦ τῆς νύμφης κάλλους, δι' ὧν σωφροσύνη τε καὶ αἰδῶς καὶ ἐγκράτεια καὶ ἡ τοῦ σώματος νέκρωσις κατὰ τὸν προθεωρηθέντα λόγον διασημαίνεται. ἢ τάχα συμβάλλεται τι πρὸς τὴν τῶν αἰγῶν θεωρίαν καὶ ὁ Ἥλιος τῷ ὄρει τῷ Γαλαᾷ ἐμφιλοσοφῆσας χρόνον πολύν, ὃς μάλιστα τοῦ κατ' ἐγκράτειαν καθηγήσατο βίου ἀύχηρὸς τὸ εἶδος, λάσιος τὴν τρίχα, ἀντὶ μαλακῆς τινος ἐσθῆτος δέρματι αἰγὸς σκεπαζόμενος; πάντες οὖν οἱ κατὰ τὸν προφήτην ἐκείνον τὸν ἑαυτῶν κατορθοῦντες βίον κόσμος γίνονται τῆς ἐκκλησίας, ἀγγελῶν 6.223 κατὰ τὸν νῦν ἐπικρατοῦντα τῆς φιλοσοφίας τρόπον μετ' ἀλλήλων τὴν ἀρετὴν ἐκπονοῦντες. τὸ δὲ ἐκ τοῦ Γαλαᾷ τὰς τοιαύτας ἀποκαλυφθῆναι ἀγέλας μείζονα τοῦ θαύματος τὴν ὑπερβολὴν ἔχει, ὅτι ἐκ τοῦ ἔθνικοῦ βίου γέγονεν ἡμῖν ἢ πρὸς τὴν κατὰ θεὸν φιλοσοφίαν μετὰστασις· οὐ γὰρ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ τῆς τοιαύτης καθηγήσατο πολιτείας, ἀλλὰ τὸ τοῖς εἰδώλοις ἀνακείμενον ἔθνος εἰς τοσαύτην ἦλθε τοῦ βίου μεταβολήν, ὥστε τὴν κεφαλὴν κοσμησάτω τῆς νύμφης τοῖς κατ' ἀρετὴν προτερήμασι. εἶτα τοὺς ὀδόντας τῆ ἀκολουθία τῶν ἐπαίνων ὁ λόγος προτίθησι παραδραμῶν τοῦ στόματός τε καὶ τῶν χειλῶν τὰ ἐγκώμια, ὅπερ ἄξιον μὴ παριδεῖν ἀνεξέταστον. τί δὴ ποτε τῶν χειλῶν οἱ ὀδόντες ἐν τοῖς ἐπαίνοις προτίθενται; τάχα μὲν οὖν εἶποι τις ἂν γλαφυρότερον τὸ κάλλος δεῖξαι βουλούμενος μείδιμα στόματος διὰ τῆς τῶν ὀδόντων ὑπογραφῆς κατὰ τὸ λεληθὸς συνενδείκνυσθαι, ἐγὼ δὲ πρὸς ἕτερον βλέπων προτερεύειν ἐν τοῖς ἐπαίνοις τὸ τῶν ὀδόντων κάλλος πρὸ τῶν τοῦ στόματος ἐγκωμίων λογίζομαι· μετὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ τὸ χεῖλος ἀφήκεν ἀνεγκωμίαστον, σπαρτίον εἰπὼν κόκκινον εἶναι τὰ χεῖλη αὐτῆς καὶ τὴν λαλιὰν ὠραίαν. τί οὖν ἐστὶν ὃ περὶ τούτου στοχάζομαι; ἀρίστη τάξις ἐστὶν 6.224 ἐν τοῖς μαθήμασι πρῶτον διδάσκεισθαι καὶ τότε φθέγγεσθαι. τὰ δὲ μαθήματα ψυχῆς βρώματά τις εἰπὼν εἶναι τοῦ εἰκότος οὐχ ἁμαρτήσεται. ὡς περὶ δὲ τὴν σωματικὴν τροφήν τοῖς ὀδοῦσι καταλεάναντες κατάλληλον αὐτῆν τοῖς σπλάγχνοις γενέσθαι παρασκευάζομεν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἔστι τις λεπτοποιητικὴ τῶν διδαγμάτων δύναμις ἐν τῇ ψυχῇ, δι' ἧς ὠφέλιμον γίνεται τῷ δεχομένῳ τὸ μάθημα. τοὺς τοίνυν κριτικούς τε καὶ διαιρετικούς τῶν διδαγμάτων καθηγητάς, δι' ὧν εὐληπτος γίνεται ἡμῖν καὶ ἐπωφελὴς ἡ διδασκαλία, ὀδόντας ὑπὸ τοῦ λόγου φημὶ τροπικῶς ὀνομάζεσθαι. οὗ χάριν προλαμβάνει τῶν ὀδόντων ὁ ἔπαινος, εἴθ' οὕτως ἐπάγεται τῶν χειλῶν τὸ ἐγκώμιον· οὐ γὰρ ἂν ἐπήνθιστο τῷ λογικῷ κάλλει τὸ χεῖλος μὴ τῶν ὀδόντων ἐκείνων διὰ τῆς φιλοπονωτέρας τῶν μαθημάτων κατανοήσεως τὴν ἐν τοῖς λόγοις χάριν ἐπιβαλλόντων τοῖς χεῖλεσιν, αἰτίαν μὲν οὖν τῆς ἐν τοῖς ἐπαίνοις ἀκολουθίας ταύτην ἐπὶ τῶν ὀδόντων κατενόησαμεν. καιρὸς δ' ἂν εἴη καὶ αὐτὸν ἐξετάσαι τὸν ἔπαινον, πῶς παραβάλλει τὸ ἐν τοῖς ὀδοῦσι κάλλος ταῖς κεκαρμέναις ἀγέλαις, αἱ νῦν τοῦ λουτροῦ ἀναδυεῖσαι διδύμοις ἐπαγύλλονται τόκοις κατὰ τὸ ἴσον αἱ πᾶσαι. ἔχει δὲ κατὰ 6.225 τὴν λέξιν οὕτως ὁ ἔπαινος· Ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων, αἱ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λουτροῦ, αἱ πᾶσαι διδυμεύουσαι καὶ ἀτεκνοῦσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς. τοῦτο τοίνυν εἰ πρὸς τὸ σωματικὸν τοῦ ὑποδείγματος βλέπομεν, οὐκ οἶδα πῶς ἂν τις ἐπαινεῖσθαι τοὺς ὀδόντας εἶποι διὰ τῆς πρὸς τὰς πολυγονούσας ἀγέλας συγκρίσεως· ὀδόντων μὲν γὰρ ἔπαινος ἢ στερρότης ἐστὶ καὶ ἡ ἐναρμόνιος θέσις καὶ τὸ παγίως δι' ὁμαλῆς καὶ ἀκολούθου τῆς ἀρμονίας ἐμπεφυκέναι τοῖς οὖλοις, αἱ δὲ ἀναβαίνουσαι τοῦ λουτροῦ ἀγέλαι μετὰ τῆς διδύμου γονῆς ἐπισκεδασθεῖσαι ταῖς νάπαις ποίαν ὀδόντων ὑπογράφουσιν ὥραν τῷ καθ' ἑαυτὰς ὑποδείγματι, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ προχείρου κατανοῆσαι· οὗτοι στοιχηδὸν συνεστήκασιν ἐναρμονίως ἀλλήλων ἐχόμενοι, ἐκεῖναι δὲ ἀπ' ἀλλήλων διασκεδάννυνται πρὸς τὴν χρεῖαν τῆς νομῆς ἀραιούμεναι. ἀλλὰ καὶ γυμνῶ τῷ ὀδόντι κατὰ φύσιν ὄντι εἰς σύγκρισιν τὸ ἐριοφοροῦν οὐκ εὐάρμοστον. οὐκοῦν ἐρευνῆ τέον ἂν εἴη, πῶς ὁ κοσμῶν δι' ἐγκωμίων τὴν τῶν ὀδόντων εὐαρμοστίαν ταῖς διδυμοτόκοις ἀγέλαις παραβάλλει τὸ κάλλος, ταῖς ἀποκειραμέναις

τὸ ἔριον καὶ λουτρῶ τὸν ῥύπον ἀποκλυσσάμεναις τοῦ σώματος, τί οὖν περὶ τούτων ὑπενοήσα μεν; οἱ τὰ θεῖα μυστήρια διὰ σαφεστέρας ἐξηγήσεως λεπτο ποιοῦντες, ὡς εὐπαράδεκτον τὴν πνευματικὴν ταύτην τροφήν γενέσθαι τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας, οὗτοι τὸ τῶν ὀδόντων ἔργον ἀποτελοῦσι παχύν τε καὶ συνεστῶτα τοῦ λόγου τὸν ἄρτον τῷ ἑαυτῶν λαμβάνοντες στόματι καὶ διὰ 6.226 τῆς λεπτομερεστέρας θεωρίας εὐβρωτον ταῖς ψυχαῖς τῶν δεχομένων παρασκευάζοντες, οἷον (κρεῖττον γὰρ ἐπὶ ὑποδειγμάτων παραστήσαι τὸ νόημα) ὁ μακάριος Παῦλος νῦν μὲν ἀπλῶς τε καὶ ἀκατασκευῶς ὡσπερ τινὰ ψωμὸν ἀκατέργα στον προτίθησιν ἡμῖν τὸ τοῦ νόμου παράγγελμα λέγων Οὐ φιμώσεις βουὴν ἀλοῶντα, πάλιν δὲ διὰ τῆς ἐπεξηγήσεως ἀπαλύνας εὐπαράδεκτον ποιεῖ τοῦ νόμου τὸ βούλημα λέγων Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως ἐγράφη καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά, οἷον Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. τοῦτο ὁ ἀκατέργαστος ἄρτος, ἀλλὰ πῶς αὐτὸν διαλεπτύνων ἐδώδιμον ποιεῖ τοῖς τρεφομένοις; εἰς δύο διαθήκας μεταλαμβάνει τὴν ἱστορίαν, τὴν μὲν εἰς δουλείαν γεννώσαν, τὴν δὲ τῆς δουλείας ἐλευθεροῦσαν. οὕτω καὶ πάντα τὸν νόμον (ἵνα μὴ τὰ καθ' ἕκαστον λέγοντες διατρίβωμεν) παχυμερὲς σῶμα λαβὼν λεπτύνει διὰ τῆς θεωρίας πνευματικὸν αὐτὸν ἐκ σωματικοῦ ἐργαζόμενος, Οἶδαμεν, λέγων, ὅτι ὁ νόμος πνευματικὸς ἐστίν. ὅπερ τοίνυν ἐπὶ τοῦ Παύλου κατενοήσαμεν 6.227 ὡς ὀδόντων χρεῖαν τῇ ἐκκλησίᾳ πληροῦντος ἐν τῷ διαλεπτύνειν τὴν τῶν δογμάτων σαφήνειαν, τοῦτο καὶ ἐπὶ παντὸς τοῦ κατὰ μίμησιν ἐκείνου διασαφοῦντος ἡμῖν τὰ μυστήρια λέγομεν. οὐκοῦν ὀδόντες εἰσὶ τῆς ἐκκλησίας οἱ τὴν ἀκατ ἔργαστον τῶν θείων λογίων πόαν λεπτοποιοῦντες ἡμῖν καὶ μηρυκίζοντες. ὡσπερ τοίνυν ὑπογράφει τῶν τοῦ καλοῦ ἔργου τῆς ἐπισκοπῆς ὀρεγομένων τὸν βίον ὁ θεῖος ἀπόστολος λέγων τὰ καθ' ἕκαστον, οἷον εἶναι προσήκει τὸν τῆς ἱερωσύνης ἐπειλημμένον, ὡς μετὰ πάντων καὶ τὴν διδακτικὴν χάριν ἔχειν, οὕτως ἐνταῦθα τοὺς εἰς ὀδόντων ὑπηρεσίαν τεταγμένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ βούλεται ὁ λόγος πρῶτον κεκαρμένους εἶναι, τουτέστι πάσης ὑλικῆς ἀχθηδόνης γεγυμνωμένους, εἶτα τῷ λουτρῷ τῆς συνειδήσεως παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος καθαρεύοντας, πρὸς τούτοις αἰεὶ διὰ προκοπῆς ἀναβαίνοντας καὶ μηδέποτε πρὸς τὸ ἔμπαλιν κατασυρομένους ἐπὶ τὸ βάραθρον, ἐπὶ πᾶσι δὲ διπλαῖς ταῖς τῶν ἀγαθῶν κημάτων γοναῖς κατὰ πᾶν εἶδος ἀρετῆς ἐπαγάλλεσθαι καὶ ἐν μηδενὶ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων ἀγονεῖν. τὸ δὲ διπλοῦν κῆμα αἰνιγμα γίνεται τῆς καθ' ἑκάτερον τῶν ἐν ἡμῖν 6.228 νοουμένων εὐδοκιμήσεως, ὥστε διδυμοτόκους εἶναι τοὺς τοιοῦτους ὀδόντας, τῇ μὲν ψυχῇ τὴν ἀπάθειαν, τῷ δὲ σωματικῷ βίῳ τὴν εὐσχημοσύνην γεννῶντας. Ἐπάγει τούτοις δι' ἀκολουθίου τὸν ἐπιπρέποντα τοῖς χεῖλεσιν ἔπαινον σπαρτίῳ κοκκοβαφεῖ παρεικάζων τὸ κάλλος, οὗ τὴν ἐρμηνεῖαν αὐτὸς ἐπήγαγε λαλιᾶν ὠραίαν τὸ σπαρτίον κατονομάσας. τοῦτο δὲ ἐν τοῖς φθάσασιν ἤδη προτεθεώρηται, ὅπως τῇ τῶν ὀδόντων ὑπηρεσίᾳ τὸ ἐν τοῖς χεῖλεσιν ὠραίζεται κάλλος· τῇ γὰρ τῶν ὀδόντων (τουτέστι τῇ τῶν διδασκάλων) ὑφηγήσει τὸ στόμα τῆς ἐκκλησίας συμφθέγγεται. διὰ τοῦτο πρῶτον οἱ ὀδόντες κείρονται καὶ λούονται καὶ οὐκ ἀτεκνοῦσι καὶ διδυμεύουσι, καὶ τότε τῷ κοκκίνῳ εἶδει τὰ χεῖλη περιανθίζεται, ὅταν γένηται πᾶσα ἡ ἐκκλησία κατὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ συμφωνίαν χεῖλος ἐν καὶ φωνὴ μία. διπλοῦν δὲ τοῦ κάλλους ἐστὶ τὸ ὑπόδειγμα· οὐ γὰρ μόνον ἀπλῶς σπαρτίον φησὶν εἶναι τὰ χεῖλη, ἀλλὰ προσέθηκε καὶ τῆς εὐχροίας τὸ ἄνθος, ὥστε δι' ἀμφοτέρων καλλωπισθῆναι τῆς ἐκκλησίας τὸ στόμα διὰ τε τοῦ σπαρτίου καὶ τοῦ κοκκίνου ἰδιαζόντως καθ' ἑκάτερον μέρος· τῷ μὲν γὰρ σπαρτίῳ τὴν ὁμογνωμοσύνην παιδεύεται, ὥστε πᾶσαν αὐτὴν ἐν σπαρτίον καὶ μίαν γενέσθαι σειρὰν ἐκ διαφόρων νημάτων συγκεκλωσμένην, 6.229 διὰ δὲ τοῦ κοκκίνου πρὸς τὸ αἶμα δι' οὗ ἐλυτρώθημεν βλέπειν διδάσκεται καὶ αἰεὶ τὴν ὁμολογίαν διὰ στόματος φέρειν τοῦ ἐξαγοράσαντος ἡμᾶς διὰ τοῦ αἵματος· δι' ἀμφοτέρων γὰρ

τούτων ἐστὶ πληρομένη τοῖς τῆς ἐκκλησίας χεῖλεσιν ἢ εὐπρέπεια, ὅταν καὶ ἡ πίστις τῆς ὁμολογίας προλάμπῃ καὶ ἡ ἀγάπη τῇ πίστει συμπλέκηται. καὶ εἰ χρὴ ὡσπερ ὀρισμῶ τινι περιλαβεῖν τὸ ὑπόδειγμα, οὕτω τὸ ῥηθὲν ὀριοῦμεθα· κόκκινον σπαρτίον ἐστὶ Πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη, ὡς τῇ πίστει μὲν δηλοῦσθαι τὸ κόκκινον, τῇ δὲ ἀγάπῃ τὸ σπαρτίον διερμηνεύεσθαι. τούτοις κεκοσμηθῆσθαι τὰ χεῖλη τῆς νύμφης μαρτυρεῖ ἡ ἀλήθεια. ἡ δὲ ὠραία λαλιά θεωρίας τινὸς λεπτοτέρας ἢ ἐρμηνείας ἄλλης οὐκ ἐπιδέεται· φθάσας γὰρ διεσάφησεν ὁ ἀπόστολος ὅτι ἡ λαλιά αὕτη τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ἐστὶν ὃ κηρύσσομεν, λέγων Ἐὰν ὁμολογήσῃς τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ· καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖ εἰς σωτηρίαν. αὕτη ἐστὶν ἡ ὠραία λαλιά, δι' ἧς τὰ χεῖλη τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ κόκκινον ἐκεῖνο σπαρτίον εὐπρεπῶς ἐπανθίζεται. Ἀρέσκεται δὲ μετὰ τὴν τοῦ στόματος ὥραν ὁ νυμφίος καὶ τῷ τῆς παρειᾶς ἐρυθρήματι. μῆλον δὲ τοῦτο τοῦ προσώπου τὸ μέρος ἐκ καταχρήσεως καλεῖ ἡ συνήθεια. προσεικάζει 6.230 τοίνυν τὸ τῆς παρειᾶς μῆλον τῷ λεπύρῳ τῆς ῥόας γράφας οὕτω τὸν ἔπαινον αὐτὸν ἐπὶ λέξεως· Ὡς λέπυρον ῥόας μῆλόν σου ἐκτὸς τῆς σιωπῆσεώς σου. ὅτι μὲν οὖν αἰδῶς ἐστὶ τὸ ἐπαινούμενον παντὶ ῥάδιον ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν τεθεωρημένων λογίσασθαι· σωματοποιήσας γὰρ τὴν ἐκκλησίαν ὁ λόγος εἰς τὸ τῆς νύμφης εἶδος καὶ τὰς καθ' ἕκαστον ἀρετὰς καταλλήλως τῇ ὑπογραφῇ τῆς κατὰ τὸ πρόσωπον ὥρας ἐπιμερίσας νῦν διὰ τοῦ ἐρυθρήματος τοῦ ταῖς παρειαῖς ἐπιζέοντος προσφόρως ἐπαινεῖ τὴν σωφροσύνην αἰδοῖ κατακοσμήσας ἐν τῷ τῆς ῥόας αἰνίγματι· ὁ γὰρ καρπὸς οὗτος στυφῆ τε καὶ ἀβρώτῳ τῇ ἐπιφανείᾳ ἐντρέφεται. διὸ καλῶς τε καὶ οἰκείως εἰς τὸ τῆς σωφροσύνης κατόρθωμα διὰ τῆς θεωρίας μεταλαμβάνεται· ὡς γὰρ ἡ στυψὶς τοῦ τῆς ῥόας λεπύρου τρέφει τε καὶ φυλάσσει τοῦ ἐμπεριεχομένου καρποῦ τὴν γλυκύτητα, οὕτως ὁ στυφός τε καὶ ἐγκρατὴς καὶ κατεσκληκῶς βίος φύλαξ γίνεται τῶν τῆς σωφροσύνης καλῶν. διπλοῦς δὲ καὶ ἐνταῦθα τῆς ἀρετῆς ταύτης ὁ ἔπαινος γίνεται διὰ τε τῶν προφαινομένων κατὰ τὸν εὐσχήμονα βίον καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ τῆς ψυχῆς ἀπαθείᾳ κατορθουμένων, ὧν Ὁ ἔπαινος, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος, οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ 6.231 θεοῦ· ἡ γὰρ ἐπιλάμπουσα τοῖς γινομένοις αἰδῶς ἴδιον μὲν ἐκ τῶν προδήλων ἔχει τὸν ἔπαινον, ἐκτὸς δὲ τῶν σιωπωμένων ἐστὶ καὶ ὑποκεκρυμμένων θαυμάτων, ἃ μόνῳ καθορᾶται τῷ ὀφθαλμῷ ἐκεῖνῳ τῷ εἰς τὰ κρύφια βλέποντι. Διὰ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα μανθάνομεν ὅτι πᾶν τὸ παρὰ τῶν θεοφορουμένων ἀγίων γινόμενον τύπος τις καὶ διδακκαλία τῶν εἰς ἀρετὴν κατορθουμένων ἐγίνετο· οἱ γάμοι, αἱ ἀποικίαι, οἱ πόλεμοι, αἱ τῶν οἰκοδομημάτων κατασκευαί, πάντα κατὰ τινὰ λόγον εἰς νουθεσίαν τῷ μετὰ ταῦτα προδιετυποῦτο βίῳ· Ἐγράφη γὰρ ταῦτα, φησί, πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήνησεν· ὁ μὲν γὰρ κατὰ τῶν ἀλλοφύλων πόλεμος συμβουλεύει κατὰ τῆς κακίας ἡμᾶς ἀνδρίζεσθαι, ἡ δὲ κατὰ τοὺς γάμους σπουδὴ τὴν τῶν ἀρετῶν συνοίκησιν δι' αἰνιγμάτων ἡμῖν ὑποτίθεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀποικία τοῦ ἐναρέτου βίου τὸν οἰκισμὸν ὑποβάλλει, τὰ δὲ ὅσα περὶ τὰς κατασκευὰς τῶν οἰκοδομημάτων παρ' αὐτῶν ἐσπουδάζετο, τῶν ἡμετέρων οἴκων τῶν δι' ἀρετῆς οἰκοδομουμένων ἐπιμέλειαν ποιῆσθαι διακελεύεται. διὸ μοι δοκεῖ κάκεῖ τὸν περιφανῆ πύργον ἐκεῖνον, <ἐν> ᾧ τὰ ἀκροθίνια τῶν λαφύρων ἀνέθηκεν ὁ Δαβίδ, 6.232 πρὸς τὴν προκοπὴν τῆς ἐκκλησίας βλέπων [τῶν τι κατ' ἀρετὴν σπουδαζομένων] προδιατυπῶσαι τούτῳ τῷ ἔργῳ, ὃς ὑπερφαίνεται μὲν ἀκρωρείας τινὸς εἰς ὕψος ἀνατεινόμενος, ἐπιτήδειος δὲ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον πρὸς τὴν τῶν λαφύρων φυλακὴν ἐνομίσθη, ὅσα δουλωσάμενος τοὺς ἀλλοφύλους μετὰ τῶν λοιπῶν χρημάτων ἴδιον κέρδος ὁ βασιλεὺς ἐποίησατο. ἔδειξεν οὖν διὰ τῆς ἑαυτοῦ σοφίας ὁ βασιλεὺς πρὸς ὃ τι βλέπων ὁ Δαβίδ ἀγαθὸν τῇ τῶν ἀνθρώπων ζωῇ ὡσπερ τινὰ συμβουλίην τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ διὰ τῆς τοῦ πύργου κατασκευῆς προαπέθετο·

παντὸς γὰρ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας τῶν καθ' ἕκαστον μελῶν διὰ τῆς πρὸς τι παραθέσεως τε καὶ ὁμοιώσεως ἐγκωμιάζειν τὸ κάλλος μέλλων δι' ἀκολουθου τοὺς ἐν τῷ λαῷ τὸν τοῦ τραχήλου τόπον ἐπέχοντας οἷους τινὰς εἶναι προσήκει διαγράφων τῷ λόγῳ τοῦ πύργου μέμνηται τούτου, ᾧ ἐπονομάζεται μὲν ὁ Δαβὶδ, ἔχει δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων τὸ γνῶριμον· θαλπιῶθ γὰρ αἱ ἐπάλξεις κατονομάζονται. οὕτω δὲ ἡ λέξις ἔχει· Ὡς πύργος Δαβὶδ τράχηλός σου ὁ ὠκοδομημένος ἐν θαλπιῶθ· χίλιοι θυρεοὶ κρέμανται ἐπ' αὐτόν, πᾶσαι βολίδες τῶν δυνατῶν. 6.233 ἡ μὲν οὖν σωματικὴ τοῦ πύργου κατασκευὴ τὸ περιβλεπτον ἔχει ἕκ τε τοῦ ἔργον εἶναι τοῦ βασιλέως Δαβὶδ καὶ ἐκ τῆς περιφανείας τοῦ τόπου καὶ ἐκ τῶν ἀνατεθέντων ὄπλων ἐν αὐτῷ, τῶν θυρεῶν τε καὶ τῶν βολίδων, ὧν τὸ πλῆθος ἐνδείκνυται ὁ λόγος τῷ τῆς χιλιάδος ὀνόματι, ἡμῖν δὲ σκοπὸς ἐστὶ κατανοῆσαι τοῦ θείου λογίου τὴν δύναμιν. πῶς παραβάλλεται τῷ πύργῳ τούτῳ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἐκκλησίας, ᾧ τράχηλός ἐστὶ τὸ ὄνομα; πρῶτον τοίνυν ἐξετάσαι προσήκει, ποῖον ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς σώματι μέρος τῷ ὀνόματι τοῦ τραχήλου προσαγορεύεται, εἴθ' οὕτως ἐφαρμόσαι τῷ τῆς ἐκκλησίας μέλει τὸ ὄνομα. οὐκοῦν τὸ ἐρριζωμένον μὲν ἐν τῷ μέσω τῶν ὤμων, ἀνέχον δὲ τὴν κεφαλὴν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀντὶ βάσεως τοῦ ὑπερκειμένου γινόμενον τράχηλος ὀνομάζεται, οὗ τὸ κατόπιν μὲν ὁστέοις ἐρείδεται, τὸ δὲ προβεβλημένον ἐλεύθερόν ἐστὶ τῆς τῶν ὁστέων περιβολῆς. ἡ δὲ τοῦ ὁστέου φύσις οὐ καθ' ὁμοιότητα τοῦ πήχεος ἢ τῆς κνήμης συνεχῆς πρὸς ἑαυτὴν ἐστὶ καὶ ἀδιαίρετος, ἀλλὰ πολλαχῆ τῶν ὁστέων ἐν σπονδύλων σχήματι διηρημένων διὰ τῶν περιπεφυκότων αὐτοῖς νεύρων τε καὶ μυῶν καὶ συνδέσμων ἢ ἔνωσις αὐτῶν πρὸς ἄλληλα γίνεται καὶ διὰ τοῦ μυελοῦ τοῦ αὐλοειδῶς κατὰ τὸ μέσον διήκοντος. οὗ ἡ περιοχὴ μὲν πρὸς τὰς μῆνιγγας αὐτὸ δὲ τὸ ἐγκείμενον πρὸς τὸν ἐγκέφαλον ἦνται. ἐν δὲ τοῖς ἔμπροσθεν περιέχει μὲν τὴν ἀρτηρίαν ὁ τράχηλος, ἡ 6.234 δοχεῖόν ἐστὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἔξωθεν ἡμῖν εἰσοικιζομένου τε καὶ εἰσρέοντος, δι' οὗ τὸ ἐγκάρδιον πῦρ πρὸς τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν κατὰ φύσιν ἀναρριπίζεται, περιέχει δὲ καὶ τῆς τροφῆς τὰς εἰσόδους διὰ τοῦ λαιμοῦ τε καὶ τοῦ λάρυγγος πᾶν τὸ διὰ τοῦ στόματος εἰσαγόμενον πρὸς τὴν κοιλότητα τὴν δεκτικὴν τούτων διαπορθμεύων. ἔχει δὲ καὶ ἄλλο παρὰ τὰ λοιπὰ τῶν μελῶν ἐξαιρετόν τι ὁ τράχηλος· κατὰ γὰρ τὴν ἄνω τῆς ἀρτηρίας θέσιν ἐστὶν ἐν αὐτῷ τὸ τῆς φωνῆς ἐργαστήριον, ἐν ᾧ τὰ φωνητικὰ πάντα παρεσκευάσται ὄργανα, δι' ὧν ἀπογεννᾶται ὁ ἦχος τῷ ἀναδιδομένῳ πνεύματι περιδουμένης ἐν κύκλῳ τῆς ἀρτηρίας. οὕτω δὲ τοῦ σωματικοῦ μέλους ἡμῖν διαγραφέντος εὐκόλον ἂν εἴη διὰ τῶν ἐνταῦθα θεωρηθέντων καὶ τὸν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος τράχηλον κατανοῆσαι, ὅστις ἐστὶν ὁ διὰ τῶν καταλλήλων ἐνεργειῶν τὸ ὄνομα τοῦτο κυρίως ἀναλαμβάνων τράχηλός τε ὀνομαζόμενος καὶ τῷ πύργῳ τοῦ Δαβὶδ ὁμοιούμενος. πρῶτον μὲν οὖν ὁ δὴ καὶ πρῶτόν ἐστιν, εἴ τις τὴν ἀληθινὴν τοῦ παντὸς κεφαλὴν ἐφ' ἑαυτοῦ βαστάζει (ἐκείνην λέγω τὴν κεφαλὴν ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογεῖται καὶ συμβιβάζεται), οὗτος κυρίως ἐφ' ἑαυτοῦ φέρει τοῦτο τὸ ὄνομα. πρὸς τούτοις εἰ τοῦ πνεύματος ἐστὶ δεκτικὸς τοῦ τὴν καρδίαν ἡμῶν πυροειδῆ ποιούντος καὶ 6.235 ἐκθερμαίνοντος καὶ εἰ διὰ τῆς εὐήχου φωνῆς ὑπηρετεῖ τῷ λόγῳ· οὐδὲ γὰρ ἄλλου τινὸς ἔνεκεν τὴν ἀνθρωπίνην φωνὴν ὁ θεὸς τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἐνετεκτῆνατο ἢ ἵνα ὄργανον ἢ τοῦ λόγου διαρθροῦσα δι' ἑαυτῆς τὰ τῆς καρδίας κινήματα. ἐχέτω δὲ οὗτος ὁ τράχηλος καὶ τὴν θρεπτικὴν ἐνέργειαν, τὴν διδασκαλίαν λέγω, δι' ἧς παντὶ τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας συντηρεῖται ἡ δύναμις· ἐπιρρεούσης γὰρ αἰεὶ τῆς τροφῆς ἐν τῷ εἶναι διαμένει τὸ σῶμα, ἐπιλειπούσης δὲ φθίνει καὶ διαφθείρεται. μιμείσθω δὲ καὶ τὴν ἐναρμόνιον τῶν σπονδύλων θέσιν ἐν τῷ τοὺς καθ' ἕκαστον τῷ λαῷ συντελοῦντας διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης ἐν ἀπεργάζεσθαι μέλος κλινόμενόν τε καὶ ἀνορθούμενον καὶ καθ' ἑκάτερον τῶν πλαγίων εὐκινήτως μεταστρεφόμενον. τοιοῦτος τράχηλος ὁ Παῦλος ἦν καὶ εἰ δὴ τις

ἄλλος κατὰ μίμησιν ἐκείνου τὸν βίον κατώρθωσεν, ὃς ἐβάστασε μὲν τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου σκευὸς ἐκλογῆς τῷ δεσπότη γενόμενος, καὶ οὕτως αὐτῷ δι' ἀκριβείας ἢ κεφαλὴ τῶν ὄλων ἐφήρμοστο, ὥστε καὶ ὅσα ἐλάλει μηκέτι αὐτὸν εἶναι τὸν λαλοῦντα, ἀλλὰ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ φθέγγεσθαι, καθὼς ἐπέδειξε τοῖς Κορινθίοις τὸν Χριστὸν ἐν αὐτῷ λαλοῦντά τε καὶ φθεγγόμενον. οὕτως αὐτοῦ εὐφρονός τε καὶ εὐηχος ἦν ἡ ἀρτηρία διὰ τοῦ ἁγίου 6.236 πνεύματος διαρθροῦσα τῆς ἀληθείας τὸν λόγον, οὕτως αὐτῷ πάντοτε τοῖς θείοις λογίοις ὁ λάρυγξ κατεγλυκαίνετο τρέφων ὄλον δι' ἑαυτοῦ τὸ σῶμα τοῖς ζωποιοῖς ἐκείνοις διδάγμασιν. εἰ δὲ καὶ τὸ τῶν σπονδύλων ζητεῖς, τίς οὕτω τοὺς πάντας εἰς ἓν σῶμα συνήρμοσε τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης; τίς οὕτως ἐδίδαξε κλίνεσθαι τὸν τράχηλον ἐν τῷ τοῖς ταπεινοῖς συμπεριφέρεσθαι καὶ ἀνορθοῦσθαι πάλιν ἐν τῷ τὰ ἄνω φρονεῖν καὶ πρὸς τὰ πλάγια περισκοπεῖν εὐστρόφως τε καὶ εὐκινήτως ἐν τῷ τὰς ποικίλας τοῦ διαβόλου μεθοδείας ἐκκλίνειν καὶ ἀσφαλίζεσθαι; ὁ τοιοῦτος οὖν τράχηλος ὄντως παρὰ τοῦ Δαβὶδ ὠκοδόμηται. νόει δὲ διὰ τοῦ Δαβὶδ τὸν βασιλέα, τὸν τοῦ βασιλέως πατέρα, ὃς ἐξ ἀρχῆς τὸν ἄνθρωπον κατεσκεύασε πύργον εἶναι καὶ οὐχὶ σύμπτωμα καὶ διὰ τῆς χάριτος αὐτὸν πάλιν ἀνωκοδόμη σεν ἀσφαλισάμενος τοῖς πολλοῖς θυρεοῖς, ὥστε μηκέτι αὐτὸν ταῖς τῶν πολεμίων ἐφόδοις εὐεπίβατον εἶναι· οἱ γὰρ κρεμάμενοι θυρεοί, οὐκ ἐπὶ γῆς κείμενοι ἀλλὰ διαέριοι περὶ αὐτὸν θεωρούμενοι, καὶ μετὰ τῶν θυρεῶν αἱ τῶν δυνατῶν βολίδες φόβον ἐμποιοῦσι τοῖς πολεμίοις, ὥστε μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐγχειρῆσαι καταδραμεῖν τοῦ πύργου. οἶμαι δὲ τὴν ἀγγελικὴν φρουρὰν ἐν κύκλῳ περιεστοιχισμένην τὸν τοιοῦτον 6.237 πύργον τῷ πλήθει τῶν θυρεῶν ἡμῖν διασημαίνεσθαι. δείκνυσι δὲ καὶ ἡ τῶν βολίδων μνήμη τὴν τοιαύτην διάνοιαν· οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπε βολίδας, ἀλλὰ τῇ τῶν δυνατῶν προσθήκῃ τοὺς ὑπερμαχοῦντας ἡμῶν ἐνεδείξατο, ὥστε συμβαίνειν τὸ λεγόμενον τῷ τῆς ψαλμωδίας ῥητῷ ὅτι Παρεμβαλεῖ ἄγγελος κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτὸν καὶ ῥύσεται αὐτούς. ὁ δὲ τῶν χιλίων ἀριθμὸς οὐ μοι δοκεῖ δι' ἀκριβείας σημαίνειν τὴν τῶν ἑκατοντάδων δεκάδα, ἀλλ' εἰς πλήθους ἔνδειξιν παρελήφθη ὑπὸ τοῦ λόγου· σύνηθες γὰρ ἔστιν ἐκ τῆς καταχρήσεως τῆς γραφικῆς τῷ ἀριθμῷ τούτῳ τὸ πλήθος ἐνδείκνυσθαι, ὡς φησὶν ὁ Δαβὶδ ἀντὶ τοῦ πλήθους ὅτι Χιλιάδες εὐθηνούντων, καὶ Ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου. Οὕτω μὲν οὖν τὸν τράχηλον τὸν ἐπὶ τῶν ὤμων ἐρριζωμένον κατενοήσαμεν. ὤμους δὲ νοοῦμεν, οἷς ἐπιπέφυκε, τὰς πρακτικὰς τε καὶ ἐνεργητικὰς σπουδὰς, δι' ὧν οἱ βραχίονες ἡμῶν τὴν σωτηρίαν ἑαυτῶν κατεργάζονται. τὴν δὲ πρὸς τὸ μείζον ἐπαύξησιν τῆς κατὰ θεὸν ὑψουμένης ψυχῆς σύνοιδε πάντως ὁ ἐπιστατικῶς τοῖς λεγομένοις ἀκολουθῶν, ὅτι πρότερον μὲν ἀγαπητὸν ἦν τῇ νύμφῃ ἵππῳ ὁμοιωθῆναι τῇ καταγωνισαμένη τὸν Αἰγύπτιον τύραννον καὶ πρὸς τοὺς ὀρμίσκους ἐμπερῶς ἔχειν τὴν ἐπὶ τοῦ τραχήλου 6.238 εὐπρέπειαν· νυνὶ δὲ πόσῃ αὐτῇ μαρτυρεῖ τὴν πρὸς τὸ ἀγαθὸν τελειότητα, ὅτι οὐχ ὀρμίσκοις τισὶ περιδεραίοις προσεικάζει τοῦ τραχήλου τὴν ὥραν, ἀλλὰ πύργος εἶναι διὰ τὸ μέγεθος λέγεται, ὃν περιβλεπτον ποιεῖ καὶ τοῖς πόρρωθεν ἀφεστηκόσιν ἀποσκοπούμενον οὐ μόνον ἢ περὶ τὴν οἰκοδομὴν φιλοτιμία ἐφ' ἧς τι μήκιστον τὸ ὕψος ἐγείρουσα, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ τόπου θέσις φυσικῶς ὑπερανεστῶσα τῶν γειτνιώντων; ὅταν τοίνυν βασιλέως μὲν ἔργον ὁ πύργος ἦ, ἐπὶ δὲ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας βεβηκῶς τύχη, τότε ἀληθῆς ἐπιδείκνυται τὸ παρὰ τοῦ κυρίου λεγόμενον ὅτι Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. νόει δέ μοι τὸν πύργον ἀντὶ τῆς πόλεως. Καιρὸς δ' ἂν εἴη καὶ τοὺς δύο νεβρούς τῆς δορκάδος κατανοῆσαι, οἱ περὶ τὴν καρδίαν τῆς νύμφης αὐλίζονται μαστοὶ κληθέντες παρὰ τοῦ λόγου [καθὼς φησι Δύο μαστοὶ 6.239 σου ὡς δύο νεβροὶ δίδυμοι δορκάδος οἱ νεμόμενοι ἐν τοῖς κρίνοις] διὰ τὸ μεταξὺ τούτων εἶναι τῆς καρδίας τὴν θέσιν, ὧν ἡ νομὴ οὐ χόρτος ἔστιν ἢ ἄκανθα ἀλλὰ κρίνα παντὶ τῷ τῆς νομῆς χρόνῳ τὸ ἄνθος ἑαυτῶν παρατείνοντα καὶ

οὐ κατὰ καιρὸν ἀνθοῦντα οὐδὲ ἐπὶ καιροῦ μαραινόμενα, ἀλλὰ διαρκῆ παρεχόμενα τοῖς νεβροῖς τούτοις δι' ἑαυτῶν τὴν τροφήν, ἕως ἂν μηκέτι αἱ σκιαὶ κρατῶσι τῆς σπουδαζομένης περὶ τὸν βίον ἀπάτης, ἀλλ' ἤδη τοῦ φωτὸς πανταχῆ διαλάμπαντος καταυγασθῆ τὰ πάντα διὰ τῆς ἡμέρας τῆς ὅπου θέλει διαπνεύσης τὸ φῶς. [οὕτω γὰρ φησιν ὁ λόγος Ἔως οὗ διαπνεύση ἡ ἡμέρα καὶ κινηθῶσιν αἱ σκιαί.] οἶδας δὲ πάντως παρὰ τοῦ εὐαγγελίου μαθὼν ὅτι τὸ πνεῦμα ἐστὶ τὸ ἅγιον τὸ διὰ τοῦ πνεῖν ὅπου βούλεται φῶς ἐμποιοῦν τοῖς ἐπισταμένοις ὅθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος οὕτως διεξέρχεται Δύο μαστοὶ σου ὡς δύο νεβροὶ δίδυμοὶ δορκάδος οἱ νεμόμενοι ἐν τοῖς κρίνοις, ἕως οὗ διαπνεύση ἡ ἡμέρα καὶ κινηθῶσιν αἱ σκιαί. ἀλλὰ τὸ μὲν ἡμέραν λέγεσθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, φῶς πνέον οἷς ἂν 6.240 ἐγγένηται, οὐκ οἶμαί τινα τῶν νοῦν ἐχόντων ἐπιδιστάσαι τῷ λόγῳ· εἰ γὰρ υἱοὶ φωτὸς καὶ υἱοὶ ἡμέρας γίνονται οἱ γεννηθέντες παρὰ τοῦ πνεύματος, τί ἄλλο χρὴ νοεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἢ φῶς καὶ ἡμέραν, ἧς ἡ πνοὴ φυγαδευτικὴ τῶν σκιῶν τῆς ματαιότητος γίνεται; ἀνάγκη γὰρ πᾶσα τοῦ ἡλίου φανέντος τὰς σκιάς μὴ μένειν ἀλλὰ μεταχωρεῖν τε καὶ μετανίστασθαι. τὸ δὲ περὶ τῶν δύο νεβρῶν τῆς δορκάδος μυστήριον εὐκαιρὸν ἂν εἶη προσθεῖναι τῇ ἐξετάσει τοῦ λόγου, ὧν δίδυμος μὲν ἐστὶν ἡ γένεσις, τροφή δὲ τὸ κρίνον, τόπος δὲ νομῆς ἢ ἀγαθὴ τε καὶ πείρα γῆ. αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καρδία κατὰ τὸν τῆς παραβολῆς τοῦ κυρίου λόγον· ἐν αὐτῇ δὲ νεμόμενοι καὶ τοὺς καθαρὸς ἐξ αὐτῆς λογισμοὺς ἀνθολογοῦντες πιαίνονται. τὸ δὲ ἄνθος τῶν κρίνων διπλῆν ἔχει τὴν χάριν παρὰ τῆς φύσεως εὐπνοίας τῇ εὐχροίᾳ συμμεμιγμένης, ὡς καθ' ἑκάτερον εἶναι τοῖς δρεπομένοις ἐράσμιον, εἴτε τῇ ὄσφρησει προσάγοιεν εἴτε τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ κάλλους τῆς ὥρας κατατρυφῶεν· ἡ μὲν γὰρ ὄσφρησις τῆς τοῦ Χριστοῦ εὐωδίας πλήρης γίνεται, διὰ δὲ τοῦ εἶδους ἐνδείκνυται τὸ καθαρὸν τε καὶ ἀκηλίδωτον. Τάχα τοίνυν ἤδη διὰ τῶν εἰρημένων σεσαφηνίσται ἡμῖν τὸ ὑπὸ τοῦ λόγου δηλούμενον ὅτι δύο ἀνθρώπων ἐν τοῖς 6.241 καθ' ἕκαστον θεωρουμένων, τοῦ μὲν σωματικοῦ τε καὶ φαινομένου, τοῦ δὲ νοητοῦ τε καὶ ἀοράτου, δίδυμος μὲν ἀμφοτέρων ἐστὶν ἡ γένεσις κατὰ ταῦτόν ἀλλήλοις συνεπιδη μούντων τῷ βίῳ· οὔτε γὰρ προϋπάρχει τοῦ σώματος ἢ ψυχῆ οὔτε προκατασκευάζεται τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα, ἀλλ' ὁμοχρόνως ἐν τῇ ζωῇ γίνονται. τροφή δὲ τούτοις κατὰ φύσιν μὲν ἐστὶν ἡ καθαρότης καὶ ἡ εὐωδία καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὧν εὐφοροῦσιν αἱ ἀρεταί, ἔστι δὲ ὅτε τὸ δηλητήριόν τισιν ἀντὶ τοῦ τροφίμου σπουδάζεται, οἱ οὐχὶ τὰ ἄνθη τῶν ἀρετῶν ἐπιβόσκονται, ἀλλ' ἀκάνθαις ἐπιτέρπονται καὶ τριβόλοις· οὕτω γὰρ τῆς παραβολῆς τοῦ εὐαγγελίου ὀνομαζούσης τὰς ἀμαρτίας ἠκούσαμεν, ὧν ἡ κατάρα τοῦ ὄφους τὴν κακὴν βλάστην ἐδημιούργησεν. ἐπειδὴ τοίνυν διακριτικῶν ὀφθαλμῶν ἐστὶ χρεία τῶν δυναμένων ἐν ἀκριβείᾳ διαγινῶναι τὸ κρίνον τε καὶ τὴν ἄκανθαν καὶ τὸ μὲν σωτήριον προελεσθαι, τὸ δὲ φθοροποιὸν ἀποπέμψασθαι, διὰ τοῦτο τὸν καθ' ὁμοίωτη 6.242 τα τοῦ μεγάλου Παύλου μαζὸν τοῖς νηπίοις γινόμενον καὶ γαλακτοτροφοῦντα τοὺς ἀρτιγενεῖς τῆς ἐκκλησίας δυάδα μαζῶν ἀλλήλοις συγγεννηθέντων τῶν τοῖς νεβροῖς τῆς δορκάδος ἀπεικαζομένων ὠνόμασεν διὰ πάντων μαρτυρῶν τῷ τοιούτῳ μέλει τῆς ἐκκλησίας τὸ δόκιμον, ὅτι τε καθ' ἑκάτερον εὐοδοῦται πρὸς τὴν τῶν καθαρῶν κρίνων νομὴν ὀξὺ δεδορκῶς καὶ διακρίνων τοῦ τροφίμου τὴν ἄκανθαν καὶ ὅτι περὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἀναστρέφεται, οὗ σύμβολον ἡ καρδία ἐστὶν ἢ δι' ἑαυτῆς τοὺς μαζοὺς ὑποτρέφουσα καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ὅτι οὐκ ἐν ἑαυτῷ κατακλείει τὴν χάριν, ἀλλ' ἐπέχει τοῖς δεομένοις τοῦ λόγου τὴν θηλήν, Ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα, καθὼς ἐποίει τε καὶ ἔλεγεν ὁ ἀπόστολος. Μέχρι τούτων δὲ τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησίας προαγαγὼν ὁ λόγος τὸν ἔπαινον ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὀλοσώματον ποιεῖται αὐτῆς τὸ ἐγκώμιον, ὅταν διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου καὶ πάλιν ἐπαναγάγῃ ἑαυτὸν πρὸς τὴν ἰδίαν δόξαν τῆς θεότητος, ἣν εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι· εἰπὼν γὰρ ὅτι Πορεύσομαι 6.243 ἑμαυτῷ εἰς τὸ ὄρος τῆς

σμύρνης καὶ εἰς τὸν βουνὸν τοῦ λιβάνου, διὰ μὲν τῆς σμύρνης τὸ πάθος, διὰ δὲ τοῦ λιβάνου τὴν δόξαν τῆς θεότητος ἐνδειξάμενος προσέθηκεν Ὅλη καλὴ εἶ, ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί, διδάσκων διὰ τῶν εἰρημένων πρῶτον μὲν ὅτι οὐδεὶς αἶρει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξουσίαν ἔχει θεῖναι αὐτὴν καὶ ἐξουσίαν ἔχει πάλιν λαβεῖν αὐτὴν πορευόμενος ἑαυτῷ ἐπὶ τὸ ὄρος τῆς σμύρνης, οὐκ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔργων ἵνα μή τις καυχῆσθαι, ἀλλ' ἐξ ἰδίας χάριτος τὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀναδεχόμενος θάνατον· ἔπειτα δὲ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλως καθαρθῆναι τοῦ μώμου τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μὴ τοῦ ἁμνοῦ τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου πᾶσαν δι' ἑαυτοῦ τὴν κακίαν ἐξαφανίσαντος. ὁ τοίνυν εἰπὼν ὅτι Ὅλη καλὴ εἶ, ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί· καὶ ἐπαγαγὼν τὸ κατὰ τὸ πάθος μυστήριον διὰ τοῦ κατὰ τὴν σμύρναν αἰνίγματος εἶτα τοῦ λιβάνου μνησθεῖς, δι' οὗ τὸ θεῖον ἐνδείκνυται, τοῦτο παιδεύει ἡμᾶς ὅτι ὁ συμμετασχὼν αὐτῷ τῆς σμύρνης συμμεθεῖζει πάντως καὶ τοῦ λιβάνου· ὁ γὰρ συμπαθὼν καὶ συνδοξάζεται πάντως, ὁ δὲ ἄπαξ ἐν τῇ θεῖα δόξῃ γενόμενος ὄλος γίνεται καλὸς ἔξω τοῦ ἀντικειμένου μώμου γενόμενος, οὗ καὶ ἡμεῖς χωρισθῆμεν 6.244 διὰ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντος καὶ ἐγερθέντος, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Λόγος ἡ Δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου, νύμφη, δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου· ἐλεύση καὶ διελεύση ἀπὸ ἀρχῆς πίστεως, ἀπὸ κεφαλῆς Σανὶρ καὶ Ἑρμών, ἀπὸ μανδρῶν λεόντων, ἀπὸ ὀρέων παρδάλεων.

Ἐκαρδίωσας ἡμᾶς, ἀδελφὴ ἡμῶν νύμφη, ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἐνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου, ἐν μιᾷ, ἐνθέματι τραχήλου σου. Τί ἐκαλλιώθησαν μαστοὶ σου, ἀδελφὴ μου νύμφη, τί ἐκαλλιώθησαν μαστοὶ σου ἀπὸ οἴνου; καὶ ὄσμη ἱματίων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. Κηρίον ἀποστάζουσι χεῖλη σου, νύμφη, μέλι καὶ γάλα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου, καὶ ὄσμη ἱματίων σου ὡς ὄσμη λιβάνου. 6.245 Κῆπος κεκλεισμένος ἀδελφὴ μου νύμφη, κῆπος κεκλεισμένος, πηγὴ ἐσφραγισμένη. Ἀποστολαί σου παράδεισος ῥοῶν μετὰ καρποῦ κύπροι μετὰ νάρδων, ἀκροδρύων, Νάρδος καὶ κρόκος, κάλαμος καὶ κιννάμωμον μετὰ πάντων ξύλων τοῦ Λιβάνου, σμύρνα, ἀλόη μετὰ πάντων πρωτομύρων, Πηγὴ κήπων, φρέαρ ὕδατος ζῶντος καὶ ῥοιζοῦντος ἀπὸ τοῦ Λιβάνου. Ὁ τὰς μεγάλας ὀπτασίας διεξελθὼν πρὸς τοὺς Κορινθίους, ὁ μέγας ἀπόστολος, ὅτε καὶ ἀμφίβολος περὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἔφησεν εἶναι εἴτε σῶμα ἢν εἴτε νόημα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ μυσταγωγίας, ταῦτα διαμαρτυράμενος λέγει ὅτι Ἐμαυτὸν οὕτω λογίζομαι κατειληφέναι, ἀλλ' ἔτι τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνομαι τῶν προδιηνυσμένων λήθην ποιούμενος, δηλῶν ὅτι καὶ μετὰ τὸν τρίτον οὐρανὸν ἐκείνον ὃν αὐτὸς ἔγνω μόνος (οὐ γὰρ τι Μωϋσῆς ἐν τῇ κοσμογενεῖα περὶ αὐτοῦ διηγήσατο) καὶ μετὰ τὴν ἄρρητον τῶν τοῦ παραδείσου μυστηρίων ἀκρόασιν ἔτι ἐπὶ τὸ ἀνώτερον ἵεται καὶ οὐ λήγει τῆς ἀναβάσεως οὐδέποτε τὸ καταλαμβανόμενον ἀγαθὸν ὅρον τῆς ἐπιθυμίας ποιούμενος, διδάσκων οἶμαι διὰ τούτων ἡμᾶς ὅτι τῆς μακαρίας ἐκείνης τῶν ἀγαθῶν 6.246 φύσεως πολὺ μὲν ἔστι τὸ αἰεὶ εὐρισκόμενον, ἀπειροπλάσιον δὲ τοῦ πάντοτε καταλαμβανομένου τὸ ὑπερκεείμενον καὶ τοῦτο εἰς τὸ διηνεκὲς γίνεται τῷ μετέχοντι ἐν πάσῃ τῇ τῶν αἰώνων ἀϊδιότητι διὰ τῶν αἰεὶ μειζόνων τῆς ἐπαυξήσεως τοῖς μετέχουσι γινομένης· ὁ μὲν γὰρ καθαρὸς τὴν καρδίαν κατὰ τὴν ἀψευδῆ τοῦ δεσπότου φωνὴν ὀρᾷ τὸν θεόν, αἰεὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως ὅσον χωρῆσαι δύναται τοσοῦτον τῇ κατανοήσει δεχόμενος, τὸ μέντοι ἀόριστόν τε καὶ ἀπερίληπτον τῆς θεότητος ἐπέκεινα πάσης καταλήψεως διαμένει· οὗ γὰρ τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς δόξης οὐκ ἔστι πέρας, καθὼς ὁ προφήτης μαρτύρεται, τοῦτο πάντοτε ὡσαύτως ἔχει ἐν τῷ αὐτῷ

ὑψει διὰ παντὸς θεωρούμενον. ὥσπερ δὴ καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ ὁ τὰς καλὰς ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ διατιθέμενος καὶ ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν ἀεὶ πορευόμενος τοῦτο πρὸς τὸν θεὸν ἀνεβόησεν ὅτι Σὺ δὲ ὑψιστος εἰς τὸν αἰῶνα, κύριε· τοῦτο οἶμαι διὰ τῆς φωνῆς ταύτης σημαίνων ὅτι ἐν πάσῃ τῇ τοῦ ἀτελευτήτου αἰῶνος ἀϊδιότητι ὁ μὲν πρὸς σὲ τρέχων ἑαυτοῦ μείζων πάντοτε καὶ ἀνώτερος γίνεται ἀεὶ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀναβάσεως ἀναλόγως αὐξόμενος, σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ ὑψιστος εἰς τὸν αἰῶνα μένων, οὐδέποτε χθαμαλότερος τοῖς ἀνιοῦσι φανῆναι δυνάμενος τῷ κατὰ τὸ ἴσον ἀνώτερος πάντοτε καὶ ὑψηλότερος 6.247 εἶναι τῆς τῶν ὑψουμένων δυνάμεως. ταῦτα τοίνυν περὶ τῆς φύσεως τῶν ἀφράστων ἀγαθῶν δογματίζειν τὸν ἀπόστολον ὑπειλήφαμεν λέγοντα ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο Ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, κἂν ἀεὶ βλέπη (οὐ γὰρ ὅσον ἐστὶ βλέπει, ἀλλ' ὅσον τῷ ὀφθαλμῷ δυνατόν ἐστι δέξασθαι), Καὶ οὐκ ἤκουσεν, καθ' ὅσον ἐστὶ τὸ δηλούμενον, κἂν πάντοτε δέχεται τῇ ἀκοῇ τὸν λόγον, Καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, κἂν διὰ παντὸς ὁ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ ὅσον δύναται βλέπη· τὸ γὰρ ἀεὶ καταλαμβάνομενον τῶν μὲν προκαταληφθέντων πάντως μείζον ἐστίν, οὐ μὴν ὀρίζει ἐν ἑαυτῷ τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ τὸ πέρασ τοῦ εὐρεθέντος ἀρχὴ πρὸς τὴν τῶν ὑψηλοτέρων εὕρεσιν τοῖς ἀναβαίνουσι γίνεται καὶ οὔτε ὁ ἀνίων ποτε ἴσταται ἀρχὴν ἐξ ἀρχῆς μεταλαμβάνων οὔτε τελεῖται περὶ ἑαυτὴν ἢ τῶν ἀεὶ μείζονων ἀρχή· οὐδέποτε γὰρ ἐπὶ τῶν ἐγνωσμένων ἢ τοῦ ἀνιόντος ἐπιθυμία μένει, ἀλλὰ διὰ μείζονος πάλιν ἐτέρας ἐπιθυμίας πρὸς ἐτέραν ὑπερκειμένην κατὰ τὸ ἐφεξῆς ἢ ψυχὴ ἀνιοῦσα πάντοτε διὰ τῶν ἀνωτέρων ὁδεύει πρὸς τὸ ἀόριστον. Τούτων δὲ ἡμῖν οὕτω διηρημένων καιρὸς ἂν εἴη 6.248 προθεῖναι τῶν θείων λογίων τὴν θεωρίαν· Δεῦρο ἀπὸ λιβάνου, νύμφη, δεῦρο ἀπὸ λιβάνου· ἐλεύση καὶ διελεύση ἀπὸ ἀρχῆς πίστεως, ἀπὸ κεφαλῆς Σανὶρ καὶ Ἑρμών, ἀπὸ μανδρῶν λεόντων, ἀπὸ ὀρέων παρδάλεων. τί τοίνυν ἐν τούτοις ὑπενοήσαμεν; ἀεὶ τῶν ἀγαθῶν ἢ πηγὴ πρὸς ἑαυτὴν τοὺς διψῶντας ἐφέλκεται, καθὼς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φησὶν ἢ πηγὴ ὅτι Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω· ἐν τούτοις γὰρ οὔτε τῆς δίψης οὔτε τῆς πρὸς αὐτὸν ὀρμῆς οὔτε τῆς ἐν τῷ πίνειν ἀπολαύσεως ἔδωκεν ὄρον, ἀλλὰ τῷ παρατατικῷ τοῦ προστάγματος πρὸς τὸ διηνεκὲς ποιεῖται τὴν προτροπὴν καὶ τοῦ διψῆν καὶ τοῦ πίνειν καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν τὴν ὀρμὴν ἔχειν. τοῖς δὲ γευσάμενοις ἤδη καὶ τῇ πείρᾳ μαθοῦσιν ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος οἷόν τις προτροπὴ πρὸς τὴν τοῦ πλείονος μετουσίαν ἢ γεῦσις γίνεται. διὰ τοῦτο οὐδέποτε λείπει τῷ ἀναβαίνοντι ἢ γινομένη πρὸς αὐτὸν προτροπὴ ἢ πάντοτε πρὸς τὸ μείζον ἐφελκόμενη· ὑπομνησθῶμεν γὰρ τῆς πολλάκις ἐν τοῖς φθάσαις ἤδη γεγενημένης παρορμησεως παρὰ τοῦ λόγου τῇ νύμφῃ. 6.249 Ἐλθέ, ἢ πλησίον μου, λέγει καὶ πάλιν Δεῦρο περιστέρα μου, καὶ Δεῦρο σεαυτῇ ἐν σκέπη τῆς πέτρας. καὶ ἄλλας τοιαύτας φωνὰς προτρεπτικὰς τε καὶ ἑλκτικὰς τῆς τῶν μείζονων ἐπιθυμίας ὁ λόγος πρὸς τὴν ψυχὴν ποιησάμενος καὶ μαρτυρήσας ἤδη τῇ πρὸς αὐτὸν ἀνιούσῃ τὸ διὰ πάντων ἀμώμητον εἰπὼν ὅτι Ὅλη καλὴ εἶ καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί, ὡς ἂν μὴ τῇ μαρτυρίᾳ ταύτῃ ἐγχαυνωθεῖσα πρὸς τὴν τῶν μείζονων ἄνοδον ἐμποδισθεῖ, πάλιν διὰ τῆς προτρεπτικῆς ταύτης φωνῆς ἐπὶ τὴν τῶν ὑπερκειμένων ἐπιθυμίαν ἀναβῆναι παρακελεύεται λέγων Δεῦρο ἀπὸ λιβάνου, νύμφη. τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι· καλῶς, φησὶν, ἐν τοῖς φθάσαις ἠκολούθησας, ἤλθες μετ' ἐμοῦ πρὸς τὸ ὄρος τῆς σμύρνης (συνετάφης γὰρ μοι διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον), συνανήλθες μοι καὶ ἐπὶ τὸν βουνὸν τοῦ λιβάνου (συνανέστης γὰρ μοι καὶ ὑψώθης ἐν τῇ τῆς θεότητος κοινωνίᾳ, ἣν ἐνδείκνυται τοῦ λιβάνου τὸ ὄνομα), ἀνάβηθί μοι καὶ ἀπὸ τούτων ἐπὶ ἕτερα ὄρη προκόπτουσά τε καὶ ὑψουμένη διὰ τῆς ἐνεργοῦς γνώσεως, δεῦρο τοίνυν ἀπὸ τοῦ λιβάνου, φησὶν, οὐκέτι μνηστὴ ἀλλὰ νύμφη. οὐ γὰρ ἐστὶ δυνατόν ἐμοὶ συζῆσαι μὴ ἀλλοιωθέντα διὰ τῆς τοῦ θανάτου σμύρνης πρὸς τὴν τοῦ λιβάνου θεότητα. ἐπεὶ οὖν ἐν τούτῳ γέγονας 6.250 ἤδη τῷ ὑψει, μὴ στῆς ἀνιοῦσα ὡς ἤδη διὰ τούτων ἐπιβᾶσα τῆς τελειότητος· ἀρχὴ γάρ

σοι πίστεως ὁ λίβανος οὗτος γίνεται, οὗ μετέσχες διὰ τῆς ἀναστάσεως, ἀρχὴ δὲ τῆς ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα τῶν ἀγαθῶν πορείας. ἀπὸ τοίνυν τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἣτις ἐστὶν ἡ πίστις, ἐλεύση καὶ διελεύση· τούτέστι καὶ νῦν ἤξεις καὶ εἰς αἰεὶ διερχομένη διὰ τῶν τοιούτων ἀνόδων οὐκ ἀπολήξεις. Ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτως· Ἐλεύση καὶ διελεύση ἀπὸ ἀρχῆς πίστεως, ἀπὸ κεφαλῆς Σανὶρ καὶ Ἑρμών. διὰ τούτων δὲ τὸ τῆς ἄνωθεν γεννήσεως ὑποφαίνει μυστήριον· ἐντεῦθεν γὰρ προχεῖσθαί φασι τὰς τοῦ Ἰορδάνου πηγὰς, ὧν ὑπέρεκειται τοῦτο τὸ ὄρος δύο λοφιαῖς μεριζόμενον, αἷς ταῦτα ἐπίκειται τὰ ὀνόματα Σανὶρ καὶ Ἑρμών. ἐπεὶ οὖν τὸ ἐκ τῶν πηγῶν τούτων ρεῖθρον ἀρχὴ γέγονεν ἡμῖν τῆς πρὸς τὸ θεῖον μεταποιήσεως, τούτου χάριν ἀκούει τοῦ πρὸς ἑαυτὸν καλοῦντος αὐτὴν ὅς φησι Δεῦρο ἀπὸ λιβάνου καὶ ἀπὸ ἀρχῆς πίστεως καὶ ἀπὸ κεφαλῆς τῶν ὁρέων τούτων, ὅθεν σοι γεγόνασιν αἱ τοῦ μυστηρίου πηγαί. καλῶς δὲ προστίθησι τὴν τῶν λεόντων τε καὶ παρδάλεων μνήμην, ἵνα διὰ τῆς τῶν λυπηρῶν παραθέσεως γλυκυτέραν ποιήσῃ 6.251 τὴν τῶν εὐφραινόντων ἀπόλαυσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἀποθέμενός ποτε τὸ θεῖον εἶδος ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὴν ὁμοιότητα τῆς ἀλόγου φύσεως ἐθηριώθη πάρδαλις καὶ λέων διὰ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων γενόμενος (ὁ γὰρ ὑπὸ τοῦ λέοντος ἐλκυοθεὶς τοῦ ἐνεδρεύοντος ἐν τῇ μάνδρα, καθὼς φησιν ὁ προφήτης, καὶ ἐν τῇ παγίδι αὐτοῦ ταπεινωθεὶς πρὸς τὴν ἐκείνου φύσιν μεταμορφοῦται κατακρατήσαντος τοῦ θηρίου τῆς φύσεως· Ὅμοιοι γὰρ αὐτοῖς, φησί, γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτὰ καὶ πάντες οἱ πεποισμένοι ἐπ' αὐτοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ πάρδαλις γίνεται ὁ διὰ τῶν τοῦ βίου κηλίδων τὴν ψυχὴν στιγματίζων), ἐπεὶ οὖν ἦν ποτε ὅτε ἐν τούτοις ἦν τὸ ἀνθρώπινον διὰ τῆς εἰδωλολατρίας καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀπάτης καὶ τῆς ποικίλης τῶν ἀμαρτιῶν κακίας πλανώμενον, μετὰ ταῦτα δὲ διὰ τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς σμύρνης καὶ τοῦ λιβάνου πρὸς τοσοῦτον ὑψώθη, ὥστε αὐτῷ ἤδη συμμετεωροπορεῖν τῷ θεῷ, τούτου χάριν πλεονάζει τῶν παρόντων ἀγαθῶν τὴν εὐφροσύνην ὁ λόγος διὰ τῆς τῶν ποτε γεγενημένων ἀνιαρῶν παραθέσεως προφέρων, ἐν τίσιν ἦν ἡ ψυχὴ πρὸ τοῦ λιβάνου καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πίστεως καὶ πρὸ τῶν ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου γνωρὶ σθέντων ἡμῖν μυστηρίων· ὡς γὰρ ἡ κατ' εἰρήνην ζωὴ γλυκυτέρα μετὰ τὸν πόλεμον γίνεται τοῖς σκυθρωποῖς διηγήμασιν ἡδονομένη καὶ τὸ τῆς ὑγείας ἀγαθὸν μᾶλλον καταγλυκαίνει τὰ τοῦ σώματος ἡμῶν αἰσθητήρια, εἰ ἕκ τινος ἀρρωστημάτων 6.252 ἀηδίας πρὸς ἑαυτὴν ἐπανέλθοι πάλιν ἡ φύσις, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπίτασιν τινὰ καὶ πλεονασμὸν τῆς ἐν τοῖς ἀγαθοῖς εὐφροσύνης οἰκονομῶν ὁ ἀγαθὸς νυμφίος τῇ πρὸς αὐτὸν ἀνιούσῃ ψυχῇ οὐ μόνον τὸ ἑαυτοῦ κάλλος τῇ νύμφῃ προδεικνύσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ φρικωδεστάτου τῶν θηρίων εἶδους ὑπομιμνήσκει τῷ λόγῳ, ἵνα μᾶλλον ἐντροφώῃ τοῖς παροῦσι καλοῖς μανθάνουσα διὰ τῆς παραθέσεως, οἷα ἀνθ' οἴων ἠλλάξατο. τάχα δέ τι καὶ ἕτερον διὰ τούτων ἐκ προνοίας ἀγαθὸν τῇ νύμφῃ κατασκευάζεται· ἐπειδὴ γὰρ βούλεται ἡμᾶς ὁ λόγος τρεπτοὺς ὄντας κατὰ τὴν φύσιν μὴ πρὸς τὸ κακὸν διὰ τῆς τροπῆς ἀπορρέειν, ἀλλὰ διὰ τῆς αἰεὶ πρὸς τὸ κρεῖττον γινομένης αὐξήσεως συνεργὸν τὴν τροπὴν πρὸς τὴν τῶν ὑψηλοτέρων ἄνοδον ἔχειν, ὥστε κατορθωθῆναι διὰ τοῦ τρεπτοῦ τῆς φύσεως ἡμῶν τὸ πρὸς τὸ κακὸν ἀναλλοίωτον, τούτου χάριν ὡσπερ τινὰ παιδαγωγὸν καὶ φύλακα πρὸς τὴν τῶν κακῶν ἀλλοτριώσιν τὴν μνήμην τῶν ποτε κατακρατησάντων θηρίων ὁ λόγος προήνεγκεν, ἵνα τῇ 6.253 ἀποστροφῇ τῶν χειρόνων τὸ ἀκλινές τε καὶ ἀπαράτρεπτον ἐν τοῖς ἀγαθοῖς κατορθώσωμεν οὔτε ιστάμενοι τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον τροπῆς οὔτε πρὸς τὸ κακὸν ἀλλοιούμενοι. διὰ ταῦτα καὶ ἐλθεῖν ἐγκελεύεται ἀπὸ τοῦ λιβάνου τὴν νύμφην καὶ τῆς μάνδρας τῶν λεόντων ὑπομιμνήσκει, ἣ ἐνηυλίζετο, καὶ τὰ τῶν παρδάλεων ὄρη προφέρει τῷ λόγῳ, οἷς ἐνδιέτριβεν ὅτε τοῖς θηρίοις ὁμοδίαιτος ἦν. Ἄλλ' ἐπειδὴ πάντοτε ἡ τοῦ λόγου φωνὴ δυνάμεώς ἐστι φωνή, καθάπερ ἐπὶ τῆς πρώτης κτίσεως συνεξέλαμψε τὸ φῶς τῷ προστάγματι καὶ συνυπέστη πάλιν τῷ προστακτικῷ ῥήματι τὸ στερέωμα καὶ ἡ λοιπὴ πᾶσα κτίσις ὡσαύτως τῷ ποιητικῷ συνανεφαίνετο λόγῳ,

τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νῦν τοῦ λόγου τὴν ψυχὴν κρείττονα γενομένην πρὸς ἑαυτὸν ἔλθειν ἐγκελευσαμένου ἀδιαστατάως δυναμωθείσα τῷ προστάγῳ ματι τοιαύτη γίνεται, οἷαν ὁ νυμφίος ἐβούλετο, μεταποιηθεῖσα πρὸς τὸ θεϊότερον καὶ ἀπὸ τῆς δόξης ἐν ἧ ἦν πρὸς τὴν ἀνωτέραν δόξαν μεταμορφωθείσα διὰ τῆς ἀγαθῆς ἀλλοιώσεως, ὡς θαῦμα γενέσθαι τῷ περὶ τὸν νυμφίον τῶν ἀγγέλων χορῷ καὶ πάντας εὐφήμεως πρὸς αὐτὴν τὴν θαυμαστικὴν ταύτην προέσθαι φωνὴν ὅτι Ἐκαρδίωσας ἡμᾶς, ἀδελφὴ 6.254 ἡμῶν νύμφη· ὁ γὰρ τῆς ἀπαθείας χαρακτήρ ὁμοίως ἐπιλάμπων αὐτῇ τε καὶ τοῖς ἀγγέλοις εἰς τὴν τῶν ἀσωμάτων αὐτὴν ἄγει συγγενειάν τε καὶ ἀδελφότητα τὴν ἐν σαρκὶ τὸ ἀπαθὲς κατορθώσασαν. διὰ τοῦτο φασι πρὸς αὐτὴν ὅτι Ἐκαρδίωσας ἡμᾶς, ἀδελφὴ ἡμῶν νύμφη, κυρίως ἑκατέρω τῶν ὀνομάτων σεμνυνομένη· ἀδελφὴ μὲν ἡμετέρα διὰ τὴν τῆς ἀπαθείας συγγενειαν, νύμφη δὲ διὰ τὴν πρὸς τὸν λόγον συνάφειαν. τοῦ δὲ ἑκαρδίωσας τὸ σημαινόμενον τοιοῦτον εἶναι νομίζομεν οἷόν ἐστι καὶ τὸ ἐψύχωσας, ὡς εἰ ἔλεγον πρὸς αὐτὴν ὅτι καρδίαν ἡμῖν ἐνέθηκας. σαφηνείας δὲ χάριν, ὡς ἂν γένοιτο μᾶλλον καταφανὲς ἡμῖν τὸ λεγόμενον, τὸν θεῖον ἀπόστολον πρὸς τὴν τῶν μυστηρίων τούτων ἐρμηνείαν παραληψόμεθα· φησὶ γάρ που τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐκεῖνος πρὸς Ἐφεσίους γράφων, ὅτε τὴν μεγάλην οἰκονομίαν τῆς διὰ σαρκὸς γεγενημένης θεοφανείας ἡμῖν διηγήσατο, ὅτι οὐ μόνον ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐπαιδεύθη τὰ θεῖα διὰ τῆς χάριτος ταύτης μυστήρια, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐγνωρίσθη ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ διὰ τῆς κατὰ Χριστὸν ἐν τοῖς ἀνθρώποις οἰκονομίας φανερωθεῖσα. ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτως· Ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ 6.255 τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἢ ἐποίησεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ· τῷ ὄντι γὰρ διὰ τῆς ἐκκλησίας γνωρίζεται ταῖς ὑπερκοσμίαις δυνάμεσιν ἡ ποικίλη τοῦ θεοῦ σοφία ἢ διὰ τῶν ἐναντίων θαυματουργήσασα τὰ μεγάλα θαυμάσια, πῶς γέγονε διὰ θανάτου ζωὴ καὶ δικαιοσύνη διὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ διὰ κατάρας εὐλογία καὶ δόξα διὰ τῆς ἀτιμίας καὶ διὰ τῆς ἀσθενείας ἢ δύνამις· μόνην γὰρ ἐν τοῖς πρὸ τούτου χρόνοις τὴν ἀπλήν τε καὶ μονοειδῆ τοῦ θεοῦ σοφίαν αἱ ὑπερκόσμοι δυνάμεις ἐγίνωσκον καταλλήλως ἐνεργοῦσαν τῇ φύσει τὰ θαύματα (καὶ ποικίλον ἦν ἐν τοῖς ὀρωμένοις οὐδὲν ἐν τῷ δύναμιν οὔσαν τὴν θεῖαν φύσιν πᾶσαν τὴν κτίσιν κατ' ἐξουσίαν ἐργάζεσθαι ἐν μόνῃ τῇ ὁρμῇ τοῦ θελήματος τὴν τῶν ὄντων φύσιν εἰς γένεσιν ἄγουσαν καὶ ποιεῖν τὰ πάντα καλὰ λίαν τὰ ἀπὸ τῆς τοῦ καλοῦ πηγῆς ἀναβρύοντα), τὸ δὲ ποικίλον τοῦτο τῆς σοφίας εἶδος τὸ ἐκ τῆς πρὸς τὰ ἐναντία διαπλοκῆς συνιστάμενον νῦν διὰ τῆς ἐκκλησίας σαφῶς ἐδιδάχθησαν, πῶς ὁ λόγος σὰρξ γίνεται, πῶς ἡ ζωὴ θανάτῳ μίγνυται, πῶς τῷ ἰδίῳ μῶλωπι τὴν ἡμετέραν ἐξιᾶται πληγὴν, πῶς τῇ ἀσθενείᾳ τοῦ σταυροῦ καταπαλαίει τοῦ ἀντικειμένου τὴν δύναμιν, πῶς τὸ ἀόρατον 6.256 ἐν σαρκὶ φανεροῦται, πῶς ἐξωνεῖται τοὺς αἰχμαλώτους αὐτός τε ὢν ὁ ὠνούμενος καὶ αὐτὸς χρῆμα γινόμενος (ἑαυτὸν γὰρ ἔδωκε λύτρον ὑπὲρ ἡμῶν τῷ θανάτῳ), πῶς καὶ ἐν τῷ θανάτῳ γίνεται καὶ τῆς ζωῆς οὐκ ἐξίσταται, πῶς καὶ τῇ δουλείᾳ καταμίγνυται καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ μένει· ταῦτα γὰρ πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα ποικίλα ὄντα καὶ οὐχ ἀπλᾶ τῆς σοφίας ἔργα διὰ τῆς ἐκκλησίας οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου μαθόντες ἐκαρδιώθησαν, ἄλλον χαρακτήρα τῆς θείας σοφίας ἐν τῷ μυστηρίῳ κατανοήσαντες. εἰ δὲ μὴ τολμηρόν ἐστιν εἰπεῖν, τάχα κάκεῖνοι διὰ τῆς νύμφης τὸ τοῦ νυμφίου κάλλος ἰδόντες ἐθαύμασαν τὸ πᾶσι τοῖς οὖσιν ἀόρατόν τε καὶ ἀκατάληπτον· ὃν γὰρ Οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, καθὼς φησὶν Ἰωάννης, Οὐδὲ ἰδεῖν τις δύναται, καθὼς ὁ Παῦλος μαρτύρει, οὗτος σῶμα ἑαυτοῦ τὴν ἐκκλησίαν ἐποίησε καὶ διὰ τῆς προσθήκης τῶν σωζομένων οἰκοδομεῖ ἑαυτὸν ἐν ἀγάπῃ, Μέχρις ἂν καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. εἰ οὖν σῶμα τοῦ

Χριστοῦ ἡ ἐκκλησία, κεφαλὴ δὲ τοῦ σώματος ὁ Χριστὸς τῷ ἰδίῳ χαρακτηρὶ μορφῶν τῆς ἐκκλησίας τὸ πρόσωπον, τάχα διὰ τοῦτο πρὸς ταύτην βλέποντες οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου ἐκαρδιώθησαν, ὅτι τρανότερον ἐν αὐτῇ τὸν 6.257 ἀόρατον βλέπουσιν· καθάπερ οἱ αὐτὸν τοῦ ἡλίου τὸν κύκλον ἰδεῖν ἀδυνατοῦντες, διὰ δὲ τῆς τοῦ ὕδατος αὐγῆς εἰς αὐτὸν ὀρῶντες, οὕτω κάκεινοι ὡς ἐν κατόπτρῳ καθαρῷ τῇ ἐκκλησίᾳ τὸν τῆς δικαιοσύνης ἡλίον βλέπουσι τὸν διὰ τοῦ φαινομένου κατανοούμενον. τούτου χάριν οὐχ ἅπαξ εἴρηται τῇ νύμφῃ παρὰ τῶν φίλων τὸ ἐκαρδίωσας ἡμᾶς (ὅπερ ἐστὶν ὅτι ψυχὴν τινα καὶ διάνοιαν πρὸς τὴν τοῦ φωτὸς κατανόησιν δι' ἑαυτῆς ἡμῖν ἐνεποίησας), ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸν αὐτὸν ἐπαναλαμβάνουσι λόγον ἀξιόπιστιαν προστιθέντες τῷ λεγομένῳ διὰ τῆς δευτερώσεως· λέγουσι γὰρ ἐπαναλαμβάνοντες ὅτι Ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἐνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. τοῦτό ἐστι μάλιστα ὃ τὴν θαυμαστικὴν ἐνεποίησε τοῖς φίλοις περὶ τῆς νύμφης διάθεσιν· διπλῆς γὰρ οὔσης τῇ ψυχῇ τῆς ὀπτικῆς ἐνεργείας καὶ τῆς μὲν τὴν ἀλήθειαν ὀρώσης, τῆς δὲ ἐτέρας περὶ τὰ μάτια πλανωμένης, ἐπειδὴ περὶ μόνην τοῦ ἀγαθοῦ τὴν φύσιν ἀνέωκται τῆς νύμφης ὁ καθαρὸς ὀφθαλμὸς, ἀργεῖ δὲ ὁ ἕτερος, τούτου χάριν τῷ ἐνὶ τῶν ὀφθαλμῶν 6.258 προσάγουσιν οἱ φίλοι τὸν ἔπαινον, δι' οὗ μόνου θεωρεῖ τὸν μόνον, ἐκεῖνον λέγω τὸν μόνον τὸν ἐν τῇ ἀτρέπτῳ τε καὶ ἀϊδίῳ καταλαμβανόμενον φύσει, τὸν τε ἀληθινὸν πατέρα καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· μόνον γὰρ ἐστὶν ὡς ἀληθῶς τὸ ἐν μιᾷ θεωρούμενον φύσει, μηδένα χωρισμὸν ἢ ἀλλοτρίωσιν τῆς κατὰ τὰς ὑποστάσεις διαφορᾶς ἐμποιοῦσης. εἰσὶ γὰρ τινες οἱ διαφοροὶς ὀφθαλμοῖς κακῶς περὶ τὸ ἀνύπαρ κτον ὀξυωποῦσιν εἰς πολλὰς φύσεις τὸ ἐν ταῖς τῶν ἐνδιαστρό φων ὀφθαλμῶν φαντασίαις καταμερίζοντες. οὗτοί εἰσιν οἱ λεγόμενοι πολυβλέποντες, οἱ διὰ τοῦ πολλὰ βλέπειν ὀρῶντες οὐδέν. καὶ ὅσοι νῦν μὲν πρὸς τὸν θεὸν ὀρῶσι, πάλιν δὲ ταῖς ὑλικάς φαντασίαις ἐπιπλανῶνται, ἀνάξιοι τῆς τῶν ἀγγέλων εὐφημίας εἰσὶ ταῖς τῶν ἀνυπάρκτων φαντασίαις ἐμματαιάζοντες, ὁ δὲ πρὸς μόνον τὸ θεῖον ὀξυωπῶν τυφλὸς ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἐστὶν, πρὸς ἅπερ αἱ τῶν πολλῶν βλέπουσιν ὄψεις. διὰ τοῦτο τῷ ἐνὶ τῶν ὀφθαλμῶν ποιεῖ τοῖς φίλοις ἡ νύμφη τὸ θαῦμα. οὐκοῦν τυφλὸς μὲν ἐστὶν ὁ πολυόμματος ὁ πρὸς τὰ μάτια πολλοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπων, ὀξυδερκῆς δὲ καὶ διορατικὸς ἐκεῖνος ὁ δι' ἐνὸς τοῦ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῦ πρὸς μόνον τὸ ἀγαθὸν βλέπων. τίς δὲ ἐκεῖνη ἐστὶν ἡ μία ἢ τί τὸ ἔνθεμα τοῦ τραχήλου τῆς νύμφης, οὐ χαλεπὸν ἂν εἶη διὰ τῶν ἐξητασμένων 6.259 ἐπιλογίσασθαι, κἂν δοκῇ πως ἀσαφῆς ἢ λέξις εἶναι, κατὰ τὴν σύμφρασιν· οὕτω γὰρ ὁ λόγος φησὶν ὅτι Ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἐνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου, ἐν μιᾷ, ἐνθέματι τραχήλου σου, ὡς τὸ μὲν Ἐν μιᾷ σύμφωνον εἶναι τῷ Ἐνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου, νοούντων ἡμῶν κατὰ παράλειψιν τὸ Ἐν μιᾷ ψυχῇ. πολλὰ γὰρ ἐν ἐκάστῳ γίνονται τῶν ἀπαιδευτῶν ψυχαί, ἐν οἷς τὰ πάθη διὰ τῆς ἐπικρατήσεως εἰς τὸν τῆς ψυχῆς τόπον ἀντιμεθίσταται πρὸς λύπην καὶ ἡδονὴν ἢ θυμὸν καὶ φόβον καὶ δειλίαν καὶ θράσος μεταβαλλομένου τοῦ τῆς ψυχῆς χαρακτηρὸς. ἡ δὲ πρὸς τὸν λόγον ὀρῶσα τῷ μονοειδεῖ τῆς κατ' ἀρετὴν ζωῆς μιᾷ ψυχῇ συζῆν μεμαρτύρη. οὐκοῦν οὕτω διασταλτέον τὸν λόγον, ὡς τὸ μὲν Ἐν μιᾷ τῷ προλαβόντι συνημμένον εἶναι κατὰ τὴν ἔννοιαν νοούντων ἡμῶν ἢ ἐν μιᾷ ψυχῇ ἢ ἐν μιᾷ καταστάσει, τὸ δὲ ἐφεξῆς ἐτέραν ἔχειν διάνοιαν τὸ Ἐνθέματι τραχήλου σου. ὡς ἂν τις ὅλον πρὸς τὸ σαφέστερον μεταλαβὼν εἴποι ὅτι σου καὶ ὀφθαλμὸς εἷς ἐστὶν ἐν τῷ πρὸς τὸ ἐν βλέπειν 6.260 καὶ ψυχὴ μία διὰ τὸ μὴ πρὸς διαφοροὺς διαθέσεις μερίζεσθαι καὶ ἡ θέσις τοῦ τραχήλου σου τὸ τέλειον ἔχει τὸν θεῖον ζυγὸν ἐφ' ἑαυτῆς ἀραμένη. ἐπεὶ οὖν ἐπὶ ὄψει ἐν μὲν τῷ ἐνθέματι τοῦ τραχήλου σου τὸν τοῦ Χριστοῦ ὀρῶμεν ζυγόν, ἐν δὲ τῇ περὶ τὸ ὄντως ἀγαθὸν διαθέσει ἕνα ὀφθαλμὸν καὶ μίαν ψυχὴν, διὰ τοῦτο ὁμολογοῦμεν ὅτι τοῖς σοῖς ἡμᾶς θαύμασιν ἐκαρδίωσας ἕνα δεικνύουσα ὀφθαλμὸν καὶ μίαν ψυχὴν ἐν τῷ ἐνθέματι τοῦ τραχήλου σου. [ἔνθεμα δὲ τοῦ τραχήλου τῆς νύμφης ὁ ζυγὸς ἐστὶ καθὼς εἴρηται.]

αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν ἀγγέλων ἐστὶν εὐφημία ἣν ἐπὶ τῷ κάλλει τῆς νύμφης πεποίηται (τούτους γὰρ εἶναι τοὺς φίλους τοῦ νυμφίου κατελαβόμεθα), ὡς δ' ἂν μὴ δοκοίη ἄκριτός τις αὐτῶν εἶναι καὶ διημαρτημένος ὁ ἔπαινος, κυροῖ τῶν φίλων τὴν ἐπὶ τῷ κάλλει τῆς νύμφης κρίσιν ἐπιψηφίσας ὁ λόγος καὶ προστίθησι καὶ αὐτὸς τὰ μείζω θαύματα τῆ μαρτυρία τοῦ κάλλους τὴν αὐτοῖς τοῖς μέλεσιν ἐπιφαινομένην ὥραν διαγράφων τῷ λόγῳ, ἃ ἐν τοῖς ἐφεξῆς θεοῦ διδόντος προσθήσομεν, εἴ γέ τις γένοιτο ἡμῖν ἐκ τῆς ἄνωθεν συμμαχίας δύναμις πρὸς τὴν κατανόησιν 6.261 τοῦ μυστηρίου εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ κάλλους τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰς ἔπαινον τῆς δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Λόγος θ' Τί ἐκαλλιώθησαν μαστοὶ σου, ἀδελφή μου νύμφη, τί ἐκαλλιώθησαν μαστοὶ σου ἀπὸ οἴνου; καὶ ὁσμὴ μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα.

Κηρίον ἀποστάζουσι χεῖλη σου, νύμφη, μέλι καὶ γάλα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου, καὶ ὁσμὴ ἱματίων σου ὡς ὁσμὴ λιβάνου. Κῆπος κεκλεισμένος ἀδελφή μου νύμφη, κῆπος κεκλεισμένος, πηγὴ ἐσφραγισμένη. Ἀποστολαί σου παράδεισος ῥῶν μετὰ καρποῦ κύπρος μετὰ νάρδου, ἀκροδρύων, Νάρδος καὶ κρόκος, κάλαμος καὶ κιννάμωμον μετὰ πάντων ξύλων τοῦ λιβάνου, σμύρνα, ἀλόη μετὰ πάντων πρωτομύρων, Πηγὴ κήπων, φρέαρ ὕδατος ζῶντος καὶ ροιζοῦντος ἀπὸ τοῦ λιβάνου. 6.262 Εἰ συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. λέγει ταῦτα πρὸς ἡμᾶς ὁ ἐν Παύλῳ λαλῶν· Ἀπεθάνετε γάρ, φησί, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. εἰ τοίνυν νεκροὶ τῇ κάτω φύσει γεγόναμεν εἰς οὐρανὸν ἀπὸ γῆς τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς μετοικίσαντες καὶ ἡ διὰ σαρκὸς ζωὴ κέκρυπται ἀφ' ἡμῶν κατὰ τὸν παροιμιώδη λόγον ὅς φησιν ὅτι Σοφοὶ κρύψουσιν αἴσθησιν, ἀναμένομεν δὲ τὴν ἀληθινὴν ἐν ἡμῖν φανερωθῆναι ζωὴν, ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστός, ὥστε καὶ ἡμᾶς ἐν δόξῃ φανερωθῆναι μεταποιηθέντας πρὸς τὸ θεϊότερον, οὕτω τῶν παρόντων ἀκούσωμεν ὡς ἀποθανόντες τῷ σώματι πρὸς μηδεμίαν σαρκῶδη διάνοιαν ἐκ τῶν λεγομένων κατασυρόμενοι· ὁ γὰρ νεκρὸς τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ἐπὶ τὸ καθαρὸν καὶ ἀκήρατον μετοίσει τὰς τῶν ῥημάτων ἐμφάσεις τὰ ἄνω φρονῶν, Οὗ ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθημένος, ἐν ᾧ πάθος οὐκ ἔστι τῶν ταπεινῶν τε καὶ χαμαιζήλων νοημάτων λήθην ποιούμενος. ἀκούσωμεν τοίνυν τῶν θείων ῥημάτων, δι' ὧν ὑπογράφει ὁ λόγος τῆς ἀμιάντου νύμφης τὸ κάλλος, ἀκούσωμεν δὲ ὡς ἔξω γεγονότες ἤδη σαρκὸς τε καὶ αἵματος, εἰς δὲ τὴν πνευματικὴν μεταστοιχειωθέντες φύσιν. 6.263 Τί ἐκαλλιώθησαν μαστοὶ σου, ἀδελφή μου νύμφη; τί ἐκαλλιώθησαν μαστοὶ σου ἀπὸ οἴνου καὶ ὁσμὴ μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα; ὅτι μὲν οὖν πᾶς ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστὶ καὶ ὅτι ἡ ἀρμοσθεῖσα τῷ κυρίῳ παρθένος ἀγνή πρὸς μετουσίαν τῆς ἀχράντου παστάδος νύμφη κυρίως κατονομάζεται, παντὶ δῆλον ἂν εἴη τοῦτο τῷ μὴ ἀγνοοῦντι τὰς θεοπνεύστους φωνάς· ἐγὼ δὲ τῶν θείων ῥητῶν τούτων διερευνώμενος τὴν διάνοιαν οὐ ψιλὸν ἔπαινον ἐκ τῆς τοιαύτης κλήσεως ὀρῶ προσαγόμενον παρὰ τοῦ λόγου τῆ νύμφη, ἀλλὰ τὰς αἰτίας τῆς εἰς τὸ κάλλος αὐτῆς ἐπιδόσεως διεξιέναι τὸν νυμφίον φημί, ὡς οὐκ ἂν αὐτῆς καλλιωθείσης ἐν ταῖς τῶν ἀγαθῶν διδασκαλιῶν πηγαῖς, ἅς μαζοὺς διὰ τῆς τροπικῆς σημασίας κατονομάζει, εἰ μὴ πρῶτον ἀδελφὴν ἑαυτὴν τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐποίησε καὶ εἰς παρθενίαν διὰ τῆς ἄνωθεν γεννήσεως ἀνακαινοθεῖσα μνηστὴ καὶ νύμφη τοῦ ἀρμοσαμένου ἐγένετο. ὁ τοίνυν ἀδελφὴν ἑαυτοῦ καὶ νύμφην αὐτὴν κατονομάσας τὴν αἰτίαν λέγει τῆς πρὸς τὸ κρεῖττον τε καὶ τελειότερον τῶν μαζῶν αὐτῆς

ἀλλοιώσεως, οἱ οὐκέτι γάλα βρύουσι τὴν τῶν νηπίων τροφήν, ἀλλὰ 6.264 τὸν ἀκήρατον οἶνον ἐπὶ εὐφροσύνη τῶν τελειότερων πηγὰ ζουσιν, οὗ τὴν χάριν τὸ τῶν καπήλων ὕδωρ οὐκ ἔλυμήνατο. σῶζεται δὲ πως ἐν τοῖς λεγομένοις ὡς ἐν γαμικῇ θυμηδία ἢ ἀγαπητικῇ φιλοφροσύνη δι' ἀμοιβῆς παρ' ἀμφοτέρων ἀλλήλοις τὴν ἔρωτικὴν ἀντιχαριζομένων διάθεσιν· ταῖς γὰρ ὁμοίαις φωναῖς ἀντιδεξιόυται ὁ νυμφίος τὴν ἐκκλησίαν, οἷαις ἐκείνη προλαβοῦσα τὸ ἐκείνου κάλλος ἐν τοῖς προοιμίοις ἀνύμνησεν· εὐθύς γὰρ ἐν ταῖς πρώταις φωναῖς, ὅτε τὸν ἀπὸ τοῦ θείου στόματος λόγον τῷ στόματι αὐτῆς ἐγγενέσθαι ἐπόθησε τῷ τοῦ φιλήματος αἰνίγματι τοῦτο διασημάνασα, τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας εἶπε τὸ ἀγαθὸς εἶναι αὐτοῦ τοὺς μαστοὺς νικῶντας τῇ παρ' ἑαυτῶν χορηγία τὴν τοῦ οἴνου φύσιν καὶ παριόντας πᾶσαν μύρων τε καὶ ἀρωμάτων εὐωδίαν οὕτως εἰποῦσα τῷ λόγῳ Ὅτι ἀγαθοὶ μαστοὶ σου ὑπὲρ οἶνον καὶ ὄσμη μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῦτο παρὰ τῆς θείας φιλοσοφίας τὸ δόγμα μανθάνομεν ὅτι τοιοῦτον αἰεὶ γίνεται τὸ θεῖον ἡμῖν, οἷους ἂν ἑαυτοὺς 6.265 τῷ θεῷ διὰ τῆς προαιρέσεως δεῖξωμεν (ἀγαθὸν μὲν γὰρ αὐτὸν εἶναι τοῖς ἀγαθοῖς ὁ Δαβὶδ ἐν τῇ προφητεῖᾳ μαρτύρεται, τοῖς δὲ θηριωθεῖσι διὰ τοῦ βίου ἕτερός τις τῶν προφητῶν ἄρκον αὐτὸν λέγει καὶ πάρδαλιν δι' αἰνιγμάτων τὰ εὐαγγελικὰ προεκτιθέμενος δόγματα, ἐν οἷς ἄλλος τοῖς δεξιῶς καὶ ἕτερος τοῖς εὐωνύμοις ὁ τῶν λόγων τοῦ βασιλέως χαρακτήρ καθορᾶται, τοῖς μὲν ἀγαθός τε καὶ μείλιχος, τοῖς δὲ φοβερὸς καὶ ἀμείλικτος καταλλήλως τῇ προαιρέσει τῶν κρινομένων ἑαυτὸν μεθαρμοζών), τούτου χάριν καὶ νῦν πρόσφορος τῇ νύμφῃ παρὰ τοῦ λόγου ἢ ἀντίδοσις γίνεται· ἐν οἷς ὕμνησε τοῦ δεσπότου τὸ κάλλος, ἐν τοῖς ὁμοίοις αὐτῇ τοῦ κυρίου ἀντιχαρισσαμένου τὸν ἔπαινον· ἀποδέχεται γὰρ καὶ αὐτὸς τῶν μαζῶν αὐτῆς τὴν διὰ τῆς ἐνεργείας πρὸς τὸ κρεῖττον γεγενημένην ἀλλοίωσιν, ὅτι τοῦ γαλακτοφορεῖν παυσάμενοι οἶνον καὶ οὐχὶ γάλα προχέουσι, δι' οὗ ταῖς τελειότεραις 6.266 καρδίαις ἢ εὐφροσύνη γίνεται τῶν μηκέτι ὑπὸ νηπιότητος κλυδωνιζομένων, ἀλλ' ἐκ τοῦ κρατῆρος τῆς σοφίας ἐμφορεῖσθαι δυναμένων τῷ στόματι τὰ ἀγαθὰ καὶ ἐφέλκεσθαι. Ἐπαινέσας τοίνυν τοὺς μαζοὺς διὰ τὴν τοῦ οἴνου φορὰν προστίθησι καὶ τῆς εὐδομίας τὸν ἔπαινον εἰπὼν ὅτι Καὶ ὄσμη μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. νοῆσαι δὲ χρὴ τὸν τοιοῦτον ἔπαινον ἐκ τῆς ἀγίας γραφῆς τῶν ὀνομασθέντων ἀρωμάτων διδαχθέντας τὴν φύσιν. πᾶν τὸ εὐπνουν ἄρωμα τῆς ὀσφραντικῆς αἰσθήσεως ἡδονὴ γίνεται. οὐκοῦν ἐκεῖνα λέγειν ἀρώματα τὸν λόγον νοήσομεν, ὅσα παρὰ τῆς γραφῆς εὐπνοεῖν ἐδιδάχθημεν· οἷον προσάγει Νῶε τῷ θεῷ τὴν θυσίαν Καὶ ὠσφράνθη κύριος ὄσμην εὐωδίας. οὐκοῦν ἀρώματα γίνεται τῷ θεῷ ἢ θυσία. πολλὰ καὶ μετὰ ταῦτα προσάγονται τῷ θεῷ διὰ τοῦ νόμου ἰλεωτικαὶ θυσίαι, χαριστήριό τε καὶ σωτήριοι καὶ καθάρσιοι καὶ περὶ ἁμαρτίας· πάντα ταῦτα τίθει ἐν τοῖς ἀρώμασι, καὶ τὰς ὀλοκαρπώσεις καὶ τὰς ὀλοκαυτώσεις καὶ τὰς μερικὰς τῶν ἀφαιρεμάτων ἀφιερώσεις, τὸ στηθύνιον τοῦ ἱερείου, τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, τὸ ἐπινεφρί 6.267 διον στέαρ καὶ ἔτι πρὸς τούτοις τὸν λίβανον, τὴν τῷ ἐλαίῳ διαβεβρεγμένην σεμίδαλιν, τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὅσα διὰ πυρὸς εἶχε τὴν ἀγιστείαν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀρωμάτων ἔστω. ὅταν οὖν ἀκούσωμεν τὸ τῆς νύμφης μύρον πλείονος ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα τῆς ἀποδοχῆς ἀξιούμενον, τοῦτο τῷ λόγῳ μανθάνομεν, ὅτι τὸ τῆς ἀληθείας μυστήριον τὸ διὰ τῆς εὐαγγελικῆς διδακτικῆς ἐπιτελούμενον μόνον εὐῶδές ἐστι τῷ θεῷ, πάντων τῶν νομικῶν ἀρωμάτων προκεκριμένον, ἅτε μηκέτι τύπῳ τινὶ καὶ σκιᾷ καλυπτόμενον ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας εὐπνουν γινόμενον· εἰ γὰρ τι καὶ τῶν προλαβόντων ἀρωμάτων ὠσφράνθη κύριος εἰς ὄσμην εὐωδίας, κατὰ τὸν ἐμφαινόμενον λόγον τοῖς γινομένοις ἕκαστον αὐτῶν τῆς ἀποδοχῆς ἠξιώθη οὐ κατὰ τὸ πρόχειρόν τε καὶ σωματικὸν εἶδος τῶν γινομένων. καὶ τοῦτο δηλὸν ἐστὶ ἐκ τῆς μεγάλης τοῦ προφήτου φωνῆς ἢ φησιν ὅτι Οὐ δέξομαι ἐκ

τοῦ οἴκου σου μόσχους οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους· οὐ γὰρ φάγομαι κρέα ταύρων οὐδὲ αἶμα τράγων πίομαι. καίτοι πάλαι πολλάκις αἱ ζωοθυσίαι γέγονασιν. ἀλλὰ κἂν γένηται ταῦτα, ἕτερόν ἐστι τὸ διὰ τούτων ἐν αἰνίγματί σοι νομοθετούμενον τὸ 6.268 δεῖν τὰ πάθη τὰ ἐν σοὶ σφαγιάζεσθαι· Θυσία γάρ, φησί, τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. ὅθεν γίνεται ἡ θυσία τῆς αἰνέσεως ἡμῶν ἢ δοξάζουσα τὸν τὴν τοιαύτην ὁσμὴν ὀσφραϊνόμενον. ἐπειδὴ τοίνυν τὰ τυπικὰ πάντα τοῦ νόμου ἀρώματα ὑπερβᾶσα ἢ πνευματικῶς εὐπνοοῦσα κατὰ τὸν Παῦλον ψυχὴ, ὡς Χριστοῦ εὐωδία ἦν, αὕτη διὰ τοῦ βίου ἐγένετο καὶ τὸ μύρον τῆς ἱερωσύνης καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως διὰ τῆς ποικίλης τῶν ἀρετῶν συνεισφορᾶς τε καὶ μίξεως καλῶς εὐπνοήσασα, ἥς ὁ βίος ἐφάνη τῇ ὀσφρήσει τοῦ νυμφίου εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, διὰ τοῦτο ἢ θεία αἴσθησις, καθὼς ὁ Σολομὼν ὀνομάζει, τῶν σωματικῶν ἀρωμάτων τοῦ νόμου προτίθησι τὴν ἄυλον ἐκείνην καὶ καθαρὰν τὴν διὰ τῶν ἀρετῶν μυρεψουμένην εὐωδίαν λέγων Καὶ ὁσμὴ μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. Ὁ δὲ ἐφεξῆς λόγος πρὸς τὸ ὑψηλότερον προάγει τὸν ἔπαινον τὴν ἐκ μελέτης τε καὶ προσοχῆς γενομένην αὐτῇ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων περιουσίαν μαρτυρῶν τῷ 6.269 λόγῳ· ἐπειδὴ γὰρ παρὰ τὴν μέλισσαν φοιτᾶν τὸν τῆς σοφίας μαθητὴν ὁ παροιμιακὸς βούλεται λόγος (νοεῖς δὲ πάντως ἐκ τῶν μαθημάτων τὴν διδάσκαλον ἥτις ἐστίν) λέγων τοῖς ἐρασταῖς τῆς σοφίας Πορεύθητι πρὸς τὴν μέλισσαν καὶ μάθε ὡς ἐργάτις ἐστὶ τὴν τε ἐργασίαν ὡς σεμνὴν ἔμπο ρεύεται, ἥς τοὺς πόνους βασιλεῖς τε καὶ ἰδιῶται πρὸς ὑγεῖαν προσφέρονται (ποθεινὴν δὲ λέγει πᾶσιν εἶναι αὐτὴν καὶ ἐπίδοξον, ἀσθενοῦσαν μὲν κατὰ τὴν ῥώμην, τὴν δὲ σοφίαν τιμήσασαν καὶ διὰ τοῦτο προαχθεῖσαν εἰς ὑπόδειγμα βίου τοῖς ἐναρέτοις· τὴν γὰρ σοφίαν, φησί, τιμήσασα προήχθη), συμβουλεύει δὴ διὰ τῶν εἰρημένων μηδενὸς ἀπέχεσθαι τῶν ἀγαθῶν μαθημάτων, ἀλλὰ τῷ λειμῶνι τῶν θεοπνεύστων ἐφιπτάμενον λόγων, ἀφ' ἐκάστου τι πρὸς τὴν κτῆσιν τῆς σοφίας ἀπανθιζόμενον κηροπλαστεῖν ἑαυτῷ τὸ κηρίον, οἶον ἐν σίμβλῳ τινὶ τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ τὴν φιλεργίαν ταύτην ἀποτιθέμενον, ὥσπερ τινὰς ἐν κηρίῳ σύριγγας τῶν πολυειδῶν μαθημάτων ἀσυγχύτους ἐν τῇ μνήμῃ τὰς θήκας δημιουργήσαντα, καὶ οὕτω κατὰ μίμησιν τῆς σοφῆς ἐκείνης μελίσεως, ἥς ἡδὺ μὲν τὸ κηρίον ἄπληκτον δὲ τὸ κέντρον, τὴν σεμνὴν ταύτην τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν διὰ παντὸς ἐμπορεύεσθαι. ἐμπορεύεται γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁ τὰ ἀγαθὰ τὰ αἰώνια τῶν τῆδε πόνων διαμειβόμενος καὶ τοὺς ἰδίους πόνους εἰς ψυχικὴν ὑγεῖαν βασιλεῦσι τε καὶ ἰδιώταις νέμων, ὥστε ποθεινὴν 6.270 τῷ νυμφίῳ τὴν τοιαύτην γενέσθαι ψυχὴν καὶ τοῖς ἀγγέλοις ἐπίδοξον ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦσαν τὴν δύναμιν διὰ τὴν τῆς σοφίας τιμὴν. ἐπειδὴ τοίνυν παιδεύσεώς ἐστι καὶ φιλοπονίας ὑποδείγματα τὰ περὶ τὴν σοφὴν ἐκείνην μέλισσαν διηγήματα καὶ αἱ ποικίλαι τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων διαιρέσεις κατὰ τὴν τῆς σπουδῆς ἀναλογίαν τοῖς πεπονηκόσι προγίνον, διὰ τοῦτο φησι πρὸς τὴν νύμφην ὅτι πλήρης σοὶ γέγονεν ἢ καρδία τῶν ἐκ τῆς παντοδαπῆς παιδεύσεως κηρίων, ὅθεν προφέρεις ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας τὰς μελιχρᾶς τῶν λόγων σταγόνας, ὡς εἶναί σοι μέλι τὸν λόγον συναναμειγμένον τῷ γάλακτι· Κηρίον γάρ, φησὶν, ἀποστάζει χεῖλη σου, νύμφη, μέλι καὶ γάλα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου. παρεσκευάσται γάρ σοι ὁ λόγος οὐ μονοειδῶς τοῖς ἀκούουσι τὴν ὠφέλειαν ἐπιδεικνύμενος ἀλλὰ καταλλήλως πρὸς τὴν τῶν δεχομένων δύναμιν ἀρμοζόμενος, ὡς καὶ τοῖς τελειότεροις καὶ τοῖς νηπιάζουσιν οἰκείως ἔχειν, τοῖς μὲν τελείοις μέλι, τοῖς δὲ νηπίοις γάλα γινόμενος. οἷος ὁ Παῦλος ἦν, τοῖς μὲν ἀπαλωτέροις τῶν λόγων τοὺς ἀρτιγενεῖς τιθνούμενος, σοφίαν δὲ λαλῶν ἐν τοῖς τελείοις ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην ἀπὸ τῶν αἰώνων, ἣν οὐ χωρεῖ ὁ αἰὼν οὗτος οὐδὲ οἱ ἄρχοντες τοῦ αἰῶνος τούτου. τὴν οὖν τοιαύτην παρα 6.271 σκευὴν τοῦ μέλιτός τε καὶ τοῦ γάλακτος ὑποκεῖσθαι λέγει τῇ γλώσσει τὴν τεταμειυμένην τε καὶ

εὔκαιρον τῶν λόγων χρῆσιν διὰ τῆς τοιαύτης φωνῆς ἐνδεικνύμενος· ὁ γὰρ εἰδώς, πῶς δεῖ ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνεσθαι, ἔχων ὑπὸ τὴν γλῶσσαν τὴν ποικίλην ταύτην τοῦ λόγου δύναμιν ἀρμοδίως ἐκάστῳ τῶν ἀκουόντων τὸ πρὸς τὴν χρεῖαν ἐπὶ καιροῦ προχειρίζεται. Τοιοῦτον δὲ προσαγαγὼν τῷ στόματί τε καὶ τῇ γλῶσση τῆς νύμφης τὸν ἔπαινον πάλιν πρὸς τὰ μείζω τῶν ἐγκωμίων μετέρχεται λέγων ὅτι Ὅσμη ἱματίων σου ὡς ὀσμή λιβάνου. ὁ δὲ λόγος οὗτος φιλοσοφία τίς ἐστὶν εἰς ὅτι βλέπει τοῖς ἀνθρώποις ὁ κατ' ἀρετὴν βίος ὑποδεικνύων· πέρας γὰρ τῆς ἐναρέτου ζωῆς ἢ πρὸς τὸ θεῖον ἐστὶν ὁμοίωσις· καὶ τούτου χάριν ἢ τε τῆς ψυχῆς καθαρότης καὶ τὸ πάσης ἐμπαθοῦς διαθέσεως ἀνεπίμικτον δι' ἐπιμελείας κατορθοῦται τοῖς ἐναρέτοις, ὥστε τινὰ χαρακτήρα τῆς ὑπερκειμένης φύσεως διὰ τῆς ἀστειοτέρας ζωῆς καὶ ἐν αὐτοῖς γενέσθαι. ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μονοειδῆς τίς ἐστὶν οὐδὲ μονότροπος ἢ κατ' ἀρετὴν πολιτεία, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῆς τῶν ὑφασμάτων κατασκευῆς διὰ πολλῶν νημάτων, τῶν μὲν ἐπ' εὐθείας ἀνατεταμένων τῶν δὲ κατὰ τὸ πλάγιον διηρμένων, ἢ ὑφαντικὴ τέχνη τὴν ἐσθήτα ποιεῖ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἐναρέτου ζωῆς πολλὰ χρῆσιν συνδραμεῖν, δι' ὧν ὁ ἀστέιος ἐξυφαίνεται βίος, καθὼς ἀπαριθμεῖται τὰ τοιαῦτα νήματα ὁ θεῖος ἀπόστολος, δι' ὧν 6.272 ἢ τῶν καθαρῶν ἔργων ἰστοργία συνίσταται, ἀγάπην λέγων καὶ χαρὰν καὶ εἰρήνην, μακροθυμίαν τε καὶ χρηστότητα καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, οἷς κατακοσμεῖται ὁ ἐκ τοῦ φθαρτοῦ τε καὶ γηίνου βίου τὴν οὐράνιον ἀφθαρσίαν μετενδυόμενος, τούτου χάριν ἀποδέχεται τὸν ἐν τῇ ἐσθῆτι κόσμον τῆς νύμφης ὡς τῷ λιβάνῳ κατὰ τὴν ὀσμὴν ὁμοιούμενον. καίτοι γε πρὸ τούτου πάντων εἶπε τῶν ἀρωμάτων προέχειν τὴν τοῦ μύρου τῆς νύμφης εὐωδίαν, ὡς δοκεῖν ἐν τούτῳ καθαίρεσιν εἶναι τῶν ἐγκωμίων, εἶπερ ἢ παντὸς ἀρώματος ὑπερτεθεῖσα νῦν πρὸς ἐν τῶν ἀρωμάτων ὁμοιοῦται διὰ συγκρίσεως, οὕτως εἰπόντος τοῦ λόγου ὅτι κατὰ τὴν ὀσμὴν τοῦ λιβάνου ἢ τῶν ἱματίων σου ἐστὶν εὐωδία. ἀλλ' ἐπειδὴ ἰδιαζόντως κατὰ τινὰ λόγον εἰς τὴν τοῦ θεοῦ τιμὴν ἀποτεταγμένον ἦν τὸ τοῦ λιβάνου θυμίαμα, τούτου χάριν ἢ ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα εἶναι κριθεῖσα ἀξιούται τῆς πρὸς τὸ ἐν ἄρωμα ὁμοιώσεως τὸ τῷ θεῷ ἀνακείμενον, ὡς τὸ νόημα τοῦ αἰνίγματος τοιοῦτον εἶναι ὅτι· σοί, ὦ νύμφη, τῶν ἀρετῶν ἢ περιβολῆ τὴν θείαν μιμεῖται μακαριότητα διὰ καθαρότητός τε καὶ ἀπαθείας τῇ ἀπροσίτῳ φύσει ὁμοιουμένη· τοιαύτη γάρ, φησὶν, ἢ τῶν σῶν ἱματίων ὀσμή, ὡς πρὸς τὸν λίβανον ἐμπερὼς ἔχειν τὸν ἀνακείμενον εἰς τὴν τοῦ θεοῦ τιμὴν. Πάλιν μανθάνομεν διὰ τῶν ἐφεξῆς ἐπαίνων, πῶς ἂν 6.273 τις γένοιτο τοῦ κυρίου ἀδελφῆ καὶ ὁμόζυγος, δι' ὧν φησὶν ὅτι Κῆπος κεκλεισμένος ἀδελφῆ μου νύμφη. οὐκοῦν εἴ τις μεταποιεῖται νύμφη μὲν διὰ τοῦ προσκολληθῆναι τῷ κυρίῳ γενέσθαι, ἀδελφῆ δὲ διὰ τοῦ τὸ θέλημα αὐτοῦ κατεργά ζεσθαι, καθὼς λέγει τὸ εὐαγγέλιον, κῆπος εὐθαλῆς γενέσθω πάντων ἔχων ἐν ἑαυτῷ τῶν φυτῶν τὴν ὥραν, τὴν τε γλυκεῖαν συκὴν καὶ τὴν κατάκαρπον ἐλαίαν καὶ τὸν ὑψικόμον φοῖνικα καὶ τὴν εὐθηνουσαν ἄμπελον, μὴ θάμνον ἀκανθώδη τινὰ μηδὲ κόνυζαν, ἀλλὰ κυπάρισσον ἀντ' αὐτῶν καὶ μυρσίνην. οὕτω γὰρ τὸν τοιοῦτον κῆπον οἶδεν ὠραῖζειν ὁ μέγας τε Δαβὶδ καὶ ὁ ὑψηλὸς Ἡσαΐας, ὁ μὲν λέγων Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει· καὶ Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος· καὶ Ἡ γυνὴ σου ὡς ἄμπελος εὐθηνουσα· ὁ δὲ Ἡσαΐας ἀντὶ θάμνου μὲν τὴν κυπάρισσον, ἀντὶ δὲ κονύζης τὴν μυρσίνην φησὶν ἀναβῆσεσθαι· καὶ παρ' ἐτέρῳ τινὶ προφήτῃ μακαρίζεται ὁ ὑποκάτω τῆς συκῆς τῆς ἰδίας ἀναπαυόμενος. τὰ δὲ καθ' ἕκαστον περὶ τῶν δένδρων τούτων αἰνίγματα τῶν 6.274 ὑπὸ τῆς προφητείας ἡμῖν ὑποδειχθέντων παρέλκον ἂν εἶη δι' ἀκριβείας ἐκτίθεσθαι, προδήλου πᾶσιν ὄντος, τίς μὲν ὁ γλυκὺς τῆς συκῆς ἐστὶ καρπὸς ὁ ἐκ τοῦ δριμυτάτου ὀποῦ πεπαινόμενος, ὁ κατ' ἀρχὰς μὲν πικρὸς τε καὶ ἄβρωτος, ὕστερον δὲ καρπὸς εἰρηνικὸς γινόμενος καὶ καταγλυκαίνων τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, τί δὲ ἡμῖν ἢ τῆς ἐλαίας καρπογονία χαρίζεται διὰ τοῦ δριμυτάτου τε καὶ πικροτάτου χυμοῦ τοῦ κατ' ἀρχὰς ἐντρεφομένου τῇ ὀπώρα μετὰ ταῦτα διὰ τῆς

καταλλήλου πεπάνσεως τε καὶ γεωργίας εἰς ἐλαίου μεταβάλλουσα φύσιν ὃ τοῦ φωτὸς γίνεται ὕλη καὶ καμάτων λυτήριον καὶ πόνων ἄνεσις καὶ κεφαλῆς φαιδρότης καὶ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοῖς νομίμως ἀθλοῦσι συνέργεια, πῶς δὲ δυσεπιχείρητον ποιεῖ τὸν ἑαυτοῦ καρπὸν τοῖς κλέπταις ὃ φοῖνιξ ἄνω θησαυρίζων καὶ οὐχὶ πρόσγειον αὐτὸν ἐκφέρων· ἢ τε τῆς ἀμπέλου χάρις καὶ ἡ εὐώδης κυπάρισσος καὶ τὸ ἡδὺ τῆς μυρσίνης· ταῦτα πάντα διὰ τροπικῆς θεωρίας πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν μεταληφθέντα λόγον πρόδηλα πᾶσιν ἐστὶ τοῖς νουνεχῶς ἐπαΐουσι πρὸς ὃ τι βλέπει. οὐκοῦν ὃ τῶν τοιοῦτων δένδρων κῆπος γεγωνῶς εὐθαλῆς καὶ κατάφυτος καὶ τῶ τῶν ἐντολῶν ἐρκίω πανταχόθεν ἡσφαλισμένος, ὡς 6.275 μηδεμίαν καθ' ἑαυτοῦ παρασχεῖν τῷ κλέπτῃ καὶ τοῖς θηρίοις τὴν ἀπόδοσιν (ὃ γὰρ ἐν κύκλῳ τῷ φραγμῷ τῶν ἐντολῶν διειλημμένος ἀνεπίβατός ἐστι τῷ μονίῳ τῷ ἀγρίῳ καὶ ὃ ἐκ τοῦ δρυμοῦ αὐτὸν ὕς οὐ λυμαίνεται), εἴ τις τοίνυν καὶ κῆπός ἐστι καὶ ἡσφαλισμένος, οὗτος ἀδελφὴ καὶ νύμφη γίνεται τοῦ πρὸς τὴν τοιαύτην εἰπόντος ψυχὴν ὅτι Κῆπος κεκλεισμένος ἀδελφὴ μου νύμφη. Ἀλλὰ τῷ κῆπῳ τούτῳ καὶ πηγῆς ἐστὶ χρεία, ὡς ἂν εὐθαλὲς διαμένει τὸ ἄλλος τῷ ὕδατι πρὸς τὸ διηνεκὲς παινόμενον. διὰ τοῦτο συνέζευξεν ἐν τοῖς ἐπαίνοις τὴν πηγὴν τῷ κῆπῳ εἰπὼν ὅτι Κῆπος κεκλεισμένος, πηγὴ ἐσφραγισμένη. τὸν δὲ περὶ τῆς πηγῆς λόγον ἡ Παροιμία διδάσκει ἡμᾶς δι' αἰνίγματος ἐν οἷς φησὶν ὅτι Ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατός σου ἔστω σοι ἴδια· καὶ Ἔστω σοι μόνῳ καὶ μηδεὶς ἀλλότριος μετασχέτω σοι. ὡς γὰρ ἐκεῖ κωλύει τοῖς ἀλλοτρίοις ἐνδαπανᾶσθαι τῆς πηγῆς τὸ ὕδωρ, οὕτως ἐνταῦθα τὸ μηδαμοῦ διαχεῖσθαι πρὸς ἀλλοτρίους τὴν πηγὴν μαρτυρεῖ διὰ τοῦ εἰπεῖν ὅτι Ἐσφραγισμένη, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ εἰπεῖν ὅτι πεφυλαγμένη. τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι· πηγὴ κυρίως κατονομάζεται κατὰ γε τὸν ἑμὸν λόγον ἢ διανοητικὴ τῆς ψυχῆς ἡμῶν δύναμις ἢ παντοίους λογισμοὺς ἐν ἡμῖν βρύουσα τε καὶ πηγάζουσα. ἀλλὰ τότε ἡμέτερον γίνεται τῆς διανοίας τὸ κίνημα, ὅταν πρὸς τὰ συμφέροντα ἡμῖν 6.276 κινῆται πᾶσαν ἡμῖν συνεργίαν πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν παρεχόμενον. ὅταν δὲ τις τρέψη τῶν λογισμῶν τὴν ἐνέργειαν πρὸς κακίας ἐπίνοιαν, τότε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐνδαπανᾶται τὸ ρεῖθρον, ὡς εὐτροφεῖν μὲν τὸν ἀκανθώδη βίον τῇ συμμαχίᾳ τῶν λογισμῶν καταρδόμενον, ἀποξηραίνεσθαι δὲ καὶ μαραῖ νεσθαι τὴν κρείττω φύσιν μηδεμιᾶς τῆς ἐκ λογισμῶν ἰκμάδος ὑποτροφούσης τὴν ῥίζαν. ἐπειδὴ τοίνυν ἡ σφραγὶς τὸ ἄσυλον τῷ δι' αὐτῆς φυλασσομένῳ χαρίζεται φοβοῦσα τῷ σημάντρῳ τὸν κλέπτην, πᾶν δὲ τὸ μὴ κλεπτόμενον τῷ δεσπότη μένει ἀκέραιον, τὴν ἀκροτάτην ἔοικεν ἀρετὴν μαρτυρεῖν τῇ νύμφῃ ἐνταῦθα ὃ ἔπαινος, ὅτι ἀνέπαφος αὐτῆς μένει τοῖς ἐχθροῖς ἢ διάνοια ἐν καθαρότητι καὶ ἀπαθείᾳ φυλασσομένη τῷ ἰδίῳ δεσπότη· σφραγίζεται γὰρ τὴν πηγὴν ταύτην ἢ καθαρότης μηδεμιᾶ νοημάτων ἰλύϊ τὸ διαυγές τε καὶ ἀερῶδες τῆς καρδίας ἐπιθολώσασα. ὡς δ' ἂν τις ἐπὶ τὸ σαφέστερον προαγάγοι τὸ νόημα, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπειδὴ τῶν ἐν ἡμῖν τὰ μὲν ὡς ἀληθῶς ἐστὶν ἡμέτερα, ὅσα τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἴδια, τὰ δὲ οἰκειούμεθα ὡς ἡμέτερα, τὰ περὶ τὸ σῶμά τε καὶ τὰ 6.277 ἔξωθεν λέγω, διὰ τινος ἡμαρτημένης ὑπολήψεως ἴδια νομίζοντες τὰ ἀλλότρια (τί γὰρ κοινὸν τῇ αὐτῷ τῆς ψυχῆς φύσει πρὸς τὴν ὑλικὴν παχυμέρειαν;), τούτου χάριν ὃ γε παροιμιώδης συμβουλεύει λόγος μὴ τοῖς ἀλλοτρίοις ἡμῶν, τοῖς περὶ τὸ σῶμά φημι καὶ τὰ ἔξωθεν, τὴν πηγὴν τῆς διανοίας ἐναναλίσκεσθαι, ἀλλὰ περὶ τὸν ἴδιον ἀναστρέφεσθαι κῆπον τὴν τοῦ θεοῦ φυτείαν παινούσαν. ἀρετὰς δὲ εἶναι τὴν φυτείαν τοῦ θεοῦ μεμαθήκαμεν, περὶ ἧς ἢ διανοητικὴ τῆς ψυχῆς ἡμῶν δύναμις ἀσχολουμένη καὶ πρὸς οὐδὲν τῶν ἔξωθεν ἀπορρέουσα τῷ χαρακτηρὶ τῆς ἀληθείας σφραγὶς ζεταί, τῇ πρὸς τὸ ἀγαθὸν σχέσει ἐμμορφουμένη. Ἴδωμεν δὲ καὶ τῶν ἐφεξῆς ἐπαίνων τὴν δύναμιν· Ἀποστο λαί σου, φησί, παράδεισος ῥοῶν μετὰ καρποῦ ἀκροδρύων, κύπρος μετὰ νάρδου, νάρδος καὶ κρόκος, κάλαμος καὶ κιννάμωμον μετὰ πάντων ξύλων τοῦ λιβάνου, σμύρνα, ἀλόη μετὰ πάντων πρωτομύρων, πηγὴ κήπων, φρέαρ ὕδατος

ζώντος καὶ ῥοιζοῦντος ἀπὸ τοῦ λιβάνου. ὅτι μὲν οὖν παμμέγεθές τι καὶ ἐξάισιον τοῖς εἰρημένοις ἔγκειται 6.278 νόημα, δι' οὗ τῆς κατὰ θεὸν ὑψωθείσης τὸ κάλλος ἐν θαύματι γίνεται ταῖς πολυτρόποις τῶν ἐπαίνων ὑπερβολαῖς εὐφημου μένης, δῆλον καὶ ἐκ τῆς προχείρου λέξεως τῶν εἰρημένων ἐστίν. τίς δὲ ἡ ἀληθὴς ἐστὶ διάνοια, ἣν διασημαίνει ταῦτα τὰ ῥήματα μόνου ἂν εἴη σαφῶς εἰδέναι τοῦ κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον ἐπισταμένου πνεύματι λαλεῖν τὰ θεῖα μυστήρια· πῶς γὰρ τὸ ἀποστελλόμενον παρὰ τῆς νύμφης ῥοῶν ἐστὶ παράδεισος; πῶς δὲ ἐκ τῶν ῥοῶν ὁ καρπὸς τῶν ἀκροδρύων προφέρεται; πῶς δὲ τὰ ἀκρόδρυα μύρων γίνεται καὶ ἀρωμάτων κατάλογος; ἐν γὰρ τοῖς τῶν ἀκροδρύων καρποῖς κύπρος καὶ νάρδος καὶ κρόκος ἐστὶ, κάλαμός τε καὶ κιννάμωμον καὶ πᾶν τοῦ λιβάνου ξύλον ὡς οὐδεμιᾶς τῆς κατὰ τὸ ἄρωμα τοῦ λιβάνου διαφορᾶς ἐν τοῖς ἀπηριθμημένοις λειπούσης. οἷς προστίθεται σμύρνα τε καὶ ἀλόη καὶ τὰ πρωτόμυρα πάντα· καὶ ἡ πρότερον κῆπος [ἐν τοῖς ἄνω] παρὰ τοῦ ἐπαινοῦντος ὀνομασθεῖσα νῦν πηγὴ λέγεται κήπων καὶ φρέαρ ὕδατος ζώντος καὶ ῥοιζοῦντος ἀπὸ τοῦ λιβάνου. ἀλλὰ τὸν μὲν ἀληθῆ περι τούτων λόγον εἶδεῖν ἄν, καθὼς προεῖπον, οἱ τὸ βάθος τοῦ πλούτου καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ διερευνᾶσθαι δυνάμενοι, ἡμεῖς δέ, ὡς ἂν μὴ παντελῶς 6.279 ἄγευστοι τῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ προκειμένων ἀγαθῶν καὶ ἀναπόλαυστοι καταλειφθεῖμεν, δι' ὀλίγων τῶν λόγῳ προσάξομεν αὐτὸν τὸν θεὸν λόγον καθηγεμόνα τῆς σπουδῆς ποιησάμενοι. ἔοικεν ἅπας ὁ τῶν ἐπαίνων κατάλογος, ὃς τε πρὸς τούτων εἰρημένος καὶ ὅσα νῦν περὶ αὐτῆς ἡμῖν ὁ λόγος παρέθετο, μὴ πρὸς εὐφημίαν τινὰ ψιλὴν κατὰ τὸ προηγουμένον βλέπειν, ἀλλὰ δύναμιν ἐντιθέσθαι διὰ τῶν λεγομένων πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ μείζω τε καὶ ὑψηλότερα τῆς καρδίας ἀνάβασιν· οἷον ἀδελφὴ καὶ νύμφη τοῦ λόγου κατονομάζεται, ἀλλὰ συνάπτει τῶν ὀνομάτων τούτων ἑκάτερον τὴν ψυχὴν τῷ νυμφίῳ τῆς μὲν κατὰ τὴν νύμφην σημασίας σύσσωμον αὐτήν, καθὼς ὀνομάζει ὁ Παῦλος, ποιούσης τῷ ἀφθάρτῳ νυμφίῳ, τῆς δὲ περὶ τὰ θελήματα σπουδῆς εἰς ἀδελφικὴν ἀγχιστεῖαν προσαγούσης κατὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου φωνήν· εἶτα ἐπαινεῖται φύσις μαζῶν ἢ ἀντὶ γάλακτος οἶνον προχέουσα καὶ δῆλον ὅτι ἔργον ὁ ἔπαινος γίνεται (οὐ γὰρ ἐγκωμιάζεται τὸ ἀνύπαρκτον)· πρὸς τούτοις τὸ μύρον αὐτῆς πάντων τῶν ἀρωμάτων ὑπέρτερον κρίνεται, ὅπερ οὐκ ἂν οὕτως ἔχειν ἐκρίθη μὴ κατ' ἀλήθειαν πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὕψος αὐτῆς διὰ τῆς ἐν τῷ κρείττονι προκοπῆς ἀναδραμούσης· θαυμάζεται μετὰ τοῦτο τὰ κηρία τοῦ λόγου τὰ τοῦ στόματος αὐτῆς 6.280 ἀποστάζοντα καὶ ἡ σύγκρατος τῆς σοφίας παρασκευὴ ἢ ὑποκειμένη τῇ γλώσσει γάλακτος πρὸς μέλι συγκεκραμένου· καὶ ταῦτα δύναμις ἐστὶν οὐ ῥήματα· πρὸς γὰρ τὴν τῶν ὑψηλοτέρων ἄνοδον χειραγωγουμένη ὑπὸ τοῦ λόγου τοσοῦτον ἠϋξήθη, ὥστε μέλιτος ποιῆσαι πηγὴν τὸ στόμα καὶ ταμιεῖον τῆς συμμίκτου σοφίας τὴν γλώσσαν, ἣ ἐνθεωρεῖται ἢ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἢ ῥέουσα γάλα καὶ μέλι· τοσοῦτον δὲ αὐτὴν διὰ τῶν ἀναβάσεων ὑψώσας ὁ λόγος ἔτι πρὸς τὸ ὑψηλότερον ἄγει τὴν ἐσθῆτα αὐτῆς εὐπνοεῖν λέγων κατὰ τὴν τοῦ λιβάνου ὁσμὴν, δι' οὗ τὸ ἐνδεδῦσθαι αὐτὴν τὸν Χριστὸν μαρτυρεῖ ὁ λόγος· παντὸς γὰρ ἐναρέτου βίου τέλος ἢ τοῦ θεοῦ μετουσία γίνεται (διὰ γὰρ τοῦ λιβάνου τὸ θεῖον ἐνδείκνυται)· καὶ οὐδὲ ἐν τούτοις ἔστη ἢ πρὸς τὸ ὑψηλότερον αἰεὶ χειραγωγουμένη ὑπὸ τοῦ λόγου ψυχὴ, ἀλλὰ μετὰ τὸ ὁμοιωθῆναι τῷ λιβάνῳ τὴν εὐοδμίαν κῆπος γίνεται καθ' ὁμοιότητα τοῦ παραδείσου, κῆπος οὐχ ὡς ἐν τοῖς πρώτοις ἀνθρώποις ἦν ἄνετός τε καὶ ἀφύλακτος, ἀλλὰ τῇ μνήμῃ τῆς ἐντολῆς πανταχόθεν τετειχισμένος. Ὅρα ὅσῃν προσέλαβεν εἰς τὸ ἄνω τὴν δύναμιν. πάλιν ὅρα μοι τὴν ὑπὲρ τοῦτο ἀνάβασιν· οὐ γὰρ μόνον κῆπος κεκλεισμένος ἐγένετο τὴν ἰδίαν καρποφοροῦσα τροφήν, ἀλλὰ καὶ πότιμος γίνεται τοῖς διψῶσιν εἰς πηγῆς φύσιν μετατεθεῖσα καὶ ταύτης ἐσφραγισμένης. καὶ οὐδὲ ἐν τούτοις 6.281 ἔστη, ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἔφθασε τῆς ἐπὶ τὸ μείζον ἀυξήσεως, ὡς ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς βλαστάνειν παράδεισον (ὃ γὰρ ἀκριβέστερον προσσχὼν τῇ τῆς

Ἐβραϊκῆς λέξεως ἐμφάσει ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν· Ἀποστολαί σου ἐκ στόματός σου, φησί· Παράδεισος ῥοῶν, ὅπερ τοιοῦτόν ἐστιν ὅτι ὁ λόγος σου, ὁ διὰ τοῦ στόματός σου ἀποστελλόμενος, παράδεισός ἐστι ῥοῶν. αἱ δὲ ῥοαὶ παγκαρπῖαν τινὰ τῶν ἀκροδρύων ἐκφύουσι, τὰ δὲ ἀκρόδρυα κύπρος μετὰ νάρδου, νάρδος καὶ κρόκος, κάλαμός τε καὶ κιννάμωμον καὶ πᾶν εἶδος τοῦ λιβάνου καὶ σμύρνα καὶ ἀλόη καὶ τὰ πρωτόμυρα). ἐπειδὴ τοίνυν κατὰ τὸν ἐν τῇ ψαλμῳδίᾳ μακαρισμὸν τῆς ἀντιλήψεως αὐτῇ παρὰ τοῦ θεοῦ γινομένης τὰς καλὰς ταύτας ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ διέθετο πάντοτε ἐκ δυνάμεως πορευομένη εἰς δύναμιν, καλῶς ἐπὶ τῆς τελειότερας καταστάσεως ῥοῶν παράδεισος αἱ τοῦ στόματος αὐτῆς ἀποστολαὶ ὀνομάζονται. προσφυῶς δὲ τῷ ὑποκειμένῳ νοήματι ἢ λέξις τῆς ἀποστολῆς ἐφηρμόσθη· τὸ γὰρ ἀποστελλόμενον ἀπὸ τοῦ πέμποντος εἰς τὸν ὑποδεχόμενον μεταβαίνει. καὶ τοῦτο ἐκ τῆς συνήθους τοῦ ῥήματος 6.282 καταχρήσεως ἔστι μαθεῖν, ὡς καὶ τὸ εὐαγγέλιον λέγει, ὅτι τοὺς μαθητὰς τοὺς πρὸς τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας ἐκπεμπομένους ἀποστόλους ὁ λόγος ὠνόμασεν. τί οὖν ἐστιν ὁ ἀποστέλλει τὸ στόμα τῆς νύμφης; δηλὸν ὅτι τὸν λόγον τῆς πίστεως, ὃς ἐν τοῖς ὑποδεχομένοις γενόμενος παράδεισος γίνεται διὰ τῆς ἀκοῆς ταῖς καρδίαις ἐμφυτευόμενος. τὸ δὲ κατάφυτον καὶ συνηρεφές τοῖς δένδροις ἄλλος παράδεισον εἶωθε καλεῖν ἢ συνήθεια. ὡς ἂν οὖν καὶ τὸ γένος μάθοιμεν τῶν φυτῶν, ὅπερ διὰ τοῦ λόγου ταῖς ψυχαῖς τῶν πεπιστευκότων κηπεύεται, ῥοαὶ ὀνομάζει τὰ δένδρα, ἃς φυτηκομεῖ ὁ λόγος ὁ παρὰ τοῦ στόματος τῆς νύμφης ἀποστελλόμενος. ἢ δὲ ῥοα δυσεπιχειρήτος ἐστι τῷ κλέπτῃ ἀκανθῶδεις προβαλλομένη τοὺς ὄρπηκας καὶ τὸν καρπὸν αὐστηρῶς τινι καὶ πικραίνοντι κατὰ τὴν γεῦσιν τῷ προκαλύμ ματι περιέχουσα τε καὶ ὑποτρέφουσα, ὃς κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν μετὰ τὸ πεπανθῆναι τοῦ ἐλύτρου περιραγέντος ἔνδοθεν διαφαίνεται, ἡδὺς μὲν τὴν ὄψιν καὶ εὐδιάθετος, μελιηδὺς δὲ τὴν γεῦσιν καὶ ἄλυπος, ὁ καταγλυκαίνων τῷ οἰνώδει χυμῷ τὰ γευστικὰ αἰσθητήρια. διὰ τοῦτο μοι δοκεῖ ῥοῶν παραδείσους ἐν ταῖς τῶν ἀκουόντων ψυχαῖς ὁ ἀποστελλόμενος ἐκ τοῦ στόματος τῆς νύμφης λόγος ἐργάζεσθαι, ἵνα διδαχθῶμεν διὰ τῶν λεγομένων μὴ διὰ τινος ἐκλύσεως 6.283 καὶ τρυφῆς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν μαλακίζεσθαι, ἀλλὰ τὸν κατεσκληρότα διὰ τῆς ἐγκρατείας αἰρεῖσθαι βίον· οὕτω γὰρ ἂν ἀπρόσιτος γένοιτο τοῖς κλέπταις ὁ τῆς ἀρετῆς καρπὸς τῇ στυφῇ τῆς ἐγκρατείας περιβολῇ πεφραγμένος καὶ διὰ τῆς σεμνῆς τε καὶ ἀμειδούς καταστάσεως οἷον τισιν ἀκανθῶν ἀκμαῖς ἀμύσσεων τοὺς ἐπὶ κακῷ προσεγγί ζοντας. ἀλλ' ὅταν ὁ καιρὸς παράσχη τῆς ἀπολαύσεως τῶν καρπῶν τὸ ἐνδόσιμον, παγκαρπῖα τῆς τρυφῆς ἐκ παντὸς γένους τῶν ἀκροδρύων ἢ ῥοα γίνεται οὐκ ἐν βραβύλοις ἢ βαλάνοις ἢ τισι τοιοῦτοις τῆς τῶν καρπῶν ἀπολαύσεως γινομένης, ἀλλὰ ποικίλη τις καὶ πολυειδῆς ἀρωμάτων φύσις ἐν τοῖς ἀκροδρύοις εὐρίσκεται· κύπρος γάρ ἐστι μετὰ νάρδου ἢ καλῆ συζυγία, τὸ μὲν θερμὸν τὸ δὲ εὐῶδες· οὐ γὰρ ἐπαινετὸν ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ θερμόν, ὅταν δυσώδης πύρωσις ἢ θερμότης ᾖ, ἀλλὰ συμμαρτυρεῖσθαι χρὴ τῷ θερμῷ διὰ τῆς εὐπνοίας τὴν καθαρότητα, ἵνα γένηται τῷ ἀγίῳ πνεύματι ζέων ὁ τῆς ἀηδοῦς θερμότητος κεκαθαρμένος. ἐν τούτοις ἔστιν εὐρεῖν τοῖς ἀκροδρύοις καὶ ἄλλα ἀρώματα· νάρδον φησί καὶ κρόκον. ἀλλὰ τῆς μὲν νάρδου τὴν εὐπνοιαν ἐν τοῖς ἄνω μεμαθήκαμεν λόγοις, ὑπόλοιπον δ' ἂν εἴη τοῦ κρόκου τὸ αἰνίγμα παραστῆσαι τῷ λόγῳ. φασὶ μὲν οὖν οἱ 6.284 τὴν δύναμιν τοῦ ἄνθους τούτου κατανοήσαντες μέσως 6.284 ἔχειν ψύξεως τε καὶ θερμότητος καὶ τῷ φεύγειν τὴν ἐφ' ἑκάτερον ἀμετρίαν παρηγορικὴν τῶν ὀδυνῶν ἔχειν τὴν δύναμιν, ὡς διὰ τούτου τάχα τὸν περὶ τῆς ἀρετῆς ἡμῖν λόγον φιλοσοφεῖν τῷ αἰνίγματι, διότι πᾶσα ἀρετὴ δύο κακιῶν ἐστὶ μέση, τῆς τε ἐλλείψεως τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ὑπερπτώσεως. οἷον τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν ἐλευθερίαν φασὶ, τὴν μὲν δειλίας τε καὶ θρασύτητος, τὴν δὲ μικρολογίας τε καὶ ἀσωτίας ἐν μέσῳ θεωρεῖσθαι· καὶ τὴν μὲν δειλίαν τε καὶ μικρολογίαν κατ' ἐλλειψιν τοῦ καθήκοντος ἐν κακίᾳ λέγουσι γίνεσθαι, τὴν δὲ ἀσωτίαν καὶ τὴν θρασύτητα κατὰ

πλεονασμὸν καὶ ὑπέρπτωσιν, τῆς δὲ καθ' ἑκάτερον ἀμετρίας τὸ μέσον ἀρετὴν ὀνομάζουσιν. οὐκοῦν ἔχοι ἄν τι πρὸς τὴν ἀρετὴν ὁ περὶ τοῦ κρόκου λόγος ἀκόλουθον τῇ τῆς δυνάμεως μεσότητι τὸ ἀνελλιπές τε καὶ τὸ ἀπέριττον τῆς ἐναρέτου καταστάσεως ἐρμηνεύων, ἐγὼ δὲ φημι, κἂν ἰδιωτικώτερον ἢ τὸ λεγόμενον, τάχα μᾶλλον πρὸς τὸν τῆς πίστεως λόγον οἰκειότερον τὸ αἴνιγμα τοῦ κρόκου παραλαμβάνεσθαι· τριπλῶ μὲν 6.285 γὰρ ὑποτρέφεται τὸ ἄνθος τῷ κάλυκι καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κάλυξ ἐν ἀεροειδεὶ τῇ χροᾷ ἄνθος ἐστίν, ἐκδυθείσης δὲ τῆς τῶν καλύκων περιβολῆς τρία εὐρίσκεται πάντως τὰ εὐπνοοῦντα καὶ χρησιμεύοντα πρὸς τὰς ἰάσεις ἄνθη τὰ ὑποκεκρυμμένα τοῖς κάλυξι, μεγέθει καὶ κάλλει καὶ εὐπνοίᾳ καὶ τῇ τῆς δυνάμεως ιδιότητι ὡσαύτως πρὸς ἄλληλα ἔχοντα καὶ ἐν τὰ τρία διὰ πάντων δεικνύμενα εὐχροίᾳ τε, καθὼς εἴρηται, καὶ εὐπνοίᾳ καὶ τῷ ποιῶ τῆς δυνάμεως. οἷς συμπαραπέφυκεν ἕτερα τρία, ξανθὰ μὲν ἰδεῖν ἅποια δὲ πρὸς πᾶσαν ὑγιεινὴν εὐχρησίαν. περὶ ἃ γίνεται τοῖς ἀπείροις ἢ πλάνη τοῖς διὰ τὴν εὐχροίαν τὸ νόθον δρεπομένοις ἀντὶ τοῦ κρείττονος, ὅπερ καὶ νῦν ποιοῦσιν οἱ περὶ τὴν πίστιν ἐξαμαρτάνοντες τὰς σεσοφισμένας ἀπάτας πρὸ τῶν ὑγιεινῶν δογμάτων αἰρούμενοι. ἐλέσθω δὲ ἐξ ἑκατέρων ἢ τοῦ ἀκροατοῦ κρίσις ὃ βούλεται, εἴτε τὸ ἕτερον ἐξ αὐτῶν εἴτε ἀμφοτέρα· ἐν γὰρ τρόπον τινά ἐστὶν ἀμφοτέρα ἢ τε τῆς τελείας ἀρετῆς καὶ ἢ τῆς θεότητος κτῆσις· οὐ γὰρ ἔξω ἢ ἀρετῆ τῆς θεότητος. Ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν τῶν λοιπῶν ἄρωμάτων θεωρίαν μετέλθω μὲν τῶν δι' ἀκολουθοῦ μνημονευθέντων ὑπὸ τοῦ λόγου. κάλαμος, φησί, καὶ κιννάμωμον ἐστὶ τὰ ἀκρόδρυα τὰ ἐκ τῶν ῥοῶν τοῦ παραδείσου τῆς νύμφης καρποφορούμενα. ἀλλὰ τὸν μὲν κάλαμον εὐπνοίᾳ προέχειν ὑπὲρ τὰ ἄλλα 6.286 φασίν, ὡς καὶ πρὸς τὸ ἱερατικὸν θυμίαμα ὑπὸ τοῦ νόμου παραλαμβάνεσθαι, τὸ δὲ κιννάμωμον πολυειδῆ τινα καὶ ποικίλην ἐνέργειαν διὰ τινος φυσικῆς δυνάμεως ἐπαγγέλλεσθαι, ὧν τὰ πολλὰ καὶ ὑπὲρ πίστιν εἶναι δοκεῖ· καὶ γὰρ ζέοντός φασι τοῦ ἐν τῷ λέβητι ὕδατος εἴπερ θίγοι μόνον τοῦτο τὸ ἄρωμα, εὐθύς καταψύχειν τὸ ὕδωρ καὶ λουτρῶ ἐπείσεινεχθὲν διαπύρω μεταποιεῖν τὸν ἐν τῷ ἀέρι φλογμὸν εἰς ψυχρότητα καὶ ἀφανιστικὴν τῶν ἐκ φθορᾶς τινος ζωογονουμένων τὴν φύσιν ἔχειν. καὶ ἄλλα τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ διεξέρχονται, ἃ ὑπὲρ τὴν πίστιν τῶν ἀκουόντων εἶναι δοκεῖ· λέγουσι γάρ, εἰ ἐντεθείη τῷ στόματι τοῦ καθεύδοντος, μηδὲν ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὴν τῶν πυνθανομένων ἀπόκρισιν τὸν καθεύδοντα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὕπνῳ μένειν αὐτὸν καὶ νηφαλίους καὶ διηρθρωμένας ποιεῖσθαι πρὸς ἔπος τὰς ἀποκρίσεις. περὶ ὧν διαβεβαιώσασθαι μὲν οὕτως ἔχειν τὸν μὴ διὰ τῆς πείρας μαθόντα τῶν ἱστορουμένων περὶ αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν προπετὲς ἂν εἴη καὶ ἀνεπίσκεπτον· πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τινα μυστικὸν λόγον ἐνηριθμήθη τῷ καταλόγῳ τῶν ἀκροδρύων καὶ τοῦτο τὸ ἄρωμα οὐκ ἀληθῶς ῥοῶν ἐκφυόμενον (οὐδὲ γὰρ ὄντως αἰσθητοὺς παραδείσους τὸ στόμα τῆς νύμφης προίεται, ἀλλ' ὥστε σύμβολον γενέσθαι 6.287 νοήματός τινος τῶν εἰς ἔπαινον συντελούντων τῇ νύμφῃ), οὐκ οἶμαι καλῶς ἔχειν ἀποβαλεῖν τὰ περὶ τοῦ κινναμώμου μυθολογούμενα, ταῦτά τε ἃ νῦν περὶ αὐτοῦ διεξῆλθεν ὁ λόγος καὶ εἴ τι μετὰ τούτων ἄλλο τοῖς τὰ περὶ αὐτοῦ διηγου μένους διεξιέναι δοκεῖ· γένοιτο γὰρ ἄν τις πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν ἔπαινον ἐκ τῶν λεγομένων συνεισφορὰ ἐκάστου τῶν ἱστορηθέντων εὐσήμως μεταλαμβάνομένου πρὸς ἔνδειξιν τῆς τοῦ βίου τοῦ κατ' ἀρετὴν τελειότητος· ἔστι γὰρ ἐν τοῖς πεπαιδευμένοις τε καὶ λελογισμένοις τοῦτο εὐρεῖν ἐν τῇ ψυχῇ τὸ κιννάμωμον· ὅταν τις ἦτοι δι' ἐπιθυμίας ζέων ἢ τῷ θυμῷ πυρακτούμενος τῷ λογισμῷ κατασβέση τὰ πάθη ἢ ἐν τῷ ὕπνῳ τοῦ βίου διὰ στόματος ἔχων τὸ νηφάλιον τοῦτο τοῦ λογισμοῦ κιννάμωμον παραπλησίως τοῖς ἀϋπνοῖς τε καὶ ἐγρηγοροῖσιν ἀγγέλοις ἀπλανῆ καὶ ἀσύγχυτον ἐπιδεικνύη τὴν τῶν λεγομένων διάνοιαν μιμούμενος διὰ τῆς ἀληθείας τοῦ λόγου τὴν ἄϋπνον τῶν ἀγγέλων φύσιν, οὓς οὐδεμία φαντασίας ἀνάγκη τῆς ἀληθείας ἐξίστησιν, οὗτος λέγοιτο ἂν βρῦειν διὰ τοῦ

στόματος τὸ κιννάμων, δι' οὗ καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἡ πύρωσις καὶ ἡ περικάρδιος 6.288 τοῦ θυμοῦ κατασβέννυται ζέσις, καὶ πάσης τῆς κατὰ τὸν βίον τοῦτον ὄνειρώδους φαντασίας τε καὶ συγχύσεως καθα ρεύειν τῷ λόγῳ. καὶ μηδεὶς πρὸς τὸ ἀπίθανον βλέπων τῶν περὶ τοῦ κινναμώμου λεγομένων διαβαλλέτω τὸν λόγον ὡς οὐκ ἐκ τῶν ἀληθῶν προσάγοντα τῇ νύμφῃ τὸν ἔπαινον· οἶδε γὰρ πολλάκις ἡ ἀγία γραφή καὶ μύθους τινὰς ἐκ τῶν ἔξωθεν συμπαραλαμβάνειν εἰς τὴν τοῦ ἰδίου σκοποῦ συνεργίαν καὶ ἀνεπαισχύντως ἐκ τῆς μυθικῆς ἱστορίας ὀνομάτων μνημονεύειν τινῶν εἰς ἐναργεστέραν ἔνδειξιν τοῦ προκειμένου νοήματος, ὡς ἐπὶ τῶν τοῦ Ἴωβ θυγατέρων, ὧν τὸ κάλλος ὑπερθαυμάσας ὁ λόγος καὶ διὰ τῶν ὀνομάτων τὴν ὑπερβολὴν τοῦ περὶ αὐτῶν θαύματος ἐνεδείξατο λέγων τὴν μὲν Ἡμέραν λέγεσθαι τὴν δὲ Κασίαν τὴν δὲ τρίτην Ἀμαλθείας Κέρας. τοῦτο δὲ παντὶ δηλόν ἐστιν ὅτι μῦθος Ἑλληνικὸς ἔπλασε τὸ κατὰ τὴν Ἀμάλθειαν διήγημα, ἣν αἶγα οὔσαν τροφὸν γενέσθαι τοῦ Κρητὸς ἐκείνου μυθολογοῦσιν, ἥς τοῦ ἐνὸς ἐκπε σόντος κέρως βρῦειν ἐκ τοῦ κοίλου τὴν παγκαρπίαν ὁ μῦθος ἐποίησεν. ἄρ' οὖν ἐπίστευσε τοῖς περὶ τῆς Ἀμαλθείας μυθολογουμένοις ἡ ἀγία γραφή; οὐκ ἔστι ταῦτα. ἀλλὰ τὸ 6.289 πάμφορον τῶν κατ' ἀρετὴν ἀγαθῶν μαρτυροῦσα τῇ θυγατρὶ τοῦ Ἴωβ διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου παρίστησιν, ὥστε τὸν λελογισμένως τῆς γραφῆς ἐπαίοντα τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπαίνου νοῆσαι μόνον ἐκ τοῦ ὀνόματος, τὰς δὲ μυθικὰς τερατείας χαίρειν ἔασαι· ὡς καὶ τὴν Κασίαν καὶ τὴν Ἡμέραν ἀκούσαντες οὔτε τὴν ἀρωματικὴν ὕλην οὔτε τὸν ὑπὲρ γῆς τοῦ ἡλίου δρόμον διὰ τῶν ὀνομάτων ἐμάθομεν, ἀλλὰ τῆς κατ' ἀρετὴν αὐτῶν πολιτείας ἔνδειξιν περιέχειν φαμέν τὰ ὀνόματα· ὧν ἡ μὲν Κασία τὸ καθαρὸν τε καὶ εὐῶδες τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐνδείκνυται, ἡ δὲ Ἡμέρα τὸ εὐσχημον, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος τοὺς καθαρῶς βιοτεύοντας τέκνα φωτὸς καὶ υἱοὺς ἡμέρας κατονομάζεσθαι. οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα οὐκ ἀσυντελῆ πρὸς τοὺς ἐπαίνους τῆς νύμφης ἐστὶ τὰ περὶ τοῦ κινναμώμου λεγόμενα διὰ τῆς τροπικῆς ἐξηγήσεως μεταλαμ βανόμενα εἰς ἐγκωμίων ὑπόθεσιν. Ὁ δὲ τοσοῦτος ἤδη γενόμενος καὶ πρὸς τοῦτο φθάσας τῶν ἐγκωμίων τὸ ὕψος διὰ τοῦ βίου διὰ πάντων τῆς θείας εἰκόνας ἐφ' ἑαυτοῦ δείκνυσι τοὺς χαρακτῆρας· τοῦτο γὰρ ἐνδείκνυται ὁ εἰπὼν ὅτι Ἀπὸ πάντων ξύλων τοῦ λιβάνου· οὐ γὰρ μονοειδὲς τοῦ λιβάνου τὸ ξύλον εἶναι φασιν οἱ τὰ τοιαῦτα παρατηρήσαντες, ὅθεν ὁ λιβανωτὸς ἀπορρέει, ἀλλ' ἔστι 6.290 τις ἐν τοῖς ξύλοις διαφορὰ τὸ τοῦ ἀρώματος σχῆμα τῷ εἶδει τοῦ ξύλου συνεξαλλάσσουσα. ὁ τοίνυν ἐν πᾶσι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῦ βίου ἐπισημαίνων ἐν ἑαυτῷ τὸ θεοειδὲς πάντων δείκνυσιν ἐν ἑαυτῷ τῶν τοῦ λιβάνου ξύλων τὸ κάλλος, δι' ὧν τὸ θεῖον εἶδος χαρακτηρίζεται. Οὐδεὶς δὲ κοινωνὸς τῆς τοῦ θεοῦ γίνεται δόξης μὴ σύμμορφος πρῶτον τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου γενόμενος. διὸ φησι καὶ τοῦτο ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀρωμάτων ὁ ἔπαινος ὅτι ῥῶν ἀκρόδρυα τά τε λοιπὰ τῶν ἀρωμάτων ἐστὶν ἃ διεξῆλθεν ὁ λόγος καὶ μετ' αὐτῶν ἡ σμύρνα τε καὶ ἡ ἀλόη καὶ τὰ πρωτόμυρα· δι' ἐκείνων μὲν γάρ, τῆς σμύρνης λέγω καὶ τῆς ἀλόης, τὴν τῆς ταφῆς κοινωνίαν ἐνδείκνυται (καθὼς φησι τὸ ὑψηλὸν εὐαγγέλιον ὅτι διὰ τούτων ἐγένετο ὁ ἐνταφιασμὸς τῷ ὑπὲρ ἡμῶν γευσάμενῳ θανάτου), διὰ δὲ τῶν πρωτομύρων τὸ καθαρὸν τε καὶ ἀμιγρὸς πάσης καπηλικῆς ῥαδιουργίας ὁ λόγος ἐνδείκνυται, ὡσπερ καὶ Ἀμῶς τοῖς διὰ τούτων τρυφῶσι τὰ τοιαῦτα προφέρει λέγων Οἱ τὸν διυλισμένον πίνοντες οἶνον καὶ τὰ πρωτόμυρα χριόμενοι καὶ πρὸ τούτων Οἱ ἐσθίοντες, φησίν, 6.291 ἐρίφους ἐκ ποιμνίου καὶ μοσχάρια ἐκ μέσου βουκολίων γαλαθηνὰ καὶ οἱ ἐπικροτοῦντες πρὸς τὴν φωνὴν τῶν ὀργάνων, ὡς οὔτε τὸν οἶνον τρυγίας ἀναθολούσης οὔτε ἐπὶ τοῦ μύρου μίξεώς τινος τὸ ἀκραιβνὲς τῆς εὐοσμίας διαφθειρούσης. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν πάντως ὄνειδίζειν οἶεσθαι χρὴ τοῖς Ἰσραηλίταις τὴν προφητείαν, ὅτι ἄκρατον τὸν τῆς γραφῆς ἐμφορούμενοι λόγον πάσης τρυγίας διυλισμένον καὶ ἀδόλωτον ἔχοντες τῶν μύρων τὴν εὐοσμίαν καὶ διὰ πάντων κατατρυφῶντες τῆς πνευματικῆς πανδαισίας

οὐδὲν ἀπώναντο τῆς τοιαύτης τρυφῆς τῆς κακῆς αὐτῶν προαιρέσεως καὶ τὸ διαυγὲς τοῦ οἴνου εἰς ἀνατροπὴν θολερὰν μεταποιούσης καὶ τὸ καθαρὸν τῶν πρωτομύρων διὰ τῆς τῶν πονηρῶν νοημάτων ἐπιμιξίας λυμαιομένης, ἐνταῦθα μέντοι τὸ ἀκιβδηλεύτον τε καὶ καθαρὸν τῶν δογμάτων μαρτυρεῖ τῇ νύμφῃ ὁ λόγος διὰ τῆς τῶν πρωτομύρων καρποφορίας. Καὶ οὐδὲ ἐν τούτοις ἔστι οὔτε ἡ νύμφη τοῖς ὑψηλοτέροις ἑαυτὴν ἐπεκτείνουσα οὔτε ὁ λόγος συνεργῶν αὐτῇ πρὸς τὴν ἄνοδον· ἥς γὰρ αἱ ἐκ τοῦ στόματος ἀποστολαὶ ῥοῶν εἰσι καὶ ἀρωμάτων παραδείσοι, αὕτη νῦν πηγὴ γίνεται τοὺς ἐξ αὐτῆς ἀναφυνέτας παραδείσους κατάρδουσα· οὐχ ὡς ἐπὶ τοῦ Παύλου τε καὶ Ἀπολλῶ μεμαθήκαμεν ὡς τοῦ μὲν φυτεύοντος τοῦ δὲ ἐτέρου ποτίζοντος, ἀλλ' αὕτη τὰ δύο ἐργάζεται φύουσά τε τοὺς παραδείσους ὁμοῦ καὶ ποτίζουσα. 6.292 ἡ τάχα καὶ ὑψηλοτέρων τινὰ λόγον περιέχει ὁ ἔπαινος· πηγὴν γὰρ αὐτὴν οὐ νάματος προχομένου τινὸς ἀλλὰ κήπων εἶναί φησιν, οὐχ ὕδατων τινὰς ἀπορροᾶς ἀλλ' αὐτοὺς κήπους πηγάζουσάν τε καὶ ἀναβρῦουσαν. οὕτως ἀνέβρυνε τοὺς ἐμπύχους κήπους ὁ θεῖος ἀπόστολος, παρ' οἷς ἂν ἐγένετο τὸν τῆς ἐκκλησίας παράδεισον διὰ τῆς διδασκαλίας ἐκφύων. εἶτα πρὸς τὸ ἀκρότατον ἄγει τὴν νύμφην διὰ τῶν ἐπαίνων ὁ λόγος φρέαρ αὐτὴν ὀνομάσας ὕδατος ζῶντος καὶ ῥοιζοῦντος ἀπὸ τοῦ λιβάνου· ἃ γὰρ περὶ τῆς ζωοποιῶ μεμαθήκαμεν φύσεως παρὰ τῆς ἀγίας γραφῆς, νῦν μὲν τῆς προφητείας λεγούσης ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ ὅτι Ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, πάλιν δὲ τοῦ κυρίου πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιν εἰπόντος Εἰ ἦδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι· δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν· καὶ Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω· ὁ γὰρ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμελλὸν λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν–πανταχοῦ τοῖνυν τῆς θείας φύσεως διὰ τοῦ ζῶντος ὕδατος νοουμένης 6.293 ἐνταῦθα ἡ ἀψευδὴς μαρτυρία τοῦ λόγου φρέαρ ὕδατος ζῶντος τὴν νύμφην εἶναι συνίστησιν, ᾧ ἐκ τοῦ λιβάνου ἐστὶν ἡ φορὰ. τοῦτο δὲ τὸ πάντων παραδοξότατον· πάντων γὰρ τῶν φρεάτων ἐν συστήματι τὸ ὕδωρ ἐχόντων μόνῃ ἡ νύμφη διεξοδικὸν ἐν ἑαυτῇ ἔχει τὸ ὕδωρ, ὥστε τὸ μὲν βάθος ἔχειν τοῦ φρεάτος, τοῦ ποταμοῦ δὲ τὸ ἀεικίνητον. τίς ἂν κατ' ἀξίαν ἐφίκοιτο τῶν ὑποδεικνυμένων θαυμάτων ὡς διὰ τῆς νῦν γενομένης αὐτῇ ὁμοιώσεως; τάχα οὐκέτι ἔχει ὅπου ἑαυτὴν ὑπεράρη διὰ πάντων ὁμοιωθεῖσα πρὸς τὸ ἀρχέτυπον κάλλος· μεμίμηται γὰρ δι' ἀκριβείας τῇ μὲν πηγῇ τὴν πηγὴν, τῇ δὲ ζωῇ τὴν ζωὴν, τὸ δὲ ὕδωρ τῷ ὕδατι· ζῶν γὰρ ὁ λόγος ἐστὶ τοῦ θεοῦ, ζῆ καὶ ἡ τὸν λόγον δεξαμένη ψυχὴ· ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ θεοῦ ῥέει, καθὼς φησιν ἡ πηγὴ ὅτι Ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἦκω, αὕτη δὲ περιέχει τὸ εἰσρέον τῷ τῆς ψυχῆς φρέατι καὶ διὰ τοῦτο γίνεται ταμιεῖον τοῦ ζῶντος ἐκείνου ὕδατος τοῦ ἐκ τοῦ λιβάνου ῥέοντος, μᾶλλον δὲ ῥοιζοῦντος, καθὼς ὁ λόγος ὠνόμασεν· οὗ καὶ ἡμεῖς γενοίμεθα μέτοχοι κτησάμενοι τὸ φρέαρ ἐκεῖνο, ἵνα κατὰ τὸ τῆς σοφίας παράγγελμα ἡμέτερον πίνωμεν ὕδωρ καὶ μὴ ἀλλότριον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ 6.294 τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Λόγος ἰ' Ἐξεγέρθητι, βορρᾶ, καὶ ἔρχου, νότε, διάπνευσον κηπὸν μου καὶ ρευσάτωσαν ἀρώματά μου. καταβήτω ὁ ἀδελφιδός μου εἰς κήπον αὐτοῦ καὶ φαγέτω καρπὸν ἀκροδρύων αὐτοῦ.

Κατέβην εἰς κηπὸν μου, ἀδελφὴ μου νύμφη, ἐτρύγησα σμύρναν μου μετὰ ἀρωμάτων μου ἔφαγον ἄρτον μου μετὰ μέλιτός μου, ἔπιον οἶνόν μου μετὰ γαλακτός μου. φάγετε, οἱ πλησίον μου, καὶ πίετε καὶ μεθύσθητε, ἀδελφοί μου. Ἐγὼ καθεῦδα καὶ ἡ καρδιά μου ἀγρυπνεῖ. Τῆς νῦν προτεθείσης ἡμῖν τῶν θείων ῥητῶν θεωρίας ἐκ τῆς τοῦ Ἄισματος τῶν Ἄισμάτων ἀκολουθίας δυσεφικτὰ τινὰ καὶ κεκαλυμμένα δι'

ἀσαφείας ἐν ἀπορρήτοις περιεχοῦσης νοήματα μείζονος ἡμῖν προσοχῆς ἐστὶ χρεία, μᾶλλον δὲ πλείονος τῆς διὰ τῶν εὐχῶν συνεργίας καὶ τῆς παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ὀδηγίας, ὡς ἂν μὴ ταῦτόν πάθοιμεν 6.295 ἐπὶ τῆς τῶν ὑψηλῶν τούτων θαυμάτων ἐκπλήξεως, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστέρων πάσχειν εἰώθαμεν· καὶ γὰρ ἐκείνων πόρρωθεν τὸ κάλλος θαυμάζοντες οὐδεμίαν μηχανὴν πρὸς τὴν κτῆσιν αὐτῶν ἐπινοῆσαι δυνάμεθα, ἀλλὰ μία τοῦ κάλλους αὐτῶν ἐστὶν ἡμῖν ἢ ἀπόλαυσις τὸ θαυμαστικῶς περὶ τὸ φαινόμενον ἔχειν. ἀστέρες γὰρ τινές εἰσιν ἀτεχνῶς αἱ τῶν θείων τούτων λογίων μαρμαρυγαί τε καὶ λαμπηδόνες τῶν τῆς ψυχῆς ὀμμάτων ὑπερλάμπουσαι τε καὶ ὑπερκείμεναι Κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς, ὡς φησὶν ὁ προφήτης. εἰ δὲ γένοιτο καὶ περὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν, ὃ περὶ τὸν Ἥλιον ἀκούομεν, καὶ ἀναληφθεῖσα τῷ πυρίνῳ ἄρματι ἡμῶν ἢ διάνοια μετάρσιος πρὸς τὰ οὐράνια κάλλη μετατεθεῖη (πνεῦμα δὲ ἅγιον εἶναι τὸ πῦρ ἐννοήσομεν, ὅπερ βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν ἤλθεν ὁ κύριος, τὸ ἐν γλωσσῶν εἶδει τοῖς μαθηταῖς μεριζόμενον), οὐκ ἀπ' ἐλπίδος ἡμῖν γενήσεται τὸ πλησιάσαι τούτοις τοῖς ἄστροις, τοῖς θείοις λέγω νοήμασι, τοῖς διὰ τῶν οὐρανίων τε καὶ πνευματικῶν λογίων τὰς ψυχὰς ἡμῶν 6.296 περιαστράπτουσιν. ἀνάβλεψον γὰρ τῷ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῷ, πρὸς σὲ λέγω τὸν ἀκροατὴν τὴν πρὸς τὸν πατριάρχην γενομένην παρὰ τοῦ κυρίου φωνήν, Ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦτον καὶ ἴδε τοὺς ἀστέρας τούτους, εἰ δύνασαι αὐτῶν ἐκμετρηῆσαι τῶν νοημάτων τὸ ὕψος, βλέπε τὴν ἐξουσίαν τῆς βασιλίδος ἐκ τῶν προσταγμάτων αὐτῆς τὴν δυναστείαν κατανοήσας, ὡς αὐτοκρατορικὴ τις αὐθεντία τοῖς λεγομένοις ἐμφαίνεται· οὐ δι' εὐχῆς κατορθοῖ ὅπερ βούλεται ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀψευδῆ τοῦ ἐπαγγελαμένου φωνήν, ὅς φησι τὸν πιστὸν καὶ φρόνιμον οἰκονόμον πάντων τῶν ὑπαρχόντων τῷ δεσπότη κύριον γίνεσθαι. ταύτης ἐπιλαβομένη τῆς ἐξουσίας βασιλικῶς ἑαυτῇ διοικεῖται τὰ καταθύμια τῶν δύο ἀνέμων, τὸν μὲν βορρᾶν διὰ προσταγματος ἑαυτῆς ἀφορίζουσα, τὸν δὲ νότον φιλοφρόνως καλοῦσα καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐλθεῖν κατεπεύγουσα. Ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτως· Ἐξεγέρθητι, βορρᾶ, καὶ ἔρχου, νότε. τάχα τι συγγενὲς ἔστι τοῖς λεγομένοις εὐρεῖν ἐν τοῖς τοῦ ἑκατοντάρχου λόγοις, οὐς αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος ἐθαύμασε, καθὼς ὁ εὐαγγελιστὴς διηγήσατο λέγων ὅτι Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασε καὶ ὑπερέθηκε τῆς τοῦ 6.297 Ἰσραὴλ πίστεως τὴν τοῦ ἑκατοντάρχου φωνήν· οὐ γὰρ πρὸς τὸν λαόν μοι δοκεῖ τὸν Ἰσραηλιτικὸν ποιεῖσθαι τοῦ ἑκατοντάρχου τὴν σύγκρισιν ἐν τῷ τῆς πίστεως λόγῳ ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ἐκείνον τὸν Ἰσραήλ, ὃς ἐν τῇ πρὸς τὸν ἀντικείμενον πάλῃ μετὰ τῆς τοῦ θεοῦ συμμαχίας μόγις τὸ πτώμα διέφυγεν οὐκ ἀκριβῶς τῆς τοῦ ἀντιπάλου βλάβης ἕξω γενόμενος· ἐν γὰρ τῷ μηρῷ τὸ πάθος ἐδέξατο. οὗτος δὲ ὁ ἑκατοντάρχης, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστὶ, βασιλικῆ τινι δυνάμει τὸ ἀλλότριον κατ' ἐξουσίαν ἀποπεμπόμενος οἰκειοῦται τὸ καταθύμιον· ἐπὶ τούτῳ γὰρ μοι δοκεῖ μάλιστα τετυχηκέναι τοῦ θαύματος ὁ ἀνὴρ, ὅτι φησὶν ἐν τοῖς ὑποχειρίοις αὐτοῦ στρατιώταις ἐν αὐθεντικῇ ἐξουσίᾳ ἀποπέμπεσθαι τε ὃν βούλεται καὶ προσκαλεῖσθαι τὸν καταθύμιον καὶ τῷ δούλῳ τὴν καθήκουσαν ἐπιτάττειν ὑπηρεσίαν. κάκεῖ γὰρ φιλοσοφία τίς ἐστὶν ἢ τοῦ ἑκατοντάρχου φωνή, ὅτι τὸν ἄπαξ ἀποπεμ φθέντα οὐκέτι πρὸς ἑαυτὸν ἐπανάγει, ἀλλὰ τούτου ἀποφοιτῆσαντος ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ εἰσοικίζεται (Τούτῳ γὰρ εἰπὼν ὅτι πορεύθητι, καὶ πορεύεται, ἄλλον προσκαλεῖσθαι φησὶν, οὐχ ὃν ἀπεπέμψατο) παιδεύοντος οἶμαι τοῦ λόγου τὸ τοιοῦτον δόγμα ὅτι τὰ ἀλλήλοις ἀντικείμενα τῷ αὐτῷ μετ' ἀλλήλων 6.298 συνεπιχωριάζειν φύσιν οὐκ ἔχει· οὐδεμία γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, φησὶν ὁ ἀπόστολος, ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα τοῦ σκότους ἐκχωρήσαντος φῶς εἶναι τὸ ἀντ' ἐκείνου ὀρώμενον καὶ τῆς κακίας ἐκποδῶν γενομένης τὴν ἀρετὴν ἀντεισάγεσθαι, τούτου δὲ κατορθωθέντος μηκέτι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἀνταίρειν τῷ πνεύματι (μηδὲ γὰρ δύνασθαι νεκρωθείσης αὐτοῦ τῆς εἰς τὸ ἀντιτείνειν δυνάμεως), ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν καθήκουσαν ὑπηρεσίαν εὐθετον γίνεσθαι τῇ δυναστείᾳ τοῦ πνεύματος ἐπιπειθές

υπάρχον καὶ ὑποχείριον. ὅταν γὰρ ἀποδιωχθῆ μὲν ὁ τῆς κακίας σύμμαχος στρατιώτης, ἀντισέληθι δὲ ὁ τῆς ἀρετῆς ὀπλίτης ἐνδεδικυκῶς τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος διὰ χειρὸς φέρων, προβαλλόμενος δὲ τὰ σκεπαστήρια τῶν ὄπλων· τὴν τε περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου καὶ τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, καὶ πᾶσαν φέρων ἐν ἑαυτῷ τὴν πνευματικὴν πανοπλίαν, τότε φοβεῖται τὸν ἑαυτοῦ κύριον τὸν νοῦν ὁ δοῦλος τὸ σῶμα καὶ προθύμως τὰ τοῦ κρατοῦντος παραγγέλματα δέχεται, δι' ὧν ἡ ἀρετὴ κατορθοῦται τῇ ὑπουργίᾳ τοῦ σώματος. τοῦτο γὰρ ἐνδείκνυται τοῦ ἑκατοντάρχου ὁ λόγος εἰπὼν ὅτι Καὶ τῷ δούλῳ μου λέγω· ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Ἄλλ' ἀκούσωμεν τῆς βασιλίδος, ὅπως ἀπανίστησιν ἀφ' ἑαυτῆς τὸν βορρᾶν εἰς τὸ ἔμπαλιν αὐτοῦ τὴν πνοὴν ἀναστρέψασα· οὐ γὰρ ἡρεμεῖν ἐπιτάσσει, καθάπερ ἐπὶ 6.299 τοῦ κλυδωνίου τῆς θαλάσσης ὁ κύριος εἰς ἡσυχίαν ἄγει τὴν λαιλαπίαν σιωπᾶν παραγγείλας τοῖς κύμασιν, ἀλλ' ἀποχωρεῖν καὶ φεύγειν παρακελεύεται, ὡς ἂν ἀκωλύτως ὁ νότος ῥέοι μηδεμιᾶς ἀντιπνοίας ἐμποδιζούσης αὐτοῦ τὴν φοράν, Ἐξεγέρθητι λέγουσα τῷ βορρᾶ. τίς δὲ ἡ αἰτία τῆς τοῦ ἀνέμου τούτου μεταναστάσεως; Σκληρὸς ἄνεμος ὁ βορρᾶς ἐστὶ, φησὶ [ποῦ τοῦτο;] τῆς Παροιμίας ὁ λόγος, ὄνόματι δὲ ἐπιδέξιος καλεῖται. ἀλλ' οὐδενὶ δεξιὸς ὁ βορρᾶς πλὴν εἴ τις κατὰ νότου τὴν ἀνατολὴν ἔχει πρὸς τὰς δυσμὰς τὸν δρόμον ποιοῦμενος. νοεῖς δὲ πάντως τῶν λεγομένων τὸ αἴνιγμα, ὅτι ὁ τῆς ἀνατολῆς ἀποστάς (οὕτω γὰρ παρὰ τῆς προφητείας ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται) καὶ πρὸς τὰς δυσμὰς τοῦ φωτὸς ἑαυτὸν συναυτῶν, ὅπου ἐστὶν ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους, δεξιὸν ἔχει ἐφ' ἑαυτοῦ τὸν βορρᾶν τοῖς πονηροῖς ἐφοδίοις αὐτὸν δεξιούμενον, δι' ὧν ὁ πρὸς τὸ σκότος γίνεται δρόμος. οὕτως εὐρίσκει τὸν βορρᾶν ἑαυτοῦ δεξιὸν ὁ ἀκόλαστος τῷ πάθει τῆς ἀτιμίας συμπνέοντα, οὕτω γίνεται τῷ πλεονέκτη δεξιὸν τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς πονηρίας, ὅταν αὐτῷ τὰς ὕλας 6.300 τῆς πλεονεξίας οἶόν τινα ψάμμον ἢ κόνιν περισωρεύῃ, οὕτω πρὸς ἕκαστον τῶν πλημμελημάτων τὴν παρ' ἑαυτοῦ συνεργίαν χαριζόμενος ἐπιδέξιος γίνεται, οἷς ἂν γένηται, σκληρὸς μὲν κατὰ τὴν φύσιν ὧν, ἐπικρύπτων δὲ ταῖς ἡδοναῖς τὸ ἀντίτυπον. διὰ τοῦτο φυγαδεύει τῆς ἰδίας ἀρχῆς τὸν βορρᾶν ἢ κατὰ τῶν παθῶν ἀναδησαμένη τὸ κράτος Ἐξεγέρθητι λέγουσα ὦ βορρᾶ. διὰ τί δὲ τῷ ὀνόματι τούτῳ ἡ ἀντικειμένη μένη διασημαίνεται δύναμις, παντὶ δῆλον ἂν εἴη τῷ κατανενοηκότι τὴν τῶν ὄντων φύσιν. τίς γὰρ οὐκ οἶδε τοῦ ἡλίου τὴν κίνησιν, ὅτι ἐκ τῶν ἀνατολῶν διὰ τοῦ νοτίου τὸν δρόμον ποιοῦμενος πρὸς τὰς δυσμὰς ἐπικλίνεται; τὸ δὲ σχῆμα τῆς γῆς σφαιροειδὲς ὄν, καθὼς φασιν οἱ τὰ τοιαῦτα κατανοήσαντες, ἐν ᾧ περ ἂν τῷ ἡλίῳ περιλαμφθῆ, κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην ἐν τῷ ἀντικειμένῳ σκοτίζεται τῇ ἀντιφράξει τοῦ ναστοῦ σκιαζόμενον. ἐπεὶ οὖν ἀφεγγῆς ὁ τόπος ἐκεῖνος καὶ κατεψυγμένος εἰς αἰεὶ διαμένει μήτε λαμπόμενος ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων μήτε θαλπόμενος, διὰ τοῦτο τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, τὸν τὴν ἀπαλὴν τῶν ψυχῶν φύσιν 6.301 ὕδατος δίκην ἀπολιθοῦντα διὰ τῆς πήξεως καὶ σκληρὰν ἐργαζόμενον, βορρᾶν τε καὶ σκληρὸν ὀνομάζει ὁ λόγος, τὸν τῆς κατηφείας τοῦ χειμῶνος ἐργάτην, ἐκείνου λέγω τοῦ χειμῶνος, ἐν ᾧ τὴν φυγὴν τῶν κινδύνων ἀμήχανον λέγει τὸ εὐαγγέλιον· ἐν αὐτῷ γὰρ τῶν κατ' ἀρετὴν ἀνθούτων ἡ ὥρα μαραίνεται. Καλῶς οὖν ἀπελεύθει τοῦτον κατ' ἐξουσίαν ἢ τῆς βασιλίδος φωνή, προσκαλεῖται δὲ τὸ μεσημβρινὸν πνεῦμα τὸ θερμόν τε καὶ ἀειφεγγές, ὅπερ ὀνομάζει νότον, δι' οὗ ὁ χειμᾶρρος τῆς τρυφῆς ῥέει, λέγουσα Καὶ ἔρχου, νότε, διάπνευσον κῆπόν μου καὶ ῥευσάτωσαν ἀρώματά μου, ὥστε τῇ βιαίᾳ πνοῇ, καθὼς ἐν τῷ ὑπερώῳ γεγενῆσθαι τοῖς μαθηταῖς ἀκούομεν, τοῖς ἐμψύχοις φυτοῖς ἐπιπεσόντα κινήσαι τὴν τοῦ θεοῦ φυτείαν πρὸς τὴν τῶν ἀρωμάτων φοράν καὶ ῥεῖν παρασκευάσαι διὰ τοῦ στόματος τὴν εὐώδη προφητείαν καὶ τὰ σωτήρια τῆς πίστεως δόγματα κατὰ πᾶν εἶδος γλώσσης ἀκωλύτως τὴν εὐωδίαν τῶν διδαγμάτων προχέοντα. οὕτως οἱ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μαθηταὶ οἱ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ πεφυτευμένοι τῇ πνοῇ τοῦ τοιοῦτου

νότου τὴν διὰ τῶν γλωσσῶν διδασκαλίαν ἐξήνθησαν. διὰ τοῦτο τοίνυν 6.302 φησὶ τῷ τοιοῦτῳ νότῳ ἢ νύμφῃ ὅτι Διάπνευσον κήπὸν μου, ἐπειδὴ μήτηρ κήπων ἐγένετο παρὰ τῆς τοῦ νυμφίου φωνῆς τοῦ ποιήσαντος αὐτήν, καθὼς περιέχει ὁ λόγος, Κήπων πηγὴν. οὗ χάριν τὸν κήπον αὐτῆς τὴν ἐκκλησίαν τὴν τοῖς ἐμπύχοις βρύουσαν δένδροις διαπνευσθῆναι βούλεται, ὥστε ρεῦσαι ἀπ' αὐτῶν τὰ ἀρώματα· ὁ μὲν γὰρ προφήτης φησὶν ὅτι Πνεύσεται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ῥύσεται ὕδατα, ἡ δὲ τῷ βασιλικῷ πλούτῳ κομῶσα νύμφη πρὸς τὸ μεγαλοφυέστερον ἐξαλλάσσει τὰ ρεύματα ἀρωμάτων ποταμοὺς ποιοῦσα τῶν τοῦ κήπου δένδρων ἐκρέοντας διὰ τῆς βίας τοῦ πνεύματος, ὥστε διὰ τούτου μαθεῖν τῆς παλαιᾶς διαθήκης πρὸς τὴν καινὴν τὸ διάφορον, ὅτι ὁ μὲν προφητικὸς ποταμὸς ἐπληρώθη ὑδάτων, ὁ δὲ εὐαγγελικὸς ἀρωμάτων. τοιοῦτος ποταμὸς ἀρωμάτων ἦν ἐκ τοῦ κήπου τῆς ἐκκλησίας ῥέων διὰ τοῦ πνεύματος ὁ μέγας Παῦλος, οὗ τὸ ρεῖθρον Χριστοῦ εὐωδία ἦν, τοιοῦτος ἄλλος ὁ Ἰωάννης, ὁ Λουκᾶς, ὁ Ματθαῖος, ὁ Μᾶρκος καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, τὰ εὐγενῆ φυτὰ τοῦ κήπου τῆς νύμφης, οἱ τῷ φωτεινῷ ἐκείνῳ τῷ μεσημβρινῷ νότῳ 6.303 διαπνευσθέντες πηγαὶ ἀρωμάτων ἐγένοντο βρῦντες τὴν τῶν εὐαγγελίων εὐωδίαν. Καταβήτω, φησὶν, ὁ ἀδελφιδός μου εἰς κήπον αὐτοῦ καὶ φαγέτω καρπὸν ἀκροδρύων αὐτοῦ. ὦ πεπαρησιασμένης φωνῆς. ὦ φιλοτίμου τε καὶ μεγαλοδώρου ψυχῆς πᾶσαν ὑπερβολὴν μεγαλοφροσύνης νικώσης, τίνα δεξιούται πρὸς εὐωχίαν τοῖς ἰδίους καρποῖς; τίνοι παρασκευάζει διὰ τῶν ἰδίων ἀγαθῶν τὴν πανδαισίαν; τίνα καλεῖ πρὸς τὴν τῶν παρεσκευασμένων ἐστίασιν; τὸν ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, τὸν διδόντα τοῖς πᾶσι τροφήν ἐν εὐκαιρίᾳ, τὸν ἀνοίγοντα τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ πληροῦντα πᾶν ζῶον εὐδοκίας, τὸν ἄρτον τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίοντα καὶ ζῶν διδόντα τῷ κόσμῳ, τὸν πᾶσι τοῖς οὖσι τὴν ζῶν ἐκ τῆς ἰδίας πηγῆς ἐπιρρέοντα· τούτῳ ἢ νύμφῃ προτίθησι τράπεζαν. κήπος δὲ ἐστὶν ἢ τράπεζα ὁ διὰ τῶν ἐμπύχων δένδρων πεφυτευμένος, ἡμεῖς δὲ τὰ δένδρα, εἴπερ δὴ καὶ ἡμεῖς, οἱ τροφήν αὐτῷ προτιθέντες τὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν σωτηρίαν οὕτως εἰπόντος τοῦ τὴν ἡμετέραν εὐωχου μένου ζῶν ὅτι Ἐμὸν βρῶμά ἐστίν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου. δῆλος δὲ ὁ σκοπὸς τοῦ θείου θελήματος, 6.304 Ὅς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. αὕτη οὖν ἐστὶν ἡ ἐτοιμασθεῖσα βρῶσις αὐτῷ τὸ σωθῆναι ἡμᾶς. καρπὸς δὲ ἡμῶν ἢ προαίρεσις γίνεται ἢ τῷ δρεπομένῳ ἡμᾶς θεῷ δι' ἑαυτῆς ὡς διὰ τινος ἀκρεμόνος τὴν ψυχὴν ἐγχειρίζουσα. χρὴ δὲ διὰ τούτων ἰδεῖν ὅτι πρότερον ἢ νύμφῃ τῷ καρπῷ τοῦ μήλου καταγλυκαί νεται εἰποῦσα· Καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου· καὶ τότε καρπὸς καὶ αὕτη γίνεται ὠραῖός τε καὶ γλυκάζων καὶ τῷ γεωργῷ πρὸς εὐφροσύνην προκείμενος. ἡ δὲ τοῦ Καταβήτω λέξις εὐκτικὴν ἔχει τὴν σημασίαν ὁμοιοτρόπως ἐκφωνηθεῖσα τῷ Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου καὶ Γενηθήτω τὸ θέλημά σου· ὡς γὰρ ἐκεῖ τὴν εὐκτικὴν ἔμφασιν ὁ τῶν ῥητῶν ἐκείνων σχηματισμὸς περιέχει, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ Καταβήτω εὐχὴ τῆς νύμφης ἐστὶν ἐπιδεικνυμένης τῷ θεῷ τῶν τῆς ἀρετῆς ἀκροδρύων τὴν εὐφορίαν. ἡ δὲ κατάβασις τὸ τῆς φιλανθρωπίας ἔργον διασημαίνει· ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστιν ἄλλως ἀναληφθῆναι ἡμᾶς πρὸς τὸν ὕψιστον, εἰ μὴ πρὸς τὸ χθαμαλὸν ἐπικλιθεῖν ὁ Ἀναλαμβάνων τοὺς πραεῖς κύριος, διὰ τοῦτο ἢ ἀνιούσα πρὸς τὸ ἄνω ψυχὴ τὴν παρὰ τοῦ ὑπερκειμένου χειραγωγίαν 6.305 προσκαλουμένη ὑποκαταβῆναι αὐτὸν τοῦ ἰδίου μεγέθους εὐχεται, ἵνα τοῖς κάτω ἐφικτὸς γένηται. ὁ δὲ εἰπὼν διὰ τοῦ προφήτου ὅτι Ἔτι λαλοῦντός σου ἔρει· ἰδοὺ πάρειμι, πρὶν ἐπεξελεθεῖν τῇ εὐχῇ τὴν νύμφην, καὶ ἤκουσεν ὧν ἐδέηθη καὶ τῇ ἐτοιμασίᾳ τῆς καρδίας αὐτῆς προσέσχε καὶ ἐν τῷ κήπῳ ἐγένετο τῷ διαπνευσθέντι ὑπὸ τοῦ νότου καὶ τοὺς καρποὺς τῶν ἀρωμάτων ἐδρέψατο καὶ τῶν τῆς ἀρετῆς ἀκροδρύων ἐνεφορήθη καὶ διήγημα τὴν εὐωχίαν πεποιήται λέγων οὕτως πρὸς τὴν νύμφην· Κατέβην εἰς κήπὸν μου, ἀδελφὴ μου νύμφη, ἐτρύγησα σμύρναν μου μετὰ ἀρωμάτων μου, ἔφαγον ἄρτον μου μετὰ μέλιτός

μου, ἔπιον οἶνον μου μετὰ γάλακτός μου. φάγετε, οἱ πλησίον μου, καὶ πίετε καὶ μεθύσθητε, ἀδελφοί μου. Ὅρας πῶς ὑπερβάλλει τῇ μεγαλοδωρεᾷ τὴν αἴτησιν· ἀρωμάτων ἠΰξατο γενέσθαι πηγὰς ἢ νύμφη τὰ ἑαυτῆς ἐν τῷ κήπῳ φυτὰ διαπνευσθέντα τῷ ἕκ μεσημβρίας ἐπιπνέοντι νότῳ καὶ τῷ καρπῷ τῶν ἀκροδρύων τὸν γεωργὸν δεξιώσασθαι (τοῦτο δὲ παντὶ δήλον ὅτι πᾶσα εὐπνοια τῆς ὁσφραντικῆς αἰσθήσεως ἡδονὴ γίνεται, τὰ δὲ ἀκρόδρυα τῆς τοῦ ἄρτου δυνάμεως κατὰ τὴν βρῶσιν ὡς πρὸς τὴν τῶν τρεφομένων εὐεξίαν ἐστὶν ἀτονώτερα), ὁ δὲ καταβάς ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ κήπον καὶ πρὸς τὸ μεῖζόν τε καὶ τιμιώτερον τὴν τῶν καρπῶν μεταβαλὼν φύσιν δρέπεται μὲν ἐκ τοῦ κήπου σμύρναν 6.306 εὐρών μετὰ ἀρωμάτων αὐτοῦ (παρ' αὐτοῦ γὰρ εἶναι εἴ τι καλόν, ἐν ᾧ περ ἂν εὐρεθῆ, ὁ προφητικὸς ὕμνησε λόγος), ἀντὶ δὲ τῶν ἀκροδρύων ἄρτῳ βρίθειν παρασκευάζει τὰ δένδρα συναναμειγμένῳ μετὰ τοῦ μέλιτος αὐτοῦ (καὶ τούτῳ τὸ προφητικὸν συνεκφωνεῖσθω ὅτι αὐτοῦ τὸ μέλι ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τῶν καλῶν) καὶ τὸν οἶνον ἀπ' αὐτῶν ἀρύεται συνανακεκραμένον τῷ γάλακτι αὐτοῦ· Ἐξ αὐτοῦ γὰρ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. ὦ μακαρίων κήπων ἐκείνων, ὧν τὰ φυτὰ τοιοῦτοις βρῦειν καρποῖς μεμαρτύρηται, ὡς πρὸς ἅπαν εἶδος τρυφῆς κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀπολαύσεως ἀρμοδίως μεταποιεῖσθαι. τῷ μὲν γὰρ διὰ τῆς εὐωδίας τρυφῶντι σμύρνα γίνεται μετὰ ἀρωμάτων διὰ τῆς τῶν ἐπιγείων μελῶν νεκρότητος τὸν καθαρὸν καὶ εὐώδη μυρεψοῦντα βίον τὸν ἐκ ποικίλων τε καὶ διαφόρων τῶν τῆς ἀρετῆς ἀρωμάτων συγκεραυνύμενον, τῷ δὲ τὴν τελειότεραν ἐπιζητοῦντι τροφήν ἄρτος γίνεται οὐκέτι ἐπὶ πικρίδων ἐσθιόμενος, ὡς ὁ νόμος διακελεύεται 6.307 (πρὸς γὰρ τὸ παρόν ἐστὶν ἡ πικρία), ἀλλ' ὄψον ἑαυτοῦ τὸ μέλι ποιούμενος, ὅταν ἐν τῷ ἰδίῳ καιρῷ ὁ καρπὸς τῆς ἀρετῆς καταγλυκαίνῃ τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια (οὗ ἀπόδειξις ὁ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ κυρίου προφανὴς τοῖς μαθηταῖς ἄρτος ἐστὶ) τῷ κηρίῳ τοῦ μέλιτος ἠδυνόμενος, τῷ διψῶντι δὲ κρατῆρ γίνεται πλήρης οἴνου καὶ γάλακτος, οὐ σπογγία χολῆ τε καὶ ὄξει διάβροχος, οἶαν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ εὐεργέτῃ τὴν φιλοτησίαν διὰ τοῦ καλάμου προτείνουσιν. πάντως δὲ οὐκ ἀγνοοῦμεν τὰ τῶν εἰρημένων αἰνίγματα· πῶς δένδρον ἦν συμυροφόρον ὁ Παῦλος ὁ καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκων καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ διδοὺς τὸ τοῦ θανάτου ἀπόκριμα καὶ διὰ καθαρότητός τε καὶ ἀπαθείας ἀρωματίζων ὁσμὴ ζωῆς τοῖς σωζομένοις γινόμενος, πῶς δὲ σιτοποιεῖ [τῷ κυρίῳ] τὰ ἔμψυχα τοῦ κήπου φυτὰ τῷ δεσπότῃ τοῦ κήπου, οἷς μαρτυρεῖ ὁ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος ὅτι Ἐπέινασα καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν (ἄρτος γὰρ εὐφροσύνης ἐστὶν ἢ εὐποιΐα τῷ μέλιτι τῆς ἐντολῆς γλυκαινόμενος), πῶς δὲ πάλιν οἰνοχοεῖ τῷ νυμφίῳ τὰ εὐερνή τοῦ κήπου φυτὰ, πρὸς οὓς τοῦτο φησιν ὅτι Ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, γάλακτι τὸν οἶνον 6.308 κεράσαντες, οὐχ ὕδατι κατὰ τὴν τῶν καπήλων συνήθειαν. τὸ δὲ γάλα ἢ πρώτη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς ἐστι τροφή, ἢ καθαρὰ τε καὶ ἀπλῆ καὶ ὄντως νηπιώδης καὶ ἄδολος καὶ πάσης πονηρᾶς αἰτίας κεκαθαρμένη. Ταῦτα εἰπὼν πρὸς τὴν νύμφην ὁ λόγος παρατίθεται τοῖς πλησίον τὰ τοῦ εὐαγγελίου μυστήρια λέγων Φάγετε, οἱ πλησίον μου, καὶ πίετε καὶ μεθύσθητε, ἀδελφοί μου· τῷ γὰρ ἐπισταμένῳ τὰς μυστικὰς τοῦ εὐαγγελίου φωνὰς οὐδεμία φανήσεται διαφορὰ τῶν ἐνταῦθα ῥητῶν πρὸς τὴν ἐκεῖ τοῖς μαθηταῖς γινομένην μυσταγωγίαν· ὡσαύτως γὰρ ἐκεῖ τε καὶ ἐνταῦθά φησιν ὁ λόγος τὸ Φάγετε καὶ τὸ Πίετε. ἢ δὲ πρὸς τὴν μέθην προτροπή, ἢ ἐνταῦθα τοῖς ἀδελφοῖς ὁ λόγος πεποιήται, δόξειεν ἂν τοῖς πολλοῖς πλεῖον τι παρὰ τὸ εὐαγγέλιον ἔχειν. εἰ δὲ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, καὶ τοῦτο σύμφωνον τοῖς εὐαγγελικοῖς εὐρεθῆσεται· ὅπερ γὰρ ἐνταῦθα τῷ λόγῳ τοῖς φίλοις παρεκελεύσατο, τοῦτο ἐκεῖ διὰ τῶν ἔργων ἐποίησεν, διότι πᾶσα μέθη ἔκστασιν εἴωθε ποιεῖν τῆς διανοίας τοῖς κεκρατημένοις ὑπὸ τοῦ οἴνου. οὐκοῦν ὅπερ ἐνταῦθα προτρέπεται, τοῦτο διὰ τῆς θείας ἐκείνης βρώσεώς τε καὶ πόσεως καὶ τότε ἐγένετο καὶ πάντοτε γίνεται 6.309 συνεισιούσης τῇ βρώσει τε καὶ τῇ πόσει τῆς ἀπὸ τῶν χειρόνων πρὸς τὰ βελτίω μεταβολῆς καὶ ἐκστάσεως. οὕτω μεθύουσι, καθὼς ἢ

προφητεία φησίν, οί τήν πίοτητα τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ πίνοντες καί τῷ χειμάρρῳ τῆς τρυφῆς ποτιζόμενοι. ὡσπερ ἐμεθύσθη ποτέ καί ὁ μέγας Δαβίδ, ὅτε ἐκβὰς αὐτὸς ἑαυτοῦ καί ἐν ἐκστάσει γενόμενος εἶδε τὸ ἀθέατον κάλλος καί τὴν ἀοίδιμον ἐκείνην φωνὴν ἐξεβόησεν ὅτι Πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης, ὁ λόγῳ τῶν ἀφράστων ἀγαθῶν ἐπιτρέπων τὴν ἐρμηνεϊάν. οὕτως ἐμεθύσθη καί ὁ νεώτερος Βενιαμὶν Παῦλος, ὅτε ἐν ἐκστάσει ἐγένετο λέγων Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῶ (πρὸς ἐκεῖνον γὰρ αὐτῷ ἡ ἔκστασις ἦν), Εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν, οἷς ἐδείκνυεν ἐν τοῖς πρὸς τὸν Φῆστον λόγοις ἑαυτὸν μὴ μαινόμενον, ἀλλὰ σωφροσύνης τε καὶ δικαιοσύνης ἀποφθεγγόμενον ῥήματα. οἶδα καί τὸν μακάριον Πέτρον ἐν τῷ τοιοῦτῳ τῆς μέθης εἶδει πρόσπεινόν τε ὄντα ὁμοῦ καί 6.310 μεθύοντα· πρὶν γὰρ τὴν σωματικὴν τροφήν προσενέγκασθαι, ὅτε Ἐγένετο πρόσπεινος καί ἤθελε γεύσασθαι, παρασκευαζόντων αὐτῷ τῶν ἰδίων τὴν τράπεζαν γίνεται αὐτῷ ἡ θεία τε καὶ νηφάλιος μέθη, δι' ἧς ἐξίσταται αὐτὸς ἑαυτοῦ καὶ θεωρεῖ τὴν εὐαγγελικὴν ὁθόνην τέσσαρσιν ἀρχαῖς ἄνωθεν καθιεμένην πᾶν γένος ἀνθρώπων ἐν ἑαυτῇ περιέχουσαν ἐν μυρίοις εἶδεσι πετεινῶν τε καὶ τετραπόδων καὶ ἔρπετῶν καὶ θηρίων κατὰ τὰς τῶν σεβασμάτων διαφορὰς μεμορφωμένων, ὧν τὸ θηριῶδες τε καὶ ἄλογον εἶδος θῦσαι τῷ Πέτρῳ ὁ λόγος διακελεύεται, ἵνα καθαρθέντων αὐτῶν τὸ λειπόμενον ἐδώδιμον γένηται, ὅτε καὶ γυμνὸς ὁ τῆς εὐσεβείας παραδίδοται λόγος οὐχ ἅπαξ εἰπούσης τῆς θείας φωνῆς ὅτι οὐκ ἔστι κοινόν, ὅπερ ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν, ἀλλ' εἰς τρεῖς γενομένου τοῦ τοιοῦτου κηρύγματος, ἵνα μάθωμεν τῇ μιᾷ φωνῇ θεὸν καθαρίζοντα τὸν πατέρα καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ ὡσαύτως τὸν καθαρίζοντα θεὸν τὸν μονογενῆ θεὸν εἶναι καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ παραπλησίως ὅτι ὁ πᾶν ἀκάθαρτον καθαρίζων θεὸς τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ἅγιον. τοιαύτης τοίνυν γινομένης τῆς ἐκ τοῦ οἴνου μέθης, ὃν προτίθησι τοῖς συμπόταις ὁ κύριος, δι' ἧς πρὸς τὰ θειότερα τῇ ψυχῇ ἡ ἔκστασις γίνεται, 6.311 καλῶς παρακελεύεται τοῖς πλησίον διὰ τῶν ἀρετῶν γεγονόσιν, οὐ τοῖς πόρρωθεν ἀφεστηκόσιν [ὁ κύριος] ὅτι Φάγετε, οἱ πλησίον μου, καὶ πίετε καὶ μεθύσθητε· Ὁ γὰρ ἀναξίως ἐσθίων καὶ πίνων κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, καλῶς δὲ τοὺς ἀξίους τῆς βρώσεως ἀδελφούς προσηγόρευσεν· ὁ γὰρ ποιῶν τὰ θελήματα αὐτοῦ καὶ ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ὑπὸ τοῦ λόγου κατονομάζεται. Ἀκολουθῶς δὲ διαδέχεται τὴν μέθην ὁ ὕπνος, ὡς ἂν διὰ τῆς πέψεως ἀναδοθεῖ τῶν δαιτυμόσιν εἰς εὐεξίαν ἢ δύναμις, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν πανδαισίαν ἐκείνην ἐν τῷ ὕπνῳ ἡ νύμφη γίνεται. ξένος δὲ τις οὗτος ὁ ὕπνος ἐστὶ καὶ τῆς φυσικῆς συνηθείας ἀλλότριος· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ συνηθους ὕπνου οὔτε ὁ καθεύδων ἐγρήγορεν καὶ ὁ ἐγρηγορῶς οὐ καθεύδει, ἀλλ' ἐν ἀλλήλοισι λήγει ἀμφοτέρω ὅ τε ὕπνος καὶ ἡ ἐγρήγορις ταῖς διαδοχαῖς ἀλλήλων ὑπεξιστάμενα καὶ ἀνὰ μέρος ἐκάστῳ παραγινόμενα, ἐνταῦθα δὲ τις καινὴ καὶ παράδοξος μίξις τῶν ἐναντίων καὶ σύνοδος περὶ αὐτὴν θεωρεῖται· Ἐγὼ γὰρ, φησί, καθεύδω καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ. τίνα οὖν χρὴ διάνοιαν περὶ τούτων λαβεῖν; ὕπνος θανάτου ἐστὶν ὁμοίωμα· λύεται γὰρ ἐν αὐτῷ πᾶσα αἰσθητικὴ τῶν σωμάτων ἐνέργεια, οὐκ ὄψεως, οὐκ ἀκοῆς, οὐκ ὄσφρῃ 6.312 σεως, οὐ γεύσεως, οὐχ ἀφῆς παρὰ τὸν τοῦ ὕπνου καιρὸν ἐνεργούσης τὸ ἴδιον· ἀλλὰ καὶ λύει τὸν τόνον τοῦ σώματος, ποιεῖ δὲ καὶ λήθην τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ φροντίδων καὶ κατευνάζει τὸν φόβον καὶ ἡμεροῖ τὸν θυμὸν καὶ ὑποχαλᾷ τῶν πικρανομένων τὸ σύντονον καὶ πάντων τῶν κακῶν ἀναισθησίαν ποιεῖ, ἕως ἂν κατακρατῶν τύχη τοῦ σώματος. οὐκοῦν τοῦτο διὰ τῶν εἰρημένων μανθάνομεν ὅτι ὑψηλοτέρα γέγονεν ἑαυτῆς ἢ ταῦτα μεγαλαυχουμένη καὶ λέγουσα ὅτι Ἐγὼ καθεύδω καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ. τῷ ὄντι γὰρ ἐφ' ὧν μόνος ὁ νοῦς ἐφ' ἑαυτοῦ βιοτεύει οὐδενὶ τῶν αἰσθητηρίων παρενοχλούμενος, ὡς ὕπνῳ τινὶ καὶ κώματι πάρετος ἢ τοῦ σώματος γίνεται φύσις καὶ ἀληθῶς ἔστιν εἰπεῖν ὅτι κοιμᾶται δι' ἀπραξίας ἢ ὄρασις ἀτιμαζομένων τῶν θεαμάτων ἐκείνων, ὅσα τὰς παιδικὰς ὄψεις ἐκπλήττειν εἴωθεν. οὐ ταῦτα λέγω μόνον

ἂ τῆς γεώδους ὕλης ἐστίν, οἷον χρυσίον τε καὶ ἀργύριον καὶ τῶν λίθων ἐκεῖνα ὅσα διὰ τινος εὐχροίας κινεῖ τοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν λιχναίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τὸν οὐρανὸν φαινόμενα θαύματα, αἶ τε τῶν ἀστέρων αὐγαὶ καὶ τοῦ ἡλίου ὁ κύκλος καὶ τὸ πολύμορφον τῆς σελήνης εἶδος καὶ εἴ τι ἄλλο τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡδονὴν φέρει διὰ τὸ μηδὲν εἰς αἰεὶ μένειν ἀλλὰ συμμετακινεῖσθαι τῇ παρόδῳ 6.313 τοῦ χρόνου καὶ συμπαράγεσθαι. πάντων τῶν τοιούτων ὑπεροφθέντων διὰ τὴν τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν θεωρίαν πάρετός ἐστιν ὁ τοῦ σώματος ὀφθαλμὸς πρὸς οὐδὲν τῶν παρ' αὐτοῦ ὑποδεικνυμένων τῆς τελειοτέρας ψυχῆς καθελκομένης διὰ τὸ μόνον βλέπειν τῇ διανοίᾳ τὰ τῶν ὀρατῶν ὑπερκείμενα. οὕτω καὶ ἡ ἀκοὴ νεκρά τις καὶ ἀνεργητος γίνεται πρὸς τὰ ὑπὲρ λόγον τῆς ψυχῆς ἀσχολουμένης. τὰς δὲ κτηνωδε στέρας τῶν αἰσθήσεων οὐδὲ λέγειν ἄξιον ὅτι πόρρωθεν καθάπερ τις νεκρῶδης δυσωδία τῆς ψυχῆς ἀπορρίπτεται ἢ τε ῥινηλατοῦσα τὰς ὁδμὰς ὄσφρησις καὶ ἡ τῇ λατρεία τῆς κοιλίας προσκαθημένη γεῦσις καὶ ἡ ἀφή πρὸς τούτοις, τὸ ἀνδραποδῶδες καὶ τυφλὸν αἰσθητήριον ὃ τάχα διὰ τοὺς τυφλοὺς μόνον ἢ φύοις ἐποίησεν, ὧν πάντων ὡσπερ ἐν ὕπνῳ τινὶ δι' ἀπραξίας κεκρατημένων καθαρὰ τῆς καρδίας ἐστὶν ἡ ἐνέργεια καὶ πρὸς τὸ ἄνω βλέπει ὁ λογισμὸς ἀπεριήχητος μένων ἐκ τῆς αἰσθητικῆς κινήσεως καὶ ἀθόλωτος. διπλῆς γὰρ οὔσης ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει τῆς ἡδονῆς, τῆς μὲν ἐν ψυχῇ δι' ἀπαθείας ἐνεργουμένης, τῆς δὲ διὰ πάθους ἐν σώματι, ἥνπερ ἂν ἐξ ἀμφοτέρων ἢ προαίρεσις ἔλθῃ, αὕτη κατὰ τῆς ἐτέρας τὸ κράτος ἔχει. ὡς εἴ τις πρὸς τὴν αἴσθησιν βλέπει τὴν δι' αὐτῆς ἐμφυομένην τῷ σώματι ἡδονὴν ἐφελκόμενος, ἄγευστος τῆς θείας εὐφροσύνης διαβιώσεται, διότι πέφυκέ πως ἐπισκοτεῖσθαι τὸ κρεῖττον ὑπὸ τοῦ χειρόνος. οἷς δ' ἂν ἡ ἐπιθυμία τὴν πρὸς τὸ 6.314 θεῖον ἔχη ῥοπήν, τούτοις ἀνεπισκότητον μένει τὸ ἀγαθὸν καὶ φευκτὸν ἅπαν εἶναι νομίζεται τὸ καταγοητεῦον τὴν αἴσθησιν. διὰ τοῦτο ἡ ψυχὴ, ὅταν μόνῃ τῇ θεωρίᾳ τοῦ ὄντος εὐφραίνεται, πρὸς οὐδὲν ἐγρήγορε τῶν ἐνεργουμένων καθ' ἡδονὴν δι' αἰσθήσεως, ἀλλὰ πᾶσαν σωματικὴν κατακοιμήσασα κίνησιν γυμνῇ τε καὶ καθαρᾷ τῇ διανοίᾳ διὰ τῆς θείας ἐγρηγόρσεως δέχεται τοῦ θεοῦ τὴν ἐμφάνειαν· ἥς καὶ ἡμεῖς ἀξιωθεῖμεν διὰ τοῦ εἰρημένου ὕπνου κατορθοῦντες τῆς ψυχῆς τὴν ἐγρηγόρσιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν ᾧ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Λόγος ἰα΄ Φωνὴ τοῦ ἀδελφιδοῦ μου κρούει ἐπὶ τὴν θύραν· ἄνοιξόν μοι, ἀδελφή μου, ἢ πλησίον μου, περιστέρα μου, τελεία μου, ὅτι ἡ κεφαλὴ μου ἐπλήσθη δρόσου καὶ οἱ βόστρυχοί μου ψεκάδων νυκτός.

Ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν; ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς; 6.315 Ἀδελφιδός μου ἀπέστειλε χεῖρα αὐτοῦ διὰ τῆς ὀπῆς καὶ ἡ κοιλία μου ἐθροήθη ἐπ' αὐτόν. Ἀνέστην ἐγὼ ἀνοίξαι τῷ ἀδελφιδῷ μου, <αἶ> χεῖρές μου ἔσταξαν σμύρναν, οἱ δάκτυλοί μου σμύρναν πλήρη. ἐπὶ χεῖρας τοῦ κλειθροῦ Ἦνοιξα ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου, ἀδελφιδός μου παρῆλθεν· ἡ ψυχὴ μου ἐξῆλθεν ἐν λόγῳ αὐτοῦ. ἐζήτησα αὐτόν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν, ἐκάλεσα αὐτόν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. Εὔροσάν με οἱ φύλακες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει, ἐπάταξάν με, ἐτραυμάτισάν με, ἦραν τὸ θέριστρον ἀπ' ἐμοῦ οἱ φύλακες τῶν τειχέων. Ἐν καὶ τοῦτο τῶν μεγάλων παραγγελμάτων ἐστὶ τοῦ κυρίου, δι' ὧν ἡ διάνοια τῶν μαθητευομένων τῷ λόγῳ καθάπερ τινὰ χοῦν ἅπαν τὸ ὑλῶδες τῆς φύσεως ἀφ' ἑαυτῆς ἐκτινάξασα πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ὑπερκειμένων ἐπαίρεται, [τοῦτο δὲ ἐστὶ] τὸ δεῖν κρεῖττους εἶναι τοῦ ὕπνου τοὺς πρὸς τὴν ἄνω ζωὴν ἀναβλέποντας καὶ διὰ παντὸς ἐγρηγορέναι τῇ διανοίᾳ οἷον ἀπατεῶνά τινα τῶν ψυχῶν καὶ τῆς ἀληθείας ἐπίβουλον τὸν νυσταγμὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἀπελαύνοντας. 6.316 ἐκεῖνον λέγω τὸν νυσταγμὸν καὶ τὸν ὕπνον, δι' ὧν πλάσσεται τοῖς ἐμβαθύνουσι τῇ τοῦ βίου ἀπάτῃ τὰ

ὄνειρώδη ταῦτα φαντάσματα· αἱ ἀρχαί, οἱ πλοῦτοι, αἱ δυναστεῖαι, ὁ τῦφος, ἡ διὰ τῶν ἡδονῶν γοητεία, τὸ φιλόδοξόν τε καὶ ἀπολαυστικὸν καὶ φιλότιμον καὶ πάντα ὅσα κατὰ τὸν βίον τοῦτον τοῖς ἀνεπισκέπτοις διὰ τινος φαντασίας μάτην σπουδάζεται, ἃ τῇ παροδικῇ τοῦ χρόνου συμπαρρρέοντα φύσει ἐν τῷ δοκεῖν ἔχει τὸ εἶναι οὔτε ὄντα ὅπερ νομίζεται οὔτε ἐν αὐτῷ τῷ νομίζεσθαι πρὸς τὸ διηνεκὲς παραμένοντα ἀλλ' ὁμοῦ γίνεσθαι τε δοκοῦντα καὶ ἀπολλύμενα κυμάτων δίκην τῶν ἐγκορυφου μένων τοῖς ὕδασι, ἃ πρὸς καιρὸν τῇ κινήσει τῶν ἀνέμων συνδιογκούμενα ἀβέβαιον εἰς διαμονὴν ἔχει τὸν ὄγκον· ἐν βραχεῖ γὰρ τῇ ῥοπῇ συναναστάντα τοῦ πνεύματος πάλιν ἐν ὁμαλῷ τὴν τῆς θαλάσσης ἐπιφάνειαν δείκνυσι συγκαταστα λέντα τῷ πνεύματι. ὡς ἂν οὖν ἔξω τῶν τοιούτων γένοιτο 6.317 φαντασμάτων ἡμῖν ἡ διάνοια, τὸν βαρὺν τοῦτον ὕπνον ἀποσειεσθαι τῶν τῆς ψυχῆς ὁμμάτων διακελεύεται, ἵνα μὴ τῇ περὶ τὸ ἀνύπαρκτον σπουδῇ τῶν ὑφειστώτων τε καὶ ὡς ἀληθῶς ὄντων ἀπολισθήσωμεν. διὰ τοῦτο καὶ ὑποτίθεται ἡμῖν ἐπίνοιαν τῆς ἐγρηγόρσεως λέγων Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζω σμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι· τοῖς τε γὰρ ὀφθαλμοῖς τὸ φῶς ἐμφαινόμενον ἀποσοβεῖ τῶν ὁμμάτων τὸν ὕπνον καὶ ἡ ὀσφὺς διεσφιγμένη διὰ τῆς ζώνης ἀπαράδεκτον τοῦ ὕπνου παρασκευάζει τὸ σῶμα οὐ προσιεμένης τὴν ἐκ τοῦ ὕπνου ἄνεσιν τῆς τῶν πόνων αἰσθήσεως. σαφῆ δὲ πάντως ἐστὶ τὰ διὰ τῶν αἰνιγμάτων δηλούμενα, ὅτι ὁ τῇ σωφροσύνῃ διεζωσμένος ἐν φωτὶ ζῆ τοῦ καθαροῦ συνειδότος τῷ λύχνῳ τῆς παρρησίας τὸν βίον περιουγάζοντος, δι' ὧν τῆς ἀληθείας προφαινομένης ἄϋπνός τε καὶ ἀνεξαπάτητος ἡ ψυχὴ διαμένει οὐδενὶ τῶν ἀπατηλῶν τούτων ὄνειρων ἐμμαάζουσα. εἰ δὲ τοῦτο κατορθωθείη κατὰ τὴν τοῦ λόγου ὑφήγησιν, ἀγγελικὸς τις ἡμᾶς διαδέξεται βίος· τούτοις γὰρ ἡμᾶς ὁμοιοῖ τὸ θεῖον παράγγελμα, δι' ὧν φησιν ὅτι Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, 6.318 πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ· ἐκεῖνοι γὰρ εἰσιν οἱ προσδεχόμενοι τοῦ κυρίου τὴν ἐκ τῶν γάμων ἐπάνοδον καὶ ταῖς ἐπουρανίαις πύλαις ἐγρηγοροῦσι τῷ ὀφθαλμῷ προσκαθήμενοι, ἵνα πάλιν εἰσέλθῃ δι' αὐτῶν ἀναλύσας ἐκ τῶν γάμων ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης εἰς τὴν ὑπερουράνιον ἐκείνην μακαριότητα. ὅθεν κατὰ τὴν ψαλμωδίαν ὡς ἐκ παστάδος ὁ νυμφίος ἐκπορευθεὶς ἡμόσατο ἑαυτῷ τὴν παρθένον, ἡμᾶς, διὰ τῆς μυστικῆς ἀναγεννήσεως, τὴν τοῖς εἰδώλοις ἐκπορνευθεῖσαν, εἰς ἀφθαρσίαν παρθενικὴν ἀναστοιχειώσας τὴν φύσιν. τῶν οὖν γάμων ἤδη τετελεσμένων καὶ νυμφευθείσης ὑπὸ τοῦ λόγου τῆς ἐκκλησίας, καθὼς φησιν ὁ Ἰωάννης ὅτι Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστὶ, καὶ εἰς τὸν τῶν μυστηρίων θάλαμον αὐτῆς παραδεχθείσης ἀνέμενον οἱ ἄγγελοι τὴν ἐπάνοδον τοῦ βασιλέως τῆς δόξης ἐπὶ τὴν κατὰ φύσιν μακαριότητα. τούτοις οὖν εἶπε δεῖν ὁμοιοῦσθαι κατὰ τὸν ἡμέτερον βίον, ἵνα καθάπερ ἐκεῖνοι πόρρω κακίας καὶ ἀπάτης πολιτευόμενοι πρὸς ὑποδοχὴν εἰσιν εὐτρεπεῖς τῆς δεσποτικῆς παρουσίας, 6.319 οὕτω καὶ ἡμεῖς τοῖς προθύροις τῶν καταγωγίων ἡμῶν προσαγρυπνοῦντες ἐτοιμοὺς πρὸς ὑπακοὴν ἑαυτοῦ ποιήσωμεν, ὅταν ἐπιστὰς κρούῃ τὴν θύραν· Μακάριοι γάρ, φησίν, οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει ποιοῦντας οὕτως. ἐπεὶ οὖν μακάριόν ἐστι τὸ ὑπακούειν τῷ κρούοντι, τούτου χάριν ἡ διὰ παντὸς πρὸς τὴν μακαριότητα βλέπουσα αἰσθάνεται τοῦ παρεστῶτος τῆς θύρας, ἢ καλῶς τοῖς ἰδίῳις θησαυροῖς ἐπαγρυπνοῦσα ψυχὴ, καὶ φησιν Φωνὴ τοῦ ἀδελφί μου κρούει ἐπὶ τὴν θύραν. πῶς ἂν τις τὴν πρὸς τὰ θεϊότερα τῆς νύμφης ἄνοδον διὰ τῶν λεγομένων ἀξίως κατανοήσειεν; ἢ μετὰ τσαύτης ἐξουσίας τε καὶ πεποιθήσεως τὸν σκληρὸν ἐκείνον βορρᾶν ἀφ' ἑαυτῆς ἐξοικίσασα καὶ τὸ φωτεινὸν πνεῦμα πρὸς ἑαυτὴν ἐφελκυσταμένη, ἢ παραδεί σους ῥοῶν διὰ τοῦ στόματος ἐργαζομένη ὧν ἀρώματα ἦν τὰ ἀκρόδρυα, ἢ τὸν κῆπον ἑαυτῆς τράπεζαν προθεῖσα τῷ δεσπότῃ τῆς κτίσεως, ἧς ἀπόβλητον ἐφάνη τῶν προτεθέντων οὐδέν, ἀλλὰ πάντα καλὰ εἶναι ἐμαρτυρήθη· ἢ σμύρνα, τὸ ἄρωμα, ὁ μετὰ τοῦ μέλιτος ἄρτος,

ὁ μετὰ τοῦ γάλακτος οἶνος, ἧ ἔμαρτύρησεν ὁ λόγος τὸ τέλειον ὁ εἰπὼν ὅτι Ὅλη 6.320 καλὴ εἶ καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί, αὕτη νῦν οὕτω διάκειται· ὡς πρῶτως μέλλουσα δέχεσθαι τοῦ θεοῦ τὴν ἐμφάνειαν καὶ ὡς οὐδέπω τὸν νῦν ἐστῶτα πρὸ τῶν θυρῶν λόγον εἰσδεξαμένη καὶ εἰσοικίσασα ἐν θαύματι τῆς φωνῆς ποιεῖται τὴν δύναμιν. διὰ τοῦτο φησιν οὕτω ἑαυτῆς ἀλλὰ τῆς θύρας αὐτῆς ἄπτεσθαι τὴν τοῦ νυμφίου φωνήν· Φωνὴ γάρ, φησί, τοῦ ἀδελφιδοῦ μου κρούει ἐπὶ τὴν θύραν. Ὅρᾳς, πῶς ἀόριστός ἐστι τοῖς πρὸς τὸν θεὸν ἀνιοῦσιν ὁ δρόμος, πῶς τὸ αἰὶ καταλαμβάνομενον ἀρχὴ πρὸς τὸ ὑπερκεῖμενον γίνεται· ὅτε γὰρ στάσιν τινὰ τοῦ δρόμου τῆς ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ πορείας διὰ τῶν πρὸς αὐτὴν εἰρημένων ἠλπίσαμεν (τί γὰρ ἂν τις μετὰ τὴν τῆς τελειότητος μαρτυρίαν πλέον ζητήσκειεν;) τότε βλέπομεν ἔτι ἔνδον οὔσαν αὐτὴν καὶ οὕτω τῶν θυρῶν ἐκτὸς γεγενημένην οὐδὲ τῆς κατὰ πρόσωπον ἐμφανείας κατατροφήσασαν ἀλλ' ἔτι διὰ τῆς ἀκοῆς πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν μετουσίαν ὀδηγομένην. τοῦτο οὖν διὰ τῶν εἰρημένων τὸ δόγμα μανθάνομεν, ὅτι πάντοτε τοῖς ἐπὶ τὸ μείζον προκόπτουσιν ἀρμόδιός ἐστιν ἢ τοῦ ἀποστόλου φωνὴ ἢ λέγουσα ὅτι Εἴ τις δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὕτω ἔγνω καθὼς δεῖ γινῶναι· ἔγνω μὲν γὰρ αὐτὸν ἐν 6.321 τοῖς φθάσασιν ἢ ψυχὴ τοσοῦτον ὅσον κατέλαβεν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μήπω κατειλημμένον ἀπειροπλάσιον τοῦ καταληφθέντος ἐστί, διὰ τοῦτο καὶ ὠφθη πολλάκις τῇ ψυχῇ ὁ νυμφίος καὶ ὡς μηδέπω ἐν ὀφθαλμοῖς γενόμενος ὀφθήσεσθαι τῇ νύμφῃ διὰ τῆς φωνῆς ἐπαγγέλλεται. ὡς δ' ἂν σαφέστερον ἡμῖν τὸ νόημα γένοιτο, εἰκόνα τινὰ δι' ὑποδείγματα προσθήσω τῷ λόγῳ· ὡσπερ γὰρ εἴ τις πλησίον ἐκείνης γένοιτο τῆς πηγῆς, ἦν ἀναβαίνειν εἶπεν ἐκ τῆς γῆς κατ' ἀρχὰς ἢ γραφὴ τοσαύτην οὔσαν τὸ πλῆθος ὡς ἅπαν τῆς γῆς ἐπικλύζειν τὸ πρόσωπον, θαυμάσει μὲν ὁ τῇ πηγῇ πλησιάσας τὸ ἄπειρον ὕδωρ ἐκεῖνο τὸ πάντοτε αὐτῆς ἀνομβροῦν τε καὶ προχεόμενον, οὐ μὴν εἶποι ἂν ὅλον ἔωρακέναι τὸ ὕδωρ (πῶς γὰρ ἂν ἴδοι τὸ ἔτι τοῖς κόλποις τῆς γῆς ἐγκρυπτόμενον; ὥστε κἂν ἐπὶ πολὺ παραμείνῃ τῷ βρῦοντι, αἰὶ ἐν ἀρχαῖς ἐστί τῆς θεωρίας τοῦ ὕδατος· οὐ γὰρ παύεται τὸ ὕδωρ αἰὶ τε ῥέον καὶ αἰὶ τοῦ βρῦειν ἀρχόμενον), οὕτως ὁ πρὸς τὸ θεῖον ἐκεῖνο καὶ ἀόριστον κάλλος βλέπων, ἐπειδὴ τὸ πάντοτε εὐρισκόμενον καινότερόν τε καὶ παραδοξότερον πάντως παρὰ τὸ ἤδη κατειλημμένον ὀρᾶται, θαυμάζει μὲν τὸ αἰὶ προφαινόμενον, οὐδέποτε δὲ ἴσταται τῆς τοῦ ἰδεῖν ἐπιθυμίας διὰ τὸ πάντως τοῦ ἔωραμένου μεγαλοπρεπέστερόν τε καὶ θεϊότερον εἶναι τὸ προσδοκώμενον. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ἐνταῦθα ἢ νύμφῃ αἰὶ θαυμάζουσά τε καὶ ἐκπληττομένη τὸ γινωσκόμενον οὐδέποτε ἐν τοῖς ἐγνωσμένοις ἴσθησι τοῦ θεωρουμένου τὸν πόθον. οὐ χάριν καὶ νῦν ὡς ἔτι 6.322 θυροκρουστοῦντος τοῦ λόγου αἰσθάνεται καὶ πρὸς τὴν ὑπακοὴν διανίσταται καὶ φησι Φωνὴ τοῦ ἀδελφιδοῦ μου κρούει ἐπὶ τὴν θύραν. Εἶτα ἡσυχίαν ταῖς ἀκοαῖς ἐνδοῦσα ἀκούει τοῦ διὰ τῆς φωνῆς προσηχίσαντος λόγου. ὁ δὲ λόγος τοιοῦτός ἐστιν· Ἄνοιξόν μοι, ἀδελφὴ μου, ἢ πλησίον μου, περιστέρα μου, τελεία μου, ὅτι ἢ κεφαλὴ μου ἐπλήσθη δρόσου καὶ οἱ βόστρυχοί μου ψεκάδων νυκτός. τούτου δὲ τὴν διάνοιαν οὕτως ἂν τις καταλάβοι τῇ θεωρίᾳ· τῷ μεγάλῳ Μωϋσῇ διὰ φωτὸς ἤρξατο ἢ τοῦ θεοῦ ἐπιφάνεια, μετὰ ταῦτα διὰ νεφέλης αὐτῷ ὁ θεὸς διαλέγεται, εἶτα ὑψηλότερος καὶ τελειότερος ἤδη γενόμενος ἐν γνώφῳ τὸν θεὸν βλέπει. ὁ δὲ διὰ τούτου μανθάνομεν τοιοῦτόν ἐστιν· ἢ πρώτη ἀπὸ τῶν ψευδῶν καὶ πεπλανημένων περὶ θεοῦ ὑπολήψεων ἀναχώρησις ἢ ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς φῶς ἐστὶ μετάστασις, ἢ δὲ προσεχεστέρα τῶν κρυπτῶν κατανοήσις ἢ διὰ τῶν φαινομένων χειραγωγούσα τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἀόρατον φύσιν οἷόν τις νεφέλη γίνεται τὸ φαινόμενον μὲν ἅπαν ἐπισκιάζουσα πρὸς δὲ τὸ κρύφιον 6.323 βλέπειν τὴν ψυχὴν χειραγωγούσα καὶ συνεθίζουσα, ἢ δὲ διὰ τούτων ὀδεύουσα πρὸς τὰ ἄνω ψυχὴ, ὅσον ἐφικτόν ἐστι τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει καταλιπούσα, ἐντὸς τῶν ἀδύτων τῆς θεογνωσίας γίνεται τῷ θεῷ γνώφῳ πανταχόθεν διαληφθεῖσα, ἐν ᾧ τοῦ φαινομένου τε καὶ καταλαμβανομένου παντὸς

ἔξω καταλειφθέντος μόνον ὑπολείπεται τῇ θεωρίᾳ τῆς ψυχῆς τὸ ἀόρατόν τε καὶ ἀκατάληπτον, ἐν ᾧ ἐστὶν ὁ θεός, καθὼς φησι περὶ τοῦ νομοθέτου ὁ λόγος ὅτι Εἰσῆλθε δὲ Μωϋσῆς εἰς τὸν γνόφον οὗ ἦν ὁ θεός. Τούτων δὲ ἡμῖν οὕτω θεωρηθέντων σκεπτέον ἂν εἴη καὶ τῶν προκειμένων ἡμῖν ῥητῶν τὴν πρὸς τὰ εἰρημένα συγγένειαν. ἦν ὅτε μέλαινα ἦν ἡ νύμφη τοῖς ἀφωτίστοις δόγμασιν ἐσκοτισμένη παραβλέψαντος αὐτὴν τοῦ ἡλίου τοῦ διὰ τῶν πειρασμῶν τὴν ἄρριζον ἐπὶ τῶν πετρῶν σπορὰν ἐπικαίοντος, ὅτε τῶν ἐν αὐτῇ μαχεσαμένων ἠττηθεῖσα τὸν ἀμπελῶνα τὸν ἑαυτῆς οὐκ ἐφύλαξεν, ὅτε ἑαυτὴν ἀγνοήσασα τὰς τῶν ἐρίφων ἀγέλας ἀντὶ τῶν προβάτων ἐποίμαινεν. ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς πρὸς τὸ κακὸν συμφυΐας ἑαυτὴν ἀποσπάσασα διὰ τοῦ μυστικοῦ ἐκείνου φιλήματος τῇ πηγῇ τοῦ φωτὸς προσαγαγεῖν τὸ στόμα ἐπόθησε, τότε καλὴ γίνεται τῷ 6.324 φωτὶ τῆς ἀληθείας περιλαμφθεῖσα καὶ τὸ μέλαν τῆς ἀγνοίας ἀποκλυσαμένη τῷ ὕδατι. εἶτα ἴππῳ ὁμοιοῦται διὰ τὸ εὐδρομον καὶ τῇ περιστερᾷ διὰ τὸ τάχος τῆς πτήσεως. δι' ὧν πᾶν τὸ καταλαμβανόμενον τε καὶ φαινόμενον ὡς ἵππος διαδραμοῦσα καὶ ὡς περιστέρα διαπτᾶσα πρότερον μὲν τῇ σκιᾷ τοῦ μήλου μετὰ ἐπιθυμίας ἐπαναπαύεται μῆλον ἀντὶ νεφέλης τὸ ἐπισκιάζον κατονομάσασα, νῦν δὲ ἤδη ὑπὸ τῆς θείας νυκτὸς περιέχεται, καθ' ἣν ὁ νυμφίος παραγίνεται μὲν οὐ φαίνεται δέ. πῶς γὰρ ἂν ἐν νυκτὶ φανεῖται τὸ μὴ ὀρώμενον; ἀλλ' αἴσθησιν μὲν τινα δίδωσι τῇ ψυχῇ τῆς παρουσίας, ἐκφεύγει δὲ τὴν ἐναργῆ κατανόησιν τῷ ἀοράτῳ τῆς φύσεως ἐγκρυπτόμενος. τίς τοίνυν ἐστὶν ἡ γινομένη τῇ ψυχῇ διὰ τῆς νυκτὸς ταύτης μυσταγωγία; ἄπτεται τῆς θύρας ὁ λόγος. θύραν δὲ νοοῦμεν τὴν στοχαστικὴν τῶν ἀρρήτων διάνοιαν, δι' ἧς εἰσοικίζεται τὸ ζητούμενον. ἔξω τοίνυν ἐστῶσα τῆς φύσεως ἡμῶν ἡ ἀλήθεια διὰ τῆς ἐκ μέρους γνώσεως, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος, ἐν ὑπονοίαις τισὶ καὶ αἰνίγμασι θυροκρουστὴ τὴν διάνοιαν Ἄνοιξον λέγουσα καὶ μετὰ τῆς προτροπῆς ὑποτιθεμένη τὸν τρόπον, ὅπως ἀνοιγῆναι προσήκει τὴν θύραν, οἷόν τινος κλεῖς ὀρέγουσα τὰ καλὰ ταῦτα ὀνόματα, δι' ὧν τὸ κεκλεισμένον ἀνοίγεται· κλεῖδες γὰρ εἰσὶν ἄντικρυς αἱ τῶν ὀνομάτων 6.325 τούτων ἐμφάσεις αἱ τὰ κρυπτὰ διανοίγουσαι· ἀδελφὴ καὶ πλησίον καὶ περιστέρα καὶ τελεία. εἰ γὰρ βούλει σοι, φησὶν, ἀνοιγῆναι τὴν θύραν καὶ ἐπαρθῆναι τῆς ψυχῆς σου τὰς πύλας, ἵνα εἰσέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, χρή σε ἀδελφὴν μου γενέσθαι ἐν τῷ τὰ θελήματά μου τῇ ψυχῇ παραδέξασθαι, καθὼς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φησὶν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀδελφὴν γίνεσθαι τὸν ἐν τοῖς θελήμασιν αὐτοῦ ζῶντα, χρή δέ σε καὶ προσεγγίσει τῇ ἀληθείᾳ καὶ πλησίον ἀκριβῶς γενέσθαι, ὥστε μηδενὶ μέσῳ διατειχίζεσθαι καὶ ἐν τῇ φύσει τῆς περιστερᾶς ἔχειν τὸ τέλειον, τοῦτο δέ ἐστὶ τὸ ἀνελλιπῆ τε καὶ πεπληρωμένην εἶναι πάσης ἀκακίας καὶ καθαρότητος. ταῦτα λαβοῦσα, ὧ ψυχῇ, οἷόν τινος κλεῖς τὰ ὀνόματα ἄνοιξον δι' αὐτῶν τῇ ἀληθείᾳ τὴν εἴσοδον ἀδελφὴ γενομένη καὶ πλησίον καὶ περιστέρα καὶ τελεία. ἔσται δέ σοι τὸ κέρδος ἐκ τοῦ εἰσδέξασθαι με καὶ εἰσοικίσασθαι ἢ ἐκ τῆς κεφαλῆς μου δρόσος, ἧς πλήρης εἰμί, καὶ αἱ τῆς νυκτὸς ψεκάδες αἱ τῶν βοστρύχων τῶν ἐμῶν ἀπορρέουσαι. ἐκ τούτων δὲ τὸ μὲν ἴσιν εἶναι τὴν δρόσον παρὰ τοῦ προφήτου σαφῶς μεμαθήκαμεν ὅς φησιν ὅτι Ἡ δρόσος ἢ παρὰ σοῦ ἴαμα αὐτοῖς ἐστὶν, αἱ δὲ τῆς νυκτὸς ψεκάδες τῆς προθεωρηθείσης ἔχονται διανοίας· οὐ γὰρ ἐστὶ δυνατόν τὸν ἐντὸς τῶν ἀδύτων τε 6.326 καὶ ἀθεωρήτων γενόμενον ὄμβρω τινὶ τῆς γνώσεως ἐντυχεῖν ἢ χειμάρρῳ, ἀλλ' ἀγαπητὸν εἰ λεπταῖς τισὶ καὶ ἀμυδραῖς διανοίαις ἐπιψεκάσει τὴν γνῶσιν αὐτῶν ἢ ἀλήθεια διὰ τῶν ἀγίων τε καὶ θεοφορουμένων τῆς λογικῆς σταγόνας ἀπορρεούσης. βοστρύχους γὰρ οἶμαι τῆς τοῦ παντὸς κεφαλῆς ἐξηρτημένους τροπικῶς ὀνομάζεσθαι προφήτας καὶ εὐαγγελιστὰς καὶ ἀποστόλους, ὧν ἕκαστος ὅσον ἐχώρουν ἐκ τῶν σκοτεινῶν τε καὶ ἀποκρύφων καὶ ἀοράτων θησαυρῶν ἀρυόμενοι ἡμῖν μὲν ποταμοὶ γίνονται πλήρεις ὑδάτων. ὡς δὲ πρὸς τὴν ὄντως ἀλήθειαν δροσώδεις εἰσὶ ψεκάδες, κἂν τῷ πλήθει τε καὶ μεγέθει τῆς διδασκαλίας

πλημύρωσιν. οἷος ὁ Παῦλος ἦν ποταμὸς ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν τοῖς τῶν νοημάτων κύμασι κορυφούμενος ἕως τρίτου οὐρανοῦ, ἕως τοῦ παραδείσου, ἕως τῶν ἀρρήτων τε καὶ ἀνεκφωνήτων ῥημάτων καὶ διὰ πάσης τῆς τοιαύτης μεγαληγορίας πελαγίζων τῷ λόγῳ δείκνυσι πάλιν ὅτι ψεκάς τις ἔστι δροσώδης ὁ λόγος οὗτος συγκρίσει τοῦ ὄντως λόγου, δι' ὧν φησιν ὅτι Ἐκ μέρους γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· καὶ εἴ τις δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὐπω ἔγνω καθὼς δεῖ γνῶναι· καὶ Ἐγὼ ἑμαυτὸν οὐπω λογίζομαι κατειληφέναι. εἰ τοίνυν ἡ ἰκμάς τῆς δρόσου καὶ ἡ τῶν βοστρύχων ψεκάς ποταμοὶ δοκοῦσι 6.327 καὶ πελάγη καὶ κύματα πρὸς τὴν ἡμετέραν κρινόμενα δύναμιν, τί χρὴ περὶ τῆς πηγῆς ἐκείνης λογίσασθαι τῆς εἰπούσης ὅτι εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω; αὐτὸς ἕκαστος τῶν ἀκουόντων δι' ἀναλογίας τῶν εἰρημένων στοχασμὸν λαμβανέτω τοῦ θαύματος. εἰ γὰρ ἡ ψεκάς εἰς ποταμῶν ἐξήρκεσε γένεσιν, τί αὐτὸν τὸν τοῦ θεοῦ ποταμὸν διὰ τῆς ψεκάδος ταύτης ἔστιν ἀναλογίσασθαι; Ἴδωμεν δὲ καὶ πῶς ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡ νύμφη, πῶς ἀνοίγει τῷ νυμφίῳ τὴν εἴσοδον. Ἐξεδυσάμην, φησί, τὸν χιτῶνά μου· πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν; ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου· πῶς μολυνῶ αὐτούς; καλῶς ἤκουσε τοῦ κελεύσαντος ἀδελφὴν αὐτὴν καὶ πλησίον γενέσθαι καὶ περιστερὰν καὶ τελείαν, ἵνα διὰ τούτων εἰσοικισθῇ τῇ ψυχῇ ἡ ἀλήθεια· ἐποίησε γὰρ ἄπερ ἤκουσεν ἐκδυσάμενη τὸν δερμάτινον ἐκείνον χιτῶνα, ὃν μετὰ τὴν ἀμαρτίαν περιεβάλετο, καὶ ἀπονιψαμένη τῶν ποδῶν τὸ γεῶδες, ᾧ ἐνειλήθη ἀπὸ τῆς ἐν παραδείσῳ διαγωγῆς εἰς τὴν γῆν ἀναλύσασα, ὅτε ἤκουσεν ὅτι Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση. διὰ τούτων ἤνοιξεν ἐπὶ τὴν ψυχὴν τῷ λόγῳ τὴν εἴσοδον διασταλέντος τοῦ τῆς 6.328 καρδίας παραπετάσματος, τουτέστι τῆς σαρκός. σάρκα δὲ εἰπὼν τὸν παλαιὸν λέγω ἄνθρωπον, ὃν ἐκδύσασθαί τε καὶ ἀποθέσθαι κελεύει ὁ θεῖος ἀπόστολος τοὺς μέλλοντας τῷ λουτρῷ τοῦ λόγου τὸν ῥύπον τῶν βάσεων τῆς ψυχῆς ἀποκλύ ζεσθαι. οὐκοῦν ὁ τὸν παλαιὸν ἀπεκδυσάμενος ἄνθρωπον καὶ περιελὼν τῆς καρδίας τὸ κάλυμμα, ἤνοιξε τῷ λόγῳ τὴν εἴσοδον, ὃν ἐντὸς γενόμενον ἐνδυμα ποιεῖται ἑαυτῆς ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου ὑφήγησιν, ὃς κελεύει τὸν ἐκδυσάμενον τὴν ῥακῶδη τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου περιβολὴν Ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν χιτῶνα τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ· Ἰησοῦν δὲ λέγει εἶναι τὸ ἐνδυμα. ἡ δὲ ὁμολογία τῆς νύμφης τοῦ μηκέτι τὸν ἀποβληθέντα χιτῶνα πάλιν ἀναλαμβάνειν, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῷ ἐνὶ χιτῶνι κατὰ τὸν δοθέντα τοῖς μαθηταῖς νόμον, ὃν διὰ τῆς ἄνωθεν γεννήσεως ἀνακαινισθεῖσα μετημφιάσατο, βεβαιοῖ τοῦ κυρίου τὸν λόγον τὸν κελεύοντα τοὺς ἅπαξ τῷ θείῳ κοσμηθέντας ἐνδύματι μηκέτι ἐπενδύσασθαι τὸν τῆς ἀμαρτίας χιτῶνα, μηδὲ δύο χιτῶνας ἔχειν, ἀλλὰ τὸν ἕνα μόνον, ἵνα μὴ δύο περὶ τὸν αὐτὸν ὦσιν οἱ ἀσύμβατοι πρὸς ἀλλήλους χιτῶνες. τίς γὰρ κοινωνία τῷ σκοτεινῷ ἐνδύματι πρὸς τὸ φωτεινὸν 6.329 τε καὶ αὔλον; οὐ μόνον δὲ τοῦτό φησιν ὁ νόμος τὸ μὴ δεῖν δύο χιτῶνας ἔχειν, ἀλλὰ μηδὲ ἐπιρράπτειν τὸ καινὸν ὕφασμα τῷ παλαιῷ ἱματίῳ, ἵνα μὴ χεῖρων γένηται ἡ ἀσχημοσύνη τοῦ τὸ τοιοῦτον περιβαλλομένου μήτε τοῦ ἐνραφέντος μείναντος καὶ τοῦ παλαιοῦ χεῖρον τὸ σχῆμα παθόντος καὶ δυσθεράπευτον· Αἴρει γὰρ, φησί, τὸ πλήρωμα τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ καὶ χεῖρον σχῆμα γίνεται, ὡς δημοσιεύεσθαι δι' αὐτοῦ τὰ ἀσχήμονα. διὰ τοῦτό φησιν Ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου· πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν; τίς γὰρ ἂν βλέπων περὶ ἑαυτὸν τὸν ἡλιοειδῆ τοῦ κυρίου χιτῶνα τὸν διὰ καθαρότητος καὶ ἀφθαρσίας ἰστουργηθέντα, οἷον ἐπὶ τῆς <ἐπι> τοῦ ὄρους μεταμορφώσεως ἔδειξεν, εἶτα καταδέχεται τὸ πτωχόν τε καὶ ῥακῶδες ἱμάτιον ἑαυτῷ περιθεῖναι, ὅπερ ὁ μέθυσος καὶ πορνοκόπος, καθὼς ἡ Παροιμία φησί, περιβάλλεται; Ἄλλ' οὐδὲ τοὺς πόδας νιψαμένη πάλιν τῇ βάσει τὸν ἐκ τῆς γῆς μολυσμὸν παραδέχεται· Ἐνιψάμην γάρ, φησί, τοὺς πόδας μου· πῶς μολυνῶ αὐτούς; οὐδὲ γὰρ Μωϋσῆς τῷ θείῳ προστάγματι τῆς νεκρᾶς τῶν δερμάτων περιβολῆς ἐλευθερώ 6.330 σας τοὺς πόδας, ὅτε τῆς ἀγίας τε καὶ πεφωτισμένης ἐπέβαινε γῆς, πάλιν ἰστορεῖται

διαλαβών τούς πόδας τοῖς ὑποδήμασιν, ὅς γε καὶ τὴν ἱερατικὴν ἐσθῆτα κατὰ τὸν τύπον τὸν ἐν τῷ ὄρει δειχθέντα φιλοτεχνήσας, χρυσοῦ καὶ πορφύρας καὶ βύσσου καὶ ὑακίνθου καὶ κόκκου τὰς αὐγὰς συγκεράσας ἐν τῷ ὑφάσματι, ὥστε σύμμικτον ἐκ πάντων ἀπαστράπτειν τὸ κάλλος, οὐδένα τοῖς ποσὶ κόσμον ἐπετεχνήσατο, ἀλλ' ἦν καλλωπισμὸς τοῦ ἱερατικοῦ ποδὸς τὸ γυμνὸν εἶναι πάσης περιβολῆς καὶ ἐλεύθερον· χρῆ γὰρ τὸν ἱερέα πάντως ἐπὶ τῆς ἀγίας βεβηκέναι γῆς, ἥς μετὰ νεκρῶν δερμάτων ἐπιβατεύειν οὐ θέμις. διὰ τοῦτο καὶ τοῖς μαθηταῖς ὁ κύριος ἀπαγορεύει τὰ ὑποδήματα, ἐπειδὴ κελεύει αὐτοὺς εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ πορεύεσθαι ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγίας ὁδοῦ προιέναι. οὐκ ἀγνοεῖς δὲ πάντως τὴν ἀγίαν ὁδόν, δι' ἧς οἱ μαθηταὶ τρέχουν κελεύονται, μαθὼν παρὰ τοῦ εἰπόντος ὅτι Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός, ἥς οὐκ ἔστιν ἄψασθαι τὸν μὴ ὑπολυσάμενον τὴν τοῦ νεκροῦ ἀνθρώπου περιβολήν. ἐπεὶ οὖν ἐν ταύτῃ ἐγένετο τῇ ὁδῷ ἡ νύμφη, ἐν ἣ τῶν δι' αὐτῆς περιπατούντων ὁ κύριος νίπτει τοὺς πόδας τῷ ὕδατι καὶ ἐκμάσσει τῷ λεντίῳ ᾧ διεζώσατο (δύναμις δὲ ἐστὶ καθαρικὴ τῶν ἀμαρτιῶν τὸ τοῦ κυρίου διάζωσμα· Ἐνεδύσατο γάρ, φησί, κύριος δύναμιν καὶ περιεζώσατο), διὰ τοῦτο καθαρθεῖα τοὺς πόδας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς βασιλικῆς ἑαυτὴν φυλάσσει οὐκ 6.331 ἐκκλίνουσα εἰς δεξιὰ ἢ εἰς ἀριστερά, ἵνα μὴ καθ' ἑκάτερον ἕξω τῆς ὁδοῦ παρενεγκοῦσα τὸ ἴχνος μολύνῃ τῷ πηλῷ τὸν πόδα. νοεῖς δὲ πάντως τὸ διὰ τῶν εἰρημένων δηλούμενον ὅτι ἡ ἄπαξ διὰ τοῦ βαπτίσματος ὑπολυσάμενη τὰ ὑποδήματα (ἴδιον γὰρ τοῦ βαπτίζοντος ἔργον τὸ λύειν τοὺς ἱμάντας τῶν ὑποδεδεμένων, καθὼς Ἰωάννης διεμαρτύρατο μὴ δύνασθαι τοῦτο ἐπὶ μόνου τοῦ κυρίου ποιῆσαι· πῶς γὰρ ἂν ἔλυσε τὸν μηδὲ τὴν ἀρχὴν τῷ ἱμάντι τῆς ἀμαρτίας ἐνδεδεμένον;) αὕτη τοὺς πόδας ἐνίψατο πάντα γῆϊνον ῥύπον συναποβαλοῦσα τοῖς ὑποδήμασιν. φυλάσσει τοίνυν ἐπὶ τῆς πεπλακωμένης ὁδοῦ τὴν βάσιν ἀμόλυντον, ὡς καὶ ὁ Δαβὶδ ἐποίει, ὅτε τοῦ πηλοῦ τὴν ἰλὺν ἀποκλυσάμενος ἐπὶ τῆς πέτρας ἔστησε τοὺς ἑαυτοῦ πόδας οὕτως εἰπὼν τῷ λόγῳ ὅτι Ἀνήγαγέ με ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου καὶ κατεύθυνε τὰ διαβήματά μου. πέτραν δὲ νοοῦμεν τὸν κύριον ὅς ἐστι φῶς καὶ ἀλήθεια καὶ ἀφθαρσία καὶ δικαιοσύνη, δι' ὧν ἡ πνευματικὴ 6.332 ὁδὸς διαπλακοῦται. ὧν ὁ μὴ παρατραπείς καθ' ἑκάτερον καθαρὸν διασώζει τὸ ἴχνος οὐδαμόθεν τῷ πηλῷ τῆς ἡδονῆς μολυνόμενον. ταῦτά ἐστι κατὰ γε τὸν ἐμὸν λόγον, δι' ὧν ἡ θύρα τῷ λόγῳ παρὰ τῆς νύμφης ἀνοίγεται· ἡ γὰρ ὁμολογία τοῦ μηκέτι ἀναλαβεῖν τὸν ἀποβληθέντα πηλὸν μηδὲ τῇ πορείᾳ τοῦ βίου τὸν γεῶδη μολυσμὸν παραδέξασθαι εἴσοδος γίνεται τοῦ ἀγιασμοῦ ἐπὶ τὴν οὕτω παρεσκευασμένην ψυχὴν. ἀγιασμὸς δὲ ὁ κύριος. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς εἰρημένοις ἐπεραιώθη τὸ νόημα. Πάλιν δὲ μετὰ τοῦτο τῆς ὑπερκειμένης ἀναβάσεως ἄπτεται ἡ ψυχὴ οὐκέτι φωνῆς τὴν καρδίαν θυροκρουστούσης ἀλλ' αὐτῆς τῆς θείας χειρὸς διὰ τῆς ὀπῆς ἐπὶ τὰ ἐντὸς παραδύσης· Ἀδελφιδός μου γάρ, φησὶν, ἀπέστειλε τὴν χεῖρα αὐτοῦ διὰ τῆς ὀπῆς, καὶ ἡ κοιλία μου ἐθροήθη ἐπ' αὐτόν. δῆλον δὲ πάντως ἐστὶ τῷ συνετῶς ἐπαίοντι, ὅσον πλεονάζει τῷ ὕψει τὰ νῦν εἰρημένα παρὰ τὰ πρότερον· Ἄνοιξον λέγει πρὸς τὴν νύμφην ὁ λόγος· δίδωσιν αὐτῇ διὰ τῶν θείων ὀνομάτων τοῦ ἀνοιξοῦ τὴν δύναμιν· ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡ νύμφη (γίνεται γὰρ ὅπερ ἤκουσεν· ἀδελφὴ καὶ πλησίον καὶ περισσότερὰ καὶ τελεία)· ἀποδύεται τὸν δερμάτινον ἐκεῖνον χιτῶνα καὶ τὸν ῥύπον τῶν ποδῶν ἀπονίπτεται καὶ οὔτε τὸ εἰδεχθὲς καὶ ῥωγαλέον ἐκεῖνο ἱμάτιον πάλιν ἑαυτῇ περιτίθησιν 6.333 οὔτε τῇ γῇ πρὸς τὸ λοιπὸν ἐναπερείδει τὸ ἴχνος· ἤκουσεν οὖν αὐτοῦ τῆς φωνῆς καὶ τῷ προστάγματι πείθεται· ἀνοίγει τὴν θύραν περιελομένη τῆς καρδίας τὸ κάλυμμα· διέσχε τῆς θύρας τὸ τῆς σαρκὸς παραπέτασμα· πᾶσα ἡνοίγη τῆς ψυχῆς ἡ πύλη, ἵνα εἰσέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. ἀλλ' ἡ τῆς πύλης εὐρυχωρία μικρά τις ἀπεδείχθη τρυμαλιὰ στενὴ καὶ βραχεῖα, δι' ἧς οὐκ αὐτὸς ὁ νυμφίος ἀλλ' ἡ χεὶρ αὐτοῦ μόγις ἐχώρησεν, ὥστε δι' αὐτῆς ἐπὶ τὸ ἐντὸς γενέσθαι καὶ ἄψασθαι τῆς ἐπιθυμοῦσης τὸν

νυμφίον ἰδεῖν, ἢ τοσοῦτον ἐκέρδανε μόνον ὅσον γνῶναι ὅτι ἡ χεὶρ ἐκείνη τοῦ ποθουμένου ἐστίν. οἷα δὲ ἡμῖν ὑποδείκνυται δόγματα διὰ τῆς ἐν τοῖς εἰρημένους φιλοσοφίας μάθοιμεν ἄν, εἰ μικρὸν τῷ λόγῳ προσδιατρίψαιμεν· ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ δύο φύσεων οὕσα μεθόριος, ὧν ἡ μὲν ἀσώματός ἐστι καὶ νοερά καὶ ἀκήρατος ἡ δὲ ἕτέρα σωματικὴ καὶ ὑλώδης καὶ ἄλογος, ἐπειδὴν τάχιστα τῆς πρὸς τὸν παχύν τε καὶ γεώδη βίον σχέσεως 6.334 ἐκκαθαρθεῖσα δι' ἀρετῆς ἀναβλέψη πρὸς τὸ συγγενὲς καὶ θεϊότερον, οὐ παύεται διερευνημένη καὶ ἀναζητοῦσα τὴν τῶν ὄντων ἀρχήν, τίς ἢ τοῦ κάλλους τῶν ὄντων πηγὴ, πόθεν βρῦει ἡ δύναμις, τί τὸ πηγάζον τὴν ἐμφαινομένην τοῖς οὖσι σοφίαν. πάντας δὲ λογισμοὺς καὶ πᾶσαν ἐρευνητικὴν νοημάτων δύναμιν ἀνακινούσα καὶ περιεργαζομένη καταλαβεῖν τὸ ζητούμενον ὅρον ποιεῖται τῆς καταλήψεως τοῦ θεοῦ τὴν ἐνέργειαν μόνην τὴν μέχρις ἡμῶν κατιούσαν, ἧς διὰ τῆς ζωῆς ἡμῶν αἰσθανόμεθα. καὶ ὡς περὶ τὸ τῷ ὕδατι συναναδιδόμενον ἐκ τῆς γῆς πνεῦμα οὐχ ἴσταται περὶ τὸν πυθμένα τῆς λίμνης, ἀλλὰ πομφόλυξ γενόμενον ἐπὶ τὸ ἄνω πρὸς τὸ συγγενὲς ἀνατρέχει καί, ὅταν διέλθῃ τὴν ἄκραν τοῦ ὕδατος ἐπιφάνειαν καὶ καταμιχθῇ πρὸς τὸν ἀέρα, τότε τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως ἴσταται, τοιοῦτόν τι πάσχει καὶ ἡ τὰ θεῖα διερευνημένη ψυχὴ· ἐπειδὴν ἐκ τῶν κάτωθεν πρὸς τὴν τῶν ὑπερκειμένων γνῶσιν ἑαυτὴν ἀνατείνει, τὰ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ θαύματα καταλαβοῦσα περαιτέρω προελθεῖν διὰ τῆς πολυπραγμοσύνης τέως οὐ δύναται, ἀλλὰ θαυμάζει καὶ 6.335 σέβεται τὸν ὅτι ἔστι μόνον δι' ὧν ἐνεργεῖ γινωσκόμενον. ὁρᾷ τὸ οὐράνιον κάλλος, τὰς τῶν φωστήρων αὐγὰς, τὴν ὀξειαν τοῦ πόλου κυκλοφορίαν, τὴν εὐτακτόν τε καὶ ἐναρμόνιον τῶν ἐντὸς ἄστρον περιφορὰν, τὸν ἐνιαύσιον κύκλον τέσσαρσι καιροῖς εἰς ἑαυτὸν ἀναστρέφοντα, τὴν γῆν συνδιατιθεμένην τῷ περιέχοντι καὶ τῇ διαφορᾷ τῆς τῶν ὑπερκειμένων κινήσεως τὰς ἰδίας ἐνεργείας συνεξαλλάσσουσαν, τὰς τε πολυειδεῖς ἐν τοῖς ζῴοις φύσεις τῶν τε καθ' ὕδατος διαιτωμένων καὶ τῶν τὴν διαέριον ἀπολαχόντων φορὰν καὶ οἷς χερσαῖος ὁ βίος, τὰς τε παντοδαπὰς τῶν φυτῶν ιδέας καὶ τὰς ποικίλας πόας ποιότητι καὶ δυνάμει καὶ σχήματι ἀλλήλων διαφερούσας καὶ τὰς τῶν καρπῶν τε καὶ χυμῶν ιδιότητας· <ταῦτα τοίνυν> καὶ τὰ ἄλλα, δι' ὧν ἡ ἐνέργεια τοῦ θεοῦ διαδείκνυται, βλέπουσα ἡ ψυχὴ διὰ τοῦ θαύματος τῶν φαινομένων ἀναλογίζεται τῇ διανοίᾳ τὸν διὰ τῶν ἔργων νοούμενον ὅτι 6.336 ἔστιν. ἴσως δὲ κατὰ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα, ὅταν παρέλθῃ πᾶν τὸ ὀρώμενον κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνήν, ὅς φησιν ὅτι Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, καὶ εἰς ἐκείνην μετέλθωμεν τὴν ζωὴν, ἢ ὑπὲρ ὀφθαλμὸν τέ ἐστι καὶ ἀκοὴν καὶ διάνοιαν, τότε οὐκέτι ἐκ μέρους διὰ τῶν ἔργων ἐπιγνωσόμεθα τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν ὡς περὶ καὶ νῦν οὐδὲ διὰ τῆς τῶν φαινομένων ἐνεργείας τὸ ὑπερκείμενον νοηθήσεται, ἀλλ' ἑτέρως καταληφθήσεται πάντως τὸ εἶδος τῆς ἀφράστου μακαριότητος καὶ ἄλλος τρόπος τῆς ἀπολαύσεως, ὅς νῦν Ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀναβῆναι φύσιν οὐκ ἔχει. τέως δὲ νῦν ὄρος τῆ ψυχῆ τῆς τοῦ ἀφράστου γνώσεώς ἐστιν ἡ ἐμφαινομένη τοῖς οὖσιν ἐνέργεια, ἣν χεῖρα λέγεσθαι τροπικῶς ἐνοήσαμεν. τοῦτο τοίνυν ἡμῖν τὸ δόγμα διὰ τῶν θείων τούτων λογίων πεφιλοσόφηται, δι' ὧν ἡ καθαρὰ ψυχὴ, οὐκέτι τοῦ γηίνου τε καὶ ὑλικοῦ βίου ἐπιβατεύουσα, ἵνα μὴ μολύνῃ ἑαυτῆς τὸ ἴχνος τοῖς κάτω ἐνερειδόμενον, προσδοκήσασα αὐτὸν ὑποδέξασθαι τὸν νυμφίον ὅλον ἐν τῷ οἴκῳ γενόμενον, ἠγάπησε μόνην τέως τὴν χεῖρα θεασαμένη, δι' ἧς ἐρμηνεύεται ἡ ἐνεργητικὴ αὐτοῦ δύναμις· Ἀδελφιδός μου γάρ, φησίν, ἀπέστειλε τὴν χεῖρα 6.337 αὐτοῦ διὰ τῆς ὀπῆς. οὐ γὰρ χωρεῖ ἡ ἀνθρωπίνη πενία τὴν ἀόριστόν τε καὶ ἀπερίληπτον φύσιν ἐν ἑαυτῇ δέξασθαι. Ἡ δὲ κοιλία μου, φησίν, ἐθροήθη ἐπ' αὐτόν. ἔκπληξίν τινα σημαίνει καὶ ξενισμὸν ἐπὶ τῷ φανέντι θαύματι τὸ τῆς θροήσεως ὄνομα· πᾶσα γὰρ αὐτῆς ἡ διανοητικὴ δύναμις συνεκινήθη πρὸς τὸ θαῦμα τῶν διὰ τῆς θείας χειρὸς ἐνεργουμένων, ὧν ἡ κατανόησις ὑπερκειμένη τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως τὸ ἀκατάληπτόν τε

καὶ ἀχώρητον τῆς τοῦ ἐνεργοῦντος φύσεως δι' ἑαυτῆς ἐρμηνεύει. πᾶσα γὰρ ἡ τῶν ὄντων κτίσις τῆς χειρὸς ἐκείνης τῆς διὰ τῆς ὀπῆς ἡμῖν φανερωθείσης ἔργον ἐστίν, ὡς ὁ Ἰωάννης τε βοᾷ λέγων καὶ ὁ προφήτης τῷ εὐαγγελίῳ συμφθέγγεται· ὁ μὲν γὰρ φησιν ὅτι Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ὁ δὲ προφήτης χεῖρα ὀνομάζει τὴν ποιητικὴν τῶν ὄντων δύναμιν εἰπὼν ὅτι Ἡ χεὶρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα. εἰ οὖν τῆς ἐνεργείας ἐκείνης ἔργα τὰ τε ἄλλα πάντα καὶ τὰ οὐράνια κάλλη, οὕτω δὲ κατείληφεν ἡ ζητητικὴ τοῦ ἀνθρώπου διάνοια, τί κατ' οὐσίαν ὁ οὐρανὸς ἐστίν ἢ ὁ ἥλιος ἢ ἄλλο τι τῶν φαινομένων ἐν τῇ κτίσει θαυμάτων, τούτου χάριν θροεῖται πρὸς τὴν θεῖαν ἐνέργειαν ἡ καρδία, ὅτι εἰ ταῦτα καταλαβεῖν οὐ χωρεῖ, πῶς τὴν ὑπερκειμένην τούτων καταλήψεται φύσιν; 6.338 Τάχα δέ τις καὶ ἄλλως μεταλαβὼν τὰ τῶν εἰρημένων αἰνίγματα οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος προάξει τὴν θεωρίαν· οἶμαι γὰρ οἶκον νοεῖσθαι τῆς νύμφης πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν, ταύτη δὲ τὴν χεῖρα τὴν πάντων τῶν ὄντων ποιητικὴν ἐνδημήσασαν πρὸς τὸ βραχὺ τε καὶ οὐτιδανὸν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἑαυτὴν συστῆλαι διὰ τοῦ μετασχεῖν τῆς φύσεως ἡμῶν Κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας, ἐν ἡμῖν δὲ γενομένην θρόησιν ἐμποιῆσαι καὶ ξενισμόν ταῖς ψυχαῖς· πῶς ὁ θεὸς ἐν σαρκὶ φανεροῦται; πῶς ὁ λόγος γίνεται σὰρξ; πῶς ἐν παρθενίᾳ τόκος καὶ ἐν μητρὶ παρθενία; πῶς τῷ σκότει τὸ φῶς καταμίνυται καὶ τῷ θανάτῳ ἡ ζωὴ κατακίρνα; πῶς χωρεῖ ἡ βραχεῖα τοῦ βίου τρυμαλιὰ τὴν περιεκτικὴν πάντων τῶν ὄντων χεῖρα ἐν ἑαυτῇ δέξασθαι, ἢ πᾶς ὁ οὐρανὸς ἐκμετρεῖται καὶ ἡ γῆ πᾶσα καὶ τὸ ὕδωρ ἅπαν ἐμπεριέχεται; εἰκὸς τοίνυν τὴν τοῦ εὐαγγελίου χάριν διὰ τοῦ τῆς χειρὸς αἰνίγματος προφητικῶς ἡμῖν ὑπὸ τῆς νύμφης διασημαίνεσθαι· ὅτε γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη ὁ κύριος, τὸ καθαρὸν τε καὶ αὔλον τοῦ νυμφίου κάλλος καὶ τὴν τοῦ λόγου θεότητα καὶ τὴν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς λαμπηδόνα διὰ τῆς τῶν ἐνεργειῶν χειρὸς ἐγνωρίσαμεν· χεῖρα γὰρ νοοῦμεν τὴν τῶν θαυμάτων ἀπεργαστικὴν αὐτοῦ δύναμιν, 6.339 δι' ἧς ἐξωποιοῦντο μὲν οἱ νεκροὶ καὶ τῶν τυφλῶν αἱ ὄψεις ἀποκαθίσταντο καὶ τὸ τῆς λέπρας πάθος ἐφυγαδεύετο καὶ πᾶν εἶδος ἀνιάτου καὶ χαλεπῆς ἀρρωστίας ἀπεχώρει τῶν σωμάτων διὰ προστάγματος. Προτεθείσης δὲ ἡμῖν τῆς διπλῆς ταύτης ἐπὶ τῇ χειρὶ θεωρίας, ὧν ἡ μὲν ὑποτίθεται τὴν θεῖαν φύσιν ἀκατάληπτον οὔσαν παντελῶς καὶ ἀνεῖκαστον διὰ μόνης τῆς ἐνεργείας γινώσκεσθαι, ἡ δὲ τὴν εὐαγγελικὴν χάριν προαναφωνεῖσθαι λέγει διὰ τῶν λόγων τούτων ὑπὸ τῆς νύμφης, ἐπὶ τῷ ἀκροατῇ ποιησόμεθα τὴν προσφυσεστέρα τε καὶ μᾶλλον τοῖς ὑποκειμένοις ἀρμόζουσαν πρὸ τῆς ἐτέρας ἐκλέξασθαι. πλὴν ὅτιπερ ἂν νομισθῆ ψυχωφελέστερον εἶναι, γένοιτο ἂν ἡμῖν δι' ἑκατέρου τῶν εἰρημένων αὐτάρκης ἢ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὀδηγία· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ γνῶναι, ὅτι τοῦ θεοῦ τὸ γνωστὸν κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνὴν διὰ τῆς τοῦ κόσμου κτίσεως νοούμενον καθορᾶται, τῆς περὶ τῶν ἀκαταλήπτων πολυπραγμοσύνης φεισόμεθα, ὡς ἂν μὴ διὰ τοῦ φυσιολογεῖσθαι τὴν ἀνέφικτόν τε καὶ ἀνεκφώνητον φύσιν ὕλην λάβοι κατὰ τῆς ἀληθείας ἢ αἵρεσις· εἰ δὲ πρὸς τὸ εὐαγγέλιον βλέπειν τὸ αἰνίγμα τῆς χειρὸς ὑποθώμεθα, καὶ οὕτω βεβαιοτέρα ἡμῖν τῶν μυστικῶν δογμάτων ἢ πίστις γενήσεται διὰ 6.340 τῆς προαναφωνήσεως τῶν δογμάτων προσλαβοῦσα τὸ ἀναμφίβολον, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Λόγος ιβ' Ἀνέστην ἐγὼ ἀνοῖξαι τῷ ἀδελφιδῷ μου, <αἱ> χεῖρές μου ἔσταξαν σμύρναν, οἱ δάκτυλοί μου σμύρναν πλήρη. ἐπὶ χεῖρας τοῦ κλειθροῦ.

Ἦνοιξα ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου, ἀδελφιδός μου παρήλθεν, ἡ ψυχὴ μου ἐξήλθεν ἐν λόγῳ αὐτοῦ. ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν, ἐκάλεσα αὐτόν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. Εὐροσάν με οἱ φύλακες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει, ἐπάταξάν με,

έτραυμάτισάν με, ἦσαν τὸ θέριστρον ἀπ' ἐμοῦ οἱ φύλακες τῶν τειχέων. Οἱ τὴν διαπόντιον ἀποδημίαν κατ' ἐλπίδα πλούτου στελλόμενοι, ὅταν ἤδη τὴν ὀλκάδα τοῦ λιμένος ἀποσαλεύσωσι 6.341 καὶ πρὸς τὸ πέλαγος στρέψη διὰ τῶν πηδαλίων τὴν πῶραν ὁ τῶν οἰάκων ὑπερκαθήμενος, εὐχὴν ποιοῦνται τῆς ναυτιλίας προοίμιον θεὸν γενέσθαι καθηγεμόνα σφίσι τῆς εὐπλοίας αἰτούμενοι. τὸ δὲ κεφάλαιόν ἐστιν αὐτοῖς τῆς εὐχῆς πνεῦμα προσηνές τε καὶ πλόϊμον ἐμπεσεῖν τῷ ἰστίῳ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ κυβερνήτου, κατὰ πρύμναν ἰστάμενον· οὐ καταθυμίως αὐτοῖς ἐπιπνέοντος ἡδεῖα μὲν ἢ θάλασσα γίνεται τοῖς ἡρεμαίοις κύμασι γλαφυρῶς ὑποφρίσσουσα, ἄλυπα δὲ τοῦ πελάγους τὰ πλάτη δι' εὐκολίας τῆς νεῶς ἐφιπταμένης καὶ ἐπολισθαινούσης τοῖς ὕδασι, πρὸ ὀφθαλμῶν δὲ ὁ πλοῦτος ὁ διὰ τῆς ἐμπορίας αὐτοῖς ἐλπιζόμενος ἤδη τῆς εὐπλοίας ἐγγυωμένης καὶ πρὸ τῆς πείρας τὴν εὐπορίαν. ἀλλὰ πρὸς ὅ τι βλέπων ἐντεῦθεν προοιμιάζομαι, δῆλον πάντως ἐστὶ τοῖς εὐμαθεστέροις τῶν ἀκροατῶν τὸ τῷ σκοπῷ τοῦ προοιμίου προκείμενον· μέγα πρόκειται τῷ λόγῳ τὸ πέλαγος τῆς τῶν θείων ῥητῶν θεωρίας, πολὺς δὲ διὰ τῆς ναυτιλίας ταύτης ὁ τῆς γνώσεως πλοῦτος ἐλπίζεται, ἢ δὲ ἔμψυχος αὕτη ναῦς, ἢ ἐκκλησία, ἐν παντὶ τῷ ἰδίῳ πληρώματι πρὸς τὸν πλοῦν τῆς ἐξηγήσεως βλέπει μετέωρος. 6.342 ἀλλ' οὐ πρότερον ἄπτεται τῶν οἰάκων ὁ κυβερνήτης λόγος, πρὶν ἂν ἐκ κοινοῦ γένηται τοῦ πληρώματος τῆς νεῶς πρὸς τὸν θεὸν ἢ εὐχή, ὡς ἐπιπνεῦσαι τε ἡμῖν τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος δύναμιν καὶ ἀνακινήσαι τῶν νοημάτων τὰ κύματα καὶ δι' αὐτῶν εὐπλοῦντα προαγαγεῖν δι' εὐθείας τὸν λόγον, ἵνα οὕτω πελάγιοι διὰ τῆς θεωρίας γενόμενοι τὸν τῆς γνώσεως πλοῦτον ἐμπορευσώμεθα, εἴπερ ἔλθοι διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τὸν λόγον πλησίστιον. Ἀρχὴ δὲ γενέσθω τοῦ λόγου τῶν θεοπνεύστων ῥημάτων ἢ μνήμη ἐπὶ λέξεως ἔχουσα οὕτως· Ἀνέστην ἐγὼ ἀνοίξαι τῷ ἀδελφιδῷ μου· <αῖ> χεῖρές μου ἔσταξαν σμύρναν, οἱ δάκτυλοί μου σμύρναν πλήρη. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐν ἡμῖν γενέσθαι τὸν ζῶντα λόγον (τὸν καθαρὸν λέγω καὶ ἀσώματον νυμφίον τὸν δι' ἀφθαρσίας καὶ ἀγιότητος ἑαυτῷ τὴν ψυχὴν συνοικίζοντα), εἰ μὴ τις διὰ τοῦ νεκρῶσαι τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς περιέλοιτο τὸ τῆς σαρκὸς παραπέτασμα καὶ οὕτως 6.343 ἀνοίξοι τῷ λόγῳ τὴν θύραν, δι' ἧς εἰς τὴν ψυχὴν εἰσοικίζεται, δῆλόν ἐστιν οὐ μόνον ἐκ τῶν θείων τοῦ ἀποστόλου δογμάτων ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων παρὰ τῆς νύμφης· Ἀνέστην γάρ, φησὶν, ἀνοίξαι τῷ ἀδελφιδῷ μου διὰ τοῦ ποιῆσαι τὰς χεῖράς μου τῆς σμύρνης πηγὰς ἀφ' ἑαυτῶν ρεούσας τὸ ἄρωμα καὶ πλήρωμα τῶν δακτύλων δεῖξαι τὴν σμύρναν. τὸν γὰρ τρόπον, δι' οὗ ἀνοίγεται τῷ νυμφίῳ ἢ θύρα, φησὶ διὰ τῶν εἰρημένων ὅτι διὰ τοῦ συνταφῆναι αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον ἀνέστην· οὐ γὰρ ἂν ἐνήργησεν ἢ ἀνάστασις μὴ προκαθηγησαμένης τῆς ἐκουσίου νεκρότητος. ἐνδείκνυται δὲ τὸ ἐκούσιον ἢ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῆς ἀπορρέουσα τῆς σμύρνης σταγῶν καὶ τὸ πεπληρῶσθαι τοὺς δακτύλους αὐτῆς τοῦ ἀρώματος τούτου· οὐ γὰρ ἐτέρωθεν ἐγγενέσθαι τῇ χειρὶ λέγει τὴν σμύρναν (ἢ γὰρ ἂν ἐνομίσθη διὰ τούτου περιστατικὸν αὐτῇ καὶ ἀκούσιον συμβῆναι τὸ διὰ τῆς σμύρνης δηλούμενον), ἀλλ' αὐτὰς φησι τὰς χεῖρας (σημαίνει δὲ διὰ τῶν 6.344 χειρῶν τὰς ἐνεργητικὰς τῆς ψυχῆς κινήσεις) ἀφ' ἑαυτῶν στάξει τὴν σμύρναν, τὴν οἴκοθεν ἐκ προαιρέσεως τῶν σωματικῶν παθημάτων γινομένην νέκρωσιν διὰ τούτου σημαίνων, ἦν ἐν πᾶσι τοῖς δακτύλοις πεπληρῶσθαι λέγει, τὰ καθ' ἕκαστον εἶδη τὰ διηρημένως δι' ἀρετῆς σπουδαζόμενα τῷ τῶν δακτύλων διερμηνεύων ὀνόματι· ὡς εἶναι πάντα τὸν νοῦν τῶν λεγομένων τοιοῦτον, ὅτι ἔλαβον δύναμιν ἀναστάσεως διὰ τοῦ νεκρῶσαι τὰ μέλη μου τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐκουσίως μοι τῆς τῶν τοιούτων μελῶν ἐνεργηθείσης νεκρώσεως, οὐ παρ' ἄλλου ταῖς χερσὶν ἐντεθείσης τῆς σμύρνης ἀλλ' ἐκ τῆς ἐμῆς προαιρέσεως ἀπορρεούσης, ὡς καὶ πᾶσι τοῖς κατ' ἀρετὴν ἐπιτηδεύμασιν, ἅπερ δακτύλους ὠνόμασεν, ἀνελλιπῆ τὴν τοιαύτην ἐνοραῖσθαι διάθεσιν· ἔστι γὰρ ἐπὶ τῶν ἀτελῶς τὴν ἀρετὴν μετιόντων ἰδεῖν

ἐνὶ μὲν αὐτούς τινι τεθνεῶτας πάθει ἐν ἑτέροις δὲ ζῶντας, καθάπερ ὀρῶμέν τινας νεκροῦντας μὲν ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀκόλαστον, ἂν οὕτω τύχη, τρέφοντας δὲ δι' ἐπιμελείας τὸν τύφον ἢ ἕτερόν τι πάθος τὸ τῆ ψυχῆ λυμαινόμενον, οἷον τὸ φιλοχρήματον ἢ τὸ ὀργίλον ἢ τὸ φιλόδοξον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, οὐ κακῶς ἐν τῆ ψυχῆ ζῶντος οὐκ ἔστι 6.345 πλήρεις τοὺς δακτύλους ἐπιδειῖσαι τῆς συμύρνης· οὐ γὰρ διὰ πάντων φαίνεται τῶν ἐπιτηδευμάτων ἢ τοῦ κακοῦ νέκρωσίς τε καὶ ἀλλοτριώσις, πάντων δὲ πληρωθέντων τῶν τοιούτων δακτύλων τῆς νοηθείσης συμύρνης καὶ ἀνίσταται ἢ ψυχὴ καὶ ἀνοίγει τῷ νυμφίῳ τὴν εἴσοδον. διὰ τοῦτο τάχα καὶ ὁ μέγας Παῦλος καλῶς νοήσας τὴν τοῦ δεσπότου φωνὴν ἢ φησιν ὅτι οὐκ ἔστι φυῆναι στάχυν, ἐὰν μὴ προδιαλυθῆ τῷ θανάτῳ ὁ κόκκος, τοῦτο κηρύσσει τῆ ἐκκλησίᾳ τὸ δόγμα ὅτι χρὴ θάνατον τῆς ζωῆς καθηγῆσασθαι, ὡς οὐκ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἐν ἀνθρώπῳ τὴν ζωὴν γενέσθαι, εἰ μὴ διὰ θανάτου λάβοι τὴν ἀροδοῦν· διπλῆς γὰρ ἐν ἡμῖν οὔσης τῆς φύσεως, τῆς μὲν λεπτῆς τε καὶ νοερᾶς καὶ κούφης, τῆς δὲ παχείας καὶ ὑλικῆς καὶ βαρείας, ἀνάγκη πᾶσα ἀσύμβατον πρὸς τὴν ἑτέραν ἐν ἑκατέρᾳ τούτων τὴν ὀρμὴν εἶναι καὶ ἰδιάζουσιν· τὸ μὲν γὰρ νοερόν τε καὶ κοῦφον οἰκείαν ἔχει τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω φορὰν, τὸ δὲ βαρὺ καὶ ὑλῶδες ἀεὶ πρὸς τὸ κάτω ῥέπει καὶ φέρεται. ἐξ ἐναντίου τοίνυν γινομένης αὐτοῖς φυσικῶς τῆς κινήσεως οὐκ ἔστιν εὐδοκῆσθαι τὸ ἕτερον μὴ ἀτονήσαντος τοῦ ἄλλου πρὸς τὴν κατὰ φύσιν φορὰν. μέση δὲ ἀμφοῖν ἐστῶσα ἢ αὐτεξούσιος ἡμῶν δύναμις τε καὶ προαίρεσις δι' ἑαυτῆς ἐμποιεῖ καὶ τόνον τῷ κάμνοντι καὶ 6.346 ἀτονίαν τῷ κατισχύοντι· ἐν ᾧ γὰρ ἂν γένηται μέρος, τούτῳ δίδωσι κατὰ τοῦ ἄλλου τὰ νικητήρια. οὕτως ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἐπαινεῖται μὲν ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος (οὗτος γὰρ ἔστι κατὰ γὰρ τὸν ἐμὸν λόγον ἢ καλῶς τῶν ἐν ἡμῖν ἐπιστατοῦσα προαίρεσις· ἐπαινεῖται γὰρ ὅτι τρέφει τὴν οἰκετείαν τοῦ δεσπότου διὰ τῆς τῶν ἐναντίων νεκρώσεως· ἢ γὰρ ἐκείνων φθορὰ τροφή τε καὶ εὐεξία τῶν κρειττόνων ἐστίν), κατηγορεῖται δὲ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ὁ διὰ τοῦ τοῖς μεθύουσι συνεῖναι πληγαῖς αἰκίζόμενος τὴν τοῦ θεοῦ οἰκετείαν· πληγὴ γὰρ ἐστὶν ὡς ἀληθῶς κατὰ τῶν ἀρετῶν ἢ τῆς κακίας εὐημερία. οὐκοῦν καλῶς ἔχει τὸν προφητικὸν ζηλώσαντας λόγον πρῶϊαν ἑαυτοῖς ποιεῖν διὰ τοῦ ἀποκτεῖναι Πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς τοῦ ἐξολεθρεῦσαι ἐκ πόλεως κυρίου (ψυχὴ δὲ ἢ πόλις) πάντας τοὺς λογισμοὺς τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν, ὧν ὁ ὄλεθρος ζωὴ γίνεται τῶν ἀμεινόνων. οὕτως οὖν διὰ τοῦ θανάτου ζῶμεν, ὅταν τῶν ἐν ἡμῖν, καθὼς φησὶν ὁ προφήτης, τὸ μὲν ἀποκτεῖναι τὸ δὲ ζωοποιήσῃ ὁ λόγος ὁ εἰπὼν ὅτι Ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν 6.347 ποιήσω, ὡς καὶ ὁ Παῦλος ἀποθανῶν ἔζη καὶ ἀσθενῶν ἴσχυε καὶ δεδεμένος ἐνήργει τὸν δρόμον καὶ πτωχεύων ἐπλούτιζε καὶ πάντα κατεῖχεν ἔχων οὐδέν, Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ σώματι περιφέρων καὶ πάντοτε τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ φανερῶν. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προτεθέν ἐπανέλθωμεν· ὅτι διὰ θανάτου ἢ ψυχὴ ἐκ τοῦ θανάτου ἀνίσταται (ἐὰν γὰρ μὴ ἀποθάνῃ, νεκρὰ διὰ παντὸς μένει καὶ τῆς ζωῆς ἀπαράδεκτος· ἐκ δὲ τοῦ ἀποθανεῖν ἐν ζωῇ γίνεται πᾶσαν ἀποθεμένη νεκρότητα), καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐκ τοῦ προκειμένου ῥητοῦ βεβαιοῦται τὸ δόγμα οὕτως εἰπούσης τῆς νύμφης ὅτι Ἀνέστην ἐγὼ ἀνοῖξαι τῷ ἀδελφιδῶ μου· αἱ χεῖρές μου ἔσταξαν συμύρναν, οἱ δάκτυλοί μου συμύρναν πλήρη. θανάτου δὲ σύμβολον εἶναι τὴν συμύρναν οὐκ ἂν τις ἀμφιβάλοι τῶν ταῖς θείαις ὠμιληκότων γραφαῖς. πῶς οὖν ὁ θάνατος ἡμᾶς ἐκ τοῦ θανάτου ἀνίστησιν, ἐπιζητεῖν οἴμαι τινὰς τὸν περὶ τούτου λόγον εὐκρινεῖσθαι σαφέστερον. ἐροῦμεν τοίνυν ὅπως ἂν οἷόν τε ἢ τάξιν τινὰ δι' ἀκολουθίας ἐπιθέντες τῷ λόγῳ. πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς καλὰ λίαν εἶναι ὁ τῆς κοσμογενείας λόγος μαρτύρεται. ἐν δὲ τῶν λίαν καλῶν ἦν καὶ ὁ ἄνθρωπος, μᾶλλον δὲ πλεῖον 6.348 τῶν ἄλλων κεκοσμημένος τῷ κάλλει· τί γὰρ ἂν ἕτερον οὕτως εἶη καλὸν ὡς τὸ τοῦ ἀκηράτου κάλλους ὁμοίωμα; εἰ δὲ πάντα καλὰ λίαν, ἐν δὲ τοῖς πᾶσιν ἢ καὶ πρὸ πάντων ὁ ἄνθρωπος ἦν, οὐκ ἦν πάντως ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁ θάνατος·

οὐ γὰρ ἂν καλὸν τι ὁ ἄνθρωπος ἦν, εἴπερ εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τῆς τοῦ θανάτου κατηφείας τὸν σκυθρωπὸν χαρακτήρα. ἀλλὰ τῆς αἰδίου ζωῆς ἀπεικόνισμα ὢν καὶ ὁμοίωμα καλὸς ἦν ὡς ἀληθῶς καὶ λίαν καλὸς τῷ φαιδρῷ τῆς ζωῆς χαρακτήρι καλλωπιζόμενος. ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ θεῖος παράδεισος διὰ τῆς εὐκαρπίας τῶν δένδρων βρύων ζωῆν, καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ θεοῦ ζωῆς ἦν νόμος τὸ μὴ ἀποθανεῖν παραγγέλλουσα. ὄντος δὲ κατὰ τὸ μέσον τῆς τοῦ παραδείσου φυτείας τοῦ τὴν ζωὴν βρύοντος ξύλου, τί ποτε χρὴ τὸ ξύλον νοεῖν ἐκεῖνο οὐδὲ ὁ καρπὸς ἢ ζωὴ, καὶ τοῦ θανατηφόρου δὲ ξύλου, οὐ καλὸν ἅμα καὶ κακὸν εἶναι τὸν καρπὸν ἀποφαίνεται ὁ λόγος, καὶ 6.349 αὐτοῦ κατὰ τὸ μέσον ὄντος τοῦ παραδείσου, ἀδυνάτου δὲ ὄντος ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τοῖς δύο ξύλοις χώραν γενέσθαι; ὁπότερον γὰρ ἂν δώμεν ἐξ ἀμφωτέρων ἐπέχειν τὸ μέσον, κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην τὸ ἕτερον τῆς τοῦ μέσου χώρας πάντως ἐξείργεται· πρὸς γὰρ τὸ περιέχον ἢ ἀκριβῆς τοῦ μέσου θέσις καταλαμβάνεται, ὅταν ἴσοις ἀπαντοχόθεν τοῖς διαστήμασιν ἀπέχη τοῦ πέρατος. ἐπειδὴν τοίνυν ἐν δι' ἀκριβείας ἢ τοῦ κύκλου τὸ μέσον, οὐκ ἂν γένοιτο μηχανὴ τοῦ αὐτοῦ μένοντος κύκλου δύο κέντρα κατὰ τὸ μέσον χώραν εὐρεῖν· εἰ γὰρ ἕτερον παρατεθεῖ κέντρον τῷ προλαβόντι, πρὸς τοῦτο κατ' ἀνάγκην συμμετατεθέντος τοῦ κύκλου ἔξω τοῦ μέσου τὸ πρότερον γίνεται τῆς τοῦ κύκλου περιοχῆς τῷ δευτέρῳ κέντρῳ περιγραφείσης. ἀλλὰ μὴν ἐν τῷ μέσῳ φησὶν εἶναι τοῦ παραδείσου καὶ τοῦτο καὶ τοῦτο, καίτοι ἐναντίως πρὸς ἄλληλα κατὰ τὴν δύναμιν ἔχοντα, τό τε ζωοποιὸν λέγω ξύλον καὶ οὐ θάνατος ἦν ὁ καρπός, ὅπερ ἁμαρτίαν ὁ Παῦλος ὠνόμασεν εἰπὼν ὅτι Καρπὸς ἁμαρτίας ὁ θάνατος. νοῆσαι ἄρα προσήκει διὰ τῆς τῶν εἰρημένων φιλοσοφίας τοῦτο τὸ δόγμα ὅτι τῆς μὲν τοῦ θεοῦ φυτείας τὸ μεσαιτάτον ἐστὶν ἡ ζωὴ, ὁ δὲ θάνατος ἀφύτευτος καθ' ἑαυτὸν ἐστὶ καὶ ἄρριζος ἰδίαν οὐδαμοῦ χώραν ἔχων, τῇ δὲ στερήσει τῆς ζωῆς 6.350 ἐμφυτεύεται, ὅταν ἀργήσῃ τοῖς ζῶσιν ἢ μετουσία τοῦ κρεῖττονος. ἐπεὶ οὖν ἐν τῷ μέσῳ τῶν θείων φυτῶν ἐστὶν ἡ ζωὴ, τῇ δὲ ἀποπτώσει ταύτης ἐνουφίσταται ἡ τοῦ θανάτου φύσις, διὰ τοῦτο καὶ τὸ θανατηφόρον ξύλον ὁ τὸ δόγμα τοῦτο δι' αἰνιγμάτων φιλοσοφήσας ἐν τῷ μέσῳ εἶναι τοῦ παραδείσου λέγει, οὐδὲ τὸν καρπὸν εἶπε σύμμικτον ἔχειν ἐκ τῶν ἐναντίων τὴν δύναμιν· τὸ γὰρ αὐτὸ καλὸν τε εἶναι ἅμα καὶ κακὸν διωρίσατο, τῆς ἁμαρτίας οἶμαι διὰ τούτου τὴν φύσιν ὑπαινιττόμενος. ἐπειδὴ γὰρ πάντων τῶν διὰ κακίας ἐνεργουμένων ἡδονὴ τις καθηγείται πάντως καὶ οὐκ ἔστιν εὐρεῖν ἁμαρτίαν ἡδονῆς διεζευγμένην, ὅσα τε διὰ θυμοῦ καὶ ὅσα δι' ἐπιθυμίας γίνεται πάθη, τούτου χάριν καὶ καλὸς ὁ καρπὸς ὀνομάζεται κατὰ τὴν ἡμαρτημένην τοῦ καλοῦ κρίσιν τοῖς τὸ καλὸν ἐν ἡδονῇ τιθεμένοις τοιοῦτος δοκῶν. πονηρὸς δὲ μετὰ ταῦτα τῇ πικρᾷ τῆς βρώσεως ἀναδόσει εὐρίσκειται κατὰ τὴν παροιμιώδη φωνὴν ἢ φησι Μέλι τῶν χειλέων τῆς κακίας ἀποστάζειν, ἢ πρὸς καιρὸν μὲν λιπαίνει τὸν φάρυγγα, μετὰ ταῦτα δὲ πικρότερον χολῆς τοῖς κακῶς γλυκανθεῖσιν εὐρίσκειται. ἐπειδὴ τοίνυν ἀποστάς τῆς τῶν ἀγαθῶν παγκαρπίας ὁ ἄνθρωπος τοῦ φθοροποιοῦ καρποῦ διὰ τῆς παρακοῆς ἐνεπλήσθη (ὄνομα δὲ τοῦ καρποῦ τούτου ἡ θανατοποιὸς ἁμαρτία), εὐθὺς ἐνεκρώθη τῷ κρεῖττονι 6.351 βίῳ τὴν ἄλογον καὶ κτηνώδη ζωὴν τῆς θειοτέρας ἀνταλλαξάμενος. καὶ καταμιχθέντος ἅπαξ τοῦ θανάτου τῇ φύσει συνδιεξήλθε ταῖς τῶν τικτομένων διαδοχαῖς ἢ νεκρότης. ὅθεν νεκρὸς ἡμᾶς διεδέξατο βίος αὐτῆς τρόπον τινὰ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀποθανούσης· νεκρὰ γὰρ ἀντικρὺς ἐστὶν ἡμῶν ἢ ζωὴ τῆς ἀθανασίας ἐστερημένη. διὰ τοῦτο ταῖς δύο ταύταις ζωαῖς μεσιτεύει ὁ Ἐν μέσῳ τῶν δύο ζῶων γινωσκόμενος, ἵνα τῇ ἀναιρέσει τῆς χειρόνος δῶ τῇ ἀκηράτῳ τὰ νικητήρια. ὡςπερ τοίνυν τῷ ἀποθανεῖν τῇ ἀληθινῇ ζωῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν νεκρὸν τοῦτον μετέπεσε βίον, οὕτως ὅταν ἀποθάνῃ τῇ νεκρᾷ ταύτῃ καὶ κτηνώδει ζωῇ, πρὸς τὴν αἰεὶ ζῶσαν ἀντιμεθίσταται, ὡς ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῇ μακαρίᾳ γενέσθαι ζωῇ μὴ νεκρὸν τῇ ἁμαρτίᾳ γενόμενον. οὐ χάριν ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ τὸ μέσον ἐκάτερον τῶν

ξύλων εἶναι ὑπὸ τοῦ λόγου πεφιλοσόφηται ὡς τοῦ μὲν φύσει ὄντος, τοῦ δὲ ἐπιγινόμενου τῷ ὄντι διὰ στερήσεως· ἐκ γὰρ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ διὰ μετουσίας τε καὶ στερήσεως ἢ ἀντιμετάστασις γίνεται καὶ ζωῆς καὶ θανάτου ἐπειδὴ ὁ νεκρωθεὶς τῷ ἀγαθῷ ζῆ τῷ κακῷ καὶ ὁ νεκρὸς ἐν κακίᾳ 6.352 γενόμενος πρὸς τὴν ἀρετὴν ἀνεβίω. οὐκοῦν καλῶς πλήρεις δείκνυσι τῆς σμύρνης τὰς ἑαυτῆς χεῖρας ἢ νύμφη διὰ τῆς ἐν πάσῃ τῇ κακίᾳ νεκρότητος ἀνισταμένη πρὸς τὸ ἀνοῖξαι τῷ λόγῳ τὴν εἰς ἑαυτὴν εἴσοδον· ζωὴ δὲ ὁ λόγος ὃν εἰσοικίζεται. Πρὸς τοσοῦτον δὲ μέγεθος ἐπαρθεῖσα διὰ τῶν θεωρηθέντων ἡμῖν ἢ πρὸς τὸν θεὸν ὁρῶσα ψυχὴ Οὐπω, καθὼς φησιν ὁ Παῦλος, οὕτως ἔγνω καθὼς δεῖ γινῶναι, οὐδὲ λογίζεται ἑαυτὴν κατειληφέναι, ἀλλ' ἔτι πρὸς τὸ ὑπερκείμενον τρέχει Τοῖς ἔμπροσθεν ἑαυτὴν ἐπεκτείνουσα. ἢ γὰρ ἀκολουθία τῶν ἐφεξῆς λόγων ταῦτα νοεῖν περὶ αὐτῆς ὑποτίθεται· Ἐπὶ χεῖρας τοῦ κλειθροῦ ἦνοιξα ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου, καὶ ἐπήγαγεν ὅτι Ἀδελφιδός μου παρήλθεν, ἢ ψυχὴ μου ἐξῆλθεν ἐν λόγῳ αὐτοῦ. διδάσκει γὰρ διὰ τούτων ἡμᾶς ὅτι ἐπὶ τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης δυνάμεως εἰς καταλήψεώς ἐστι τρόπος οὐ τὸ στήναι περὶ τὸ κατειλημμένον ἀλλὰ τὸ ἀεὶ ζητοῦντα τὸ πλεῖον τοῦ καταληφθέντος μὴ ἴστασθαι. ἢ γὰρ πλήρης γενομένη τῆς σμύρνης πᾶσι τοῖς τοῦ βίου ἐπιτηδεύμασιν, ἅπερ δακτύλους τροπικῶς ὀνομάζει, τὴν 6.353 πρὸς τὸ κακὸν ἐπισημαίνουσα νέκρωσιν καὶ τὸ ἐκούσιον τῆς ἀρετῆς διὰ τοῦ οἴκοθεν ἀποστάξει τῶν χειρῶν τὴν σμύρναν ἐνδειξαμένη ἄψασθαί φησι τὰς χεῖρας ἑαυτῆς τοῦ κλειθροῦ, τουτέστι τὰ ἔργα ἑαυτῆς ἐγγίσει λέγει τῇ στενῇ καὶ τεθλιμμένῃ εἰσόδῳ ἢς τὸ κλειθρον ἐγχειρίζει τοῖς κατὰ Πέτρον ὁ λόγος. ἀνοίγει τοίνυν δι' ἑκατέρων ἑαυτῆς τῆς βασιλείας τὴν θύραν, διὰ τε τῶν χειρῶν δι' ὧν τὰ ἔργα δηλοῦται καὶ διὰ τοῦ κλειθροῦ τῆς πίστεως· δι' ἀμφοτέρων γὰρ τούτων, ἔργων τε λέγω καὶ πίστεως, ἢ κλείς τῆς βασιλείας ἡμῖν ὑπὸ τοῦ λόγου κατασκευάζεται. ὅτε τοίνυν ἤλπισε κατὰ τὸν Μωϋσέα γνωστῶς ἐμφανήσεσθαι αὐτῇ τοῦ ποθουμένου τὸ πρόσωπον, τότε παρήλθε τὴν κατάληψιν αὐτῆς ὁ ζητούμενος. φησὶ γὰρ ὅτι Ἀδελφιδός μου παρήλθεν, οὐ καταλιπὼν τὴν ἐπομένην αὐτῷ ψυχὴν ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκόμενος· Ἡ ψυχὴ γὰρ μου φησιν ἐξῆλθεν ἐν λόγῳ αὐτοῦ. ὦ μακαρίας ἐξόδου ἐκείνης ἦν ἐξέρχεται ἢ τῷ λόγῳ ἐπομένη ψυχὴ. Κύριος φυλάξει τὴν ἔξοδόν σου καὶ τὴν εἴσοδόν σου, φησὶν ὁ προφήτης. αὕτη ἐστὶν ὡς ἀληθῶς ἢ ὑπὸ τοῦ θεοῦ φυλασσομένη τοῖς ἀξίοις ἔξοδος ἅμα καὶ 6.354 εἴσοδος γινομένη· ἢ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἔσμεν ἔξοδος τῶν ὑπερκειμένων ἀγαθῶν εἴσοδος γίνεται. ταύτην οὖν ἐξῆλθεν ἢ ψυχὴ τὴν ἔξοδον ὀδηγῶ κεχηρημένη τῷ λόγῳ τῷ εἰπόντι ὅτι Ἐγὼ εἶμι ἢ ὁδὸς καὶ ἡ θύρα, καὶ ὅτι Δι' ἐμοῦ ἕαν τις εἰσέλθῃ, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, οὐδέποτε οὔτε τοῦ εἰσιέναι λήγων οὔτε τοῦ ἐξιέναι παυόμενος, ἀλλὰ πάντοτε διὰ προκοπῆς εἰς τὰ ὑπερκείμενα εἰσιῶν καὶ ἀεὶ τῶν κατειλημμένων ἔξω γινόμενος. οὕτω παρήλθέ ποτε καὶ τὸν Μωϋσέα τὸ ποθούμενον ἐκεῖνο πρόσωπον τοῦ κυρίου καὶ οὕτως ἢ ψυχὴ τοῦ νομοθέτου ἀεὶ ἔξω ἐγένετο τοῦ ἐν ᾧ ἦν ἐπομένη προϊόντι τῷ λόγῳ. τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὰς ἀναβάσεις ἐκείνας ἃς ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς, ὁ ἀεὶ μέγας γινόμενος καὶ μηδέποτε ἰστάμενος τῆς ἐπὶ τὸ μείζον ἀυξήσεως; ηὐξήθη κατ' ἀρχὰς ὅτε τῆς τῶν Αἰγυπτίων βασιλείας ὑψηλότερον τὸν ὄνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ ἐποίησατο Μᾶλλον ἐλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν· ηὐξήθη πάλιν ὅτε καταπονούντος τὸν Ἑβραῖον τοῦ Αἰγυπτίου θανατοῖ τὸν ἀλλόφυλον ὑπὲρ τοῦ Ἰσραηλίτου ἀγωνιζόμενος. νοεῖς δὲ πάντως ἐν τούτοις τὸν τῆς αὐξήσεως τρόπον μεταβαλὼν τὴν ἱστορίαν εἰς τροπικὴν θεωρίαν. πάλιν 6.355 ἑαυτοῦ μείζων ἐγένετο ἀπεριήχτητον τὴν ζωὴν φυλάσσων διὰ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ φιλοσοφίας ἐν χρόνῳ πολλῷ. εἶτα τῷ πυρὶ τῷ ἐπὶ τῆς βάρου φωτίζεται. μετὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀκοὴν ταῖς τοῦ φωτὸς ἀκτῖσι διὰ τοῦ λόγου περιαιγάζεται. γυμνοῖ πρὸς τούτοις τῆς νεκρᾶς περιβολῆς τὰς ἑαυτοῦ βάσεις, ἀναλίσκει τῇ ράβδῳ τοὺς Αἰγυπτίους δράκοντας, ἐξαιρεῖται τῆς

τυραννίδος τοῦ Φαραῶ τὸ ὁμόφυλον, ὀδηγεῖται διὰ νεφέλης, διαιρεῖ τὸ πέλαγος, ὑποβρύχιον ποιεῖ τὴν τυραννίδα, γλυκαίνει τὴν Μερράν, παίει τὴν πέτραν, ἐμφορεῖται τῆς τῶν ἀγγέλων τροφῆς, τῶν σαλπίγγων ἀκούει, τοῦ καιομένου ὄρους κατατολμᾷ, τῆς ἀκρωρείας ἄπτεται, τὴν νεφέλην ὑπέρχεται, ἐντὸς τοῦ γνόφου γίνεται ἐν ᾧ ἦν ὁ θεός, τὴν διαθήκην δέχεται, ἥλιος γίνεται ἀπροσπέλαστον τοῖς προσεγγίζουσιν ἐκ τοῦ προσώπου τὸ φῶς ἀπαστρέπτων. καὶ πῶς ἂν τις πάσας αὐτοῦ τὰς ἀναβάσεις καὶ τὰς ποικίλας θεοφανεῖας διεξέλθοι τῷ λόγῳ; ἀλλ' ὅμως ὁ τοσοῦτος, ὁ τοιοῦτος, ὁ ἐν τοσοῦτοις γενόμενος καὶ διὰ τοσοῦτων πρὸς τὸν θεὸν 6.356 ὑψωθεὶς ἔτι ἀπλήστως τῆς ἐπιθυμίας ἔχει τοῦ πλείονος καὶ τοῦ κατὰ πρόσωπον ἰδεῖν τὸν θεὸν ἰκέτης γίνεται καίτοι μαρτυρήσαντος ἤδη τοῦ λόγου τῆς κατὰ πρόσωπον αὐτὸν ὁμιλίας ἠξιώσθαι. ἀλλ' ὅμως οὔτε τὸ ὡς φίλον φίλῳ προσδιαλέγεσθαι οὔτε ἡ στόμα κατὰ στόμα γινομένη αὐτῷ πρὸς τὸν θεὸν ὁμιλία τῆς τῶν ἀνωτέρων αὐτὸν ἐπιθυμίας ἴσθησιν, ἀλλ' εἰ εὕρηκα χάριν, φησὶν, ἐνώπιόν σου, ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν γνωστῶς. καὶ ὁ τὴν αἰτηθεῖσαν χάριν δώσειν ἐπαγγελάμενος, ὁ εἰπὼν Ἔγνων σε παρὰ πάντας, παρέρχεται αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θείου τόπου ἐν τῇ πέτρᾳ ὑπὸ τῆς θείας χειρὸς σκεπαζόμενον, ὥστε μόγις ἰδεῖν μετὰ τὴν πάροδον αὐτοῦ τὰ ὀπίσθια, διδάσκων, οἶμαι, διὰ τούτων ὁ λόγος ὅτι ὁ ἰδεῖν τὸν θεὸν ἐπιθυμῶν ἐν τῷ αἰεὶ αὐτῷ ἀκολουθεῖν ὄρα τὸν ποθούμενον καὶ ἡ τοῦ προσώπου αὐτοῦ θεωρία ἐστὶν ἡ ἄπαυστος πρὸς αὐτὸν πορεία διὰ τοῦ κατόπιν ἐπεσθαι τῷ λόγῳ κατορθουμένη. οὕτω τοίνυν καὶ νῦν ἡ ψυχὴ, ὅτε ἀνέστη διὰ τοῦ θανάτου, ὅτε ἐπληρώθη τῆς συμύνης, ὅτε προσήγαγε τῷ κλείθρῳ διὰ τῶν ἔργων τὰς χεῖρας καὶ εἰσοικίσασθαι τὸν ποθούμενον ἤλπισε, τότε ὁ μὲν παρέρχεται, 6.357 ἡ δὲ ἐξέρχεται οὐκέτι μένουσα ἐν οἷς ἦν, ἀλλὰ τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ πρόσω προηγουμένῳ ἐφεπομένη. Ὁ δὲ ἐφεξῆς λόγος μᾶλλον ἡμῖν βεβαιοῖ τὴν προθεωρηθεῖσαν διάνοιαν ὅτι οὐκ ἐν τῷ καταλαμβάνεσθαι τὸ μέγεθος τῆς θείας γνωρίζεται φύσεως ἀλλ' ἐν τῷ παριέναι πᾶσαν καταληπτικὴν φαντασίαν καὶ δύναμιν· ἡ γὰρ ἐκβάσα ἤδη τὴν φύσιν ψυχῆς, ὡς ἂν μηδενὶ τῶν συνηθῶν πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν ἀοράτων κωλύοιτο, οὔτε ζητοῦσα τὸ μὴ εὐρισκόμενον ἴσταται οὔτε καλοῦσα τὸ ἀνεκφώνητον παύεται, φησὶ γὰρ ὅτι Ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν. πῶς γὰρ ἂν εὐρεθείη ὃν μηνύει τῶν γινωσκομένων οὐδέν, οὐκ εἶδος, οὐ χρῶμα, οὐ περιγραφή, οὐ ποσότης, οὐ τόπος, οὐ σχῆμα, οὐ στοχασμός, οὐκ εἰκασμός, οὐκ ἀναλογία; ἀλλὰ πάσης καταληπτικῆς ἐφόδου ἐξώτερος αἰεὶ εὐρισκόμενος ἐκφεύγει πάντως τὴν τῶν ζητούντων λαβὴν, διὰ τοῦτο φησὶν Ἐζήτησα αὐτόν, διὰ τῶν ἐρευνητικῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἐν λογισμοῖς καὶ νοήμασι, καὶ πάντων ἐξώτερος ἦν τὸν προσεγγισμὸν τῆς διανοίας διαδιδράσκων. ὁ δὲ παντὸς γνωριστικοῦ χαρακτήρος ἐξώτερος αἰεὶ εὐρισκόμενος πῶς ἂν διὰ τινος ὀνοματικῆς σημασίας περιληφθεῖ; τούτου χάριν ἐπινοεῖ 6.358 μὲν παντοίαν ὀνομάτων δύναμιν εἰς τὴν τοῦ ἀφράστου ἀγαθοῦ σημασίαν, ἠτᾶται δὲ πᾶσα φραστικὴ λόγου δύναμις καὶ τῆς ἀληθείας ἐλάττων ἐλέγχεται. διὸ φησὶν ὅτι ἐγὼ μὲν ἐκάλουν ὡς ἐδυνάμην ἐπινοοῦσα φωνὰς ἐνδεικτικὰς τῆς ἀφράστου μακαριότητος, ὁ δὲ κρείττων ἦν τῆς τῶν σημαινομένων ἐνδείξεως. οἷον δὴ ἐποίει πολλάκις καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ μυριοῖς ὀνόμασι τὸ θεῖον καλῶν καὶ ἠτᾶσθαι τῆς ἀληθείας ὁμολογῶν· Σὺ γάρ, φησὶν, ὁ θεὸς οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός, καὶ ἰσχύς καὶ στερέωμα καὶ καταφυγὴ καὶ δύναμις καὶ βοήθῃς καὶ ἀντιλήπτωρ καὶ κέρας σωτηρίας καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ πάλιν ὁμολογεῖ ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν πάσῃ τῇ γῆ οὐχὶ γινώσκε ἀλλὰ θαυμάζεται· Ὡς θαυμαστόν γάρ, φησὶ, τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῆ. οὕτω φησὶ καὶ πρὸς τὸν Μανωὲ ὁ περὶ τοῦ παιδὸς αὐτῷ χρηματίσας, ὅτε ἠρωτήθη περὶ τοῦ ὀνόματος, ὅτι θαυμαστόν ἐστι τοῦτο καὶ κρείττον ἢ ὥστε ὑπ' ἀνθρωπίνης ἀκοῆς χωρηθῆναι. διὰ τοῦτο καὶ ἡ ψυχὴ τὸν λόγον καλεῖ μὲν ὡς δύναται, δύναται δὲ οὐχ ὡς βούλεται· βούλεται γὰρ πλεῖον ἢ δύναται.

οὐ μὴν οὐδὲ θελήσαι τοσοῦτον δύναται, 6.359 ὅσον ἐκεῖνός ἐστιν, ἀλλ' ὅσον βουληθῆναι ἢ προαίρεσις δύναται. ἐπεὶ οὖν ἀνέφικτός ἐστιν ὁ καλούμενος τῆ τοῦ καλοῦντος ὀρμῆ, διὰ τοῦτό φησιν· Ἐκάλεσα αὐτὸν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. Ὅσα δὲ τοῖς εἰρημένοις ἢ νύμφη προστίθησι, κἂν σκυθρωποτέραν κατὰ τὸ πρόχειρον ἔχη τὴν ἔνδειξιν, ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν βλέπειν καὶ τῆς τῶν ὑψηλοτέρων ἀναβάσεως ἔχεσθαι· φησὶ γὰρ ὅτι Εὐροσάν με οἱ φύλακες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει, ἐπάταξαν με, ἔτραυματίσαν με, ἦσαν τὸ θέριστρον ἀπ' ἐμοῦ οἱ φύλακες τῶν τειχέων. ταῦτα γὰρ ἴσως δόξει τισὶν ὀδυρομένης μᾶλλον ἢπερ εὐφραινομένης εἶναι τὰ ῥήματα, τὸ Ἐπάταξαν καὶ Ἐτραυματίσαν καὶ ἦσαν τὸ θέριστρον· τῷ δὲ ἀκριβῶς ἐπεσκεμμένῳ τὴν τῶν λεγομένων διάνοιαν μεγαλαυχουμένης ἐπὶ τοῖς καλλίστοις εἰσὶν αἱ φωναί. οὕτως δὲ γένοιτ' ἂν ἡμῖν καταφανὲς τὸ λεγόμενον· μικρὸν πρὸ τούτων ἐν τοῖς κατόπιν καθαρεύειν αὐτὴν παντὸς προκαλύμματος ὁ λόγος μαρτύρεται, ἐν οἷς φησιν ἐκ προσώπου τῆς νύμφης ὅτι Ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν; ἐνταῦθα δὲ πάλιν ἀφηρηθῆναι αὐτῆς λέγει τὸ θέριστρον. περιβόλαιον δὲ νυμφικόν ἐστὶ τὸ θέριστρον συγκαλύπτον μετὰ τῆς 6.360 κεφαλῆς καὶ τὸ πρόσωπον, καθὼς περὶ τῆς Ῥεβέκκας λέγει ἡ ἱστορία. πῶς οὖν ἡ γυμνωθεῖσα παντὸς περιβλήματος ἔτι τὸ θέριστρον ἔχει ὅπερ νῦν αὐτῆς ἀφαιροῦνται οἱ φύλακες; ἢ δῆλον διὰ τῶν εἰρημένων ἐστίν, ὅσον ἀπ' ἐκεῖνου πάλιν ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον διὰ προκοπῆς ἀνελήλυθεν; ἢ γὰρ ἀπεκδυσάμενη τὸν παλαιὸν χιτῶνα καὶ πάσης περιβολῆς καθαρεύσασα τοσοῦτον ἑαυτῆς γίνεται καθαρωτέρα, ὡς συγκρίσει τῆς ἄρτι γενομένης αὐτῆς καθαρότητος μὴ δοκεῖν ἀποδεδῶσθαι τὸ περιβόλαιον, ἀλλ' εὐρεῖν τι πάλιν μετὰ τὴν γύμνωσιν ἐκείνην περὶ ἑαυτὴν ὁ ἀποθῆται. οὕτως ἢ πρὸς τὸ θεῖον ἄνοδος τοῦ αἰεὶ εὐρισκομένου τὸ περὶ αὐτὴν παχύτερον δείκνυσιν. διὰ τοῦτο συγκρίσει τῆς νῦν καθαρότητος ἢ προγενομένη τοῦ χιτῶνος ἐκεῖνου γύμνωσις ὡς κάλυμμα πάλιν περιαιρεῖται παρὰ τῶν εὐρισκόντων αὐτὴν. οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ φύλακες οἱ κυκλοῦντες τὴν πόλιν (ψυχὴ δὲ ἢ πόλις) οἱ διὰ τοῦ πατάξαι καὶ τραυματίσαι περιελόντες τὸ θέριστρον, ὧν ἔργον ἐστὶ τὸ φυλάσσειν τὰ τείχη τῆς πόλεως. ὅτι μὲν οὖν ἀγαθὸν τί ἐστὶν ἢ τοῦ θερίστρου περιαιρέσεις, ὥστε ἐλεύθερον τοῦ προκαλύμματος τὸν ὀφθαλμὸν ἀπαραποδίστως ἐνατενίζειν τῷ ποθουμένῳ κάλλει, οὐκ ἂν τις ἀμφιβάλοι 6.361 πρὸς τὸν ἀπόστολον βλέπων, ὃς τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος τὴν τοῦ καλύμματος περιαιρέσιν ἀνατίθησι λέγων· Ὅταν δὲ ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα· ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. ὅτι δὲ τὸ τοῦ ἀγαθοῦ παρασκευαστικὸν καὶ αὐτὸ πάντως ἐστὶν ἀγαθόν, οὐκ ἂν τις ἀμφιβάλοι τῶν ἐπισταμένων πρὸς τὸ ἀκόλουθον βλέπειν. εἰ τοίνυν ἀγαθὸν ἢ τοῦ καλύμματος περιαιρέσεις, ἀγαθὸν ἂν εἴη πάντως καὶ ἡ πληγὴ καὶ τὸ τραῦμα δι' ὧν κατορθοῦται ἢ περιαιρέσεις. ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν πρόχειρον ἔννοιαν ἀηδία τις ἐμφαίνεται τοῖς ῥήμασι τούτοις (ἄλγημα γὰρ ἐνδείκνυται ἢ φωνὴ τοῦ Ἐπάταξαν με καὶ Ἐτραυματίσαν με), καλῶς ἂν ἔχοι κατανοῆσαι πρῶτον τῆς ἀγίας γραφῆς τὴν τῶν τοιούτων ῥημάτων χρῆσιν, εἴ που πρὸς τὸ κρεῖττον αὐτῶν τὴν μνήμην πεποιήται, εἴθ' οὕτω θεωρῆσαι τῶν ἐνταῦθα λεγομένων τὴν δύναμιν. Πῶς ῥύεται ἢ σοφία τὴν τοῦ νέου ψυχὴν ἀπὸ θανάτου; τί συμβουλεύει ποιεῖν, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ ὁ νέος; αὐτῆς ἀκούσω μεν τῆς σοφίας· Ἐὰν πατάξῃς αὐτόν, φησὶ, ῥάβδῳ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ· σὺ μὲν γὰρ ῥάβδῳ πατάξεις αὐτόν, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ῥύσῃ ἐκ θανάτου. ἔοικε τοίνυν ἀθανασίαν ἐρμηνεύειν ἢ τοῦ Ἐπάταξαν με λέξις, καθὼς ὁ λόγος φησὶν ὅτι Ἐὰν πατάξῃς τῇ ῥάβδῳ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλως ῥυσθῆναι τὴν ψυχὴν ἐκ θανάτου ἢ μὴ παταχθῆ 6.362 τῇ ῥάβδῳ. καλὸν ἄρα τὸ παταχθῆναι διὰ τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἀποδεδείκται, διότι καλὸν ἐστὶν ὡς ἀληθῶς τὸ ἐκ θανάτου τὴν ψυχὴν ῥυσθῆναι. οὕτω ποιεῖν καὶ τὸν θεὸν ὁ προφήτης φησὶ διὰ τοῦ ἀποκτενῆναι ζωοποιοῦντα καὶ διὰ τοῦ πατάσσειν ἰώμενον· Ἐγὼ γάρ φησιν ἀποκτενῶ καὶ ζῆν

ποιήσω, πατάξω κἀγὼ ἰάσομαι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ οὐχὶ πληγὴν εἶπεν ἀλλὰ παράκλησιν ἐκ τῆς τοιαύτης γίνεσθαι ράβδου, λέγων Ἡ ράβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐταῖ με παρεκάλεσαν· δι' ὧν γίνεται ἡ τῆς θείας αὐτῷ τραπέζης ἐτοιμασία καὶ ὅσα κατὰ τὸ ἀκόλουθον περιέχει ἡ ψαλμωδία· καὶ τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔλαιον καὶ ὁ τοῦ ποτηρίου ἄκρατος, ὁ τὴν νηφάλιον μέθην ἀπεργαζόμενος, καὶ ὁ καλῶς αὐτὸν καταδιώκων ἔλεος καὶ ἡ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ μακροβίωσις. εἰ οὖν ταῦτα παρέχει ἡ γλυκεῖα ἐκείνη πληγὴ κατὰ τε τὴν παροιμιώδη διδασκαλίαν καὶ κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν, ἀγαθὸν ἄρα ἐστὶ τὸ παταχθῆναι τῇ ράβδῳ, ἀφ' ἧς ἐστὶν ἡ τῶν τοσοῦτων ἀγαθῶν εὐθηνία. Μᾶλλον δὲ τὸ παρεθὲν πρὸ τῶν εἰρημένων διεξετάσωμεν· παρῆλθε τὴν νύμφην ὁ λόγος ἀνέφικτος τῇ λαβῇ τῆς ποθοῦσης 6.363 γενόμενος· παρῆλθε δὲ οὐχ ὥστε καταλιπεῖν ἦν παρέδραμεν, ἀλλ' ὥστε μᾶλλον αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσασθαι· φησὶ γὰρ ὅτι Ἡ ψυχὴ μου ἐξῆλθεν ἐν λόγῳ αὐτοῦ. ἐξέρχεται τοίνυν πρῶτον ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἦν ἡ ψυχὴ καὶ οὕτως ὑπὸ τῶν φυλασσόντων τὴν πόλιν εὐρίσκεται· Εὗροσαν γὰρ με, φησὶν, οἱ φύλακες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει. εἰ μὲν οὖν ἡ Κίνδυνοι ἄδου εὗρον αὐτὴν ἢ λησταῖς αὐτὴν εὐρήσθαι ἔλεγε, χαλεπὸν ἦν τὸ τῶν τοιούτων αὐτὴν εὕρημα γενέσθαι (Ὁ γὰρ κλέπτης οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ), εἰ δὲ οἱ φύλακες αὐτὴν εὐρίσκουσιν οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει, μακαριστὴ πάντως ἐστὶ τῆς τοιαύτης εὐρέσεως· ὁ γὰρ ὑπὸ τοῦ φύλακος εὐρεθεὶς ὑπὸ ληστῶν κλαπῆναι οὐ δύναται. τίνες οὖν εἰσιν οἱ φύλακες; τίνες ἄλλοι ἢ πάντως οἱ ὑπηρετοὶ τοῦ φυλάσσοντος τὸν Ἰσραὴλ, τοῦ διὰ τῆς 6.364 φυλακῆς τὴν δεξιὰν χεῖρα σκεπάζοντος, τοῦ ἀπὸ παντὸς κακοῦ τὴν ψυχὴν φυλάσσειν πεπιστευμένου, ὃς καὶ εἰσόδου καὶ ἐξόδου γίνεται φύλαξ; ἐκεῖνός ἐστιν ὁ φύλαξ τῆς πόλεως περὶ οὗ φησὶν ὅτι Ἐὰν μὴ κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγγρύπησεν ὁ φυλάσσων. τὰ τοίνυν λειτουργικὰ πνεύματα, τὰ εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν, ἐνδείκνυται διὰ τῶν φυλάκων ὁ λόγος τῶν κυκλοῦντων τὴν πόλιν. ψυχὴ δέ, καθὼς εἴρηται, ἡ πόλις ἐστὶ, τὸ τοῦ θεοῦ οἰκητήριον. παρὰ τούτων οὖν εὐρέθη, φησὶν, ἡ ψυχὴ, ὡς εὐρέθη ποτὲ παρὰ τοῦ καλοῦ ποιμένου τὸ πρόβατον, ἐφ' οὗ πᾶσαι τῶν ἀγγέλων αἱ χορεῖαι πρὸς εὐφροσύνην συνεκινήθησαν κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνήν. οὕτως εὐρέθη ποτὲ καὶ ἡ δραχμὴ ὑπὸ τοῦ λύχνου, ἐφ' ἧς χαίρουσι πάντες οἱ φίλοι τε καὶ οἱ γείτονες. τοιοῦτον εὕρημα καὶ Δαβὶδ, ὁ δοῦλος τοῦ κυρίου, γίνεται, καθὼς ἡ ψαλμωδία φησὶν ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ ὅτι Εὗρον Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου, ἐν ἐλαίῳ ἀγίῳ μου ἔχρισα αὐτόν. ὃς ἐπειδὴ κτῆμα τοῦ εὐρόντος ἐγένετο, ἀκούσωμεν οἶων ἀξιοῦται· Ἡ χεῖρ μου, φησὶν, συναντιλήψεται αὐτῷ καὶ ὁ βραχίον μου 6.365 κατισχύσει αὐτόν· οὐκ ὠφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ κακώσει αὐτόν, καὶ συγκόψω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς μισοῦντας αὐτόν τροπώσομαι· καὶ ὅσα ἄλλα ὁ τῆς εὐλογίας περιέχει κατάλογος. οὐκοῦν καλὸν ἐστὶ τὸ εὐρεθῆναι ὑπὸ τῶν κυκλοῦντων τὴν πόλιν, τὴν ψυχὴν, ἀγγέλων. οὕτω γὰρ νοεῖν ὁ μέγας Δαβὶδ ὑποτίθεται λέγων Παρεμβαλεῖ ἄγγελος κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν καὶ ῥύσεται αὐτούς. οὐκοῦν ἡ εἰποῦσα ὅτι οἱ φύλακές με ἐπάταξαν, προσθήκην τινὰ γεγενῆσθαι αὐτῇ τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω προκοπῆς ἐκαυχῆσατο. εἰ δὲ καὶ ἐν τραύματι γεγενῆσθαι λέγει, τὸν ἐν βάθει γενόμενον αὐτῇ διὰ τῆς θείας ράβδου τύπον τῷ λόγῳ παρίστησιν· οὐ γὰρ ἐπιπολαίως τῆς πνευματικῆς ράβδου τὴν ἐνέργειαν ἐφ' ἑαυτῆς δέχεται, ὡς μὴ ἐπιγνωσθῆναι τὸν τόπον ἐν ᾧ τὴν ράβδον ἐδέξατο, ἀλλ' ἐπίσημος διὰ τοῦ τραύματος γίνεται ἡ πληγὴ ἢ ἐγκαυχᾶται ἡ νύμφη. τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν· ἡ θεία ράβδος ἐκείνη καὶ ἡ παρακλητικὴ βακτηρία, ἡ διὰ τοῦ πατάσσειν ἐνεργοῦσα τὴν ἴασιν, τὸ πνεῦμά ἐστιν, οὗ καρπὸς τὰ τε ἄλλα τῶν ἀγαθῶν ὅσα ὁ Παῦλος 6.366 ἠρίθμησε, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἡ παιδαγωγὸς τῆς ἐναρέτου πολιτείας ἐγκράτεια. οὕτω γὰρ καὶ Παῦλος, ὁ τῶν τοιούτων πληγῶν στιγματίας, τοῖς τραύμασι

τούτοις ἐπαγαλλόμενος ἔλεγεν ὅτι Τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ σώματί μου περιφέρω, δεικνὺς τὴν ἐν παντὶ κακῷ ἀσθένειαν, δι' ἧς ἡ κατὰ Χριστὸν δύναμις ἐν ἀρετῇ τελειοῦται. καλὸν οὖν καὶ τὸ τραῦμα διὰ τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἀναπέφηνε, δι' οὗ γέγονεν αὐτῇ τοῦ θερίστρου ἡ περιαιρέσεις, ὥστε ἀνακαλυφθῆναι τὸ τῆς ψυχῆς κάλλος μηκέτι ἐπισκοτοῦντος τοῦ ἐπιβλήματος. Ἄλλ' ἐπαναλάβωμεν πάλιν ἀνακεφαλαιωσάμενοι τὴν τῶν εἰρημένων διάνοιαν· ἢ πρὸς τὸν θεὸν ὁρῶσα ψυχὴ καὶ τὸν ἀγαθὸν ἐκείνον πόθον τοῦ ἀφθάρτου κάλλους ἀνα λαμβάνουσα ἀεὶ νέαν τὴν πρὸς τὸ ὑπερκείμενον ἐπιθυμίαν ἔχει οὐδέποτε κόρω τὸν πόθον ἀμβλύνουσα. διὰ τοῦτο πάντοτε τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινομένη οὐ παύεται καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶν ἐξιούσα καὶ πρὸς τὸ ἐνδότερον εἰσδυομένη ἐν ᾧ οὐπω ἐγένετο καὶ τὸ πάντοτε θαυμαστὸν αὐτῇ καὶ μέγα φαινόμενον κατώτερον ποιούμενη τοῦ ἐφεξῆς διὰ τὸ περικαλλέστερον πάντως εἶναι τοῦ προκατειλημμένου τὸ ἀεὶ εὐρισκόμενον, καθὼς καὶ ὁ Παῦλος καθ' ἡμέραν ἀπέθνησκεν, ἐπειδὴ πάντοτε πρὸς καινὴν τινα μετῆι ζωὴν νεκρὸς ἀεὶ τῷ παρωχηκότι γινόμενος καὶ λήθην τῶν προδιηνυσμένων ποιούμενος. διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρὸς τὸν νυμφίον τρέχουσα νύμφη 6.367 στάσιν τινὰ τῆς ἐπὶ τὸ μείζον προκοπῆς οὐχ εὐρίσκει· παραδείσους ποιεῖ ῥοῶν διὰ στόματος ἀρώματα ῥέοντα, τροφήν ἐτοιμάζει τῷ δεσπότῃ τῆς κτίσεως τοῖς ἰδίοις αὐτὸν δεξιουμένη καρποῖς, πηγάζει κήπους, φρέαρ γίνεται ὕδατος ζῶντος, ὅλη καλὴ καὶ ἄμωμος δείκνυται κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ λόγου. πάλιν ὑπὲρ ταῦτα γενομένη αἰσθάνεται μεγαλοπρεπέστερον προσιόντος τοῦ λόγου, πληρουμένου κατὰ τὴν κεφαλὴν τῆς δρόσου καὶ τῶν τῆς νυκτὸς ψεκάδων τῶν ἐν τοῖς βοστρύχοις γινομένων, νίπτεται τοὺς πόδας, τὸν χιτῶνα ἐκδύεται, σμύρναν διὰ τῶν χειρῶν ἀποστάζει, προσάγει τῷ κλείθρῳ τὰς χεῖρας, ἀνοίγει τὴν εἴσοδον, ζητεῖ τὸν μὴ καταλαμβανόμενον, φωνεῖ τὸν ἀνέφικτον, εὐρίσκεται ὑπὸ τῶν φυλάκων, δέχεται ἐφ' ἑαυτῆς τὴν πατάσσουσαν ῥάβδον, μιμεῖται τὴν πέτραν περὶ ἧς φησὶν ὁ προφήτης ὅτι Ἐπάταξε πέτραν καὶ ἐρρύησαν ὕδατα. ὁρᾷς εἰς ὅσον ἀνέδραμεν ὕψος ἢ νύμφη· διὰ τοῦτο πατασσομένη ὡσπερ ἡ ἀκρότομος ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, ἴνα καθ' ὁμοιότητα ἐκείνης καὶ αὕτη πηγᾶσι τοῖς διψῶσι τὸν 6.368 λόγον ἐκ τῆς πληγῆς ἀνομβρήσαντα. εἶτα ἐπὶ τούτοις γυμνοῖ τὸ κάλλος τῆς ὄψεως τῶν φυλάκων αὐτῆς περιελόντων τὸ θερίστρον. ταῦτά ἐστὶν ἃ κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ἡμεῖς καταλαβεῖν ἠδυνήθημεν. φθόνος δὲ οὐδεὶς γενέσθαι τινὶ παρὰ τοῦ ἀποκαλύπτοντος τὰ κεκρυμμένα μυστήρια ψυχῶφε λεστέραν τινὰ θεωρίαν ἐν τοῖς προκειμένοις. Ἴσως δὲ φήσει τις καὶ τοῦ Ἡσαΐου τὴν ὀπτασίαν ἔχειν τινὰ πρὸς τὰ προκείμενα ῥητὰ κοινωνίαν· ἐκείνην λέγω τὴν ὀπτασίαν, ὅτε ἀποθανόντος τοῦ λεπροῦ βασιλέως ἑωρακέναί φησὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ὕψηλοῦ τε καὶ ἐπηρμένου θρόνου μεγαλοπρεπῶς προκαθήμενον, οὗ σχῆμα μὲν καὶ εἶδος καὶ μέγεθος ἰδεῖν οὐκ ἐχώρησεν (ἦ γὰρ ἂν εἶπε πάντως, εἴπερ ἐχώρησε, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὧν εἶδεν ἐποίησε πτέρυγας ἀριθμήσας καὶ στάσιν καὶ πτῆσιν διηγησάμενος), φωνῆς δὲ μόνης ἀκηκοέναί φησὶν, ὅτε ἐπήρθη τὸ ὑπέρθυρον ὑπὸ τῆς τῶν Σεραφίμ ὑμνωδίας καὶ ὁ οἶκος ἐπλήσθη καπνοῦ καὶ δι' ἐνὸς τῶν Σεραφίμ ἐπεβλήθη τῷ στόματι τοῦ προφήτου διάπυρος ἄνθραξ, οὗ γενομένου οὐ τὰ χεῖλη μόνον ἀλλὰ καὶ ἡ ἀκοὴ πρὸς τὴν τοῦ λόγου ὑποδοχὴν καθαρίζεται. ὡς γὰρ 6.369 ἐνταῦθα παταχθῆναι λέγει καὶ τραυματισθῆναι παρὰ τῶν φυλάκων ἢ νύμφη καὶ οὕτω γυμνωθῆναι τῆς τοῦ θερίστρου περιβολῆς, οὕτω κάκεῖ ἀντὶ μὲν τοῦ θερίστρου τὸ ὑπέρθυρον αἴρεται, ὥστε ἀνεμπόδιστον αὐτῷ γενέσθαι τῶν ἐν τοῖς ἀδύτοις τὴν θεωρίαν, ἀντὶ δὲ τῶν φυλάκων τὰ Σεραφίμ ὀνομάζεται, ἀντὶ δὲ τῆς ῥάβδου ὁ ἄνθραξ. ἀντὶ δὲ τῆς πληγῆς ἢ καῦσις. κοινὸν δὲ τὸ πέρας ἐπὶ τε τῆς νύμφης καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ προφήτου ψυχῆς ἢ καθαρότης ἐστίν. ὡς οὖν ὁ προφήτης διὰ τοῦ ἄνθρακος οὐχὶ ἀλγύνεται καιόμενος, ἀλλὰ δοξάζεται λαμπρυνόμενος, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἢ νύμφη, οὐκ ὀδύνην ἐκ τῆς πληγῆς αἰτιάται, ἀλλ' ἐπικαυχᾶται τῇ τῆς παρρησίας

προσθήκη ἐν τῇ ἀφαιρέσει τοῦ προκαλύμματος, ὃ θέριστρον ὁ λόγος ὠνόμασεν. Ἔστι δέ τινα καὶ ἄλλην διάνοιαν ἐν τοῖς προκειμένοις εὐρεῖν οὐδὲν τῶν τεθεωρημένων ἀπάδουσιν· ἡ γὰρ ἐξεληθοῦσα ψυχὴ ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ ζητοῦσα μὲν τὸν οὐχ εὕρισκό μενον, ἀνακαλοῦσα δὲ τὸν τῇ σημασίᾳ τῶν ὀνομάτων ἀνεφικτον διδάσκειται παρὰ τῶν φυλάκων ὅτι τοῦ ἀνεφικτου ἔρᾳ καὶ τοῦ ἀκαταλήπτου ἐφίεται. δι' ὧν τρόπον τινὰ πλήσσειται καὶ τραυματίζεται τῇ ἀνεπιστίᾳ τοῦ ποθουμένου ἀτελεῖ τε καὶ ἀναπόλαυστον τοῦ καλοῦ τὴν ἐπιθυμίαν νομίσασα. ἀλλὰ περιαιρεῖται τὸ τῆς λύπης θέριστρον διὰ τοῦ μαθεῖν ὅτι τὸ αἰεὶ προκόπτειν ἐν τῷ ζητεῖν καὶ τὸ μηδέποτε τῆς 6.370 ἀνόδου παύεσθαι τοῦτο ἐστὶν ἡ ἀληθὴς τοῦ ποθουμένου ἀπόλαυσις τῆς πάντοτε πληρουμένης ἐπιθυμίας ἐτέραν ἐπιθυμίαν τοῦ ὑπερκειμένου γεννώσης. ὡς οὖν περιεῖλετο τῆς ἀνεπιστίας τὸ θέριστρον καὶ εἶδε τὸ ἀόριστόν τε καὶ ἀπερίγραπτον τοῦ ἀγαπωμένου κάλλος ἐν πάσῃ τῇ αἰδιότητι τῶν αἰῶνων κρεῖττον αἰεὶ εὕρισκόμενον, ἐν σφοδροτέρῳ τείνεται πόθῳ καὶ μνηύει τῷ ἀγαπωμένῳ διὰ τῶν τῆς Ἱερουσαλήμ θυγατέρων τὴν τῆς καρδίας διάθεσιν, ὅτι τὸ ἐκλεκτὸν τοῦ θεοῦ βέλος ἐν ἑαυτῇ δεξαμένη διὰ τῆς κατὰ τὴν πίστιν ἀκίδος βέβληται τὴν καρδίαν ἐν τῷ καιρίῳ δεξαμένη τὴν τῆς ἀγάπης τοξείαν. θεὸς δὲ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, κατὰ τὴν Ἰωάννου φωνήν, ᾧ πρέπει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν.

Λόγος ἰγ' Ὁρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύεσι τοῦ ἀγροῦ, ἐὰν εὗρητε τὸν ἀδελφιδόν μου, ἀπαγγείλατε αὐτῷ, 6.371 ὅτι τετρωμένη ἀγάπης εἰμὶ ἐγώ.

Τί ἀδελφιδός σου, ἡ καλὴ ἐν γυναιξίν; τί ἀδελφιδός σου ἀπὸ ἀδελφιδοῦ, ὅτι οὕτως ὠρκισας ἡμᾶς; Ἀδελφιδός μου λευκός καὶ πυρρός, ἐκλελοχισμένος ἀπὸ μυριάδων· κεφαλὴ αὐτοῦ χρυσίον κεφᾶζ, βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται, μέλανες ὡς κόραξ, ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς περιστραῖ ἐπὶ πληρώματα ὑδάτων λελουμένοι ἐν γάλακτι καθήμενοι ἐπὶ πληρώματα ὑδάτων. Ὁ διὰ Μωϋσέως μὲν νομοθετήσας τὰ τοῦ νόμου μυστήρια, πληρώσας δὲ δι' ἑαυτοῦ ὄλον τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας, καθὼς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φησὶν ὅτι Οὐκ ἤλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι, ὁ τῇ μὲν ἀναιρέσει τῆς ὀργῆς συνεξαλείψας τὸν φόνον, τῷ δὲ ἀφανισμῷ τῆς ἐπιθυμίας συνεξελῶν τῆς μοιχείας τὸ ἄγος, οὗτος ἐκβάλλει τοῦ βίου καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐπιπορείας κατάραν τῇ ἀπαγορεύσει τοῦ ὄρκου πεδήσας ἐν ἀπραξίᾳ τὸ δρέπανον· οὐ γὰρ ἐστὶ δυνατόν ὄρκου γενέσθαι παράβασιν μὴ ὄντος ὄρκου. διὸ φησὶν 6.372 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιπορήσεις, ἀποδώσεις δὲ κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω σοι, φησί, μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ, μήτε ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι ποιῆσαι τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν. ἔστω δὲ ὑμῶν ὁ λόγος τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν. ἡ δὲ διὰ τοῦ Ἰσμοῦ τῶν Ἰσμοῦ ἐπὶ τελειότητι μεμαρτυρημένη ψυχὴ καὶ περιελομένη μὲν τῆς καρδίας τὸ κάλυμμα ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ παλαιοῦ χιτῶνος, τοῦ δὲ προσώπου τὸ θέριστρον ἀποβαλοῦσα, ὅπερ νοοῦμεν πᾶσαν δισταζούσαν τε καὶ κραδαινομένην διάνοιαν, ὥστε καθαρῶς τε καὶ ἀναμφιβόλως πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπειν, ὀρκίζει τὰς θυγατέρας Ἱερουσαλήμ οὔτε κατὰ τοῦ θείου θρόνου, ὃν οὐρανὸν ὀνομάζει ὁ λόγος, οὔτε κατὰ τῶν τοῦ θεοῦ βασιλείων, οἷς ὀνομά ἐστὶν Ἱεροσόλυμα, οὐ μὴν οὐδὲ κατὰ 6.373 τῆς κεφαλῆς τῆς τιμίας, ἧς αἱ τρίχες οὔτε λευκαὶ οὔτε μέλαινα γενέσθαι δύναται, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἀγρὸν μεταφέρει τὸν ὄρκον κατὰ τῶν ἐν αὐτῷ δυνάμεων τὸν ὀρκισμόν ἐπάγουσα ταῖς νεάνισι λέγουσα· Ὁρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύεσι τοῦ ἀγροῦ. ὅτι μὲν οὖν ἡ δι' ὄλου μαρτυρηθεῖσα εἶναι καλὴ καὶ παντὸς καθα ρεύουσα μῶμου οὐδὲν

φθέγγεται τῶν περιπτῶν, ὃ τῆς τοῦ διαβόλου μερίδος ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ ποιεῖται τὸν λόγον, παρ' οὗ κατὰ τὸν Μιχαῖαν εἶ τι ἀγαθὸν ἐστὶ καὶ εἶ τι καλὸν καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν, παντὶ δῆλόν ἐστι τῷ διὰ τῆς δεσποτικῆς μαρτυρίας διδαχθέντι τὰ προσόντα τῇ νύμφῃ πλεονεκτήματα. ἡ γὰρ; ἀφείσα πάντα τὰ ἀπηγορευμένα εἶδη τοῦ ὄρκου καὶ μήτε τὴν βασιλεύουσαν πόλιν μήτε τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου βασιλέως ὄρκιον ταῖς νεάνισι ποιησαμένη (διὰ τούτου γὰρ παιδευόμεθα πόσον ἀπέχειν ἡμᾶς χρῆ τοῦ κατατολμᾶν τοῦ θεοῦ ἐν τοῖς ὄρκοις, ὅτι οὔτε τὸν θρόνον οὔτε τὴν πόλιν ἐν τῷ ὄρκῳ παραλαμβάνειν ἐπιτρεπόμεθα) φεισαμένη τε πρὸς τούτοις τῆς κεφαλῆς τῆς τιμίας, ἣν ἐν τοῖς ἐφεξῆς χρυσοῖν εἶναι διαγράφει τῷ λόγῳ, ἥς αἱ τρίχες οὔτε λευκαὶ εἰσιν οὔτε μέλαιναί (πῶς γὰρ ἂν ἡ μελανθεῖη χρυσὸς ἢ πρὸς τὸ λευκὸν εἶδος μεταχρωσθεῖη); πάντως, ὅτι τοιοῦτόν τινα προτείνει τὸν 6.374 ὄρκισμὸν ταῖς παρθένους, ὃς οὔτε τῷ εὐαγγελικῷ μάχεται νόμῳ καὶ ἐπαίνου γίνεται τοῖς ὁμωμοκόσιν ὑπόθεσις κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν ἢ φησιν ὅτι Ἐπαινεθήσεται πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ, ὥστε τὴν τῶν λεγομένων διάνοιαν μὴ ἔξω εἶναι τοῦ ναὶ οὐ, ὡς πιστοῦσθαι βούλεται τὴν ἀλήθειαν ὁ εὐαγγελικὸς νόμος λέγων Ἔστω δὲ ὑμῶν ὁ λόγος τὸ ναὶ [ναὶ καὶ τὸ οὐ] οὐ. εἰ τοίνυν ἐν τοῖς ὄρκίοις ὀνόμασι κωλύεται μὲν ὁ θρόνος τοῦ βασιλέως παραλαμβάνεσθαι, κωλύεται δὲ καὶ ἡ πόλις ἐν ἣ τὰ βασίλεια, κωλύεται δὲ ὡσαύτως καὶ ἡ ἀληθινὴ κεφαλὴ πρὸς τὴν τοῦ ὄρκου παράληψιν, μόνον δὲ τὸ ναὶ καὶ τὸ οὐ συγκεχώρηται δι' ἀμφοτέρων κατὰ τὸ ἴσον τῆς ἀληθείας ἐν τῷ ναὶ θεωρουμένης, δῆλον ἂν εἴη ὅτι καὶ νῦν ὁ ταῖς νεάνισιν ἐπαγόμενος ὄρκισμὸς παρὰ τῆς νύμφης περὶ τὴν τοῦ ναὶ διάνοιαν ἀναστρέφεται, ὅπου χρῆ ἐρηρυσμένην ἡμῶν εἶναι τὴν τῆς ψυχῆς συγκατὰ θεσιν. ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτως· Ὁρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ, ἐὰν εὔρητε τὸν ἀδελφιδόν μου, ἀπαγγείλατε αὐτῷ ὅτι τετρωμένη ἀγάπης εἰμὶ ἐγώ. 6.375 Ταῦτα δὲ τεθεώρηται μὲν ἤδη καὶ ἐν τοῖς φθάσασιν ὡς ἡ ἀκολουθία τῶν νοημάτων ὑπέβαλεν, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν διὰ βραχέων τὰ εὐρισκόμενα. ἀμετάθετόν τι πρᾶγμα τὸν ὄρκον εἶναι φησιν ὁ ἀπόστολος βεβαιοῦντα δι' ἑαυτοῦ τὴν ἀλήθειαν καὶ πάσης αὐτὸν ἀντιλογίας εἶναι πέρας ὀρίζεται εἰς τὴν τῶν ἐγνωσμένων βεβαίωσιν. ἐπάγει τοίνυν τὸν ὄρκισμὸν ταῖς παρθένους ἢ νύμφῃ ὥστε ἀπαράβατον φυλαχθῆναι αὐταῖς τὸ λεγόμενον. ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶς ὄρκος κατὰ τοῦ μείζονος γίνεται καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος (οὐ γὰρ ἂν τις ὄρκιον ποιήσαιτο τὸ ἑαυτοῦ ἀτιμότερον), σκοπήσαι προσήκει, τί ταῖς νεάνισιν ἐν τῷ ὄρκῳ παρὰ τῆς νύμφης μείζον προτείνεται. Ὁρκισα, φησίν, ὑμᾶς, θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ. τί οὖν τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐν τούτοις ἐστίν; ἀγρὸν γὰρ τὸν κόσμον διὰ τῆς τροπικῆς σημασίας νοεῖσθαι οὐκ ἀμφιβάλλομεν οὕτω τοῦ κυρίου καὶ ὀνομάσαντος τὸν κόσμον καὶ ἐρμηνεύσαντος. αἱ τοίνυν πολλαὶ δυνάμεις τε καὶ ἰσχύες τοῦ κόσμου τίνες εἰσίν, αἱ τῷ ὄρκῳ προκειμένα, ἃς χρῆ μείζονας ἡμῶν νομισθῆναι, ἵνα ἰσχὴν λάβῃ πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας ὁ ὄρκος κατὰ τῶν μείζονων γινόμενος; οὐκοῦν 6.376 ἀναγκαῖον ἂν εἴη παραθέσθαι πρὸς τὴν σαφήνειαν τῶν προκειμένων ἑτέραν ἔκδοσιν ἐρμηνευτικὴν τῶν ῥητῶν ἔχουσαν οὕτως· Ὁρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, κατὰ τῶν δορκάδων καὶ κατὰ τῶν ἐλάφων τοῦ ἀγροῦ. διδασκόμεθα τοίνυν διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων, ἐν τίνι ἐστὶν ἡ τοῦ κόσμου τούτου ἰσχὺς καὶ ἐν τίνι ἡ δύναμις, ἃ πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας διὰ τοῦ ὄρκου παραλαμβάνεται. δύο ἐστὶ τὰ τῷ θεῷ προσοικειοῦντα τὸν ἄνθρωπον· ἐν μὲν τὸ ἀπλανὲς τῆς περὶ τὸ ὄντως ὄν ὑπολήψεως, ὡς μὴ ταῖς ἠπατημέναις ὑπονοίαις εἰς ἐθνικὰς τε καὶ αἰρετικὰς περὶ τοῦ θείου δόξας ἐκφέρεσθαι, ὅπερ ἐστὶν ὡς ἀληθῶς τὸ ναί, ἕτερον δὲ ὁ καθαρὸς λογισμὸς πᾶσαν ἐμπαθῆ διάθεσιν τῆς ψυχῆς ἐξορίζων, ὅπερ οὐδὲ αὐτὸ τοῦ ναὶ ἠλλοτριώται. τῆς τοίνυν διπλῆς ταύτης τῶν ἀγαθῶν ἕξεως, ὧν ἡ μὲν πρὸς τὸ ὄντως ὄν ἀναβλέπειν ποιεῖ, ἡ δὲ φυγαδεύει τὰ πάθη τὰ τὴν ψυχὴν λυμαινόμενα, ἡ τῶν

δορκάδων τε καὶ τῶν ἐλάφων μνήμη διὰ συμβόλων γνωρίζει τὴν δύναμιν· τούτων γὰρ ἡ μὲν ἀπλανῶς ὄρα, ἡ δὲ βρωτικὴν τινα καὶ ἀναλωτικὴν τῶν θηρίων δύναμιν ἔχει. τοῦτο τοίνυν προτείνει ταῖς παρθένους ἢ νύμφη τὸ ναί· τό τε εὐσεβῶς δεῖν πρὸς τὸ θεῖον βλέπειν 6.377 καὶ τὸ καθαρῶς ἐν ἀπαθείᾳ παρατρέχειν τὸν βίον. ὦν κατορθουμένων τὸ ἀμετάθετον πρᾶγμα ἐν ἡμῖν βεβαιούται τὸ ναί. οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ τὴν ἀλήθειαν πιστούμενος ὄρκος, ὃν Πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ ἐπαινεῖται, καθὼς φησιν ὁ προφήτης· ἀληθῶς γὰρ ὁ ἐν τοῖς δύο τούτοις τὸ ἀσφαλές ἐν ἑαυτῷ κατορθώσας ἐν τε τῷ λόγῳ τῆς πίστεως, ὅταν ἀπλανῶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπη, καὶ ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ζωῆς, ὅταν παντὸς καθαρεύῃ τοῦ ἐκ πονηρίας μολύσματος, οὗτος ὀμνύει τῷ κυρίῳ μὴ ἀναβῆναι ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς, μὴ δοῦναι ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ μηδὲ νυσταγμὸν τοῖς βλεφάροις, ἕως οὗ εὖρη ἐν ἑαυτῷ τόπον τῷ κυρίῳ σκηνώμα τοῦ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντος γενόμενος. Εἰ τοίνυν ἐσμέν καὶ ἡμεῖς τῆς ἄνω Ἰερουσαλὴμ τέκνα, ἀκούσωμεν τῆς διδασκάλου, πῶς ἔστιν ἰδεῖν τὸν ποθούμενον. τί οὖν φησιν; ἐὰν ὄρκιον ἑαυτοῖς τοῦτο ποιήσωμεν τὸ ἐν ταῖς δυνάμεσιν εἶναι τῶν διορατικῶν δορκάδων καὶ ἐν ταῖς ἰσχύσεσι τῶν ἀφανιστικῶν τῆς κακίας ἐλάφων, ἔστι διὰ τούτων ἰδεῖν τὸν καθαρὸν νυμφίον, τὸν τῆς ἀγάπης τοξότην, καὶ εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν τὴν ἐκάστου ψυχὴν ὅτι Τετρωμένη ἀγάπης εἰμί. καλὰ δὲ εἶναι τῆς ἀγάπης τὰ τραύματα καὶ παρὰ τῆς Παροιμίας ἐμάθομεν ἢ φησιν Αἰρετὰ μὲν τοῦ φίλου τὰ τραύματα, κακὰ δὲ τῆς ἐχθρας καὶ τὰ φιλήματα. 6.378 τίς δὲ ὁ φίλος οὗ τὰ τραύματα τῶν φιλημάτων τοῦ ἐχθροῦ προτιμότερα, παντὶ δῆλόν ἐστι τῷ μὴ ἀγνοοῦντι τὰ τῆς σωτηρίας μυστήρια. φίλος μὲν γὰρ ἐστὶν ἀληθινός τε καὶ βέβαιος ὁ καὶ ἐχθροὺς γενομένους ἡμᾶς τοῦ ἀγαπᾶν μὴ παυσάμενος, ἐχθρὸς δὲ ἄπιστός τε καὶ ἀνήμερος ὁ μηδὲν ἠδίκηκότας ὑπαγαγὼν τῷ θανάτῳ. τραῦμα τοῖς πρωτοπλάστοις ἐδόκει ἢ διὰ τῆς ἐντολῆς γενομένη τοῦ κακοῦ ἀπαγόρευσις (τραῦμα γὰρ ἐνομίσθη τοῦ ἠδέος ἢ ἀλλοτριώσις), φίλημα δὲ ἢ πρὸς τὸ ἠδὺ καὶ εὐφανές προτροπή. ἀλλ' ἔδειξεν ἢ πείρα ὅτι τὰ νομιζόμενα τοῦ φίλου τραύματα τῶν φιλημάτων ἦν τοῦ ἐχθροῦ λυσιτελέστερά τε καὶ αἰρετώτερα. ἐπεὶ οὖν συνέστησεν ἑαυτοῦ τὴν ἀγάπην ὁ καλὸς ἐραστής τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, δι' ἣν καὶ Ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε, διὰ τοῦτο ἀντερασθεῖσα ἢ νύμφη τοῦ ἀγαπήσαντος δείκνυσιν ἐν ἑαυτῇ ἐγκείμενον διὰ βάθους τῆς ἀγάπης τὸ βέλος, τουτέστι τὴν τῆς θεότητος αὐτοῦ κοινωνίαν· ἢ γὰρ ἀγάπη ἐστὶν ὁ θεός, καθὼς εἴρηται, ἢ διὰ τῆς κατὰ τὴν πίστιν ἀκίδος τῆ καρδία ἐγγενομένη. εἰ δὲ χρῆ καὶ ὄνομα τοῦ βέλους εἰπεῖν τούτου, ἐροῦμεν ὁ παρὰ τοῦ Παύλου ἐμάθομεν ὅτι τὸ βέλος τοῦτο ἐστὶ Πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. 6.379 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐχέτω ὡς ἂν τῷ δοκῆ, ἴδωμεν δὲ καὶ τὴν παρὰ τῶν παρθένων προσαχθεῖσαν ἐρώτησιν τῆ διδα σκάλω· Τί ἀδελφιδός σου, ἢ καλὴ ἐν γυναιξίν; τί ἀδελφιδός σου ἀπὸ ἀδελφιδου, ὅτι οὕτως ὠρκισας ἡμᾶς; τοιαύτην δέ μοι τινα δοκεῖ περιέχειν ἢ ῥῆσις διάνοιαν, καθὼς ἢ ἀκολουθία τῶν προεξητασμένων εικάζειν δίδωσιν· ἐπειδὴ γὰρ εἶδον αἱ παρθένους τὴν καλὴν ἔξοδον τῆς ψυχῆς, τῆς νύμφης, ὅτε προσεφύη τῷ λόγῳ ἢ εἰπούσα ὅτι Ἐξῆλθεν ἢ ψυχὴ μου ἐν λόγῳ αὐτοῦ, καὶ ἔγνωσαν ὅτι ἐζήτει ἐξελθοῦσα τὸν διὰ σημείων οὐχ εὐρισκόμενον καὶ ἐκάλει βοῶσα τὸν οὐχ ὑπακούοντα τοῖς ὀνόμασι, διὰ τοῦτο φασὶ· πῶς ἐπιγνώμεν αὐτὸν ἡμεῖς τὸν μηδενὶ σημείῳ γνωριστικῶ εὐρισκόμενον, ὃς οὔτε ὑπακούει καλούμενος οὔτε κρατεῖται ζητούμενος; περίελε τοίνυν καὶ σὺ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἡμετέρων τὰ θέριστρα, ὅπερ ἐποίησαν ἐπὶ σοὶ οἱ τῆς πόλεως φύλακες, ἵνα τις γένηται ἡμῖν ὁδηγία πρὸς τὸ ζητούμενον. εἰπέ τί ἐστὶν ὁ ἀδελφιδός σου, καθ' ὃ ἐστὶν ἐν τῷ λόγῳ τῆς φύσεως· δὸς ἡμῖν ἔφοδον τῆς ἐπιγνώσεως αὐτοῦ διὰ γνωριστικῶν 6.380 τινων τεκμηρίων, σὺ ἢ τοῦ καλοῦ πληρωθεῖσα καὶ διὰ τοῦτο γενομένη καλὴ ἐν γυναιξί· γνώρισον ἡμῖν τὸ ζητούμενον· δίδαξον ἡμᾶς δι' ὧν εὐρίσκεται σημείων ὁ μὴ ὀρώμενος, ὡς μηνῦσαι αὐτῷ περὶ τοῦ

βέλους τῆς ἀγάπης, ᾧ μέσῃν τέτρωσαι τὴν καρδίαν διὰ τῆς γλυκείας ὀδύνης τὸν πόθον ἐπαύξουσα. Κρεῖττον δ' ἂν εἶη πάλιν τὴν αὐτὴν ῥῆσιν ἐπαναλαβεῖν ἐπὶ λέξεως, ὡς ἂν ἐφαρμοσθεῖη τοῖς ῥητοῖς ἢ ἐκτεθεῖσα διάνοια· Τί ἀδελφιδός σου, ἢ καλὴ ἐν γυναιξίν; τί ἀδελφιδός σου ἀπὸ ἀδελφιδοῦ, ὅτι οὕτως ὠρκισας ἡμᾶς; ἀκούσωμεν τοίνυν τῆς ἀκριβῶς περιελομένης τὸ θέριστρον καὶ ἀνακεκαλυμμένῳ τῷ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῷ βλεπούσης πρὸς τὴν ἀλήθειαν. πῶς ὑπογράφει αὐταῖς τὸ ζητούμενον; πῶς ζωγραφεῖ τῷ λόγῳ τοῦ ποθουμένου τὸν χαρακτήρα; πῶς ὑπ' ὄψιν ἄγει ταῖς παρθένοις τὸν ἀγνοούμενον; ἐπειδὴ γὰρ τοῦ Χριστοῦ τὸ μὲν κτιστὸν ἐστὶ τὸ δὲ ἄκτιστον (λέγομεν δὲ ἄκτιστον μὲν εἶναι αὐτοῦ τὸ αἰδίον τε καὶ προαιώνιον καὶ ποιητικὸν πάντων τῶν ὄντων, κτιστὸν δὲ τὸ κατὰ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν συσχηματισθὲν τῷ σώματι τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν. μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν τῶν θείων ῥημάτων τὴν περὶ τούτου διάνοιαν βέλτιον ἂν εἶη παραθέσθαι τῷ λόγῳ· 6.381 ἄκτιστον λέγομεν τὸν ἐν ἀρχῇ ὄντα λόγον καὶ αἰεὶ πρὸς τὸν θεὸν ὄντα καὶ θεὸν ὄντα λόγον, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο καὶ οὐ χωρὶς τῶν γεγονότων ἔστιν οὐδέν, κτιστὸν δὲ τὸν σάρκα γενόμενον καὶ ἐν ἡμῖν σκηνώσαντα, οὗ καὶ σαρκωθέντος ἢ ἐμφαινομένη δόξα δηλοῖ, ὅτι Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, θεὸς δὲ πάντως ὁ μονογενής, ὁ ἐν τοῖς κόλποις ὢν τοῦ πατρὸς, οὕτως εἰπόντος τοῦ Ἰωάννου ὅτι Ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, καίτοι τὸ φαινόμενον ἄνθρωπος ἦν, ἀλλὰ τὸ δι' αὐτοῦ γνωριζόμενον Δόξαν φησὶν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας) ἐπειδὴ τοίνυν τὸ μὲν ἄκτιστον αὐτοῦ καὶ προαιώνιον καὶ αἰδίον ἀληπτον μένει καθ' ὅλου πάση φύσει καὶ ἀνεκφώνητον, τὸ δὲ διὰ σαρκὸς ἡμῖν φανερωθὲν δύναται ποσῶς καὶ εἰς γινώσιν ἔλθεῖν, τούτου χάριν πρὸς ταῦτα ἢ διδάσκαλος βλέπει καὶ περὶ τούτων ποιεῖται τὸν λόγον ὅσα δύναται γενέσθαι χωρητὰ τοῖς ἀκούουσιν. λέγω δὲ Τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον, δι' οὗ ὁ θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ὁ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων καὶ τῷ δουρικῷ προσωπεῖω διὰ σαρκὸς συναναστραφεὶς τοῖς ἀνθρώποις, ὃς ἐπειδὴ ἄπαξ πρὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς ἀπαρχῆς ἐπεσπάσατο τὴν ἐπίκληρον τῆς σαρκὸς φύσιν, ἦν διὰ τῆς ἀφθόρου παρθενίας ἀνέλαβεν, αἰεὶ τῇ ἀπαρχῇ συναγιάζει τὸ κοινὸν τῆς φύσεως φύραμα διὰ 6.382 τῶν ἐνουμένων αὐτῷ κατὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ μυστηρίου τρέφων τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, τὴν ἐκκλησίαν, καὶ καταλλήλως τὰ ἐμφυόμενα διὰ τῆς πίστεως αὐτῷ μέλη τῷ κοινῷ σώματι ἐναρμόζων εὐπρεπὲς τὸ πᾶν ἀπεργάζεται εἰς ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα καὶ χεῖρας καὶ τὰ λοιπὰ μέλη πρεπόντως τε καὶ ἀρμοδίως διατιθεὶς τοὺς πιστεύοντας. οὕτω γάρ φησιν ὁ Παῦλος ὅτι Ἐν μὲν ἐστὶ σῶμα, πολλὰ δὲ μέλη. Τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, ἀλλ' ἔστι τις καὶ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ σώματι μὴ καταφρονῶν τῆς χειρὸς καὶ κεφαλὴ τις ὢν οὐκ ἀπωθεῖται τοὺς πόδας, ἀλλὰ συγκέκερται πρὸς ἑαυτὸ τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἐνεργειῶν ἅπαν διὰ τῶν μελῶν τὸ σῶμα, ἵνα μὴ στασιάζῃ πρὸς τὸ ὅλον τὰ μέρη. ταῦτα δὲ δι' αἰνιγματῶν προθεῖς τὰ νοήματα ἐπὶ τὸ σαφέστερον προάγει τὸν λόγον εἰπὼν ὅτι Ἐθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀποστόλους καὶ προφήτας καὶ διδασκάλους καὶ ποιμένας πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ εἰς ἄνδρα τέλειον εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν Αὐξήσωμεν, φησὶν, εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὃς ἐστὶν ἢ κεφαλὴ, ὁ Χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβασόμενον 6.383 διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέρους τὴν αὐξήσιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. οὐκοῦν ὁ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν βλέπων πρὸς τὸν Χριστὸν ἀντικρυς βλέπει τὸν ἑαυτὸν διὰ τῆς προσθήκης τῶν σωζομένων οἰκοδομοῦντα καὶ μεγαλύνοντα. ἢ τοίνυν ἀποθεμένη τῶν ὀμμάτων τὸ θέριστρον καθαρῶς τῷ ὀφθαλμῷ τὸ ἄφραστον ὄρα τοῦ νυμφίου κάλλος καὶ διὰ τοῦτο τρωθεῖσα τῷ ἀσωμάτῳ καὶ διαπύρῳ βέλει τοῦ ἔρωτος·

ἐπιτεταμένη γὰρ ἀγάπη ὁ ἔρως λέγεται, ᾧ οὐδεὶς ἐπαισχύνε ὅταν μὴ κατὰ σαρκὸς γένηται παρ' αὐτοῦ ἢ τοξεία, ἀλλ' ἐπικαυχᾶται μᾶλλον τῷ τραύματι ὅταν διὰ τοῦ βάθους τῆς καρδίας δέξηται τὴν τοῦ αὐλοῦ πόθου ἀκίδα. ὅπερ δὴ καὶ αὕτη πεποίηκε ταῖς νεάνισι λέγουσα ὅτι Τετρωμένη ἀγάπης εἰμὶ ἐγώ. Ἡ τοίνυν εἰς τοσοῦτον τελειότητος προελθοῦσα, ἐπειδὴ ἔδει καὶ ταῖς παρθένοις ὑποδειξαι τοῦ νυμφίου τὸ κάλλος, οὐκ ἐκεῖνο λέγει ὃ ἦν ἐν ἀρχῇ (οὐδὲ γὰρ οἶόν τε ἦν δυνάμει λόγων φανερωθῆναι τὸ ἄρρητον), ἀλλὰ πρὸς τὴν διὰ σαρκὸς γενομένην ἡμῖν θεοφάνειαν χειραγωγεῖ τὰς παρθένας (ὅπερ δὴ καὶ ὁ μέγας Ἰωάννης πεποίηκεν, Ὁ μὲν ἦν ἀπ' ἀρχῆς σιωπήσας, Ὁ δὲ ἐωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας τοῦτο 6.384 μετ' ἐπιμελείας διηγησάμενος). φησὶν οὖν πρὸς αὐτὰς ἢ νύμφη· Ἀδελφιδὸς μου λευκὸς καὶ πυρρὸς, ἐκλελοχισμένος ἀπὸ μυριάδων. κεφαλὴ αὐτοῦ χρυσίον κεφᾶζ, βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται, μέλανες ὡς κόραξ, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς περιστραφαὶ ἐπὶ πληρώματα ὑδάτων λελουμένοι ἐν γάλακτι, καθήμενοι ἐπὶ πληρώματα ὑδάτων. σιαγόνες αὐτοῦ ὡς φιάλαι τοῦ ἀρώματος φύουσαι μυρεψικά, χεῖλη αὐτοῦ κρίνα στάζοντα σμύρναν πλήρη, χεῖρες αὐτοῦ τορευταί, χρυσαῖ, πεπληρωμένοι θαρσεῖς, κοιλία αὐτοῦ πυξίον ἐλεφάντινον ἐπὶ λίθου σαπφείρου, κνήμαι αὐτοῦ στῦλοι μαρμάρινοι, τεθεμελιωμένοι ἐπὶ βάσεις χρυσαῖ. εἶδος αὐτοῦ ὡς Λίβανος ἐκλεκτός, ὡς κέδροι, φάρυγξ αὐτοῦ γλυκασμὸς καὶ ὄλος ἐπιθυμία. οὗτος ἀδελφιδὸς μου καὶ οὗτος πλησίον μου, θυγατέρες Ἰερουσαλήμ. ταῦτα γὰρ πάντα, δι' ὧν ἡ τοῦ κάλλους γέγονεν ὑπογραφή, οὐ τῶν ἀοράτων τε καὶ ἀκαταλήπτων τῆς θεότητός ἐστιν ἐνδεικτικὰ ἀλλὰ τῶν κατ' οἰκονομίαν φανερωθέντων, ὅτε ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη τὴν ἀνθρωπίνην ἐνδυσάμενος φύσιν, δι' ὧν κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον καὶ τὰ ἀόρατα αὐτοῦ τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται διὰ τῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κόσμου κατασκευῆς φανερούμενα. κόσμος γὰρ κτίσις ἐστὶν ἢ τῆς ἐκκλησίας κατασκευή, ἐν ἣ 6.385 κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνὴν καὶ οὐρανὸς κτίζεται καινός (ὅπερ ἐστὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καθὼς ὁ Παῦλος φησὶ) καὶ γῆ καινὴ κατασκευάζεται, Ἡ πίνουσα τὸν ἐπ' αὐτὴν ἐρχόμενον ὑετόν, καὶ ἄνθρωπος πλάσσεται ἄλλος, ὁ διὰ τῆς ἄνωθεν γεννήσεως ἀνακαινιζόμενος κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, καὶ φωστῆρων φύσις ἑτέρα γίνεται, περὶ ὧν φησὶν ὅτι Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου, καὶ Ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, καὶ ἀστῆρες πολλοί, οἱ ἐν τῷ στερεώματι τῆς πίστεως ἀνατέλλοντες. καὶ οὕτω τοῦτο θαυμαστόν, εἰ πλήθη ἄστρον ἐστὶν ἐν τῷ καινῷ τούτῳ κόσμῳ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀριθμούμενα καὶ ὀνομαζόμενα, ὧν τὰ ὀνόματα ὁ ποιητὴς τῶν τοιούτων ἄστρον ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀπογεγράφθαι λέγει (οὕτω γὰρ ἤκουσα τοῦ δημιουργοῦ τῆς καινῆς κτίσεως πρὸς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ φωστῆρας λέγοντος ὅτι Τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς), οὐ τοῦτο τοίνυν μόνον τῆς καινῆς κτίσεως ἐστὶ τὸ παράδοξον ὅτι ἄστρον πλῆθος ἐν αὐτῇ δημιουργεῖται παρὰ τοῦ λόγου, ἀλλ' ὅτι καὶ ἥλιοι πολλοὶ κτίζονται ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀκτίσι τὴν οἰκουμένην φωτίζοντες οὕτως εἰπόντος τοῦ ποιητοῦ τῶν τοιούτων ἡλίω· Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ Τότε οἱ δίκαιοι λάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος. ὡςπερ τοίνυν ὁ πρὸς τὸν 6.386 αἰσθητὸν ἀπιδὼν κόσμον καὶ τὴν ἐμφαινομένην τῷ κάλλει τῶν ὄντων σοφίαν κατανοήσας ἀναλογίζεται διὰ τῶν ὀρωμένων τό τε ἀόρατον κάλλος καὶ τὴν πηγὴν τῆς σοφίας, ἧς ἢ ἀπόρροια τὴν τῶν ὄντων συνεστήσατο φύσιν, οὕτω καὶ ὁ πρὸς τὸν καινὸν τοῦτον κόσμον τῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν κτίσεως βλέπων ὁρᾷ ἐν αὐτῷ τὸν πάντα ἐν πᾶσιν ὄντα τε καὶ γινόμενον διὰ τῶν χωρητῶν τε καὶ καταλαμβανομένων ὑπὸ τῆς φύσεως ἡμῶν χειραγωγῶν τὴν γνῶσιν πρὸς τὸ ἀχώρητον. οὗ χάριν ἐπειδὴ ταύτην προσάγουσι τῇ πρὸς τὸ τέλειον ἀναδραμούσῃ ψυχῇ τὴν αἴτησιν αἱ παρθένοι ψυχαὶ τοῦ γνωρισθῆναι αὐταῖς τὸν ποθοῦμενον, διὰ τῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ φανερωθέντων ἡμῖν

ὕπογράφει ταῖς παρθένους τὰ τοῦ ζητουμένου γνωρίσματα καὶ πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν ἐν σῶμα τοῦ νυμφίου ποιήσασα ἴδιόν τι νόημα δι' ἐκάστου τῶν μελῶν ἐν τῇ ὑπογραφῇ τοῦ κάλλους ἐνδείκνυται, δι' ὧν ὅλον ἐκ τῶν κατὰ μέρος θεωρουμένων τὸ τοῦ σώματος κάλλος συναπαρτίζεται. Ἀρχὴν οὖν ποιεῖται τῆς διδασκαλίας τὴν προσεχῆ καὶ οἰκείαν ἡμῖν· ἐκ γὰρ τοῦ σώματος τῆς κατηχήσεως ἄρχεται. ὡς περ δὴ καὶ ὁ Ματθαῖος πεποίηκεν· ἐκ τοῦ Ἀβραάμ τε καὶ Δαβὶδ γενεαλογήσας τὸ κατὰ σάρκα μυστήριον τῷ μεγάλῳ Ἰωάννῃ ἐταμιεύσατο τοῖς ἤδη διὰ τούτων στοιχειωθεῖσι τὴν ἐξ αἰδίου νοουμένην ἀρχὴν καὶ τὸν τῇ ἀρχῇ 6.387 συγκατανοούμενον λόγον εὐαγγελίσασθαι. διὰ τούτων τοίνυν τῶν νοημάτων ἢ νύμφη μυσταγωγεῖ τὰς νεάνιδας ὅτι· οὐ πρότερον ἐπὶ τὸ ἄληπτόν τε καὶ ἀόριστον ἀναχθήσεται ὑμῶν ἢ διάνοια πρὶν τοῦ ὀφθέντος διὰ τῆς πίστεως περὶ δράξασθαι. τὸ δὲ ὀφθέν ἢ τῆς σαρκὸς ἐστὶ φύσις· εἰποῦσα γὰρ ὅτι Ἀδελφιδὸς μου λευκὸς καὶ πυρρὸς, διὰ τῆς τῶν δύο τούτων χρωμάτων μίξεως τὸ τῆς σαρκὸς ἰδίωμα ὑπογράφει τῷ λόγῳ. τοῦτο δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄνω ἐποίησε μῆλον αὐτὸν ὀνομάσασα, οὗ πρὸς ἐκάτερον τῶν χρωμάτων σύγκρατον καθοράται τὸ εἶδος· λευκὸν τε γὰρ ἐστὶ τὸ μῆλον καὶ ἐρυθραίνεται, τὴν τοῦ αἵματος οἶμαι φύσιν συμβολικῶς ἐνδεικνυμένου τοῦ ἐρυθρήματος. Ἄλλ' ἐπειδὴ πᾶσα σὰρξ ἐν τόκῳ συνίσταται γάμου πάντως ὀδοποιῶντος τὸν τόκον τοῖς εἰς τὴν ζωὴν ταύτην παριοῦσι διὰ γεννήσεως, ὡς ἂν μή τις σαρκὸς γένεσιν περὶ τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας παραδεξάμενος πρὸς τὰ τῆς φύσεως ἔργα καὶ πάθη τῇ διανοίᾳ κατολισθήσειεν ὁμοιογενῆ τοῖς πᾶσι κάκεινης τῆς σαρκὸς ἐννοήσας τὴν γένεσιν, τούτου χάριν τὸν κοινωνήσαντα σαρκὸς καὶ αἵματος λευκὸν μὲν εἶναι καὶ πυρρὸν ὡμολόγησε διὰ τῶν δύο χρωμάτων τὴν τοῦ σώματος φύσιν αἰνισσομένη, οὐ μὴν ὁμοιότροπον αὐτοῦ τὴν λοχείαν τῷ κοινῷ τόκῳ γεγενῆσθαι λέγει. ἀλλ' ἐκ 6.388 πασῶν τῶν μυριάδων, τῶν ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι καὶ εἰς ὅσον προελεύσεται ῥέουσα διὰ τοῦ τόκου τῶν ἐπιγινομένων ἢ φύσις, μόνος οὗτός ἐστι τῷ καινῷ τῆς λοχείας εἶδει τῆς ζωῆς ταύτης ἀψάμενος, ᾧ οὐχὶ συνήργησε πρὸς τὸ γενέσθαι ἢ φύσις ἀλλ' ὑπηρέτησεν. διὰ τοῦτο φησὶν ὅτι ὁ λευκὸς οὗτος καὶ πυρρὸς, ὁ διὰ σαρκὸς καὶ αἵματος ἐπιδημήσας τῷ βίῳ, μόνος ἐστὶν ἐκ πασῶν τῶν μυριάδων ἐκ τῆς παρθενικῆς καθαρότητος ἐκλελοχισμένος· οὗ ἀσυνδύαστος μὲν ἢ κυοφορία, ἀμόλυντος δὲ ἢ λοχεία, ἀνώδυνος δὲ ἢ ὠδὶς· οὗ θάλαμος ἢ τοῦ ὑψίστου δύναμις οἶόν τις νεφέλη τὴν παρθενίαν ἐπισκιάζουσα, πυρρὸς δὲ γαμήλιος ἢ τοῦ ἀγίου πνεύματος ἔλλαμψις, κλίνη δὲ ἢ ἀπάθεια καὶ γάμος ἢ ἀφθαρσία. ὁ τοίνυν ἐκ τῶν τοιούτων γενόμενος καλῶς ἐκλελοχισμένος ἐκ πασῶν τῶν μυριάδων κατωνομάσθη, ὅπερ τὸ μὴ ἐκ λοχοῦς αὐτὸν εἶναι σημαίνει· τούτου γὰρ μόνου χωρὶς λοχείας ἢ γέννησις ὡς περ καὶ χωρὶς γάμου ἢ σύστασις. οὐ γὰρ ἔστιν ἐπὶ τῆς ἀφθόρου τε καὶ ἀπειρογάμου κυρίως τὸ ὄνομα τῆς λοχείας εἰπεῖν, διότι παρθενίας τε καὶ λοχείας ἀσύμβατά ἐστι περὶ τὴν αὐτὴν τὰ ὀνόματα. ἀλλ' ὡς περ υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν ἄνευ πατρός, οὕτω καὶ τὸ παιδίον ἄνευ λοχείας γεγέννηται. ὡς γὰρ οὐκ ἔγνω ἢ παρθένος ὅπως ἐν τῷ σώματι αὐτῆς τὸ θεοδόχον συνέστη σῶμα, οὕτως οὐδὲ τοῦ τόκου ἦσθετο μαρτυρούσης τῆς προφητείας αὐτῇ τὸ ἀνώδυνον 6.389 τῆς ὠδίνος· φησὶ γὰρ Ἡσαΐας ὅτι Πρὶν ἔλθεῖν τοὺς πόνους τῶν ὠδίνων ἐξέφυγε καὶ ἔτεκεν ἄρσεν. διὰ τοῦτο ἐκλελοχισμένος καὶ ξενίζων καθ' ἐκάτερον τὴν ἀκολουθίαν τῆς φύσεως, οὔτε ἀρξάμενος ἐξ ἡδονῆς οὔτε προελθὼν διὰ πόνων. καὶ τοῦτο κατὰ τὸ ἀκόλουθόν τε γίνεται καὶ οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος ἐστίν· ἐπειδὴ γὰρ ἢ τὸν θάνατον διὰ τῆς ἀμαρτίας ἐπεισαγαγούσα τῇ φύσει ἐν λύπαις καὶ πόνοις τίκτειν κατεδικάσθη, ἔδει πάντως τὴν τῆς ζωῆς μητέρα ἀπὸ χαρᾶς τε τῆς κυοφορίας ἄρξασθαι καὶ διὰ χαρᾶς τελειῶσαι τὸν τόκον. Χαῖρε γάρ, φησὶ, κεχαριτωμένη, πρὸς αὐτὴν ὁ ἀρχάγγελος ἐκβαλὼν τῇ φωνῇ τὴν λύπην τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἀποκληρωθεῖσαν τῷ τόκῳ. οὗτος μὲν οὖν ὁ τῷ καινῷ τε καὶ ἰδιάζοντι τῆς γεννήσεως ἐκ πασῶν τῶν μυριάδων μόνος τοιοῦτος

γενόμενος, ὁ λευκός τε καὶ πυρρὸς διὰ τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα καλῶς ὠνομασμένος, καὶ ἐκλελοχισμένος ἀπὸ μυριάδων διὰ τὴν ἄφθαρτόν τε καὶ ἀπαθῆ τοῦ τόκου παρὰ τοὺς λοιποὺς ιδιότητα. ἢ τάχα καὶ διὰ τὰ λοιπὰ τῆς γεννήσεως εἶδη, τὰ δίχα λοχείας γενόμενα, ταύτην ἐφήρμοσεν αὐτῷ τὴν φωνὴν ἢ νύμφη. οὐκ ἄγνοεῖς δὲ πάντως, ὁσάκις ἐγεννήθη ὁ τῆς καινῆς κτίσεως πάσης πρωτότοκος ὁ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς πρωτότοκος, ὁ ἐκ νεκρῶν πρωτότοκος, ὁ πρῶτος λύσας 6.390 τὰς ὠδίνας τοῦ θανάτου καὶ πᾶσι τὸν ἐκ νεκρῶν τόκον ὁδοποιήσας διὰ τῆς ἀναστάσεως. ἐν πᾶσι μὲν γὰρ τούτοις ἐγεννήθη, οὐ μὴν διὰ λοχείας παρήλθεν εἰς γέννησιν· ἢ τε γὰρ ἐκ τοῦ ὕδατος γέννησις τὸ τῆς λοχείας πάθος οὐ παρεδέξατο καὶ ἢ ἐκ νεκρῶν παλιγγενεσία καὶ ἢ τῆς θείας ταύτης κτίσεως πρωτοτοκία, ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις καθαρεύει τῆς λοχείας ὁ τόκος. διὰ τοῦτο φησιν Ἐκλελοχι σμένος ἀπὸ μυριάδων. Οἶον δὲ αὐτοῦ τὸ κάλλος ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον μέλεσι διηγεῖται, καιρὸς ἂν εἴη κατανοῆσαι διὰ τῶν εἰρημένων. Κεφαλὴ αὐτοῦ, φησί, χρυσίον κεφᾶζ. ἢ δὲ Ἑβραϊκὴ λέξις, εἰ πρὸς τὴν ἡμετέραν μεταληφθεῖη φωνήν, τὸ καθαρὸν τε καὶ ἄπεφθον καὶ πάσης ἐπιμιξίας ἀλλότριον χρυσίον διὰ τῆς φωνῆς ταύτης ἐνδείκνυται. ἀνερμήνευτον δέ μοι δοκοῦσι καταλελοιπέναι τὴν τοῦ κεφᾶζ λέξιν οἱ τὰς φωνὰς τῶν Ἑβραίων ἐξελληνίσαντες διὰ τὸ μὴ εὐρεῖν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ῥήμασι μηδεμίαν φωνὴν ἐξαγγελτικὴν τῆς ἐμφάσεως τῆς ἐνθεωρουμένης τῆ Ἑβραϊδὶ φωνῆ. ἡμεῖς δὲ τοῦτο μαθόντες ὅτι τὸ εἰλικρινῶς καθαρὸν καὶ πάσης ὕλης ῥυπαρᾶς ἀμιγές τε καὶ ἀπαράδεκτον ἢ τοιαύτη λέξις ἐνδείκνυται, ταῦτα περὶ τοῦ προκειμένου ῥητοῦ νοεῖν ἐναγόμεθα ὅτι κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας ἐστὶν ὁ Χριστός. Χριστὸν δὲ 6.391 νῦν λέγομεν οὐ πρὸς τὸ αἶδιον τῆς θεότητος ἀναπέμποντες τοῦτο τὸ ὄνομα ἀλλὰ πρὸς τὸν θεοδόχον ἄνθρωπον, τὸν ἐπὶ γῆς ὀφθέντα καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφέντα, τὸν τῆς παρθενίας βλαστόν, ἐν ᾧ Κατώκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, τὴν ἀπαρχὴν τοῦ κοινουῦ φυράματος, δι' οὗ ὁ λόγος τὴν φύσιν ἡμῶν περιεβάλετο ποιήσας αὐτὴν ἀκήρατον, πάντων τῶν συμπεφυκῶτων αὐτῇ παθημάτων ἐκκαθαρθεῖσαν. οὕτω γὰρ φησι περὶ αὐτοῦ ὁ προφήτης ὅτι Ἄμαρτιαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, τοῦ πεπειραμένου κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα τῆς φύσεως ἡμῶν χωρὶς ἁμαρτίας. ἢ μὲν οὖν κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ἢ πάσης τῆς φύσεως ἡμῶν ἀπαρχή, τὸ καθαρὸν τε καὶ πάσης κακίας ἀμιγές τε καὶ ἀπαράδεκτον χρυσίον ἐστὶν, οἱ βόστρυχοι δέ, οἱ ποτε ζοφώδεις καὶ μέλανες καὶ τοῖς κόραξιν ὠμοιωμένοι τῷ εἶδει (ἐκεῖνοις λέγω τοῖς κόραξιν, οἷς ἔργον ἐστὶ τὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόπτειν κατὰ τὸν παροιμιώδη λόγον καὶ τοῖς νεοσοῖς τῶν ἀετῶν βρῶμα τοὺς πηρωθέντας τῶν ὀρατικῶν αἰσθητηρίων παρασκευάζειν), οὗτοι ἐλάται, τὰ ὑψηλά τε καὶ οὐρανομήκη δένδρα, γενόμενοι διὰ τοῦ ἀναδραμεῖν ἐκ γῆς ἐπὶ τὸ οὐράνιον ὕψος προσθήκη τοῦ κάλλους γίνονται τοῦ νυμφίου τῆς θείας κεφαλῆς ἑαυτοὺς 6.392 ἐξαρτήσαντες. οὐκ ἄγνοεῖς δὲ πάντως, τί τῶν βοστρύχων τούτων ἔργον ἐστὶν, ἐν τοῖς ἄνω μαθὼν παρ' αὐτῆς τῆς τοῦ νυμφίου φωνῆς ὅτι Οἱ βόστρυχοί μου ἐπλήσθησαν ψεκᾶδων νυκτός. ἐκεῖνοι οὖν εἰσιν οἱ ψεκάζοντες βόστρυχοι, οἱ παρὰ τῶν προφητῶν νεφέλαι ὠνομασμένοι, ἀφ' ὧν γίνεται τῆς διδασκαλίας ὁ ὄμβρος, ὁ τὰς ἐμψύχους ἀρούρας ποτίζων πρὸς τὴν εὐκαρπίαν τῶν τοῦ θεοῦ γεωργίων. ἀποστόλους δὲ οἶμαι τροπικῶς τοὺς βοστρύχους ὑπὸ τοῦ λόγου σημαίνεσθαι, ὧν τινες ἦσαν πρότερον ζοφώδεις τοῖς τοῦ βίου ἐπιτηδεύμασιν· ὁ τελώνης, ὁ ληστής, ὁ διώκτης, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος κατὰ τὸν μέλανά τε καὶ σαρκοβόρον, τὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἀφανιστικὸν κόρακα, λέγω δὲ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καθὼς φησιν ὁ ἀπὸ κόρακος ἐλάτη γενόμενος καὶ διὰ τοῦτο βόστρυχος τῆς θείας κεφαλῆς χρηματίσας ὅτι Τὸ πρότερον ὦν βλάσφημος καὶ διώκτης καὶ ὑβριστής, ἕως ἦν κόραξ, πρὸς τὴν χάριν ταύτην μετεσκευάσθη βόστρυχος γενόμενος τῆ οὐρανία δρόσω διάβροχος, ὁ παντὶ τῷ

σώματι 6.393 τῆς ἐκκλησίας τὸν τῶν ἀποκρύφων τε καὶ σκοτεινῶν μυστηρίων λόγον ἐπιψεκάζων. τούτους μὲν οὖν λέγεσθαι παρὰ τῆς νύμφης βοστρύχους ὑπενοήσαμεν, οἱ τῆς χρυσῆς κεφαλῆς ἀπηρημένοι οὐ μικρὰν δι' ἑαυτῶν ποιούσι προσθήκην τῆς ὥρας τῆ τοῦ πνεύματος αὐρὰ περισοβούμενοι. οὗτοι στέφανος γίνονται κάλλους τῆ ἀκηράτῳ κεφαλῇ κοσμοῦντες αὐτὴν τῷ ἰδίῳ κυκλώματι· περὶ τούτων γὰρ μοι δοκεῖ λέγειν ἢ προφητεία ὅτι Ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου. ὥστε αὐτοὺς δι' ἐκατέρων νοεῖσθαι τῶν ὀνομάτων· εὐπρεπεῖς τε βοστρύχους καὶ λίθους τιμίους δι' ἑαυτῶν τὴν κεφαλὴν καλλωπίζοντας. Ἀκόλουθον δ' ἂν εἶη καὶ τὰ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν εἰρημένα θεωρῆσαι τῷ λόγῳ. ἔστι δὲ ἡ λέξις αὕτη· Ὁφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς περισσότερα ἐπὶ πληρώματα ὑδάτων, λελουμέναι ἐν γάλακτι, καθήμεναι ἐπὶ πληρώματα ὑδάτων. ἡ δὲ τῶν εἰρημένων διάνοια τῆς μὲν καταλήψεως ἡμῶν ἐστὶν ὑψηλότερα (ὁ γὰρ ἂν ἐννοήσωμεν περὶ τούτων, ἔλαττον εἶναι τῆς ἀληθείας οἰόμεθα), σκοποῦμενοι δὲ δι' ἐπιμελείας ἡμῖν τοιαύτη τις ἔδοξεν εἶναι· φησὶ που τῶν ἑαυτοῦ λόγων ὁ θεὸς ἀπόστολος μὴ δύνασθαι λέγειν τὸν ὀφθαλμὸν τῆ χειρὶ Χρείαν σου οὐκ ἔχω, δόγμα διὰ τούτων ποιούμενος ὅτι δι' ἀμφοτέρων προσήκει τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας πράττειν 6.394 καλῶς τοῦ διορατικοῦ τῆς ἀληθείας συγκεκραμένου πρὸς τὸ δραστήριον, οὔτε τῆς θεωρίας καθ' ἑαυτὴν τὴν ψυχὴν τελειούσης, εἰ μὴ καὶ τὰ ἔργα παρείη, τὰ τὸν ἠθικὸν κατορθεῖν βίον, οὔτε τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας αὐτάρκη παρεχομένης τὴν ὠφέλειαν μὴ τῆς ἀληθινῆς εὐσεβείας τῶν γινομένων καθηγουμένης. εἰ τοίνυν ἀναγκαῖα τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς τὰς χειρὰς ἐστὶν ἡ συζυγία, τάχα προσαγόμεθα διὰ τῶν εἰρημένων πρῶτον μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἵτινές εἰσι, κατανοῆσαι, ἔπειτα δὲ καὶ τὸν περὶ αὐτῶν ἔπαινον ἐν θεωρίᾳ λαβεῖν. τὸν δὲ περὶ τῶν χειρῶν λόγον τῷ ἰδίῳ ταμιευσόμεθα τόπῳ. ὀφθαλμῶν γὰρ ἴδιον ἐκ φύσεως ἔργον ἐστὶ τὸ ὄρᾶν. διὸ κατὰ τὴν τοπικὴν θέσιν πάντων ὑπέρκεινται τῶν αἰσθητηρίων εἰς ὁδηγίαν τοῦ παντὸς σώματος προτεταγμένοι παρὰ τῆς φύσεως. ὅταν οὖν τοὺς τῆς ἀληθείας καθηγουμένους παρὰ τῆς θείας γραφῆς οὕτως ὀνομαζομένους ἀκούσωμεν, ὧν ὁ μὲν τις ἐλέγετο ὁ βλέπων, ἕτερος δὲ ὁ ὄρων, ἄλλος δὲ σκοπός, οὕτω παρὰ τοῦ θεοῦ διὰ τῆς προφητείας ὀνομασμένοι, ἐναγόμεθα διὰ τούτων τοὺς ἐφορᾶν καὶ ἐπιβλέπειν καὶ ἐπισκοπεῖν τεταγμένους ὀφθαλμοὺς ἐνταῦθα νομίζειν κατονομάζεσθαι. τὸ δὲ περὶ αὐτοὺς θαῦμα καθ' ὁμοιότητά τινα συγκριτικὴν γίνεσθαι διδασκόμεθα τῆς πρὸς 6.395 τὸ κρεῖττον παραθέσεως τὸ κάλλος αὐτῶν ὑπογραφούσης· φησὶ γὰρ ὅτι Ὁφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς περισσότεραί. καλὸς γὰρ ὡς ἀληθῶς τῶν τοιούτων ὀμμάτων ἔπαινος ἢ ἀκακία, ἦν κατορθεῖσιν οἱ μηκέτι τῷ σαρκῶδει βίῳ ἐμολυνόμενοι ἀλλὰ ζῶντές τε καὶ στοιχοῦντες τῷ πνεύματι· ὁ γὰρ πνευματικὸς τε καὶ ἄυλος βίος τῷ τῆς περισσότερας εἶδει χαρακτὴ ρίζεται, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὕτως ὥφθη παρὰ τοῦ Ἰωάννου ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἰπτάμενον. οὐκοῦν τὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένον, εἰ μέλλοι καθαρῶς ἐπισκοπεῖν τε καὶ ἐφορᾶν καὶ ἐπιβλέπειν, πᾶσαν τὴν ἐκ κακίας λήμην ἀποκλύζεσθαι προσήκει τῷ ὕδατι. ἔστι δὲ οὐχ ἐν ὕδωρ ῥυπτικὸν τῶν ὀμμάτων, ἀλλὰ πολλὰ τῶν τοιούτων ὑδάτων εἶναι φησὶ τὰ πληρώματα. ὅσαι γὰρ εἰσὶν ἀρεταί, τοσαύτας χρῆ τὰς τῶν καθαρῶν ὑδάτων ἐννοῆσαι πηγὰς, δι' ὧν οἱ ὀφθαλμοὶ γίνονται ἀεὶ ἑαυτῶν καθαρῶτεροι· οἷον πηγὴ τοῦ καθαρῶν ὑδάτος ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, ἄλλη τοιαύτη πηγὴ ἡ ταπεινοφροσύνη ἢ ἀλήθειά τε καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιθυμία καὶ ἡ τοῦ κακοῦ ἀλλοτριώσις. 6.396 ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὕδατά ἐστὶν ἐκ μιᾶς μὲν πηγῆς, διαφορῶν δὲ ρείθρων εἰς ἐν ἀθροιζόμενα πλήρωμα, δι' ὧν πάσης ἐμπαθοῦς λήμης γίνεται τοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ καθάρσια. ἀλλ' εἰσὶ μὲν ἐπὶ τὰ πληρώματα τῶν ὑδάτων οἱ ὀφθαλμοί, οἱ διὰ τῆς ἀκεραιότητός τε καὶ ἀκακίας ταῖς περισσότεραῖς ὁμοιωμένοι, λουτρὸν δὲ αὐτῶν εἶναι τὸ γάλα φησὶν οὕτως εἰπόντος τοῦ

λόγου ὅτι Λελουμένοι ἐν γάλακτι. πρέπων δὲ τοῖς τοιούτοις ὄμμασιν ἔπαινος τὸ τῷ γάλακτι τὴν τοιαύτην περιστερὰν λουομένην ἐνωραΐζεσθαι· ἀληθῆς γὰρ ἡ τοῦ γάλακτός ἐστι παρατήρησις ὅτι μόνον τῶν ὑγρῶν τοῦτο τοιαύτην ἔχει τὴν ιδιότητα τὸ μὴ ἐμφαίνεσθαι αὐτῷ εἶδωλόν τινος καὶ ὁμοίωμα. πάντα γὰρ ὅσα τῆς ὑγρᾶς ἐστὶ φύσεως καθ' ὁμοιότητα τῶν κατόπτρων διὰ τοῦ λείου τῆς ἐπιφανείας τῶν εἰς αὐτὰ βλεπόντων ἀντιφαίνεσθαι παρασκευάζει τὰ ὁμοιώματα, ἐν μόνῳ δὲ τῷ γάλακτι ἡ τοιαύτη εἰδωλοποιΐα χώραν οὐκ ἔχει. οὗ χάριν τοιοῦτος τῶν τῆς ἐκκλησίας ὀφθαλμῶν ἐστὶν ὁ τελεώτατος ἔπαινος τὸ μηδὲν ἀνυπόστατόν τε καὶ πεπλανημένον καὶ μάταιον παρὰ τὴν τῶν ὄντων ἀλήθειαν σκιαγραφεῖν ἐν ἑαυτοῖς δι' ἀπάτης ἀλλὰ τὸ ὄντως ὄν βλέπειν, τὰς δὲ ἡπατημένας τοῦ τῆδε βίου ὄψεις τε καὶ 6.397 φαντασίας μὴ παραδέχεσθαι. διὰ τοῦτο πρὸς τὴν καθαρότητα τῶν ὀμμάτων ὑπὸ τῆς τελείας ψυχῆς τὸ τοῦ γάλακτος λουτρὸν ἀσφαλὲς ἐκρίθη. Ὁ δὲ ἐφεξῆς λόγος νόμος ἐστὶ τοῖς ἐπαῖουσι περὶ ἃ χρὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν σπουδὴν ἔχειν· Καθήμεναι γάρ, φησὶν, ἐπὶ πληρώματα ὑδάτων. τὴν γὰρ διηνεκὴ προσεδρεΐαν τῆς περὶ τὰ θεῖα μαθήματα προσοχῆς ὁ τοιοῦτος ὑποτίθεται λόγος, δι' ὧν ἐπαινεῖ τοὺς καθαρὸς ὀφθαλμοὺς καὶ ἡμᾶς διδάσκων, ὅπως ἂν τὸ ἴδιον κάλλος τῶν ὀφθαλμῶν ἀναλάβοι μὲν αἰεὶ προσκαθήμενοι τοῖς τῶν ὑδάτων πληρώμασιν, ὡς οἱ γε πολλοὶ τῶν εἰς ὀφθαλμοὺς τεταγμένων καταλιπόντες τὸ τοῖς τοιούτοις πληρώμασι προσεδρεύειν τοῖς Βαβυλωνίοις ποταμοῖς παρακάθηνται πληροῦντες τὴν ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ γενομένην ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγορίαν Ἐμὲ ἐγκατέλιπον, πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὥρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἱ οὐ μὴ δύνωνται ὕδωρ συνέχειν. μάθημα τοίνυν ἐστίν, ὅπως ἂν γένοιτο καλὸς ὀφθαλμὸς, ἐμπρέπων τε καὶ ἐναρμόζων τῇ χρυσῇ κεφαλῇ, τὸ εἶναι αὐτὸν ἀκέραιον μὲν κατὰ τὴν περιστερὰν, ἀπλανῆ τε καὶ ἀνεξαπάτητον κατὰ τὴν τοῦ γάλακτος φύσιν, μηδεμιᾶ 6.398 πλάνη τῶν ἀνυποστάτων φαντασιούμενον, προσκαθῆσθαι δὲ διὰ παραμονῆς καὶ προσεδρεΐας τοῖς πληρώμασι τῶν θείων ὑδάτων καθ' ὁμοιότητα τοῦ ξύλου τοῦ παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων πεφυτευμένου καὶ μὴ μεθισταμένου· οὕτω γὰρ ὁ τε καρπὸς ἐπὶ τοῦ ἰδίου καιροῦ προβληθήσεται καὶ ὁ κλάδος ἀειθαλῆς φυλαχθήσεται τῇ εὐχροίᾳ τῶν φύλλων περισοβούμενος. νυνὶ δὲ πολλοὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν πνευματικῶν τούτων ὑδάτων καταμελοῦντες καὶ τῆς τοῦ λόγου προσεδρεΐας μικρὰ φροντίζοντες ἦτοι τὸν τῆς φιλοχρηματίας ἑαυτοῖς λάκκον ὀρύσσουσιν ἢ τὴν κενοδοξίαν λατομοῦσιν ἢ τὴν ὑπερηφανίαν φρεωρυχοῦσιν ἢ ἄλλους τινὰς λάκκους ἀπάτης μετ' ἐπιμελείας ὀρύσσουσιν, οἱ συνέχειν εἰς τὸ διηνεκὲς τὸ σπουδαζόμενον αὐτοῖς ὕδωρ φύσιν οὐκ ἔχουσιν αἰεὶ τῆς ὧδε τιμῆς τε καὶ δυναστείας καὶ δόξης, περὶ ἣν ἐστὶν ἡ σπουδὴ τοῖς πολλοῖς, ὁμοῦ τῷ συστήναι διαρρεούσης καὶ οὐδὲν ἴχνος τῆς ματαίας σπουδῆς ἐν τοῖς ἡπατημένοις καταλειπούσης. τοιούτους εἶναι βούλεται τοὺς ὀρῶντάς τε καὶ ἐπισκοποῦντας ὁ λόγος ὧν χρὴ προβεβληθῆσθαι μὲν οἷόν τινα ὀφρῶν περιβολὴν τὴν τῶν θείων διδασμάτων ἀσφάλειαν, ἐπικαλύπτεσθαι δὲ τῇ ταπεινοφροσύνῃ καθάπερ τινὶ βλεφάρων περιβολῇ τὸ καθαρὸν τε καὶ στίλβον τῆς πολιτείας, μὴ ποτε ἡ τῆς οἰήσεως δοκὸς ἐμπεσοῦσα τῷ καθαρῷ τῆς κόρης ἐμποδῶν γένηται πρὸς τὴν ὄρασιν. τίς δὲ μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς 6.399 τῶν μελῶν τοῦ νυμφίου ἐστὶν ὁ ἔπαινος, ἐν τοῖς ἐφεξῆς θεοῦ διδόντος ἐπελευσόμεθα χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Λόγος ιδ' Σιαγόνες αὐτοῦ ὡς φιάλαι τοῦ ἀρώματος φύουσαι μυρεψικά, χεῖλη αὐτοῦ κρίνα στάζοντα σμύρναν πλήρη.

Χεῖρες αὐτοῦ τορευταὶ χρυσαῖ πεπληρωμέναι θαρσεῖς, κοιλία αὐτοῦ πυξίον ἐλεφάντινον ἐπὶ λίθου σαπφείρου, Κνήμαι αὐτοῦ στῦλοι μαρμάρينوι τεθεμελιωμένοι

ἐπὶ βάσεις χρυσᾶς, εἶδος αὐτοῦ ὡς λίβανος ἐκλεκτός, ὡς κέδροι, Φάρυγξ αὐτοῦ γλυκασμός καὶ ὄλος ἐπιθυμία. οὗτος ἀδελφιδός μου καὶ οὗτος πλησίον μου, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ. Ὁ τῷ ἀδόλω γάλακτι τρέφων τὸ νηπιάζον ἔτι τῆς πνευματικῆς ἡλικίας, τροφός, καθὼς φησιν αὐτὸς ὁ ἀπόστολος, τῶν ἀρτιγενῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινόμενος, ταμιεύεται τὸν τῆς σοφίας ἄρτον τοῖς τελειωθεῖσι κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον εἰπών· Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, οἱ διὰ τὴν 6.400 τῶν ἀγαθῶν διδαγμάτων ἔξιν γεγυμνασμένα ἔχοντες τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια τοῦ ἄρτου τῆς σοφίας εὐπαράδεκτοι γίνονται τῆς λεπτοποιούσης ἐν τοῖς ὁδοῦσι τῶν λογισμῶν σιαγόνος εἰς τροφήν προσδεόμενοι. χρή τοίνυν εἶναι καὶ σιαγόνας ἐν τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ τοῖς μηκέτι προσανέχουσι τῇ θηλῇ τοῦ λόγου ἀλλ' ἤδη τῆς στερροτέρας ἐφιεμένοις τροφῆς, περὶ ὧν νῦν ποιεῖται τὸν λόγον ἢ νύμφη λέγουσα οὕτως· Σιαγόνες αὐτοῦ ὡς φιάλαι τοῦ ἀρώματος φύουσαι μυρεψικά. τὸ μὲν οὖν ἀκολουθῶς ἔχειν τὸν περὶ τῶν σιαγόνων λόγον τοῖς περὶ τῶν ὀφθαλμῶν θεωρηθεῖσι παντὶ δῆλον ἂν εἴη τῷ συνετῶς ἐπαίοντι· διὰ τοῦτο γὰρ χρή τὸν ὀφθαλμὸν τῷ πληρώματι τῶν πνευματικῶν ὑδάτων προσεδρεύοντα τῷ ἀπλανεῖ τε καὶ ἀδόλω λούεσθαι γάλακτι τῇ ἀκάκῳ περιστερᾷ ὁμοιούμενον, ἵνα κοινωνοὺς ποιήσῃ τῶν ἰδίων ἀγαθῶν πάντας τοὺς εἰς τὸ σῶμα συντελοῦντας τῆς ἐκκλησίας. οὗ χάριν καὶ ὁ μέγας Ἡσαΐας τὸν ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ὑψηλὸν ἀναβάντα διὰ τῆς πολιτείας βοᾶν διακελεύεται λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, ὥστε γνῶναι δι' αὐτοῦ τοὺς ἀκούοντας τὸν μετὰ ἰσχύος ἐρχόμενον κύριον καὶ τὸν ἐξουσιάζοντα τῶν ὄντων βραχίονα, τὸν ποιμαίνοντα τὸ ποίμνιον καὶ τοὺς ἄρνας συνάγοντα καὶ τὰς καλῶς διὰ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδων κυοφοροῦ 6.401 σας παρακαλοῦντα, τὸν διειληφότα τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί περισφίγγοντα, καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς τούτοις ἢ προφητεία φησὶ δεῖν παρὰ τοῦ τῆς ἀκρωρείας ἐπιβεβηκότος κηρύσσεσθαι. εἰ τοίνυν ἐπὶ τούτῳ γίνεται τοῖς ὀφθαλμοῖς ἢ ἐκ τῶν ὑδάτων τε καὶ τοῦ γάλακτος δύναμις πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, ἀκολουθῶς ἐπαινοῦνται μετ' ἐκείνους αἱ σιαγόνες, ὧν ἔργον ἐστὶ τὸ λεπτοποιεῖν τὴν τροφήν δι' ἧς ἢ τοῦ σώματος συντηρεῖται φύσις καὶ δύναμις. Ἴδωμεν τοίνυν ἐν τίνι τῶν σιαγόνων ἔστιν ὁ ἔπαινος. αὐτῆς ἀκούσωμεν τῆς νύμφης οἷα περὶ αὐτῶν διεξέρχεται· Σιαγόνες αὐτοῦ, φησὶν, ὡς φιάλαι τοῦ ἀρώματος φύουσαι μυρεψικά. εἰ τὸ διηλωμένον τῶν ἐκπωμάτων εἶδος ὁ λόγος σημαίνει τῷ τῆς φιάλης ὀνόματι, ἐν ᾧ κλέπτεται διὰ τῆς κατασκευῆς ἢ κοιλότης οὔτε ἄγαν βαθυνομένου τοῦ σχήματος οὔτε δι' εὐθείας ἐξυπτιάζοντος, ὡς μήτε κοῖλον ἀκριβῶς εἶναι δοκεῖν μήτε ἐπίπεδον, εἰ τοίνυν τὸ τοιοῦτον εἶδος ὑποδείκνυσι διὰ τῆς φιάλης ἢ νύμφη, ἴδιον ἂν ἔχοι λόγον ἐκ τοῦ σχήματος τούτου τῶν σιαγόνων ὁ ἔπαινος. εἴποι γὰρ ἂν τις τὸ ἀπλοῦν τε καὶ διηλωμένον καὶ ἄδολον τῆς διδασκαλίας ἐπαινεῖσαι τὸν λόγον βουλόμενον μνήμην τῆς φιάλης ποιήσασθαι, ἐν ἧ τὸ ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ προφήτου 6.402 βάθος συστήναι οὐ δύναται τοῦ εἰπόντος· Ῥυθειὴν ἐκ τῶν μισούντων με καὶ ἐκ τῶν βαθέων τῶν ὑδάτων. τὴν οὖν ἐν ἀπλότητι φανερουμένην ἀλήθειαν δίχα τινὸς δολερᾶς κοιλότητος φαμεν διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς φιάλης σημαίνεσθαι, ἧς ὕλη μὲν ἐστὶ τὸ ἄρωμα, ἔργον δὲ τὸ φύειν μυρεψικά· Σιαγόνες γὰρ αὐτοῦ ὡς φιάλαι τοῦ ἀρώματος, οὐκ ἐξ ἀργύρου γενόμεναι ἢ χρυσοῦ ἢ ὑέλου ἢ τινος ἐτέρας ὕλης τοιαύτης, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἀρώματος, ταῦτα ἐξ ἑαυτῶν φύουσαι, δι' ὧν τὰ μύρα κατασκευάζεται. σαφῆς δὲ πάντως διὰ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἢ τοῖς ῥητοῖς τούτοις ἐνθεωρουμένη διάνοια ὅτι τῶν καθαρῶν τῆς ἐκκλησίας ὁμμάτων ἔστι τοιαύτην παρασκευάσειν τῷ σώματι τὴν τροφήν τῇ λεαντικῇ τῶν σιαγόνων δυνάμει ὡς μηδὲν βαθύ τε καὶ ὑπουλον ἐν τοῖς λεγομένοις ὀρᾶσθαι, ἀλλ' εἶναι πάντα τηλαυγῆ τε καὶ ἐλεύθερα καὶ πάσης δολερᾶς ἐπικρύψεως καὶ βαθύτητος κεχωρισμένα, ὡς καὶ νηπίοις εἶναι κατάδηλα, καθὼς φησιν ὁ προφήτης ὅτι Ἡ μαρτυρία κυρίου πιστή, σοφίζουσα νήπια· καὶ Ἡ ἐντολὴ κυρίου τηλαυγῆς, φωτίζουσα ὀφθαλμούς. εἰ γὰρ

τοιαῦται εἶεν αἱ φιάλαι τοῦ λόγου, οὐκ ἐκ τῆς γῆϊνης ὕλης δηλονότι συστήσονται, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀρώματος αὐτοῖς ἔσται ἡ φύσις, ἐκείνου λέγω τοῦ ἀρώματος ὃ ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματά φησιν εἶναι ἡ νύμφη ἐν τοῖς προοιμίαις τοῦ Ἄιματος. τοιαύτη φιάλη ὁ Παῦλος ἦν, ὁ μὴ ἐν πανουργίᾳ τὸν λόγον 6.403 δολῶν ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας ἑαυτὸν συνιστάνων. οὗ ἡ ὕλη τὸ ἐκ γῆς εἶναι ἀπέθετο, ἀφ' οὗ διὰ τοῦ βαπτισμοῦ τὰς λεπίδας τῶν ὀφθαλμῶν τῇ σαρκὶ συναπέβαλεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ εὐπνοοῦντος ἀρώματος ἀνεσκευάσθη τοῦ ἀγίου πνεύματος τέκνον γενόμενος· ὃς ἐπειδὴ διὰ τῆς τοιαύτης χαλκείας ἐκλογῆς σκεῦος κατεσκευάσθη, πρὸς τὴν οἰνοχοΐαν τοῦ λόγου φιάλη γενόμενος οὐκέτι χρεῖαν ἔσχεν ἀνθρώπου τὴν γνῶσιν αὐτῷ τῶν μυστηρίων ἐγγέροντος (Οὐ γὰρ προσανέθετο σαρκὶ καὶ αἵματι), ἀλλ' αὐτὸς ἔφυεν ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀνέβρυνε τὸ θεῖον ποτὸν διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ εὐωδίας τὰ ποικίλα τῶν ἀρετῶν ἄνθη μυρεψῶν τοῖς ἀκούουσιν, ὥστε κατὰ τὰς διαφορὰς τε καὶ ιδιότητας τῶν δεχομένων τὸν λόγον κατάλληλον εὐρίσκεσθαι πρὸς τὴν τοῦ ζητοῦντος χρεῖαν τὸ ἄρωμα τοῖς Ἰουδαίοις, τοῖς Ἑλλησι, ταῖς γυναῖξιν, τοῖς ἀνδράσι, τοῖς δεσπόταις, τοῖς δούλοις, τοῖς γονεῦσι, τοῖς τέκνοις, τοῖς ἀνόμοις, τοῖς ὑπὸ νόμον. οὕτως αὐτῷ πολυειδῆς ἦν διὰ πάσης ἀρετῆς κεκραμένη τῆς διδασκαλίας ἡ χάρις, διὰ τῶν ποικίλων διδαγμάτων καταλλήλως τῇ ἐκάστου χρεῖα μυρεψούσης τῆς φιάλης τοῖς δεχομένοις τὸν λόγον. τὰς οὖν τοιαύτας ἐπαινῆ σιαγόνας ἡ τὸ τοῦ σώματος τοῦ νυμφίου κάλλος διαζωγραφοῦσα τῷ λόγῳ. Καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο βλέπει τῶν σιαγόνων ὁ ἔπαινος, ὁ ἐφεξῆς λόγος διὰ τῆς ἀκολουθίας μαρτύρεται· ἐπαινῆται γὰρ μετὰ τὰς σιαγόνας τὰ χεῖλη δι' ὧν ὁ ἀρωματίζων 6.404 λόγος προέρχεται. οὕτω δὲ ὁ ἔπαινος ἔχει· Χεῖλη αὐτοῦ κρίνα στάζοντα σμύρναν πλήρη. δύο κατὰ ταῦτὸν ἀρετὰς μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ διὰ τοῦ διπλοῦ ὑποδείγματος, ὧν ἐν μὲν ἐστὶν ἡ ἀλήθεια λαμπρά τε καὶ φωτοειδῆς ἐν τοῖς λεγομένοις θεωρουμένη (τοιοῦτον γὰρ τοῦ κρίνου τὸ εἶδος, οὗ ἡ λαμπρότης αἰνίγμα τῆς τῶν λεγομένων καθαρότητός τε καὶ ἀληθείας ἐστίν), ἕτερον δὲ τὸ μόνην τὴν νοητὴν τε καὶ ἄυλον ζωὴν ὑπὸ τῆς διδασκαλίας προδεικνυσθαι, διὰ τῆς τῶν νοητῶν θεωρίας ἀπονεκρουμένης τῆς κάτω ζωῆς τῆς διὰ σαρκός τε καὶ αἵματος ἐνεργουμένης. ἡ γὰρ ἀπορ ρέουσα τοῦ στόματος σμύρνα καὶ πλήρη ποιούσα ἑαυτῆς τὴν τοῦ δεχομένου ψυχὴν τῆς τοῦ σώματος νεκρώσεως ἔμφασις γίνεται· πολλαχῇ γὰρ τὸ τοιοῦτον ἐν τῇ καταχρήσει τῶν θεοπνεύστων λόγων παρατετῆρηται τὸ τοῦ θανάτου σημαντικὸν εἶναι τῆς σμύρνης τὸ ὄνομα. ὁ τοῖνον τέλειος καὶ καθαρὸς ὀφθαλμὸς, ὁ τὴν σιαγόνα φιάλην ποιῶν τὴν τὰ μύρα ἐξ ἑαυτῆς φύουσάν τε καὶ πηγάζουσαν οὗτος ἀνθεῖ τὰ κρίνα τῶν λόγων διὰ τοῦ στόματος τῶν τῇ θείᾳ κεκαλλωπισμένων λαμπρότητι· οὕτω γὰρ τοὺς καθαρούς τε καὶ δι' ἀρετῆς εὐπνοοῦντας ὀνομάζει ὁ λόγος, ἀφ' ὧν γίνεται ἡ τῆς σμύρνης σταγῶν ἀνελλιπῶς πληροῦσα τὴν τῶν δεχομένων διάνοιαν, ὅπερ ἐστὶν ἡ τῆς ὑλικῆς ζωῆς ὑπεροψία πάντων τῶν τῆδε σπουδαζομένων διὰ τὴν τῶν ὑπερκειμένων ἀγαθῶν ἐπιθυμίαν ἀνενεργήτων τε καὶ νεκρῶν γινομένων. 6.405 τοιαύτην ὁ Παῦλος ποτε σμύρναν προέχει τοῦ στόματος μεμιγμένην τῷ καθαρῷ κρίνῳ τῆς σωφροσύνης ἐν ἀκοαῖς τῆς ἀγίας παρθένου (Θέκλα δὲ ἦν ἡ παρθένος), ἡ καλῶς τῇ ψυχῇ τὰς ἀπορρεούσας τοῦ κρίνου σταγῶνας ἐν ἑαυτῇ δεξαμένη θανάτῳ διαλαμβάνει τὸν ἔξωθεν ἄνθρωπον πᾶσαν σαρκώδη διάνοιάν τε καὶ ἐπιθυμίαν ἑαυτῆς ἀποσβέσασα. ἦς μετὰ τὴν ἀγαθὴν διδασκαλίαν νεκρὰ μὲν ἦν ἡ νεότης, νεκρὸν δὲ τὸ ἐπιφαινόμενον κάλλος, νεκρὰ δὲ πάντα τὰ σωματικὰ αἰσθητήρια μόνου ζῶντος ἐν αὐτῇ τοῦ λόγου, δι' οὗ τεθνήκει μὲν αὐτῇ ἅπας ὁ κόσμος, τεθνήκει δὲ καὶ ἡ παρθένος τῷ κόσμῳ. οὕτω ποτὲ παρὰ Κορνηλίῳ καὶ ὁ μέγας Πέτρος τὰ λαμπρὰ τοῦ λόγου κρίνα φθεγγόμενος πλήρεις τῆς σμύρνης τὰς τῶν ἀκουόντων ψυχὰς παρεσκεύασεν, οἱ παραχρῆμα τὸν λόγον δεξάμενοι τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος συνετάφησαν νεκροὶ τῷ βίῳ γενόμενοι. καὶ μυρία πρὸς τούτοις ἔστιν τῶν ἀγίων εὐρεῖν ὑποδείγματα, πῶς τοῦ

κοινοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας στόμα γενόμενοι τῆς νεκρωτικῆς τῶν παθημάτων συμύρνης πλήρεις τοὺς ἀκρωμένους ἐποίουν ἀνθοφοροῦντες διὰ τῶν κρίνων τοῦ λόγου, δι' ὧν οἱ μεγάλοι τῆς πίστεως πρόμαχοι διὰ τῆς ἀγαθῆς ὁμολογίας κατὰ τὸν τῆς μαρτυρίας, καιρὸν ἐν τοῖς ὑπὲρ 6.406 εὐσεβείας ἀγῶσι κατεσμυρνώθησαν. καὶ τί χρῆ διὰ πλειόνων μηκύνειν τὸν περὶ τούτων λόγον φανερᾶς διὰ τῶν εἰρημένων γενομένης ἡμῖν τῆς διανοίας, πῶς τὸ στόμα τῆς ἐκκλησίας κρίνον γίνεται καὶ πῶς ἀποστάζει τοῦ κρίνου ἢ συμύρνα καὶ πῶς πληροῦται τῆς τοιαύτης σταγόνης ἢ τῶν δεχομένων ψυχῆ. Ἄλλα πρὸς τὸν ἐφεξῆς ἤδη λόγον μετέλθωμεν. φησὶ γάρ· Χεῖρες αὐτοῦ τορευταί, χρυσαῖ, πεπληρωμένοι θαρσεῖς. ὅτι μὲν οὖν ἀτελής ἐστὶν ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ ὀφθαλμοῦ χάρις τῆς τῶν χειρῶν ὑπουργίας διεξευγμένη, σαφῶς παρὰ τοῦ μεγάλου μεμαθήκαμεν Παύλου ὅς φησιν ὅτι Οὐ δύναται ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ· χρεῖαν σου οὐκ ἔχω. τότε γὰρ μάλιστα ἢ τῶν ὀφθαλμῶν ἐνέργεια δείκνυται, ὅταν τὰ ἔργα μαρτυρῆ τὴν ὀξυωπίαν τῷ ὄμματι διὰ τῆς περὶ τὰ κατὰ σπουδῆς τὴν ἀγαθὴν ὁδηγίαν ἐπισημαίνοντα. ἐπεὶ δὲ χρῆ προθέντας τὸν περὶ τῶν χειρῶν τοῦ θείου σώματος ἔπαινον ὁδηγηθῆναι διὰ τῶν εἰρημένων, ὅπως προσήκει κατηρτίσθαι τοὺς ἀντὶ χειρῶν ὄντας ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, αὐτὸ προθέντες τὸ θεῖον λόγιον, ὅπως ἂν οἶόν τε ἦ, τὴν ἐγκειμένην αὐτῷ θεωρῆσαι διάνοιαν διδόντος θεοῦ πειρασό μεθα. Χεῖρες αὐτοῦ, φησὶ, τορευταί, χρυσαῖ. τέως μὲν οὖν τοσοῦτον πρόδηλόν ἐστὶν ἐκ τῶν εἰρημένων τὸ νόημα, ὅτι οἷς τὸ τῆς κεφαλῆς εἶδος ἐγκωμιάζεται διὰ τῶν αὐτῶν 6.407 καὶ ταῖς χερσὶ πληροῦται ὁ ἔπαινος. κεφαλὴν δὲ τὸν κατὰ 6.407 σάρκα Χριστὸν ἐνοήσαμεν, ἐν ᾧ ὁ θεὸς ἦν τὸν κόσμον ἑαυτῷ καταλλάσσειν κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, ὁ ἐν τῇ σαρκὶ διὰ τῶν δυνάμεων τε καὶ τῶν θαυμάτων ἑαυτὸν φανερώσας. εἰ οὖν ἢ νοηθεῖσα ἡμῖν αὕτη κεφαλὴ χρυσίον ἀκήρατον παρὰ τοῦ λόγου κατωνομάσθη διὰ τὸ πάσης ἀμαρτίας ἐκτὸς εἶναι (Ὅς ἀμαρτίαν γάρ, φησὶν, οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ), χρυσαῖ δὲ εἶναι φησὶ καὶ τὰς χεῖρας ὁ λόγος, πρόδηλόν ἐστι τὸ διὰ τούτων νοούμενον ὅτι τὸ καθόλου καθαρὸν τε καὶ ἀναμάρτητον καὶ πάσης κακίας ἀμιγές τε καὶ ἀπαράδεκτον νομοθετεῖ τῇ χειρὶ ὁ λόγος. χεῖρα δὲ νοούμεν πάντως τὴν τὰ κοινὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὰς τῶν ἐντολῶν χρεῖας διαχειρίζουσαν, ἥς ἔπαινός ἐστι τὸ ὁμοιωθῆναι τῇ τῆς κεφαλῆς φύσει κατὰ τὸ καθαρὸν τε καὶ ἀναμάρτητον. καθαρὰ δὲ γίνεται τότε ἢ χεῖρ, ὅταν διὰ τῆς τορευταίας ἅπαν ἀποξύσῃται τὸ ἐμποδίζον τῷ κάλλει· καθάπερ γὰρ οἱ πρὸς τινὰ ζώου μορφὴν ἀποτυποῦντες τὸ μάρμαρον ἐκεῖνα διὰ τῆς τορευταίας ἐκγλύφουσι τοῦ λίθου 6.408 καὶ ἐκκολάπτουσιν ὧν περιαιρεθέντων πρὸς τὸ ἀρχέτυπον εἶδος ἀποτυποῦται τὸ μίμημα, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ κάλλους τῶν τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας χειρῶν πολλὰ χρῆ διὰ τῆς τῶν λογισμῶν τορευταίας ἀποξυσθῆναι, ἵνα γένηται ἢ χεῖρ χρυσῆ ὡς ἀληθῶς καὶ ἀκήρατος. πάντως δὲ πρόδηλα πᾶσιν ἐστὶν, ὅσα μὴ περιαιρεθέντα τῆς χειρὸς τῷ κάλλει λυμαίνεται, οἶον τὸ ἀνθρωπάρεσκον, τὸ φιλοκερδές, τὸ φιλόδοξον, τὸ μόνον πρὸς τὸ φαινόμενον βλέπειν, τὸ περιφανείας τινὰς ἑαυτῷ διὰ τῶν ἐν χερσὶ πραγματεύεσθαι, τὸ εἰς τρυφὴν καὶ ἀπόλαυσιν ἰδίαν τῇ τῶν ἐντολῶν ἀποκεχρῆσθαι παρασκευῇ· ἂ χρῆ πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τοῖς τῶν λογισμῶν ὄργανοις περιζυσάμενον ἐκεῖνο καταλιπεῖν μόνον τὸ καθαρὸν τε καὶ ἀκιβδήλευτον χρυσίον τῆς προαιρέσεως τὸ τῇ ἀκηράτῳ κεφαλῇ ὁμοιούμενον. σαφέστερον δ' ἂν γένοιτο ἡμῖν τὸ λεγόμενον διὰ τῆς τοῦ ἀποστόλου φωνῆς, ὅς πιστὸν τὸν θεὸν ὀνομάσας οὐδὲν ἄλλο καὶ ἐν τοῖς οἰκονόμοις ζητεῖν ἀξιοῖ ἢ τὸ πιστὸν εὐρεθῆναι, οὕτως ἢ γράψας τῷ ῥήματι· Ὡδε λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστὸς τις εὐρεθῆ. οὐκοῦν ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος ἀντὶ χειρὸς ὧν τῇ ἐκκλησίᾳ χρυσῆ καθ' ὁμοιότητα τῆς κεφαλῆς δείκνυσι τὴν χεῖρα τοῦ σώματος τὸν σοφὸν ἑαυτοῦ δεσπότην διὰ τοῦ βίου μιμούμενος. οὐκ ἦν τοιαύτη χεῖρ ἐν τῷ τῶν ἀποστόλων σώματι ὁ Ἰούδας ἐκεῖνος ὁ ἐλεεινός τε καὶ δειλαίος,

μᾶλλον δὲ ὁ στυγητός τε καὶ ἀποτρόπαιος, ὃς οἰκονομίαν 6.409 πτωχῶν πεπιστευμένος τὸν τῆς φιλοχρηματίας λίθον οὐκ ἀπεξύσατο, ἀλλὰ φύλαξ ὢν τοῦ γλωσσοκόμου διὰ τοὺς κλέπτοντας αὐτὸς ἑαυτοῦ κλέπτῃς ἐγένετο, ὃ ἐν ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν εἶχε διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν ὑφαιρούμενος καὶ οὐ πρὸς τὴν ἐντολὴν ἀλλὰ πρὸς τὰ χρήματα βλέπων. ὢν ἡ ἀπόλαυσις ἐγένετο τίς; ἀγχόνη ἐκούσιος, ζωῆς ἀλλοτριώσις, πανωλεθρία ψυχῆς, μνημόσυνον πονηρὸν παντὶ τῷ μετ' αὐτὸν χρόνῳ συνεκτεινόμενον. οὐκοῦν χρή τορευτὰς εἶναι καὶ διαγλύφους τὰς χεῖρας, ἵνα περιαιρεθέντων τῶν κακῶς συμπεφυκῶτων τὸ λειπόμενον χρυσὸς ἢ τῷ τῆς κεφαλῆς κάλλει κατὰ τὸ εἶδος συμβαῖνον. Ἡ δὲ τοῦ θαρσεῖς λέξις πολύσημός ἐστιν ἐν τῇ γραφικῇ συνηθείᾳ οὐ κατὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε διανοίας εὐρισκομένη· ἀλλὰ πολλάκις μὲν πρὸς τὸ κατεγνωσμένον, πολλάκις δὲ πρὸς τὸ θεῖόν τε καὶ μακάριον ἢ σημασία μεταλαμβάνεται. οἷον ὅτε φεύγει ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ Ἰωνᾶς ὁ προφήτης, ζητεῖ πλοῖον ἐπὶ θαρσεῖς πορευόμενον· καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ πλοῖα θαρσεῖς βιαίῳ πνεύματι λέγει συντρίβεσθαι, βίαιον πνεῦμα ὡς οἶμαι λέγων τὸ τοῖς μαθηταῖς ἐπιφανέν, τοῖς 6.410 ἐν τῷ ὑπερῷω συνειλεγμένοις, ὃ πρότερον μὲν δι' ἀκοῆς προεγνώσθη ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐφανερῶθη εἰς γλωσσῶν σχῆμα τυπούμενον καὶ τῇ ἐκλαμπτικῇ φύσει τοῦ πυρὸς ὁμοιούμενον, δι' οὗ συντρίβεται ἡ πολυσχιδῶς ἐπιπολάζουσα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει κακία, ἣν πλοῖα θαρσεῖς ὁ προφήτης ὠνόμασεν. ταῦτα μὲν οὖν ἐστὶ δι' ὧν τῷ ὀνόματι τούτῳ τὰ χεῖρῳ σημαίνεται, ὃ δὲ μέγας Ἰεζεκιήλ εἰς ὑπογραφὴν ἄγων τῆς γενομένης αὐτῷ ποτε θεοφανείας τὴν ὀπτασίαν ἐνός τῶν θείων θεαμάτων τὸ εἶδος τῇ λέξει ταύτῃ διασημαίνει λέγων· Καὶ τὸ εἶδος αὐτῶν ὡς εἶδος θαρσεῖς. φασὶ δὲ οἱ δι' ἀκριβείας τῶν Ἑβραϊκῶν λέξεων τὰς ἐμφάσεις ἐπεσκεμμένοι τὸ ἀχρω μάτιστόν τε καὶ νοητὸν καὶ ἀσώματον διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐν τῇ προφητείᾳ σημαίνεσθαι. διπλῆς τοίνυν οὕσης ἐν τῇ λέξει ταύτῃ τῆς σημασίας, ἐπειδὴ πρόδηλόν ἐστιν ὅτι πρὸς τὸ κρεῖττον νῦν παρελήφθη τὸ ταύτης τῆς φωνῆς σημαίνον (οὐ γὰρ ἂν εἰς ἔπαινον ἐλαμβάνετο τὸ ὑπαίτιον), ἀκόλουθον ἂν εἴη τοῦτο περὶ τῶν ἐγκωμιαζομένων ἐννοῆσαι χειρῶν ὅτι ἀκριβῶς ἀφ' ἑαυτῶν πᾶν τὸ περιττόν τε καὶ σωματῶδες ἀποτορευάσασαι πρὸς τὸ θεῖόν τε καὶ νοητὸν μεταβαίνουσι τὴν ὑλώδη πᾶσαν καὶ βαρεῖαν περὶ τὰ πράγματα σχέσιν ἐκτιναξάμενοι. οἷον δὴ φασὶ καὶ ἐπὶ τῆς 6.411 σμαραγδίνης βώλου τοὺς λιθογλύφους ἐργάζεσθαι· τὸ γὰρ ἀφεγγές καὶ γεῶδες διὰ τῆς ἀκόνης ἐκδαπανήσαντές τε καὶ ἀποψήξαντες ἐκείνο μόνον καταλείπουσιν ἀδαπάνητον, ᾧ καθορᾶται τις ἀύγη χλοερά τε ἅμα καὶ ἐλαιιάζουσα. ὅπερ μοι δοκεῖ σαφέστερον ἐρμηνεύων ὁ θεῖος ἀπόστολος τοῦτο συμβουλεύειν ἐν τινὶ τῶν ἑαυτοῦ λόγων ὅτι χρή ἀποσκευάζεσθαι τὴν περὶ τὰ βλεπόμενα σχέσιν, πρὸς δὲ τὸ ἀόρατον ταῖς ἐπιθυμίαις ὀρμᾶν· Μὴ σκοπούντων γὰρ ἡμῶν, φησί, τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ ἐπαίνῳ τῶν χειρῶν ἐνοήσαμεν, πῶς τῆς ὑλώδους προσπαθείας ἐκτορευθεῖσαι ἀκήρατοι γίνονται πρὸς τὸ αἴθρον τε καὶ νοητὸν ἀλλοιούμεναι διὰ τῆς προαιρέσεως· Χεῖρες γὰρ αὐτοῦ, φησί, τορευταί, χρυσαῖ, πεπληρωμένα θαρσεῖς. Ἀκόλουθον δ' ἂν εἴη καὶ τὸν ἐφεξῆς λόγον διασκοπῆσαι, ὃν περὶ τῆς κοιλίας πεποιήται. ἔχει δὲ οὕτως ὁ λόγος· Κοιλία αὐτοῦ πυξίον ἐλεφάντινον ἐπὶ λίθου σαπφείρου. ὅτε τῷ Μωϋσῇ τὸν ταῖς λιθίνοις δέλτοις ἐγχαραχθέντα νόμον ὁ τῆς φύσεως δίδωσι νομοθέτης, πυξία λίθινα τὰς πλάκας ὠνόμασεν, αἷς ἐνετυπώθη τὰ θεῖα χαράγματα, 6.412 οὕτως εἰπόντος τοῦ πρὸς τὸν Μωϋσέα περὶ αὐτῶν χρηματίσαντος ὅτι Ἀνάβηθι πρὸς με εἰς τὸ ὄρος καὶ ἴσθι ἐκεῖ, καὶ δώσω σοι τὰ πυξία τὰ λίθινα, τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς. μετὰ ταῦτα δέ, ἐπειδὴ πᾶν τὸ σωματικὸν καὶ γεῶδες ἀπεξύσατο διὰ τῆς εὐαγγελικῆς σαφηνείας ὁ νόμος, οὐκέτι λίθινον τὸ δεχόμενον τὰ γράμματα πυξίον ἐστὶν ἀλλ' ἐκ τοῦ λαμπροῦ τε καὶ νεοξύστου ἐλέφαντος· τὸ γὰρ

δεκτικὸν τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν νόμων, ὅπερ κοιλίαν ὠνόμασε, πυξίον εἶναι φησιν ἑλεφάντινον ἐπὶ λίθου σαπφείρου. πρῶτον δὲ οἶμαι χρῆναι τὸ σωματικὸν ὑπόδειγμα φανερόν τῳ λόγῳ ποιῆσαι, εἴθ' οὕτως ἐπὶ τὴν θεωρίαν τῶν εἰρημένων ἐλθεῖν. πυκνόν τι ξύλον ἢ πύξος ἐστὶ καὶ ὑπόλευκον, ἄφ' ἧς φιλοτεχνούσιν ἑαυτοῖς πίνακας οἷς τῶν γραμμάτων μέλει. τὸ τοίνυν τοιοῦτον πινάκιον τὸ πρὸς τὴν τῶν γραμμάτων χρεῖαν κατασκευασμένον, κἂν ἄφ' ἑτέρας ὕλης τύχῃ γενόμενον, πυξίον καταχρηστικῶς ὀνομάζεται. οὐκοῦν πυξίον ἀκούσαντες λειῶν τι σκεῦος ἐπιτήδειον πρὸς γραμμάτων ὑποδοχὴν ἐνόησαμεν. ἐπεὶ τοίνυν γενικόν τι τῶν τοιούτων πινάκων ὄνομα τὸ πυξίον ἐστίν, ἐνταῦθα καὶ τὸ εἶδος τῆς ὕλης τῳ 6.413 ὑποδείγματι ὁ λόγος προστίθησι, οὐκ ἀπὸ ξύλου λέγων ἄλλ' ἐξ ἑλέφαντος εἶναι τὴν κατασκευὴν τοῦ πυξίου. φασὶ δὲ διὰ πολλὴν πυκνότητα καὶ στερρότητα τὸ τοιοῦτον ὁστέον ἀδιάφθορον διαμένειν ἐφ' ὅτι μῆκιστον μηδεμίαν ἐκ χρόνου βλάβην παραδεχόμενον. ὁ δὲ σάπφειρος τῳ κυανοειδεῖ τῆς χροῆς εἰς παραμυθίαν τοῦ καμάτου τῶν ὀφθαλμῶν ἐπινοεῖται, τοῖς φιλοπόνως προσανέχουσι τῳ καταγεγραμμένῳ πυξίῳ φυσικῶς τῆς τοιαύτης ἀγῆς τὰς ὄψεις δι' ἑαυτῆς ἀναπαυούσης. τὸ μὲν οὖν ὑπόδειγμα, ὧ διὰ συγκρίσεως ὁμοιοῦται ἢ ἐγκωμιαζομένη τῆς ἐκκλησίας κοιλία, τοιοῦτόν ἐστιν, ἐγὼ δὲ παρὰ τῆς προφητείας ἀκούσας τοῦτο διακελευομένης ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ ὅτι Γράψον ὄρασιν καὶ σαφῶς εἰς πυξίον, ἔννοϊαν λαμβάνω, τί διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς κοιλίας ἐν τῳ ἐπαινουμένῳ σώματι τοῦ κυρίου προσήκει νοεῖν· εἰ γὰρ τὴν θεῖαν ὄρασιν σαφῶς ἐγγράφειν τῳ πυξίῳ ὁ λόγος διακελεύεται, τάχα τὸ καθαρὸν τῆς καρδίας, ὧ διὰ τῆς μνήμης τὰς θείας ὀράσεις ἀπογραφόμεθα, τῳ τῆς κοιλίας ὀνόματι διασημαίνει. καθάπερ καὶ ὁ διαστείλας τὸ στόμα τοῦ μεγάλου Ἰεζεκιήλ καὶ ἐνθεῖς αὐτῳ τὴν κεφαλίδα τοῦ βιβλίου πλήρη γραμμάτων καθ' ἑκάτερον οὔσαν, κατὰ τε τὸ ἔξωθεν αὐτοῦ καὶ τὸ ἔσωθεν, φησὶ πρὸς αὐτὸν ὅτι Τὸ στόμα σου φάγεται καὶ ἡ κοιλία σου πλησθήσεται, τὸ 6.414 διανοητικὸν καὶ τὸ λογιστικὸν τῆς ψυχῆς, ὧ ἐναπέθετο τὰ θεῖα μαθήματα, κοιλίαν προσαγορεύσας. παραπλησίως δὲ καὶ τὸν μέγαν Ἰερεμίαν τὴν ὑπὸ τῶν σκυθρῶν ἐκείνων νοημάτων ὀδυνωμένην καρδίαν κοιλίαν ἔγνωμεν ὀνομάζοντα, δι' ὧν φησιν ὅτι Τὴν κοιλίαν μου ἀλγῶ καὶ τὰ αἰσθητήρια τῆς καρδίας μου μαιμάσσει. εἰ δὲ χρὴ τὸ κυριώτερον τῶν εἰς τὴν διάνοϊαν ταύτην ὀδηγούντων ἡμᾶς ἀπὸ τῆς θείας παραθέσθαι φωνῆς, τοῦτο φαμεν ὅπερ πρὸς τοὺς πεπιστευκότας εἶπεν ὁ κύριος ποταμοὺς λέγων ἐκ τῆς κοιλίας ἀπορρέειν ὕδατος ζῶντος τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων. ἔχει δὲ οὕτως ἡ λέξις· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. διὰ πάντων τοίνυν τῶν εἰρημένων τὴν καθαρὰν καρδίαν διὰ τοῦ τῆς κοιλίας ὀνόματος νοεῖν ἐναγόμεθα, ἥτις πυξίον τοῦ θείου γίνεται νόμου, τῶν, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος, Ἐνδεικνυμένων τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, οὐ μέλανι ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος ἐγχαρασσομένων τῇ ψυχῇ τῶν τοιούτων γραμμάτων, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος, ἀλλ' ἐν τῳ τῆς καρδίας πυξίῳ 6.415 καθαρῶ τε ὄντι καὶ λείῳ καὶ στίλβοντι· τοιοῦτον γὰρ εἶναι χρὴ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς, ὥστε τρανὴν ἐν αὐτῳ καὶ ἀσύγχυτον τῶν θείων λογίων ἐντυποῦσθαι τὴν μνήμην οἷόν τισι γράμμασιν εὐσήμοις διηρθρωμένην. καλῶς δὲ συμπαρείληπται τῳ τοιούτῳ πυξίῳ πρὸς τὸν τῆς κοιλίας ἔπαινον καὶ ὁ σάπφειρος· οὐρανοειδὴς γὰρ ἢ τοῦ σαπφείρου ἀγῆ. τὸ δὲ τοιοῦτον αἶνιγμα σύμβολον γίνεται τοῦ τὴν καρδίαν ἡμῶν τὰ ἄνω φρονεῖν τε καὶ βλέπειν, ὅπου τὸν θησαυρὸν ἀποτίθεται, κάκεῖ τὰς ὄψεις προσαναπαύειν, ὥστε μὴ κάμνειν ἐν τῇ προσοχῇ τῶν θείων παραγγελμάτων τῆς οὐρανιας ἐλπίδος τὸ ὀπτικὸν τῶν τῆς ψυχῆς ὀμμάτων ἀναπαυούσης. εἶτα διαδέχεται τὸν τῆς κοιλίας ἔπαινον τὰ τῆς κνήμης ἐγκώμια· φησὶ γὰρ ὅτι Κνήμαι αὐτοῦ στῦλοι μαρμάρινοι τεθεμελιωμένοι ἐπὶ βάσεις χρυσαῖς. πολύστυλος μὲν ἐστὶ τῆς σοφίας ὁ οἶκος ὃν ἑαυτῇ ὠκοδόμησε,

πολλοὶ δὲ καὶ οἱ τὴν τοῦ μαρτυρίου σκηνὴν διερείδοντες στῦλοι διάφοροι ὕλαις κεκοσμημένοι, ὧν κεφαλίδες μὲν ἦσαν καὶ βάσεις χρυσαῖ, τὸ δὲ μέσον τῆ τοῦ ἀργυρίου περιβολῆ κεκαλλώπιστο. τοὺς δὲ τῆς ἐκκλησίας στύλους (οἶκος δὲ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος ὅτι Πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι) μαρμαρίνους εἶναι φησὶν ἢ νύμφη ἐπὶ 6.416 χρυσῶν βεβηκότας τῶν βάσεων, ὅτι μὲν οὖν συμφωνεῖ τῆ τοῦ Βεσελεὴλ σοφία ἢ νύμφη κατὰ τὴν τοῦ κάλλους ὑπογραφήν παραπλησίως ἐκείνῳ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς βάσεις τῷ χρυσίῳ κοσμήσασα, παντὶ δῆλόν ἐστι τῷ τοῖς περὶ τῆς σκηνῆς εἰρημένοις καθομιλήσαντι· ὡς γὰρ ἐκεῖνος χρυσοῦν ἐκάστω τῶν στύλων τὴν κεφαλὴν ἐφαρμόσας ἐπὶ χρυσοῦ ἴστησι βάσεως, οὕτω καὶ ἐνταῦθά φησὶν ἢ καθαρῶς πρὸς τὸ τοῦ νυμφίου βλέπουσα κάλλος κεφαλὴν μὲν αὐτοῦ εἶναι χρυσίον καθαρὸν καὶ ἀκήρατον (τοῦτο γὰρ ἢ τοῦ κεφαλῆς λέξις ἐνδείκνυται), τεθεμελιῶσθαι δὲ τὰς κνήμας ἐπὶ χρυσῶν λέγει τῶν βάσεων. πρὸς ὃ τι δὲ χρῆ μεταληφθῆναι τὰ περὶ τῶν στύλων αἰνίγματα, τῷ ἀγίῳ Παύλῳ μαθητευόμενοι τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας οὐκ ἐκπεσοῦμεθα, ὅς τοὺς προέχοντας ἐν τοῖς ἀποστόλοις Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην στύλους τῆς ἐκκλησίας ὠνόμασεν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο προσήκει μαθεῖν, πῶς ἔστι γενέσθαι στῦλον, ὡς ἂν καὶ ἡμεῖς ἄξιοι τῆς τοιαύτης γενοίμεθα κλήσεως, πάλιν καὶ τοῦτο παρὰ τῆς τοῦ Παύλου σοφίας ἀκούομεν, ὅς φησὶ στῦλον εἶναι τὸ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας. οὐκοῦν χρυσίον μὲν ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ἢ καὶ βάσις τῶν κνημῶν γινομένη καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν δι' ἑαυτῆς καλλωπίζουσα, τὸ δὲ ἐδραῖωμα εἰς τὴν τοῦ μαρμάρου 6.417 φύσιν μεταλαβὼν τις οὐχ ἀμαρτήσεται. ὡς εἶναι τοιαύτην τὴν τῶν λεγομένων διάνοιαν ὅτι αἱ κνήμαι τοῦ σώματος, οἱ μαρμαρίνοι στῦλοι (τουτέστιν οἱ τῷ λαμπρῷ βίῳ καὶ τῷ ὑγιαίνοντι λόγω τὸ κοινὸν σῶμα τῆς ἐκκλησίας βαστάζοντες τε καὶ διερείδοντες, δι' ὧν ἢ τε βάσις τῆς πίστεως ἔχει τὸ πάγιον καὶ ὁ κατ' ἀρετὴν δρόμος ἀνύεται καὶ ἐν τοῖς ἄλμασι τῶν θείων ἐλπίδων ὅλον τὸ σῶμα μετέωρον γίνεται) διὰ τῶν δύο κατορθοῦνται τούτων, ἀληθείας καὶ βεβαιότητος, τοῦ μὲν χρυσοῦ μεταλαμβανομένου πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἣτις κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνὴν θεμέλιος τῆς θείας οἰκοδομῆς γίνεται τε καὶ ὀνομάζεται (οὕτω γὰρ φησὶν ὅτι θεμέλιον ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός. Ἰησοῦς Χριστὸς δὲ ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ἣ ἐνθεμελιούνται αἱ κνήμαι, οἱ στῦλοι τῆς ἐκκλησίας), διὰ δὲ τοῦ μαρμάρου νοοῦντων ἡμῶν τό τε λαμπρὸν τοῦ βίου καὶ τὸ πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν διάθεσιν ἐμβριθές τε καὶ ἀμετάθετον. ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ μὲν οἱ στῦλοι τῆς τοῦ μαρτυρίου σκηνῆς, πολλοὶ δὲ καὶ οἱ τὸν τῆς σοφίας οἶκον διαβαστάζοντες, δύο δὲ νῦν ἐξαρκούσιν ὅλον ἀνέχειν ἐφ' ἑαυτῶν τὸ σῶμα, τάχα πρὸς ἄλλην τινὰ διάνοιαν χρῆ μεταγαγεῖν τὸν σκοπὸν τοῦ αἰνίγματος· οἶμαι γὰρ διὰ 6.418 τούτων ἐκεῖνο κατασκευάζεσθαι τὸ πολυειδεῖς μὲν γίνεσθαι τὰς ἐκ τοῦ νόμου πρὸς ἀρετὴν ὁδηγίας, πολλὰ δὲ καὶ τῆς σοφίας εἶναι τὰ παραγγέλματα πρὸς τὸν αὐτὸν ὁρῶντα σκοπὸν, τὸν δὲ συντετημένον τοῦ εὐαγγελίου λόγον εἰς εὐαρίθμητόν τε καὶ συνεσταλμένον ἀγαγεῖν πᾶσαν τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου τὴν τελειότητα οὕτως εἰπόντος τοῦ κυρίου ὅτι Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφήται κρέμανται. ἴσον δὲ πάντως ἐστὶν εἰς δύναμιν ἢ ὑποκρεμάμενον ἀνέχειν τὸ βάρος ἢ ἐπικείμενον· εἷς γὰρ δι' ἀμφοτέρων ὁ τῆς δυνάμεως θεωρεῖται τόνος τοῦ καθ' ἑκάτερον τρόπον τὸ ἄχθος βαστάζοντος· φέρει γὰρ ὁμοίως δι' ἑαυτοῦ, εἴτε ἀπηρητημένον ἔχει τὸ βάρος εἴτε ὑπολαμβάνει τῆ παλάμη τὸ βασταζόμενον. ἐπεὶ οὖν ὁ μὲν κύριος ἐν ταύταις φησὶ ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλον τὸν νόμον κρέμασθαι καὶ τοὺς προφήτας, νῦν δὲ ἢ νύμφη δύο στύλοις ἐπὶ χρυσῶν θεμελίῳ βεβηκόσι βαστάζεσθαι λέγει τὸ σῶμα, καλῶς ἂν ἔχοι πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ κατὰ τὰς κνήμας αἰνίγματος συμπαραλαβεῖν τὰς δύο ἐντολάς ἐκεῖνας, ὧν τὴν μὲν πρώτην ὀνομάζει ὁ κύριος, τὴν δὲ ὁμοίαν τῆ πρώτῃ, λέγων τὸ μὲν ἀγαπᾶν τὸν θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας τε καὶ ψυχῆς καὶ δυνάμεως τὴν

πρώτην ἐντολήν εἶναι, τὸ δὲ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν 6.419 ἰσοδυναμεῖν τῇ πρώτῃ. ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος οἶόν τινα οἶκον δεκτικὸν τοῦ θεοῦ κατασκευάζων τὸν μέγαν Τιμόθεον τοὺς δύο τούτους ἐν αὐτῷ ἴσῃσι στύλους, τῷ μὲν ὄνομα θέμενος πίστιν τῷ δὲ ἑτέρῳ συνειδήσιν, διὰ μὲν τῆς πίστεως τὴν εἰς θεὸν ἀγάπην τὴν ἐξ ὅλης καρδίας τε καὶ ψυχῆς καὶ δυνάμεως σημαίνων, διὰ δὲ τῆς ἀγαθῆς συνειδήσεως τὴν ἀγαπητικὴν εἰς τὸν πλησίον διάθεσιν. τάχα δὲ οὐκ ἐναντιοῦται τῷ προτέρῳ νοήματι ἢ νῦν ἐφευρεθεῖσα διάνοια· δι' ἀμφοτέρων γὰρ τούτων ἐστὶ τὸ γενέσθαι στύλους τοὺς κατὰ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος κατ' ἐκείνους τοῦ τοιοῦτου ὀνόματος ἄξιος ἢ γέγονεν ἢ γενήσεται· ὁ γὰρ ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς τελειωθεὶς στυλὸς καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας κατασκευάζεται κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου φωνήν, ὥστε τοῖς δύο τούτοις κατορθώμασιν ὅλον τὸ σῶμα τῆς ἀληθείας καθάπερ κνήμαις τισὶν ἐπερεὶ δεσθαι, τοῦ χρυσοῦ θεμελίου τῆς κατὰ τὴν πίστιν βάσεως τὸ ἀκλινές τε καὶ ἀμετάθετον καὶ τὸ ἐν παντὶ ἀγαθῷ πάγιον τοῖς λογισμοῖς ἐμποιοῦντος. Μετὰ δὲ τοὺς ἐπαίνους τούτους καθάπερ ἀνακεφαλαίου μὲνη ὅλον τοῦ νυμφίου τὸ κάλλος φησίν· Εἶδος αὐτοῦ ὡς Λίβανος ἐκλεκτός, ὡς κέδροι· φάρυγξ αὐτοῦ γλυκασμὸς καὶ ὄλος ἐπιθυμία, οὗτος ἀδελφιδός μου καὶ οὗτος πλησίον 6.420 μου, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ. ἐν τούτῳ γὰρ οἶμαι σαφέστερον αὐτὴν διασημαίνειν ὅτι περὶ τὸ βλεπόμενον τοῦ νυμφίου κάλλος ἐστὶν ὁ ἔπαινος (ἐκεῖνό φημι τὸ βλεπόμενον, ὃ διὰ τῶν καθ' ἕκαστον μελῶν τῶν συμπληρούντων τὴν ἐκκλησίαν σωματοποιεῖ ὁ ἀπόστολος)· ἐν γὰρ εἶδος αὐτοῦ φησὶν εἶναι τὰς μυριάδας τῶν κέδρων, αἷς διείληπται πανταχόθεν ὁ Λίβανος, δηλοῦσα διὰ τῶν λεγομένων ὅτι οὐδὲν ταπεινὸν καὶ χαμαιζήλον συντελεῖ πρὸς τὴν εὐμορφίαν τοῦ σώματος, ἐὰν μή τι κατὰ τὴν κέδρον ὑψηλὸν ἢ καὶ πρὸς τὸ ἄνω τῇ κορυφῇ ἐπειγόμενον. Μᾶλλον δὲ τὸ παρατεθὲν ἐν τοῖς εἰρημένοις πρῶτον κατανοήσωμεν· Εἶδος αὐτοῦ, φησὶν, ὡς Λίβανος ἐκλεκτός. ἐκλογή δὲ παντὸς πράγματος διὰ τῆς τοῦ ἐναντίου παραθέσεως γίνεται. ἐπεὶ οὖν ὁμῶνυμόν ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν ἐπὶ τε τοῦ ὄντως ὄντος τοιοῦτου καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος μὲν, ὑποκρινομένου δὲ δι' ἀπάτης καὶ δοκοῦντος εἶναι ὃ οὐκ ἔστιν, ὃ μὴ διαμαρτῶν τῆς τοῦ καλοῦ κρίσεως τὸ ἐξαιρεγμένον ἀγαθὸν ἀντὶ τοῦ ἠπατημένου προεῖλετο. ἐπεὶ οὖν ἐνταῦθα τῷ ἐκλεκτῷ Λιβάνῳ τὸ εἶδος τοῦ νυμφίου προσεῖκασε, δύο κατὰ τὸ ἀκόλουθον Λιβάνους ὁ λόγος νοεῖν ὑποτίθεται· ἓνα μὲν τὸν 6.421 πονηρὸν καὶ ἀπόβλητον, τὸν ἴσα τῷ μόσχῳ κατὰ τὴν προφητείαν μετὰ τῶν κέδρων τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ συντριβόμενον, ἕτερον δὲ τὸν ἐκλεκτόν τε καὶ τίμιον, οὗ τὸ κάλλος θεοπρεπές ἐστὶ καὶ θεοεῖκελον. ὃ δὲ νοοῦμεν διὰ τῶν εἰρημένων τοιοῦτόν ἐστιν· εἰς βασιλεὺς κυρίως τε καὶ ἀληθινῶς καὶ πρώτως ἐστὶν ὁ βασιλεὺς πάσης τῆς κτίσεως. ἀλλ' ὅμως καὶ ὁ κοσμοκράτωρ τοῦ σκότους σεμνύνει ἑαυτὸν τῷ τῆς βασιλείας ὀνόματι. λεγεῶνες ἀγγέλων παρὰ τῷ ἀληθινῷ βασιλεῖ καὶ λεγεῶνες δαιμόνων παρὰ τῷ ἄρχοντι τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους. ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι καὶ δυνάμεις ὑπὸ τὸν βασιλέα τῶν βασιλευόντων καὶ κύριον τῶν κυριευόντων. ἔχει κάκεῖνος κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου φωνὴν ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεις τὰς καταργουμένας, ὅταν μέλλῃ τὸ κακὸν εἰς τὸ μὴ ὄν ἀφανίζεσθαι (Ὅταν γὰρ καταργήσῃ, φησί, πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν). ἐπὶ θρόνου βλέπει ὁ προφήτης τὸν βασιλέα τῆς δόξης καθήμενον ὑψηλοῦ τε καὶ ἐπηρεμένου. κάκεῖνος ἐπαγγέλλεται θήσειν ἐπάνω τῶν ἄστρον τὸν ἴδιον θρόνον, ὥστε εἶναι ὅμοιον τῷ ὑψίστῳ. σκευὴ ἐκλογῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ἑαυτοῦ οἰκίᾳ ὃ τοῦ παντὸς ἔχει δεσπότης. ἔχει κάκεῖνος σκευὴ ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν. πάλιν ζῶν καὶ εἰρήνην δι' ἀγγέ 6.422 λων χορηγεῖ τοῖς ἀξίοις ὃ τῶν ἀγγέλων κύριος. κάκεῖνος θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ θλιψὶν ἀποστέλλει διὰ τῶν ἀγγέλων τῶν πονηρῶν. καὶ τί χρὴ τὰ καθ' ἕκαστον λέγειν, δι' ὧν κατὰ τὸ ἐναντίον ἀντεπαίρεται πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν ὁ ἀντικείμενος; ἐπεὶ οὖν κατὰ τὸ αἰσθητὸν περιφανές ἐστὶ θέαμα τὸ ὅρος ὁ Λίβανος πανταχόθεν ταῖς ὑψηλαῖς κέδροις

συνηρεφής τε καὶ δάσκιος, τούτου χάριν πρὸς τὰς ἐναντίας ἐννοίας διὰ τῶν κατὰ τὸ φαινόμενον ὑποδειγμάτων ὑπὸ τῆς γραφῆς τὸ ὄρος μερίζεται προσφόρως λαμβανόμενον καθ' ἑκάτερον. καὶ οὕτως ἔστι παρὰ τοῖς αὐτοῖς προφήταις ἰδεῖν τὸ αὐτὸ ὄνομα κατὰ τὴν τῶν δηλουμένων διαφορὰν ἐπαινούμενον τε καὶ κακιζόμενον· νῦν μὲν γὰρ συντρίβει κύριος τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου καὶ ὄλον τὸν Λίβανον μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ κέδρων λεπτύνει καθ' ὁμοιότητα τοῦ εἰδωλο ποιηθέντος μόσχου ἐν τῇ ἐρήμῳ (δι' οὗ τοῦτο ἡ προφητεία παρίστησιν ὅτι αὐτὴ τε ἡ κακία καὶ πᾶν ἐξ αὐτῆς ὕψωμα τὸ κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ ἐπαιρούμενον εἰς τὸ μὴ ὄν περιστήσεται), νῦν δὲ πρὸς τὸ κρεῖττον αὐτοῦ μεταλαμβάνει 6.423 τὴν σημασίαν λέγων· Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει, ὡσεὶ κέδρος ἢ ἐν τῷ Λιβάνῳ πληθυνθήσεται· ὁ γὰρ ἀληθῶς δίκαιος (κύριος δὲ ἔστιν ὁ δίκαιος ὁ δι' ἡμᾶς ἐκ γῆς ἀνασχών), ἐκεῖνος ὁ ὑψίκομος φοῖνιξ ὁ ἐν τῇ ὕλῃ τῆς φύσεως ἡμῶν ἀνατείλας ὄρος γίνεται ταῖς κέδροις τῶν ῥιζουμένων διὰ πίστεως ἐν αὐτῷ πληθυνόμενος, αἵτινες ὅταν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ φυτευθῶσιν, Ἐν ταῖς ἀυλαῖς τοῦ θεοῦ ἐξανθήσουσιν. οἶκον δὲ τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου ὑφήγησιν ἐνοήσαμεν, ἐν ᾧ γίνεται ἡ τῶν κέδρων τοῦ θεοῦ φυτεία, ἀυλὰς δὲ τὰς αἰωνίους σκηνάς, ἐν αἷς ἢ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδων ἐξάνθησιν τε καὶ φανέρωσιν τοῖς καθήκουσι χρόνοις γενήσεται. ἐπειδὴ τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ διὰ τῶν καθ' ἕκαστον ἐκπληροῦται μελῶν (τὰ γὰρ πολλὰ μέλη ἐν σῶμα γίνεται, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος), τούτου χάριν ὄλον τὸ τοῦ νυμφίου κάλλος τὸν ἐκλεκτὸν ὠνόμασε Λίβανον τὴν πρὸς τὸν ἀπόβλητον Λίβανον διαφορὰν τῷ ἐκλεκτῷ διαστείλασα· ἐκεῖνος γὰρ ἔστιν ὁ Λίβανος ὁ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν σὺν τοῖς ὑψηλοῖς πεσοῦμενος, ὅταν ἐκ τῆς τοῦ Ἰεσοαὶ ῥίζης ἀνατείλῃ τὸ ἄνθος καὶ ἡ τῆς ἐξουσίας ῥάβδος ἀναφύῃ, δι' ἧς μεταβάλλε 6.424 τοῦ τε λέοντος καὶ τῆς παρδάλεως καὶ τῶν ἀσπίδων ἢ φύσιν πρὸς τὸ τιθασόν τε καὶ ἡμερον, ὡστε συνδιαιτᾶσθαι μὲν τῷ μόσχῳ τὸν λέοντα, συναναπαύεσθαι δὲ τῷ ἐρίφῳ τὴν πάρδαλιν, ἐπιστατεῖν δὲ τούτων τὸ παιδίον ἐκεῖνο τὸ νήπιον ὃ ἐγεννήθη ἡμῖν, οὗ ἢ ἡ χεὶρ ἐν τῇ τρώγλῃ τῶν ἀσπίδων γίνεται καὶ τῶν ἐγγόνων τῆς ἀσπίδος ἐφαπτομένη καὶ τὸν ἰὸν αὐτῶν ἀπαμβλύνουσα, ὧν γινομένων φησὶν ὁ προφήτης ὅτι καὶ Ὁ Λίβανος σὺν τοῖς ὑψηλοῖς πεσεῖται. ὅσα δὲ μὴνύει διὰ τῶν αἰνιγμάτων τούτων ἢ προφητεία, ὡς πρόδηλα πᾶσιν ὄντα περιττὸν ἂν εἶη δι' ἀκριβείας ἐκτίθεσθαι. τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὸ γεννηθὲν ἡμῖν παιδίον τὸ τῶν ἀσπίδων τῇ χειρὶ ἐφαπτόμενον, οὗ ἢ ἐπιστάσια τὰ δηλητήρια τῶν θηρίων ποιεῖ τοῖς ἡμέροις ὁμόσκηνα τῆς φυσικῆς πικρίας λήθην ποιούμενα; ἐπεὶ οὖν πίπτει διὰ τούτων ὁ Λίβανος, ἢ κακία, καὶ συγκαταπίπτει τῇ πρώτῃ τῶν κακῶν ἀρχῇ τὰ κατὰ τῆς ἀληθείας ὑψώματα, διὰ τοῦτο τῷ ἐκλεκτῷ Λιβάνῳ παρεικάζει ἢ νύμφη τοῦ κυρίου τὸ κάλλος οὕτως εἰποῦσα τοῖς ῥήμασιν· Εἶδος αὐτοῦ ὡς Λίβανος ἐκλεκτός, ὡς κέδροι. Προστίθησι δὲ καὶ τῷ φάρυγγι τὸν κατάλληλον ἔπαινον γλυκασμὸν τε αὐτὸν καὶ ἐπιθυμίαν ὀνομάσασα. ἔχει δὲ ἢ λέξις οὕτως· Φάρυγξ αὐτοῦ γλυκασμὸς καὶ ὄλος ἐπιθυμία. ὃ δὲ περὶ τούτου νοοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι· τὸ ὑπὸ τὸν ἀνθερεῶνα μέρος φάρυγγα καλεῖ ἢ συνήθεια, ᾧ φασὶ 6.425 τὸν ἦχον τῇ προσπτώσει τοῦ ἐκ τῆς ἀρτηρίας πνεύματος ἀπογεννᾶσθαι περιδονούμενον. ἐπεὶ οὖν κηρία μέλιτος οἱ καλοὶ εἰσι λόγοι, λόγου δὲ ὄργανόν ἐστιν ἢ φωνή, ἧς ἢ γένεσις ἐστιν ἐκ φάρυγγος, τάχα τοὺς ὑπηρέτας τε καὶ ὑποφήτας τοῦ λόγου ἐν οἷς λαλεῖ ὁ Χριστὸς τῷ ὀνόματι τούτῳ σημαί νεσθαι νοῶν τις οὐχ ἀμαρτήσεται· καὶ γὰρ ὁ μέγας Ἰωάννης ἐρωτηθεὶς ὅστις εἶη φωνὴν ἑαυτὸν κατωνόμασεν, ἐπειδὴ τοῦ λόγου πρόδρομος ἦν, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος δοκιμὴν ἐδίδου τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος Χριστοῦ, ᾧ τὴν φωνὴν ἑαυτοῦ χρήσας γλυκασμὸς ἦν δι' ἐκείνου φθεγγόμενος, καὶ πάντες οἱ προφήται τὰ φωνητικὰ ἑαυτῶν ὄργανα τῷ ἐνηχοῦντι αὐτοῖς πνεύματι παραχωρήσαντες γλυκασμὸς ἐγίνοντο τὸ θεῖον μέλι διὰ τοῦ λάρυγγος τοῦ ἰδίου πηγάζοντες, ὃ Βασιλεῖς τε καὶ ἰδιῶται πρὸς ὑγείαν προσφέρονται, οὗ ἢ ἀπόλαυσις οὐκ ἐπικόπτει

τὴν ἐπιθυμίαν τῷ κόρῳ, ἀλλὰ τρέφει μᾶλλον διὰ τῆς τῶν ἐπιθυμουμένων μετουσίας τὸν πόθον. διὰ τοῦτο καὶ ὄλον αὐτὸν ἐπιθυμίαν κατονομάζει οἷόν τινα ὀρισμῶ τὸ τοῦ ζητουμένου κάλλος διὰ ταύτης τῆς 6.426 φωνῆς ὑπογράφουσα· Ὅλος γάρ, φησίν, ἐπιθυμία. ὡς μακάρια τὰ μέλη ἐκεῖνα, δι' ὧν τὸ ὄλον ἐπιθυμία γίνεται, διὰ τῆς ἐν παντὶ ἀγαθῷ τελειότητος σύγκρατον ἐκ πάντων τὸ ἐράσμιον ἀπεργαζόμενα κάλλος, ὥστε ὄλον, μὴ ἐν ὀφθαλμῷ μόνον καὶ κέρασιν [ἢ βοστρύχοις] ἀλλὰ καὶ ἐν ποσὶ καὶ ἐν χερσὶ καὶ ἐν κνήμαις καὶ κατὰ τὸν φάρυγγα παραπλησίως ἐπιθυμητὸν εἶναι μηδενὸς ἐν τοῖς μέλεσι κατὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κάλλους ἐλαττουμένου. Οὗτος, φησίν, ἀδελφιδὸς μου καὶ οὗτος πλησίον μου, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ· πάντα γὰρ ὑπ' ὄψιν αὐταῖς ἀγαγοῦσα διὰ τῆς τοῦ λόγου γραφῆς τὰ γνωρίσματα, δι' ὧν ἦν δυνατὸν γενέσθαι τὴν τοῦ ζητουμένου φανέρωσιν, τότε τῷ δεικτικῷ 6.427 κέχρηται λόγῳ, οὗτός ἐστι, λέγουσα, ὁ ζητούμενος, ὃς διὰ τοῦ ἀδελφὸς γενέσθαι ἐξ Ἰούδα ἡμῖν ἀνατεῖλας πλησίον ἐγένετο τοῦ ἐμπεπτωκότος εἰς τοὺς ληστὰς ἐλαίῳ καὶ οἴνῳ καὶ ἐπιδέσμοις τὰς πληγὰς ἰασάμενος καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἄρας ὑποζυγίου καὶ τῷ πανδοχείῳ ἐναναπαύσας καὶ τὰ δύο δηνάρια πρὸς τὴν ζωὴν παρασχόμενος καὶ ἐν τῇ ἐπανόδῳ αὐτοῦ τὸ προστεθὲν εἰς τὸ τῆς ἐντολῆς ἔργον ἀποδώσειν ἐπαγγειλάμενος. πάντως δὲ φανερόν ἐστι τούτων ἕκαστον εἰς ὃ τι βλέπει· τῷ γὰρ ἐκπειράζοντι τὸν κύριον νομικῶ βουλομένῳ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἑαυτὸν δεῖξαι καὶ ἐν ὑπερηφανίᾳ τὸ πρὸς τοὺς λοιποὺς ὁμότιμον διαπτύοντι ἐν τῷ λέγειν· Καὶ τίς ἐστὶ μου πλησίον; τότε ἐν διηγήματος εἶδει πᾶσαν τὴν φιλάνθρωπον οἰκονομίαν ὁ λόγος ἐκτίθεται, τὴν ἄνωθεν κάθοδον τοῦ ἀνθρώπου διηγησάμενος καὶ τὴν τῶν ληστῶν ἐνέδραν καὶ τὴν τοῦ ἀφθάρτου ἐνδύματος περιαίρεσιν καὶ τὰ τῆς ἀμαρτίας τραύματα καὶ τὸ εἰς ἡμισυ τῆς φύσεως προχωρῆσαι τὸν θάνατον τῆς ψυχῆς ἀθανάτου διαμεινάσης καὶ τοῦ νόμου τὴν ἀνωφελῆ πάροδον οὔτε ἱερέως οὔτε Λευΐτου τὰς πληγὰς τοῦ παραπεπτωκότος τοῖς λησταῖς θεραπεύσαντος· ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφελεῖν ἀμαρτίας, ἀλλὰ τὸν πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν διὰ τῆς ἀπαρχῆς τοῦ φυράματος περιθέμενον, ἐν ἧ παντὸς 6.428 ἦν ἔθνους τὸ μέρος, Ἰουδαίου τε καὶ Σαμαρείτου καὶ Ἑλλήνος καὶ πάντων ἅπαξ ἀνθρώπων, τοῦτον μετὰ τοῦ σώματος, ὅπερ ἐστὶν ὑποζύγιον, τῷ τόπῳ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κακώσεως ἐπιστάντα καὶ θεραπεῦσαι τὰ τραύματα καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτὸν κτήνους ἐπαναπαῦσαι καὶ καταγώγιον ποιῆσαι αὐτῷ τὴν ἰδίαν φιλάνθρωπίαν, ἧ πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτι σμένοι ἐναναπαύονται. ὁ δὲ ἐν αὐτῷ γενόμενος δέχεται πάντως ἐν ἑαυτῷ τὸν ἐν ᾧ ἐγένετο οὕτως εἰπόντος τοῦ λόγου ὅτι Ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ. δεξάμενος οὖν τῷ ἰδίῳ χωρήματι πανδοχεύει ἐν ἑαυτῷ τὸν ἀχώρητον, παρ' οὗ δέχεται τὰ δύο νομίσματα, ὧν τὸ μὲν ἐστὶν ἡ ἐξ ὅλης ψυχῆς εἰς τὸν θεὸν ἀγάπη, τὸ δὲ ἕτερον ἢ εἰς τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, καθὼς καὶ ὁ νομικὸς ἀπεκρίνατο. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐχ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται, χρὴ μὴ μόνον δέξασθαι τὰ δύο ταῦτα νομίσματα (τὴν πίστιν λέγω τὴν εἰς τὸ θεῖον καὶ τὴν ἀγαθὴν πρὸς τοὺς ὁμοφύλους συνείδησιν), 6.429 ἀλλὰ τι καὶ αὐτὸν συνεισενεγκεῖν διὰ τῶν ἔργων πρὸς τὴν τῶν ἐντολῶν τούτων ἐκπλήρωσιν. διὰ τοῦτο φησιν πρὸς τὸν πανδοχέα ὁ κύριος ὅτι πᾶν τὸ περὶ τὴν θεραπείαν τοῦ κεκακωμένου παρ' αὐτοῦ γενόμενον ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς σπουδῆς ἀπολήψεται. ὁ τοίνυν πλησίον ἡμῶν γεγονὼς διὰ τῆς τοιαύτης φιλάνθρωπίας, ὁ διὰ τοῦ ἐξ Ἰούδα ἡμῖν ἀνατεῖλαι ἀδελφιδὸς γενόμενος οὗτός ἐστιν, ὃν μηνύει ταῖς νεάνισιν ὁ τῆς νύμφης λόγος, οὗτός ἐστιν ὁ ταῖς θυγατράσιν Ἱερουσαλήμ παρὰ τῆς ἀχράντου νύμφης δηλούμενος, δι' ὧν φησιν ὅτι Οὗτος ἀδελφιδὸς μου καὶ οὗτος πλησίον μου, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ· ὃν καὶ ἡμεῖς διὰ τῶν δηλωθέντων γνωρισμάτων εὐροίμεν τε καὶ καταλάβοιμεν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ψυχῶν

ἡμῶν διὰ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος χειραγωγίας, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Λόγος ἐφ' ἑαυτοῦ ἀπηλθὲν ὁ ἀδελφιδός σου, ἡ καλὴ ἐν γυναιξίν; ποῦ ἀπέβλεψεν ὁ ἀδελφιδός σου; καὶ ζητήσομεν αὐτὸν μετὰ σοῦ.

6.430 Ἀδελφιδός μου κατέβη εἰς κήπον αὐτοῦ εἰς φιάλας τοῦ ἀρώματος ποιμαίνειν ἐν κήποις καὶ συλλέγειν κρίνα. Ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου καὶ ὁ ἀδελφιδός μου ἐμοί, ὁ ποιμαίνων ἐν τοῖς κρίνοις. Καλὴ εἶ, ἡ πλησίον μου, ὡς εὐδοκία, ὡραία ὡς Ἱερουσαλήμ, θάμβος ὡς τεταγμένοι. Ἀπόστρεψον ὀφθαλμούς σου ἀπεναντίον ἐμοῦ ὅτι αὐτοὶ ἀνεπτέρωσάν με. τρίχωμά σου ὡς ἀγέλαι τῶν αἰγῶν αἱ ἀνεφάνησαν ἀπὸ τοῦ Γαλαάδ, Ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων αἱ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λουτροῦ, αἱ πᾶσαι διδυμεύουσαι καὶ ἀτεκνοῦσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς, Ὡς σπαρτίον κόκκινον χεῖλη σου καὶ ἡ λαλιά σου ὡραία, ὡς λέπυρον ρόας μῆλόν σου ἐκτὸς τῆς σιωπῆσεώς σου. Ἐξήκοντά εἰσι βασίλισσαι καὶ ὀγδοήκοντα παλλακαὶ καὶ νεάνιδες ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Μία ἐστὶ περιστέρα μου, τελεία μου, μία ἐστὶ τῆ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλεκτὴ ἐστὶ τῆ τεκούσῃ αὐτήν. 6.431 Ὁ ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου μαρτυρηθεὶς εἶναι Φίλιππος ὁ ἀπόστολος (ἐγκώμιον γάρ μοι δοκεῖ τοῦ Φιλίππου τὸ πολίτην αὐτὸν τῶν ἀδελφῶν ἐκείνων εἶναι τῶν προθαυμασθέντων ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ τῆς περὶ αὐτῶν ἱστορίας· ὁ μὲν γὰρ Ἀνδρέας ὑποδείξαντος τοῦ βαπτιστοῦ, τίς ἐστὶν ὁ ἀμνὸς ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, αὐτὸς τε τὸ μυστήριον κατενόησε κατόπιν τοῦ δειχθέντος ἀκολουθῆσας καὶ ὅπου μένει μαθὼν καὶ τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ παρεῖναι τὸν προμηνυθέντα παρὰ τῆς προφητείας εὐαγγελίζεται, ὁ δὲ φθάσας μικροῦ δεῖν τῆ πίστει τὴν ἀκοὴν ὅλη τῆ ψυχῇ προστίθεται τῷ ἀμνῷ καὶ διὰ τῆς τοῦ ὀνόματος ὑπαλλαγῆς μεταποιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου πρὸς τὸ θεϊότερον ἀντὶ Σίμωνος Πέτρος καὶ ὀνομασθεὶς καὶ γενόμενος. καίτοι τῷ Ἀβραάμ καὶ τῆ Σάρρα πολλοῖς ὕστερον χρόνοις μετὰ πολλὰς θεοφανείας τῆς ἐκ τῶν ὀνομάτων μεταδίδωσιν εὐλογίας ὁ κύριος τὸν μὲν πατέρα τὴν δὲ ἄρχουσαν διὰ τῆς τῶν ὀνομάτων μεταποιήσεως χειροτονήσας. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Ἰακώβ μετὰ τὴν παννύχιον πάλην ἀξιοῦται τῆς τοῦ 6.432 Ἰσραὴλ ἐπωνυμίας τε καὶ δυνάμεως. ὁ δὲ μέγας Πέτρος οὐ κατὰ μικρὸν δι' αὐξήσεως προῆλθεν ἐπὶ τὴν χάριν ταύτην, ἀλλ' ὁμοῦ τε ἤκουσε τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἐπίστευσε τῷ ἀμνῷ καὶ ἐτελειώθη διὰ τῆς πίστεως καὶ προσφυσεὶς τῆ πέτρα Πέτρος ἐγένετο) οὗτος τοίνυν ὁ Φίλιππος ὁ ἄξιός τῶν τοσοῦτων τε καὶ τηλικούτων πολίτης, ἐπειδὴ εὖρεμα τοῦ κυρίου γενόμενος, καθὼς φησι τὸ εὐαγγέλιον ὅτι εὐρίσκει τὸν Φίλιππον ὁ Ἰησοῦς, ἀκόλουθος ἐχειροτονήθη τοῦ λόγου τοῦ εἰπόντος ὅτι Ἀκολουθεῖ μοι καὶ τῷ φωτὶ τῷ ἀληθινῷ προσεγγίσας καθάπερ τις λύχνος ἐκείθεν ἔσπασε πρὸς ἑαυτὸν τὴν τοῦ φωτὸς κοινωνίαν, καὶ περιλάμπει τὸν Ναθαναὴλ δαδουχήσας αὐτῷ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον δι' ὧν φησιν· Ὁν ἔγραψε Μωϋσῆς καὶ οἱ προφηταὶ εὐρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας. τοῦ δὲ Ναθαναὴλ 6.433 ἐπιστατικῶς δεξαμένου τὸ εὐαγγέλιον διὰ τὸ μετὰ πάσης ἀκριβείας κατηχήσθαι παρὰ τῆς προφητείας αὐτὸν τὸ περὶ τοῦ κυρίου μυστήριον καὶ εἰδέναι μὲν ὅτι ἐκ Βηθλεὲμ ἡ πρώτη διὰ σαρκὸς γενήσεται θεοφάνεια, διὰ δὲ τὴν ἐν Ναζαροῖς διαγωγὴν Ναζωραῖος κληθήσεται, πρὸς ἀμφοτέρα τοίνυν ἀποσκοποῦντος καὶ λογιζομένου, ὅτι ἐν μὲν τῆ τοῦ Δαβὶδ Βηθλεὲμ διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως ἀναγκαῖον ἦν γενέσθαι τὸ κατὰ τὸ σπήλαιον καὶ τὰ σπάργανα καὶ τὴν φάτνην μυστήριον, ἡ δὲ Γαλιλαία (ἐθνῶν δὲ τόπος ἡ Γαλιλαία) ἐπονομασθήσεται ποτε τῷ τοῖς ἔθνεσιν ἐμφιλοχωρήσαντι λόγῳ, καὶ διὰ τοῦτο συνθεμένου τῷ τὸ φῶς αὐτῷ τῆς γνώσεως φήναντι καὶ εἰπόντος ὅτι Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι, τότε ὁδηγὸς πρὸς τὴν χάριν ὁ Φίλιππος γίνεται λέγων· Ἔρχου καὶ ἴδε. διὸ καταλιπὼν ὁ

Ναθαναήλ τὴν τοῦ νόμου συκὴν, ἧς ἡ σκιὰ πρὸς τὴν μετουσίαν τοῦ φωτὸς διεκώλυε, καταλαμβάνει τὸν τὰ φύλλα τῆς συκῆς διὰ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀκαρπίαν 6.434 ἀποξηραίνοντα. διὸ καὶ μαρτυρεῖται παρὰ τοῦ λόγου γνήσιος εἶναι καὶ οὐχὶ νόθος Ἰσραηλίτης ἐν τῷ ἀδόλω τῆς προαιρέσεως καθαρὸν ἐφ' ἑαυτοῦ δεικνὺς τοῦ πατριάρχου τὸν χαρακτῆρα· Ἴδε γάρ, φησὶν, ἀληθινὸς Ἰσραηλίτης ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν. Πρὸς ὃ τι δὲ βλέπει τὸ ἐν τῷ προοιμίῳ διήγημα, φανερόν ἐστι πάντως τοῖς εὐμαθεστέροις ἀκροαταῖς ἐκ τῆς προτεθείσης κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἡμῖν ἀναγνώσεως τῶν ἐκ τοῦ Ἄιματος τῶν Ἀισμάτων· ὡς γὰρ ὁ μὲν Ἄνδρέας τῇ φωνῇ τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸν ἀμνὸν ὠδηγήθη, ὁ δὲ Ναθαναήλ φωταγωγηθεὶς παρὰ τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς περιεχούσης αὐτὸν τοῦ νόμου σκιᾶς ἔξω γενόμενος ἐν τῷ φωτὶ τῷ ἀληθινῷ γίνεται, οὕτω καὶ αἱ νεάνιδες πρὸς τὴν εὕρεσιν τοῦ μηνυθέντος αὐταῖς ἀγαθοῦ καθηγεμόνι χρῶνται τῇ τελειωθείσῃ διὰ τοῦ κάλλους ψυχῆ λέγουσαι πρὸς αὐτήν· Ποῦ ἀπῆλθεν ὁ ἀδελφιδός σου, ἢ καλὴ ἐν γυναιξίν; ποῦ ἀπέβλεψεν ὁ ἀδελφιδός σου; καὶ ζητήσομεν αὐτὸν μετὰ σοῦ. ἀκολούθως δὲ προσάγουσι τῇ διδασκάλῳ τὴν πεῦσιν αἱ παρθένοι ψυχαί· πρῶτον γὰρ τὸν περὶ τοῦ τί ἐστὶν ἐποιήσαντο λόγον ἐν τῷ πρὸ ταύτης τῆς ῥήσεως ἐρωτήματι λέγουσαι· Τί ἀδελφιδός σου, ἢ καλὴ ἐν γυναιξίν; ὅπερ διδαχθεῖσαι διὰ τῶν εἰρημένων σημείων ὅτι λευκὸς καὶ πυρρὸς καὶ τὰ λοιπά, δι' ὧν ὑπεγράφη τὸ εἶδος 6.435 τοῦ ζητουμένου, περὶ τοῦ ποῦ πυνθάνονται. διὸ λέγουσι· Ποῦ ἀπῆλθεν ὁ ἀδελφιδός σου; ἢ Ποῦ ἀπέβλεψεν; ἵνα πάντως ὅπου μὲν ἐστὶ μαθοῦσαι προσκυνήσωσιν εἰς τὸν τόπον οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ, ὅπου δὲ ἀποβλέπει διδαχθεῖσαι οὕτω στήσωσιν ἑαυτάς, ὥστε καὶ αὐταῖς ἐποφθῆναι τὴν δόξαν αὐτοῦ, οὗ ἢ ἐπιφάνεια σωτηρία τῶν ἐποπτευόντων γίνεται, καθὼς φησὶν ὁ προφήτης ὅτι Ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου καὶ σωθησόμεθα. καὶ ἡ διδάσκαλος καθ' ὁμοιότητα Φιλίππου τοῦ εἰπόντος· Ἐρχου καὶ ἴδε καθηγεῖται τῶν παρθένων πρὸς τὴν τοῦ ζητουμένου κατάληψιν ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν τὸ Ἴδε τὸν τόπον ὑποδεικνύουσα ἐν ᾧ ἐστὶν ὁ ζητούμενος καὶ ὅπου βλέπει· φησὶ γὰρ ὅτι Ἀδελφιδός μου κατέβη εἰς κῆπον αὐτοῦ εἰς φιάλας τοῦ ἀρώματος. ἕως τούτου τὸ ἐν ᾧ ἐστὶν ὑπὸ τοῦ λόγου σημαίνεται, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, τί ὁρᾷ καὶ ὅπου βλέπει, τῷ λόγῳ δείκνυσιν ἢ διδάσκαλος εἰποῦσα ὅτι Ποιμαίνει ἐν κήποις καὶ συλλέγει κρίνα. αὕτη μὲν οὖν ἢ σωματικὴ τοῦ λόγου πρὸς τὰς νεανίδας ἐστὶν ὁδηγία, δι' ὧν μανθάνουσι καὶ ὅπου ἐστὶ καὶ ὅπου βλέπει. 6.436 Χρὴ δὲ πάντως καὶ τὸ ὠφέλιμον τῆς θεοπνεύστου ταύτης ἐπιγνώσασθαι γραφῆς διὰ τῆς πνευματικῆς θεωρίας. οὐκοῦν ὅταν ἀκούσωμεν ὅτι Ἀδελφιδός μου κατέβη εἰς κῆπον αὐτοῦ, τὸ εὐαγγελικὸν μυστήριον διὰ τῶν εἰρημένων μανθάνομεν ἐκάστου τῶν ὀνομάτων τούτων τὸν μυστικὸν λόγον ἡμῖν σαφηνίζοντος· ὁ ἐν σαρκὶ φανερωθεὶς θεὸς διὰ τὸ ἐξ Ἰούδα μὲν ἀνατεῖλαι, λάμψαι δὲ τοῖς ἔθνεσι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις καλῶς καὶ προσφυῶς τῷ ὀνόματι τοῦ ἀδελφιδοῦ παρὰ τῆς μνηστευθείσης αὐτῷ πρὸς αἴδιον συζυγίαν κατονομάζεται ἀδελφῆς οὔσης τοῦ ἐξ Ἰούδα λαοῦ, τὸ δὲ Κατέβη δηλοῖ ὅτι διὰ τὸν ἀπὸ Ἱεροσολύμων εἰς Ἱεριχώ καταβάντα καὶ ἐν τοῖς λησταῖς γενόμενον ἄνθρωπον καὶ αὐτὸς τῇ καθόδῳ τοῦ ἐμπεσόντος τοῖς πολεμίοις συγκατέρχεται, δι' ὧν σημαίνει τὴν ἐκ τῆς ἀφράστου μεγαλειότητος γενομένην ἐπὶ τὸ ταπεινὸν τῆς φύσεως ἡμῶν συγκατάβασιν· διὰ δὲ τοῦ κατὰ τὸν κῆπον αἰνίγματος τοῦτο μανθάνομεν ὅτι ἀναφυτεύει τὸ ἑαυτοῦ γεώργιον ὁ ἀληθινὸς γεωργός, ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους (ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν αὐτοῦ τὸ γεώργιον κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν. 6.437 ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνός ἐστὶν ὁ κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ παραδείσῳ γεωργήσας τὴν ἀνθρωπίνην φυτείαν ἢν ἐφύτευεν ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος, διὰ τοῦτο τοῦ μονιοῦ τοῦ ἀγρίου κατανεμηθέντος ἡμᾶς, τὸν κῆπον, καὶ λυμνημαμένου τὸ θεῖον γεώργιον κατέβη τοῦ πάλιν ποιῆσαι κῆπον τὴν ἔρημον τῇ τῶν ἀρετῶν φυτεία καλλωπιζόμενον τὴν καθαρὰν καὶ θεῖαν τῆς διδασκαλίας πηγὴν ἐπὶ τὴν τῶν τοιοῦτων φυτῶν ἐπιμέλειαν ὀχρηγησας τῷ

λόγω)· αἱ δὲ τοῦ ἀρώματος φιάλαι ἐν μὲν τῇ τοῦ κάλλους ὑπογραφῇ πρὸς τὸ τῶν σιαγόνων ἐγκώμιον παρελήφθησαν, δι' ὧν καταλαίναται τὰ πνευματικὰ σιτία τοῖς τρεφομένοις, ἐνταῦθα δὲ τόπος εἶναι τοῦ νυμφίου καὶ ἐνδιαίτημα παρὰ τοῦ λόγου μνηύεται τοῦτο μανθανόντων ἡμῶν ὅτι οὔτε ἐν ἐρήμῳ τῶν ἀρετῶν ψυχῇ ὁ νυμφίος αὐλίζεται καί, εἴ τις κατὰ τὸν προαποδοθέντα λόγον φιάλη ἀρώματος γένοιτο φύουσα τὰ μυρεψικά, ὁ τοιοῦτος κρατῆρ τῆς σοφίας γενόμενος δέχεται ἐν ἑαυτῷ τὸν θεῖόν τε καὶ ἀκήρατον οἶνον δι' οὗ γίνεται τῷ δεξαμένῳ ἡ εὐφροσύνη. ὁ δὲ ἐφεξῆς λόγος διδάσκει ἡμᾶς ποίαις νομαῖς τὰ ποιμνία τοῦ καλοῦ ποιμένος πιαίνεται· οὐ γὰρ εἰς ἐρήμους τινὰς καὶ ἀκανθοφόρους τόπους ἐξελαύνει 6.438 τὰ πρόβατα, ὥστε τὴν χορτώδη δρέψασθαι πόαν, ἀλλὰ τροφή πρόκειται αὐτοῖς τὰ ἐκ τῶν κήπων ἀρώματα, ἀντὶ δὲ χόρτου τὸ κρίνον γίνεται ὅπερ φησὶ παρὰ τοῦ ποιμένος εἰς διατροφήν τῶν προβάτων συλλέγεσθαι, ταῦτα φιλοσοφοῦν τὸς ἡμῖν διὰ τούτων τοῦ λόγου ὅτι ἡ περιεκτικὴ τῶν ὄντων φύσις καὶ δυνάμις πάντα ἐν ἑαυτῇ περιείρουσα τόπον ἑαυτῆς καὶ χώραν ποιεῖται τῶν δεχομένων τὴν καθαρότητα, ἐν οἷς ὁ πολυειδῶς διὰ τῶν ἀρετῶν γεωργούμενος κῆπος κομᾶ μὲν τοῖς τῶν κρίνων ἄνθεσι, βρῦει δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων καρπογονία· τὰ μὲν γὰρ κρίνα τοῦ λαμπροῦ καὶ καθαροῦ τῆς διανοίας αἶνιγμα γίνεται, ἡ δὲ τῶν ἀρωμάτων εὐπνοία τοῦ πάσης ἀμαρτιῶν δυσωδίας ἀλλοτρίως ἔχειν. τούτοις οὖν φησὶ τὸν τῶν λογικῶν ἐπιστάτην ποιμνίων ἐναναστρέφεσθαι, ἐν μὲν τοῖς κήποις νομεύοντα, τὰ δὲ κρίνα πρὸς τὴν τῶν προβάτων διατροφήν κείροντά τε καὶ συλλέγοντα, ἅπερ διὰ τοῦ μεγάλου Παύλου τοῖς προβάτοις προτίθησι τοῦ ἐκ τῆς θείας ἀποθήκης προβάλλοντος ἡμῖν τὴν ἐκ τῶν κρίνων διατροφήν. ἔστι δὲ ταῦτα Ὅσα ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλή, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος. ταῦτά ἐστι κατὰ γὰρ τὸν ἐμὸν 6.439 λόγον τὰ κρίνα οἷς διατρέφεται παρὰ τοῦ καλοῦ ποιμένος τε καὶ διδασκάλου τὰ ποιμνία. Ὁ δὲ ἐφεξῆς λόγος, ὃν ἡ καθαρὰ καὶ ἀκηλίδωτος νύμφη πεποιήται λέγουσα· Ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῶ μου καὶ ὁ ἀδελφιδός μου ἐμοί, κανὼν καὶ ὄρος τῆς κατ' ἀρετὴν ἐστὶ τελειότητος· μανθάνομεν γὰρ διὰ τούτων τὸ μὴ δεῖν πλὴν τοῦ θεοῦ μηδὲν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν μηδὲ πρὸς ἄλλο τι βλέπειν τὴν κεκαθαρμένην ψυχὴν, ἀλλ' οὕτως ἑαυτὴν ἐκκαθᾶραι παντὸς ὑλικοῦ πράγμα τὸς τε καὶ νοήματος, ὡς ὄλην διόλου μετατεθεῖσαν πρὸς τὸ νοητόν τε καὶ ἄυλον ἐναργεστάτην εἰκόνα τοῦ ἀρχετύπου κάλλους ἑαυτὴν ἀπεργάσασθαι. καὶ ὡσπερ ὁ ἐπὶ τοῦ πίνακος ἰδὼν τὴν γραφὴν δι' ἀκριβείας πρὸς τὴν ἀρχετύπων μεμορφωμένην, μίαν ἀμφοτέρων εἶναι τὴν μορφήν ἀποφαίνει καὶ τὸ ἐπὶ τῆς εἰκόνας κάλλος τοῦ πρωτοτύπου λέγων εἶναι καὶ τὸ ἀρχέτυπον ἐναργῶς ἐν τῷ μιμηματι καθορᾶσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ εἰπούσα ὅτι Ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῶ μου καὶ ὁ ἀδελφιδός μου ἐμοί, συμμεμορφῶσθαι λέγει τῷ Χριστῷ τὸ ἴδιον κάλλος ἀπολαβοῦσα, τὴν πρώτην τῆς φύσεως ἡμῶν μακαριότητα, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ πρώτου καὶ μόνου καὶ ἀληθινοῦ κάλλους ὠραϊσθεῖσα. 6.440 καὶ οἶον ἐπὶ τοῦ κατόπτρου γίνεται, ὅταν τεχνικῶς τε καὶ καταλλήλως τῇ χρειᾷ κατεσκευασμένον ἐν καθαρᾷ τῇ ἐπιφανείᾳ δι' ἀκριβείας ἐν ἑαυτῷ δεῖξῃ τοῦ ἐμφανέντος προσώπου τὸν χαρακτήρα, οὕτως ἑαυτὴν ἢ ψυχὴ προσφόρως τῇ χρειᾷ κατασκευάσασα καὶ πᾶσαν ὑλικὴν ἀπορριψαμένη κηλίδα καθαρὸν τοῦ ἀκηράτου κάλλους ἑαυτῇ τὸ εἶδος ἐνετυπώσατο. λέγει οὖν τὴν φωνὴν ταύτην τὸ προαιρετικόν τε καὶ ἔμψυχον κάτοπτρον ὅτι· ἐπειδὴ ἐγὼ ὄλω τῷ κύκλῳ τὸ τοῦ ἀδελφιδοῦ πρόσωπον βλέπω, διὰ τοῦτο ὄλον τῆς ἐκείνου μορφῆς τὸ κάλλος ἐν ἐμοί καθορᾶται. ταύτας ἀντικρὺς μιμεῖται τὰς φωνὰς ὁ Παῦλος λέγων τῷ θεῷ ζῆν ὁ νεκρὸς τῷ κόσμῳ γενόμενος καὶ ὅτι ζῆ ἐν αὐτῷ ὁ Χριστὸς μόνος· ὁ γὰρ εἰπὼν ὅτι Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός, τοῦτο διὰ τοῦ λόγου βοᾷ ὅτι οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων τε καὶ ὑλικῶν παθημάτων ἐν αὐτῷ ζῆ, οὔτε ἡδονὴ οὔτε λύπη οὔτε θυμὸς οὔτε φόβος οὔτε δειλία οὔτε πτόησις οὔτε τύφος οὔτε θράσος, οὐ μνησικακία οὐ φθόνος οὐκ ἀμυντικὴ τις

διάθεσις οὐ φιλοχρηματία οὐ φιλοδοξία οὐ φιλοτιμία, οὐκ ἄλλο τι τῶν τὴν ψυχὴν διὰ τινος σχέσεως κηλιδούντων, ἀλλ' ἐκεῖνός μοι μόνος ἐστὶν ὃς οὐδὲν τούτων ἐστίν· πᾶν γὰρ τὸ ἕξω τῆς ἐκείνου φύσεως θεωρούμενον ἀποξυσάμενος οὐδὲν ἔχω ἐν ἑμαυτῷ τοιοῦτον 6.441 οἷον ἐν ἐκείνῳ οὐκ ἔστιν. οὐ χάριν Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός, ἢ, καθὼς ἡ νύμφη, Ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῶ μου καὶ ὁ ἀδελφιδός μου ἐμοί, ὃς ἐστὶν ἀγιασμός καὶ καθαρότης καὶ ἀφθαρσία καὶ φῶς καὶ ἀλήθεια καὶ τὰ τοιαῦτα ὅσα. ποιμαίνει τὴν ἐμὴν ψυχὴν οὐκ ἐν χόρτοις τισὶν ἢ φρυγάνοις ἀλλ' ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἀγίων· ἡ γὰρ τῶν κρίνων φύσις ἐν τῷ λαμπρῷ τῆς εὐχροίας ταύτην ὑπαινίσσεται ἡμῖν τὴν διάνοιαν. οὐκοῦν διὰ τοῦτο ἐπὶ τοὺς λειμώνας τῶν κρίνων ἄγει τὸ ἑαυτοῦ ποιμνιον ὁ ἐν τοῖς κρίνοις ποιμαίνων, ἵνα γένηται Ἡ λαμπρότης κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐφ' ἡμᾶς· τῷ γὰρ εἶδει τῆς τροφῆς συνδιατίθεται πάντως καὶ τὸ τρεφόμενον. οἷον τί λέγω; ἔστω καθ' ὑπόθεσιν κοῖλόν τι σκευὸς ἐξ ὑέλου πεποιημένον, ἐν ᾧ πᾶν τὸ βαλλόμενον διαφαίνεται οἷονδὴ ἂν ἦ, εἴτε ἀσβόλη τὸ ἐγκείμενον εἴη εἴτε τι τῶν καθαρωτέρων τε καὶ λαμπροτέρων. οὐκοῦν τὴν λαμπρότητα τῶν κρίνων ταῖς ψυχαῖς ἐντιθεὶς λαμπρὰς δι' αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἀπεργάζεται διαφανομένου τοῦ ἐγκειμένου εἴδους ἐπὶ τὸ ἕξωθεν. ὡς δ' ἂν πρὸς τὸ σαφέστερον ἡμῖν προαχθεῖ τὸ νοητόν, τοῦτο φαμεν ὅτι τρέφεται μὲν διὰ τῶν ἀρετῶν ἡ ψυχὴ, κρίνα δὲ κατονομάζει τὰς ἀρετὰς δι' αἰνίγματος, 6.442 ὧν ὁ διὰ τῆς ἀγαθῆς πολιτείας ἐμφορηθεὶς ἐπίδηλον ποιεῖ διὰ τοῦ βίου ἐκάστης ἀρετῆς τὸ εἶδος διὰ τοῦ ἥθους ἐπιδεικνύμενος. ἔστω κρίνον καθαρὸν ἢ σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ φρόνησις καὶ Ὅσα φησὶν ὁ ἀπόστολος ἀληθῆ καὶ ὅσα σεμνὰ καὶ ὅσα προσφιλῆ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος· πάντα γὰρ ταῦτα ἐντὸς τῆς ψυχῆς γενόμενα τῷ καθαρῷ διαδείκνυται βίῳ, καλλωπίζοντά τε τὸν περιέχοντα καὶ αὐτὰ διὰ τοῦ εἰσδεξαμένου καλλωπιζόμενα. Ἡ τοίνυν ἀναθεῖσα ἑαυτὴν τῷ ἀδελφιδῷ καὶ δεξαμένη τοῦ ἀγαπηθέντος τὸ κάλλος ἐν τῇ ἰδίᾳ μορφῇ οἷων ἀξιοῦται παρὰ τοῦ τοὺς δοξάζοντος αὐτὸν δοξάζοντος, ἀκούσωμεν διὰ τῆς προσκειμένης τοῖς εἰρημένοις ἀκολουθίας· φησὶ γὰρ πρὸς τὴν νύμφην ὁ λόγος· Καλὴ εἶ, ἡ πλησίον μου, ὡς εὐδοκία, ὡραία ὡς Ἱερουσαλήμ, θάμβος ὡς τεταγμένοι. ὅτι μὲν οὖν ἡ δόξα παρὰ τῆς οὐρανίου στρατιᾶς ἀναπέμπεται τῷ ἐν ὑψίστοις θεῷ ὑπὲρ τῆς ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας ἐν ταῖς ἀκοαῖς τῶν ποιμένων, ὅτε εἶδον γεννηθεῖσαν ἐπὶ γῆς τὴν 6.443 εἰρήνην, καὶ ὅτι πόλις τοῦ μεγάλου βασιλέως ἡ Ἱερουσαλήμ παρὰ τοῦ δεσπότου πάσης κτίσεως ὀνομάζεται, παντὶ δῆλον ἂν εἴη τῷ τοῖς εὐαγγελικοῖς καθομιλήσαντι λόγοις, ὡς διὰ τούτων μὴ ἀγνοῆσαι, ποῖον μαρτυρεῖ τῇ νύμφῃ κάλλος ὁ λόγος διὰ τῆς πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ πρὸς τὴν εὐδοκίαν συγκρίσεως. δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο περὶ αὐτῆς ὁ λόγος ἐνδείκνυται τὸ διὰ τῆς κατορθουμένης ἀνόδου μέχρις ἐκείνου τὴν ψυχὴν ὑψωθῆναι, ὡς πρὸς τὰ τοῦ δεσπότου θαύματα ἑαυτὴν ἐπεκτεῖναι· εἰ γὰρ ὁ ἐν ὑψίστοις θεός, ὁ ὧν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρός, ὑπὲρ τῆς ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας αἵματι καὶ σαρκὶ κατακίρναται, ἵνα γεννηθῇ ἐπὶ τῆς γῆς εἰρήνη, δῆλον ὅτι ἡ πρὸς ταύτην τὴν εὐδοκίαν τὸ ἑαυτῆς ὁμοιώσασα κάλλος τὸν Χριστὸν μιμεῖται τοῖς κατορ θώμασιν, ἐκεῖνο γινομένη τοῖς ἄλλοις ὅπερ ὁ Χριστὸς τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο· καθάπερ καὶ ὁ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ Παῦλος ἐποίει ἑαυτὸν τῆς ζωῆς ἀφορίζων, ἵνα τοῦ ἰδίου πάθους τὴν σωτηρίαν τῷ Ἰσραὴλ ἀνταλλάξῃται, λέγων· Ἡχόμην ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα. πρὸς ὃν εἰκότως εἰπεῖν ἀρμόζει τὸ εἰρημένον τῇ νύμφῃ ὅτι· 6.444 τοιοῦτόν ἐστι τῆς ψυχῆς σου τὸ κάλλος, οἷα ἡ τοῦ δεσπότου γέγονεν ὑπὲρ ἡμῶν εὐδοκία, ὃς Ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν ἀντάλλαγμα ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὧν, ἵνα ἡμεῖς ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ζήσωμεν καὶ ἐν τῇ πτωχείᾳ αὐτοῦ πλούτησωμεν καὶ ἐν τῇ τῆς δουλείας αὐτοῦ μορφῇ βασιλεύσωμεν. τὸ δὲ αὐτὸ μέγεθος καὶ ἡ πρὸς

Ἱερουσαλήμ ὠραιότητος ὁμοιότης ἐνδείκνυται, τὴν ἄνω δηλαδή Ἱερουσαλήμ, τὴν ἔλευθέραν, τὴν τῶν ἔλευθέρων μητέρα, ἢ πόλιν τοῦ μεγάλου βασιλέως εἶναι παρὰ τῆς τοῦ δεσπότη φωνῆς μεμαθήκαμεν· ἡ γὰρ χωρήσασα ἐν ἑαυτῇ τὸν ἀχώρητον, ὥστε ἐνοικεῖν αὐτῇ καὶ ἐμπεριπατεῖν τὸν θεόν, τῇ ὠραιότητι τοῦ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντος καλλωπισθεῖσα Ἱερουσαλήμ ἐπου ράνιος γίνεται τὸ ἐκείνης κάλλος ἐφ' ἑαυτῆς δεξαμένη. κάλλος δὲ τῆς πόλεως τοῦ βασιλέως καὶ ὠραιότης, αὐτοῦ πάντως ἐστὶ τοῦ βασιλέως τὸ κάλλος· ἐκείνου γάρ ἐστι κατὰ τὸν λόγον τῆς ψαλμωδίας ἡ ὠραιότης καὶ τὸ κάλλος, πρὸς ὃν ἡ προφητεία φησὶ Τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου καὶ ἔντεινον καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε ἔνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης· τούτοις γὰρ τὸ θεῖον κάλλος χαρακτηρίζεται, τῇ ἀληθείᾳ λέγω καὶ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ 6.445 πραότητι. ἡ τοίνυν ἐν τοῖς τοιοῦτοις κάλλεσι μορφωθεῖσα ψυχὴ ὠραία γίνεται ὡς Ἱερουσαλήμ τῇ τοῦ βασιλέως ὥρα καλλωπισθεῖσα. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν πρόδηλον ἔχει τοῦ τῆς νύμφης κάλλους τὸν ἔπαινον τῇ πρὸς τὴν εὐδοκίαν τε καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ συγκρίσει πληρούμενον, τὸν δὲ ἐφεξῆς λόγον ἐγκώμιον μὲν εἶναι τῆς νύμφης οὐκ ἀμφιβάλλομεν, τὴν δὲ διάνοιαν, καθ' ἣν τῷ τοιοῦτῳ ἐπαίνῳ σεμνύνεται ἡ τῆς εὐφημίας ταύτης ἀξιοθεῖσα, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ προχείρου μαθεῖν. ἔχει γὰρ ἡ λέξις οὕτως· Θάμβος ὡς τεταγμένοι. τάχα δ' ἂν τις τοῖς προθεωρηθεῖσιν ἐπόμενος εἴποι διὰ τῆς πρὸς τὴν ὑπερκόσμιον φύσιν συγκρίσεως μεγαλύνεσθαι ὑπὸ τοῦ λόγου διὰ τῶν ἐπαίνων τὴν νύμφην· ἐκεῖ γὰρ εἰσὶν αἱ τεταγμένοι [δυνάμεις] ὅπου αἱ μὲν ἐξουσίαι διὰ παντὸς ἐν τῷ κυριεύειν εἰσὶ, κρατοῦσι δὲ διόλου αἱ κυριότητες, βεβήκασιν δὲ παγίως οἱ θρόνοι, ἀδούλωτοι δὲ μένουσιν αἱ ἀρχαί, εὐλογοῦσι δὲ ἀδιαλείπτως τὸν θεὸν αἱ δυνάμεις, ἢ τε πτῆσις τῶν Σεραφίμ οὐχ ἴσταται καὶ ἡ στάσις οὐ μεταβαίνει καὶ τὰ Χερουβὶμ ἀνέχοντα τὸν ὑψηλὸν τε καὶ ἐπηρμένον θρόνον οὐκ ἀπολήγει, οἳ τε λειτουργοὶ ποιοῦντες τὸ ἔργον 6.446 καὶ ἀκούοντες τῶν λόγων οὐ παύονται. ἐπεὶ οὖν αἱ ἐξουσίαι αὗται ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένοι εἰσὶ καὶ ἡ τάξις τῶν νοητῶν καὶ ὑπερκοσμίων δυνάμεων ἀσύγχυτος εἰς τὸ διηνεκὲς μένει μηδεμιᾶς κακίας ἀνατρεπούσης τὴν εὐταξίαν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρὸς μίμησιν ἐκείνων [ψυχῇ] πάντα κατὰ τάξιν καὶ εὐσχημόνως ποιοῦσα τοιοῦτον ἐφ' ἑαυτῆς κινεῖ τὸ θαῦμα οἷον ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἐκείναις ταῖς τεταγμέναις ἐστίν· ἔκπληξιν γὰρ ἡ τοῦ θάμβους ἐρμηνεύει διάνοια, διὰ δὲ τῆς ἐκπλήξεως τὸ θαῦμα νοοῦντες τῆς ἀληθείας οὐχ ἀμαρτάνομεν. Ἡ δὲ τούτοις ἐκ τοῦ ἀκολούθου προσκειμένη ῥῆσις ἀμφίβολα ποιεῖ τὰ πρόσωπα, παρ' οὗ τε εἴρηται καὶ πρὸς ὃν εἶπε τὸ Ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμούς σου ἀπεναντίον ἐμοῦ, ὅτι αὐτοὶ ἀνεπτέρωσάν με· τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ παρὰ τοῦ δεσπότη πρὸς τὴν καθαρὰν εἰρήσθαι ταῦτα ψυχὴν, ἐγὼ δὲ τῇ νύμφῃ πρέπειν ὑπονοῶ μᾶλλον τὸ ῥητὸν ἐφαρμόζεσθαι. 6.447 ταύτη γὰρ κατάλληλον εὐρίσκω τὴν τῶν σημαινομένων ὑπὸ τοῦ λόγου διάνοιαν. τὰ δέ μοι παραστάντα δι' ὀλίγων ἐκθήσομαι· ἤκουσα πολλαχῇ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς πτέρυγας εἶναι τῷ θεῷ διηγουμένης, νῦν μὲν τῆς προφητείας λεγούσης ὅτι Ἐν σκέπη τῶν πτερυγῶν σου σκεπάσεις με, καὶ ὅτι Ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐλπιδίς, πάλιν δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐν τῇ μεγάλῃ ὥδῃ τὸ αὐτὸ ὑπογράφοντος ἐν οἷς φησιν ὅτι Διεὶς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐτούς. καὶ τὸ παρὰ τοῦ κυρίου πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ εἰρημένον, ὅτι Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις συναγει τὰ νοσσία ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς, οὐκ ἔξω τοῦ προκειμένου νοήματος εἴποι τις ἂν εἶναι πρὸς τὸ ἀκόλουθον βλέπων. εἰ τοίνυν κατὰ τινὰ λόγον ἀπόρητον πτέρυγας εἶναι περὶ τὴν θεῖαν φύσιν ὁ θεοπνευστος διορίζεται λόγος, ἡ δὲ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν θεοῦ γεγενῆσθαι τὴν φύσιν ἡμῶν μαρτύρεται, 6.448 ὀρίζεται πάντως ὅτι διὰ πάντων εἶχεν ὁ κατ' εἰκόνα γενόμενος τὴν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ὁμοιότητα. ἀλλὰ μὴν ἐπτέρωται κατὰ τὴν ἁγίαν γραφὴν τὸ πρωτότυπον. οὐκοῦν πτερόεσσα καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου κατεσκευάσθη φύσις, ὡς ἂν καὶ

ἐν ταῖς πτέρυξιν ἔχοι πρὸς τὸ θεῖον ὁμοίως. δῆλον δὲ ὅτι τὸ τῶν πτερύγων ὄνομα διὰ τινος τροπικῆς θεωρίας εἷς τι θεοπρεπὲς μεταληφθήσεται νόημα, δυνάμεώς τε καὶ μακαριότητος καὶ ἀφθαρσίας καὶ τῶν τοιούτων διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν πτερύγων σημαιομένων. ἐπεὶ οὖν ταῦτα καὶ περὶ τὸν ἄνθρωπον ἦν, ἕως ὅτε τῷ θεῷ διὰ πάντων ὅμοιος ἦν, μετὰ ταῦτα δὲ ἢ πρὸς τὴν κακίαν ῥοπή τῶν τοιούτων πτερύγων ἡμᾶς ἀπεσύλησεν (ἔξω γὰρ τῆς σκέπης τῶν τοῦ θεοῦ πτερύγων γενόμενοι καὶ τῶν ἰδίων πτερύγων ἐγυμνώθημεν), διὰ τοῦτο ἐπεφάνη ἢ τοῦ θεοῦ χάρις φωτίζουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀποθέμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας πάλιν δι' ὁσιότητός τε καὶ δικαιοσύνης περοφυήσωμεν. οὐκοῦν εἰ ταῦτα τῆς ἀληθείας οὐκ ἀπεσχοίνισται, πρέπει παρὰ τῆς νύμφης ὁμολογεῖσθαι τὴν ἐπ' αὐτῆς γεγεννημένην παρὰ 6.449 τῶν θείων ὀφθαλμῶν χάριν· ὁμοῦ τε γὰρ ἐπέιδεν ἡμᾶς τοῖς τῆς φιλανθρωπίας ὀφθαλμοῖς ὁ θεὸς καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν ἀρχαίαν χάριν ἀνεπτερώθημεν. ταῦτα οὖν οἶμαι διὰ τῶν εἰρημένων τὸν λόγον ἐνδείκνυσθαι, ἃ προσευχόμενος ὁ Δαβὶδ ἐν ἑξκαιδεκάτῃ ψαλμῳδίᾳ φησὶ πρὸς τὸν κύριον ὅτι Οἱ ὀφθαλμοί σου ἰδέτωσαν εὐθύτητας, τὰς ἐμὰς δηλονότι· Ἐδοκίμασας γάρ, φησὶ, τὴν καρδίαν μου, ἐπεσκέψω νυκτός, ἐπύρωσάς με καὶ οὐχ εὐρέθη ἐν ἐμοὶ ἀδικία. ἴσον οὖν ἐστὶν εἰπεῖν ὅτι Οἱ ὀφθαλμοί σου ἰδέτωσαν εὐθύτητας, καὶ ὅτι οἱ ὀφθαλμοί σου τὸ ἐναντίον μὴ θεασάσθωσαν· ὁ γὰρ τὸ εὐθὲς ἰδὼν σκολιὸν οὐκ εἶδε καὶ ὁ σκολιὸν μὴ ἰδὼν τὸ εὐθὲς πάντως τεθέαται. οὐκοῦν διὰ τῆς τοῦ ἐναντίου ὑπεξαιρέσεως τὸ ἀγαθὸν τοῖς θείοις ὀφθαλμοῖς ὑποδείκνυσι, δι' ὧν ἀναπτεροῦται πάλιν ἢ ψυχὴ, ἢ διὰ τῆς παρακοῆς τῶν πρωτοπλάστων περορρυήσασα. τοῦτο τοίνυν διὰ τῶν εἰρημένων κατενοήσαμεν ὅτι· οἱ ὀφθαλμοί σου, ὅταν ἐπ' ἐμὲ ἐπιβλέπωσιν, ἀποστρέφονται ἀπὸ τοῦ ἐναντίου· οὐ γὰρ ὄψονται τι ἐν ἐμοὶ τῶν ἐναντιουμένων μοι. διὰ τοῦτο γίνεται μοι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου τὸ πάλιν περωθῆναι καὶ ἀναλαβεῖν διὰ τῶν ἀρετῶν τὰς πτέρυγας τῆς ὡσπερὶ περιστερᾶς, δι' ἧς γίνεται μοι ἢ τῆς 6.450 πτήσεως δύναμις, ὡστε πετασθῆναι καὶ καταπαῦσαι, ἐκείνην δηλαδὴ τὴν κατάπαυσιν ἢ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Πάλιν δὲ μετὰ τὰς φωνὰς ταύτας ἢ τοῦ κάλλους τῆς νύμφης ὑπογραφή διαδέχεται τῶν εἰς τὴν ὥραν αὐτῆς συντελούντων ἕκαστον διὰ τινος προσφυοῦς ὁμοιώσεως τοῦ λόγου σεμνύνοντος· ἐπαινεῖται γὰρ αὐτῆς τῶν τε τριχῶν τὸ κάλλος καὶ τῶν ὀδόντων ἢ θέσις καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ χεῖλους ἄνθος καὶ τὸ ἡδὺ τῆς φωνῆς τῆς τε παρειᾶς τὸ ἐρύθημα. ὁ δὲ περὶ ἐκάστου τῶν εἰρημένων ἔπαινος διὰ τινος καταλλήλου συγκρίσεώς τε καὶ παραθέσεως πληροῦται τῆς νύμφης. αἱ μὲν γὰρ τρίχες ἀγέλαις αἰγῶν ταῖς ἀναφανείσαις ἀπὸ τοῦ Γαλαάδ ὁμοιώθησαν, αἱ δὲ τῶν κεκαρμένων ἀγέλαι αἱ διδύμοις τόκοις ἐπαγαλλόμεναι τὸ τῶν ὀδόντων ἐγκώμιον πληροῦσι διὰ τῆς ὁμοιώσεως, σπαρτίῳ δὲ κοκκο βαφεῖ τὸ χεῖλος εἰκάζεται καὶ τῷ λεπύρω τῆς ῥόας ἢ παρειᾶ καλλωπίζεται. ἔχει δὲ ἢ λέξις οὕτω· Τρίχωμά σου ὡς ἀγέλαι τῶν αἰγῶν αἱ ἀνεφάνησαν ἀπὸ τοῦ Γαλαάδ, ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων αἱ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λουτροῦ, αἱ πᾶσαι διδυμεύουσαι καὶ ἀτεκνοῦσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς, ὡς σπαρτίον κόκκινον χεῖλη σου καὶ ἢ λαλιά σου ὡραία, ὡς λέπυρον ῥόας μῆλόν σου ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου. ὧν ἀπάντων ἐν τοῖς φθάσασιν ἱκανῶς ἐξητασμένων περιττὸν ἂν εἴη διὰ τῆς τῶν αὐτῶν θεωρημάτων παλιλλογίας ὄχλον 6.451 ἐπεισάγειν τῷ λόγῳ. εἰ δὲ τις καὶ νῦν τὸν περὶ τῶν αὐτῶν λόγον ἐπιζητοῖ γενέσθαι διὰ τοὺς ἀνηκόους τῶν πρώην εἰς τὰ ῥητὰ ταῦτα θεωρηθέντων, δι' ὀλίγων τὴν διάνοιαν τῶν αἰνιγμάτων ἐπιδραμούμεθα· αἱ τρίχες τοῦ σώματος ἰδιάζουσιν ἔχουσι παρὰ τὸ λοιπὸν σῶμα τὴν φύσιν· παντὸς γὰρ τοῦ σώματος αἰσθητικὴ δυνάμει διοικουμένου, ἧς ἄνευ ἐν τῷ ζῆν εἶναι φύσιν οὐκ ἔχει (ζωὴ γὰρ τοῦ σώματος ἐστὶν ἢ αἴσθησις), μόνας ὀρῶμεν τὰς τρίχας καὶ μέρος οὔσας τοῦ σώματος καὶ ἀμοιρούσας αἰσθήσεως. δείκνυσι δὲ ταύτην ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου τὴν ἰδιότητα τὸ μήτε διὰ καύσεως μήτε διὰ τομῆς καθ' ὁμοιότητα τοῦ ἄλλου σώματος

καὶ ταύτας ἀλγύνεσθαι. ἐπειδὴ τοίνυν κατὰ τὴν Παύλου φωνὴν δόξα τῆς γυναικός ἐστιν ἡ κόμη <ἦ> διὰ τῶν πλοκάμων τὴν κεφαλὴν ὠραΐζουσα, τοῦτο διὰ τοῦ ἐπαίνου τῶν τῆς νύμφης τριχῶν διδασκόμεθα ὅτι χρὴ τοὺς περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς νύμφης θεωρουμένους, δι' ὧν ἡ ἐκκλησία δοξάζεται, κρείττους τῶν αἰσθήσεων εἶναι κρύπτοντας διὰ τῆς σοφίας τὴν αἴσθησιν, καθὼς ἡ Παροιμία φησὶν ὅτι Σοφοὶ κρύψουσιν αἴσθησιν· οἷς οὐχ ὄρασις τοῦ καλοῦ κριτήριον γίνεται, οὐ τῇ γεύσει τὸ ἀγαθὸν δοκιμάζεται, οὐκ ὀσφρήσει τε καὶ ἀφῆ οὐδὲ ἄλλω τινὶ αἰσθητηρίῳ ἢ τοῦ καλοῦ ἐπιτρέπεται κρίσις, ἀλλὰ πάσης νεκρωθείσης αἰσθήσεως διὰ μόνης τῆς ψυχῆς τῶν 6.452 κατ' ἔννοιαν φαινομένων ἀγαθῶν ἐφάπτονται τε καὶ ἐπορέγον καὶ οὕτω δοξάζουσι τὴν γυναῖκα, τὴν ἐκκλησίαν, οὔτε τιμαῖς διογκούμενοι οὔτε μικροψυχίαις πρὸς τὰ λυπηρὰ συστελλόμενοι, ἀλλὰ κἂν τέμνεσθαι δέη διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, κἂν θηρίοις ἢ πυρὶ παραβάλλεσθαι, κἂν ἄλλο τι τῶν λυπηρῶν ὑπομένειν, τὴν τῶν τριχῶν ἀναισθησίαν ἐν τῇ πείρᾳ τῶν ἀλγεινῶν ὑποκρίνονται. τοιοῦτος Ἡλίας ἦν ὁ ἐκ τοῦ Γαλααδ ἀνασχὼν ἐν δασεῖ καὶ αὐχμῶντι τῷ σώματι, δέρμασιν αἰγὸς σκεπαζόμενος, πρὸς πᾶσαν ἀπειλὴν τοῦ τυράννου μένων ἀπτόητος, ὅσοι τοίνυν κατὰ μίμησιν τῆς τοῦ προφήτου μεγαλοφυΐας τοῦ κόσμου παντὸς ἑαυτοὺς ὑπεραίρουσιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄπαϊς τῆς γῆς, ὧν οὐκ ἔστιν ἄξιος ὁ κόσμος, οὗτοι ἀγελήδον περὶ τὴν τοῦ παντὸς κεφαλὴν θεωρούμενοι δόξα γίνονται τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τὴν οὐράνιον χάριν τῷ Γαλααδίτῃ συναναβαίνοντες. Τὸ δὲ τῆς αἰγὸς ζῶον εἰς τὸν τῶν τριχῶν ἔπαινον ἀνελήφθη τάχα μὲν ὅτι καὶ ἡ φύσις τοῦ τοιούτου ζῶου κατάλληλος πρὸς γενέσιν τριχῶν κατεσκευάσται, ὥστε αἰνίγμα τοῦ διὰ τῶν τριχῶν κόσμου γενέσθαι τὸ ζῶον τὸ ταῖς θριξὶ φυσικῶς δασυρόμενον, ἢ ὅτι διὰ τῶν πετρῶν ἀνολισθήτως 6.453 βαίνει καὶ περὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρων ἀναστρέφεται διὰ τῶν δυσπορευτῶν τε καὶ ἀποτόμων εὐθαρσῶς τὴν πορείαν ποιούμενον, ὅπερ τοῖς τὴν τραχεῖαν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν κατορθεῖσι προσφυῶς ἀρμοσθήσεται· μᾶλλον δ' ἂν τις εἴποι διὰ τὸ πρὸς πολλὰ τῆς νομικῆς ἱερουργίας ὑπὸ τοῦ νομοθέτου παρειλῆφθαι τὸ ζῶον συντελεῖν ταύτας τῇ κεφαλῇ πρὸς ἐγκώμιον. οἶδα δὲ καὶ ἐν τοῖς τῆς Παροιμίας αἰνίγμασιν ἐν τοῖς τέσσαρσι τοῖς εὐδοουμένοις ἐν καὶ τοῦτο τῶν καλῶς διαβαινόντων ἀπρηριθμησθαι τὸν τράγον τὸν ἠγούμενον τοῦ αἰπολίου. ὃ δὲ περὶ τούτου στοχαστικῶς ὑπονοοῦμεν τοιοῦτόν ἐστι· πᾶν ἐπιτήδευμα δι' ἑνὸς ἀρχόμενον εἰς πολλοὺς διαδίδοται· ὡς ἐπὶ τῆς χαλκευτικῆς ἢ γραφῆς τὸν Θόβελ εὐρετὴν τῆς τέχνης εἰπούσα πάντων τῶν μετ' αὐτὸν μεταχειριζομένων τοῦ σιδήρου τὴν ἐργασίαν εἰς ἐκεῖνον ἀνάγει τὴν ἐπιστήμην. οὕτω καὶ τῆς ποιμαντικῆς ὁ Ἄβελ ἠγήσατο καὶ ὁ Κάϊν τῆς γεωργίας, καὶ τὸν Νεβρώδ ἀρχηγὸν λέγει τῆς κληρονομικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀμπελοργίας τὸν Νῶε καὶ τῆς εἰς θεὸν ἐλπίδος τὸν Ἐνὼς φησὶν ἄρξασθαι· καὶ πολλὰ τοιαῦτα παρὰ τῆς ἀγίας ἔστι διδασκῆναι γραφῆς, ὅτι ἐνός τι ἐπιτηδεύσαντος εἰσῆλθε κατὰ μίμησιν εἰς τὸν βίον τὸ ἐπιτήδευμα. ἐπειδὴ τοίνυν τοῦ θεοῦ ζήλου διαφερόντως κατὰ πᾶσαν ἐξοχὴν ὁ Ἡλίου καθηγήσατο, ὅσοι μετ' ἐκεῖνον τὸν ἐκεῖνου μιμησάμενοι ζῆλον τοῖς αὐτοῖς 6.454 ἔχουσι τῆς τοῦ προφήτου παρηρησίας ἐπηκολούθησαν, αἰπόλιον γεγόνασι τοῦ ἠγησαμένου τῆς τοιαύτης ζωῆς· οἵτινες δόξα τῆς ἐκκλησίας καὶ ἔπαινος γίνονται εἰς τὸν τῶν τριχῶν καταταγέντες κόσμον, ὧν ἡ αἰσθητικὴ ζωὴ κεχώρισταί τε καὶ ἡλλοτριώται. διὰ τῶν ὁμοίων δὲ πληροὶ καὶ τοῖς ὁδοῦσι τὸν ἔπαινον. οὗτοι δ' ἂν εἶεν οἱ τρέφοντες δι' ἑαυτῶν τῆς ἐκκλησίας τὸ σῶμα, οὐς βούλεται πάντοτε μὲν ὡς ἀπὸ λουτροῦ καθαρὸς ὄρασθαι, ἀπερίττους δὲ διὰ παντὸς ὡς ἀπὸ προσφάτου κουρᾶς, κατὰ δὲ τὸν τόκον τῶν ἀρετῶν διδου μένοντας τῆς διπλῆς καθαρότητος γινομένους πατέρας, τῆς τε κατὰ ψυχὴν καὶ τῆς κατὰ σῶμα θεωρουμένης, ὡς ἐξόριστον εἶναι τῶν ὀδόντων τούτων πᾶν τὸ ἀγονοῦν ἐν τῷ κρείττονι. τὸ δὲ σπαρτίον ἐπὶ τοῦ χείλους τιθέμενον τὴν μεμετρημένην τοῦ λόγου διακονίαν παραδηλοῖ τῷ αἰνίγματι,

ὅπερ ὁ προφήτης φυλακὴν τε καὶ θύραν περιοχῆς κατωνόμασεν, ὅταν ἐν καιρῷ ἀνοίγηται τῷ λόγῳ τὸ στόμα καὶ κατὰ καιρὸν ἐπικλείηται. μέτρον δὲ ὄνομα τὸ σπαρτίον εἶναι παρὰ τῆς προφητείας Ζαχαρίου ἐμάθομεν, ὅτι σπαρτίον γεωμετρικὸν ἐν χερσὶν εἶχεν ὁ ἐν αὐτῷ λαλῶν ἄγγελος. τότε δὲ μάλιστα τυγχάνει τοῦ μέτρον ὁ λόγος, ὅταν περικεχωσμένος 6.455 τύχη τῷ ἐρυθήματι, ὅπερ τοῦ αἵματος τοῦ λυτρωσαμένου ἡμᾶς αἰνίγμα γίνεται. ἐὰν οὖν τις κατὰ τὸν Παῦλον λαλοῦντα ἔχη ἐν ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν τὸν τῷ ἰδίῳ αἵματι ἡμᾶς λυτρωσάμενον, οὗτος ἔχει τὸ γεωμετρικὸν σπαρτίον ἐπὶ τοῦ στόματος τῆ βαφῆ τῆ αἱματώδει καλλωπιζόμενον. ὁ δὲ ἐφεξῆς λόγος ἐρμηνεῖα ἐστὶ τοῦ αἰνίγματος· λαλιὰν γὰρ ὠραία ὀνομάζει τὸ σπαρτίον τὸ κόκκινον, δι' οὗ πάλιν σημαίνει τὸ κάθωρον καὶ ἕμμετρον· τὸ γὰρ ἀκριβῶς ὠραῖον, ἐν τῷ ἰδίῳ τῆς ἀκμῆς καιρῷ προφαινόμενον, οὔτε ἄωρον ἐστὶν οὔτε ἕξωρον. τῷ δὲ λεπύρω τῆς ῥόας τὸ μῆλον τῆς παρειᾶς ὠραίζων μεγάλην τινα προσμαρτυρεῖ τῆ νύμφῃ τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τελειότητα· σημαίνει γὰρ μὴ ἐν ἄλλῳ τινὶ τὸν θησαυρὸν αὐτῆ παρεσκευάσθαι, ἀλλ' αὐτὴν εἶναι θησαυρὸν ἑαυτῆς παντὸς ἀγαθοῦ παρασκευὴν ἐν ἑαυτῇ περιέχουσαν. ὡς γὰρ τῷ λεπύρω περιέχεται τῆς ῥόας τὸ ἐδώδιμον, οὕτως ἐνδείκνυ τῷ φαινομένῳ κάλλει τοῦ βίου τὸν ἕνδον αὐτῆς θησαυρὸν περιέχεσθαι. οὗτος οὖν ἐστὶν ὁ κρυπτός θησαυρός τῶν ἐλπίδων, ὁ ἴδιος καρπὸς τῆς ψυχῆς ὁ τῷ ἐναρέτῳ βίῳ 6.456 καθάπερ τινὶ ῥόας λεπύρω περικρατούμενος. τὸ δὲ ἔκτος τῆς σιωπῆσεως σου ταύτην οἶμαι τὴν διάνοιαν ἔχειν, ὅτι ὁ ἔπαινος οὐκ ἐκ τῶν φαινομένων τοσοῦτόν ἐστιν ὅσα τῷ λόγῳ μνηύεται, ἀλλὰ μᾶλλον <ἐκ τῶν> ὅσα τῆ σιωπῆς ὑποκρύπτει τὴν τοῦ λόγου διαφεύγοντα μήνυσιν· ὡς περὶ γὰρ τὸ ἐκτὸς τοῦ λόγου ἢ σιωπῆ νοεῖται, οὕτω καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς σιωπῆς τὸν λόγον νοῶν τις οὐχ ἀμαρτῆσεται. ἐκεῖνο γὰρ σιωπῶμεν ὃ διὰ τῶν ῥημάτων ἐξαγγεῖλαι ἀδυνατοῦμεν. εἰ οὖν τὸ ἐκτὸς ἐκείνου ἢ σιωπῆ νοεῖται, τὸ ἐκτὸς τῆς σιωπῆς ἀκόλουθόν ἐστι πάντως τὸν λόγον οἶσθαι. οὐκοῦν ὁ εἰπὼν τὸ ἔκτος τῆς σιωπῆσεως, τοῦτο σαφῶς τῷ λόγῳ παρίστησιν ὅτι καλὰ μὲν ἐστὶ καὶ μεγάλα τὰ τῷ λόγῳ φανῆναι δυνάμενα, ὅσα ἐκτὸς ἐστὶ τῆς σιωπῆσεως, τὰ δὲ τοῦ λόγου ἐκτὸς, τὰ τῆ σιωπῆς καλυπτόμενα, τὰ ἄρρητά τε καὶ ἀνεκφώνητα, μείζω πάντως καὶ θαυμασιώτερα τῶν ἐκφωνουμένων ἐστίν. Ἀκούσωμεν δὲ καὶ τῶν ἐφεξῆς ἐπαίνων, ὧν ἢ διάνοια τῷ τῆς ἱστορίας ἔοικε φρέατι οὗ βαρὺς τις λίθος ἐπέχων τὸ στόμιον ἄπορον ἐποίει ταῖς ποιμαίνουσαις τὴν μετουσίαν τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ὁ Ἰακώβ ἐπιστὰς ἀναμοχλίζει τε τοῦ στομίου τὸν λίθον καὶ πλήρη τὰ ποτιστήρια ποιήσας 6.457 τοῦ ὕδατος ἔδωκε τοῖς θρέμμασι κατ' ἐξουσίαν ἐντρυφῆσαι τῷ νάματι. τίνα τοίνυν ἐστὶν ἂ τῷ τοιοῦτῳ φρέατι προσεικάζομεν; Ἐξήκοντά εἰσι βασιλίσσαι καὶ ὀγδοήκοντα παλλακαὶ καὶ νεάνιδες ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς. μία ἐστὶ περιστέρα μου, τελεία μου· μία ἐστὶ τῆ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλεκτὴ ἐστὶ τῆ τεκούσῃ αὐτῆν. τίς οὖν ἡμῖν ἀποκυλίσει τῆς ἀσαφείας ταύτης τὸν λίθον; τίς ἐξαντλήσει τῶν νοημάτων τὸ ὕδωρ οὕτως ἐν βάθει κείμενον, ὡς ἀνέφικτον εἶναι τῷ ἡμετέρῳ λόγῳ; ἀλλὰ μοι καλῶς ἔχειν δοκεῖ τοῦτο ταῖς ἀκοαῖς ὑμῶν διαμαρτύρασθαι ὅτι τὰ ταῦτα γινώσκοντες μόνων ἐκείνων ἐστὶν πρὸς οὐς φησὶν ὁ ἀπόστολος ὅτι Ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει. ἢ δὲ ἡμετέρα πενία τῶν προκειμένων τοῦ λόγου θησαυρῶν περιδράξασθαι ἀδυνάτως ἔχει. πλὴν ὡς ἂν τοῦ τῆς ἀργίας κατακρίματος ἕξω γενοίμεθα, διὰ τὸν ἐρευνᾶν τὰς γραφὰς ἡμῖν νομοθετήσαντα μικρὸν τινα καὶ τούτοις ἰδρῶτα προσθεῖναι οὐ κατοκνήσομεν. φάμεν τοίνυν δόγμα τι τῶν ἀστειότερων τὴν ἐν τοῖς ῥητοῖς τούτοις φιλοσοφίαν διὰ τῶν ἐπαίνων τῆς νύμφης ἡμῖν παρατίθεσθαι. τὸ δὲ δόγμα τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας καὶ τάξεως κτίζεται τὰ ὄντα καὶ ἀνακτὶ ζεταί· ὅτε μὲν γὰρ κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς θείας δυνάμεως ἢ τῆς κτίσεως ὑφίσταται φύσις, ἐφ' ἐκάστου τῶν ὄντων 6.458 ἀδιαστάτως τῆ ἀρχῆς συναπηρτίσθη τὸ πέρασ πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγομένοις ὁμοῦ τῆ ἀρχῆς συνανασχούσης τῆς

τελειότητας. Ἐν δὲ τῶν κτισθέντων καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐστίν, οὐδὲ αὐτὴ καθ' ὁμοιότητα τῶν ἄλλων ἐκ προαγωγῆς προελθοῦσα ἐπὶ τὸ τέλειον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης ὑπάρξεως συμπλασθεῖσα τῇ τελειότητι· ἐγένετο γὰρ ὁ ἄνθρωπος, φησί, κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν. ὅπερ ἐνδείκνυται τὸ τῶν ἀγαθῶν ἀκρότατόν τε καὶ τελειότατον. τί γὰρ ἂν ὑπέρτερον εὑρεθῆι τῆς πρὸς τὸν θεὸν ὁμοιώσεως; ἐπὶ μὲν οὖν τῆς πρώτης κτίσεως ἀδιαστάτως τῇ ἀρχῇ συνανεφάνη τὸ πέρασ καὶ ἀπὸ τῆς τελειότητος ἡ φύσις τοῦ εἶναι ἤρξατο. ἐπειδὴ δὲ τῷ θανάτῳ διὰ τῆς πρὸς τὴν κακίαν σχέσεως οἰκειωθεῖσα τῆς ἐν τῷ ἀγαθῷ διαμονῆς ἀπερρῦη, οὐκ ἀθρόαν καθ' ὁμοιότητα τῆς πρώτης συστάσεως ἐπανα λαμβάνει τὴν τελειότητα, ἀλλ' ὁδῶ τινι πρόεισιν ἐπὶ τὸ μείζον διὰ τινος ἀκολουθίας καὶ τάξεως κατ' ὀλίγον ἀποσκευαζομένη τὴν πρὸς τὰ ἐναντία προσπάθειαν· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς πρώτης κατασκευῆς οὐδὲν ἦν τὸ κωλύον συνδραμεῖν τῇ γενέσει τὸ τῆς φύσεως τέλειον κακίας οὐκ οὔσης, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ἀναστοιχειώσεως ἀναγκαίως ἡ διαστηματικὴ παράτασις συμπαρομαρτεῖ τοῖς πρὸς τὸ πρῶτον ἀγαθὸν 6.459 ἀνατρέχουσιν. διότι τῇ ὑλικῇ προσπάθειᾳ συνδεθεῖσα διὰ κακίας ἡμῶν ἡ διάνοια κατ' ὀλίγον ὥσπερ φλοιοῦ τινος τοῦ περιέχοντος διὰ τῆς ἀστειοτέρας ἀγωγῆς περιζύεται τὴν συμφυῖαν τοῦ χείρονος. τούτου χάριν πολλὰς εἶναι παρὰ τῷ πατρὶ μονὰς μεμαθήκαμεν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν ἐκάστῳ πρὸς τὸ καλὸν σχέσεως καὶ τῆς τοῦ χείρονος ἀποστάσεως, ἐτοιμαζομένης πᾶσι τῆς ἀντιδόσεως· ὁ μὲν γὰρ τις ἐν ἀρχῇ τῆς τοῦ βελτιονός ἐστι κληρώσεως ἄρτι καθάπερ ἐκ βυθοῦ τινος τοῦ κατὰ κακίαν βίου πρὸς τὴν μετουσίαν τῆς ἀληθείας ἀνανηξάμενος, τῷ δὲ τις γέγονεν ἤδη δι' ἐπιμελείας καὶ προσθήκη τοῦ κρείττονος, ἄλλος ἐπὶ πλεῖον διὰ τῆς ἐπιθυμίας τῶν ἀγαθῶν ἐπηυξήθη, ὁ δὲ μέσως ἔχει τῆς τῶν ὑψηλῶν ἀναβάσεως, ἕτερος καὶ τὸ μέσον παρέδραμεν, εἰσὶ δὲ τινες οἱ καὶ τούτων ἑαυτοὺς ὑπεράραντες, ἄλλοι κἀκείνους παρήλασαν καὶ ὑπὲρ τούτους ἕτεροι πρὸς τὸν ἄνω δρόμον συντείνονται. καὶ ὅλως κατὰ τὴν ποικίλην τῶν προαιρέσεων διαφορὰν ἕκαστον ὁ θεὸς ἐν τῷ ἰδίῳ προσδέχεται τάγματι τὰ πρὸς ἀξίαν ἀποκληρῶν 6.460 τοῖς πᾶσι, καὶ συνάγων τοῖς ὑψηλοτέροις τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀμοιβὰς καὶ συμμετρῶν τοῖς ἐλάττοσιν. ταῦτα διὰ τῶν προκειμένων ῥητῶν φιλοσοφεῖν τὸν λόγον ὑπενοήσαμεν τὴν διαφορὰν τῶν ψυχῶν, αἱ πρὸς τὸν νυμφίον ὀρώσιν, ἐν τοῖς εἰρημένοις ἡμῖν διαστείλαντα· τὰς μὲν γὰρ ὀνομάζει νεάνιδας τὴν τοῦ ἀριθμοῦ φύσιν διὰ τοῦ πλήθους νικώσας, ἄλλας δὲ παλλακίδας καὶ ἄλλας βασιλίδας εἶναι φησιν, ὅκτῳ δεκάσι τῶν παλλακίδων τὸν ἀριθμὸν περιγράψας, τὰς δὲ βασιλίδας συντελεῖν εἰπὼν εἰς ἐξήκοντα, ὑπερτίθησι δὲ πασῶν τὴν ἐν τῇ μονάδι θεωρουμένην τελείαν περιστεράν, ἣν καὶ μόνην τῇ μητρὶ καὶ ἐκλεκτὴν εἶναι τῇ τεκούσῃ αὐτὴν ἀποφαίνεται. ταῦτα οὖν διὰ τῶν θείων τούτων λογίων νοεῖν ἐναγόμεθα ὅτι οἱ μὲν ἄρτι καθάπερ νηδύος τινὸς τῆς ἐν βάθει κειμένης ἀπάτης ἔξω γενόμενοι, ἀρτιγενεῖς τινες ὄντες καὶ οὐπω διηρθρωμένον ἐν ἑαυτοῖς τὸν λόγον χωρήσαντες τῇ ἀλογωτέρᾳ συγκαταθέσει τῆς πίστεως ἐν ἀπείρῳ θεωροῦν πλήθει, σωτήριον μὲν εἶναι πεπιστευκότες τοῦ μυστηρίου τὸν λόγον, οὐ μὴν ἐπιστήμη τινὶ καὶ τῇ διὰ τοῦ λόγου πληροφορία καθιδρυμένην ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀλήθειαν. αὐταὶ εἰσιν αἱ ὀνομασθεῖσαι νεάνιδες διὰ τὸ ἔτι νεάν ἄγειν τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν, αἱ γεννηθεῖσαι τῷ λόγῳ τῆς πίστεως οὐδέπω διὰ τῆς καθηκούσης αὐξήσεως τοιαῦται γεγόνασιν ὡς ἐπὶ γάμου ἀκμὴν προελθεῖν καὶ φθάσαι εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον γαμικῆς ἡλικίας, ὥστε τῷ φόβῳ 6.461 τοῦ κυρίου δύνασθαι κυφορῆσαι καὶ πνεῦμα σωτηρίας παιδοποιήσασθαι, ἀλλ' ἔτι τῷ νηπιῷ τε καὶ ἀτελεῖ τῆς διανοίας ἀλογωτέρᾳ πως συζῶσι τῇ διαθέσει. πλὴν ἀλλὰ καὶ οὗτοι τῶν σωζομένων εἰσὶ, καθὼς φησιν ὁ προφήτης ὅτι Ἄνθρώπους καὶ κτήνη σώσεις, κύριε, κτήνη λέγων τὸ ἀλογώτερον μέρος τῶν σωζομένων. Τῶν δὲ διὰ τῆς καθηκούσης ἐπιμελείας αὐξηθέντων τῇ διανοίᾳ καὶ καταλελοιπότην ἤδη τὴν

νηπιότητα διπλῆν ὑπὸ τοῦ λόγου τὴν διαφορὰν διδασκόμεθα· γίνονται μὲν γὰρ αἱ ψυχαὶ σύσσωμοι τῷ λόγῳ καὶ αὐταὶ κάκειναι, ἀλλ' αἱ μὲν ἐρωτικῆ τινι διαθέσει προσκολλῶνται (οἷα ἦν ἡ τοῦ Δαβὶδ καὶ ἡ τοῦ Παύλου ψυχὴ, ἡ μὲν λέγουσα τὸ Ἐμοὶ δὲ τὸ προσκολλᾶσθαι τῷ θεῷ ἀγαθὸν ἐστίν, ἡ δὲ τὸ Οὐδεὶς χωρίσει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· οὐ ζωὴ, οὐ θάνατος, οὐ τὸ παρόν, οὐ τὸ μέλλον, οὐκ ἄλλο τι τῶν ὄντων οὐδέν), αἱ δὲ φόβῳ κολάσεως τὰς μοιχικὰς ἀποφεύγουσι πείρας· μένουσι γὰρ ἐν ἀφθαρσίᾳ καὶ ἀγιασμῷ καὶ αὐταὶ, ἀλλὰ τῷ φόβῳ μᾶλλον ἢ τῷ πόθῳ μόνῳ παιδαγωγούμεναι τὸ κακὸν οὐ προσδέχονται. αἱ μὲν οὖν 6.462 διὰ τῆς τελειοτέρας διαθέσεως πόθῳ τῆς ἀφθαρσίας ἀνα κραθεῖσαι τῆ τοῦ θεοῦ καθαρότητι βασιλίσσαι διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς βασιλείας κατονομάζονται, τὰς δὲ τῷ τῆς ἀπειλῆς φόβῳ τὴν ἀρετὴν ἐκπονούσας παλλακίδας ὀνομάζει ὁ λόγος· οὕτω γὰρ τις αὐτῶν μήτηρ βασιλέως καὶ κοινωνὸς τῆς ἀξίας γενέσθαι δυνατῶς ἔχει. πῶς γὰρ ἂν δυνηθεῖ ἡ μηδέπω ἀναλαβοῦσα ἐν ἑαυτῇ τὸ ἀδέσποτον καὶ αὐτοκρατὲς τοῦ ἐναρέτου φρονήματος, ἀλλὰ δουρικῶ φόβῳ τῆς τῶν κακῶν κοινωνίας ἀφισταμένη; ὑποδείγματα δὲ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἐπὶ μὲν τῶν βασιλίδων τὸ κατὰ τοὺς τῆς δεξιᾶς στάσεως ἡξιωμένους, πρὸς οὓς ὁ βασιλεὺς λέγει· Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν· τοῦ δὲ δευτέρου καὶ ὑφειμένου τάγματος εἶεν ἂν ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς λέγει ὁ κύριος· Φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ταύτην δέ μοι δοκεῖ τὴν διαστολὴν τῶν δύο ταγμάτων ἢ κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς διαφορὰ παραδηλοῦν δι' αἰνίγματος. πῶς τοῦτο φημι; ἔξ εἰσιν ἐντολαὶ δι' ὧν ἡ βασιλεία τοῖς δεξιῶς ἐτοιμάζεται. λογισώμεθα τούτων ἐκάστην τὸ δεσποτικὸν εἶναι τάλαντον, ὃ προσήκει παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ 6.463 πιστοῦ οἰκέτου δεκαπλασιασθῆναι διὰ τῆς ἐργασίας, ἵνα οὕτως εἰσέλθῃ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐν ὀλίγοις πιστὸς εὐρεθεὶς καὶ ἐπὶ πολλῶν καθιστάμενος. εἰ τοίνυν διὰ τῶν ἐξ τούτων ἐντολῶν ἢ τῆς βασιλείας γίνεται τῆ ψυχῇ κοινωνία, τὸ δὲ τέλειον τῆς ἐργασίας ἐφ' ἐκάστης ἐστὶ τὸ δεκαπλασιάσαι τὴν ἐντολήν, καθὼς ἔφη ὁ ἀγαθὸς δοῦλος ἐκεῖνος ὅτι Δέκα τάλαντα τὸ ἐν σου τάλαντον κατειργάσατο, εὐρίσκομεν ἐκ τοῦ ἀκολούθου τὴν μίαν βασιλίσσαν εἰς ἐξήκοντα πλατυνομένην, τὴν διὰ τοῦ δεκαπλασιασμοῦ τῶν ἐξ ἐντολῶν εἰς κοινωνίαν τῆς βασιλείας παραδεχθεῖσαν, ὡς πολλὰς εἶναι τὴν μίαν τῷ πολυτρόπῳ χαρακτῆρι τῶν ἐντολῶν ἐμμερισθεῖσαν καὶ ἐκάστῳ τῶν κατορθωμάτων ἰδιαζόντως ἐμμορφωθεῖσαν. οὕτως οὖν εἰς ἐξήκοντα βασιλίδας ἢ μία καταμερίζεται πρὸς τὰ εἶδη τῶν ἐντολῶν διαιρουμένη τε καὶ ἀριθμουμένη καὶ γίνεται κοινωνὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας ἢ νύμφη, δῆμος βασιλίδων ἢ μία γεγενημένη ἢ διὰ τῶν τοσοούτων, τῶν κατὰ τὰς ἐντολὰς ἀξιωματῶν, ἀριθμηθεῖσα. Εἰ δὲ τὴν ἐξάδα τῶν ἐντολῶν ἐν μιᾷ κατὰ τὸ δεκαπλάσιον γεωργηθεῖσαν ψυχῇ διὰ τῶν ἐξήκοντα βασιλίδων σημαίνεσθαι 6.464 δι' αἰνίγματος οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος ὑπενοήσαμεν, ἀκολούθως καὶ διὰ τῶν ὀγδοήκοντα τὸ τῆς ὀγδότης μυστήριον παραδηλοῦσθαί φαμεν διὰ τοῦ ὁμοίου αἰνίγματος, πρὸς ἣν βλέποντες οἱ τῷ φόβῳ παιδαγωγούμενοι τῆς τῶν κακῶν κοινωνίας ἀπείργονται· οὕτω γὰρ ἐν ταῖς ψαλμωδίαις ἐμάθομεν, ἐν αἷς προτέτακται μὲν διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ἡ ὀγδότης, μαστιγοῦ μένων δὲ ἄντικρὺς εἰσιν αἱ φωναὶ τῷ φόβῳ τῶν ἐλπιζομένων εἰς ἔλεον τὴν ἀκοὴν ἐπικάμπουσαι. φησὶ γὰρ πρὸς τὸν φοβερὸν κριτὴν ὁ πρὸς τὴν ὀγδότην βλέπων· Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με. ἐλέησόν με, κύριε, ὅτι ἀσθενὴς εἰμι· ἴασάί με, κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀστέα μου, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ ἀκολούθου τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ διὰ τῆς ἱκετηρίας προτείνεται, ἐν οἷς καὶ τὸ μὴ εἶναι θεοῦ μνήμην ἐν τῷ θανάτῳ ὀδύρεται (πῶς γὰρ ἂν εἴη δυνατόν τοῖς κλαυθμῷ τε καὶ βρυγμῷ καταδεδικασμένοις τὴν ἐκ τῆς μνήμης τοῦ θεοῦ εὐφροσύνην ἐγγίνεσθαι οὕτως εἰπόντος ἐτέρωθι τοῦ προφήτου ὅτι ἡ μνήμη τοῦ θεοῦ εὐφροσύνην ποιεῖ;), καὶ ἄλλα τοιαῦτά τινα

προτεινόμενος ὁ δεδοικῶς τὴν ὀγδόην ἐν αἰσθήσει τῆς τοῦ ἐλέου γίνεται μετουσίας λέγων ὅτι Εἰσήκουσε κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθοῦ μου. πολλῶν δὲ μακαρίων φόβων ὑπὸ τῆς ἀγίας δηλουμένων γραφῆς εἶη ἂν καὶ ἐπὶ τούτων ἀναλόγως ταῖς 6.465 ἕξ ἐντολαῖς ἢ ἐπὶ τὸ δεκαπλάσιον αὐξήσης, ὥστε τὸν διδαχθέντα παρὰ τῆς ψαλμωδίας, πῶς κατορθοῦται τοῦ κυρίου ὁ φόβος ἐκ τοῦ ἐκκλίνει μὲν ἀπὸ τοῦ κακοῦ ποιεῖν δὲ τὸ ἀγαθόν, οἷόν τινα μνᾶν ἢ τάλαντον δεκαπλασιάσαι διὰ τῆς ἐργασίας τὸ χρῆμα τοῦ φόβου καὶ οὕτω τὴν δευτε ρεύουσαν μετὰ τὴν βασιλίδα ψυχὴν, ἢ φόβῳ καὶ οὐκ ἀγάπῃ τὸ καλὸν κατεργάζεται, πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀγδοήκοντα πλατυνθῆναι ἕκαστον εἶδος τῶν διὰ φόβου κατορθουμένων ἐπὶ τοῦ βίου ἑαυτῆς ἀσυγχύτως τε καὶ διακεκριμένως δεικνύουσαν, ὡς καὶ ἐπὶ ταύτης τὸν τῆς ὀγδοῆς λόγον τῇ πρὸς τὸ δεκαπλάσιον αὐξήσει συμπλατυνθῆναι καὶ οὕτω γενέσθαι ἐν φόβῳ δουρικῶ καὶ οὐχὶ ἔρωτι νυμφικῶ τῷ ἀγαθῷ προσεγγίζουσαν παλλακὴν ἀντὶ τῆς βασιλίδος διὰ τὸν τῆς ὀγδοῆς φόβον, ὃν δεκαπλασίως ἐν τοῖς κατορθώμασιν ἠύξησεν, εἰς τὸν ἀριθμὸν συντελοῦσαν τῶν ὀγδοήκοντα. ἦν κελεύει καὶ ὁ τῆς ἱστορίας λόγος νόθῳ πρὸς καιρὸν καὶ οὐκ εὐγενεῖ τόκῳ ὑπηρετήσασαν μὴ συνοικεῖν εἰς τέλος τῇ βασιλίδι, ὡς οὐκ οὔσης ἐκ τοῦ ἴσου τῆς βασιλικῆς κληρονομίας τῇ δουρικῇ γονῇ πρὸς τὸν ἐλεύθερον τόκον· Ἐκβαλε γάρ, φησί, τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. εἰ δὲ τινι βιαιοτέρα φαίνεται ἢ εἰς τὸν προκείμενον τοῖς 6.466 ῥητοῖς ἀριθμὸν θεωρία, ἀναμνησθήτω ὅτι καὶ κατ' ἀρχὰς τὸ μὴ δύνασθαι τυχεῖν τῆς ἐν τούτοις ἀληθείας ἐμαρτυράμεθα τοσοῦτον μόνον ἀψάμενοι ὅσον μὴ ἀγύμναστα καθόλου παραδραμεῖν τὰ αἰνίγματα. Πλὴν εἰ ἕξω βάλοι τελείως ἢ ἀγάπῃ τὸν φόβον κατὰ τὸ γεγραμμένον καὶ μεταποιηθεῖς ὁ φόβος ἀγάπῃ γένοιτο, τότε εὐρίσκεται μόνος τὸ σωζόμενον ἐν τῇ πρὸς τὸ μόνον ἀγαθὸν συμφυῖα πάντων ἀλλήλοις ἐνωθέντων διὰ τῆς κατὰ τὴν περιστερὰν τελειότητος. τοιοῦτον γὰρ τι νοοῦμεν ἐκ τοῦ ἐφεξῆς λόγου ὃς φησιν ὅτι Μία ἐστὶ περιστέρα μου, τελεία μου· μία ἐστὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλεκτὴ ἐστὶ τῇ τεκούσῃ αὐτήν. ὅπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ τῆς τοῦ κυρίου φωνῆς σαφέστερον ἡμῖν ἐρμηνεύεται· πᾶσαν γὰρ τοῖς μαθηταῖς ἑαυτοῦ ἐναποτιθέμενος διὰ τῆς εὐλογίας δύναμιν τά τε ἄλλα διὰ τῶν πρὸς τὸν πατέρα λόγων ἀγαθὰ τοῖς ἀγίοις χαρίζεται καὶ προστίθησι τῶν ἀγαθῶν τὸ κεφάλαιον, τὸ μηκέτι αὐτοὺς ἐν διαφορᾷ τινι προαιρέσεων ἐν τῇ περὶ τοῦ καλοῦ κρίσει πολλαχῇ διασχίζεσθαι, ἀλλ' ἐν γενέσθαι τοὺς πάντας τῷ ἐνὶ καὶ μόνῳ ἀγαθῷ συμφυέντας, ὥστε διὰ τῆς τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου ἐνότητος, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος, τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης διασφιγχθέντας 6.467 ἐν σῶμα γενέσθαι τοὺς πάντας καὶ ἐν πνεῦμα διὰ μιᾶς ἐλπίδος εἰς ἣν ἐκλήθησαν. βέλτιον δ' ἂν εἶη αὐτὰς ἐπὶ λέξεως παραθέσθαι τὰς θείας τοῦ εὐαγγελίου φωνάς· Ἴνα πάντες ἐν ᾧσι καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἴνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν. τὸ δὲ συνδεδετικὸν τῆς ἐνότητος ταύτης ἢ δόξα ἐστίν· δόξαν δὲ λέγεσθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἂν τις τῶν ἐπεσκεμμένων ἀντίποι πρὸς αὐτὰς βλέπων τὰς τοῦ κυρίου φωνάς· Τὴν δόξαν γάρ, φησίν, ἦν ἔδωκάς μοι, ἔδωκα αὐτοῖς. ἔδωκε γὰρ ὡς ἀληθῶς τοῖς μαθηταῖς τοιαύτην δόξαν ὁ εἰπὼν πρὸς αὐτούς· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἔλαβε δὲ ταύτην τὴν δόξαν ἦν πάντοτε εἶχε πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι ὁ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν περιβαλλόμενος, ἧς δοξασθεῖσθαι διὰ τοῦ πνεύματος ἐπὶ πᾶν τὸ συγγενὲς ἢ τῆς δόξης τοῦ πνεύματος διάδοσις γίνεται ἀπὸ τῶν μαθητῶν ἀρξαμένη. διὰ τοῦτο φησι· Τὴν δόξαν, ἦν ἔδωκάς μοι, ἔδωκα αὐτοῖς, ἴνα ᾧσιν ἔν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἔσμεν· ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἴνα ᾧσι τετελειωμένοι εἰς τὸ ἔν. ὁ τοίνυν ἐκ μὲν νηπίου πρὸς ἄνδρα τέλειον ἀναδραμὼν διὰ τῆς αὐξήσεως καὶ φθάσας εἰς τὸ μέτρον τῆς νοητῆς ἡλικίας, ἐκ δὲ τῆς δούλης τε καὶ τῆς παλλακίδος τὴν τῆς βασιλείας ἀξίαν μεταλαβὼν, δεκτικὸς δὲ τῆς τοῦ πνεύματος δόξης γενόμενος 6.468 δι' ἀπαθείας καὶ καθαρότητος, οὕτως ἐστίν

ἡ τελεία περιστέρα πρὸς ἦν ὁ νυμφίος ὄρα λέγων ὅτι Μία ἐστὶ περιστέρα μου, τελεία μου, μία ἐστὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλεκτὴ ἐστὶ τῇ τεκούσῃ αὐτήν. τίς οὖν ἡμῖν ἀποκυλίσει τῆς ἀσαφείας ταύτης τὸν λίθον; τίς ἐξαντλήσει τῶν νοημάτων τὸ ὕδωρ οὕτως ἐν βάθει κείμενον, ὡς ἀνέφικτον εἶναι τῷ ἡμετέρῳ λόγῳ; ἀλλὰ μοι καλῶς ἔχειν δοκεῖ τοῦτο ταῖς ἀκοαῖς ὑμῶν διαμαρτύρασθαι ὅτι τὰ ταῦτα γινῶναι μόνων ἐκείνων ἐστὶν πρὸς οὓς φησιν ὁ ἀπόστολος ὅτι Ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει. ἡ δὲ ἡμετέρα πενία τῶν προκειμένων τοῦ λόγου θησαυρῶν περιδράξασθαι ἀδυνάτως ἔχει. πλὴν ὡς ἂν τοῦ τῆς ἀργίας κατακρίματος ἔξω γενοίμεθα, διὰ τὸν ἐρευνᾶν τὰς γραφὰς ἡμῖν νομοθετήσαντα μικρὸν τινα καὶ τούτοις ἰδρῶτα προσθεῖναι οὐ κατοκνήσομεν. φαμέν τοίνυν δόγμα τι τῶν ἀστειοτέρων τὴν ἐν τοῖς ῥητοῖς τούτοις φιλοσοφίαν διὰ τῶν ἐπαίνων τῆς νύμφης ἡμῖν παρατίθεσθαι. τὸ δὲ δόγμα τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας καὶ τάξεως κτίζεται τὰ ὄντα καὶ ἀνακτίζεται· ὅτε μὲν γὰρ κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς θείας δυνάμεως ἢ τῆς κτίσεως ὑφίσταται φύσις, ἐφ' ἐκάστου τῶν ὄντων 6.458 ἀδιαστάτως τῇ ἀρχῇ συναπηρτίσθη τὸ πέρας πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγομένοις ὁμοῦ τῇ ἀρχῇ συνανασχούσης τῆς τελειότητος. ἐν δὲ τῶν κτισθέντων καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐστίν, οὐδὲ αὐτὴ καθ' ὁμοιότητα τῶν ἄλλων ἐκ προαγωγῆς προελθοῦσα ἐπὶ τὸ τέλειον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης ὑπάρξεως συμπλασθεῖσα τῇ τελειότητι· ἐγένετο γὰρ ὁ ἄνθρωπος, φησί, κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν. ὅπερ ἐνδείκνυται τὸ τῶν ἀγαθῶν ἀκρότατόν τε καὶ τελειότατον. τί γὰρ ἂν ὑπέρτερον εὔρεθείη τῆς πρὸς τὸν θεὸν ὁμοιώσεως; ἐπὶ μὲν οὖν τῆς πρώτης κτίσεως ἀδιαστάτως τῇ ἀρχῇ συνανεφάνη τὸ πέρας καὶ ἀπὸ τῆς τελειότητος ἢ φύσις τοῦ εἶναι ἤρξατο. ἐπειδὴ δὲ τῷ θανάτῳ διὰ τῆς πρὸς τὴν κακίαν σχέσεως οἰκειωθεῖσα τῆς ἐν τῷ ἀγαθῷ διαμονῆς ἀπερρῦη, οὐκ ἀθρόαν καθ' ὁμοιότητα τῆς πρώτης συστάσεως ἐπαναλαμβάνει τὴν τελειότητα, ἀλλ' ὁδῶ τινι πρόεισιν ἐπὶ τὸ μείζον διὰ τινος ἀκολουθίας καὶ τάξεως κατ' ὀλίγον ἀποσκευαζομένη τὴν πρὸς τὰ ἐναντία προσπάθειαν· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς πρώτης κατασκευῆς οὐδὲν ἦν τὸ κωλύον συνδραμεῖν τῇ γενέσει τὸ τῆς φύσεως τέλειον κακίας οὐκ οὔσης, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ἀναστοιχειώσεως ἀναγκαίως ἢ διαστηματικὴ παράτασις συμπαρομαρτεῖ τοῖς πρὸς τὸ πρῶτον ἀγαθὸν 6.459 ἀνατρέχουσιν. διότι τῇ ὑλικῇ προσπάθειᾳ συνδεθεῖσα διὰ κακίας ἡμῶν ἢ διάνοια κατ' ὀλίγον ὡσπερ φλοιοῦ τινος τοῦ περιέχοντος διὰ τῆς ἀστειοτέρας ἀγωγῆς περιζύεται τὴν συμφυῖαν τοῦ χείρονος. τούτου χάριν πολλὰς εἶναι παρὰ τῷ πατρὶ μονὰς μεμαθήκαμεν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν ἐκάστῳ πρὸς τὸ καλὸν σχέσεως καὶ τῆς τοῦ χείρονος ἀποστάσεως, ἐτοιμαζομένης πᾶσι τῆς ἀντιδόσεως· ὁ μὲν γὰρ τις ἐν ἀρχῇ τῆς τοῦ βελτιονός ἐστὶ κληρώσεως ἄρτι καθάπερ ἐκ βυθοῦ τινος τοῦ κατὰ κακίαν βίου πρὸς τὴν μετουσίαν τῆς ἀληθείας ἀνανηξάμενος, τῷ δὲ τις γέγονεν ἡδη δι' ἐπιμελείας καὶ προσθήκη τοῦ κρείττονος, ἄλλος ἐπὶ πλεῖον διὰ τῆς ἐπιθυμίας τῶν ἀγαθῶν ἐπηυξήθη, ὁ δὲ μέσως ἔχει τῶν ὑψηλῶν ἀναβάσεως, ἕτερος καὶ τὸ μέσον παρέδραμεν, εἰσὶ δὲ τινες οἱ καὶ τούτων ἑαυτοὺς ὑπεράραντες, ἄλλοι κάκείνους παρήλασαν καὶ ὑπὲρ τούτους ἕτεροι πρὸς τὸν ἄνω δρόμον συντείνονται. καὶ ὅλως κατὰ τὴν ποικίλην τῶν προαιρέσεων διαφορὰν ἕκαστον ὁ θεὸς ἐν τῷ ἰδίῳ προσδέχεται τάγματι τὰ πρὸς ἀξίαν ἀποκληρῶν 6.460 τοῖς πᾶσι, καὶ συναγῶν τοῖς ὑψηλοτέροις τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀμοιβὰς καὶ συμμετρῶν τοῖς ἐλάττωσιν. ταῦτα διὰ τῶν προκειμένων ῥητῶν φιλοσοφεῖν τὸν λόγον ὑπενοήσαμεν τὴν διαφορὰν τῶν ψυχῶν, αἱ πρὸς τὸν νυμφίον ὀρώσιν, ἐν τοῖς εἰρημένοις ἡμῖν διαστείλαντα· τὰς μὲν γὰρ ὀνομάζει νεάνιδας τὴν τοῦ ἀριθμοῦ φύσιν διὰ τοῦ πλήθους νικώσας, ἄλλας δὲ παλλακίδας καὶ ἄλλας βασιλίδας εἶναι φησιν, ὁκτῶ δεκάσι τῶν παλλακίδων τὸν ἀριθμὸν περιγράφας, τὰς δὲ βασιλίδας συντελεῖν εἰπὼν εἰς ἐξήκοντα, ὑπερτίθησι δὲ πασῶν τὴν ἐν τῇ μονάδι θεωρουμένην τελείαν

περιστεράν, ἦν καὶ μόνην τῇ μητρὶ καὶ ἐκλεκτὴν εἶναι τῇ τεκούσῃ αὐτὴν ἀποφαίνεται. ταῦτα οὖν διὰ τῶν θείων τούτων λογίων νοεῖν ἐναγόμεθα ὅτι οἱ μὲν ἄρτι καθάπερ νηδύος τινὸς τῆς ἐν βάθει κειμένης ἀπάτης ἕξω γενόμενοι, ἀρτιγενεῖς τινες ὄντες καὶ οὐπω διηρθρωμένον ἐν ἑαυτοῖς τὸν λόγον χωρήσαντες τῇ ἀλογωτέρᾳ συγκαταθέσει τῆς πίστεως ἐν ἀπειρῷ θεωροῦνται πλήθει, σωτήριον μὲν εἶναι πεπιστευκότες τοῦ μυστηρίου τὸν λόγον, οὐ μὴν ἐν ἐπιστήμῃ τινὶ καὶ τῇ διὰ τοῦ λόγου πληροφορία καθιδρυμένην ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀλήθειαν. αὐταὶ εἰσιν αἱ ὀνομασθεῖσαι νεάνιδες διὰ τὸ ἔτι νεάν ἄγειν τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν, αἱ γεννηθεῖσαι τῷ λόγῳ τῆς πίστεως οὐδέπω διὰ τῆς καθηκούσης ἀυξήσεως τοιαῦται γεγόνασιν ὡς ἐπὶ γάμου ἀκμὴν προελθεῖν καὶ φθάσαι εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον γαμικῆς ἡλικίας, ὥστε τῷ φόβῳ 6.461 τοῦ κυρίου δύνασθαι κυφορῆσαι καὶ πνεῦμα σωτηρίας παιδοποιήσασθαι, ἀλλ' ἔτι τῷ νηπίῳ τε καὶ ἀτελεῖ τῆς διανοίας ἀλογωτέρᾳ πως συζῶσι τῇ διαθέσει. πλὴν ἀλλὰ καὶ οὗτοι τῶν σωζομένων εἰσὶ, καθὼς φησιν ὁ προφήτης ὅτι Ἄνθρωπος καὶ κτήνη σώσεις, κύριε, κτήνη λέγων τὸ ἀλογώτερον μέρος τῶν σωζομένων. Τῶν δὲ διὰ τῆς καθηκούσης ἐπιμελείας ἀυξηθέντων τῇ διανοίᾳ καὶ καταλελοιπότην ἤδη τὴν νηπιότητα διπλὴν ὑπὸ τοῦ λόγου τὴν διαφορὰν διδασκόμεθα· γίνονται μὲν γὰρ αἱ ψυχαὶ σύσσωμοι τῷ λόγῳ καὶ αὐταὶ κάκειναι, ἀλλ' αἱ μὲν ἐρωτικῇ τινι διαθέσει προσκολλῶνται (οἷα ἦν ἡ τοῦ Δαβὶδ καὶ ἡ τοῦ Παύλου ψυχὴ, ἡ μὲν λέγουσα τὸ Ἐμοὶ δὲ τὸ προσκολλᾶσθαι τῷ θεῷ ἀγαθὸν ἐστίν, ἡ δὲ τὸ Οὐδεὶς χωρίσει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· οὐ ζωὴ, οὐ θάνατος, οὐ τὸ παρόν, οὐ τὸ μέλλον, οὐκ ἄλλο τι τῶν ὄντων οὐδέν), αἱ δὲ φόβῳ κολάσεως τὰς μοιχικὰς ἀποφεύγουσι πείρας· μένουσι γὰρ ἐν ἀφθαρσίᾳ καὶ ἀγιασμῷ καὶ αὐταὶ, ἀλλὰ τῷ φόβῳ μᾶλλον ἢ τῷ πόθῳ μόνῳ παιδαγωγούμεναι τὸ κακὸν οὐ προσδέχονται. αἱ μὲν οὖν 6.462 διὰ τῆς τελειότερας διαθέσεως πόθῳ τῆς ἀφθαρσίας ἀνακραθεῖσαι τῇ τοῦ θεοῦ καθαρότητι βασιλίσσαι διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς βασιλείας κατονομάζονται, τὰς δὲ τῷ τῆς ἀπειλῆς φόβῳ τὴν ἀρετὴν ἐκπονούσας παλλακίδας ὀνομάζει ὁ λόγος· οὐπω γὰρ τις αὐτῶν μήτηρ βασιλέως καὶ κοινωνὸς τῆς ἀξίας γενέσθαι δυνατῶς ἔχει. πῶς γὰρ ἂν δυνηθεῖ ἡ μηδέπω ἀναλαβοῦσα ἐν ἑαυτῇ τὸ ἀδέσποτον καὶ αὐτοκρατὲς τοῦ ἐναρέτου φρονήματος, ἀλλὰ δουρικῶ φόβῳ τῆς τῶν κακῶν κοινωνίας ἀφισταμένη; ὑποδείγματα δὲ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἐπὶ μὲν τῶν βασιλίδων τὸ κατὰ τοὺς τῆς δεξιᾶς στάσεως ἡξιωμένους, πρὸς οὓς ὁ βασιλεὺς λέγει· Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν· τοῦ δὲ δευτέρου καὶ ὑφειμένου τάγματος εἶεν ἂν ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς λέγει ὁ κύριος· Φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ταύτην δέ μοι δοκεῖ τὴν διαστολὴν τῶν δύο ταγμάτων ἢ κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς διαφορὰ παραδηλοῦν δι' αἰνίγματος. πῶς τοῦτο φημι; ἕξ εἰσιν ἐντολαὶ δι' ὧν ἡ βασιλεία τοῖς δεξιῶς ἐτοιμάζεται. λογισώμεθα τούτων ἐκάστην τὸ δεσποτικὸν εἶναι τάλαντον, ὃ προσήκει παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ 6.463 πιστοῦ οἰκέτου δεκαπλασιασθῆναι διὰ τῆς ἐργασίας, ἵνα οὕτως εἰσέλθῃ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐν ὀλίγοις πιστὸς εὐρεθεὶς καὶ ἐπὶ πολλῶν καθιστάμενος. εἰ τοίνυν διὰ τῶν ἕξ τούτων ἐντολῶν ἡ τῆς βασιλείας γίνεται τῇ ψυχῇ κοινωνία, τὸ δὲ τέλειον τῆς ἐργασίας ἐφ' ἐκάστης ἐστὶ τὸ δεκαπλασιάσαι τὴν ἐντολήν, καθὼς ἔφη ὁ ἀγαθὸς δοῦλος ἐκεῖνος ὅτι Δέκα τάλαντα τὸ ἐν σου τάλαντον κατειργάσατο, εὐρίσκομεν ἐκ τοῦ ἀκολουθίου τὴν μίαν βασιλίσσαν εἰς ἐξήκοντα πλατυνομένην, τὴν διὰ τοῦ δεκαπλασιασμοῦ τῶν ἕξ ἐντολῶν εἰς κοινωνίαν τῆς βασιλείας παραδεχθεῖσαν, ὡς πολλὰς εἶναι τὴν μίαν τῷ πολυτρόπῳ χαρακτήρι τῶν ἐντολῶν ἐμμερισθεῖσαν καὶ ἐκάστῳ τῶν κατορθωμάτων ἰδιαζόντως ἐμμορφωθεῖσαν. οὕτως οὖν εἰς ἐξήκοντα βασιλίδας ἢ μία καταμερίζεται πρὸς τὰ εἶδη τῶν ἐντολῶν διαιρουμένη τε καὶ ἀριθμουμένη καὶ γίνεται κοινωνὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας ἡ νύμφη, δῆμος

βασιλίδων ἢ μία γεγενημένη ἢ διὰ τῶν τοσοῦτων, τῶν κατὰ τὰς ἐντολάς ἀξιωμαίων, ἀριθμηθεῖσα. Εἰ δὲ τὴν ἐξάδα τῶν ἐντολῶν ἐν μιᾷ κατὰ τὸ δεκαπλάσιον γεωργηθεῖσαν ψυχῇ διὰ τῶν ἐξήκοντα βασιλίδων σημαίνεσθαι 6.464 δι' αἰνίγματος οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος ὑπενοήσαμεν, ἀκολουθῶν καὶ διὰ τῶν ὀγδοήκοντα τὸ τῆς ὀγδότης μυστήριον παραδηλοῦσθαι φάμεν διὰ τοῦ ὁμοίου αἰνίγματος, πρὸς ἣν βλέποντες οἱ τῷ φόβῳ παιδαγωγούμενοι τῆς τῶν κακῶν κοινωνίας ἀπείργονται· οὕτω γὰρ ἐν ταῖς ψαλμωδίαις ἐμάθομεν, ἐν αἷς προτέτακται μὲν διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ἢ ὀγδοή, μαστιγουμένων δὲ ἀντικρὺς εἰσιν αἱ φωναὶ τῷ φόβῳ τῶν ἐλπιζομένων εἰς ἔλεον τὴν ἀκοὴν ἐπικάμπουσαι. φησὶ γὰρ πρὸς τὸν φοβερὸν κριτὴν ὁ πρὸς τὴν ὀγδοὴν βλέπων· Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με. ἐλέησόν με, κύριε, ὅτι ἀσθενὴς εἰμι· ἴασάι με, κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀσᾶ μου, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ ἀκολουθίου τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ διὰ τῆς ἰκετηρίας προτείνεται, ἐν οἷς καὶ τὸ μὴ εἶναι θεοῦ μνήμη ἐν τῷ θανάτῳ ὀδύρεται (πῶς γὰρ ἂν εἴη δυνατὸν τοῖς κλαυθμῷ τε καὶ βρυγμῷ καταδεδικασμένοις τὴν ἐκ τῆς μνήμης τοῦ θεοῦ εὐφροσύνην ἐγγίνεσθαι οὕτως εἰπόντος ἐτέρωθι τοῦ προφήτου ὅτι ἡ μνήμη τοῦ θεοῦ εὐφροσύνην ποιεῖ;), καὶ ἄλλα τοιαῦτά τινα προτεινόμενος ὁ δεδοικὼς τὴν ὀγδοὴν ἐν αἰσθήσει τῆς τοῦ ἐλέου γίνεται μετουσίας λέγων ὅτι Εἰσήκουσε κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου. πολλῶν δὲ μακαρίων φόβων ὑπὸ τῆς ἀγίας δηλουμένων γραφῆς εἴη ἂν καὶ ἐπὶ τούτων ἀναλόγως ταῖς 6.465 ἔξ ἐντολαῖς ἢ ἐπὶ τὸ δεκαπλάσιον αὐξήσεις, ὥστε τὸν διδαχθέντα παρὰ τῆς ψαλμωδίας, πῶς κατορθοῦται τοῦ κυρίου ὁ φόβος ἐκ τοῦ ἐκκλίνειν μὲν ἀπὸ τοῦ κακοῦ ποιεῖν δὲ τὸ ἀγαθόν, οἷόν τινα μνᾶν ἢ τάλαντον δεκαπλασιάσαι διὰ τῆς ἐργασίας τὸ χρῆμα τοῦ φόβου καὶ οὕτω τὴν δευτερεύουσαν μετὰ τὴν βασιλίδα ψυχὴν, ἢ φόβῳ καὶ οὐκ ἀγάπῃ τὸ καλὸν κατεργάζεται, πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀγδοήκοντα πλατυνθῆναι ἕκαστον εἶδος τῶν διὰ φόβου κατορθουμένων ἐπὶ τοῦ βίου ἑαυτῆς ἀσυγχύτως τε καὶ διακεκριμένως δεικνύουσαν, ὡς καὶ ἐπὶ ταύτης τὸν τῆς ὀγδοῆς λόγον τῇ πρὸς τὸ δεκαπλάσιον αὐξήσει συμπλατυνθῆναι καὶ οὕτω γενέσθαι ἐν φόβῳ δουρικῶ καὶ οὐχὶ ἔρωτι νυμφικῶ τῷ ἀγαθῷ προσεγγίζουσαν παλλακὴν ἀντὶ τῆς βασιλίδος διὰ τὸν τῆς ὀγδοῆς φόβον, ὃν δεκαπλασίως ἐν τοῖς κατορθώμασιν ἠύξησεν, εἰς τὸν ἀριθμὸν συντελοῦσαν τῶν ὀγδοήκοντα. ἦν κελεύει καὶ ὁ τῆς ἱστορίας λόγος νόθῳ πρὸς καιρὸν καὶ οὐκ εὐγενεῖ τόκῳ ὑπηρετήσασαν μὴ συνοικεῖν εἰς τέλος τῇ βασιλίδι, ὡς οὐκ οὔσης ἐκ τοῦ ἴσου τῆς βασιλικῆς κληρονομίας τῇ δουρικῇ γονῇ πρὸς τὸν ἐλεύθερον τόκον· Ἔκβαλε γάρ, φησὶ, τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. εἰ δὲ τινι βιαιοτέρα φαίνεται ἢ εἰς τὸν προκείμενον τοῖς 6.466 ῥητοῖς ἀριθμὸν θεωρία, ἀναμνησθήτω ὅτι καὶ κατ' ἀρχὰς τὸ μὴ δύνασθαι τυχεῖν τῆς ἐν τούτοις ἀληθείας ἐμαρτυράμεθα τοσοῦτον μόνον ἀψάμενοι ὅσον μὴ ἀγύμναστα καθόλου παραδραμεῖν τὰ αἰνίγματα. Πλὴν εἰ ἔξω βάλοι τελειῶς ἢ ἀγάπῃ τὸν φόβον κατὰ τὸ γεγραμμένον καὶ μεταποιηθεὶς ὁ φόβος ἀγάπῃ γένοιτο, τότε εὐρίσκεται μόνος τὸ σωζόμενον ἐν τῇ πρὸς τὸ μόνον ἀγαθὸν συμφυῖα πάντων ἀλλήλοις ἐνωθέντων διὰ τῆς κατὰ τὴν περιστερὰν τελειότητος. τοιοῦτον γὰρ τι νοοῦμεν ἐκ τοῦ ἐφεξῆς λόγου ὅς φησιν ὅτι Μία ἐστὶ περιστέρα μου, τελεία μου· μία ἐστὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλεκτὴ ἐστὶ τῇ τεκούσῃ αὐτῇ. ὅπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ τῆς τοῦ κυρίου φωνῆς σαφέστερον ἡμῖν ἐρμηνεύεται· πᾶσαν γὰρ τοῖς μαθηταῖς ἑαυτοῦ ἐναποτιθέμενος διὰ τῆς εὐλογίας δύναμιν τὰ τε ἄλλα διὰ τῶν πρὸς τὸν πατέρα λόγων ἀγαθὰ τοῖς ἀγίοις χαρίζεται καὶ προστίθησι τῶν ἀγαθῶν τὸ κεφάλαιον, τὸ μηκέτι αὐτοὺς ἐν διαφορᾷ τινι προαιρέσεων ἐν τῇ περὶ τοῦ καλοῦ κρίσει πολλαχῇ διασχίζεσθαι, ἀλλ' ἐν γενέσθαι τοὺς πάντας τῷ ἐνὶ καὶ μόνῳ ἀγαθῷ συμφυέντας, ὥστε διὰ τῆς τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου ἐνότητος, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος, τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης

διασφιγθέντας 6.467 ἔν σῶμα γενέσθαι τοὺς πάντας καὶ ἔν πνεῦμα διὰ μιᾶς ἐλπίδος εἰς ἣν ἐκλήθησαν. βέλτιον δ' ἂν εἴη αὐτὰς ἐπὶ λέξεως παραθέσθαι τὰς θείας τοῦ εὐαγγελίου φωνάς· Ἴνα πάντες ἔν ὧσι καθὼς σύ, πάτερ, ἔν ἐμοὶ κάγω ἔν σοί, ἴνα καὶ αὐτοὶ ἔν ἡμῖν ἔν ὧσιν. τὸ δὲ συνδετικὸν τῆς ἐνότητος ταύτης ἢ δόξα ἐστίν· δόξαν δὲ λέγεσθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἂν τις τῶν ἐπεσκεμμένων ἀντείποι πρὸς αὐτὰς βλέπων τὰς τοῦ κυρίου φωνάς· Τὴν δόξαν γάρ, φησίν, ἦν ἔδωκάς μοι, ἔδωκα αὐτοῖς. ἔδωκε γὰρ ὡς ἀληθῶς τοῖς μαθηταῖς τοιαύτην δόξαν ὁ εἰπὼν πρὸς αὐτούς· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἔλαβε δὲ ταύτην τὴν δόξαν ἦν πάντοτε εἶχε πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι ὁ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν περιβαλόμενος, ἥς δοξασθείσης διὰ τοῦ πνεύματος ἐπὶ πᾶν τὸ συγγενές ἢ τῆς δόξης τοῦ πνεύματος διάδοσις γίνεται ἀπὸ τῶν μαθητῶν ἀρξαμένη. διὰ τοῦτό φησι· Τὴν δόξαν, ἦν ἔδωκάς μοι, ἔδωκα αὐτοῖς, ἴνα ὧσιν ἔν, καθὼς ἡμεῖς ἔν ἐσμεν· ἐγὼ ἔν αὐτοῖς καὶ σὺ ἔν ἐμοί, ἴνα ὧσι τετελειωμένοι εἰς τὸ ἔν. ὁ τοίνυν ἐκ μὲν νηπίου πρὸς ἄνδρα τέλειον ἀναδραμῶν διὰ τῆς ἀυξήσεως καὶ φθάσας εἰς τὸ μέτρον τῆς νοητῆς ἡλικίας, ἐκ δὲ τῆς δούλης τε καὶ τῆς παλλακίδος τὴν τῆς βασιλείας ἀξίαν μεταλαβὼν, δεκτικὸς δὲ τῆς τοῦ πνεύματος δόξης γενόμενος 6.468 δι' ἀπαθείας καὶ καθαρότητος, οὗτός ἐστιν ἢ τελεία περιστέρα πρὸς ἦν ὁ νυμφίος ὁρᾷ λέγων ὅτι Μία ἐστὶ περιστέρα μου, τελεία μου, μία ἐστὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλεκτὴ ἐστὶ τῇ τεκούσῃ αὐτήν. οὐκ ἀγνοοῦμεν δὲ πάντως τὴν μητέρα τῆς περιστερᾶς ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γνωρίσαντες· ὡς γὰρ ἄνθρωπον θεασάμενοι ἐξ ἀνθρώπου αὐτὸν εἶναι οὐκ ἀμφιβάλλομεν, οὕτω καὶ τῆς ἐκλεκτῆς περιστερᾶς τὴν μητέρα ζητοῦντες οὐκ ἄλλην τινὰ ἐκείνην ἢ περιστερὰν ἐννοήσομεν· τῷ γὰρ τέκνω πάντως ἢ τοῦ γεγεννηκότος ἐπιθεωρεῖται φύσις. ἐπεὶ οὖν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνευμά ἐστι, περιστέρα δὲ τὸ τέκνον, περιστέρα πάντως καὶ ἢ τοῦ τέκνου μήτηρ ἐστίν, ἢ ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ἐξ οὐρανῶν καταπτᾶσα, καθὼς Ἰωάννης μαρτύρεται. ταύτην μακαρίζουσι νεάνιδες, ταύτην αἰνοῦσι παλλακαὶ καὶ βασιλίσσαι· κοινὸς γὰρ ἐκ παντὸς τάγματος πρόκειται πάσαις ταῖς ψυχαῖς δρόμος πρὸς τὴν τοιαύτην μακαριότητα. διὸ φησιν· Εἶδσαν αὐτὴν θυγατέρες καὶ μακαριοῦσιν αὐτήν· βασιλίσσαι καὶ παλλακαὶ αἰνέσουσιν αὐτήν. φύσις δὲ πᾶσιν ἐστὶ πρὸς τὸ μακάριόν τε καὶ ἐπαινούμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ συντείνεσθαι. ὥστε εἰ μακαρίζουσι τὴν περιστερὰν αἱ θυγατέρες, ἐπιθυμοῦσι 6.469 πάντως γενέσθαι περιστραὶ καὶ αὐταί. καὶ τὸ αἰνεῖσθαι τὴν περιστερὰν παρὰ τῶν παλλακῶν τε καὶ βασιλίδων τεκμήριόν ἐστὶ τοῦ καὶ ταύτας πρὸς τὸ ἐπαινούμενον τὴν σπουδὴν ἔχειν, ἕως ἂν πάντων ἔν γενομένων τῶν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τῆς ἐπιθυμίας βλεπόντων, μηδεμιᾶς ἔν μηδενὶ κακίας ὑπολειφθείσης, γένηται ὁ θεὸς τὰ πάντα ἔν πᾶσι, τοῖς διὰ τῆς ἐνότητος ἀλλήλοις ἔν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίᾳ συγκεκραμένοις ἔν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν.